ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

MINORITĂȚILE NAȚIONALE din ROMÂNIA 1931-1938

față în față cu declarația primului ministru făcută în ședința festivă din Parlament la 1 Decembrie 1935, că „dorim să menținem minoritățile, împărtășindu-le nu în asuprire ci în aplicarea egalității, împăciuirii și dreptății".

BUCUREȘTI
1999

MINORITĂȚILE NAȚIONALE DIN ROMÂNIA 1931–1938

LES MINORITÉS NATIONALES DE ROUMANIE 1931–1938

DIE NATIONALEN MINDERHEITEN IN RUMÄNIEN 1931–1938

CULEGERE DE DOCUMENTE

Întocmită de:

DANIELA BLEOANCĂ
IOAN DORDEA
LIA DRAGOMIR
IOANA GRIGORIE
MARLEN NEGRESCU
SILVIA POPOVICI
IOAN SCURTU
NATALIA TAMPA
ALINA TUDOR
NEVIAN TUNĂREANU
MONICA VLAICU

Au colaborat:

STELA GIOSAN, LADISLAU GYEMANT, ION MUNTEANU, IOANA ALEXANDRA NEGREANU

Traducere: MARGARETA CHIVA
GERNOT NUSSBÄCHER

Redactor:

IOANA ALEXANDRA NEGREANU

Cartea a apărut cu sprijinul Ministerului Culturii

ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

MINORITĂȚILE NAȚIONALE DIN ROMÂNIA 1931-1938

DOCUMENTE

Coordonator:
IOAN SCURTU

BUCUREȘTI, 1999

ISBN 973-98271-5-2

CUPRINS

SOMMAIRE

INHALT

STUDIU INTRODUCTIV 7
ÉTUDE INTRODUCTIVE 25
EINLEITENDE STUDIE 45
LISTA DOCUMENTELOR 67
LISTE DE DOCUMENTS 75
VERZEICHNIS DER DOKUMENTE 83
DOCUMENTE 91
DOCUMENTS 91
URKUNDEN 91
INDICE ONOMASTIC 505
INDEX ONOMASTIQUE 505
NAMENREGISTER 505

STUDIU INTRODUCTIV

MINORITĂȚILE NAȚIONALE DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1931–1938

1. *Cadrul general* în care au evoluat minoritățile naționale din România s-a caracterizat prin importante mutații interne și internaționale. Viața politică europeană a devenit extrem de agitată, în majoritatea statelor instaurându-se, succesiv, regimuri autoritare, de diferite nuanțe. Echilibrul de forțe dintre marile puteri a devenit tot mai fragil, spre sfârșitul acestei perioade balanța înclinând în favoarea statelor revizioniste. România a continuat să militeze pentru apărarea păcii și a statu-quo-ului teritorial, ministrul de externe Nicolae Titulescu fiind unul dintre promotorii politicii de securitate colectivă.

Problema minorităților naționale a constituit în această perioadă – mai mult decât în cea anterioară – un mijloc de agitație și de destabilizare a unor state care s-au constituit ori și-au întregit unitatea politico-statală în 1918–1919. Astfel, în Cehoslovacia au fost încurajate tendințele separatiste ale slovacilor, în Polonia cele ale germanilor din zona sileziană, în Iugoslavia cele ale croaților. Existența acestor state era pusă sub semnul întrebării ca urmare a presiunilor Germaniei, Ungariei și Italiei.

În România situația minorităților naționale a cunoscut o evoluție sinuoasă, generată de criza economică din anii 1929–1933, degradarea regimului democratic și ascensiunea forțelor prodictatoriale.

2. *Politica statului român* față de minoritățile naționale s-a înscris în normele prevăzute de Constituția din 1923. Toate drepturile și libertățile democratice stabilite în perioada anterioară au fost menținute. Unele legi adoptate în anii 1931–1937 au nuanțat și adâncit unele drepturi specifice minorităților naționale. Astfel, potrivit legii administrative din martie 1936, dezbaterile în consiliile comunale și județene în care exista o minoritate națională semnificativă se puteau desfășura și în limba acestei minorități. Prin legislația privind învățământul, din 1934–1936, s-a mărit gradul de autonomie a școlilor, inclusiv a celor confesionale (minoritare). În cadrul guvernului României a funcționat, pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, un Subsecretariat pentru Minorități, care a fost condus, succesiv, de Rudolf Brandsch, Mihail Șerban și Alexandru Lapedatu.

Guvernele care s-au succedat în acești ani au încercat să-i determine pe funcționarii publici aparținând minorităților naționale să învețe limba oficială a statului. Au fost înființate cursuri speciale de limba română, au fost anunțate verificări și examene, care s-au repetat de mai multe ori. În timp ce celelalte minorități s-au supus acestor exigențe, conducerea Partidului Maghiar și-a îndemnat conaționalii să nu se prezinte la cursuri și la examene, socotindu-le discriminatorii și abuzive.

Acest partid s-a adresat Societății Națiunilor, prezentând situații concrete de funcționari elimnați din serviciu pentru că nu cunoșteau limba română (cei mai mulți provenind de la căile ferate și de la poștă).

Statul român a continuat să subvenționeze școlile și bisericile confesionale. De asemenea, au fost finanțate unele lucrări editate de cărturari aparținând minorităților naționale. În cadrul regimului democratic din acei ani s-a putut dezvolta o viață spirituală intensă, prin care minoritățile au îmbogățit spațiul cultural românesc.

3. *Organizațiile politice* ale minorităților naționale au cunoscut – ca și cele românești – importante evoluții și frământări interne.

Partidul Maghiar și-a continuat linia politică stabilită în perioada anterioară, considerându-se singurul reprezentant al tuturor ungurilor din România. Funcția de președinte al partidului a fost îndeplinită, în toți acești ani, de Bethlen György.

Participând la alegerile parlamentare, Partidul Maghiar a obținut 4,75% din totalul voturilor în 1931 (10 mandate), 4,75% în 1932 (14 mandate), 4,01% în 1933 (8 mandate); la acestea se adaugă locurile de senator (de la colegiul universal, colegiul consiliilor comunale, precum și cele rezervate unor confesiuni religioase). Grupul parlamentar maghiar era foarte strâns coordonat și deosebit de activ; prin numeroase reclamații, întrebări, interpelări și discursuri, senatorii și deputații Partidului Maghiar au pus accentul pe deficiențele regimului democratic din România, reliefând greutățile întâmpinate de maghiari. Ei considerau că exista o politică de stat vizând lichidarea identității acestei minorități. Astfel, în ședința din 11 decembrie 1934, deputatul Willer Iosif afirma că „soarta minorităților devine din ce în ce mai deplorabilă", că „suntem tratați ca niște ostateci într-un război care nu s-a terminat de mult, ori care nici n-a izbucnit". Nu puține reclamații vizau înscrierea elevilor la școlile maghiare pe baza numelui de familie, fapt ce-l determina pe Bethlen să afirme că „tineretul maghiar era exclus" de la școlile confesionale. Asemenea afirmații erau făcute în timp ce aceste școli erau frecventate de 66.830 de elevi maghiari. Reclamațiile erau adresate și Societății Națiunilor; ele erau coordonate cu acțiunile de politică externă ale Ungariei.

Instalarea lui Adolf Hitler la putere în Germania (ianuarie 1933) a marcat trecerea oficială a acestei țări pe poziții revizioniste. Faptul că Gömbös Gyula, președintele Consiliului de Miniștri al Ungariei, a fost primul șef de guvern care l-a vizitat pe cancelarul Adolf Hitler, în iunie 1933, avea o semnificație profundă. În septembrie 1933 s-a realizat o înțelegere între Ungaria și Germania, care se adăuga celei din Ungaria și Italia vizând acțiunea comună pentru revizuirea tratatelor. Pe această bază, în mai 1934, Gömbös a declarat că revizuirea Tratatului de la Trianon constituie principalul punct al programului său de guvernare.

Tactica ofensivă a Ungariei, care critica în mod sistematic și extrem de dur politica față de minoritatea maghiară din România, Cehoslovacia și Iugoslavia, a generat replica acestor state, care au cerut ca guvernul de la Budapesta să aplice în domeniul minorităților proprii o politică similară cu cea pe care o pretindea altora. În același timp, Mica Antantă a început să dezvăluie esența diversionistă a politicii partidelor maghiare, care acționau în conformitate cu dispozițiile primite de la Budapesta. Nicolae Titulescu – recunoscut pentru spiritul său larg democratic și care în calitate de reprezentant al României la Societatea Națiunilor a avut de făcut față campaniei

revizioniste a guvernului de la Budapesta şi avalanşei de memorii adresate acestui înalt for internaţional de conducerea Partidului Maghiar – replica lui Bethlen György de la tribuna Adunării Deputaţilor, la 3 decembrie 1934:

„Veniţi şi ne spuneţi aici, d-le Bethlen, că nu cereţi privilegii! Totuşi, dacă cineva v-a urmărit îndeaproape, cum mi-a fost dat mie să vă urmăresc de 17 ani, de când s-a făcut unitatea naţională, a văzut că nu aţi voit să fiţi decât nişte privilegiaţi internaţionali. Orice nedreptate făcută unui român se aduce în faţa instanţelor româneşti. Dv., care spuneţi că nu pretindeţi privilegii, vă duceţi, pentru cea mai mică nedreptate, la acea instituţie de rezonanţă, la acel extraordinar amplificator, care este Societatea Naţiunilor, şi faceţi dintr-un lucru de nimic o acuzaţie de ordin general, împotriva unui neam". Titulescu aprecia că liderul Partidului Maghiar venea „cu limbajul meşteşugit al celor care au ţinut în robie poporul român", un limbaj impecabil ca formă, dar care în fond conţinea „venin şi otravă", deoarece viza revizuirea Tratatului de la Trianon în favoarea Ungariei.

Politica extrem de stăruitoare a guvernului de la Budapesta, de a impune respectarea Tratatului minorităţilor în timp ce el nu lua în consideraţie acest tratat şi promova o politică de maghiarizare intensivă a minorităţilor din propria ţară, iar antisemitismul era o politică de stat, a fost până la urmă sesizată şi de Consiliul Societăţii Naţiunilor.

Potrivit unor date statistice, numărul petiţiilor în problema minorităţilor naţionale din România adresate Societăţii Naţiunilor a evoluat astfel:

Anii	Numărul petiţiilor	Nr. declarate admisibile
1930–1931	204	73
1931–1932	101	80
1932–1933	57	37
1933–1934	68	50
1934–1935	46	35
1935–1936	19	13

Constatând că tactica memoriilor nu mai avea credibilitatea dorită, conducerea Partidului Maghiar a decis să recurgă la alte mijloace, în primul rând la intervenţia directă pe lângă oficialităţile unor mari puteri, mai ales a celor din Marea Britanie.

În acţiunea sa revizionistă, Ungaria a folosit şi o seamă de preoţi, ziarişti, oameni de cultură, precum şi diverse asociaţii, societăţi, fundaţii. Interesant este că la această acţiune au fost atraşi şi unii preoţi de origine germană, care-şi făceau slujba în limba maghiară, precum şi un număr însemnat de evrei din Transilvania.

Partidul Maghiar a cunoscut importante crize interne. Astfel, la 25 iunie 1933 s-a creat *Opoziţia Partidului Maghiar*, care la Conferinţa din 19–20 august 1934 şi-a luat numele de *Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari din România* (MADOSZ). În fruntea aceste organizaţii au fost aleşi Szepesi Sándor (preşedinte) şi Peter Sándor (secretar general); în mai 1937 în funcţia de preşedinte a fost ales Kurkó Gyárfis, iar în cea de secretar general Bányai Lázslo. MADOSZ-ul aprecia că Partidul Maghiar era organizaţia „magnaţilor şi nobilimii maghiare", iar nu a majorităţii populaţiei acestei minorităţi. Conform statutului său, MADOSZ-ul îşi pro-

punea „organizarea și conducerea politică, economică și culturală a muncitorilor manuali și intelectuali maghiari din România și cultivarea bunei înțelegeri între poporul român și poporul maghiar din România". Aflat sub influența Partidului Comunist. MADOSZ-ul a dat curs inițiativelor acestuia vizând crearea unui Front Popular Antifascist în România. Astfel, în anul 1935, MADOSZ-ul a încheiat acorduri de Front Popular cu Blocul Democratic, Partidul Socialist și Frontul Plugarilor. Protestând împotriva declarației lui Mussolini, din 1 noiembrie 1936, prin care „ducele" cerea revizuirea tratatelor în favoarea „Ungariei mutilate", MADOSZ-ul afirma că „minoritatea maghiară din România este solidară cu poporul român în apărarea libertății și unității statului".

În rândul minorității maghiare acționa și o grupare „radicală", care aprecia că liderii Partidului Maghiar nu erau suficient de curajoși și de energici, că puneau prea mult accentul pe problemele personale. Astfel, protopopul Tökes Ernö susținea că Partidul Maghiar era „un partid oligarhic și conservator", fiind alcătuit „din aristocrația cea mai insolentă, din pretori de tristă amintire, din avocați și directori de bancă". El afirma că liderii partidului „au trădat națiunea [maghiară] pentru câteva mandate", că ei nu protestează împotriva politicii școlare a guvernului liberal „care vizează distrugerea noastră". Tökes se pronunța pentru o „adevărată unitate a maghiarimii". Din rândul acestei grupări făcea parte și avocatul Paol Árpád, care a alcătuit în noiembrie 1931 un proiect de lege privind autonomia culturală, bisericească și administrativă a secuimii. Proiectul preconiza următoarea structură de conducere: președinte – prefect al secuilor, numit de rege; parlament alcătuit din circa 40 de deputați și senatori, care să ia decizii în toate chestiunile de ordin intern, administrativ, juridic, privind instrucțiunea publică; legile adoptate de acesta vor fi supuse aprobării Consiliului de Miniștri și promulgate prin decret-regal; parlamentul secuiesc va trimite 8–10 deputați și senatori în parlamentul României; un tribunal independent la Târgu Mureș; limba română și limba maghiară să fie cunoscute de toți funcționarii publici; cheltuielile de funcționare a tuturor instituțiilor autonome să fie suportate de statul român. Proiectul alcătuit de Paol Árpád a fost discutat în Comisia juridică a Partidului Maghiar abia la 25 mai 1935, dar liderii partidului au avut rezerve, temându-se că-și vor pierde influența în această regiune în favoarea tinerilor radicali, care doreau să ocupe funcțiile de conducere în noua structură.

O altă grupare, în frunte cu Réthy Imre, a creat, în septembrie 1935, *Partidul Micilor Gospodari Maghiari* (Mágyar Kisgazdapárt), care avea aderenți, mai ales, în județul Odorhei. Acest partid a colaborat inițial cu Partidul Național-Țărănesc, apoi s-a apropiat de MADOSZ, cu care a fuzionat în noiembrie 1937.

Partidele și fracțiunile create nu au putut supraviețui presiunilor – mai ales financiare și morale – la care au fost supuse de conducerea Partidului Maghiar, care a rămas cea mai puternică și influentă organizație a acestei minorități. Clasa dominantă maghiară – proprietarii de întreprinderi industriale și bancare, marii latifundiari – sprijinea Partidul Maghiar; la rândul său, guvernul de la Budapesta s-a pronunțat ferm pentru unitatea „maghiarimii" din Transilvania și a dirijat fondurile spre conducerea Partidului Maghiar. Potrivit unor surse, în anii 1936–1937, guvernul Ungariei a pus la dispoziția conducerii Partidului Maghiar din România, suma de

1 milion de pengö (circa 30 milioane lei), la care se adaugă echivalentul a 20 milioane lei strânşi de la diverse municipii şi comune din Ungaria pentru susţinerea aceluiaşi partid.[1]

Partidul Maghiar şi-a menţinut linia intransigentă, de permanentă şi vehementă critică la adresa statului român. La ultimul congres al acestui partid, desfăşurat în zilele de 3–4 septembrie 1937 la Târgu Mureş, s-a susţinut că guvernul Tătărescu „a desfiinţat" şcolile confesionale, că legea privind subvenţionarea şcolilor minoritare „nu este respectată", iar limba maghiară era interzisă în şcoli. Asemenea afirmaţii erau contrazise de realitatea că în anul şcolar 1936/1937, învăţământul confesional din România se desfăşura în 137 şcoli de copii mici (grădiniţe), 1.252 şcoli primare, iar 8.483 elevi maghiari urmau şcoli secundare particulare, în care limba de predare era cea maghiară.

Minoritatea germană s-a integrat tot mai profund în viaţa economică şi social-politică a României. Din punct de vedere organizatoric, saşii din Transilvania şi Satu Mare, şvabii din Banat şi germanii din vechiul Regat, Bucovina, Basarabia şi Dobrogea şi-au menţinut structurile proprii, care erau coordonate de Uniunea Germanilor din România. Conform Statutului adoptat la 15 noiembrie 1933, Uniunea Germanilor din România reprezenta „autoritatea centrală a naţiunii germane din România". Adunarea generală a Uniunii era alcătuită din delegaţi aleşi pe zone geografice: 2 – vechiul Regat, 25 – Banat, 7– Basarabia, 8 – Bucovina, 1– Dobrogea, 3 – Satu Mare, 25 – Transilvania. Adunarea generală alegea Comitetul Central, iar acesta Comitetul Director alcătuit din câte un membru numit de cele şapte Consilii Naţionale regionale şi din trei parlamentari desemnaţi de Partidul German. Preşedintele Consiliului Uniunii Germanilor din România, Rudolf Brandsch, a îndeplinit funcţia de subsecretar de stat în guvernele N. Iorga (aprilie 1931 – mai 1932) şi Al. Vaida-Voevod (iunie-octombrie 1932); în această calitate, el a coordonat activitatea statului român privind minorităţile naţionale. Conducerea Partidului German a menţinut vechea tactică de a realiza cartel electoral cu guvernul, indiferent de culoarea lui politică, şi a avea o reprezentare semnificativă în Parlament. Reprezentanţii acestui partid au folosit tribuna parlamentară pentru a-şi exprima poziţia faţă de principalele probleme ale României, dar mai ales pentru a promova interesele economice şi culturale ale minorităţilor respective. Principalele revendicări vizau problemele culturale şi cele privind învăţământul confesional.

Din anul 1932, conducerea Partidului German a fost supusă unei puternice presiuni din partea curentului de extremă dreaptă, de esenţă hitleristă. Ascensiunea Partidului Naţional-Socialist în Germania a avut un puternic ecou în rândul minorităţilor germane din afara Reich-ului, inclusiv din România. Oficialităţile de la Berlin susţineau că germanii din străinătate sunt cetăţeni cu două patrii: ai Germaniei şi ai ţării în care locuiesc. Ernest W. Bohle, şeful suprem al germanilor din afară, a căutat să-şi subordoneze liderii organizaţiilor minorităţii germane din Europa. În acest spirit au fost trimişi în diverse state – inclusiv în România – propagandişti de profesie, elevi şi studenţi, au fost răspândite ziare şi reviste naţional-socialiste.

În septembrie 1932, Fritz Fabritius a creat la Sibiu organizaţia numită *Mişcarea de Întrajutorare a Germanilor din România* (Selbsthilfe), cu orientare naţional-

[1] Ion Calafeteanu, *Revizionismul ungar şi România*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995, p. 59.

socialistă. Fabritius era un om foarte activ, întreținea o legătură permanentă cu Legația Germaniei din București, făcea dese vizite în Germania, avea discuții cu fruntașii celui de-al treilea Reich.

În mai 1933, la puțin timp după venirea lui Hitler la putere în Germania, Fabritius a creat *Partidul Național-Socialist al Germanilor din România*; membrii acestui partid răspândeau broșuri și ziare, venite din Reich, țineau conferințe, purtau uniforme având ca semn distinctiv crucea încârligată, intonau cântece naziste; au fost înființate tabere de muncă, frecventate în anul 1933 de 804 băieți și 227 fete. Pentru a nu fi dizolvat pe baza Jurnalului Consiliului de Miniștri din 9 decembrie 1933, Partidul Național-Socialist al Germanilor din România și-a luat numele de *Mișcarea de Reînnoire Națională a Germanilor din România* (N.E.D.R.); manevra nu a putut înșela guvernul, care la 7 iulie 1934 a decis interzicerea taberelor de muncă și desființarea N.E.D.R., deoarece desfășura activități „interzise de legile în vigoare".

La 22 noiembrie 1933, în funcția de președinte al Consiliului Național Săsesc a fost ales Otto Fritz Jikeli, adept al lui Fritz Fabritius; noul președinte a ținut să declare că în ideologia național-socialistă „și-a găsit poporul nostru, la fel ca și mine și toți camarazii mei, soluția pentru viața noastră și eliberarea din chinuitoarele contradicții dintre tradiție și spiritul timpului". Promovarea lui Jikeli a provocat reacția unor „radicali" precum Waldemar Gust și Alfred Bonfert. Pentru a calma situația, la 30 aprilie 1935, Fabritius a preluat personal conducerea Consiliului Național Săsesc. La adunarea generală a Uniunii Germanilor din România, din 28 iunie 1935, a fost ales un comitet de conducere alcătuit din președinții Consiliilor Naționale provinciale. La 22 octombrie 1935, Fabritius a devenit președintele Uniunii Germanilor din România, imprimându-i o orientare prohitleristă. În 1936 el a fost ales președintele Partidului German, act ce marca predominarea curentului național-socialist în cadrul acestui partid.

Disensiunile politice în cadrul minorității germane au continuat, mai ales în legătură cu linia tactică. În mai 1935 a fost înființat *Partidul Poporului German din România*, având ca președinte pe Alfred Bonfert, iar vicepreședinți pe Hans Beller și Waldemar Gust. Noul partid își declara loialitatea față de statul român și față de regele Carol al II-lea, dar punea la baza întregii sale activități doctrina național-socialistă. Bonfert considera că Fabritius nu era suficient de hotărât, că era prea conciliant cu vechii lideri democrați (Rudolf Brandsch și Hans Otto Roth) și înclinat să colaboreze cu oficialitățile române.

Nu întreaga minoritate germană a fost atrasă de ideile național-socialiste. A existat și un număr important de adversari ai acestei ideologii, care au militat în cadrul unor partide politice – mai ales Partidul Social-Democrat și Partidul Comunist – împotriva hitlerismului. Gazete precum „Das Freie Wort" (Cuvântul liber" – Reșița, 1932–1933), „Neue Zeitung" („Gazeta nouă" – Timișoara, 1933–1940) au militat pentru apărarea regimului democratic, împotriva fascismului.

Evreii aveau organizație tradițională: *Uniunea Evreilor din România*, care coordona activitatea comunităților locale. S-au menținut structurile provinciale, cu caracteristicile lor, cu o viață comunitară proprie. Spre exemplu, comunitățile evreiești de rit oriental din Transilvania și Banat țineau congrese anuale, la care se analiza activitatea vizând apărarea membrilor lor, sprijinirea tinerilor să învețe în străinătate, pregătirea de învățători și profesori, aprovizionarea cu pască, zahăr, cafea etc. Pe

teritoriul României aveau autorizaţie de funcţionare numeroase uniuni, asociaţii şi societăţi evreieşti, cu scopuri caritabile, culturale, sportive.

Partidul Evreiesc, înfiinţat în mai 1931 din iniţiativa lui Mayer Ebner şi Teodor Fischer, şi-a ţinut primul congres abia în noiembrie 1933. Acest partid milita pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor prevăzute în Constituţie, solidaritate cu naţiunea română, îşi exprima încrederea în democraţie şi cerea reprimarea curentelor extremiste. După un succes relativ, înregistrat în alegerile parlamentare din iulie 1932, când a obţinut 2,26% din voturi şi 5 mandate în Adunarea Deputaţilor, Partidul Evreiesc a cunoscut un recul în 1933, când n-a mai putut pătrunde în corpurile legiuitoare. După acest eşec, conducerea Partidului Evreiesc a militat pentru coalizarea tuturor comunităţilor evreieşti din România. Pe această bază, la 29 ianuarie 1936 s-a creat *Consiliul Central al Evreilor din România* – ca organ reprezentativ suprem al evreilor români, alcătuit de reprezentanţii Uniunii Evreilor Români, Partidul Evreiesc şi reprezentantul cultului mozaic în Senatul ţării. Preşedintele Consiliului Central al Evreilor din România a fost ales W. Filderman, iar printre membri se numărau: Th. Fischer, Horia Carp, I. Niemirower (şef rabin şi senator). Obiectivul central al Consiliului era apărarea drepturilor evreilor, prevăzute în Constituţia din 1923.

Caracteristica acestei perioade o constituie ascensiunea curentului sionist, care viza crearea în Palestina a unui stat al evreilor. *Uniunea Sionistă din România* era afiliată la Centrala Mondială Sionistă, cu sediul la Londra. Organizaţiile sioniste, care activau pe întreg cuprinsul ţării, editau gazete şi reviste, organizau conferinţe şi serbări culturale, având ca obiectiv strângerea de fonduri pentru răscumpărarea terenurilor palestiniene aflate în stăpânirea arabilor, construirea de locuinţe, căi de comunicaţie etc. Dintre ziarele sioniste se remarcă „Uj Kelet" (1918–1940), care apărea sub conducerea lui Ernest Marton, fiind scris „într-o excelentă limbă maghiară" [1]. Acţiunea pentru adunare de fonduri se desfăşura şi prin *Organizaţia Macabi-România*, care se afla sub îndrumarea „Uniunii Mondiale Macabi"; această organizaţie desfăşura activităţi culturale şi sportive. Sumele adunate de sionişti erau considerabile, fapt ce a determinat ministrele Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, al Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor, de Finanţe, să ceară, în 1936, interzicerea colectărilor, deoarece prin scoaterea din ţară – fără aprobarea Băncii Naţionale a României – a acestor sume se punea în pericol economia naţională.

O problemă importantă, care a preocupat toate organizaţiile evreieşti, a fost aceea a ajutorării evreilor care au emigrat din Germania, de teama represiunilor regimului hitlerist, şi s-au stabilit în România. La aceştia se adăugau evreii fugiţi din Ungaria, Polonia şi Uniunea Sovietică – proces început încă din 1918–1919. Potrivit unui referat întocmit în 1939 de Secţia de Studii şi Informaţii din cadrul Ministerului pentru Minorităţi, până în februarie 1938 s-a înregistrat un număr de 139.823 evrei „a căror existenţă pe teritoriul României nu-şi poate afla nici o explicaţie în afară de aceea că s-au introdus prin fraudă" [2].

---

[1] Moshe Carmilly-Weinberger, *Istoria evreilor din Transilvania (1623–1944)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1994, p. 156.

[2] *Al doilea război mondial. Situaţia evreilor din România*, vol. I (1939–1941). Partea întâi. Coordonatori: locotenent-colonel Alesandru Duţu şi dr. Constantin Botoran; Centrul de Studii Transilvane, Fundaţia Culturală Română, Cluj-Napoca, 1994, p. 14.

Orientarea politică a evreilor era diversă. În Transilvania, unii evrei – formați în spiritul culturii maghiare – au participat la acțiuni revizioniste. Mulți evrei făceau parte din organizațiile de stânga și extrema stângă, mai ales din P.C.R. Câteva ziare de mare tiraj – „Adevărul", „Dimineața", „Lupta" – care se aflau în proprietatea unor evrei, militau împotriva fascismului și hitlerismului, a legionarismului și cuzismului, pentru realizarea Frontului Popular Antifascist, preconizat de Internaționala a III-a Comunistă. Acest fapt a determinat o campanie extrem de dură a Gărzii de Fier și a Partidului Național-Creștin împotriva „presei din Sărindar", considerată a fi antinațională. În repetate rânduri aceste ziare au fost smulse din brațele vânzătorilor sau de la chioșcuri și arse, sub privirile îngăduitoare ale forțelor de ordine.

Deși *țiganii* reprezentau, potrivit recensământului din 1930, doar 1,5% din populația României, în fapt exista sentimentul că numărul lor era mult mai mare. În anii 1933–1934 s-au înregistrat mai multe încercări de organizare a romilor (țiganilor) la nivelul întregii țări. Astfel, în 1933, fostul arhimandrit Calinic I. Popp Șerboianu a anunțat crearea *Asociației Generale a Țiganilor din România*. În același an, s-a constituit *Uniunea Romilor din România*, sub președinția lui G. A. Lăzărescu-Lăzurică; celebrul muzicant Grigoraș Dinicu a fost proclamat președinte de onoare. Uniunea își propunea să conducă „lupta de redeșteptare și de egalitate de tratament cetățenesc din partea forurilor competente", să respingă „orice propagandă subversivă și periculoasă statului român și bisericii ortodoxe". În ziua de 11 august 1934 s-a constituit *Uniunea Generală a Romilor din România*, sub președinția lui Gheorghe Niculescu, comerciant.

Între conducătorii acestor organizații s-a desfășurat o îndârjită polemică, fiecare considerându-se „adevăratul și singurul" lider al țiganilor. Totuși, în septembrie 1934 s-a realizat o înțelegere pentru unificarea organizațiilor țiganilor, conduse de Calinic Șerboianu și de Lăzurică. Programele anunțate erau extrem de generoase: înființarea de cursuri serale pentru adulți, a unor biblioteci și muzee țigănești, crearea de grădinițe pentru copii, a unei Universități populare, precum și de cinematografe, cămine culturale, spitale, aziluri, băi populare etc.

Ucrainenii continuau să fie divizați din punct de vedere politic. *Partidul Național Ucrainean* (creat în 1926) își exprima punctul de vedere de la tribuna parlamentului (președintele partidului, Vladimir Zalozietzki, era senator), prin organul central de presă („Ceas"), prin întruniri, manifeste etc. Acest partid milita împotriva „desnaționalizării" ucrainenilor, pentru învățământ în limba maternă, înființarea de cooperative și bănci populare ucrainene etc. Unul dintre „radicalii" acestui partid, Basil Ducek, a continuat să trimită memorii la Societatea Națiunilor, prin care acuza statul român că urmărește desnaționalizarea ucrainenilor. Partidul Național Ucrainean era afiliat la mișcarea națională ucraineană din Polonia, care viza unirea tuturor ucrainenilor într-un singur stat.

Partidul Țărănesc Ucrainean, condus de Constantin Caracalia, a colaborat cu Partidul Național-Țărănesc, având un rol decisiv în obținerea victoriei acestui partid în alegerile parlamentare din iulie 1932.

Naționalismul ucrainean avea rădăcini puternice în rândul studenților, care activau în asociația *Susov*; aceștia au salutat declarația lui Hitler în favoarea unui stat independent ucrainean. Autoritățile române au descoperit și unele organizații ilegale, precum cea numită *Plast*, de sub conducerea lui Ștefan Micikovsky, originar din Cernăuți, „republican convins și aderent al Ucrainei libere", care primea directive de la Organizația de Luptă Militară Ucraineană, adeptă a ideilor național-socialiste.

Celelate minorități naționale, având și o pondere foarte mică în ansamblul populației României, nu și-au creat partide proprii, punând accentul pe diferite asociații culturale, religioase, de întrajutorare.

Polonezii au preferat să acționeze în partidele românești îndeosebi în Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal.

Rușii – mai ales, cei din Basarabia – aveau puternice sentimente antiromânești. Un document al vremii aprecia că prin cele 10 ziare care apăreau în 1933 (dintre care 2 în București), intelectualitatea rusă „exploatează zi de zi toate mizeriile, toate micile și marile abuzuri ale organelor statului, prezentându-le ca regulă de guvernare și administrare a țării românești". Unii minoritari ruși animați de ideile comuniste, desfășurau activități de spionaj în favoarea Kremlinului. Exista și *Comitetul Minoritarilor Ruși* (creat la Chișinău în 1929) care milita pentru retrocedarea pământului expropriat prin reforma agrară din 1920, propaga lozinci antisemite și îmbrățișa ideile național-socialiste. Unii exponenți ai minorității ruse – ca și ai celei ucrainene – cereau unirea bisericii ortodoxe cu biserica catolică sub conducerea supremă a Papei.

Lipovenii, preocupații de meseriile lor predilecte – pescuitul și grădinăritul – erau mai puțin implicați în viața politică. La 4 mai 1936 a avut loc Congresul lipovenilor, prilej cu care Pafnuti, mitropolitul de Fântâna-Albă (localitate în județul Rădăuți), a fost ales mitropolitul tuturor lipovenilor din România.

Bulgarii susțineau organizația *Bratsvo* (Frăția), în care activau tineri veniți la studii în România și care puneau în prim plan problemele culturale. Datorită neînțelegerilor cu coloniștii macedoneni din Dobrogea, mulți bulgari au emigrat. La directiva Cominternului, Partidul Comunist din România și Partidul Comunist din Bulgaria au acționat pentru înființarea unei organizații de „masă" a bulgarilor din Dobrogea, care să militeze pentru „autodeterminarea până la despărțirea de statul român" a acestui teritoriu. Pe această bază s-a creat *Organizația Revoluționară Dobrogeană* (D.R.O.), în fruntea căreia s-a aflat Petre Borilă, dar aderența ei în rândul populației era slabă.

Minoritatea *sârbă*, mai numeroasă în Banat, avea o viață comunitară relativ slabă. În 1932 s-a constituit *Reuniunea Cetățenească a Plugarilor Sârbi*, cu sediul în Sânnicolaul Mare. În 1933 s-a semnat o convenție școlară între România și Iugoslavia, pe baza căreia, în 1935, au fost înființate școli primare cu limba de predare sârbo-croată, în localitățile Cavașova, Iablaca (jud. Caraș) și Recaș (jud. Timiș–Torontal), iar în școlile primare confesionale din alte șase localități s-a introdus limba sârbo-croată.

Turcii au continuat să-și ducă viața comunitară, mai ales, în probleme religioase. Cu prilejul vizitei ministrului de externe român N. Titulescu la Ankara (octombrie 1934). Guvernul turc a solicitat să se acorde turcilor creștini ore pentru studiul limbii materne în școlile primare. Satisfăcând această cerere, Ministerul Instrucțiunii a înființat asemenea școli în mai multe localități din Dobrogea și Basarabia. În funcționarea acestora au apărut însă anumite greutăți, deoarece ele erau frecventate și de români, bulgari, ruși, evrei. Mai ales după 1933 – ca urmare a politicii promovate de Kemal Atatürk – a crescut tendința de emigrare a turcilor din Dobrogea și de stabilire a lor în patria de origine. Oficialitățile române au căutat să stopeze acest fenomen prin satisfacerea doleanțelor îndreptățite ale acestei minorități, dar numărul emigranților a fost relativ mare.

Grecii din România se implicau foarte puţin în politică; ei erau preocupaţi, mai ales, de problemele comerciale, iar documentele vremii consemnează că duceau o viaţă economică „înfloritoare".

Armenii aveau preocupări similare cu grecii, un accent mai mare fiind pus pe problemele religioase; în august 1931 s-a creat Eparhia Armeano-Gregoriană, care cuprindea pe toţi credincioşii acestui cult de pe teritoriul României.

Din cele prezentate rezultă că, deşi liderii minorităţilor naţionale au căutat să se erijeze în singurii purtători de cuvânt ai respectivelor minorităţi, în fapt, opţiunile lor politice au continuat să fie diversificate, existând chiar puternice contradicţii şi frământări care au marcat istoria României în ansamblul ei.

4. *Viaţa economică şi socială* a minorităţilor naţionale s-a desfăşurat într-un context sinuos, caracteristic anilor 1931–1938. În timpul crizei economice (1929–1933) au dat faliment numeroase întreprinderi industriale, bancare, comerciale, fapt ce a afectat grav situaţia proprietarilor, dar şi a salariaţilor. Un ecou deosebit a avut falimentul Băncii Marmorosch, Blank et comp., care era condusă de Aristide Blank (evreu), Szöepkes (ungur), Nicolae Tabacovici (român). Analizând situaţia financiară a României, Charles Rist, reprezentantul Comitetului financiar al Societăţii Naţiunilor, „a fost categoric de părere că Blank trebuie lăsat să cadă".[1] În decembrie 1931, această bancă a „căzut", cu efecte devastatoare asupra sutelor de mii de deponenţi, de toate naţionalităţile.

Ca şi în perioada anterioară, oficialităţile române s-au pronunţat pentru „protecţia muncii naţionale". Pe această linie se înscrie legea din 16 iulie 1934, care stabilea că întreprinderile industriale, comerciale şi civile sunt obligate să aibă personal românesc în proporţie de cel puţin 80% din categoriile de personal ce utilizează şi de cel puţin 50% din membrii consiliului de administraţie, comitetului de direcţie şi al cenzorilor. Legea urmărea să limiteze angajarea cetăţenilor străini, dar putea afecta şi minorităţile naţionale, deoarece în anumite industrii „de bază" (apărare, chimice, miniere, petroliere) structura personalului trebuia aprobată de o comisie a Ministerului Industriei, la care participau şi reprezentanţi ai Marelui Stat Major. Scopul nemărturisit al acestei prevederi era ca în aceste industrii să se asigure preponderenţa elementului etnic românesc, considerat a fi singurul în stare să ofere o siguranţă absolută, fidelitate şi devotament în caz de război sau alt pericol naţional. Deşi a suscitat ample dispute, această lege nu a dat rezultatele scontate. Cunoscutul economist român Mihail Manoilescu aprecia: „În cei douăzeci de ani de la Unire încoace, burghezia românească – şi, mai ales, cea liberală – a creat în ţară o atmosferă xenofobă, agitând zgomotos naţionalismul economic, dar realizând în fapt foarte puţin".[2]

O statistică publicată de Uniunea Camerelor de Comerţ şi Industrie în 1938, arăta următoarea situaţie a firmelor individuale, comerciale şi industriale din România (în procente):[3]

---

[1] Mihail Manoilescu, *Memorii*, vol. II. Ediţie îngrijită, prefaţă, note şi indice de Valeriu Dinu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1993, p. 277.

[2] Idem, *Rostul şi destinul burgheziei româneşti*, Bucureşti, 1942, p. 262.

[3] *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 360.

Provincia	româneşti	evreieşti	alte origini
Oltenia	92,55	3,72	3,72
Muntenia	76,95	14,91	8,14
Dobrogea	47,09	5,24	47,67
Moldova	40,65	56,12	3,23
Basarabia	17,61	63,17	19,22
Bucovina	14,65	77,01	8,34
Transilvania	36,15	26,78	37,07
Banat	47,36	19,69	32,95
Crişana şi Maramureş	21,22	28,40	50,38
Total România	48,49	31,14	20,37

Aşadar, minorităţile naţionale au continuat să fie dominante în economia României şi la sfârşitul perioadei interbelice. O analiză mai detaliată arată că majoritatea firmelor româneşti îşi desfăşurau activitatea la ţară şi la periferia oraşelor, având ca principal obiect de activitate cârciuma şi băcănia, în timp ce aproape întregul comerţ mare de la oraşe era exercitat de întreprinzători aparţinând minorităţilor etnice. La angajarea şi promovarea personalului, la acordarea de facilităţi, proprietarii îşi favorizau consângenii. Spre exemplu, cu prilejul Congresului Partidului Maghiar din septembrie 1937, Gyárfas Elemér afirma: „Orice bun, orice venit maghiar, constituie un tezaur naţional", şi că: „Noi vrem ca singuri, compatrioţii noştri să se bucure de fructul muncii ungureşti".

Enciclopedia României, lucrare de sinteză apărută la sfârşitul perioadei interbelice, aprecia: „Avem o industrie cu capital majoritar străin, cu conducere tehnică, comercială şi administrativă minoritară aproape în totalitatea ei şi cu un personal muncitoresc, în vechiul Regat în majoritate român, în noile teritorii, minoritar". [1]

5. *Viaţa culturală* a minorităţilor s-a dezvoltat atât în cadrul general al statului român, cât şi în instituţii proprii. Cadrul legal de desfăşurare a vieţii culturale nu a cunoscut modificări substanţiale până în anul 1938. Legea privind învăţământul secundar, publicată la 7 mai 1934, prevedea că în regiunile cu populaţie minoritară în număr precumpănitor se puteau înfiinţa, pe lângă liceele de stat, secţii în care învăţământul să se predea în limba minorităţii respective. În aceste secţiuni erau primiţi numai elevi de aceeaşi naţionalitate şi a căror limbă maternă era aceeaşi cu limba de predare a secţiei respective; se menţinea vechea prevedere, potrivit căreia, oricare ar fi limba de predare a secţiunii minoritare, limba română, istoria românilor, geografia României şi instrucţiunea civică se predau obligatoriu în limba română; profesorii care predau aceste discipline trebuia să fi promovat un examen de limba română. Prevederi similare erau cuprinse şi în Legea pentru învăţământul primar al statului şi învăţământul normal primar, din 5 iulie 1934.

Dincolo de disputele politice şi de afirmaţiile unor lideri ai minorităţilor naţionale se află datele concrete. Astfel, în anul şcolar 1934/1935, în şcolile primare ale statului învăţau: 1.898.377 – români, 117.796 – maghiari, 70.726 – ruteni şi ucraineni, 58.793 – germani, 56.821 – evrei, 51.378 – bulgari, 24.583 – ruşi, 22.305 –

[1] *Enciclopedia României*, vol. III, p. 112.

tătari și turci, 5.384 – polonezi, 4.650 – cehi și slovaci, 2.072 – sârbi, croați și sloveni, 1.324 – greci, 934 – armeni, 823 – italieni, 178 – francezi. În anul 1935, maghiarii din Transilvania aveau 17 licee, 20 gimnazii, 3 școli superioare de comerț, 8 școli normale, 48 școli secundare confesionale, iar la mai multe licee românești funcționau secții în limba maghiară.

În același an, situația din învățământul universitar se prezenta astfel:

Naționalitate	studenți	%	studente	%
români	24.269	79,8	8.504	78,2
unguri	1.177	3,9	255	2,4
germani	514	1,7	166	1,5
ruși	167	0,5	134	1,2
ucraineni	142	0,5	42	0,4
sârbi	16	0,1	2	–
bulgari	196	0,6	49	0,5
cehi, slovaci	13	–	4	–
poloni	54	0,2	24	0,2
evrei	3.571	11,7	1.594	14,7
greci	85	0,3	51	0,5
armeni	41	0,1	16	0,1
francezi	19	0,1	14	0,1
italieni	26	0,1	15	0,1
turci, tătari	15	–	2	–
alții	35	0.1	3	–
cetățeni străini	84	0,3	8	0,1

Datele statistice arată că studenții români reprezentau circa 1,5% în raport cu copiii români înscriși la școala primară, în timp ce studenții evrei reprezentau aproximativ 7,6% în raport cu copiii acestei minorități înscriși în școala primară. Studenții evrei aveau o pondere mult mai mare decât procentul minorității respective, în ansamblul populației României, la: medicină, farmacie, litere, drept, științe.

În anul bugetar 1936/1937 statul român aloca următoarele sume pentru cultele minoritare: 29.422.680 lei – romano-catolic, 18.371.652 lei – reformat, 8.840.800 lei – evanghelic-luteran, 3.347.350 lei – unitarian, 5.327.225 lei – mahomedan etc. În 1935 funcționau în Transilvania un număr de 147 de tipografii și 255 de librării maghiare. În cei 20 de ani ai perioadei interbelice au fost editate circa 9.000 de titluri de lucrări științifice și literare în limba maghiară, depășind cu mult ceea ce publicaseră etnicii unguri din Transilvania în intervalul 1867–1918.

Presa minoritară a continuat să fie larg răspândită. Potrivit datelor statistice, în 1934 în România se tipăreau 2 253 periodice, dintre care 1.645 în română (940 ziare și 705 reviste), 273 în maghiară (160 ziare și 113 reviste), 176 în germană (131 ziare și 45 reviste), 27 în idiș (18 ziare și 9 reviste), 13 în ucraineană (11 ziare și 2 reviste), 3 în greacă (ziare), 5 în armeană (2 ziare și 3 reviste), 2 albaneză (ziare), 1 în ruteană (ziar), 2 în turcă (1 ziar și o revistă), 2 în sârbă (1 ziar și o revistă); la acestea se adaugă publicații bilingve: 9 în română și maghiară (2 ziare și 7 reviste), 6 în română și germană (2 ziare și 4 reviste), 6 în română și rusă (5 ziare și o revistă) 1 în română și idiș (revistă), 1 în maghiară și germană (revistă), 6 în limbile minorităților și franceză

(germană şi franceză – 3, rusă şi franceză – 1, maghiară şi franceză – 2); existau şi periodice tipărite în trei limbi: 27 trilingve : română-maghiară-germană (14 ziare şi 13 reviste)[1]. În acel an, presa din România avea un tiraj de 3,5 milioane exemplare, dintre care 984.103 exemplare se tipăreau în limbile minorităţilor naţionale.[2]

Viaţa culturală din România acelor ani a fost deosebit de animată. O caracteristică esenţială a fost pluralismul de idei şi creaţie la care au contribuit şi cetăţenii aparţinând minorităţilor naţionale. Astfel, în domeniul literaturii s-au impus B. Fundoianu (B. Fondane), Tristan Tzara (creatorul dadaismului), Mihail Sebastian, I. Peltz, în istoria teatrului Ioan Massoff. În arte au adus contribuţii personalităţi precum Iosif Iser, J. Al. Steriadi, J. Pherahim (pictură); la realizarea Arcului de Triumf din Bucureşti, inaugurat în 1936, au contribuit şi artiştii Fr. Storck şi O Späthe.

Şcoala românească de medicină a continuat să fie ilustrată de savanţi precum Francisc Iosif Rainer, Arthur Kreindler, cea de matematică de Octav Mayer, Alexandru Myller, Simion Sanielevici; în domeniul tehnicii s-a impus Herman Obert (pionier al zborurilor cosmice) etc. În domeniul istoriei au adus contribuţii notabile Ferenczi Sándor, Gustav Gündisch, Constantin Karadja.

6. *Ascensiunea curentelor extremiste* a constituit o caracteristică a acestei perioade pe plan european, dar şi intern.

Extremismul de stânga era reprezentat, în principal, de Partidul Comunist din România. În alegerile parlamentare din iulie 1931, Blocul Muncitoresc-Ţărănesc – organizaţie legală creată de Partidul Comunist în 1925 – a reuşit să depăşească limita de 2% din totalul voturilor pe ţară şi să câştige 5 locuri în Adunarea Deputaţilor. Candidaţii comunişti au fost aleşi în Timiş-Torontal, Cernăuţi, Satu-Mare, Bihor, Mureş, judeţe în care minorităţile naţionale aveau o pondere însemnată. Deoarece doi dintre candidaţi (Lucreţiu Pătrăşcanu şi Imre Aládar) au fost aleşi în câte două circumscripţii, ei urmau să opteze pentru una din ele, locurile rămase libere fiind ocupate de următorii clasaţi din această formaţiune politică. Dar majorităţile parlamentare au invalidat mandatele „pentru un viciu de formă".[3]

Ca şi în perioada anterioară, cei mai mulţi membri ai Partidului Comunist din România, precum şi conducerea acestuia proveneau din rândul minorităţilor naţionale. Astfel, la Congresul al V-lea al PCR, din decembrie 1931, au participat 24 delegaţi cu drept de vot deliberativ, dintre care 9 români, 6 evrei, 4 maghiari, 3 ucraineni, 2 bulgari. O statistică privind originea etnică a membrilor P.C.R. în 1933 prezintă următoarea situaţie: români – 375, maghiari – 440, evrei – 300, bulgari – 140, ruşi –100, ucraineni – 70, moldoveni – 70, diverse naţionalităţi – 170.[4] După cum lesne se poate observa, românii (inclusiv moldovenii) aveau o pondere de numai 26% în structura naţională a P.C.R., deşi ei constituiau 72% din populaţia României.

La cel de-al VII-lea Congres al Internaţionalei Comuniste, din 1935, Partidul Comunist din România a fost reprezentat de Boris Ştefanov (bulgar), Nicolae Goldberger, Vanda Nicolski, Marcel Moise Dubinski, Manea Elrich (toţi evrei).

---

[1] Nicolae Dascălu, *La presse des minorités nationales dans la Roumanie d'entre les deux guerres (1919–1939). Analyse statistique*, în „Revue Roumaine d'Histoire", nr. 1/1981, p. 118.

[2] *Ibidem*, p. 119.

[3] N. Iorga, *Doi ani de restauraţie*, Vălenii de Munte, 1932, p. 53.

[4] M.C. Stănescu, *Moscova, Cominternul, Filiera Comunistă Balcanică şi România (1919–1944)*, Bucureşti, Editura Silex, 1944, p. 114.

În anii 1935–1937, P.C.R. a desfăşurat o susţinută activitate pentru realizarea unui „larg Front Popular Antifascist", a militat împotriva revizionismului promovat de Ungaria şi Germania. Comuniştii au creat mai multe organizaţii legale (cea mai importantă fiind Blocul Democratic) şi au influenţat activitatea altora (MADOSZ, Frontul Plugarilor etc.), au editat ziare şi gazete legale, au participat la manifestaţii antifasciste şi antirevizioniste. Pe linia realizării unor alianţe de Front Popular Antifascist se înscriu acordurile din 1935, semnate la Băcia (judeţul Hunedoara) între Frontul Plugarilor şi MADOSZ, la Bucureşti între Blocul Democratic şi Partidul Socialist (Popovici), şi la Ţebea (jud. Hunedoara) între cele patru organizaţii.

În România, organizaţiile de dreapta şi extrema dreaptă se declarau naţionaliste, afirmând că luptă pentru apărarea românilor faţă de ofensiva forţelor străine; ele se pronunţau împotriva orientării politicii externe a României spre Franţa, Marea Britanie şi Societatea Naţiunilor, care s-ar afla sub influenţa iudeo-masoneriei. Deoarece Garda de Fier a recurs la unele acte violente, această organizaţie a fost dizolvată prin hotărârile de guvern din ianuarie 1931 şi martie 1932, dar de fiecare dată şi-a reluat activitatea. În august 1931, Corneliu Zelea Codreanu a fost ales deputat, iar în iulie 1932, „Gruparea Corneliu Codreanu" a obţinut 2,37% din voturi şi 5 locuri în Parlament.

Ascensiunea Gărzii de Fier a provocat îngrijorarea forţelor democratice. În programul de guvernare al Partidului Naţional-Liberal din 3 decembrie 1933 se preconiza: „Întărirea ideii de autoritate şi înfrânarea energică a tuturor curentelor izvorâte din ură de clasă sau de rasă, din care unele, susţinute cu ajutor străin pot primejdui unitatea statului, pacea socială şi libertăţile publice". Măsura viza Garda de Fier, care se lansase într-o amplă propagandă pentru a câştiga câte un loc de deputat în fiecare judeţ. Legionarii şi cuziştii au desfăşurat o campanie extrem de energică împotriva lui I. G. Duca, acuzat că – în timpul vizitei făcute la Paris în vara anului 1933 – s-a angajat în faţa „jidanilor şi francmasonilor" să dizolve Garda de Fier, şi că după venirea la putere „a dat drumul în ţară la 150.000 de jidani din Germania".[1] La 9 decembrie, printr-un Jurnal al Consiliului de Miniştri, Garda de Fier era dizolvată, iar numeroşi legionari au fost arestaţi. În replică, la 29 decembrie 1933, legionarii l-au asasinat pe I. G. Duca. În acel moment, toate forţele politice – inclusiv cele reprezentând minorităţile naţionale – au condamnat asasinatul. Dar, curând, guvernul prezidat de Gh. Tătărescu şi-a moderat acţiunile împotriva Gărzii de Fier: în martie 1935 aceasta s-a legalizat sub numele de partidul Totul pentru Ţară. Mişcarea Legionară avea un puternic caracter antisemit. „Căpitanul" Corneliu Zelea-Codreanu declara: „Noi nu suntem împotriva minorităţii ungare, germane, bulgare şi ruse. În ţara noastră suntem numai împotriva evreilor [...]/ Ei n-au dreptul la egalitate. Ei nu sunt în România decât de 100 de ani, pe când românii sunt de 2.000 de ani. [...] În ceea ce priveşte şcolile, preconizăm „numerus clausus" pentru evrei, pentru celelalte minorităţi nu [...] Toţi evreii sunt comunişti sau aliaţii comuniştilor, chiar atunci când nu sunt pe faţă membri ai acestui partid".

Cealaltă organizaţie antisemită, LANC, a fuzionat în iulie 1935 cu Partidul Naţional-Agrar (creat de O. Goga în aprilie 1932), luând astfel fiinţă Partidul Naţional-

---

[1] Tudor Teodorescu-Branişte, *După asasinarea lui I. G. Duca*, în „Cuvântul Liber" din 6 ianuarie 1934.

Creştin. Acest partid se declara naţionalist şi utiliza lozinca „România a românilor", cerând „numerus clausus" pentru minorităţi; un punct important în Programul Partidului Naţional-Creştin era revizuirea cetăţeniei obţinută de evrei după 1918.

Anul 1935 marchează trecerea pe panta naţionalismului a lui Alexandru Vaida-Voevod, fost preşedinte al Consiliului de Miniştri (iunie-octombrie 1932 şi ianuarie-noiembrie 1933). Cu prilejul discutării noului program al Partidului Naţional-Ţărănesc, Vaida a cerut să se includă „numerus valachicus" adică proporţionalitatea etnică între români (= valahi) şi minorităţile naţionale în instituţiile şi întreprinderile de stat. Dar punctul său de vedere a fost respins de majoritatea liderilor naţional-ţărănişti, iar Vaida a părăsit partidul şi a creat o organizaţie politică proprie, numită Frontul Românesc (februarie 1935). Această organizaţie n-a reuşit să dobândească o reală influenţă politică, iar Al. Vaida-Voevod s-a pus în slujba tendinţelor autoritare ale regelui Carol al II-lea.

Curentele extremiste s-au manifestat şi în rândul minorităţilor naţionale. O puternică ascensiune a cunoscut naţional-socialismul în rândul minorităţii germane; în 1935–1936 adepţii acestei ideologii au reuşit să preia conducerea Uniunii Germanilor din România şi a Partidului German. Lupta împotriva democraţiei, promovarea ideii că germanii (arienii) reprezintă o rasă superioară, organizarea unor formaţiuni paramilitare au devenit coordonate esenţiale în activitatea conducerii politice a germanilor din România. În rândul minorităţii maghiare au prins rădăcini puternice ideile promovate de Hórthy Miklos, întemeiate pe ideea „aristocraţiei de sânge", a rolului „civilizator" al ungurilor. Conducerea Partidului Maghiar manifesta un spirit de castă, fiind ostilă unei democraţii autentice, folosea masele aparţinând acestei minorităţi pentru atingerea propriilor sale obiective politice, stabilite de regimul de la Budapesta.

Unii din minoritatea evreiască erau atraşi de ideea „rolului mesianic" al evreilor, care ar fi un „popor ales" de Dumnezeu. În timp ce unii evrei au devenit adepţii sionismului (crearea patriei proprii) alţii promovau internaţionalismul şi activau intens în Partidul Comunist din România.

Şi alte minorităţi – ucraineni, ruşi, bulgari – au avut în rândul lor elemente atrase de curentele extremiste, de stânga sau de dreapta.

Ideea „blocului" minoritar, promovată de liderii comunităţilor respective s-a dovedit a fi nerealistă, deoarece minorităţile erau şi ele – ca şi românii – puternic diferenţiate din punct de vedere economic, cultural, politic. Înainte de a fi ungur, german, evreu etc. cetăţeanul respectiv era om, cu nevoile, aspiraţiile, împlinirile şi decepţiile lui. Foarte adesea, cetăţenii aparţinând minorităţilor – ca de altfel şi românii etnici – mai ales cei care locuiau la ţară, nu manifestau nici un fel de interes pentru viaţa politică, fiind preocupaţi de grijile vieţii de zi cu zi. Ei nu s-au lăsat antrenaţi în acţiuni naţionalist-şovine, aşa cum doreau unii lideri politici.

La rândul lor, guvernele din anii 1931–1937, au căutat să asigure evoluţia normală a societăţii, luând unele măsuri împotriva organizaţiilor extremiste. Astfel, din iniţiativa guvernului Tătărescu, în aprilie 1934 a fost adoptată Legea pentru apărarea ordinii de stat, care la art. 1 prevedea: „Grupările politice, sub orice formă s-ar prezenta sau s-ar ascunde, care în propaganda ideologiei sau în executarea programului lor, vor prepara sau săvârşi acte de violenţă organizată, care pun în pericol

siguranța ordinei de stat sau a ordinei sociale, sau care vor propovădui distrugerea violentă a ordinei publice de stat sau a ordinei sociale vor putea fi dizolvate în condițiunile prezentei legi. Pot fi, de asemenea, dizolvate în condițiunile prezentei legi. Pot fi, de asemenea, dizolvate orice grupări politice care în propaganda sau acțiunea lor organizează sau recurg la formațiuni de luptă înarmate".

Totuși, în aplicarea legilor, în apărarea drepturilor și libertăților cetățenești, guvernele au manifestat o anumită inconsecvență, tolerând activitatea unor organizații extremiste. La rândul lor, organele Ministerului de Interne au rămas adesea inactive atunci când legionarii sau cuziștii ardeau presa democratică (socotită evreiască), eliminau din barouri avocați evrei, interziceau unor studenți aparținând aceleiași etnii să intre în Universitate. Sub ochii organelor de ordine defilau formațiuni paramilitare cu însemnele Partidului Național-Socialist din Germania, se țineau adunări cu caracter horthyst la care cetățenii de etnie maghiară erau incitați împotriva statului român. Referindu-se la atitudinea oficialităților față de pretențiile Partidului Maghiar, un raport din 27 februarie 1938 aprecia că legile anterioare și cele ulterioare Constituției din 1923 „au dat minorităților din România toate drepturile pe care România se angajase să le dea prin tratatul pentru minorități și viața acestor minorități s-a putut dezvolta fără nici o stânjenire în cadrul statului român. Poate că și această bună-voință a guvernelor românești față de toate doleanțele minorităților a contribuit la menținerea conducătorilor minorității maghiare pe o poziție intransigentă de continuă exagerare a cererilor lor și de împiedicare a oricăror încercări de înțelegere amicală și reciprocă, pentru netezirea unui drum de colaborare sinceră". Deși organele Ministerului Apărării Naționale și ale Serviciului Special de Informații sesizau guvernul despre acțiunile de spionaj în care erau antrenați unii cetățeni ai minorităților naționale, măsurile adoptate erau palide sau nu se luau.

În timp ce forțele de extrema dreaptă se aflau în ascensiune, cele democratice au cunoscut un proces de erodare, materializat în slăbirea partidelor politice, crearea de disidențe în interiorul acestora, diminuarea rolului Parlamentului. La această evoluție a contribuit din plin regele Carol al II-lea, care urmărea măcinarea sistemului de guvernare întemeiat pe partidele politice și instaurarea unui regim monarhic autoritar.

7. *Mutațiile politice de la sfârșitul anului 1937 și începutul anului 1938 au avut implicații asupra minorităților naționale.*

Împlinirea a patru ani de guvernare liberală a amplificat disputele vizând succesiunea la putere. Regele Carol al II-lea a încredințat mandatul lui Ion Mihalache, președintele Partidului Național-Țărănesc, cu condiția *sine qua non* a colaborării cu Alexandru Vaida-Voevod; deoarece liderul național-țărănist a refuzat, regele l-a mandatat tot pe Gheorghe Tătărescu să formeze noul guvern, iar acesta a acceptat, deși C.I.C. Brătianu, președintele Partidului Național-Liberal, se pronunțase pentru retragerea acestuia în opoziție.

În perspectiva alegerilor parlamentare din 20 decembrie 1937, principalele partide democratice – care se aflau într-o acerbă confruntare –au încheiat acorduri cu forțe de extrema dreaptă. Astfel, Partidul Național-Liberal a realizat carteluri electorale (liste comune) cu Partidul German și cu Frontul Românesc. La rândul său, Partidul Național-Țărănesc a semnat un „pact de neagresiune" cu Mișcarea Legionară (Partidul Totul pentru Țară) și a acceptat alianțe locale cu comuniștii (Blocul Democrat).

Desfăşurate într-o atmosferă de confuzie politică, pe fondul ofensivei forţelor de extremă dreaptă, alegerile s-au încheiat cu o surpriză: nici un partid politic nu a întrunit cel puţin 40% din voturi pentru a forma o majoritate parlamentară. Partidul Naţional-Liberal a obţinut 35,92%, Partidul Naţional-Ţărănesc – 20,40%; partidul Totul pentru Ţară – 15, 58%, Partidul Naţional-Creştin – 9, 15%. Candidând pe liste proprii, Partidul Maghiar a înregistrat 4,43% din voturi, Partidul Evreiesc – 1,42%, Partidul Poporului German – 1,42%.

Profitând de această situaţie, Carol al II-lea a încredinţat conducerea noului guvern lui Octavian Goga, în timp ce lui A.C. Cuza i s-a rezervat funcţia de ministru secretar de stat. Prin această manevră, regele a urmărit să dea o satisfacţie curentului de dreapta, naţionalist, dar să împiedice ascensiunea Gărzii de Fier spre putere. Nu era un guvern al Partidului Naţional-Creştin, deoarece principalele ministere – Interne, Justiţie, Apărare, Externe – erau conduse de persoane ce nu aparţineau acestui partid. De altfel, însuşi Carol al II-lea a declarat: „Este guvernul meu şi trebuie să aibă aprobarea mea. În ziua în care n-aş fi mulţumit de felul cum guvernează, voi cere o schimbare".[1]

Guvernul Goga a luat unele măsuri în spiritul programului Partidului Naţional-Creştin: suprimarea ziarelor „Adevărul", „Dimineaţa"şi „Lupta", ridicarea permiselor de liberă circulaţie pe mijloacele de transport în comun pentru ziariştii evrei. La 21 ianuarie 1938 a fost promulgat Decretul-Lege pentru revizuirea cetăţeniei, potrivit căruia primăriile trebuiau să afişeze listele cu evreii care aveau cetăţenie română, aceştia urmând să aducă probatorii în termen de 20 de zile. Prin această măsură se urmărea cunoaşterea exactă a evreilor care s-au stabilit în România după 1918 şi nu aveau forme legale. Apreciind că situaţia din România devenise gravă, W. Filderman a plecat în străinătate înainte de formarea guvernului Goga şi a sesizat Alianţa Israelită, Congresul Mondial Evreiesc, organizaţia Joint, Foreign Committee, Comitetul pentru Apărarea Evreilor din Răsărit şi alte organizaţii internaţionale. La 23 ianuarie, Comitetul Mondial Evreiesc a depus o plângere la Societatea Naţiunilor împotriva politicii antisemite a guvernului României. Această plângere a fost luată în discuţie de Comitetul pentru protecţia minorităţilor în ziua de 27 ianuarie; prezent la dezbateri, ministrul de externe Istrate Micescu a dat asigurări că decretul va fi modificat, în sensul că se refereă numai la evreii intraţi ilegal în ţară după 1919.

Pe de altă parte, regele Carol al II-lea şi primul ministru O. Goga au fost asaltaţi de repezentanţii unor asociaţii, agenţii, ziare, de personalităţi (între care preşedintele Ligii Mondiale Antisemite, ministrul SUA la Bucureşti) în legătură cu politica faţă de evrei. Explicaţiile date – privind caracterul ilegal al stabilirii în România a circa 200.000 de evrei, respectarea drepturilor cetăţeneşti pentru evreii pământeni – nu au avut credibilitate. Atât finanţa evreiască internaţională, cât şi guvernele Franţei, Marii Britanii şi SUA au primit cu ostilitate politica guvernului Goga. La rândul lor, evreii din România au început să-şi scoată banii din bănci şi să-şi închidă întreprinderile, provocând o adevărată criză economică. În faţa acestei situaţii, politica antisemită a guvernului, cu excepţia unor măsuri minore, a rămas la un stadiu teoretic, declarativ. Acest fapt l-a nemulţumit pe A.C. Cuza – considerat „părintele antisemitismului în România" – care s-a retras în mod ostentativ

---

[1] *Declaraţiile M.S. Regelui*, în „Viitorul" din 13 ianuarie 1938

la Iași, refuzând să mai participe la activitatea guvernului. Datele concrete arată că ecoul internațional al măsurilor preconizate de guvernul Goga au avut un efect disproporționat față de realitatea concretă, cu urmări extrem de negative asupra imaginii României în ansamblul ei.

În timp ce situația evreilor devenise incertă, reprezentanții minorității maghiare și ai celei germane au sprijinit guvernul Goga. În ianuarie 1938, Partidul Maghiar – prin mijlocirea lui Bárdossy Lászlo, ministrul Ungariei la București – a încheiat cartel electoral cu Partidul Național-Creștin. La 8 februarie, Partidul German a decis să candideze pe listele guvernamentale. Totuși, șansele de victorie în alegeri a guvernului erau minime. O. Goga a înțeles această realitate și la 9 februarie a realizat un acord cu Corneliu Zelea Codreanu, în baza căruia legionarii urmau să se retragă din campania electorală și să voteze listele Partidului Național-Creștin. Aflând de jocul politic la care a recurs președintele Consiliului de Miniștri și având încurajarea guvernelor de la Paris și Londra, regele Carol al II-lea a procedat la lovitura de stat din 10 februarie 1938, prin care a pus capăt regimului democratic, pluripartidist, din România.

În noul guvern, prezidat de patriarhul Miron Cristea, au intrat șase foști președinți ai Consiliului de Miniștri, care girau cu numele lor noul regim. Manifestul guvernului către țară, difuzat în aceeași zi, se referea și la probleme etnice: „Promovarea ideii naționale va domina în toate ramurile vieții de stat, asigurând neamului românesc locul de drept ce se cuvine celor ce au creat, cu grele jertfe, România de ieri și de astăzi, ținând seama de principiile echității. Repararea nedreptăților istorice pe toate tărâmurile, față de elementul românesc dominant, fără acte de nedreptate față de vechile minorități conlocuitoare, resfirate de veacuri în granițele României de astăzi, printre românii de baștină. Reexaminarea încetățenirilor făcute după război va îngădui o viață economică mai largă elementului românesc".

Odată cu instalarea noului regim a fost introdusă starea de asediu și cenzura, pe întreg cuprinsul țării. La 27 februarie 1938 a fost adoptată o nouă Constituție, care nu aducea modificări în privința drepturilor și libertăților cetățenești. Potrivit art. 5: „Toți cetățenii români, fără deosebire de origine etnică, de credință religioasă, sunt egali înaintea legii, datorându-i respect și supunere". Art. 10 prevedea: „Românii se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile din care decurg drepturi, în condițiunile statornicite prin legi". Art. 19: „Libertatea conștiinței este absolută. Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, întrucât exercițiul lor nu aduce atingere ordinei publice, bunelor moravuri și siguranței statului". Între membrii de drept ai Senatului se aflau „Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul din fiecare confesiune, întrucât sunt aleși sau numiți conform legilor țării și reprezintă un număr de peste 200.000 credincioși"; de asemenea, își mențineau această calitate „senatorii de drept recunoscuți până la data promulgării prezentei Constituții". Peste puțină vreme, la 30 martie 1938, a apărut decretul regal care stabilea: „Toate asociațiunile, grupările sau partidele actualmente în ființă și care s-au constituit în vederea propagării ideilor politice sau a realizării lor, sunt și rămân dizolvate". În istoria țării începea un nou capitol – al monarhiei autoritare – ce va influența viața tuturor românilor, inclusiv a celor aparținând minorităților naționale.

IOAN SCURTU

ÉTUDE INTRODUCTIVE

LES MINORITÉS NATIONALES DE ROUMANIE DANS L'INTERVALLE 1931–1938

1. *Le cadre général* dans lequel ont évolué les minorités nationales de Roumanie subit d'importantes transformations internes et internationales. La vie politique européenne est devenue extrêmement agitée, la majorité des Etats ayant instauré successivement des régimes autoritaires très nuancés.

L'équilibre entre les grandes Puissances était de plus en plus fragile pour que vers la fin de cette période la balance penchât du côté des Etats révisionnistes. La Roumanie a continué à militer pour la sauvegarde de la paix et du statu-quo territorial, le ministre des Affaires étrangères Nicolae Titulescu étant l'un des promoteurs de la politique de sécurité collective.

La question des minorités nationales a été au cours de cette période – plus que pendant la période antérieure – un moyen d'agitation et de destabilisation des États qui se sont formés et qui ont acqui l'unité territoriale dans l'intervalle 1918–1919. De sorte qu'on a encouragé en Tchécoslovaquie les tendances séparatistes des Slovaques, en Pologne celles des Allemands de Silésie, en Yougoslavie celles des Croates. L'existence même de ces États était mise en doute suite aux pressions faites par l'Allemagne, la Hongrie et l'Italie.

En Roumanie la situation des minorités nationales a eu une évolution sinueuse à cause de la crise économique des années 1929–1933, de la dégradation du régime démocratique et de l'ascension des forces prodictatoriales.

2. La politique de l'État roumain à l'égard des minorités nationales s'est inscrite dans les normes prévues par la Constitution de 1923. Tous les droits et les libertés démocratiques établis dans la période antérieure ont été maintenus.

Les lois adoptées pendant les années 1931–1937 ont nuancé et approfondi quelques-uns des droits spécifiques accordés aux minorités nationales. C'est ainsi que, conformément à la loi administrative parue en mars 1936, les débats des conseils communaux et départementaux où il y a avait une minorité nationale importante pouvaient se dérouler aussi dans la langue de la minorité respective. Dans l'intervalle 1934–1936 par la législation visant l'enseignement on a élargi l'autonomie des écoles, y compris celles confessionnelles (minoritaires). Au sein du gouvernement de la Roumanie avait fonctionné, auprès de la Présidence du Conseil des ministres, un Sous-Secrétariat pour les Minorités, dirigé successivement par Rudolf Brandsch, Mihail Şerban et Alexandru Lapedatu.

Les gouvernements qui se sont succédés alors ont essayé de déterminer les fonctionnaires publics minoritaires à apprendre la langue officielle de l'Etat. On avait organisé des cours spéciaux pour le roumain, on avait annoncé des testes et

des examens, répétés plusieurs fois. Pendant que les autres minorités ont satisfait à ces exigences, la direction du parti magyar a recommandé à ses conationaux de ne pas se présenter aux cours et aux examens, considérant qu'ils sont discriminatoires et abusifs. Ce parti s'est adressé à la Société des Nations en présentat des situations concrètes avec des fonctionnaires revoqués parce qu'ils ne connaissaient pas le roumain (la plupart provenant des sociétés des Chemins de fer et de la Poste).

L'Etat roumain a continué de subventionner les écoles et les églises confessionnelles. On avait financé aussi les travaux édités par les érudits appartenant aux minorités nationales. Le régime démocratique de l'époque a facilité le développement d'une intense vie spirituelle grâce à laquelle les minorités ont enrichi l'espace culturel roumain.

3. *Les organisations politiques* des minorités nationales ont subi – comme celles des Roumains d'ailleurs – d'importantes évolutions et troubles internes.

Le parti magyar a continué la ligne politique suivie dans la période antérieure considérant qu'il est le seul représentant de tous les Hongrois de Roumanie. La fonction de président du parti a été remplie pendant toutes ces années par Bethlen Gyorgy.

Le parti magyare s'est présenté aux élections ayant obtenu 4,75% du total des votes en 1931 (10 sièges), 4,75% en 1932 (14 sièges) et 4,01% en 1933 (8 sièges); à ceux-ci viennent de s'ajouter les sièges de sénateur (du collège universel, du collège des conseils communaux ainsi que ceux qui étaient réservés à des confessions réligieuses). Le groupe parlementaire magyare était étroitement coordonné et très actif; dans leurs nombreux réclamations, questions, interpellations et discours les députés et les sénateurs du parti magyare ont mis l'accent sur les déficiences du régime démocratique de Roumanie tout en montrant les difficultés affrontées par les Magyars. Ils considéraient qu'il y avait une politique d'État qui visait à juguler cette minorité. Lors de la séance du 11 décembre 1934, le député Willer Josif affirmait que „le sort des minorités devient de plus en plus déplorable", que „nous sommes traités comme les otages d'une guerre qui est finie il n'y a pas longtemps ou qui n'a même pas commencé". Plusieurs requêtes visaient l'inscription des élèves aux écoles magyares selon le nom de famille, fait qui déterminait Bethlen à affirmer que „la jeunesse magyare était exclue" des écoles confessionnelles. De pareilles affirmations étaient faites pendant que ces écoles étaient fréquentées par 66830 élèves magyars. Les reclamations étaient adressées également à la Société des Nations; elles étaient coordonnées avec les actions de politique extérieure de la Hongrie.

L'avènement d'Adolphe Hitler en Allemagne (janvier 1933) a marqué le tournant officiel de ce pays vers des positions révisionnistes. Le fait que Gömbös Gyula, le président du Conseil des ministres de la Hongrie, a été le premier chef de gouvernement à avoir visité le chancelier Adolphe Hitler, en juin 1933, avait une signification profonde. En septembre 1933 la Hongrie et l'Allemagne arrivent à une entente qui allait s'ajouter à celle entre la Hongrie et l'Italie visant une action commune en vue de réviser les traités. Sur cette base, en mai 1934, Gömbös avait déclaré que la révision du Traité de Trianon constituait le principal point de son programme de gouvernement.

La tactique offensive de la Hongrie qui critiquait systématiquement et bien fermement la politique à l'égard de la minorité magyare de Roumanie, de la République Tchèque et de la Yougoslavie, a entraîné la réplique de ces États qui ont demandé que le gouvernement de Budapest mette en application envers des minorités propres, une politique similaire à celle qu'il exigeait. La petite Entente commençat en même temps à divulguer les points diversionnistes de la politique menée par les partis magyars qui agissaient sur l'ordre de Budapest. Nicolae Titulescu – reconnu pour son esprit démocratique et qui, en qualité de représentant de la Roumanie à la Société des Nations a dû faire face à la campagne révisionniste du gouvernement de Budapest et à l'avalanche de mémoires adressés à ce haut for international par les dirigeants du parti magyar – répliquait à Bethlen György, le 3 décembre 1934, de la tribune de l'Assemblée des députés:

„Vous venez ici et vous dites, M. Bethlen, que vous ne demandez pas de privilèges! Toutefois, si quelqu'un vous suit de près, comme je l'ai fait pendant 17 ans depuis quand on avait fait l'union nationale, il verra que vous n'avez voulu être que des privilégiés internationaux. Toute injustice faite à un Roumain doit être présentée devant les instances roumaines. Vous, qui dites que vous ne prétendez pas de privilèges, vous faites appel pour la moindre injustice à cette institution renommée, à cet extraordinaire amplificateur qui est la Société des Nations, et vous faites d'un rien une accusation d'ordre général contre tout un peuple." Titulescu soulignait que le leader du parti magyar employait „le langage habile de ceux qui ont tenu en servitude le peuple roumain", un lagage impécable en ce qui concerne la forme mais qui au fond contenait „du venin et du poison" car il visait la révision du Traité de Trianon en faveur de la Hongrie.

La politique extrêmement persistante du gouvernement de Budapest – d'imposer le respect du Traité des minorités pendant que lui même il ne prenait pas en considération ce traité pour promouvoir une politique de magyarisation intensive des minorités de son propre pays, d'autant plus le fait que l'antisémitisme était la politique officielle de l'État – a été saisie aussi par le Conseil de la Société des Nations.

Selon les données statistiques, le nombre de requêtes visant la question des minorités nationales de Roumanie qu'on avait adressées à la Société des Nations diminuait de la manière suivante:

Années	nombre de requêtes	nombre de requêtes déclarées admises
1930–1931	204	73
1931–1932	101	80
1932–1933	57	37
1933–1934	68	50
1934–1935	46	35
1935–1936	19	13

En constatant que la tactique des mémoires n'avait plus la crédibilité souhaitée, la direction du parti magyar a décidé de recourir à d'autres moyens tout d'abord à l'intervention directe auprès des autorités des grandes Puissances et surtout auprès de celles de la Grande-Bretagne.

Dans son action révisionniste la Hongrie a employé aussi des prêtres, des journalistes, des hommes de lettres ainsi que diverses associations, sociétés, fondations. On avait entraîné aussi dans cette action quelques prêtres d'origine allemande qui employaient le hongrois pour la service divin ainsi qu'un grand nombre de Juifs de Transylvanie.

Le parti magyar a connu d'importantes crises internes. De sorte que le 25 juin 1933 on avait organisé l'*Oposition du parti magyar* qui, lors de la Conférence du 19–20 août 1934 a pris le nom de l'*Union des Gens travailleurs magyars de Roumanie* (MADOSZ). À la tête de cette organisation ont été élus Szepesi Sándor (président) et Peter Sándor (secrétaire général); en mai 1937 on avait élu comme président Kurkó Gyárfáa et comme secrétaire général Bányi Lászlo. La MADOSZ considérait que le parti magyar était l'organisation „des magnats et de la noblesse magyare" et pas de la majorité de la population appartenant à cette minorité. Conformément à son statut, la MADOSZ se proposait „d'organiser et de diriger du point de vue politique, économique et culturel les ouvriers et les intellectuels magyars de Roumanie et de cultiver de bonnes relations entre le peuple roumain et le peuple magyar de Roumanie". Influencée par le parti communiste, la MADOSZ a donné cours aux initiatives de celui-ci visant la création d'un Front populaire antifasciste en Roumanie. De sorte qu'en 1935 la MADOSZ a conclu des accords avec le Bloc démocratique, le parti socialiste et le Front des Laboureurs. Protestant contre la déclaration de Mussolini du 1er novembre 1936 par laquelle „le duc" demandait la révision des traités en faveur de „la Hongrie mutilée", la MADOSZ affirmait que „la minorité magyare de Roumanie est solidaire au peuple roumain pour la défense de la liberté et de l'unité de l'État".

Au sein de la minorité magyare actionnait aussi un groupement „radical" qui appréciait que les leaders du parti magyar n'étaient pas assez courageux et énergiques, qu'ils mettaient trop d'accent sur des questions personnelles. D'ailleurs, l'archiprêtre Tökes Erno affirmait que le parti magyar était „un parti oligarchique et conservateur" étant formé „de l'aristocratie la plus insolente, de fonctionnaires dans l'appareil administratif qui éveillaient de mauvais souvenirs, d'avocats et de directeurs de banque". Il affirmait aussi que les leaders du parti „ont trahi la nation [magyare] pour quelques mandats", qu'ils ne protestaient pas contre la politique scolaire du gouvernement libéral „qui visait notre destruction". Tökes se prononçait pour une „vraie unité des Magyares". De ce groupement faisait partie aussi l'avocat Paol Árpád qui élabora en novembre 1931 un projet de loi concernant l'autonomie culturelle, confessionnelle et administrative des Szeklers. Le projet préconisait une autre structure de direction: le président – préfet des Szeklers, désigné par le roi; le parlement formé de 40 députés et sénateurs environ qui prennent des décisions en ce qui concerne les questions d'ordre interne, administratif, juridique visant l'instruction publique; les lois adoptées par celui-ci seront soumises à l'approbation au Conseil des ministres et promulguées par décret-royal, le parlement des Szeklers devait envoyer 8–10 députés et sénateurs au parlament de la Roumanie; un tribunal indépendant à Târgu Mureș; la langue roumaine et la langue magyare devait être connues par tous les fonctionnaires publics; les frais de fonctionnement de tous les institutions autonomes devaient être à la charge de l'Etat roumain. Le projet

élaboré par Paol Árpád a été discuté dans la Commission juridique du parti magyar à peine le 25 mai 1935 mais les leaders du parti ont eu des réserves, craignant une perte d'influence dans la région en faveur des jeunes radicaux qui désiraient assumer la direction de la nouvelle structure.

Un autre groupement à la tête duquel il y avait Réthy Imre a fondé, en septembre 1935, le parti des petits propriétaires magyars (Mágyar Kisgazdapart) qui avait des adhérents surtout dans le district d'Odorhei. Ce parti avait collaboré premièrement avec le parti national-paysan pour approcher après la MADOSZ avec laquelle il fusionna en novembre 1937.

Les partis et les fractions créés ne résistèrent pas aux pressions – surtout morales et financières – exercées par la direction du parti magyar qui resta ainsi la plus puissante et influente organisation de cette minorité. La classe dominante magyare – les propriétaires d'entreprises industrielles et bancaires, les grands propriétaires fonciers – soutenait le parti magyar; le gouvernement de Budapest s'est prononcé à son tour fermement pour l'unité „de tous les Magyars" de Transylvanie et dirigea les fonds vers la direction du parti magyar. Conformément à quelques sources sures pendant les années 1936–1937 le gouvernement de la Hongrie avait mis à la disposition des dirigeants du parti magyar de Roumanie 1 million de pengö (environ 30 millions lei) auxquels viennent s'ajouter 20 millions lei donnés par les diverses municipalités et communes de la Hongrie pour le soutien du même parti.[1]

Le parti magyar maintenait une ligne intransigeante, de permanente et véhémente critique à l'adresse de l'Etat roumain. Au dernier congrès de ce parti, déroulé dans l'intervalle 3–4 septembre 1937 à Târgu Mureş, on affirmait que le gouvernement Tătărescu „avait suprimé" les écoles confessionnelles, que la loi visant la subvention des écoles minoritaires „n'était pas respectée" et aussi que la langue hongroise était interdite dans les écoles. De pareilles affirmations étaient contredites par la réalité car pendant l'année scolaire 1936/1937 l'enseignement confessionnel de Roumanie se déroulait dans 137 écoles maternelles, 1252 écoles primaires et 8483 élèves magyars suivaient les cours des écoles secondaires privées dont la langue d'ensignement était le magyar.

La minorité allemande s'est profondément intégrée dans la vie économique, sociale et politique de la Roumanie. En ce qui concerne leur organisation, les Szeklers de Transylvanie et de Satu Mare, les Souabes de Banat et les Allemands du vieux Royaume, de la Bucovine, la Bessarabie et la Dobroudja ont maintenu leurs propres structures qui étaient coordonnées par *l'Union des Allemands de Roumanie.* Conformément aux status adoptés le 15 novembre 1933, L'Union des Allemands de Roumanie représentait „l'autorité centrale de la nation allemande de Roumanie". L'assemblée générale de l'Union était formée de délégués élus dans chaque province: 2 – le vieux Royaume, 25 – le Banat, 7 – la Bessarabie, 8 – la Bucovine, 1 – la Dobroudja, 3 – Satu Mare, 25 – la Transylvanie. L'assemblée générale devait élire le Comité central et celui-ci à son tour le Comité directeur, formé d'un membre, désigné par chacun des sept Conseils nationaux régionaux et

[1] Ion Calafeteanu, – *Le révisionnisme magyar et la Roumanie*, Bucarest, Ed. Encyclopédique, 1995, p. 59.

de trois parlementaires désignés par le parti allemand. Le président du Conseil de l'Union des Allemands de Roumanie, Rudolf Brandsch, a rempli la charge de sous -secrétaire d'Etat dans les ministères N. Iorga (avril 1931–mai 1932) et Al. Vaida-Voevod (juin-octobre 1932); en cette qualité il a coordonné l'activité de l'Etat roumain en ce qui concerne les minorités nationales. La direction du parti allemand a maintenu l'ancienne tactique de former un cartel électoral avec le gouvernement, n'importe quelle était sa couleur politique, pour avoir des mandats représentatifs au Parlement. Les représentants de ce parti ont usé de la tribune parlementaire pour exprimer leur position vis-à-vis des principaux problèmes de la Roumanie mais surtout pour promouvoir les intérêts économiques et culturels de la minorité respective. Les principales revendications visaient les questions culturelles et celles concernant l'enseignement confessionnel.

Après 1932 la direction du parti allemand a été soumise à de puissantes pressions de la part du mouvement d'extrême droite, d'origine hitlerienne. L'ascension du parti national socialiste en Allemagne eut un echo puissant aux rangs de la minorité allemande répandue en dehors du Reich, y compris en Roumanie. Les autorités de Berlin soutenaient que les Allemands de l'étranger sont des citoyens qui ont deux patries: l'Allemagne et le pays où ils habitent. Ernest W. Bohle, le chef suprême des Allemands de l'étranger tâchait de subordonner les leaders des organisations de la minorité allemande d'Europe. C'est pourquoi on avait répandu des journaux et des revues national-socialistes.

En septembre 1932, Fritz Fabritius créa à Sibiu l'organisation appelée le Mouvement d'Entraide des Allemands de Roumanie (Selbsthilfe) dont l'orientation était national-socialiste. Fabritius était très actif, il avait une relation permanente avec la Légation de l'Allemagne à Bucarest, il faisait souvent des visites en Allemagne et avait des discussions avec les dirigeants du troisième Reich.

Au mois de mai 1933, peu de temps après l'avènement de Hitler en Allemagne, Fabritius fonda le *parti national-socialiste des Allemands de Roumanie*; les membres de ce parti répandaient des brochures et des journaux apportés du Reich, organisaient des conférences, portaient des uniformes dont le signe distinctiv était la croix gammée, chantaient des chansons nazies, on avait organisé aussi des camps de travail, fréquentés en 1933 par 804 garçons et 277 jeunes filles. Pour ne pas être suprimé conformément au Journal du Conseil des ministres du 9 décembre 1933, le parti national-socialiste des Allemands de Roumanie prit le nom de *Mouvement de Renouvellement national des Allemands de Roumanie* (N.E.D.R.); la manoueuvre ne put pas tromper le gouvernement qui, le 7 juin 1934, décida d'interdire les camps de travail et de suprimer l'organisation (N.E.D.R.) parce qu'elle déployait des activités „interdites par les lois en vigueur".

Le 22 novembre 1923 on a élu comme président du Conseil national allemand Otto Fritz Jikeli, adepte de Fritz Fabritius; le nouveau président allait déclarer que c'est dans l'idéologie national-socialiste „que notre peuple ait trouvé, tout comme moi et mes camarades, la solution pour notre vie et l'issue des contradictions accablantes entre la tradition et l'esprit du temps". La promotion de Jikeli a provoqué la réaction des „radicaux" tels Waldemar Gust et Alfred Bonfert. Pour calmer la situation le 30 avril 1935 Fabritius prit personnellement la direction du

Conseil national szekler. Le 28 juin 1935, à l'assemblée générale de l'Union des Allemands de Roumanie on a élu un Comité de direction formé des présidents des Conseils nationaux régionaux. Fabritius est devenu, le 22 octobre 1935, le président de l'Union des Allemands de Roumanie, imprimant à ce mouvement une orientation prohitlérienne. En 1936 il fut élu président du parti allemand, acte qui marquait la prédominance du courant national-socialiste au sein du parti.

Les dissensions politiques au sein de la minorité allemande ont continué surtout en ce qui concerne la ligne tactique à suivre. Au mois de mai 1935 on a fondé le parti du peuple allemand de Roumanie à la tête duquel il y avait le président Alfred Bonfert et les vice-présidents Hans Beller et Waldemar Gust. Le nouveau parti déclarait sa loyauté envers l'Etat roumain et le roi Carol II mais à la base de toute son activité il y avait la doctrine national-socialiste. Bonfert considérait que Fabritius n'était pas assez résolu, qu'il était trop conciliant avec les vieux leaders démocrates (Rudolf Brandsch et Hans Otto Roth) et enclin à collaborer avec les autorités roumaines. Mais pas toute la minorité allemande s'ouvrait aux ideés national-socialistes. Il y a eu aussi un nombre important d'adversaires de cette idéologie qui ont milité au cadre de quelques partis politiques – sourtout le parti social-démocrate et le parti communiste – contre le nazisme. Les gazettes telles „Das Freie Wort" (La libre parole-Reşiţa, 1932 – 1933), „Neue Zeitung" (La nouvelle gazette – Timişoara, 1933–1940) ont milité pour défendre le régime démocratique contre le fascisme.

Les Juifs avaient une organisation traditionnelle: *l'Union des Juifs de Roumanie* qui coordonnait l'activité des communautés locales. On avait maintenu les structures régionales avec leurs caractéristiques et avec leur vie communautaire propre. Par exemple, les communautés juives de rit oriental de Transylvanie et de Banat tenaient annuellement des congrès pendant lesquels on analysait l'activité visant la défense de leur membres, le soutien des jeunes en vue de leur faciliter les études à l'étranger, la formation des instituteurs et des professeurs, l'approvisionnement avec du pain azyme, du sucre, du café, etc. Sur le territoire de la Roumanie étaient autorisées à fonctionner de nombreuses unions, associations et sociétés juives ayant des buts caritables, culturels, sportifs.

Le parti juif, fondé en mai 1931 sur l'initiative de Mayer Ebner et Théodore Fischer, convoquait son premier congrès seulement au mois de novembre 1933. Ce parti militait pour la défense des droits et des libertés prévus dans la Constitution, pour la solidarité avec la nation roumaine, il exprimait sa confiance dans la démocratie et demandait la répression des courants extrémistes. Après un succès relatif remporté aux élections parlamentaires en juillet 1932, quand il avait obtenu 2,26% des votes et 5 mandats dans l'Assemblée des députés, le parti juif eut un recul en 1933 quand il ne put pas accéder au Parlement. Après cet échec, la direction du parti juif a milité pour réaliser la coalition de toutes les communautés juives de Roumanie. En reposant sur ce principe on a créé, le 29 janvier 1936, le *Conseil central des Juifs de Roumanie* – organe suprême représentatif des Juifs roumains, formé des représentants de l'Union des Juifs roumains, du parti juif et du représentant du culte mosaïque au Sénat du pays. Le président du Conseil central des Juifs de Roumanie fut elu W. Filderman et parmi ses membres on comptait: Th.

Fischer, Ilona Carp, I. Niemirower (chef rabbin et sénateur). L'objectif central du Conseil était la défense des droits des Juifs, statués par la Constitution de 1923.

La caractéristique de cette période reste la progression du mouvement sioniste qui visait la formation d'un Etat des Juifs en Paléstine. *L'Union sioniste de Roumanie* était afiliée à la Centrale mondiale Sioniste dont le siège était à Londres. Les organisations sionistes qui activaient dans tout le pays éditaient des gazettes et des revues, organisaient des conférences et des fêtes culturelles ayant comme objectif de ramasser des fonds pour racheter les terrains palestiniens qui se trouvaient sous la domination des Arabes, la construction de logements, de voies de communication etc. On peut remarquer parmi d'autres journaux sionistes l'„Uj Kelet" (1918–1940) qui paraissait sous la direction d'Ernest Marton, usant d'„une excellente langue hongroise"[1]. L'action pour amasser des fonds se déroulait par l'intermédiaire de *l'Organisation Macabi-România* qui était coordonnée par l'Union mondiale Macabi dont le but était culturel et sportif. Les sommes ramassées par les sionistes étaient considérables, fait qui détermina les ministères du Travail, de la Santé et de l'Assistance sociale, de l'Instruction, des Cultes et des Arts et aussi des Finances à demander en 1936 la supression de la collecte car l'exportation de cet argent – sans l'approbation de la Banque nationale de la Roumanie – mettait en péril l'économie nationale.

Un problème important qui avait préoccupé toutes les organisations juives était celui de l'aide accordée à tous les Juifs qui avaient émigré de l'Allemagne craignant les répressions du régime hitlérien et s'étaient établis en Roumanie. À ceux-ci s' ajoutaient les Juifs qui s'étaient enfuis de la Hongrie, la Pologne et de l'Union soviétique – processus dont le début remontait en 1918–1929. Conformément à un compte rendu rédigé en 1939 par la Section d'Etudes et d'Informations auprès du Ministère pour les Minorités, jusqu'au mois de février 1938, on avait enregistré 139823 Juifs „dont l'existence sur le territoire de la Roumanie n'avait aucune explication sauf celle qu'ils avaient passé frauduleusement les frontières"[2].

L'orientation politique des Juifs était diverse. En Transylvanie quelques Juifs – formés dans l'esprit de la culture magyare – avaient participé à des actions révisionnistes. D'autres Juifs étaient membres des organisations de gauche ou d'extrême gauche et surtout du parti communiste roumain. Quelques journaux de grand tirage – la Vérité, le Matin, la Lutte – dont les proprietaires étaient des Juifs, militaient contre le fascisme et le nazisme, contre les légionnaires et les cousistes * pour la réalisation du Front populaire antifasciste préconisé par la IIIe Internationale communiste. Cela a entraîné une campagne extrêmement dure menée par la Garde de Fer et le parti national chrétien contre la „presse de Sărindar", considérée comme antinationale. Ces journaux ont été plusieurs fois arrachés des bras des vendeurs ou des kiosques et brulés sous les regards tolérants des forces de l'ordre.

---

[1] Moshe Carmilly-Weinberger. *L'histoire des Juifs de Transylvanie* (1623–1944). Bucarest. Ed. Encyclopédique, 1944, p. 156.

[2] *La deuxième guerre mondiale. La situation des Juifs de Roumanie*. vol I (1939–1941) première partie. Coordonnateurs: lieutenant-colonel Alexandru Duțu et dr. Constantin Botoran; Centre d'Etudes transylvaines, la Fondation culturelle roumaine, Cluj-Napoca 1994, p. 14.

* adeptes des idées de A.C. Couza.

Même si *les Gitans* représentaient, conformément au recensement de l'année 1930 seulement 1,5% de la population de la Roumanie, on avait au fait l'impression que leur nombre était encore plus grand. Pendant les années 1933–1934 on avait enregistré plusieurs tentatives des Tzganes de s'organiser au niveau du pays. C'est ainsi qu'en 1933, l'ancien archimandrite Calinic I. Popp Şerboianu a annoncé la création de l'*Association générale des Tziganes de Roumanie*. Au cours de la même année on avait organisé aussi l'Union des Gitans de Roumanie à la tête de laquelle se trouvait G.A. Lăzărescu–Lăzurică; le célèbre instrumentiste Grigoraş Dinicu fut proclamé président d'honneur. L'union avait pour but de diriger „la lutte pour l'éveil et pour l'égalité du traitement réservé au citoyen de la part des organismes compétents", de repousser „toute propagande subversive et dangeureus pour l'Etat roumain et l'égalise orthodoxe". Le 11 août 1933 on a constitué *l'Union générale des Gitans de Roumanie* dont le président était le commerçant Gheorghe Niculescu.

Une grande polémique s'engagea entre les dirigents de ces organisations chacun considérant qu'il était „le vrai et le seul" leader des Tziganes. En septembre 1934 on arrivait pourtant à une entente en vue de l'unification des organisations tziganes dirigées par Calinic Şerboianu et Lăzurică. Les programmes annoncés étaient extrêmement généreux: l'organisation des cours du soir pour les adultes, de quelques bibliothèques et musées tziganes, la fondation d'écoles maternelles pour les enfants, d'une université populaire ainsi que de cinémas, foyers culturels, hôpitaux, asiles, bains populaires, etc.

Les Ukrainiens étaient toujours divisés politiquement. *Le parti national ukrainien* (fondé en 1926) exprimait son point de vue au Parlement (le président du parti, Vladimir Zalozietzki était sénateur), par son organe central („Heure"), dans des réunions, manifestes, etc. Ce parti militait contre „la dénationalisation" des Ukrainiens, pour l'enseignement donné dans la langue maternelle, la constitution de coopératives et de banques populaires ukrainiennes, etc. L'un des „radicaux" de ce parti, Basil Ducek, continuait à envoyer des mémoires à la Société des Nations, dans lesquels il accusait l'Etat roumain d'avoir pour but de faire perdre le caractère national des Ukrainiens. Le parti national ukrainien était affilié au mouvement national ukrainien de Pologne, qui visait l'union de tous les Ukrainiens dans un seul Etat.

Le parti paysan ukrainien, dirigé par Constantin Caracalia a collaboré avec le parti national paysan ayant un rôle décisif en ce qui concerne le succès remporté par ce parti aux élections parlementaires du mois de juillet 1932.

Le nationalisme ukrainien avait des racines puissantes chez les étudiants qui activaient dans l'association *Susov*; ceux-ci saluèrent la déclaration d'Hitler en faveur d'un État ukrainien indépendant. Les autorités roumaines avaient découvert aussi quelques organisations illégales telle celle qu'on appelait *Plast*, dirigée par Stefan Micikovsky, originaire de Cernăuţi, „républicain convaincu et adhérent de l' Ukraine libre" qui recevait des directives de l'Organisation de Combat militaire ukrainien, adepte des idées national-socialistes. Les autres minorités nationales qui n'avaient pas autant d'importance dans l'ensemble de la population de la Roumanie ne fondèrent pas de partis propres en mettant l'accent sur diverses associations culturelles, religieuses, d'entre-aide.

Les Polonais ont préféré d'actionner dans les partis roumains, particulièrement dans le parti national paysan et le parti national libéral.

Les Russes – surtout ceux de Bessarabie – avaient de profonds sentiments antiroumains. Un document de l'époque relevait que par ses 10 journaux qui paraissaient en 1933 (desquels deux à Bucarest) l'intélectualité russe „vient d'exploiter chaque jour toutes les misères, tous les petits et les grands abus des organismes de l'Etat en les présentant comme règles de gouvernement et d'administration de la Roumanie". Quelques-uns des minoritaires russes adoptent les idées communistes et acceptent des missions d'espionnage au profit de Kremlin. Il y avait aussi le *Comité des Minoritaires russes* (créé à Chişinău en 1929) qui militait pour la rétrocession des terres expropriées pendant la réforme agraire de 1920, répandait des slogans antisémites et embrassait les idées national-socialistes. Quelques représentants de la minorité russe – et aussi de la minorité ukrainienne – demandaient l'union de l'Eglise orthodoxe à l'Eglise catholique sous la direction suprême du pape.

Les habitants d'origine russe du nord de la Dobroudja, (les lipoveni) préoccupés par les métiers qu'il pratiquaient – la pêche et le jardinage – étaient moins impliqués dans la vie politique. À l'occasion du Congrès qu'ils ont organisé le 4 mai 1936, le métropolite Pafnuti de Fântâna Albă (localité située dans le district de Rădăuţi) fut élu comme métropolite de tous les habitants d'origine russe de la Roumanie.

Les Bulgares soutenaient l'organisation *Bratsvo* (La Fraternité) dans laquelle activaient des jeunes venus pour faire leurs études en Roumanie et qui mettaient sur le tapis les questions culturelles. Suite aux malentendus avec les colonnistes macédoniens de Dobroudja beaucoup de Bulgares avaient émigré. Conformément aux directives données par le Cominterne le parti communiste de Roumanie et le parti communiste de Bulgarie ont actionné pour créer une organisation de „masse" des Bulgares de Dobroudja qui devait militer pour „l'autodétermination jusqu'à la séparation de l'État roumain" de ce territoire. Sur cette base on a créé *l'Organisation révolutionnaire de Dobroudja* (D.R.O.) à la tête de laquelle se trouvait Petre Borilă mais elle avait peu d'attaches avec la population.

La minorité serbe, plus nombreuse au Banat, avait une vie communautaire relativement faible. En 1932 on avait organisé la *Réunion civique des Laboureurs serbes* dont le siège était à Sânnicolaul Mare. En 1933 on avait signé une convention scolaire entre la Roumanie et la Yougoslavie suite à laquelle on avait fondé en 1935 des écoles primaires ayant comme langue d'enseignement le serbo-croate, dans les localités Cavaşova, Iablaca (distr. Caraş) et Recaş (distr. Timiş-Torontal) ainsi que l'enseignement de la langue serbo-croate dans les écoles primaires confessionnelles de six autres localités.

Les Turcs ont continué à mener une vie communautaire surtout en ce qui concerne les problèmes religieux. À l'occasion de la visite du ministre roumain des Affaires étrangères, N. Titulescu, à Arkara (octobre 1934) le gouvernement turque a demandé d'enseigner aux Turcs chrétiens la langue maternelle dans les écoles primaires. Pour satisfaire à cette demande le Ministère de l'Instruction a créé des écoles dans plusieurs localités de Dobroudja et de Bessarabie. Dans leur fonctionnement il y a eu pourtant quelques perturbations car elles étaient fréquentées aussi par le Roumains, les Bulgares, les Russes, les Juifs. Après 1933 surtout – suite

à la politique promue par Kemal Ataturk – la tendance des Turcs de Dobroudja d'émigrer et de s'établir dans le pays d'origine va toujours croissant. Les autorités roumaines tâchent de stopper ce phénomène en satisfaisant les doléances exprimées par cette minorité mais le nombre des émigrants fut assez grand.

Les Grecs de Roumanie s'engageaient très peu dans la politique; ils étaient préoccupés surtout des affaires et les documents de l'époque consignent qu'ils menaient une vie „florissante".

Les Arméniens avaient des préoccupations similaires aux Grecs mais ils s'intéressaient plus à la vie religieuse; en août 1931 on avait créé le diocèse arménien-grégorien qui comprenait tous les croyants de ce culte se trouvant sur le territoire de la Roumanie.

Il en résulte que, même si les leaders des minorités nationales ont tenté à s'ériger en seuls portes-parole des minorités respectives, leurs options politiques étaient au fait toujours diversifiées et il y avait même des contradictions et des troubles qui avaient marqué l'histoire de la Roumanie dans son ensemble.

4. *La vie économique et sociale* des minorités nationales s'est déroulée dans un contexte sinueux, caractéristique pour les années 1931–1938: Pendant la crise économique (1929–1933) de nombreuses entreprises industrielles, bancaires, commerciales ont fait faillite, fait qui affecta gravement autant les propriétaires que les salariés. Un écho tout particulier eut la faillite de la Banque Marmorosch, Blank et comp. qui était dirigée par Aristide Blanc (Juif), Szöepkes (Hongrois) et Nicolae Tabacovici (Roumain).

En analysant la situation financière de la Roumanie Charles Rist, le représentant du Comité financier de la Société des Nations Unies „fut catégorique sur le fait qu'il faut laisser tomber Blank" [1]. En décembre 1931 cette banque „tomba" avec des effets dévastateurs sur les milles déposants de toutes les nationalités.

Tout comme dans la période précedente, les autorités roumaines se prononcèrent pour la „protection du travail national". Dans cette ligne s'inscrit la loi du 16 juillet 1934 qui stipulait que les entreprises industrielles, commerciales et civiles étaient obligées d'employer des Roumains dans un pourcentage d'au moins 80% pour leur personnel et 50% pour les membres du Conseil d'administration du Comité de direction et de la Commission aux comptes. La loi tâchait de limiter l'embauchage des citoyens étrangers mais pouvait affecter aussi les minorités nationales car dans quelques industries „de base" (la défense, la chimie, l'industrie minière et pétrolière) la structure du personnel devait être approuvée par une commission du Ministère des Industries, à laquelle participaient aussi les représentants du Grand État Major. Le but non-avoué de cette prévision était d'assurer pour ces industries la prépondérance de l'ethnie roumaine, considérée comme la seule capable à assurer pour ces industries une sûreté absolue en ce qui concerne la fidélité et le dévouement en cas de guerre ou de péril national. Quoiqu'elle ait suscité d'amples disputes, cette loi n'a pas donné les résultats escomptés. Le renommé économiste roumain Mihail Manoilescu considérait que

---

[1] Mihail Manoilescu, *Mémoires*, vol. II, Edition revue, préface, notes et indice signé par Valeriu Dinu, Bucarest, Ed. Encyclopédique, 1933, p. 277.

„Pendant les vingt années qui sont passées depuis l'Union, la bourgeoisie roumaine – et surtout celle libérale – a créé au pays une atmosphère xenophobe, en agitant bruyamment le nationalisme économique mais en réalisant au fait très peu de choses"[1].

Un tableau statistique publié en 1938 par l'Union des Chambres de Commerce et d'Industrie présentait la situation des firmes privées, commerciales et industrielles de Roumanie (en pourcentages)[2].

Provence	firmes roumaines	firmes juives	autres origines
Olténie	92,55	3,72	3,72
Valachie	76,95	14,91	8,14
Dobroujaa	47,09	5,24	47,67
Moldavie	40,65	56,12	3,23
Bessarabie	17,61	63,17	19,22
Bucovine	14,65	77,01	8,34
Transylvanie	36,15	26,78	37,07
Banat	47,36	19,69	32,95
Crişana et Maramureş	21,22	28,40	50,38
Total Roumanie	48,49	31,14	20,37

Il est à remarquer que les minorités nationales ont continué de dominer l'économie de la Roumanie à la fin de l'entre-deux-guerres aussi. Une analyse plus détaillée montre que la majorité des firmes roumaines déployaient leur activité à la campagne et en banlieue, le principal objet de leur activité étant la taverne et l'épicerie, pendant que presque tout le commerce dans les villes appartenait aux entrepreneurs minoritaires. Pour obtenir un emploi et pour promouvoir ainsi que pour obtenir des facilités les propriétaires favorisaient ceux qui avait la même ethnie. Par exemple, lors du Congrès du parti magyar convoqué en septembre 1937, Gyàrfas Elemér affirmait: „tout bien, tout revenu magyar constitue un trésor national" et aussi „Nous voulons que seulement nos compatriotes jouissent des fruits du travail hongrois".

Dans *l'Encyclopédie de la Roumanie*, travail de synthèse paru à la fin de l'entre-deux-guerres, on appréciait: „nous avons une industrie à capital majoritaire étranger dont la direction technique, commerciale et administrative est minoritaire presque en totalité et dont le personnel travailleur est majoritaire roumain pour l'ancien Royaume et minoritaire dans les nouveaux territoires"[3].

5. *La vie culturelle* des minorités s'est développé autant dans le cadre général de l'Etat roumain que dans les institutions propres. Dans le cadre légal de développement d e la vie culturelle il n'y a pas eu de modifications substantielles jusqu'en 1938. La loi sur l'enseignement secondaire, publiée le 7 mai 1934, prévoyait que dans les régions où le nombre de la population minoritaire était préponderant on pouvait créer auprès des lycées financés par l'Etat, des sections où la langue d'enseignement serait celle de la minorité respective. À ses sections pouvaient

[1] Idem, *Le but et le sort de la bourgeoisie roumaine*, Bucarest, 1942, p. 262.
[2] *L'Encyclopédie de la Roumanie*, vol IV, p. 360.
[3] *L'Encyclopédie de la Roumanie*, vol III, p. 112.

s'inscrire seulement les élèves ayant la même nationalité et dont la langue maternelle était celle de l'enseignement de la section respective, on maintenait une ancienne décision conformément à laquelle, n'importe quelle serait la langue d'enseignement de la section minoritaire, la langue roumaine, l'histoire des Roumains, la géographie de la Roumanie et l'instruction civique étaient données obligatoirement en roumain; les professeurs qui enseignaient ces disciplines devaient avoir passé un examen de langue roumaine. Des prévisions similaires existaient aussi dans la loi sur l'enseignement primaire d'Etat et l'enseignement normal primaire du 5 juillet 1934.

Outre les disputes politiques et les affirmations que les leaders des minorités nationales avaient faites il y avait des données concrètes. De sorte que pendant l'année scolaire 1934/1935 dans les écoles primaires de l'Etat il y avait 1.898.377 Roumains, 117.796 Magyars, 70.726 Ruthènes et Ukrainiens, 58.793 Allemands, 56.821 Juifs, 51.378 Bulgares, 24. 583 Russes, 22.305 Tatares et Turcs, 5.384 Polonais, 4.650 Thèques et Slovaques, 2.072 Serbes, Croates et Slovènes, 1.324 Grecs, 934 Arméniens, 823 Italiens, 178 Français. En 1935 les Magyars de Transylvanie apprenaient dans 17 lycées, 20 gymnases, 3 écoles supérieures de commerce, 8 écoles normales, 48 écoles secondaires confessionnelles ainsi que dans plusieurs lycées roumains auprès desquels fonctionnaient des sections magyares.

Pendant la même année scolaire la situation de l'enseignement universitaire était comme il s'en suit:

Nationalité	étudiants	%	étudiantes	%
Roumains	24.269	79,8	8,504	78,2
Hongrois	1.177	3,9	255	2,4
Allemands	514	1,7	166	1,5
Russes	167	0,5	134	1,2
Ukrainiens	142	0,5	42	0,4
Serbes	16	0,1	2	–
Bulgares	196	0,6	49	0,5
Tchèques, Slovaques	13	–	4	–
Polonais	54	0,2	24	0,2
Juifs	3.571	11,7	1.594	14,7
Grecs	85	0,3	51	0,5
Arméniens	41	0,1	16	0,1
Français	19	0.1	14	0,1
Italiens	26	0,1	15	0,1
Turcs, Tatares	15	–	2	–
autres	35	0,1	3	–
citoyens étrangers	84	0,3	8	0,1

Les données statistiques montrent que les étudiants roumains représentaient environ 1,5% par rapport aux enfants roumains inscrits à l'école primaire pendant que les étudiants juifs représentaient environ 7,6% par rapport aux enfants de cette minorité inscrits à l'école primaire. Le poids des étudiants juifs dans les domaines de la médicine, de la pharmacie, des lettres, du droit et des sciences était plus grand que le pourcentage de la minorité respective dans l'ensemble de la population de la Roumanie.

Pendant l'année 1936/1937, l'Etat roumain avait aloué pour les cultes minoritaires les sommes suivantes: 29.422.680 lei – romano-catholique, 18.371.652 lei – réformé, 8.840.800 lei – évangélique-luthérien, 3.347.350 lei – unitarien, 5.327.225 mahomédan, etc.

En 1935 fonctionnaient en Transylvanie 147 typographies et 255 librairies magyares. Pendant les vingt années de l'entre-deux-guerres on avait édité environ 9.000 titles de travaux scientifiques et littéraires en hongrois, chiffre qui dépassait de beaucoup tout ce qu'avaient publié les Hongrois de Transylvanie dans l'intervalle 1867–1918.

La presse minoritaire était largement repandue. Conformément aux données statistiques, en 1934 on imprimait en Roumanie 2.253 périodiques, desquels 1.645 étaient en roumain (940 journaux et 705 revues), 273 en hongros (160 journaux et 113 revues), 176 en allemand (131 journaux et 45 revues), 13 en ukrainien (11 journaux et 2 revues), 3 en grec (journaux), 5 en arménien (2 journaux et 3 revues), 2 en albanais Turc (1 journal et une revue), 2 en serbe (1 journal et une revue); à ceux-ci s'ajoutaient les publications bilingues. 9 en roumain et hongrois (2 journaux et 7 revues), 6 en roumain et allemand (2 journaux et 4 revues), 6 en roumain et russe (5 journaux et une revue), 1 en roumain et yiddish (revue), 1 en hongrois et allemand (revue), 6 en langue des minorités et en français (allemand et français – 3, russe et français – 1, hongrois et français – 2); il y avait aussi des périodiques imprimés en trois langues: 27 en roumain-hongrois-allemand (14 journaux et 13 revues) [1]. La presse roumaine avait, pendant la même année, un tirage de 3,5 millions exemplaires desquels 984.103 étaient imprimés en langues des minorités nationales [2].

La vie culturelle de la Roumanie pendant ces années a été particulièrement animée. Une de ses caractéristiques essentielles a été l'effervescence des idées et de la création auxquelles contribuèrent aussi les citoyens minoritaires. C'est ainsi que dans le domaine de la littérature se sont imposés B. Fundoianu (B. Fondane), Tristan Tzara (le créateur du dadaïsme), Mihai Sebastian, I. Peltz, et dans le domaine du théâtre Ion Massoff. En ce qui concerne les arts, des personnalités tels Iosif Yser, Y. Al. Steriadi, J. Pherahim contribuent au développement de la peinture; des artists tels Fr. Storck et O. Späthe ont contribué aussi à la réalisation de l'Arc de Triomphe inauguré en 1936.

L'école roumaine de médicine s'impose par de savants tels Francisc Iosif Rainer, Arthur Kreindler, celle des mathématiques par Octav Mayes, Alexandru Myller, Simion Sanielevici; dans le domaine de la technique il faut rappeler Herman Obert, (pionnier des vols cosmiques), etc. Il y a eu aussi des contributions notables en ce qui concerne l'histoire: Ferenczi Sándor, Gustav Gündisch, Constantin Karadja.

6. La progression des mouvements extrémistes est caractéristique pour cette période sur le plan européen et se manifeste aussi à l'intérieur du pays.

L'extremisme de gauche était représenté surtout par le parti communiste de Roumanie. Au cours des élections parlementaires du mois de juillet 1931, le Bloc travailleur-paysan – organisation légale, créée par le parti communiste en 1925 –

---

[1] Nicolae Dascălu, *La presse des minorités nationales dans la Roumanie d'entre-deux-guerres (1919–1939)* Analyse statistique dans Revue roumaine d'histoire no. 1/1981, p. 118.

[2] *Ibidem*, p. 119.

réussit à obtenir 2% du total des votes donnés et à gagner 5 places dans l'Assemblée des Députés. Les candidats communistes ont été élus à Timiş-Torontal, Cernăuţi, Satu-Mare, Bihor, Mureş, districts dans lesquels le poids des minorités nationales était représentatif. A cause du fait que deux des candidats (Lucreţiu Pătrăşcanu et Imre Aládar) ont été élus chacun dans deux circonscriptions, ils devaient opter pour l'une d'entre elles et les places libres devaient être occupées par ceux qui étaient le mieux classé au niveau de leur organisation politique. Mais la majorité parlementaire avait invalidé les mandats „pour vice de forme". [1]

Tout comme pendant la période antérieure, la plupart des membres du parti communiste de Roumanie ainsi que sa direction provenaient des rangs des minorités nationales. De sorte qu'au mois de décembre 1931, au Ve Congrès du parti communiste roumain ont participé 24 délégués ayant voix délibérative desquels 9 étaient des Roumains, 6 des Juifs, 4 des Magyares, 3 des Ukrainiens, 2 des Bulgares. Une statistique visant l'origine ethnique des membres du parti communiste roumain en 1933 présente la situation suivante: Roumains – 375, Magyars – 440, Juifs – 300, Bulgares 140, Russes 100, Ukrainiens 70, Moldaves 70, autres nationalités 170 [2]. Il est à remarquer que le pourcentage des Roumains (y compris les Moldaves) est de 26% seulement dans la structure du parti communiste roumain quoiqu'ils représentaient 72% de la population de la Roumanie.

Au VIIe Congrès de l'Internationale communiste de l'année 1935, le parti communiste de Roumanie fut représenté par Boris Stefanov (Bulgare), Nicolae Goldberger, Vanda Nicolski, Marcel Moise Dubinski, Mane Elrich (tous des juifs).

Au cours des années 1935–1937 le parti communiste roumain a développé une activité soutenue en vue d'organiser un „large Front populaire antifasciste", a milité aussi contre le révisionnisme promu par la Hongrie et l'Allemagne. Les communistes ont créé plusieurs organisations légales (la plus importante était le Bloc démocratique), ont influencé l'activité des autres organisations (la MADOSZ, le Front des Laboureurs, etc.), ont édité des journaux et des gazettes légales, ont participé aux manifestations antifascistes et antirévisionnistes. En vue de réaliser des alliances pour un Front populaire antifasciste on a conclu en 1935 des accords signés à Băcia (district de Hunedoara) entre les quatre organisations.

En Roumanie les organisations de droite et d'extrême droite se déclaraient nationalistes affirmant qu'elles luttaient pour défendre les Roumains contre l'offensive des forces étrangères: elles se prononçaient contre l'orientation politique de la Roumanie vers la France, la Grande-Bretagne et la Société des Nations qui se trouvaient dans leur opinion sous l'influence de la maçonnerie juive. La Garde de Fer ayant recouru à des actes violents, l'organisation fut dissolue par décisions du gouvernement en janvier 1931 et mars 1932 mais chaque fois quelques mois après elle reprit son activité. Au mois d'août 1931 Corneliu Zelea Codreanu fut elu député et en juillet 1932 le „Groupement Zelea Codreanu" obtint 2,37% des votes et 5 sièges au Parlement.

---

[1] Nicolae Iorga, *Deux années de restauration*, Vălenii de Munte, 1932, p. 53.

[2] M.C. Stănescu, *Moscou Le Comintern, la filière balkanique et la Roumanie (1919–1944)*, Bucarest, Ed. Silex, 1944, p. 114.

L'ascension de la Garde de Fer a provoqué l'inquiétude des forces démocratiques. Le programme de gouvernement du parti national libéral du 3 décembre 1933 préconisait: „L'affermissement de l'idée d'autorité et l'étouffement énergique de tous les mouvements qui ont comme source la haine entre les classes sociales ou les races, dont quelques-uns, soutenus de l'étranger, peuvent mettre en danger l'unité de l'État, la paix sociale et les libertés civiques" La mesure visait la Garde de Fer qui avait déployé une ample propagande pour gagner dans chaque district un siège de député. Les légionnaires et les cousistes ont déployé une campagne extrêmement ferme contre I. G. Duca, accusé de s'être engagé – pendant sa visite à Paris au cours de l'été 1933 – devant les „Juifs et les francmaçons" de dissoudre la Garde de Fer et aussi, après avoir pris le pouvoir, „d'avoir permis l'accès au pays de 150 000 Juifs d'Allemagne" [1]. Le 9 décembre, par un ordre du Conseil des ministres, la Garde de Fer fut disolue et de nombreux légionnaires furent arrêtés. En réplique le 29 décembre 1933 les légionnaires ont assassiné I. G. Duca. À ce moment-là toutes les forces politiques – y compris celles des minorités nationales – ont condamné l'assassinat. Mais bientôt le gouvernement présidé par Gheorghe Tătărescu allait tempérer ses actions contre la Garde de Fer; au mois de mars 1935 celle-ci se fit légaliser comme parti sous le nom de „Tout pour le pays". Le mouvement légionnaire gardait un puissant caractère antisémite. „Le capitaine", Corneliu Zelea Codreanu, déclarait: „Nous ne sommes contre la minorité hongroise, allemande, bulgare et russe. Dans notre pays nous sommes seulement contre les Juifs. / ... / Ils n'ont pas droit à l'égalité. Ils ne sont en Roumanie que depuis 100 ans, pendant que les Roumains y sont depuis 2000 ans. / ... / Quant aux écoles nous envisageons l'application de *numerus clausus* pour les Juifs, pas pour les autres minorités / ... / Tous les Juifs sont des communistes ou des alliés des communistes même s'ils ne sont pas ouvertement membres de ce parti".

L'autre organisation antisémite, la LANC, s'unit en juillet 1935 au parti national-agraire (créé par O. Goga en avril 1932), formant le parti national-chrétien. Ce parti se déclarait nationaliste et utilisait le mot d'ordre „La Roumanie aux Roumains" tout en demandant „numerus clausus" pour les minorités; un point important dans le programme du parti national chrétien était la révision de la naturalisation que les Juifs avaient obtenu après 1918.

L'année 1935 marque le nationalisme d'Alexandru Vaida-Voevod, ancien président du Conseil des ministres (juin-octobre 1932 et janvier-novembre 1933). Au cours des discussions occasionnées par le nouveau programme du parti national paysan. Vaida avait demandé de faire inclure le „numerus valachicus". c'est-à-dire la proportionnalité ethnique entre les Roumains (Valaques) et les minoritaires dans les institutions et les entreprises d'Etat. Son point de vue fut rejeté par la majorité des leaders national-paysans et Vaida quitta le parti pour créer une organisation politique propre. appelée le Front roumain (février 1935). Cette organisation ne réussit pas à avoir une influence politique réelle et Al. Vaida Voevod s'est mis au service des tendances autoritaires du roi Carol II.

Il y a eu des courants extrêmistes aussi parmi les minorités nationales. Le national-socialisme eut beaucoup d'adeptes parmi les minoritaires allemands, au

[1] Tudor Teodorescu-Braniște. *Après l'assasinat de I. G. Duca*. dans *La parole libre* du 6 février 1934.

cours des années 1935–1936 les adeptes de cette idéologie ont réussi de prendre la direction de l'Union des Allemands de Roumanie et du parti allemand. La lutte contre la démocratie, l'idée que les Allemands représentent une race supérieure, l'organisation de quelques formations paramilitaires sont devenues les coordonnées essentielles de l'activité des dirigeants politiques des Allemands de Roumanie. Les idées de Hórthy Miklos, basées sur „l'aristocratie de sang" et le rôle „civilisateur" des Hongrois ont pris racine parmi les minoritaires magyars. La direction du parti magyar manifestait l'esprit de caste étant hostile à une démocratie authentique; elle employait les masses minoritaires pour atteindre ses propres objectifs politiques, établis par le gouvernement de Budapest.

Quelques personnes de la minorité juive étaient attirées par le „rôle méssiannique" des Juifs qui seraient „un peuple élu" par Dieu. Pendant que quelques-uns des Juifs sont devenus les adeptes du sionisme (formation d'un Etat propre), d'autres étaient les promoteurs de l'internationalisme et activaient intensément dans le parti communiste de Roumanie.

Les autres minorités aussi – les Ukrainiens, les Russes, les Bulgares – ont eu paarmi eux des gens attirés par les mouvements extrêmistes de gauche ou de droite.

L'idée du „bloc" minoritaire, lancée par les leaders des communautés respectives s'est avérée utopique car les minorités étaient, elles aussi – comme les Roumains – très différentes du point de vue économique, culturel et politique. Avant d'être Hongrois, Allemand, Juifs, etc. le citoyen respectif était tout d'abord homme et par conséquent avait ses propres besoins, aspirations, accomplissements et décéptions. Bien souvent les minoritaires – tout comme les Roumains – surtout ceux qui habitaient à la campagne, préoccupés par les soucis de la vie quotidienne, ne s'intéressaient pas à la vie politique. C'est la raison pour laquelle ils ne s'étaient pas laissés entraîner dans des actions nationalistes et chauvines que quelques-uns de leurs leaders politiques souhaitaient.

Les gouvernements qui se succédèrent dans l'intervalle 1931-1937 tâchent à leur tour d'assurer une évolution normale de la société en prenant des mesures contre les organisations extrémistes. De sorte que, sur l'initiative du gouvernement Tătărescu, en avril 1934, fut adopteé la Loi pour la défense de l'ordre d'Etat qui, à l'article 1 prévoyait: „Les groupements politiques qui, n'importe sous quelle forme se présenteront ou se cacheront-ils, par la propagande de leur idéologie ou par l'application de leur programme, prépareront ou commettront des actes de violence organisée qui mettent en péril la surêté de l'ordre d'Etat ou de l'ordre social ou qui avanceront l'idée de la destruction violente de l'ordre public d'Etat ou de l'ordre social, pourront être dissolus dans les conditions de la présente loi. On peut supprimer aussi tout groupement politique qui, par sa propagande ou par ses actions, organisera ou en appelera aux formations de combat armées".

Les gouvernements ont manifesté toutefois , dans l'observation des lois et la défense des droits et des libertés civique, une certaine inconséquence, tolérant l'activité de quelques organisations extrémistes. À leur tour les organes du Ministère de l'Intérieur sont restés souvent passifs pendant que les légionnaires et les cousistes brûlaient la presse démocratique (considérée juive) révoquaient du barreau les avocats juifs, interdissaient aux étudiants de cette ethnie d'entrer dans l'Université. Sous les yeux des forces d'ordre défilaient des formations paramilitaires avec les enseignes du parti national-soocialiste d'Allemagne, on organisait des réunions à caractère hortyste où les citoyens d'origine magyare étaient incités à l'action contre

l'État roumain. Un rapport du 27 février 1938 se référant à l'attitude des autorités vis-à-vis des prétentions du parti magyar relevait que les lois antérieures et ultérieures à la Constitution de 1923 „ont donné aux minorités de Roumanie tous les droits que la Roumanie s'était engagée d'accorder par le traité des minorités et la vie des minoritaires put se développer sans aucune entrave au sein de l'Etat roumain. C'est peut-être aussi cette bienveillance des gouvernements roumains vis-à-vis de toutes les doléances des minorités qui contribua au maintien des dirigeants des minoritaires magyars sur un position intransigeante, exagérant toujours leurs demandes et empêchant ainsi toute tentative d'entante amicale et reciproque pour ouvrir la voie à une collaboration franche." Même si les organes du Ministère de la Défense nationale et du Service spécial de Renseignements saisissaient le gouvernement en ce qui concerne les actions d'espionnage dans lesquelles étaient entrainés quelques citoyens minoritaires, les mesures adoptées étaient faibles ou on ne les prennaient même pas.

Pendant que les forces de l'extrême droite étaient en ascension, celles des démocrates se dégradaient et on assistait à l'affaiblissement des partis politiques, à l'apparition des dissidences à l'intérieur des partis, à la diminution du rôle du Parlement. Le roi Carol II contribua pleinement à ce phénomène qui aboutissait à la dégradation du système de gouvernement fondé sur les partis politiques et à l'instauration d'un régime monarchique autoritaire.

7. *Les changements politiques de la fin de l'année 1937 et du début de l'année 1938 ont eu des conséquences pour les minorités nationales.*

Après quatre années de gouvernement libéral les disputes visant la succession au pouvoir s'amplifièrent. Le roi Carol II confia le mandat à Ion Mihalache, le président du parti national paysan, à condition *sine qua non* de la collaboration avec Alexandru Vaida-Voevod; suite au refus du leader national paysan, le roi a mandaté toujours Gheorghe Tătărescu à former le nouveau gouvernement et celui-ci a accepté quoique C. I. C. Brătianu, le président du parti national libéral, s'était prononcé pour rester en opposition.

En vue des élections parlementaires du 20 décembre 1937 les principaux partis démocratiques qui s'affrontaient ont conclu des accords avec les forces de l'extrême droite. De sorte que le parti national libéral a formé des cartels électoraux (listes communes) avec la parti allemand et avec le Front roumain. Le parti national paysan a signé à son tour un „pacte de non-agression" avec le mouvement légionnaire (le parti Tout pour le pays) et a accepté des alliances régionales avec les communistes (le Bloc démocrate).

Déroulées dans une atmosphère qui relevait la confusion politique, sur un fond d'offensive des forces de l'extrême droite, les élections constituent une surprise: aucun parti politique n'a pas réussi d'avoir au moins 40% des votes pour former la majorité parlementaire. Le parti national libéral avait obtenu 35,82%, le parti national paysan 20,40%, le parti Tout pour le pays 15,58%, le parti national chrétien 9,15%. Posant ses candidatures sur des listes propres le parti magyar avait enregistré 4,43% des votes, le parti juif 1,42% et le parti du peuple allemand 1,42%.

Profitant de cette situation, Carol II a confié la direction du nouveau gouvernement à Octavian Goga pendant que la fonction de ministre secrétaire d'Etat fut réservée à A. C. Cuza. Par ce manoeuvre le roi voulait donner satisfaction au mouvement de droite, nationaliste, mais aussi empêcher l'ascension au pouvoir de

la Garde de Fer. Ce n'était pas un gouvernement du parti national chrétien car les principaux ministères – de l'Intérieur, de la Justice, de la Défense, des Affaires étrangères – étaient dirigés par des personnes qui n'appartenaient pas à ce parti. D'ailleurs Carol II lui-même déclarait: „C'est mon gouvernement et il doit avoir mon approbation. Le jour où je ne serais pas content de sa manière de gouverner, je demanderai un changement"[1].

Le ministère Goga a pris quelques mesures dans l'esprit du programme du parti national chrétien: la suppression des journaux *La Vérité, Le Matin, La Lutte*, la supression des permis de libre circulation accordés aux journalistes juifs pour le transport en commun. Le 21 janvier 1938 on promulguait le décret loi pour la révision de la naturalisation, conformément auquel les mairies devaient afficher les listes avec les Juifs qui avaient la citoyenneté roumaine, ceux-ci devant apporter les actes probatoires dans un délai de 20 jours. De cette manière on voulait connaître exactement les Juifs qui s'étaient établis en Roumanie après 1918 et n'avaient pas rempli les formalités légales. Estimant que la situation de Roumanie était grave, W. Filderman est parti à l'étranger avant la formation du ministère Goga et a saisi l'Alliance israélite, le Congrès mondial juif, l'organisation Joint, Foreign Committee, le Comité pour la Défense des Juifs de l'Orient et autres organisations internationales. Le 23 janvier le Comité mondial juif a fait une plainte à la Société des Nations en divulgant la politique antisémite du gouvernement de la Roumanie. Cette plainte fut mise en question par le Comité pour la protection des minorités le 27 janvier; présent aux débats, le ministre des Affaires étrangères, Istrate Micescu, a assuré l'auditoire que le décret sera modifié dans le sens qu'il était question des Juifs qui étaient frauduleusement entrés au pays après 1919.

De l'autre coté, le roi Carol II et le premier ministre O. Goga ont été assaillis par les représentants des associations, des agences, des journaux, par des personnalités (parmi lesquelles le président de la Ligue mondiale antisémite, le ministre des Etats-Unis à Bucarest) qui ont posé des questions visant la politique à l'égard des Juifs. Les explications données relatives à la manière illégale dont environ 200000 Juifs se sont établis en Roumanie, au respect des droits civiques des Juifs originaires de Roumanie, n'ont pas eu du crédit. Autant la haute finance juive internationale que les gouvernements de la France, de la Grande-Bretagne et des Etats-Unis se sont montrés hostiles à la politique du gouvernement Goga. Les Juifs de Roumanie à leur tour ont commencé à faire sortir leur argent des banques et à fermer les entreprises provoquant une vraie crise économique. Devant cette situation la politique antisémite du gouvernement resta, sauf quelques mesures de moindre importance, purement théorique et déclarative. Ce fait mécontenta A. C. Cuza – considéré „le père de l'antisémitisme en Roumanie" – qui s'est retiré ostentivement à Iasi, refusant de participer à l'activité du gouvernement. Les données exactes montrent que l'écho international des mesures préconisées par le ministère Goga fut disproportionné par rapport à la réalité, ayant des conséquences extrêmement négatives pour l'image de la Roumanie dans son ensemble.

Pendant que la situation des Juifs était devenue incerte les représentants de la minorité magyare et allemande soutenaient le ministère Goga. Par l'intermédiaire de Bárdossy Lászlo, le ministre de la Hongrie à Bucarest, le parti magyar

---

[1] *Les déclarations de S.M. le Roi*, dans *Le Futur* du 13 janvier 1938.

a conclu au mois de janvier 1938 un cartel électoral avec le parti national chrétien. Le 8 février le parti allemand décida de candider sur les listes électorales. Les chances du gouvernement de gagner les élections étaient pourtant minimes. Octavian Goga s'était rendu compte de cette réalité et le 9 février il conclut un accord avec Corneliu Zelea Codreanu conformément auquel les légionnaires allaient se retirer de la campagne électorale et voter les listes présentées par le parti national chrétien. Ayant appris le jeu politique auquel avait recouru le président du Conseil des ministres et encouragé par les gouvernements de Paris et de Londres, le roi Carol II a recouru au coup d'Etat du 10 février 1938 qui a mit fin au régime démocratique, pluraliste, de Roumanie.

Le nouveau gouvernement, présidé par le patriarche Miron Cristea, comprenaient six anciens présidents du Conseil des ministres qui prêtaient leur nom au nouveau régime. La proclamation du gouvernement adressée au pays et diffusée le même jour portait aussi sur des questions ethniques: „La relance de l'idée nationale dominera dans toutes les branches de la vie d'Etat en assurant au peuple roumain la place de droit qu'il convient d'accorder à ceux qui créèrent par des sacrifices durs la Roumanie d'hier et d'aujourd'hui, conformément aux principes de l'équité. La réparation des injustices historiques dans tous les domaines à l'égard de l'élément roumain dominant, sans faire des injustices vis-à-vis des anciennes minorités cohabitantes, répandues depuis des siècles à l'intérieur des frontières de la Roumanie d'aujourd'hui, parmi les Roumains autochtones. Réexaminer les naturalisations faites après la guerre et invalider celles qu'on avait fait frauduleusement et au détriment de l'intérêt capital des Roumains. L'examen attentif des naturalisations qu'on avait faites après la guerre permettra la relance de l'élément roumain dans la vie économique".

En même temps avec l'installation du nouveau régime on a introduit l'état de siège et la censure sur tout le territoire du pays. Le 27 février 1938 on a adopté une nouvelle Constitution qui n'apportait pas de modifications en ce qui concerne les droits et les libertés des citoyens. Conformément à l'article 5: „Tous le citoyens roumains, sans distinction d'origine ethnique et de confession sont égaux devant la loi, ayant l'obligation de la respecter et s'y soumettre". L'article 10 prévoyait: „Les Roumains jouissent de la liberté de conscience, de la liberté du travail, de la liberté de l'enseignement, de la liberté de la presse, de la liberté de réunion, de la liberté d'asscociation et de toutes les libertés desquelles en découlent des droits, dans les conditions prévues par les lois". L'article 19: „La liberté de conscience est absolue. L'Etat garantit à tous les cultes en même temps la liberté et la protection car leur exercice ne porte pas atteinte à l'ordre public, aux moeurs et à la sûreté de l'Etat". Parmi les membres du Sénat il y avait „les chefs des confessions reconnues par l'Etat, un pour chaque confession, car il sont élus ou désignés conformément aux lois du pays et représentent plus de 200000 croyants"; „les sénateurs de droit reconnus jusqu'à la date de la promulgation de la présente Constitution" maintenaient aussi cette qualité. À bref délai parut, le 30 mars 1930, le décret royal qui stipulait: „Toutes les associations, les groupements ou les partis qui existent actuellement ou qui se sont organisés en vue de propager des idées politiques ou de les mettre en application sont et restent supprimés". Pour l'histoire du pays venait de s'ouvrir un nouveau chapitre – celui de la monarchie autoritaire – qui allait influencer la vie de tous les Roumains, les minoritaires y compris.

IOAN SCURTU

EINLEITENDE STUDIE

DIE NATIONALEN MINDERHEITEN IN RUMÄNIEN IN DEN JAHREN 1931–1938

1. *Der allgemeine Rahmen* in dem die nationalen Minderheiten in Rumänien sich in dieser Zeitspanne entwickelten, ist durch wichtige innere und internationale Wandlungen gekennzeichnet. Das politische Leben Europas wurde immer bewegter, in der Vielzahl der Staaten kamen der Reihe nach autoritäre Regimes verschiedener Schattierungen an die Macht. Das Gleichgewicht der Kräfte zwischen den Großmächten wurde immer zerbrechlicher und neigte sich gegen Ende dieser Zeit zu Gunsten der revisionistischen Staaten. Rumänien setzte seinen Kampf für die Bewahrung des Friedens und des territoriellen Status-quo fort, der Außenminister Nicolae Titulescu war einer der Förderer einer Politik der kollektiven Sicherheit.

Die Frage der nationalen Minderheiten bildete in dieser Zeitspanne – mehr als in der vorhergehenden – ein Mittel zur Agitation und Destabilisierung jener Staaten, die sich in den Jahren 1918–1919 gebildet hatten oder ihre politische und staatliche Einheit errungen hatten. So wurden in der Tschechoslowakei die separatistischen Tendenzen der Slowaken ermutigt, in Polen diejenigen der Deutschen aus Schlesien, in Jugoslawien die der Kroaten. Der Bestand dieser Staaten wurde in Frage gestellt durch den von Deutschland, Ungarn und Italien ausgehenden Druck.

In Rumänien hatte die Lage der nationalen Minderheiten einen gewundenen Weg, der von der Weltwirtschaftskrise der Jahre 1929–1933, dem Verfall des demokratischen Regimes und dem Aufstieg der diktaturfreundlichen Kräfte bedingt wurde.

2. *Die Politik des rumänischen Staates* den nationalen Minderheiten gegenüber bewegte sich im Rahmen der Vorschriften der Verfassung von 1923. Alle in der vorigen Zeit festgesetzten demokratischen Rechte und Freiheiten wurden beibehalten. Einige der Gesetze, die in den Jahren 1931–1937 angenommen wurden, nuancierten einige spezifischen Rechte der nationalen Minderheiten. So konnten gemäß dem Verwaltungsgesetz vom März 1936 die Verhandlungen in den Lokal- und Kreisräten, wo eine bedeutende nationale Minderheit bestand, auch in der Sprache dieser Minderheit geführt werden. Durch die das Unterrichtswesen betreffenden Gesetze aus den Jahren 1934–1936 wurde die Autonomie der Schulen, einschließlich der konfessionellen Schulen der Minderheiten erweitert. Im Rahmen der Regierung Rumäniens bestand beim Vorsitzenden des Ministerrats ein Unterstaatssekretariat für Minderheiten, das nacheinander von Rudolf Brandsch, Mihail Şerban und Alexandru Lapedatu geleitet wurde.

Die Regierungen, die in jenen Jahren aufeinander folgten, versuchten die öffentlichen Beamten aus den Reihen der nationalen Minderheiten zu bewegen, die Amtssprache des Staates zu lernen. Es wurden Sonderkurse zum Erlernen der

rumänischen Sprache eingeführt, es wurden Proben und Prüfungen der Sprachkenntnisse durchgeführt und mehrere Male wiederholt. Während die andern kleineren Minderheiten sich diesen Ansprüchen fügten, wies die Leitung der Ungarischen Partei ihre Volksgenossen an, bei den Sprachkursen und -prüfungen nicht mitzumachen, weil sie diese als Diskriminierung und Mißbrauch betrachtete. Diese Partei wandte sich an den Völkerbund und brachte konkrete Beispiele vor von Beamten die wegen ihrer Unkenntnis der rumänischen Sprache aus ihrem Dienst entfernt wurden, die meisten bei den Eisenbahnen und bei der Post.

Der rumänische Staat setzte die Unterstützung der konfessionellen Schulen und der Kirchen der Minderheiten fort. Ebenso wurden auch einige Arbeiten von Wissenschaftlern aus den Reihen der nationalen Minderheiten vom rumänischen Staat finanziell unterstützt. Im Rahmen des demokratischen Regimes in jenen Jahren konnte sich ein reges Geistesleben entwickeln, durch das die Minderheiten den rumänischen Kulturraum bereicherten.

3. *Die politischen Organisationen* der nationalen Minderheiten machten in dieser Zeitspanne – wie auch die rumänischen – wichtige innere Entwicklungen und Bewegungen durch.

Die Ungarische Partei setzte ihre in der vorangegangenen Zeitspanne festgelegte Politik fort und betrachtete sich als einzigen Vertreter aller Ungarn aus Rumänien. In all diesen Jahren hatte Bethlen György den Vorsitz der Partei inne.

Bei den Parlamentswahlen von 1931 erhielt die Ungarische Partei 4,75% der Stimmen und 10 Sitze im Parlament, im Jahre 1932 ebenfalls 4,75%, aber 14 Sitze, und im Jahre 1933 nur 4,01% und 8 Sitze im Parlament, dazu kamen noch die Sitze für Senatoren (vom Allgemeinen Kollegium, vom Kollegium der Gemeinderäte sowie die den religiösen Konfessionen vorbehaltenen Plätze). Die ungarische Parlamentariergruppe war streng koordiniert und sehr aktiv. Durch zahlreiche Reklamationen, Anfragen, Interpellationen und Parlamentsreden rügten die Senatoren und Abgeordneten der Ungarichen Partei die Mängel des demokratischen Regimes in Rumänien und zeigten die von den Ungarn begegneten Schwierigkeiten auf. Sie waren der Ansicht, daß es eine Staatspolitik zur Liquidierung der nationalen Identität dieser Minderheit gebe. So behauptete der ungarische Abgeordnete Josef Willer in der Parlamentssitzung vom 11. Dezember 1934, daß „das Schicksal der Minderheiten immer bedauernswürdiger werde“ und „wir werden wie Geiseln in einem Krieg behandelt, der von kurzem beendet wurde oder der noch gar nicht begonnen hat“. Viele Reklamationen betrafen die Einschreibung der Schüler in die ungarischen Schulen auf Grund der Familiennamen, was Bethlen veranlaßte zu behaupten, daß „die ungarische Jugend von den konfessionellen Schulen ausgeschlossen“ sei. Solche Behauptungen wurden aufgestellt, obwohl diese Schulen von 66.830 ungarischen Schülern besucht wurden. Die Reklamationen wurden auch an den Völkerbund gerichtet; sie waren mit den außenpolitischen Aktivitäten Ungarns abgestimmt.

Die Machtergreifung Hitlers im Januar 1933 in Deutschland bedeutete die offizielle Wendung dieses Landes zum Revisionismus. Die Tatsache, daß Gömbös Gyula, der Ministerpräsident Ungarns, der erste Regierungschef war, der den Kanzler Adolf Hitler im Juni 1933 besuchte, hatte eine tiefgehende Bedeutung. Im September 1933 wurde ein Übereinkommen zwischen Ungarn und Deutschland, verwirklicht, das zusätzlich zu dem Übereinkommen zwischen Ungarn und Italien

die gemeinsame Aktion zur Revision der Friedensverträge vorsah. Auf dieser Grundlage erklärte Gömbös im Mai 1934, daß die Revision des Friedensvertrages von Trianon den wichtigsten Punkt seines Regierungsprogrammes darstelle.

Die offensive Taktik Ungarns, das systematich und besonders hart die Politik gegenüber der ungarischen Minderheit in Rumänien, der Tschechoslowakei und in Jugoslawien kritisierte, führte zur Replik dieser Staaten, die von der Budapester Regierung verlangten, daß sie den eigenen Minderheiten gegenüber eine ähnliche Politik führen solle wie die, die sie von anderen verlange. Gleichzeitung begann die Kleine Entente die Ablenkungspolitik der ungarischen Parteien zu entlarven, die gemäß den aus Budapest erhaltenen Anweisungen wirkten. Nicolae Titulescu – der für seine demokratische Einstellung bekannt war und der als Vertreter Rumäniens beim Völkerbund der Revisionskampagne der Budapester Regierung und der Flut von Denkschriften, die an diese hohe internationale Institution von der Leitung der Ungarischen Partei aus Rumänien gerisctet wurden, begegnen mußte – antwortete Bethlen György vom Rednerpult der rumänischen Abgeordnetenkammer am 3. Dezember 1934:

„Herr Bethlen, Sie kommen her und sagen uns, daß Sie keine Privilegien verlangen! Trotzdem, wenn jemand Sie näher beobachtet hat, so wie es mir gegeben war, Sie 17 Jahre lang zu beobachten, seit die (rumänische) nationale Einigung erreicht wurde, so konnte er sehen, daß Sie nichts anders als internationale Privilegierte sein wollten. Jede Ungerechtigkeit, die einem Rumänen widerfährt wird vor rumänische Behörden gebracht. Sie, die behaupten, daß Sie keine Privilegien beanspruchen, gehen für die kleinste Ungerechtigkeit zu der Behörde mit großen Verstärker, welcher der Völkerbund ist, und machen aus einem Nichts eine allgemeine Anklage gegen ein ganzes Volk". Titulescu meinte, daß der Leiter der Ungarischen Partei „mit der geschliffenen Sprache jener argumentierte, die das rumänische Volk in Skaverei gehalten hatten", eine formvollendete Sprache, die aber ihrem Wesen nach „Gift und Galle" enthielt, weil sie die Revision des Friedensvertrages von Trianon zu Gunsten von Ungarn anstrebte.

Die äußerst beharrliche Politik der Budapester Regierung zur Durchsetzung des Minderheitenvertrages – während sie selbst diesen Vertrag nicht berücksichtigte und im eigenen Land eine Politik der intensiven Magyarisierung der Minderheiten förderte und der Antisemitismus Staatspolitik war – wurde schließlich auch vom Völkerbundsrat als solche erkannt.

Nach den uns bekannten statistischen Daten, hatte die Anzahl der Denkschriften in Angelenheiten der nationalen Minderheiten aus Rumänien, die an den Völkerbund gerichtet wurden, folgende Entwicklung.

Jahre	Anzahl der Denkschriften	Anzahl der als zulässig anerkannten
1930–1931	204	73
1931–1932	101	80
1932–1933	57	37
1933–1934	68	50
1934–1935	46	35
1935–1936	19	13

Nachdem die Leitung der ungarischen Partei festgestellt hatte, daß die Taktik der Denkschriften nicht mehr die gewünschte Glaubwürdigkeit hatte, beschloß sie zu anderen Mitteln zu greifen, vor allem zur direkten Intervention bei den Behörden einiger Großmächte, vor allem derer in Großbritannien.

In seinen revisionistischen Aktionen benützte Ungarn auch eine Reihe von Geistlichen, Jounalisten, Kulturpersönlichkeiten, ferner verschiedene Vereine, Gesellschaften und Stiftungen. Interessanterweise wurden zu diesen Tätigkeiten auch einige Pfarrer deutscher Abstammung herangezogen, die ihren Dienst in ungarischer Sprache verrichteten, ebenso eine große Anzahl von Juden aus Siebenbürgen.

Die Ungarische Partei ging durch wichtige innere Krisen. So wurde am 25. Juni 1933 die *Ungarische Oppositionspartei* gegründet, die bei der Konferenz vom 19.–20. August 1934 die Benennung *Verband der ungarischen Werktätigen (MADOSZ)* annahm. An die Spitze dieser Organisation wurden Szepesi Sándor (Vorsitzender) und Peter Sándor (Generalsekretär) gewählt Im Mai 1937 wurde Kurkó Gyárfás zum Vorsitzenden und Bányai László zum Generalsekretär gewählt. Der MADOSZ betrachtete die Ungarische Partei als Organisation der „ungarischen Magnaten und Adligen" und nicht als die der Mehrheit dieser Minderheit. Gemäß seinem Statut, war das Ziel des MADOSZ „die politische, wirtschaftliche und kulturelle Organisation und Führung der ungarischen Handarbeiter [Werktätigen] und Intellektuellen aus Rumänien sowie die Förderung des guten Einvernehmens zwischen dem rumänischen Volk und dem ungarischen Volk aus Rumänien". Da der MADOSZ unter dem Einfluß der Kommunistischen Partei stand, ging er auf die Initiative dieser Partei zur Gründug einer Antifaschistischen Volksfront in Rumänien ein. So schloß der MADOSZ im Jahre 1935 Vereinbarungen für die Volksfront mit dem Demokratischen Block, der Sozialistischen Partei und der Landarbeiter–[Bauern-] front ab. Indem der MADOSZ gegen die Erklärung Mussolinis vom 1. November 1936 protestierte, durch welche der „Duce" die Revision der Friedensverträge zugunsten des „verstümmelten Ungarn" forderte, behauptete er, daß „die ungarische Minderheit aus Rumänien solidarisch ist mit dem rumänischen Volk zur Verteidigung der Freiheit und der Einheit des Staates".

Innerhalb der ungarischen Minderheit wirkte auch eine „radikale" Gruppierung, die der Ansicht war, daß die Leiter der Ungarischen Partei nicht genügend mutig und energisch waren und zu sehr Gewicht auf persönliche Probleme legten. So behauptete der Erzpriester Tökes Ernö, daß die Ungarische Partei eine „oligarchische und konservative Partei" sei, gebildet von der „unverschämtesten [anmaßenden] Aristokratie, von Stuhlrichtern traurigen Gedenkens, von Advokaten und Bankdirektoren". Tökes behauptete auch, daß die Leiter der Partei „die [ungarische] Nation wegen einigen Sitzen im Parlament verraten hätten", weil sich nicht gegen die Schulpolitik der liberalen Regierung protestierten, „die auf unsere Vernichtung absieht." Tökes sprach sich für eine „wahre Einheit des Ungarntums" aus. Zu dieser Gruppe gehörte auch der Advokat Paol Árpád, der im November 1931 einen Gesetzentwurf betreffend die kulturelle, kirchliche und verwaltungsmäßige Autonomie der Székler zusammenstellte. Dieser Entwurf sah folgende Leitungsstruktur vor: Vorsitzender – ein Präfekt der Székler, ernannt vom König; ein Parlament

von etwa 40 Abgeordneten und Senatoren, das in allen inneren Angelegenheiten Beschlüsse fassen konnte, betreffend die Verwaltung, Rechtsprechung, öffentlicher Unterricht. Die von diesem Parlament angenommenen Gesetze sollten dem rumänischen Ministerrat zur Genehmigung vorgelegt werden und durch königliche Dekrete promulgiert werden. Das Székler-Parlament sollte 8–10 Abgeordnete und Senatoren in das Parlament Rumäniens schicken; ein unabhängiger Gerichtshof in Neumarkt am Mieresch (Târgu Mureş) sollte geschaffen werden; die rumänische und die ungarische Sprache sollten von allen öffentlichen Beamten beherrscht werden; die Ausgaben im Zusammenhang mit der Tätigkeit aller autonomen Székler-Institutionen sollten vom rumänischen Staat getragen. Das von Paol Árpád aufgestellte Projekt wurde von der juridischen Kommission der Ungarischen Partei erst am 25. Mai 1935 diskutiert, aber die Leiter der Partei hatten Vorbehalte, weil sie befürchteten, daß sie ihren Einfluß in dieser Gegend zugunsten der jungen Männer verlieren würden, die die Leitungsfunktionen in der neuen Struktur einnehmen wollten.

Eine andere Gruppe, an der Spitze mit Réthy Imre, gründete im September 1935 die *Partei der ungarischen Kleinwirte* (Magyar Kisgazdapárt), die besonders im Kreis Oderhellen (Odorhei) Anhänger hatte. Die Partei arbeitete anfänglich mit der Nationalen Bauernpartei zusammen, später näherte sich sich dem MADOSZ, mit dem sie sich im Novenber 1937 vereinigte.

Die neuen Parteien und Fraktionen konnten nicht überleben wegen dem – vor allem finanziellen und moralischen – Druck, dem sie von der Leitung der Ungarischen Partei ausgesetzt wurden, die die stärkste und einflußreichste Organisation der ungarischen Minderheit blieb. Die ungarische herrschende Klasse – die Eigentümer von Industrie- und Bankunternehmen sowie die Großgrundbesitzer – unterstützte die Ungarische Partei. Ebenso sprach sich die Budapester Regierung entschieden für die Einheit des siebenbürgischen Ungarntums aus und leitete ihre Zuwendungen an die Leitung der Ungarischen Partei. Nach einigen Quellen stellte die Regierung Ungarns in den Jahren 1936–1937 der Leitung der Ungarischen Partei in Rumänien eine Million Pengö (etwa 30 Millionen Lei) zur Verfügung. Dazu kam noch der Gegenwert von 20 Millionen Lei, die in verschiedenen Munizipien und Gemeinden aus Ungarn für die Unterstützung der gleichen Partei gesammelt wurden.[1]

Die Ungarische Partei behielt ihre unnachgiebige Linie der ständigen und vehementen Kritik dem rumänischen Staat gegenüber bei. Beim letzten Kongreß dieser Partei, der in Neumarkt am Mieresch vom 3.–4. September 1937 abgehalten wurde, wurde behauptet, daß die Regierung Tătărescu die konfessionellen Schulen „aufgelöst“ habe, daß das Gesetz zur Unterstützung der Minderheitenschulen „nicht respektiert werde“ und die ungarische Sprache in den Schulen verboten sei. Solche Behauptungen wurden widerlegt durch die Tatsache, daß im Schuljahr 1936/1937 der konfessionelle Unterricht in Rumänien in 137 Kindergärten und 1252 Grundschulen stattfand, und 8.483 ungarische Schüler besuchten Sekundarschulen, in denen die Unterrichtssprache Ungarisch war.

Die deutsche Minderheit integrierte sich immer mehr in das wirtschaftliche und sozial-politische Leben Rumäniens. Vom organisatorischen Standpunkt her

---

[1] vgl. Ion Calafeteanu, *Revizionismul ungar şi România* (Der ungarische Revisionismus und Rumänien), Bukarest, Editura Enciclopedică, 1995, S. 59

bewahrten die Siebenbürger Sachsen, die Banater und die Sathmarer Schwaben sowie die Deutschen aus dem Altreich, der Bukowina, aus Bessarabien und der Dobrudscha ihre eigenen Strukturen, die von der *Deutschen Volksgemeinschaft in Rumänien* koordiniert wurden. Gemäß dem am 15. November 1933 angenommenen Statut war die Deutsche Volksgemeinschaft in Rumänien die „Zentralbehörde der deutschen Nation in Rumänien". Die Generalversammlung wurde von gebietsweise gewählten Delegierten gebildet: 2 aus dem Altreich, 25 -Banat, 7 -Bessarabien, 8 -Bukowina, 1 – Dobrudscha, 3 – Sathmar, 25 – Siebenbürgen. Die Generalversammlung wählte das Zentralkomitee, und dieses den Leitungsausschuß, gebildet aus je einem Mitglied, das von von jeweils einem der sieben regionalen Volksräte sowie aus drei von der Deutschen Partei bestimmten Parlamentariern bestand. Der Vorsitzende des Leitungsrates der Deutschen Volksgemeinschaft in Rumänien, Rudolf Brandsch, war Unterstaatssekretär in den Regierungen Nicolae Iorga (April 1931 – Mai 1932) und Alexandru Vaida-Voevod (Juni – Oktober 1932). In dieser Eigenschaft koordinierte er die Tätigkeit des rumänischen Staates betreffend die nationalen Minderheiten. Die Leitung der Deutschen Partei behielt die frühere Taktik bei, mit der Regierung – unabhängig von deren politischer Koloratur – ein Kartell abzuschließen und eine starke Vertretung im rumänischen Parlament zu haben. Die Vertreter dieser Deutschen Partei benutzten das Rednerpult des Parlaments, um ihre Stellung zu den wichtigsten Fragen Rumäniens auszudrücken und besonders um die wirtschaftlichen und kulturellen Belange ihrer Minderheit zu fördern. Ihre wichtigsten Forderungen betrafen kulturelle Probleme sowie das konfessionelle Schulwesen.

Seit dem Jahre 1932 war die Leitung der Deutschen Partei einem starken Druck seitens der extremen Rechtsströmung hitleristischer Prägung ausgesetzt. Das Erstarken der NSDAP in Deutschland hatte einen starken Widerhall in der Reihen der deutschen Minderheiten außerhalb des Deutschen Reiches, einschließlich Rumäniens. Die Berliner Behörden behaupteten, daß die Auslanddeutschen Bürger mit zweifacher Staatsbürgerschaft seien: einesteils Deutschlands und andernteils des Landes in dem sie wohnten. Ernst W. Bohle, der oberste Leiter der Auslanddeutschen, war bestrebt, sich die Leitung der deutschen Minderheiten in Europa unterzuordnen. In diesem Sinne wurden in die verschiedenen Länder – einschließlich auch nach Rumänien – Berufspropagandisten, Schüler und Studenten geschickt, und es wurden nationalsozialistische Zeitungen und Zeitschriften verbreitet.

Im September 1932 gründete Fritz Fabritius in Hermannstadt die *Selbsthilfebewegung der Deutschen in Rumänien,* mit nationalsozialistischer Ausrichtung. Fabritius war ein sehr aktiver Mann und unterhielt ständig Verbindung mit der Deutschen Botschaft in Bukarest, machte häufig Besuche in Deutschland und hatte dort Besprechungen mit hochgestellten Persönlichkeiten des Dritten Reiches.

Im Mai 1933, kurze Zeit nach der Machtergreifung Hitlers in Deutschland gründete Fabritius die *Nationalsozialistische Partei der Deutschen in Rumänien.* Die Mitglieder dieser Partei verbreiteten Broschüren und Zeitungen aus dem Reich, hielten Vorträge, trugen Uniformen mit dem Hakenkreuz und sangen Nazi-Lieder. Es wurden Arbeitslager gegründet, die im Jahre 1933 von 804 Jungen und 227 Mädchen besucht wurden. Um nicht auf Grund des Journals des rumänischen

Ministerrates vom 9. Dezember 1933 aufgelöst zu werden, nahm die Nationalsozialistische Partei der Deutschen in Rumänien den Namen Nationale Erneuerungsbewegung der Deutschen in Rumänien (N.E.D.R.) an. Dies Manöver konnte die rumänische Regierung nicht täuschen, die am 7. Juli 1934 beschloß, die Arbeitslager zu verbieten und die N.E.D.R. aufzulösen, weil sie „von den gültigen Gesetzen verbotene" Tätigkeiten ausübte.

Am 22. November 1933 wurde Otto Fritz Jikeli zum Vorsitzenden des Sächsischen Volksrates gewählt, der ein Anhänger von Fritz Fabritius war. Der neue Vorsitzende erklärte, daß in der nationalsozialistischen Ideologie „unser Volk, ebenso wie auch ich und alle meine Kameraden, die Lösung für unser Leben und die Befreiung von den quälenden Gegensätzen zwischen der Tradition und dem Zeitgeist gefunden haben. Der Aufstieg von Jikeli führte zur Reaktion einiger „Radikalen" wie Waldemar Gust und Alfred Bonfert. Um die Lage zu beruhigen, übernahm Fabritius persönlich die Leitung des Sächsischen Volksrates. Bei der Generalversammlung der Deutschen Volksgemeinschaft in Rumänien vom 28. Juni 1935 wurde ein Leitungsausschuß gewählt, der von den Vorsitzenden der Volksräte der Kreise gebildet wurde. Am 22. Oktober 1935 wurde Fritz Fabritius der Vorsitzende der Deutschen Volksgemeinschaft in Rumänien und gab ihr eine pro-hitleristische Ausrichtung. Im Jahre 1936 wurde er auch Vorsitzender der Deutschen Partei, was die Vorherrschaft der nationalsozialistischen Strömung im Rahmen dieser Partei bedeutete.

Die politischen Zwistigkeiten im Rahmen der deutschen Minderheit dauerten weiter fort, besonders im Zusammenhang mit der zu befolgenden Taktik. Im Mai 1935 wurde die Deutsche Volkspartei in Rumänien gegründet, derem Vorsitzender Alfred Bonfert war, seine Stellvertreter waren Hans Beller und Waldemar Gust. Die neue Partei erklärte ihre Loyalität dem rumänischen Staat und dem König Karl II. gegenüber, aber sie machte die nationalsozialistische Doktrin zur Grundlage ihrer gesamten Tätigkeit. Bonfert betrachtete Fabritius als zu wenig entschlossen, da er zu nachgiebig gegenüber den alten demokratischen Leitern (Rudolf Brandsch und Hans Otto Roth) war und geneigt war, mit den rumänischen Behörden zusammen zu arbeiten.

Nicht die gesamte deutsche Minderheit wurde von den nationalsozialistischen Idee angezogen. Es gab eine broße Anzahl von Gegnern dieser Ideologie, die im Rahmen einiger politischen Parteien – besonders im Rahmen der Sozialdemokratischen Partei und der Kommunistischen Partei – gegen den Hitlerismus kämpften. Zeitungen wie „Das Freie Wort" (Reschitza 1932–1933) und die „Neue Zeitung" (Temeswar 1933–1940) kämpften für die Verteidigung des demokratischen Regimes, gegen den Faschismus.

Die Juden hatten eine traditionelle Organisation: den Verband der Juden in Rumänien, der die Tätigkeit der lokalen jüdischen Gemeinschaften koordinierte. Die provinziellen Strukturen mit ihren Charakteristiken wurden beibehalten, jeweils mit einem eigenen Gemeinschaftsleben. So zum Beispiel hielten die jüdischen Gemeinden mit orientalischem Ritus aus Siebenbürgen und dem Banat jährliche Kongresse, bei denen die Tätigkeit zur Verteidigung ihrer Mitglieder analysiert wurde, weiter wurden besprochen die Förderung der Jugendlichen für Studien im

Ausland, die Ausbildung von Lehrern und Professoren, die Versorgung mit Matze, Zucker, Kaffee usw. Auf dem Gebiete Rumäniens gab es zahlreiche jüdische Vereine und Gesellschaften, die philanthropische, kulturelle und sportliche Ziele verfolgten.

Die Jüdische Partei, die im Mai 1931 auf Initiative von Mayer Ebner und Teodor Fischer gegründet wurde, hielt ihren ersten Kongreß erst im November 1933 ab. Diese Partei kämpfte für die Verteidigung der in der Verfassung vorgesehenen Rechte und Freiheiten, für die Solidarität mit der rumänischen Nation. Die Jüdische Partei drückte ihr Vertrauen in die Demokratie aus und verlangte die Unterdrückung der extremistischen Strömungen. Nach einem relativen Erfolg bei den Parlamentswahlen im Juli 1932, bei denen sie 2,26% der Stimmen und fünf Sitze in der Abgeordnetenkammer erzielte, erlebte die Jüdische Partei im Jahre 1933 einen Rückschlag und konnte keinen Parlamentssitz erringen. Nach diesem Mißerfolg kämpfte die Leitung der Jüdischen Partei für die Vereinigung aller jüdischen Gemeinden in Rumänien. Auf dieser Grundlage wurde am 29. Januar 1936 der Zentralrat der Juden in Rumänien als oberstes Vertretungsorgan der rumänischen Juden gegründet. Es wurde gebildet von Vertretern des Verbandes der Juden Rumäniens, der Jüdischen Partei und dem Vertreter des mosaischen Kultes im Senat Rumäniens. Zum Vorsitzenden des Zentralrates der Juden in Rumänien wurde W. Filderman gewählt, zu seinen Mitgliedern zählten Th. Fischer, Horia Carp, I. Niemirower, (Chefrabbiner und Senator). Das Hauptziel des Zentralrates war die Verteidigung der Rechte der Juden, wie sie in der Verfassung von 1923 vorgesehen waren.

Eine Charakteristik dieser Periode ist der Aufschwung der zionistischen Strömung, die beabsichtigte, in Palästina einen jüdischen Staat zu gründen. Der Zionistische Verband in Rumänien war an die Weltzentrale des Zionismus mit dem Sitz in London angeschlossen. Die zionistichen Organisationen, die im ganzen Landesgebiet wirkten, gaben Zeitungen und Zeitschriften heraus, veranstalteten Vorträge und Kulturfeiern mit dem Ziel Geld zu sammeln für den Aufkauf der im Besitze der Araber befindlichen Grundstücke in Palästina, für den Bau von Wohnungen und Verkehrswegen in Palästina. Von den zionistischen Zeitungen ist „Uj Kelet" [Neuer Sonnenaufgang] (1918–1940) hervorzuheben, die von Ernest Marton herausgegeben wurde und in einer „ausgezeichneten ungarischen Sprache" erschien.[1]

Die Aktion zur Sammlung von Geldmitteln wurde auch von der Organisation Makabi – Rumänien durchgeführt, die von dem „Makabi Weltverband" angeleitet wurde. Diese Organisation veranstaltete kulturelle und sportliche Tätigkeiten. Die von den Zionisten gesammelten Geldsummen waren bedeutend, was die Ministerien für Arbeit, für Gesundheit und Soziale Fürsorge, für Unterrichtswesen, für Kulte und Künste sowie für Finanzen bewog, im Jahre 1936 das Verbot dieser Geldsammlungen zu verlangen, weil die Ausfuhr dieser Gelder – ohne Genehmigung der Nationalbank Rumäniens – die rumänische Volkswirtschaft gefährdete.

---

[1] Moshe Carmilly-Weinberger, *Istoria evreilor din Transilvania (1623–1944)*, [Geschichte der Juden in Siebenbürgen] București, Editura Encicplopedică, 1994, S. 156.

Ein wichtiges Problem, das alle jüdischen Organisationen beschäftigte, war die Unterstützung der aus Deutschland wegen den Repressalien des Hitlerregimes ausgewanderten Juden, die sich in Rumänien niederließen. Zu diesen kamen noch hinzu die aus Ungarn, Polen und der Sowjetunion beginnend mit den Jahren 1918–1919 geflohenen Juden. Gemäß einem Referat, das im Jahre 1939 von der Abteilung für Studien und Informationen im Minderheitenministerium ausgearbeitet wurde, wurde bis zum Februar 1938 die Anzahl von 139.823 Juden verzeichnet „deren Existenz auf dem Gebiete Rumäniens keine andere Erklärung findet außer daß sie auf betrügerische Weise ins Land gelangt sind“. [1]

Die politische Ausrichtung der Juden war sehr vielfältig. In Siebenbürgen nahmen einige Juden – die im Geiste der ungarischen Kultur ausgebildet worden waren – auch an revisionistischen Aktionen teil. Viele Juden waren Mitglieder in den linken und äußerst linken Organisationen, besonders in der Kommunistischen Partei Rumäniens. Einige Zeitungen mit großer Auflage – „Adevărul“ [Die Wahrheit], „Dimineaţa“ [Der Morgen], „Lupta“ [Der Kampf] – die jüdische Eigentümer hatten, kämpften gegen den Faschismus und den Hitlerismus, gegen die „Eiserne Garde“ und die Cuza-Anhänger, für die Bildung der Antifaschistischen Volksfront, die von den kommunistischen Dritten Internationale angeregt wurde. Diese Tatsache löste eine besonders harte Kampagne der Eisernen Garde und der National-Christlichen Partei gegen die „Zeitungen aus der Sărindar-Straße [in Bukarest]“ aus, die als antinational betrachtet wurden. Wiederholte Male wurden diese Zeitungen aus den Armen der Zeitungverkäufer weggerissen oder von den Kiosken mit Gewalt weggenommen und unter den nachsichtigen Blicken der Ordnungshüter öffentlich verbrannt.

Obwohl die *Zigeuner* nach der Volkszählung von 1930 nur 1,5% der Bevölkerung Rumäniens ausmachten, war der allgemeine Eindruck, daß ihre Zahl viel größer war. In den Jahren 1933–1934 wurden mehrere Versuche zwecks Organisation der Romas aus dem ganzen Land verzeichnet. So kündigte im Jahre 1933 der frühere Archimandrit [höherer Geistlicher] Calinic I. Popp Şerboianu die Bildung des *Allgemeinen Verbandes der Zigeuner in Rumänien* an. Im gleichen Jahr bildete sich die *Allgemeine Union der Roma aus Rumänien* unter dem Vorsitz von G.A. Lăzărescu – Lăzurică. Der berühmte Musiker Grigoraş Dinicu wurde zum Ehrenvorsitzenden ernannt. Die Union nahm sich vor, den „Kampf zum Wiedererwachen und für die gleiche bürgerliche Behandlung durch die zuständigen Stellen“ anzuleiten und „jede umstürzlerische und dem rumänischen Staat und der orthodoxen Kirche gefährliche Propaganda“ abzulehnen. Am 31. August 1934 wurde die *Allgemeine Union der Roma in Rumänien* gebildet, die unter dem Vorsitz des Handelsmannes Gheorghe Niculescu stand.

Zwischen den Leitern dieser verschiedenen Organisationen entfaltete sich eine verbissene Polemik, da jeder sich als den „wahren und einzigen“ Führer der

---

[1] *Al doilea război mondial. Situaţia evreilor din România.* [Der Zweite Weltkrieg. Die Lage der Juden in Rumänien] vol. [Band] I (1939–1941), partea întâi [1. Teil]. Coordonatori: locotenent-colonel Alesandru Duţu şi dr. Constantin Botoran; Centrul de Studii Transilvane, Fundaţia Culturală Română, Cluj-Napoca, 1994, S. 14.

Zigeuner betrachtete. Trotzdem wurde im September 1934 eine Verständigung zur Vereinigung der von Calinic Şerboianu und Lăzurică geleiteten Zigeunerorganisationen erzielt. Ihre angekündigten Programme waren sehr großzügig: Gründung von Abendkursen für Erwachsene, von Bibliotheken und Museen für die Zigeuner, Schaffung von Kindergärten, einer Volksuniversität, ebenso auch von Kinos, Kulturheimen, Spitälern, Altenheimen, Volksbädern usw.

Die *Ukrainer* waren weiterhin politisch gespalten. Die *Ukrainische Nationalpartei* (gegündet 1926) äußerte ihre Stellungnahmen von der Tribüne des Parlaments (der Vorsitzende der Partei, Vladimir Zalozietzki, war Senator), durch ihr zentrales Presseorgan („Tschas“ = die Stunde), durch Versammlungen, Manifeste u. a. Dies Partei kämpfte gegen die „Desnationalisierung“ der Ukrainer, für Unterricht in der Muttersprache, für die Gründung von ukrainischen Kooperativen [Genossenchaften] und Volksbanken usw. Einer der „radikalen“ Vertreter dieser Partei, Basil Ducek, richtete weiter Denkschriften an den Völkerbund, in denen er den rumänischen Staat anklagte, daß er die Desnationalisierung der Ukrainer verfolgen würde. Die Ukrainische Nationalpartei war an die ukrainische nationale Bewegung in Polen angeschlossen, die die Vereinigung aller Ukrainer in einem einzigen Staat anstrebte.

Die *Ukrainische Bauernpartei*, geführt von Constantin Caracalia, arbeitete mit der rumänischen Nationalen Bauernpartei zusammen und hatte eine aktive Rolle bei dem Wahlsieg dieser Partei bei den Parlamentswahlen vom Juli 1932.

Der ukrainische Nationalismus war besonders in den Reihen der Studenten tief verwurzelt, die in der *Susov* – Gesellschaft tätig waren. Sie begrüßten die Erklärung Hitlers zugunsten eines unabhängigen ukrainischen Staates. Die rumänischen Behörden entdeckten auch einige illegale Organisationen, wie die *Plast* genannte unter der der Leitung von Stefan Micikovsky, der aus Czernowitz stammte, „ein überzeugter Republikaner und Anhänger der freien Ukraine“. Dieser erhielt seine Anweisungen von der „Organisation für den bewaffneten ukrainischen Kampf“, die nationalsozialistischen Ideen huldigte.

Die andern nationalen Minderheiten, die nur einen geringen Anteil an der Bevölkerung Rumäniens hatten, gründeten keine eigenen politischen Parteien und legten mehr Gewicht auf kulturelle und religiöse Organisationen sowie solche für gegenseitige Hilfe.

Die *Polen* zogen es vor, in den rumänischen Parteien zu wirken, besonders in der Nationalen Bauernpartei, und in der National-Liberalen Partei.

Die *Russen* – besonders die aus Bessarabien – hegten starke antirumänische Gefühle. Ein Zeitdokument berichtet, daß in den zehn Zeitungen die im Jahre 1933 erschienen – zwei davon in Bukarest – , die russische Intelligenz „täglich alle Nichtigkeiten, alle kleinen und großen Mißbräuche der Staatsorgane ansnützten, um sie als Regeln für die Regierung und für die Verwaltung Rumäniens hinzustellen“. Einige Angehörigen der russischen Minderheit wurden Anhänger der kommunistischen Ideen und entfalteten Spionagetätigkeiten zugunsten des Kremls. Es gab auch ein *Komitee der russischen Minderheitler* (gegründet in Kischinew im Jahre 1929), das für die Rückerstattung des durch die Agrarreform von 1920 enteigneten Grundes kämpfte, antisemitische Losungen verbreitete und nationalsozialistische

Ideen hegte. Einige Vertreter der russischen – wie auch der ukrainischen – Minderheit forderten die Vereinigung der Orthodoxen Kirche mit der Katholischen Kirche, wobei der Papst das Oberhaupt sein sollte.

Die *Lipowener*, die mit ihren bevorzugten Gewerben – Fischfang und Gartenbau – beschäftigt waren, waren weniger in das politische Leben einbezogen. Am 4. Mai 1936 tagte der Lipowener-Kongreß und bei dieser Gelegenheit wurde Pafnuti, der Metropolit von Fântâna Albă (einer Ortschaft im Kreis Rădăuţi), zum Metropoliten aller Lipowener aus Rumänien gewählt.

Die *Bulgaren* unterhielten die Organisation *Bratstvo* (= Bruderschaft), in der Jugendliche wirkten, die zum Studium nach Rumänien gekommen waren und die hauptsächlich kulturelle Fragen interessierten. Wegen der Zwistigkeiten mit den mazedonischen Kolonisten aus der Dobrudscha wanderten viele Bulgaren aus. Auf Anweisung der Komintern wirkten die Kommunistische Partei Rumäniens und die Kommunistische Partei Bulgariens für die Gründung einer „Massenorganisation" der Bulgaren aus der Dobrudscha, die für die „Selbstbestimmung bis zur Loslösung vom rumänischen Staat" der Dobrudscha kämpften sollte. Auf dieser Grundlage wurde die *Revolutionäre Organisation der Dobrudscha* (D.R.O) gebildet, an deren Spitze Petre Borilă stand, die aber wenige Anhänger in den Reihen der Bevölkerung fand.

Die *Serben* waren als Minderheit im Banat zahlreicher, hatten aber ein verhältnismäßig schwaches Gemeinschaftsleben. Im Jahre 1932 bildete sich der *Bürgerliche Verein der serbischen Landbauern* mit dem Sitz in Großsanktnikolaus. Im Jahre 1933 wurde ein Schulabkommen zwischen Rumänien und Jugoslawien unterzeichnet, auf dessen Grundlage im Jahre 1935 Grundschulen mit serbokroatischer Unterrichtssprache gegründet wurden und zwar in den Ortschaften Cavaşov, Iablaca (Kreis Caraş) und Rekasch (Kreis Timiş-Torontal). Ebenso wurde die serbokroatische Sprache in den konfessionellen Schulen in weiteren sechs Ortschaften eingeführt.

Die Türken führten weiter ihr Gemeinschaftsleben vor allem in religiösen Fragen. Gelegentlich des Besuches des rumänischen Außenministers Nicolae Titulescu in Ankara (8. Oktober 1934), ersuchte die türkische Regierung, daß den christlichen Türken Stunden zum Studium der Muttersprache in den Grundschulen zugebilligt würden. Das Unterrichtsministerium erfüllte dieses Ansuchen und gründete solche Schulen in mehreren Ortschaften in der Dobrudscha und in Bessarabien. In deren Tätigkeiten gab es aber gewisse Schwierigkeiten, weil sie auch von Rumänen, Bulgaren, Russen und Juden besucht wurden. Besonders nach 1933 – als Dolge der von Kemal Atatürk geförderten Politik – wuchs die Tendenz der Türken zur Auswanderung aus der Dobrudscha und zur Ansiedlung in ihrem Mutterland. Obwohl die rumänischen Behörrden bestrebt waren, dieses Phänomen durch die Erfüllung der berechtigten Forderungen dieser Minderheit zu stoppen, war die Zahl der türkischen Auswanderer verhältnismäßig groß.

Die Griechen aus Rumänien waren sehr wenig in die Politik einbezogen. Sie waren vor allem mit Handelsgeschäften beschäftigt und die Zeitdokumente verzeichnen, daß sie ein blühendes wirtschaftliches Leben führten.

Die Armenier hatten ähnliche Bestrebungen wir die Griechen, wobei mehr Gewicht auf religiöse Fragen gelegt wurde. Im August 1931 wirde das Armenisch-Gregorianische Bistum gegründet, das alle Gläubigen dieses Kultus auf dem Gebiete Rumäniens umfaßte.

Aus dem Obengesagten geht hervor, daß - obwohl die Leiter der nationalen Minderheiten bestrebt waren sich als alleinige Wortführer der betreffenden Minderheiten hinzustellen – die politischen Wünsche der Minderheiten weiterhin verschieden waren. Es bestanden sogar starke Gegensätze und Unruhen, die die allgemeine Geschichte Rumäniens in dieser Zeit mitprägten.

4. *Das wirtschaftliche und gesellschaftliche Leben* der nationalen Minderheiten entfaltete sich in einem komplexen Rahmen, der für die Jahre 1931–1938 kennzeichnend war. Während der Weltwirtschaftskrise der Jahre 1929–1933 machten viele Industrie-, Bank-, und Handelsunternehmen Bankrott, was sowohl die Eigentümer als auch die Angestellten stark betraf. Einen besondern Widerhall hatte der Bankrott der Marmarosch, Blank & Cie – Bank. Diese war von Aristide Blank (Jude), Szöepkes (Ungar) und Nicolae Tabacovici (Rumäne) geleitet. Nach einer Analyse der finanziellen Lage Rumäniens war der Vertreter des Finanzkomitees des Völkerbundes Charles Rist „entschieden der Meinung, daß Blank fallen gelassen werden müsse“ [1]

Im Dezember 1931 „fiel“ dann diese Bank, mit verheerenden Folgen für Hunderttausende von Anlegern von allen Nationalitäten.

Wie auch in der vorhergehenden Zeitspanne, erklärten sich die rumänischen Behörden für den „Schutz der nationalen Arbeit“. In diesen Zusammenhang wurde das Gesetz vom 16. Juli 1934 erlassen, das festlegte, daß die Industrie-, Handels- und bürgerlichen Unternehmen verpflichtet waren, wenigstens 80% rumänisches Personal zu beschäftigen, während wenigstens 50% der Mitglieder der Verwaltungsräte, Direktionskomitees und der Zensoren Rumänen sein mußten. Das Gesetz war bestrebt, die Anstellung von ausländischen Staatsbürgern zu beschränken, aber es konnte auch die nationalen Minderheiten betreffen, weil in einigen „grundlegenden“ Industriezweigen (Verteidigung, Chemie, Bergbau, Erdöl) die Struktur des Personals von einer Kommission des Industrieministeriums genegmigt werden mußte, bei der auch Vertreter des Generalstabs des Heeres teilnahmen. Der unausgesprochene Zweck dieser Vorschriften war der, daß in diesen Industrien ein Übergewicht des rumänischen ethnischen Elementes gesichert werde, weil allein dieses für fähig gehalten wurde, im Falle eines Krieges oder einer anderen nationalen Gefahr, eine absolute Sicherheit und Treue zu bieten. Obwohl dies Gesetz umfassende Diskussionen auslöste, blieben die erwarteten Resultate aus. Der bekannte rumänische Wirtschaftswissenschaftler Mihail Manoilescu urteilte: „In den zwanzig Jahren seit der Vereinigung hat die rumänische Bourgeoisie – und besonders die liberale – in dem Lande eine fremdenfeindliche Atmosphäre geschaffen, indem sie lauthals den wirtschaftlichen Nationalismus verkündete, tatsächlich aber sehr wenig erreichte.“ [2]

---

[1] Mihail Manoilescu, *Memorii* [Memoiren; Erinnerungen], vol. II, herausgegeben von Valeriu Dinu, București, Editura enciclopedică, 1993, S. 277.

[2] Idem, *Rostul și destinul burgheziei românești* [Zweck und Schicksal der rumänischen Bourgeoisie], București, 1942, S. 262.

Eine Statistik, die der Verband der Handels- und Gewerbekammern im Jahre 1938 veröffentlichte, zeigt folgenden Lage der Einzel- Handels – und Industriefirmen in Rumänien (in Prozenten)[1]

Provinz	rumänische	jüdische	andere Nationalitäten
Oltenien	92,55	3,72	3,72
Walachei	76,95	14,91	8,14
Dobrudscha	48,09	5,24	47,67
Moldau	40,65	56,12	3,23
Bessarabien	17,61	63,17	19,22
Bukowina	14,65	77,01	8,34
Siebenbrgen	36,15	26,78	37,07
Banat	47,36	19,69	32,95
Kreischgebiet und Maramuresch	21,22	28,40	50,38
Gesamtrumänien	48,49	31,14	20,37

Die *Enciclopedia României* [Enzyklopädie Rumäniens], eine Synthesearbeit die am Ende der Zwischenkriegszeit erschien, schrieb: „Wir haben eine Industrie mit mehrheitlich fremdem Kapital, mit einer technischen, kommerziellen und administrativen Leitung, die fast vollständig aus Minderheitlern besteht und mit einen Arbeiterpersonal, das im Altreich mehrheitlich aus Rumänen besteht, in den neuen Gebieten jedoch aus Minderheitlern".

5. Das kulturelle Leben der Minderheitler entfaltete sich sowohl im allgemeinen Rahmen des rumänischen Staates, als auch in eigenen Institutionen. Der gesetzliche Rahmen für die Entfaltung des kulturellen Lebens erfuhr bis zum Jahre 1938 keine wesentlichen Änderungen. Das Gesetz für den Mittelschulunterricht, das am 7. Mai 1934 veröffentlicht wurde, sah vor, daß in den Gebieten mit bedeutender Minderheitenbevölkerung an den staatlichen Lyzeen Abteilungen mit Unterricht in der Sprache der betreffenden Minderheit gegründet werden könnten. In diese Abteilungen sollten nur Schüler der gleichen Nationalität aufgenommen werden mit der Unterrichtssprache der betreffenden Abteilung. Dabei wurde die alte Bestimmung beibehalten, daß unabhängig von der Unterrichtssprache der minderheitlichen Abteilung, die Lehrfächer rumänische Sprache, Geschichte der Rumänen, Geographie Rumäniens und staatsbürgerliche Erziehung verpflichtend in rumänischer Sprache vorgetragen werden mußten. Die Professoren, die diese Fächer vortrugen, mußten eine rumänische Sprachprüfung ablegen. Ähnliche Bestimmungen waren enthalten auch im Gesetz betreffend die staatlichen Grundschulen und die staatlichen Übungsgrundschulen vom 5. Juli 1934.

Jenseits der politischen Diskussionen und der Behauptungen der führenden Persönlichkeiten der nationalen Minderheiten stehen die konkreten statistischen Daten. So lernten im Schuljahr 1934/1935 in den staatlichen Grundschulen: 1.898.377 Rumänen, 117.796 Ungarn, 70.726 Ruthenen und Ukrainer, 58.793 Deutsche, 56.821 Juden, 51.378 Bulgaren, 24.583 Russen, 22.305 Tataren und Türken, 5.384 –Polen,

[1] *Enciclopedia României*, [Rumäniens Enzyklopädie], vol. IV, S. 360.

4.650 Tschechen und Slowaken, 2.072 Serben, Kroaten und Slowenen, 1.324 Griechen, 934 Armenier, 823 Italiener und 178 Franzosen. Im Jahre 1935 hatten die Ungarn in Siebenbürgen 17 Lyzeen, 20 Gymnasien, konfessionelle Mittelschulen. Daneben gab es bei mehreren rumänischen Lyzeen Abteilungen mit ungarischer Unterrichtssprache.

Im gleichen Jahr 1935 war die Lage im Hochschulwesen folgende:

Nationalität	Studenten	%	Studentinnen	%
Rumänen	24.269	79,8	8,504	78,2
Ungarn	1.177	3,9	255	2,4
Deutsche	514	1,7	166	1,5
Russen	167	0,5	134	1,2
Ukrainer	142	0,5	42	0,4
Serben	16	0,1	2	–
Bulgaren	196	0,6	49	0,5
Tschechen und Slowaken	13	–	4	–
Polen	54	0,2	24	0,2
Juden	3.571	11,7	1.594	14,7
Griechen	85	0,3	51	0,5
Armenier	41	0,1	16	0,1
Franzosen	19	0,1	14	0,1
Italiener	26	0,1	15	0,1
Türken und	15	–	2	–
andere	35	0,1	3	–
Fremde Staatsbürger	84	0,3	8	0,1

Die statischen Daten zeigen, daß die rumänischen Studenten etwa 1,5% im Verhältnis zu den rumänischen Kindern die in Grundschulen eingeschrieben warenbildeten, während die jüdischen Studenten etwa 7,6% darstellten im Verhältnis zu den Kindern derselben Minderheit, die in den Grundschulen eingeschrieben waren. Die jüdischen Studenten hatten einen wesentlich größeren Anteil als der Prozentsatz ihrer Minderheit im Landesmaßstab ausmachte, bei den Studienfächern: Medizin, Pharmazie, Philologie, Recht, Wissenschaften.

Im Haushaltsjahr 1936/1937 widmete der rumänische Staat für die Kulte der Minderheiten folgende Summen: 29.422.680 Lei für die Römisch-katholische Kirche, 18.371.652 Lei für die Reformierte Kirche: 8.840.800 Lei für die Evangelische Kirche; 3.34.350 Lei für die Unitarische Kirche, 5.32.225 Lei für die Mohammedaner usw.

Im Jahre 1935 bestanden in Siebenbürgen 147 ungarische Druckereien und 255 ungarische Buchhandlungen. In den zwei Jahrzehnten der Zwischenkriegszeit wurden etwa 9000 Titel wissenschaftliche Arbeiten und literarische Werke in ungarischer Sprache herausgegeben, was um vieles die Zahl der Titel übertraf, die die siebenbürgischen Ungarn in dem Zeitraum 1867–1918 veröffentlicht hatten.

Die Presse der Minderheiten war im Zeitraum 1931–1938 weiterhin weit verbreitet. Im Jahre 1934 wurden in Rumänien 2.253 Periodika gedruckt, davon 1.645 in rumänischer Sprache (940 Zeitungen und 705 Zeitschriften), 273 in ungarischer

Sprache (160 Zeitungen und 113 Zeitschriften), 176 in deutscher Sprache (131 Zeitungen und 45 Zeitschriften), 27 in jiddischer Sprache (18 Zeitungen und 9 Zeitschriften), 13 in ukrainischer Sprache (11 Zeitungen und 2 Zeitschriften), in griechischer Sprache 3 Zeitungen, 5 in armenischer Sprache (2 Zeitungen und 3 Zeitschriften), in albanischer Sprache 2 Zeitungen, in ruthenischer Sprache eine Zeitung, 2 in türkischer Sprache (eine Zeitung und eine Zeitschrift), 2 in serbischer Sprache (eine Zeitung und eine Zeitschrift). Dazu kamen noch mehrere zweisprachige Veröffentlichungen: 9 rumänisch-ungarische (2 Zeitungen und 7 Zeitschriften), 6 rumänisch-deutsche (2 Zeitungen und 4 Zeitschriften), 6 rumänisch-russische (5 Zeitungen und eine Zeitschrift), rumänisch-jiddisch eine Zeitschrift, ungarisch-deutsch eine Zeitschrift. Sechs Zeitschriften erschienen in den Sprachen der Minderheiten und in französischer Sprache (deutsch-französich 3, russisch-französisch 1, ungarisch-französisch 2). Es gab sogar 27 dreisprachige Periodika, in rumänisch-ungarisch-deutscher Sprache, 14 Zeitungen und 13 Zeitschriften.[1]

In jenem Jahr hatte die Presse in Rumänien eine Auflagenhöhe von 3,5 Millionen Exemplaren, von denen 984.103 in den Sprachen der nationalen Minderheiten gedruckt wurden.[2]

Da kulturelle Leben Rumäniens war in jenen Jahren besonders bewegt. Ein wesentliches Charakteristikum war der Pluralismus der Ideen und des Schaffens, zu dem auch die Bürger aus den Reihen der nationalen Minderheiten ihren Beitrag leisteten. So setzten sich auf literarischem Gebiet durch: B. Fundoianu (B. Fondane), Tristan Tzara (der Begründer des Dadaismus), Mihail Sebastian, I. Peltz; in der Theatergeschichte Ioan Masoff. Auf dem Gebiete der Kunst erbrachten Beiträge Persönlichkeiten wie Iosif Iser, J. Al. Steriadi, J. Pherahim (Malerei). Bei der Verwirklichung des Bukarester Triumphbogens im Jahre 1936 wirkten auch die Künstler Fr. Storck und O. Späthe mit.

Die rumänische Medizinschule war weiterhin vertreten durch Gelehrte wie Francisc Iosif Rainer, Arthur Kreindler; der rumänischen Mathematikschule gehörten an Octav Mayer, Alexandru Myller, Simion Sanielevici. Auf technischem Gebiet wirkten Hermann Oberth, der Pionier der Raumschiffahrt u.a. Auf dem Gebiet der Geschichtswissenschaft leisteten wertvolle Beiträge Ferenczi Sándor, Gustav Gündisch, Constantin Karadja.

6. *Der Aufschwung der extremistischen Strömungen* bildete ein Kennzeichen dieses Zeitraumes sowohl im europäischen Maßstab als auch im Landesmaßstab.

Der Linksextremismus war vor allem durch die Kommunistische Partei Rumäniens vertreten. Bei den Parlamentswahlen vom Juli 1931 gelang es dem Arbeiter-Bauern-Block – einer legalen Organisation, die die Kommunistische Partei im Jahre 1925 gebildet hatte – die 2% – Schwelle der abgegebenen Stimmen im Landesmaßstab zu überschreiten und damit fünf Sitze in der Abgeordnetenkammer zu gewinnen. Die kommunistischen Kandidaten wurden in den Kreisen Timiș-Torontal, Cernăuți, Sathmar, Bihor, Mureș gewählt, wo die nationalen Minderheiten

[1] Nicolae Dascălu, *La presse des minorités nationales dans la Roumanie d'entre les deux guerres (1919–1939)*, in: „Revue Roumaine d'Histoire", nr. 1/1981, S. 118.

[2] Ebenda, S. 119.

einen bedeutenden Anteil ausmachten. Weil zwei der Kandidaten (Lucrețiu Pătrășcanu und Imre Aladár) in jeweils zwei Wahlkreisen gewählt wurden, mußten sie für einen davon wählen und die so freigewordenen Plätze sollten von den Kandidaten dieser politischen Formation besetzt werden, die die nächstbesten Wahlergebnisse erzielt hatten. Aber die Parlamentsmehrheit annullierte diese Abgeordnetenmandate „wegen Formfehlern“.[1]

Wie in der vorhergehenden Periode waren die meisten Mitglieder der Kommunistischen Partei Rumäniens und deren Führung Angehörige der nationalen Minderheiten. So nahmen am V. Kongreß der RKP im Dezember 1931 24 Delegierte mit beschließender Stimme teil, davon waren 9 Rumänen, 6 Juden, 4 Ungarn, 3 Ukrainer und Bulgaren. Eine Statistik der Mitglieder der RKP aus dem Jahre 1933 weist folgende nationale Herkunft derselben aus: 375 Rumänen, 440 Ungarn, 300 Juden, 140 Bulgaren, 100 Russen, 70 Ukrainer, 70 Moldauer sowie 170 Angehörige verschiedener anderer Nationalitäten.[2]

Wie aus diesen Zahlen ersichtlich ist, hatten die Rumänen – einschließlich der Moldauer – nur einen Anteil von 26% in der nationalen Struktur der RKP, obwohl sie 72% der Landesbevölkerung ausmachten.

Beim VII. Kongreß der Kommunistischen Internationale im Jahre 1935, war die Kommunistische Partei Rumäniens vertreten durch Boris Stefanov (Bulgare), Nicolae Goldberger, Vanda Nicolski, Marcel Moise Dubinski und Manea Elrich (alle Juden).

In den Jahren 1935 –1937 entfaltete die RKP eine intensive Tätigkeit für die Verwirklichung einer „breiten antifaschistischen Volksfront“ und kämpfte gegen den von Deutschland und Ungarn geförderten Revisionismus. Die Kommunisten gründeten mehrere legale Organisationen (die wichtigste war der Demokratische Block) und beeinflußten die Tätigkeit anderer (MADOSZ, Bauernfront usw.), gaben legale Zeitungen und Zeitschriften heraus und nahmen an antifaschistischen und antirevisionistischen Aktionen teil. Im Hinblick auf die Verwirklichung von Bündnissen für eine Antifaschistische Volksfront wurden im Jahre 1933 in Băcia (Kreis Hunedoara) ein Abkommen zwischen der Bauernfront und dem MADOSZ und in Bukarest eines zwischen dem Demokratischen Block und der Sozialistischen Partei (Popovici) geschlossen, dazu kam es in Țebea (Kreis Hunedoara) zu einem Abkommen zwischen allen vier Organisationen.

In Rumänien erklärten sich die Rechts- und extremen Rechtsorganisationen als Nationalisten und behaupteten, daß sie für die Verteidigung der Rumänen gegen die Offensive der fremden Kräfte kämpfen würden. Sie erklärten sich gegen die Ausrichtung der Außenpolitik Rumäniens auf Frankreich, Großbritannien und den Völkerbund, die ihrer Meinung nach unter dem Einfluß der Freimaurerei standen. Weil die Eiserne Garde einige Gewaltakte verübte, wurde sie durch die Regierungsbeschlüsse vom Januar 1931 und März 1932 aufgelöst, aber jedesmal

---

[1] N. Iorga, *Doi ani de restaurație* [Zwei Jahre der Restauration], Vălenii de Munte, 1932, S.53.

[2] M. C. Stănescu, *Moscova, Cominternul, filiera comunistă Balcanică și România (1919 – 1944)* [Moskau, die Komintern, der Balkankommunismus und Rumänien 1919–1944], București, Editura Silex, 1994, S. 114.

begann sie ihre Tätigkeit von neuem. Im August 1931 wurde Corneliu Zelea Codreanu zum Parlamentsabgeordneten gewählt und im Juli 1932 erhielt die "Gruppierung Corneliu Codreanu" 2,37% der adgegebenen Stimmen und fünf Parlamentssitze.

Der Aufstieg der Eisernen Garde bewirkte Besorgnis bei den demokratischen Kräften. In dem Regierungsprogramm der National-Liberalen Partei vom 3. Dezember 1933 wurde als Ziel genannt: "Stärkung des Gedankens der staatlichen Autorität und energische Unterbindung aller politischen Strömungen auf der Grundlage von Klassenhaß oder Rassenhaß, von denen einige, die mit ausländischer Unterstützung wirken, die Einheit des Staates, den sozialen Frieden und die öffentlichen Freiheiten gefährden können". Diese Maßnahme bezog sich besonders auf die Eiserne Garde, die eine großangelegte Propaganda zur Erringung je eines Abgeordnetenplatzes in jedem Kreise gestartet hatte. Die Legionäre [Mitglieder der Eisernen Garde] und die Cuza-Anhänger hatten eine besonders energische Kampagne gegen den Premierminister I.G. Duca gestartet, der bezichtigt wurde, daß er – während seines Besuches in Paris im Sommer 1933 – sich den "Juden und Freimaurern" gegenüber verpflichtet hätte, die Eiserne Garde aufzulösen, und der nach seinem Regierungsantritt "150.000 Juden aus Deutschland den Eintrit ins Land [Rumänien] erlaubt hatte".[1]

Am 9. Dezember 1933 wurde die Eiserne Garde durch einen Ministerrats-beschluß aufgelöst und zahlreiche Legionäre verhaftet. Als Antwort darauf ermordeten die Legionäre den Premier I.G. Duca am 29. Dezember 1939. Damals verurteilten alle politischen Kräfte – einschließlich diejenigen, die die nationalen Minderheiten vertraten – einstimmig das Attentat. Aber bald daraf mäßigte die Regerung unter dem Vorsitz von Gh. Tătărescu ihre Aktionen gegen die Eiserne Garde, die im März 1935 unter dem Namen der Partei "Alles für das Land" wieder legalsiert wurde. Die Legionärbewegung hatte einen starken antisemitischen Charakter. Der "Hauptmann" Corneliu Codreanu erklärte: „Wir sind nicht gegen die ungarische, deutsche, bulgarische und russische Minderheit. In unserem Land sind wir nur gegen die Juden eingestellt... Sie haben kein Recht auf Gleichberechtigung. Sie sind erst seit hundert Jahren in Rumänien, während die Rumänen seit zweitausend Jahren hier sind... Was die Schulen betrifft, streben wir den *numerus clausus* für die Juden an, für die anderen Minderheiten jedoch nicht ... Alle Juden sind Kommunisten oder Verbündete der Kommunisten, auch wenn sie nicht offen Mitglieder dieser Partei sind".

Die andere antisemitische Organisation, LANC, [Liga Apărării Național-Creștine = National-Christliche Verteidigungs-Liga] vereinigte sich im Juli 1935 mit der Nationalen Agrarpartei (gegründet von Octavian Goga im April 1932) und so entstand die National-Christliche Partei. Die Partei bezeichnete sich als nationalistisch, verwendete die Losung "Rumänien den Rumänen" und forderte "numerus clausus" für die Minderheiten. Ein wichtiger Progrmmpunkt der National-Christlichen Partei war die Überprüfung der rumänischen Staatsbürgerschaft, die Juden nach 1918 erworben hatten.

---

[1] Tudor Teodorescu-Braniște, *După asasinarea lui I.G. Duca* [Nach der Ermordung von I.G. Duca] in der Zeitung „Cuvântul liber" [Freies Wort] vom 6. Januar 1934.

Im Jahre 1935 wandte sich auch Alexandru Vaida-Voevod, der frühere Vorsitzende des Ministerrates [Premierminister] (von Juni – Oktober 1932 und Januar – November 1933) dem Nationalismus zu. Gelegentlich der Diskussion des neuen Programms der nationalen Bauerpartei, verlangte Vaida die Einbeziehung des „numerus valachicus“, d. h. die Wahrung der bevölkerungsmäßigen Proportion zwischen Rumänen und den nationalen Minderheiten in den Institutionen und Unternehmen des Staates. Sein Standpunkt wurde aber von der Mehrheit der Führer der Nationalen Bauernpartei abgelehnt. Deshalb verließ Vaida die Partei und gründete im Februar 1935 eine eigene politische Organisation, die Rumänische Front. Dieser Organisation gelang es jedoch nicht, einen realen politichen Einfluß zu erreichen, und Alexandru Vaida-Voevod stellte sich in den Dienst der autoritären Tendenzen des Königs Karl II.

Die extremistischen Strömungen zeigten sich auch in den Reihen der nationalen Minderheiten. Einen starken Aufschwung erfuhr der Nationalsozialismus in den Reihen der deutschen Minderheit. In den Jahren 1935– 1936 gelang es den Anhängern dieser Ideologie, die Leitung der Deutschen Volksgemeinschaft und der Deutschen Partei zu übernehmen. Der Kampf gegen die Demokratie, die Förderung der Auffassung, daß die Deutschen oder Arier eine höhere Rasse darstellen, die Organisation paramilitärischer Formationen wurden wesentliche Kennzeichen in der Tätigkeit der politischen Führung der Deutschen in Rumänien. In der Reihen der ungarischen Minderheit faßten die Gedanken von Horthy Miklós stark Fuß betreffend die „Blutaristokratie“ und die „zivilisatorische“ Rolle der Ungarn. Die Leitung der Ungarischen Partei zeigte einen Kastengeist und war gegen eine authentische Demokratie, benutzte aber die dieser Minderheit angehörigen Volksmassen für die Erreichung ihrer eigenen politischen Ziele, die vom Budapester Regime aufgestellt worden waren.

Die jüdische Minderheit wurde von den Gedanken der „messianischen Rolle“ der Juden angezogen, die Gottes „ausgewähltes Volk“ seien. Während einige Juden Zionisten wurden angezogen, die Gottes „ausgewähltes Volk“ seien. Während einige Juden Zionisten wurden und für eine eigene Heimat des jüdischen Volkes kämpften, förderten andere den Internationaluismus und aktivierten eifrig in der Kommunistischen Partei Rumäniens.

Auch andere Minderheiten – Ukrainer, Russen, Bulgaren – wurden von den extremistischen Strömungen angezogen, sowohl von linken als von rechten.

Der Gedanke eines „Minderheitenblocks“, den einige Führer der betreffenden Minderheiten hatten, erwies sich als unrealistisch, weil auch die Minderheiten – ebenso wie die Rumänen – sehr verschieden waren in wirtschaftlicher, kultureller und politischer Hinsicht. Bevor der betrefeende Bürger ein Ungar, Deutscher, Jude oder ein anderer war, war er zuerst ein *Mensch*, mit seinen Bedürfnissen, Bestrebungen, Erfüllungen und Enttäuschungen. Sehr häufig zeigten die Angehörigen der Minderheiten – wie auch die gebürtigen Rumänen, besonders die auf dem Lande wohnten – keinerlei Interesse für dar politische Leben, und waren nur mit ihren alltäglichen Sorgen beschäftigt. Sie ließen sichin nicht in nationalistisch-chauvinistische Aktionen einbinden, so wie es sich einige politische Führer wünschten.

Ihrerseits waren die Regierungen der Jahre 1931–1937 bestrebt, eine normale Entwicklung der rumänischen Gesellschaft zu gewährleisten und ergriffen einige Maßnahmen gegen die extremistichen Organisationen. Auf Initiative der Regierung Tătărescu wurde im April 1934 das Gesetz zur Verteidigung der staatlichen Ordnung angenommen, das im ersten Artikel vorsah: "Jene politischen Gruppierungen, in welcher Form immer sie sich zeigen oder verstecken würden, die bei der Propaganda ihrer Ideologie oder bei der Durchführung ihres Programmes organisierte Gewaltakte vorbereiten oder durchführen würden, welche die Sicherheit der Staatsordung oder der Gesellschaftsordung gefährden, oder welche die gewaltsame Zerstörung der öffentichen Staatsordnung oder der Gesellschaftsordung verkündigen, können auf Grund dieses Gesetzes aufgelöst werden. Ebenso können aufgelöst werden alle politischen Gruppierungen, die für ihre Propaganda oder ihre Aktion bewaffnete Kampfformationen aufstellen oder verwenden."

Trotzdem zeigten die Regierungen bei der Anwendung der Gesetze, bei der Verteidigung der bürgerlichen Rechte und Freiheiten, eine gewisse Inkonsequentz, indem sie die Tätigkeit einiger extremistischer Organisationen duldeten. Die Organe des Innenministeriums blieben ihrerseits oftmals inaktiv, wenn die Legionäre oder die Cuza-Anhänger die demokratischen Zeitungen verbrannten (die für jüdisch gehalten wurden), wenn sie Juden aus den Advokatenkammern entfernten oder Studenten, die Angehörige dieser Minderheit ware, den Eintritt in die Universität verweigerten. Vor den Augen der Ordnungsorgane defilierten paramilitärische Formationen mit den Abzeichen der NSDAP, wurden horthystische Versammulungen abgehalten, bei denen die Staatsbürger ungarischer Abstammung gegen den rumänischen Staat aufgehetzt wurden. Mit Bezug auf die Haltung der Behörden betreffend die Forderungen der Ungarischen Partei heißt es in einem Bericht vom 27. Februar 1938, daß die Gesetze vor und nach der Verfassung von 1923 „den Minderheiten in Rumänien alle Rechte gewährt haben, zuu denen sich Rumänien im Minderheitenschutzvertrag verpflichtet hatte, und sich das Leben dieser Minderheiten ohne jede Störung im Rahmen des rumänischen Staates entfalten konnte. Vielleicht hat auch das Wohlwollen der rumänischen Regierungen allen Wünschen der Minderheiten gegenüber dazu beigetragen, daß die Führer der ungarischen Minderheit auf ihrem starren Standpunkt blieben und übertriebene Forderungen stellten und alle Versuche für freundschaftliches und wechselseitiges Verständnis und zur Ebnung eines Weges der aufrichtigen Zusammenarbeit verhinderten.". Obwohl die Organe des Nationalen Verteidigungsministeriums und des Sondernachrichtendienstes der Regierung die Spionageaktionen mitteilten, in denen Bürger aus den Reihen der nationalen Minderheiten impliziert waren, waren die dagegen ergiffenen Maßnahmen schwach oder gar nicht vorhanden.

Während die extremen Rechtskräfte sich im Aufschwung befanden, erlebten die demokratischen Kräfte einen Verfallsprozeß, der sich in der Schwächung der politischen Parteien äußerte, da Spaltungen in ihnen auftraten, ebenso verringerte sich die Rolle des Parlamentes. Zu dieser Entwicklung trug der König Karl II. besonders bei, der die Schwächung des auf die politischen Parteien gegründeten Regierungssystems verfolgte, um ein monarchisch autoritäres Regime einzuführen.

7. Die politischen Wandlungen am Ende des Jahres 1937 und zu Beginn des Jares 1938 hatten Auswirkungen auch auf die nationalen Minderheiten.

Als die vierjährige Regierungsperiode der Nationalliberralen Partei sich dem Ende näherte, vertieften sich die Auseinandersetzungen betreffend die Nachfolge an der Macht. König Karl II. beauftragte Ioan Mihalache, den Vorsitzenden der Nationalen Bauernpartei, mit der Regierungsbildung, mit der Auflage sine qua non, daß er mit Alexandru Vaida-Voevod zusammenarbeiten solle. Da der Führer der Nationalen Bauernpartei dies ablehnte, beaftragte der König wiederum Gheorghe Tătărescu mit der Bildung de neuen Regierung. Dieser nahm, an, obwohl C.I.C. Brătianu, der Vorsitzende der National-Liberalen Partei, sich für deren Rückzug in die Oppsosition ausgesprochen hatte.

Im Hinblick auf die Parlamentswahlen vom 20. Dezember 1937 hatten die wichtigsten demokratischen Parteien – die in heftigem Kampf gegeneinander standen – Vereinbaungen mit den Kräften der äußersten Rechten geschlossen. So schloß die National-Liberal Partei Wahlkartelle (mit gemeinsamen Listen) mit der Deutschen Partei und mit der Rumänischen Front. Ihrereseits schloß die Nationale Bauernpartei einen „Nichtangriffspakt" mit der Legionärbewegung (mit der Partei „Alles für das Land) und ging lokale Wahlallianzen mit den Kommunisten (Demokratischer Block) ein.

Die Wahlen wurden in einer Atmosphäre der politischen Verwirrung abgehalten. Trotz der Offensive der extremen Rechtskräfte war das Wahlergebnis eine Überraschung: keine der politichen Partien erhielt wenigstens 40% der Stimmen um eine Parlamentsmehrheit bilden zu können. Die National-Liberale Partei erzielte 35,92%, die Nationale Bauernpartei – 20,40%, die Partei „Alles für das Land" – 15,58%, die National-Christliche Partei – 9,15%, Die Ungarische Partei, die auf eigenen Wahllisten kandidierte, erhielt 4,43% die Jüdische Partei – 1,42%, die Deutsche Volkspartei – 1,42%.

König Karl II. profitierte von dieser Lage und übertrug die Leitung der neuen Regierung an Octavian Goga, während A.C. Cuza einen Posten als Minister-Staatssekretär erhielt. Durch dieses Manöver verfolgte der König die Absicht, der nationalistischen Rechtsströmung eine Genugtuung zu verschaffen, aber auch die Eiserne Garde zu hindern, an die Macht zu kommen. Es war keine Regierung der National-Christlichen Partei, weil die wichtigsten Ministerien – für Inneres, Justiz, Verteidigung, für Äußeres – von Personen geleitet wurden, die nicht dieser Partei angehörten. Übrigens sagte Karl II. selbst: „Es ist meine Regierung und sie muß meine Genehmigung haben. Am dem Tage wo ich mit ihrer Art zu regieren unzufrieden bin, werde ich eine Änderung verlagen". [1]

Die Regierung Goga ergriff einige Maßnahmen im Sinne des Programms der National-Christlichen Partei: Verbot der Zeitungen „Adevărul" [Die Wahrheit], „Dimineața" [Der Morgen] und „Lupta" [Der Kampf], Einziehung der Ausweise für freie Fahrt in öffentlichen Verkehrsmitteln für jüdische Journalisten. Am 21. Januar 1938 wurde das Dekret-Gesetz betreffend die Überprüfung der Staatsbürgerschaft promulgiert. Diesem zufolge mußten die Bürgermeisterämter Listen aushängen mit den Juden, die die rumänische Staatsbürgerschaft hatten, und

[1] *Declarațiile M.S. Regelui* "[Die Erklärungen Seiner Majestät], in der Zeitung „Viitorul" [Die Zukunft] vom13. Januar 1938.

die innerhalb von 20 Tagen die Beweisakten dafür vorlegen mußten. Durch diese Maßnahme wollte man die Juden erfassen, die sich nach 1918 in Rumänien niedergelassen hatten und keine gesetzlichen Formen dafür hatten. Nachdem er die Lage in Rumänien als ernst betrachtete, reiste W. Filderman noch vor der Bildung der Regierung Goga ins Ausland und warnte die Israelitische Alliantz, den Jüdischen Weltkongreß, die Organisation Joint, Foreign Committee, das Komitee für die Verteidung der östlichen Juden und andere internationale Organisationen. Am 23. Januar 1938 legte der Jüdische Weltkongreß beim Völkerbund Klage ein gegen die antisemitische Politik dar Regierung Rumäniens. Diese Klage wurde am 27. Januar 1938 im Komitee für Minderheitenschutz diskutiert. Bei den Diskussionen war der rumänische Außenminister Istrate Micescu anwesend und versicherte, daß das Dekret abgeändert werden würde, und sich nur auf die illegal nach 1919 nach Rumänien gekommenen Juden beziehen sollte.

Andererseits wurden der König Karl II. und der Premierminister Octavian Goga von Vertretern verschiedener Gesellschaften, Agentien, Zeitungen, Persönlichkeiten – darunter auch vom Vorsitzenden der Antisemitischen Weltlig und dem Gesandten der Vereinigten Staaten – bestürmt im Zusammenhang mit der Judenpolitik Rumaniens. Die abgegebenen Erklärungen – daß sich in Rumänien etwa 200. 000 Juden illegal niedergelassen hatten und daß die Rechte der eingeborenen Juden geachtet würden – fanden keinen Glauben. Sowohl die internationale jüdische Finanzwelt, als auch die Regierungen Frankreichs, Großbritanniens und der Vereinigten Staaten nahmen die Politik der Regierung Goga mit Feindseligkeit auf. Die Juden aus Rumänien begannen ihre Gelder von den Banken abzuziehen und ihre Unternehmen zu schließen und riefen so eine wahre Wirtschaftskrise hervor. Angesichts dieser Lage blieb die antisemitische Politik der Regierung – abgesehen von einigen geringen Maßnahmen – in einer theoretischen, deklarativen Phase stecken. Dies erregte die unzufriedenheit von A. C. Cuza – der als der „Vater des Antisemitismus in Rumänien“ betrachtet wurde – und deshalb zog er sich ostentativ nach Jassy zurück und weigerte sich an der Regierungstätigkeit teilzunehmem. Die tatsächlichen Daten zeigen, daß der internationale Widerhall auf die von der Regierung Goga beabsichtigten Maßnahmen unverhältnismäßig groß der Wirklichkeit gegenüber war und äußerst negative Folgen für dar Image Rumäniens hatte.

Während die Lage der Juden in Rumänien unsicher wurde, unterstützen die Vertreter der ungarischen und der deutschen Minderkeit die Regierung Goga. Im Januar 1938 schloß die Ungarische Partei durch Vermittlung von Bardossy László, dem Gesandten Ungarns in Bukarest, ein Wahlkartell mit der National-Christlichen Partei ab. Am 8. Februar 1938 entschloß sich die Deutsche Partei, auf den Regierungslisten zu kandidieren. Trotzdem waren die Chancen der Regierung für einen Wahlsieg äußerst gering. Der Premierminister sah dies ein und schloß am 9. Februar 1938 ein Abkommen mit Corneliu Zelea Codreanu, demgemäß sich die Legionäre vom Wahlkampf zurückziehen sollten und die Kandidatenlisten der National-Christlichen Partei wählen sollten. Als König Karl II. von diesem politischen Spiel des Vorsitzenden des Ministerrates erfuhr, und mit Unterstützung der Regierungen aus Paris und London, führte er den Staatsstreisch vom 10. Februar 1938 durch, mit dem er dem demokratischen Regime mit dem Vielparteiensystem in Rumänien ein Ende bereitete.

In die neue Regierung, an deren Spitze der Patriarch Miron Cristea stand, wurden sechs ehemalige Vorsitzende des Ministerrates aufgenommen, die mit ihren Namen das neue Regime legitimieren sollten. Das Manifest der Regierung an das Land, das noch am selben Tage verbreitet wurde, bezog sich auch auf ethnische Fragen: „Die Förderung des nationalen Gedankens wird auf allen Gebieten des Staatslebens herrschen und dem rumänischen Volk den rechtmäßigen Platz sichern, der jenen gebührt, die mit schweren Opfern das Rumänien von gestern und von heute geschaffen haben, mit Berücksichtigung der Grundsätze der Billigkeit:

– Die Wiedergutmachung der historischen Ungerechtigkeiten auf allen Gebieten dem herrschenden rumänischen Element gegenüber, ohne Akte der Ungerechtigkeit gegenüber den alten Minderheiten, die seit Jahrhunderten innerhalb des heutigen Rumäniens zwischen den eingeborenen Rumänen verbreitet sind. – Die Überprüfung der Einbürgerungen nach dem Weltkrieg und die Annullierung aller, die auf betrügerische Weise geschehen sind und zum Schaden der lebenswichtigen Interessen der Rumänen. Diese aufmerksame Überprüfung der Einbürgerungen nach dem Krieg wird dem rumänischen Element ein breiteres Feld für sein wirtschaftliches Leben gewähren."

Zulgleich mit der Einführung des neuen Regimes wurde auch der Belagerungszustand und die Zensur auf dem ganzen Landesgebiete eingeführt. Am 27. Februar 1938 wurde eine neue Verfassung angenommen, die aber keine Änderungen betreffend die bürgerlichen Rechte und Freiheiten brachte. Der 5. Artikel lautete: „Alle rumänischen Staatsbürger, unabhängig ihrer ethnischen Abstammung und ihres religiösen Glaubens, sind gleich vor dem Gesetz, dem gegenüber sie Respekt und Unterwefung schuldig sind.". Im 10. Artikel heißt es: „Die Rumänen [rumänischen Staatsbürger] erfreuen sich der Gewissensfreiheit, der Freiheit der Arbeit, der Freiheit des Unterrichts, der Pressefreiheit, der Versammlungsfreiheit sowie aller Freiheiten von denen Rechte abgeleitet werden, unter den von Gesetz festgesetzten Bedingungen". Der 19. Artikel lautete: „Die Gewissenfreiheit ist absolut. Der Staat garantiert allen Kulten gleiche Freiheit und gleichen Schutz, soweit ihre Ausübung die öffentliche Ordnung, die guten Sitten und die Sicherheit des Staates nicht berühren." Unter den Mitgliedern des Senats von Rechts wegen befanden sich auch die „Vorsteher der vom Staat anerkannten Bekenntnisse [Konfessionen], je einer von jeder Konfession, insoweit sie gemäß den Gesetzen des Landes gewählt oder ernannt sind und eine Anzahl von mehr als 200.000 Gläubigen vertreten". Ebenso behielten diese Eigenschaft" die von Rechts wegen bis zur Promulgierung der gegenwärtigen Verfassung anerkannten Senatoren. „Kurze Zeit später, am 30. März 1938, erschien das königliche Dekret, welches bestimmte: „Alle gegenwärtig bestehenden Vereinigungen Gruppierungen oder Parteien, die sich zur Verbreitung von politischen Ideen oder deren Verwirklichung gebildet haben, sind und bleiben aufgelöst". In der Landesgeschichte begann ein neuer Abschnitt – der der autoritären Monarchie [königlichen Diktatur] – der das Leben aller Rumänen beeinflussen sollte, einschließlich dar der Angehörigen der nationalen Minderheiten.

IOAN SCURTU

LISTA DOCUMENTELOR

1. **1931 aprilie 24, Bucureşti.** Raportul lui Charles S. Wilson, ministrul S.U.A. la Bucureşti, către Departamentul de Stat, privind înfiinţarea la Bucureşti a unui Subsecretariat de Stat pentru minorităţi, pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri.

2. **1931 august 3, Bucureşti.** Legea pentru înfiinţarea Eparhiei armeano-gregoriană din România ce cuprindea pe toţi credincioşii cultului armeano-gregorian din România.

3. **1931 octombrie 27, Geneva.** Observaţiile Guvernului român trimise de Legaţia României din Geneva Secretariatului general al Societăţii Naţiunilor, Eric Drummond privind situaţia minorităţii bulgare din România.

4. **1931 decembrie 24, Moscova.** Documentul elaborat de Congresul al V-lea al P.C.R. privind chestiunea naţională din România şi sarcinile partidului, expresie elocventă a abordării, în necunoştinţă a realităţilor ţării noastre de către cei aflaţi la conducerea partidului.

5. **1932 ianuarie 21, Bucureşti.** Memoriu înaintat de Ion Pillat, senator şi membru al Asociaţiei Române pentru Societatea Naţiunilor către ministrul afacerilor externe privind regimul şcoalelor minoritare maghiare din Transilvania.

6. **1932 martie 3, Constanţa.** Cererea Comunităţii armene din Constanţa către Primăria municipiului Constanţa referitoare la acordarea unei tranşe din subvenţia anuală pentru acoperirea bugetului şcolii şi bisericii din localitate; se aprobă 12.000 lei.

7. **1932 martie 4, Bucureşti.** Circulara Uniunii Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat către comunitatea evreilor Dorohoi prin care se face cunoscut că a reuşit să obţină de la Ministerul Finanţelor plata subvenţiilor cultului mozaic din întreaga ţară pe anul 1931 şi că a început demersurile pentru încasarea subvenţiilor cultului mozaic şi pentru şcoli pe anul în curs.

8. **1932 martie 6, Sânnicolaul Mare.** Proces-verbal al adunării de constituire a „Reuniunii Cetăţeneşti a plugarilor sârbi din Sânnicolaul Mare".

9. **1932 aprilie 7, Bucureşti.** Notă a Direcţiei Generale a Poliţiei către Ministerul Afacerilor Externe privind situaţia minorităţii polone din Bucovina.

10. **1932 aprilie 22, Bucureşti**. Legea pentru modificarea art. 61 din legea învăţământului primar prin care se introduce obligatoriu învăţământul religios-moral iar în cadrul şcolilor cu mai multe confesiuni se va desfăşura sub îndrumarea confesiunii respective.

11. **1932 iulie 30, Hârlău.** Statutul Organizaţiei Sioniste din România, înaintat de Poliţia oraşului Hârlău Prefecturii judeţului Botoşani.

12. **1932 august 1 – decembrie 1, Bucureşti**. Raport privind activitatea deputaţilor Partidului Evreiesc în domeniul politic general, în privinţa legislaţiei, în probleme religioase, în apărarea intereselor diferitelor categorii ale societăţii evreieşti din România.

13. **1932 decembrie 11, Atena**. Ştire apărută în ziarul grecesc „Excelsior" conform căreia comunităţile grecilor din România „se bucură de absolută şi deplină libertate".

14. **1932 decembrie 31, Cluj**. Raport al Chesturii Poliţiei Cluj către Biroul de Siguranţă cu privire la o manifestaţie iredentistă maghiară.

15. **1933 ianuarie 19, Bucureşti**. Raport înaintat de Parchetul din Bălţi, ministrului justiţiei privind un incident provocat de susţinătorii Ligii Apărării Naţionale Creştine care, făcând propagandă „s-au pornit să aţâţe pe locuitori împotriva evreilor".

16. **1933 februarie 2, Bucureşti**. Buletin informativ al Marelui Stat Major înaintat Inspectoratului General al Jandarmeriei referitor la starea de spirit a minorităţilor din România.

17. **1933 februarie 26 – 1935 decembrie 7, Sibiu**. Extras din jurnalul lui Fritz Fabritius privind întâlnirile sale cu oameni politici români, germani, participarea la diverse întruniri politice şi culturale, aprecieri asupra evidenţei politice din România, susţinerea activităţii naţional-socialiste din România.

18. **1933 martie 25, Bucureşti**. Statutul Organizaţiei Macabi din România al cărui scop era educaţia fizică şi culturală a tineretului evreu din România.

19. **1933 aprilie 3, Bucureşti**. Raport al lui C. Marinescu, prefectul Poliţiei Capitalei privind întrunirea a 1500 evrei din Bucureşti, care au protestat împotriva persecuţiilor la care erau supuşi evreii în Germania.

20. **1933 aprilie, Bucureşti**. Apel adresat romilor de Asociaţia Generală a Ţiganilor din România cu ocazia constituirii sale.

21. **1933 iunie 2, Cernăuţi**. Nota prin care procurorul general îl informează pe ministrul de justiţie despre conflictele ce au avut loc între studenţii români şi evrei din cadrul Universităţii din Cernăuţi.

22. **1933 august 9, Chişinău**. Notă a Direcţiei Generale a Poliţiei cu privire la activitatea Comitetului Minorităţii Ruse din Basarabia.

23. **1933 octombrie 10, Bucureşti**. Relatarea despre congresul de constituire a Uniunii Romilor din România.

24. **1933 octombrie 28**. Raportul baronului Guillaume, ministrul Belgiei la Bucureşti către ministrul de externe belgian, Hymans, relatând despre manifestările pro-hitleriste ale minorităţii germane din România.

25. **1933 noiembrie 7–8, Bucureşti**. Discursul de deschidere al lui Teodor Fischer la Congresul Partidului Evreiesc de la Bucureşti, programul, rezoluţiile politice votate şi componenţa organelor conducătoare ale partidului.

26. **1933 noiembrie 15, Bucureşti**. Statutul Uniunii Germanilor din România.

27. **1933 decembrie 3**. Programul de guvernare al Partidului Naţional Liberal privind restabilirea ordinii, regimul constituţional şi politica faţă de minorităţi.

28. **1933 decembrie 9**. Jurnalul Consiliului de Miniştri privind dizolvarea Gărzii de Fier.

29. **1933**. Situaţia statistică privind rezultatele obţinute de Partidul Maghiar şi Partidul Evreiesc în alegerile parlamentare din anii 1931, 1932, 1933.

30. **1933**. Studiu elaborat pentru Ministerul Afacerilor Externe privind situaţia minorităţii turceşti.

31. **1934 ianuarie 31**. Raportul ataşatului militar al S.U.A. la Belgrad, F.L. Whitley, privind înţelegerea intervenită între regele României, Carol al II-lea şi ţarul Boris al Bulgariei, în legătură cu tratamentul reciproc pe care cele două state îl vor aplica minorităţilor respective.

32. **1934 mai 7, Bucureşti**. Legea pentru modificarea, abrogarea şi adăugarea unor articole la legea învăţământului secundar care prevedea la Cap. II ca în regiunile cu populaţie minoritară să se organizeze secţiuni în cadrul liceelor, în care să se predea în limba minorităţii respective.

33. **1934 mai, Bucureşti**. Apel adresat de Tökés Ernö maghiarilor prin care apreciază că Partidul Micilor Agrarieni, împreună cu Partidul Maghiar, vor reuşi să realizeze unitatea atât de necesară tuturor maghiarilor.

34. **1934 iulie 5, Bucureşti.** Legea pentru învăţământul primar al statului şi învăţământul normal primar ce prevedea ca Ministerul Instrucţiunii Publice să înfiinţeze în comunele cu populaţie de altă limbă decât cea română, şcoli primare cu limba de predare a populaţiei respective.

35. **1934 iulie 7, Bucureşti.** Copia jurnalului Consiliului de Miniştri nr. 1255, privind interzicerea mişcării naţional-socialiste germane în România.

36. **1934 iulie 16, Bucureşti**. Legea pentru utilizarea personalului românesc în întreprinderi.

37. **1934 septembrie 22, Geneva**. Proces-verbal provizoriu al celei de-a douăsprezecea ședințe a sesiunii ordinare a Adunării Societății Națiunilor dedicate protecției minorităților.

38. **1934 septembrie 28, București**. Adresă a Prefecturii Poliției Capitalei către Ministerul de Interne prin care se comunică înființarea Uniunii Generale a Romilor din România.

39. **1934 septembrie, București**. Articol de fond din primul număr al ziarului „Glasul Romilor", în care este semnalată constituirea Uniunii Generale a Romilor din România.

40. **1934 septembrie, București**. Apel prin care conducerea Uniunii Romilor din România invită pe aceștia să participe în număr cât mai mare la congresul din 7 octombrie 1934.

41. **1934 septembrie, București**. Comunicat privind înțelegerea intervenită între Uniunea Generală a Romilor din România și Asociația Generală a Țiganilor.

42. **1934 octombrie 24, Oradea**. Procesul-verbal al ședinței Consiliului Prezidențial al Biroului Uniunii Comunităților Evreiești de Rit Occidental din Transilvania și Banat cu dezbaterea problemelor referitoare la situația școlilor evreiești, statutul învățătorilor evrei, studiul limbii și literaturii române de către candidații de rabini, ajutorarea refugiaților evrei din Germania, susținerea comunităților mici.

43. **1934 noiembrie 18, Cluj**. Proces-verbal al ședinței Comitetului Executiv al Partidului Maghiar în care s-au exprimat nemulțumiri față de autoritățile românești privind tratamentul minorității maghiare.

44. **1934 decembrie 5, Alba Iulia**. Ordinul Poliției Alba Iulia către Comisariatul de Poliție Aiud prin care trimite Nota informativă privitoare la înființarea la Cluj a organizației politice Opoziția Partidului Maghiar din România și la București a Uniunii Muncitorilor și Țăranilor Maghiari din România (MADOSZ).

45. **1934 decembrie 11, București**. Declarația făcută în ședința Camerei Deputaților de Josif Willer cu privire la situația minorității maghiare din România.

46. **1934 decembrie 13, București**. Declarația făcută în ședința Senatului de Elemer Gyarfas din partea Partidului Maghiar cu privire la situația minorității maghiare din România.

47. **1934, București**. Notă a Direcției Generale a Poliției sintetizând incidentele provocate de membrii și simpatizanții mișcării hitleriste din România, în perioada 1927-1934.

48. **1935 ianuarie 29, București**. Notă a Direcției Generale a Poliției referitoare la activitatea societății culturale „Bratstvo" a bulgarilor din București.

49. **1935 februarie, Bucureşti**. Programul Partidului Naţional Ţărănesc privind minorităţile.

50. **1935 martie 13, Bucureşti**. Decizie relativă la şcolile minoritare sârbo-croate, completare la Legea învăţământului particular din 22 decembrie 1925, Legea învăţământului primar din 5 iulie 1934.

51. **1935 aprilie 6, Timişoara**. Copia raportului adresat de Chestura de poliţie a municipiului Timişoara Direcţiei generale a Cultelor Bucureşti privind atitudinea iredentistă a unor preoţi romano-catolici.

52. **1935 august 7, Sibiu**. Memoriu întocmit de dr. Alfred Bonfert cu privire la evenimentele petrecute în cadrul Mişcării de Reînnoire a Germanilor din România în viziunea Partidului Naţional al Germanilor din România.

53. **1935 septembrie 10, Sibiu**. Scrisoarea lui Helmut Wolff adresată în numele lui Fritz Fabritius preşedintele Uniunii Grupurilor Etnice Germane din Europa, Max Richter, privind alegerea lui Fabritius în consiliul de conducere al uniunii.

54. **1935 octombrie 22, Sibiu**. Extrase din Programul naţional al germanilor din România.

55. **1935 octombrie 26, Iaşi**. Raport al Inspectoratului regional de Poliţie Iaşi către Direcţia Generală a Poliţiei privind o întrunire a Partidului Evreiesc în legătură cu situaţia politică şi economică a evreilor din România.

56. **1935 decembrie 3, Bucureşti**. Discursul ministrului de externe, Nicolae Titulescu în şedinţa Adunării Deputaţilor, constituind o replică la afirmaţiile lui Gh. Bethllen privind o anume agravare a situaţiei minorităţii maghiare din România.

57. **1935 decembrie 6, Ţebea**. Acordul de Front Popular Democratic încheiat între Frontul Plugarilor şi Uniunea Plugarilor şi Muncitorilor Maghiari din România precum şi dintre Partidul Socialist şi Blocul pentru apărarea libertăţilor democratice.

58. **1935.** Tabel alfabetic cu presa de limbă maghiară ce apărea în România.

59. **1934–1935, Bucureşti.** Tabel statistic privind repartizarea elevilor şcolilor primare ale statului pe neamuri pentru perioada 1934–1935.

60. **1934–1935, Bucureşti.** Tabel statistic privind studenţii înscrişi în facultăţi şi şcoli speciale repartizaţi pe neam şi centre universitare în anii 1934 / 1935.

61. **1934–1935, Bucureşti**. Tabel statistic privind doctori licenţiaţi şi diplomaţi universitari şi ai şcolilor speciale repartizaţi pe neam şi facultăţi în anii 1934 / 1935.

62. **1934–1935, Bucureşti**. Tabel statistic privind studenţi înscrişi în universităţi şi şcoli speciale în anii 1934 / 1935 repartizaţi pe neamuri.

63. **1936 ianuarie 6, Bucureşti.** Referat întocmit de Direcţia Politică din cadrul Ministerului Afacerilor Străine privind minoritatea ucrainiană din Bucovina.

64. **1936 ianuarie 22, București**. Notă întocmită de Direcția Generală a Poliției privind adunarea societății „Bratstvo".

65. **1936 februarie 1**. Notă privind situația Partidului Maghiar din România; grupările politice existente în partid; relațiile cu celelalte minorități; grupări și cercuri politice din Budapesta.

66. **1936 februarie 5, Cluj**. Statutele Uniunii Muncitorilor și Țăranilor din România (MADOSZ).

67. **1936 februarie 11, București**. Referat întocmit de Direcția Politică din Ministerul Afacerilor Străine privind emigrarea „găgăuților" din România.

68. **1936 martie 27**. Legea administrativă privind dreptul la vot al tuturor cetățenilor țării.

69. **1936 martie, Cluj**. Informarea redactată de Peter Tasch cu titlul „Ce s-a întâmplat la adunarea generală a studenților la București? Care este poziția studenților germani din România?"

70. **1936 aprilie 5, Târgu-Mureș**. Moțiunea adoptată de Congresul de la Târgu-Mureș al studenților legionari.

71. **1936 mai 4, București**. Notă a Direcției generale a Poliției privind convocarea soborului preoților lipoveni, pentru stabilirea apartenenței eparhiale.

72. **1936 mai 5, București**. Notă a Direcției Generale a Poliției privind desfășurarea soborului preoților lipoveni, care a stabilit ca întreaga biserică să fie sub jurisdicția Mitropoliei de la Fântâna Albă.

73. **1936 iunie 24, București**. Aide-Mémoire al Legației Republicii Turcia adresat Ministerului Afacerilor Străine privind unele drepturi pe care domnul Nicolae Titulescu, în urma unei vizite efectuate la Ankara, s-a angajat să le acorde minorității turce din România.

74. **1936 decembrie 4**. Apel lansat de Uniunea Muncitorilor și Țăranilor Maghiari din România privind tendințele revizioniste manifestate de Mussolini și Hitler prin discursurile susținute.

75. **1936**. Informare asupra situației politice a germanilor din Bucovina.

76. **1936, < Sibiu >** . Raportul lui Fritz Fabritius către o persoană nenumită din Germania în care prezintă atitudinea unor autorități din Germania față de persoana sa în calitate de președinte pe țară al Comunității Germanilor din România și față de Partidul Național German din România, reprezentat de Gust și Bonfert.

77. **1936, București**. Referat al Biroului Studii din Direcția Generală a Poliției privind mișcarea iredentistă ucrainiană pe anul 1936.

78. **< 1936, Bucureşti >**. Referat al Direcţiei Generale a Poliţiei, Biroul Studii, privind istoricul mişcării sioniste din România.

79. **1936**. Raport al ministrului României în Bulgaria, Vasile Stoica, în care prezintă documente privind propaganda antiromânească desfăşurată în şcolile bulgare din Bazargic, Balcic şi Cavarna.

80. **1937 septembrie 19**. Articolul „Piloţii orbi", aparţinând lui Mircea Eliade, în care acesta acuză reprezentanţii regimului pluripartit din România de incapacitatea de a înţelege şi de a rezolva problemele esenţiale ale societăţii româneşti.

81. **1937 septembrie**. Moţiunea Partidului Maghiar cu privire la manifestările naţionaliste ale presei româneşti, grupărilor politice şi administraţiei centrale şi locale, adoptată la Congresul Partidului Maghiar.

82. **1937 septembrie**. Referat al Direcţiei Generale a Poliţiei privind Congresul Partidului Maghiar din România din 3–4 septembrie 1937 de la Sfântu Gheorghe.

83. **1937 noiembrie 22, Bucureşti**. Extras din manifestul către ţară al Guvernului condus de Gheorghe Tătărescu privind politica minoritară.

84. **1937 noiembrie 22, Sibiu**. Protocol scris din memorie / de Hans Hedrich / privind întrevederea avută cu ambasadorul Germaniei la Bucureşti, ministrul Wilhelm Fabritius.

85. **1937 noiembrie 29**. Declaraţia de presă a lui Corneliu Zelea Codreanu după semnarea Pactului de neagresiune electorală, prin care îşi exprimă hotărârea de a apropia România de Germania nazistă şi Italia fascistă.

86. **1937 decembrie 1**. Sinteză cu diferite chestiuni ridicate în petiţiile minoritare maghiare şi care aşteaptă un răspuns din partea Guvernului român.

87. **1937 decembrie 9**. Apelul către „bunii români" ai Partidului Naţional Creştin privind participarea particulară la alegerile parlamentare.

88. **1937 decembrie 18**. Extras din discursul lui Iuliu Maniu la întrunirea naţional-ţărănistă de la Sibiu privind politica minoritară.

89. **1937 decembrie 30, Bucureşti**. Tablou rezumativ cu rezultatele alegerilor generale pentru Adunarea Deputaţilor, cum au avut loc în ziua de20 decembrie.

90. **1937 decembrie 31**. Cuvântarea-program a preşedintelui Consiliului de Miniştri, Octavian Goga.

91. **1937, Bucureşti**. Tablou cu presa minoritară slavă, germană şi maghiară pe anul 1937.

92. **1938 ianuarie 13, Paris**. Cerere adresată secretarului general al Societăţii Alianţa Israelită Universală şi ale Societăţilor evreieşti din Franţa referitoare la situaţia minorităţii evreieşti din România.

93. **1938 ianuarie 19**. Referatul şi jurnalul Consiliului de Miniştri pe baza cărora s-a emis Decretul de revizuirea cetăţeniei.

94. **1938 ianuarie 20, Geneva**. Interviul acordat de Istrate Micescu, ministru în guvernul Goga, ziarului „Neue Freie Press".

95. **1938 ianuarie 21**. Decretul regal pentru revizuirea cetăţeniilor.

96. **1938 ianuarie**. Extrase din presa evreiască de limbă engleză privind instaurarea noului regim din România.

97. **1938 februarie 27, Bucureşti**. Articolele 1–28 din Constituţia României promulgată de Carol al II-lea.

98. **1938 iunie**. Memoriu al reprezentanţilor populaţiei bulgare din Durostor şi Caliacra către primul ministru al României, în care prezintă principalele revendicări ale populaţiei bulgare din Dobrogea.

LISTE DES DOCUMENTS

1. **1931 avril 24.** Rapport de Charles S. Wilson,ministre des Etats-Unis à Bucarest, adressé au Département d'Etat, concernant la création à Bucarest d'un sous-secrétariat d'Etat pour les minorités auprès de la Présidence du Conseil des ministres.

2. **1931 août 3, Bucarest.** Loi pour la fondation de l'évêché arménien-grégorien de Roumanie qui comprenait tous les croyants du culte arménien-grégorien de Roumanie.

3. **1931 octobre 27, Genève.** Observations du gouvernement roumain envoyées par la Légation de la Roumanie à Genève au secrétaire général de la Société des Nations, Eric Drummond, concernant la situation de la minorité bulgare de Roumanie.

4. **1931 décembre 24, Moscou.** Document élaboré lors du Ve congrès du parti communiste roumain concernant la question nationale de Roumanie et les charges assumées par le parti – expression éloquente d'un abord ignorant les réalités de notre pays par ceux mêmes qui étaient chargés de la direction du parti.

5. **1932 janvier 21, Bucarest.** Mémoire de Ion Pillat, sénateur et membre de l'Association roumaine pour la Société des Nations, adressé au ministre des Affaires étrangères, concernant le régime des écoles minoritaires magyares de Transylvanie.

6. **1932 mars 3, Constanța.** Demande de la Communauté arménienne de Constanța adressée à la Mairie du municipe Constanța, concernant l'approbation d'une tranche de la subvention annuelle pour le budget de l'école et de l'église locales;

7. **1932 mars 4, Bucarest.** Circulaire de l'Union des Communautés Juives du Vieux Royaume adressée à la communauté des Juifs de Dorohoi par laquelle on porte à leur connaissance le fait d'avoir réussi à obtenir du Ministère des Finances le payement des subventions accordées au culte mosaïque de tout le pays pour l'année 1931 ainsi que les démarches tentées pour toucher les subventions du culte mosaïque et des écoles pour l'année en cours.

8. **1932 mars 6, Sânnicolaul Mare.** Procès-verbal de l'assemblée constitutive de la „Réunion civique des laboureurs serbes de Sânnicolaul Mare".

9. **1932 avril 7, Bucarest.** Note de la Direction générale de la Police adressée au Ministère des Affaires étrangères concernant la situation de la minorité polonaise de Bucovine.

10. **1932 avril 22, Bucarest.** Loi pour la modification de l'art. 61 de la loi de l'enseignement primaire par laquelle on stipulait l'obligativité de l'enseignement religieux; pour les écoles où il y avait plusieurs confessions, l'enseignement était sous la direction de chaque confession.

11. **1932 juillet 30, Hârlău.** Statuts de l'Organisation sioniste de Roumanie, adressés par la Police de la ville de Hârlău à la Préfecture du département de Botoşani.

12. **1932 août 1 – décembre 1, Bucarest.** Rapport concernant l'activité des députés du parti juif dans la vie politique en général, leur activité visant la législation les questions confessionnelles et aussi la défense des intérêts des différentes catégories de la société juive de Roumanie.

13. **1932 décembre 11, Athènes.** Nouvelle parue dans le journal grec „Excelsior", conformément à laquelle les communautés grecques de Roumanie „jouissent de liberté absolue et plénière".

14. **1932 décembre 31, Cluj.** Rapport de l'Organe supérieur de la Police de Cluj adressé au Bureau de Surêté concernant une manifestation irrédentiste magyare.

15. **1933 janvier 19, Bucarest.** Rapport du Parquet de Bălţi adressé au ministre de la Justice concernant un incident provoqué par les souteneurs de la Ligue de la Défense nationale chrétienne qui, tout en faisant de la propagande, „commencèrent à inciter les habitants contre les Juifs".

16. **1933 février 2, Bucarest.** Bulletin informatif du Grand Etat Major adressé à l'Inspection générale de la Gendarmerie relatif à l'état d'esprit des minorités de Roumanie.

17. **1933 février 26–1935 décembre 7, Sibiu.** Extrait du journal de Fritz Fabritius concernant ses rencontres avec les hommes politiques roumains et allemands, sa participation aux diverses réunions politiques et culturelles, des appréciations visant la réalité politique de Roumanie, le soutien de l'activité nationale socialiste de Roumanie.

18. **1933 mars 25, Bucarest.** Status de l'Organisation Macabi de Roumanie dont le but était l'éducation physique et culturelle de la jeunesse juive de Roumanie.

19. **1933 avril 3, Bucarest.** Rapport du préfet C. Marinescu de la Préfecture de police de la Capitale, concernant la réunion organisée par 1500 Juifs à Bucarest qui ont protesté contre les persécutions subies par les Juifs d'Allemagne.

20. **1933 avril, Bucarest.** Appel aux Gitans, adressé par l'Association générale des Tziganes de Roumanie à l'occasion de sa fondation.

21. **1933 juin 2, Cernăuţi.** Note par laquelle le procureur général informe le ministre de la Justice sur les conflits ouverts entre les étudiants roumains et juifs de l'Université de Cernăuţi.

22. **1933 août 9, Chişinău.** Note de la Direction générale de la Police concernant l'activité du Comité de la Minorité russe de Bessarabie.

23. **1933 octobre 10, Bucarest.** Rapport concernant le Congrès constitutif de l'Union des Tziganes de Roumanie.

24. **1933 octobre 28.** Rapport du baron Guillaume, ministre de la Belgique à Bucarest, adressé au ministre belge des Affaires etrangères, Hymans, concernant les manifestations pro-hitlériennes de la minorité allemande de Roumanie.

25. **1933 novembre 7–8, Bucarest.** Discours prononcé par Theodor Fischer à l'ouverture du Congrès du parti juif de Bucarest; le programme, les résolutions politiques adoptées et la liste des organes directeurs du parti.

26. **1933 novembre 15, Bucarest.** Statuts de l'Union des Allemands de Roumanie.

27. **1933 décembre 3.** Programme de gouvernement du parti national libéral visant le rétablissement de l'ordre public, le régime constitutionnel et la politique vis-à-vis des minorités.

28. **1933 décembre 9.** Journal du Conseil des ministres visant la supression de la Garde de Fer.

29. **1933.** Tableau statistique concernant les résultats obtenus par le parti magyar et le parti juif pendant les élections parlementaires des années 1931, 1932, 1933.

30. **1933.** Étude élaborée par le Ministère des Affaires étrangères concernant la situation de la minorité turque.

31. **1934 janvier 31.** Rapport de l'attaché militaire des Etats-Unis à Belgrad, F.L. Whitley, relatif à l'entente survenue entre le roi de la Roumanie, Carol II, et le roi Boris de Buglarie, en ce qui concerne le traitement que les deux États reserveront aux minorités respectives.

32. **1934 mai 7, Bucarest.** Loi pour modifier, abroger et ajouter de nouveaux articles à la loi de l'enseignement secondaire; elle prévoyait au Chapitre II que dans les régions habitées par une population minoritaire on organisera au sein des lycées respectifs des divisions dont la langue d'enseignement sera celle de la minorité respective.

33. **1934 mai, Bucarest.** Appel adressé aux Magyars par Tökés Ernö qui estime que le parti des petits laboureurs et le parti magyar réussiront à réaliser l'unité si nécessaire à tous les Mgyars.

34. **1934 juillet 5, Bucarest.** Loi pour l'enseignement primaire d'Etat et l'enseignement normal primaire qui prévoit que le Ministère de l'Instruction

publique fonde dans les communes ou la population parle une autre langue que le roumain, des écoles primaires où la langue d'enseignement sera celle de la population respective.

35. **1934 juillet 7, Bucarest.** Copie du Journal du Conseil des ministres no. 1255 concernant l'interdiction du mouvement national-socialiste allemand de Roumanie.

36. **1934 juillet 16, Bucarest.** Loi pour l'emploi du personnel roumain dans les entreprises.

37. **1934 septembre 22, Genève.** Procès-verbal provisoire de la XIIe séance de la session ordinaire de l'Assemblée de la Société des Nations, consacrée à la protection des minorités.

38. **1934 septembre 28, Bucarest.** Note officielle de la Préfecture de Police de la Capitale adressée au Ministère de l'Intérieur pour lui faire apprendre la fondation de l'Union générale des Gitans de Roumanie.

39. **1934 septembre, Bucarest.** Article de fond du premier numéro du journal „La Voix des Gitans", qui signale l'organisation de l'Union générale des Gitans de Roumanie.

40. **1934 septembre, Bucarest.** Appel de la direction de l'Union des Gitans de Roumanie qui invite les Gitans à participer en grand nombre au congrès des Gitans le 7 octobre 1934.

41. **1934 septembre, Bucarest.** Communiqué concernant l'entente survenue entre l'Union générale des Gitans de Roumanie et l'Association générale des Tziganes.

42. **1934 octobre 24, Oradea**. Procès-verbal de la séance du Conseil présidentiel du Bureau de l'Union des Communautés juives de rite occidental de Transylvanie et de Banat, concernant les débats sur les questions relatives à la situation des écoles juives, le statut des instituteurs juifs, l'étude de la langue et de la littérature roumaine par les candidats au poste de rabbin, l'aide accordée aux réfugiés juifs d'Allemagne, le soutien des petites communautés.

43. **1934 novembre 18, Cluj.** Procès-verbal de la séance du Comité exécutif du parti magyar où on avait exprimé des mécontentements à l'égard des autorités roumaines en ce qui concerne le traitement de la minorité magyare.

44. **1934 décembre 5, Alba Iulia.** Ordre de la Police d'Alba Iulia adressé au Commissariat de Police d'Aiud pour envoyer la note informative confirmant la formation à Cluj de l'Oposition du parti magyar de Roumanie et à Bucarest de l'Union des Travailleurs et des Paysans magyars de Roumanie (la MADOSZ).

45. **1934 décembre 11, Bucarest.** Déclaration de Iosif Willer, faite à la séance de la Chambre des députés, concernant la situation de la minorité magyare de Roumanie.

46. **1934 décembre 13, Bucarest.** Déclaration au nom du parti magyar, faite à la séance du Sénat par Elemer Gyardas, concernant la situation de la minorité magyare de Roumanie.

47. **1934, Bucarest.** Note de la Direction générale de la Police présentant les incidents provoqués par les membres et les sympathisants du mouvement hitlérien de Roumanie dans l'intervalle 1927–1934.

48. **1935 janvier 29, Bucarest.** Note de la Direction générale de la Police concernant l'activé de la société culturelle „Bratstvo" des Bulgares de Bucarest.

49. **1935 februarie.** Programme du parti national paysan visant la politique à adopter à l'egard des minorités.

50. **1935 mars 13, Bucarest.** Décision relative aux écoles minoritaires serbo-croates qui vient de compléter la loi de l'enseignement privé du 22 décembre 1925 et la Loi de l'enseignement primaire du 5 juillet 1934.

51. **1935 avril 6, Timişoara.** Copie du rapport de la Préfecture de Police du municipe Timişoara adressée à la Direction générale des Cultes de Bucarest visant l'attitude irrédentiste de quelques prêtres romano-catholiques.

52. **1935 août 7,** Sibiu. Mémoire rédigé par dr. Alfred Bonfert exprimant la manière dont le parti national des Allemands de Roumanie envisage les événements qui ont eu lieu au sein du Mouvement de Renouvellement des Allemands de Roumanie.

53. **1935 septembre 10, Sibiu.** Lettre de Helmut Wolff adressée au nom de Fritz Fabritius au président de l'Union des groups ethniques allemands d'Europe, May Richter, concernant l'élection de Fabritius au Conseil de direction de l'Union.

54. **1935 octobre 22, Sibiu.** Extraits du Programme national des Allemands de Roumanie.

55. **1935 octobre 26, Iaşi.** Rapport de l'Inspection régionale de la Police de Iaşi, adressé à la Direction générale de la Police concernant une réunion du parti juif visant la situation politique et économique des Juifs de Roumanie.

56. **1935 décembre 3, Bucarest.** Discours du ministre des Affaires étrangères, Nicolae Titulescu, prononcé à la séance de l'Assemblée des députés en réplique aux affirmations de G. Bethlen concernant une certaine aggravation de la situation de la minorité magyare de Roumanie.

57. **1935 décembre 6, Ţebea.** Accord du Front populaire démocratique conclu entre le Front des Laboureurs et l'Union des Laboureurs et des Travailleurs magyars de Roumanie ainsi que celui conclu entre le parti socialiste et le Bloc pour la défense des libertés démocratiques.

58. **1935.** Tableau alphabétique présentant la presse magyare qui paraissait en Roumanie.

59. **1934–1935 Bucarest.** Tableau statistique visant la répartition des élèves des écoles primaires d'Etat dans l'intervalle 1934–1935.

60. **1934–1935, Bucarest.** Tableau statistique concernant les étudiants inscrits aux facultés et aux écoles spéciales, groupés selon l'éthnie et les centres universitaires pendant les années 1934/1935.

61. **1934–1935, Bucarest.** Tableau statistique visant les docteurs diplomés et les diplomés universitaires ou des écoles spéciales, considérés selon l'ethnie et la faculté, pendant les années 1934/1935.

62. **1934–1935, Bucarest.** Tableau statistique concernant les étudiants inscrits aux universités et aux écoles spéciales pendant les années 1934/1935, selon l'ethnie.

63. **1936 janvier 9, Bucarest.** Rapport rédigé par la Direction politique du Ministère des Affaires étrangères concernant la minorité ukrainienne de Bucovine.

64. **1936 janvier 22, Bucarest.** Note de la Direction générale de la Police relative à la réunion de la société „Bratstvo".

65 **1936 février 1.** Note concernant la situation du parti magyar de Roumanie; les groupements politiques existants au sein du parti; les relations avec les autres minorités; les groupements politiques et les milieux politiques de Budapest.

66. **1936 février 5, Cluj.** Statuts de l'Union des Travailleurs et des Paysans magyars de Roumanie (la MADOSZ).

67. **1936 février 11, Bucarest.** Rapport de la Direction politique du Ministère des Affaires étrangères concernant l'émigration des „găgăuţi" (population chrétienne de langue turque habitant la Dobroudja).

68. **1936 mars 27.** Loi administrative visant le droit de vote de tous les citoyens du pays.

69. **1936 mars, Cluj.** Information rédigée par Peter Tasch, intitulée „Qu'est-ce que s'est passé à l'assemblée générale des étudiants à Bucarest? Quelle est la position des étudiants allemands de Roumanie?"

70. **1936 avril 5, Târgu Mureş.** Motion adoptée au Congrès des étudiants légionnaires à Târgu Mureş.

71. **1936 mai 4, Bucarest.** Note de la Direction générale de la Police concernant la convocation du synode des prêtres d'origine russe du nord de la Dobroudja pour établir leur appartenance à un diocèse.

72. **1936 mai 5, Bucarest.** Note de la Direction générale de la Police concernant le synode des prêtres d'origine russe qui avait décidé la juridiction de la métropolie de Fântâna Mare pour l'Eglise en son entier.

73. **1936 juin 24, Bucarest.** Aide mémoire de la légation de la République de Turquie adressé au Ministère des Affaires étrangères concernant certains droits que M. Nicolae Titulescu s'est engagé à accorder à la minorité turque de Roumanie suite à la visite faite à Ankara.

74. **1936 décembre 4.** Appel de l'Union des Travailleurs et des Paysans magyars de Roumanie visant les tendances révisionnistes manifestées .par Mussolini et Hitler dans leurs discours.

75. **1936.** Information concernant la situation politique des Allemands de Bucovine.

76. **1936 /Sibiu/.** Rapport de Fritz Fabritius adressé à quelqu'un d'inconnu d'Allemagne dans lequel il présente l'attitude des autorités allemandes envers sa personne en sa qualité de président des Communautés des Allemands de Roumanie et envers le parti national allemand de Roumanie, représenté par Gust et Bonfert.

77. **,1936, Bucarest.** Rapport de la Direction générale de la Police concernant le mouvement irrédentiste ukrainien pendant l'année 1936.

78. **1936, Bucarest.** Rapport de la Direction générale de la Police concernant l'historique du mouvement sioniste de Roumanie.

79. **1936.** Rapport du ministre roumain en Bulgarie, Vasile Stoica, qui présente des documents concernant la propagande antiroumaine assénée dans les écoles bulgares de Bazargic, Balcic et Cavarna.

80. **1937 septembre 19.** L'article „Les Pilotes aveugles" de Mircea Eliade qui accuse les représentants du régime pluraliste de Roumanie de ne pas être capables de comprendre et de résoudre les questions essentielles posées par la société roumaine.

81. **1937 septembre.** Motion du parti magyar concernant les manifestations nationalistes de la presse roumaine, des groupements politiques et de l'administration centrale et locale, adoptée au Congrès du parti magyar.

82. **1937 septembre.** Rapport de la Direction générale de la Police concernant le Congrès du parti magyar de Roumanie du 3–4 septembre 1937 de Sfântul Gheorghe.

83. **1937 novembre 22, Bucarest.** Extrait de l'„Appel au peuple" fait par le gouvernement dirigé par Gheorghe Tătărescu concernant la politique à l'égard des minorités.

84. **1937 novembre 22, Sibiu.** Protocole écrit de mémoire / par Hans Hedrich / concernant l'entrevue qu'il avait eue avec l'ambassadeur de l'Allemagne à Bucarest, le ministre Wilhelm Fabritius.

85. **1937 novembre 29.** Déclaration donnée à la presse par Corneliu Zelea Codreanu après la signature du Pacte de non agression électorale, exprimant sa résolution de rapprocher la Roumanie de l'Allemagne nazie et de l'Italie fasciste.

86. **1937 décembre 1.** Synthèse visant les diverses questions soulevées dans les pétitions des minoritaires magyars qui attendaient une réponse de la part du gouvernement roumain.

87. **1937 décembre 9.** Appel aux „bons Roumains“ du parti national chrérien concernant la participation du parti aux élections parlementaires.

88. **1937 décembre 18.** Extrait du discours prononcé par Iuliu Maniu à la réunion nationale-paysanne de Sibiu visant la politique envers les minorités.

89. **1937 décembre 30, Bucarest.** Tableau qui présente les résultats des élections générales pour l'Assemblée des députés qui ont eu lieu le 20 décembre.

90. **1937 décembre 31.** Discours-programme du président du Conseil des ministres, Octavian Goga.

91. **1937, Bucarest.** Tableau qui présente la presse minoritaire slave, allemande et magyare pendant l'année 1937.

92. **1938 janvier 13, Paris.** Mémoire de l'Alliance israélite universelle et des sociétés juives de France concernant la situation de la minorité juive de Roumanie.

93. **1938 janvier 19.** Rapport et journal du Conseil des ministres qui constituent la base du décret pour la révision de la naturalisation.

94. **1938 janvier 20, Genève.** Interview accordée au journal „Neue Freie Press“ par Istrate Micescu, ministre du gouvernement Goga.

95. **1938 janvier 21.** Décret royal pour la révision des naturalisations.

96. **1938 janvier.** Extraits de la presse de langue anglaise concernant l'instauration du nouveau régime en Roumanie.

97. **1938 février 27, Bucarest.** Les articles 1–28 de la Constitution de la Roumanie, promulguée par Carol II.

98. **1938.** Mémoire des représentants de la population bulgare de Durostor et de Caliacra adressé au premier ministre de la Roumanie pour présenter les principales revendications de la population bulgare de Dobroudja.

VERZEICHNIS DER DOKUMENTE

1. **1931 April 24, Bukarest.** – Bericht des Charles S. Wilson, Botschafter der Vereinigten Staaten von Amerika in Bukarest, an das Staatsdepartament, betreffend die Gründung eines Unterstaatssekretariats für Minderheiten beim Vorsitzenden des Ministerrats.

2. **1931 August 3, Bukarest.** – Gesetz für die Gründung des armenisch-gregorianischen Bistums in Rumänien, das alle Gläubigen des armenisch-gregorianischen Kultus umfasste.

3. **1931 Oktober 27, Genf.** – Bemerkungen der rumänischen Regierung, übermittelt von der Rumänischen Botschaft in Genf an den Generalsekretär des Völkerbundes, Eric Drummond, betreffend die Lage der bulgarischen Minderheit in Rumänien.

4. **1931 Dezember 24, Moskau.** – Das Dokument des V. Kongresses der RKP betreffend die nationale Frage in Rumänien und die diesbezüglichen Aufgaben der Partei, eine beredter Ausdruck für die Behandlung dieser Frage in Unkenntnis der tatsächlichen Gegebenheiten in Rumänien durch die Leitung der RKP.

5. **1932 Januar 21, Bukarest.** – Denkschrift von Ion Pillat, Senator und Mitglied des Rumänischen Vereins für der Völkerbund, an den Außenminister Rumäniens, betreffend die Lage der ungarischen Minderheitenschulen in Siebenbürgen.

6. **1932 März 3, Konstanza.** – Gesuch der Armenischen Gemeinschaft aus Konstanza an das Bürgermeisteramt des Munizipiums Konstanza betreffend die Anweisung eines Teils der jährlichen Subvention für die armenische Schule und Kirche in Konstanza; es werden 12.000 Lei bewilligt.

7. **1932 März 4, Bukarest.** – Rundschreiben des Verbandes der Jüdischen Gemeinden des Altreiches an die Jüdische Gemeinschaft in Dorohoi, worin bekannt gegeben wird, daß vom Finanzministerium die Zahlung der Staatlichen Subventionen für den mosaischen Kultus im ganzen Land für das Jahr 1931 genehmigt wurde und daß mit den Schritten für die Auszahlung der Suventionen für den mosaischen Kultus für das Jahr 1932 begonnen wurde.

8. **1932 März 6, Großsanktnikolaus.** – Protokoll der Gründungsversammlung für den „Verein der serbischen Landbauern aus Großsanktnikolaus“.

9. **1932 April 7, Bukarest.** – Note der Generaldirektion der Polizei an das Außenministerium Rumäniens betreffend die Lage der polnischen Minderheit in der Bukowina.

10. **1932 April 22, Bukarest.** – Gesetz für die Abänderung des Artikels 61 aus dem Grundschulgesetz, wodurch der verpflichtende Unterrricht für Religion und Moral eingeführt wird, der in den Schulen mit mehreren Bekenntnissen unter der Anleitung der betreffenden Konfessionen zu erfolgen hat.

11. **1932 Juli 30, Hârlău.** – Das Statut der Zionistischen Organisation in Rumänien, das von der Polizei der Stadt Hârlău an die Präfektur des Kreises Botoşani geleitet wurde.

12. **1932 August 1 – Dezember 1, Bukarest.** – Bericht über die Tätigkeit der Abgeordneten der Jüdischen Partei auf dem Gebiete der allgemeinen Politik, betreffend die Gesetzgebung, in Religionsfragen sowie betreffend die Verteidigung der Interessen verschiedener Kategorien der jüdischen Gesellschaft in Rumänien.

13. **1932 Dezember 11, Athen.** – Zeitungsnachricht aus der griechischen Zeitung „Excelsior", gemäß derer die griechischen Gemeinschaften in Rumänien „sich absoluter und voller Freiheit erfreuen".

14. **1932 Dezember 31, Klausenburg.** – Bericht der Polizeiquästur Klausenburg an das Sicherheitsbüro betreffend eine irredentistische ungarische Veranstaltung.

15. **1933 Januar 19, Bukarest.** – Bericht der Staatsanwaltschaft in Bălţi an den Justizminister betreffend einen Zwischenfall, der von den Anhängern der „Liga für National Christliche Verteidigung" verursacht wurde, die durch ihre Propaganda "die Bewohner gegen die Juden aufhetzten".

16. **1933 Februar 2, Bukarest.** – Informations-Bulletin des Großen Generalstabes an das Generalinspektorat der Gendarmerie betreffend die Stimmung unter den nationalen Minderheiten in Rumänien.

17. **1933 Februar 26 – 1935 Dezember 7, Hermannstadt.** – Auszüge aus dem Tagebuch von Fritz Fabritius betreffend seine Begegnungen mit rumänischen und deutschen Politikern, die Teilnahme an politischen und kulturellen Zusammenkünften. Betrachtungen über die politische Lage in Rumänien. Unterstützung der nationalsozialistischen Tätigkeit in Rumänien.

18. **1933 März 25, Bukarest.** – Das Statut der Organisation Macabi in Rumänien, deren Ziel die körperliche und kulturelle Erziehung der jüdischen Jugend in Rumänien war.

19. **1933 April 3, Bukarest.** – Bericht des Präfekten der Polizei der Hauptstadt Bukarest betreffend eine Zusammenkunft von 1500 Juden aus Bukarest, die gegen die Verfolgungen der Juden in Deutschland protestierten.

20. **1933 April, Bukarest.** – Aufruf an die Roma seitens des Allgemeinen Verbandes der Zigeuner aus Rumänien, gelegentlich seiner Gründung.

21. **1933 Juni 2, Czernowitz.** – Informativ-Note des Generalstaatsanwalts an den Justizminister betreffend die Konflikte zwischen rumänischen und jüdischen Studenten an der Universität in Czernowitz.

22. **1933 August 9, Kischinjew.** – Note der Generaldirektion der Polizei betreffend die Tätigkeit des Komitees der russischen Minderheit in Bessarabien.

23. **1933 Oktober 10, Bukarest.** – Bericht über den Gründungskongreß des Verbandes der Roma in Rumänien.

24. **1933 Oktober 28, Bukarest.** – Bericht des Barons Guillaume, Botschafter Belgiens in Bukarest, an den belgischen Außenminister Hymans, betreffend die pro-hitleristischen Manifestationen der deutschen Minderheit in Rumänien.

25. **1933 November 7 – 8, Bukarest.** – Eröffnungsrede von Teodor Fischer auf dem Kongreß der Jüdischen Partei in Bukarest, das Parteiprogramm, die angenommenen politischen Resolutionen sowie die Zusammensetzung der Leitungsorgane der Partei.

26. **1933 November 15, Bukarest.** – Statut der Deutschen Volksgemeinschaft in Rumänien.

27. **1933 Dezember 3.** – Regierungsprogramm der National-Liberalen Partei betreffend die Wiederherstellung der Ordnung, das konstitutionelle Regime und die Minderheitenpolitik.

28. **1933 Dezember 9.** – Journal des rumänischen Ministerrates bettreffend die Auflösung der „Eisernen Garde".

29. **1933.** – Statistische Aufstellung betreffend die Wahlergebnisse der Ungarischen Partei und der Jüdischen Partei bei den Parlamentswahlen der Jahre 1931, 1932 und 1933.

30. **1933.** – Studie des rumänischen Außenministeriums über die Lage der türkischen Minderheit.

31. **1934 Januar 31.** – Bericht des Militärattachées der Vereinigten Staaten von Amerika in Belgrad, F.L. Whitley, betreffend die Übereinkunft zwischen König Karl II. von Rumänien und Zar Boris von Bulgarien über die wechselseitige Behandlung der jeweiligen Minderheit in den beiden Staaten.

32. **1934 Mai 7, Bukarest.** – Gesetz betreffend die Änderung, Aufhebung und Ergänzung einiger Artikel des Gesetzes für den Mittelschulunterricht, das im zweiten Kapitel vorsah, daß in den Gebieten mit minderheitlicher Bevölkerung Abteilungen für diese an den rumänischen Lyzeen eingerichtet werden, in denen in der Sprache der betreffenden Minderheit unterrichtet werde.

33. **1934 Mai, Bukarest.** – Aufruf von Tőkés Ernö an die Ungarn, in der Absicht, daß die Partei der kleinen Landwirte gemeinsam mit der Ungarischen Partei die Einheit verwirklichen werden, die für alle Ungarn so notwendig ist.

34. **1934 Juli 5, Bukarest.** – Gesetz für den staatlichen Grundschulunterricht und den Übungsschulunterricht, das vorsieht, daß das Ministerium für öffentlichen Unterricht in den Ortschaften mit Bevölkerung von anderer Muttersprache als der rumänischen Sprache, Schulen mit der Unterrichtssprache der betreffenden Bevölkerung errichten wird.

35. **1934 Juli 7, Bukarest.** – Journal der Ministerrates Nr. 1255, betreffend das Verbot der deutschen nationalsozialistischen Bewegung in Rumänien.

36. **1934 Juli 16, Bukarest.** – Gesetz für die Verwendung des rumänischen Personals in den Unternehmen und Betrieben.

37. **1934 September 22, Genf.** – Provisorisches Protokoll der zwölften Sitzung der ordentlichen Tagung des Völkerbundes betreffend den Minderheitenschutz.

38. **1934 September 28, Bukarest.** – Schreiben der Polizeipräfektur der Hauptstadt Bukarest an das Innenministerium betreffend die Gründung des Allgemeinen Verbandes der Roma in Rumänien.

39. **1934 September, Bukarest.** – Leitartikel aus der ersten Ausgabe der Zeitung „Glasul Romilor“ [Stimme der Roma], wo die Bildung des Allgemeinen Verbandes der Roma in Rumänien bekannt gemacht wird.

40. **1934 September, Bukarest.** – Aufruf der Leitung des Verbandes der Roma in Rumänien zur möglichst zahlreichen Teilnahme am Roma-Kongreß am 7. Oktober 1934.

41. **1934 September, Bukarest.** – Kommuniqué betreffend die Übereinkunft zwischen dem Allgemeinen Verband der Roma und dem Allgemeinen Verein der Zigeuner.

42. **1934 Oktober 24, Großwardein.** – Protokoll der Sitzung des Präsidialrates des Büros des Verbandes der Jüdischen Gemeinschaften westlichen Ritus aus Siebenbürgen und dem Banat, mit den Verhandlungen betreffend die Lage der jüdischen Schulen, das Statut der jüdischen Lehrer, das Studium der rumänischen Sprache und Literatur für die Kandidaten zum Rabbineramt, die Unterstützung der jüdischen Flüchtlinge aus Deutschland, Unterstützung der kleineren jüdischen Gemeinden.

43. **1934 November 18, Klausenburg.** – Protokoll der Sitzung des Exekutivkomitees der Ungarischen Partei, wo den rumänischen Behörden gegenüber Unzufriedenheit ausgedrückt wird betreffend die Behandlung der ungarischen Minderheit.

44. **934 Dezember 5, Karlsburg.** – Befehl der Polizei Karlsburg an das Polizeikommissariat Aiud mit der Informativ-Note betreffend die Gründug der politischen Organisation „Opposition zur Ungarischen Partei“ in Klausenburg und des Verbandes der Ungarischen Arbeiter und Bauern (MADOSZ) in Bukarest.

45. **1934 Dezember 11, Bukarest.** – Erlärung von Josef Willer in der Sitzung der rumänischen Abgeordnetenkammer betreffend die Lage der ungarischen Minderheit in Rumänien.

46. **1934 Dezember 13, Bukarest.** – Erklärung von Elemér Gyárfás in der Sitzung des Senates im Namen der Ungarischen Partei, betreffend die Lage der ungarischen Minderheit in Rumänien.

47. **1934, Bukarest.** – Note der Generaldirektion der Polizei über die von den Mitgliedern und den Sympathisanten der hitleristischen Bewegung in Rumänien in der Zeitspanne 1927 – 1934 verursachen Zwischenfälle.

48. **1935 Januar 29, Bukarest.** – Note der Generaldirektion der Polizei betreffend die Tätgkeit der kulturellen Vereinigung der Bulgaren in Bukarest „Bratstvo".

49. **1935 Februar.** – Programm der Nationalen Bauernpartei betreffend ihre Politik gegenüber den Minderheiten.

50. **1935 März 13, Bukarest.** – Beschluß betreffend die serbokroatischen Minderheitenschulen, als Ergänzung zum Gesetz für den Privatunterricht vom 22. Dezember 1925 und zum Grundschulgesetz vom 5. Juli 1934.

51. **1935 April 6, Temeswar.** – Bericht der Polizeiquästur des Munizipuims an die Generaldirektion der Kulte in Bukarest betreffend die irredentistische Tätgkeit einiger römisch-katholischen Priester.

52. **1935 August 7, Hermannstadt.** – Denkschrift verfaßt von Dr. Alfred Bonfert betreffend die Ereignisse im Rahmen der Deutschen Selbsthilfe in Rumänien aus der Sicht der Deutschen Nationalpartei in Rumänien.

53. **1935 Septembrie 10, Hermannstadt.** – Schreiben von Helmut Wolff im Namen von Fritz Fabritius an den Präsidenten des Verbandes deutscher Volksgruppen in Europa, Max Richter, betreffend die Wahl von Fabritius in den Leitungsrat dieses Verbandes.

54. **1935 Oktober 22, Hermannstadt.** – Auszüge aus dem Volksprogramm der Deutschen in Rumänien.

55. **1935 Oktober 26, Jassy.** – Bericht des Regionalinspektorates der Polizei in Jassy an die Generaldirektion der Polizei betreffend eine Zusammenkunft der Jüdischen Partei im Zusammenhang mit der politischen und wirtschaftlichen Lage der Juden in Romänien.

56. **1935 Dezember 3, Bukarest.** – Rede des Außenministers Nicolae Titulescu in der Sitzung der Abgeordnetenkammer, als Antwort auf die Behauptungen von Bethlen György betreffend eine gewisse Verschlechterung der Lage der ungarischen Minderheit in Rumänien.

57. **1935 Dezember 6, Ţebea.** – Das Übereinkommen für eine Demokratische Volksfront, geschlossen zwischen der Bauernfront, dem Verband der ungarischen Bauern und Arbeiter in Rumänien, der Sozialistischen Partei und dem Block für die Verteidigung demokratischer Freiheiten.

58. **1935** – Alfabetisches Verzeichnis der in Rumänien erscheinenden Presse in ungarischer Sprache.

59. **1934–1935, Bukarest.** – Statistische Tabelle betreffend die Zugehörigkeit der Schüler in den staatlichen Grundschulen zu verschiedenen Nationalitäten.

60. **1934–1935, Bukarest.** – Statistische Tabelle betreffend die in Fakultäten und Sonderschulen eingeschriebenen Studenten nach ihrer nationalen Zugehörigkeit und nach Hochschulzentren in den Jahren 1934/1935.

61. **1934–1935, Bukarest.** – Statistische Tabelle betreffend die Doktoren mit Lizenz und die Diplomierten der Universitäten und der Sonderschulen, nach ihrer nationalen Zugehörigkeit und nach Fakultäten in den Jahren 1934/1935.

62. **1934–1935, Bukarest.** – Statistische Tabelle betreffend die an Universitäten und Sonderschulen eingeschriebenen Studenten in den Jahren 1934/1935 nach ihrer nationalen Zugehörigkeit.

63. **1936 Januar 9, Bukarest.** – Referat der Politischen Direktion im Außenministerium betreffend die ukrainische Minderheit in der Bukowina.

64. **1936 Januar 22, Bukarest.** – Note der Generaldirektion der Polizei betreffend eine Versammlung der Gesellschaft „Bratstvo“.

65. **1936 Februar 1.** – Note betreffend die Lage der Ungarischen Partei in Rumänien, die innerhalb der Partei bestehenden Gruppierungen, ihre Beziehungen zu den andern Minderheiten, politische Gruppierungen und Kreise aus Budapest.

66. **1936 Februar 5, Klausenburg.** – Statut des Verbandes der ungarischen Arbeiter und Bauern in Rumänien (MADOSZ).

67. **1936 Februar 11, Bukarest.** – Referat der Politischen Direktion im Außenministerium betreffend die Auswanderung der „Gagauzen“ (christliche Türken) aus Rumänien.

68. **1936 März 2.** – Verwaltungsgesetz betreffend das Wahlrecht für alle Landesbürger.

69. **1936 März, Klausenburg.** – Bericht redigiert von Peter Tasch mit dem Titel: „Was geschah bei der Generalversammlung der Studenten in Bukarest? Welches ist die Stellungsnahme der deutschen Studenten in Rumänien?“

70. **1936 April 5, Neumarkt am Mieresch.** – Beschluß des Kongresses der Legionär-Studenten in Neumarkt am Mieresch.

71. **1936 Mai 4, Bukarest.** – Note der Generaldirektion der Polizei betreffend die Einberufung der Synode der Lipowener-Priester zwecks Festsetzung der Zugehörigkeit zu einem Bistum.

72. **1936 Mai 5, Bukarest.** – Note der Generaldirektion der Polizei betreffend den Verlauf der Synode der Lipowener-Priester, wo beschlossen wurde, daß die gesamte Kirche zur Gerichtsbarkeit der Metropolie von Fântâna Albă gehört.

73. **1936 Juni 24, Bukarest.** – Aide-Mémoire der Botschaft der Republik Türkei an das Außenministerium Rumäniens, betreffend einige Rechte, die der rumänische Außenminister Nicolae Titulescu bei einem Besuch in Ankara sich verpflichtet hat, der türkischen Minderheit in Rumänien zu gewähren.

74. **1936 Dezember 4.** – Aufruf des Verbandes der ungarischen Arbeiter und Bauern in Rumänien gegen die revisionistischen Tendenzen in den von Mussolini und Hitler gehaltenen Reden.

75. **1936.** Bericht betreffend die politische Lage der Deutschen in der Bukowina.

76. **1936, Hermannstadt.** – Bericht von Fritz Fabritius an eine ungenannte Person aus Deutschland, in dem er die Haltung einiger Amtsstellen aus Deutschland seiner Person gegenüber in seiner Eigenschaft als Vorsitzender der Deutschen Volksgemeinschaft in Rumänien, sowie gegenüber der Deutschen Volkspartei in Rumänien, die von Gust und Bonfert vertreten wird schildert.

77. **1936, Bukarest.** – Bericht des Studienbüros der Generaldirektion der Polizei betreffend die ukrainische irredentistische Bewegung im Laufe des Jahres 1936.

78. **1936, Bukarest.** – Referat des Studienbüros der Generaldirektion der Polizei betreffend die Geschichte der zionistischen Bewegung in Rumänien.

79. Bericht des rumänischen Botschafters in Bulgarien, Vasile Stoica, in dem er Dokumente betreffend die antirumänische Propaganda vorstellt, die in den bulgarischen Schulen aus Bazargic, Balcic und Cavarna betrieben wird.

80. **1937 September 19.** – Der Artikel „Blinde Piloten" von Mircea Eliade, in dem dieser die Vertreter des Vielparteienregimes in Rumänien der Unfähigkeit anklagt, die wesentlichen Fragen der rumänischen Gesellschaft zu verstehen und zu lösen.

81. **1937 September, Sfântu Gheorghe.** – Resolution der Ungarischen Partei betreffend die nationalistischen Außerungen der rumänischen Presse, der verschiedenen politischen Gruppierungen sowie der zentralen und lokalen Verwaltungsorgane, die vom Kongreß der Ungarischen Partei angenommen wurde.

82. **1937 September.** – Referat der Generaldirektion der Polizei betreffend den Kongreß der Ungarischen Partei vom 3. – 4. September 1937 in Sfântu Gheorghe.

83. **1937 November 22, Bukarest.** – Auszug aus dem „Manifest an das Land" der von Gheorghe Tătărescu geleiteten Regierung betreffend die Minderheitenpolitik.

84. **1937 November 22, Hermannstadt.** – Gedächtnisprotokoll [von Hans Hedrich] betreffend die Unterredung mit dem Deutschen Gesandten in Bukarest, Wilhelm Fabritius.

85. **1937 November 29.** – Presseerklärung von Corneliu Zelea Codreanu nach der Unterzeichnung des Wahl-Nichtangriffspaktes, worin er seinem Entschluß

Ausdruck verleiht, Rumänien an das nationalsozialistische Deutschland und an das faschistische Italien anzunähern.

86. **1937 Dezember 1.** – Zusammenfassung der Gegenstände aus Denkschriften der ungarischen Minderheit, auf die eine Antwort der rumänischen Regierung erwartet wird.

87. **1937 Dezember 9.** – Aufruf an die „guten Rumänien" aus der National-Christlichen Partei betreffend die Teilnahme der Partei an den Parlamentswahlen.

88. **1937 Dezember 18, Hermannstadt.** – Auszug aus der Rede von Iuliu Maniu bei der Zusammenkunft der Nationalen Bauernpartei in Hermannstadt, betreffend die Minderheitenpolitik.

89. **1937 Dezember 30, Bukarest.** – Zusammenfassende Übersicht der Ergebnisse bei den allgemeinen Wahlen für die Abgeordnetenkammer vom 20. Dezember 1937.

90. **1937 Dezember 31, Bukarest.** – Programm-Rede des Vorsitzenden des Ministerrates Octavian Goga.

91. **1937, Bukarest.** – Verzeichnis der slawischen, deutschen und ungarischen Minderheitenpresse in Rumänien im Jahre 1937.

92. **1938 Januar 13, Paris.** – Gesuch an den Generalsekretär des Völkerbundes seitens der Jüdischen Weltallianz und der Jüdischen Gesellschaften in Frankreich betreffend die Lage der jüdischen Minderheit in Rumänien.

93. **1938 Januar 19, Bukarest.** – Referat und Journal des Ministerrates auf Grund dessen das Dekret betreffend die Überprüfung der rumänischen Staarsbürgerschaft erlassen wurde.

94. **1938 Januar 20, Genf.** – Interview, das Istrate Micescu, Minister in der Regierung Goga, der Zeitung „Neue Freie Presse" gewährte.

95. **1938 Januar 21, Bukarest.** – Königliches Dekret betreffend die Überprüfung der Staatsbürgerschaften.

96. **1938 Januar.** – Auszüge aus der jüdischen Presse in englischer Sprache betreffend die Einführung des neuen Regimes in Rumänien.

97. **1938 Februar 2, Bukarest.** – Die Artikel 1 – 28 der von König Karl II. promulgierten Verfassung.

98. **1938 Juni.** – Denkschrift der Vertreter der bulgarischen Bevölkerung aus den Kreisen Durostor und Caliacra an den Premierminister Rumäniens, in denen die hauptsächlichsten Forderungen der bulgarischen Bevölkerung aus der Dobrudscha enthalten sind.

DOCUMENTE

1 **1931 aprilie 24, București**

The Honorable
The Secretary of State
Washington

Sir:

I have the honor to report that one of the first acts of the Iorga Cabinet was to create an Undersecretaryship of State for the minorities, attached to the Presidency of the Council of Ministers. Mr. Rudolph Brandsch, a National Peasant deputy in Parliament a prominent member of the Saxon minorities in Transylvania has been appointed Undersecretary and will be assisted by two Secretaries General, Mr. Arpard Bettay, a Hungarian, and a Rumanian not yet selected.

These appointments seem to have created a favorabble impression in the country, as is shown by the Translations of extracts from the press enclosed herewith. They have also made a good impression, I understand in Germany and Hungary. I am Told, however, that the minorities themselves, in Rumania, are some what skeptical as to whether the undersecretaryship will have much effect in ameliorating conditions, and are inclined to believe that its real object is to calm public opinion abroad and especially to prevent the League of Nations from intervening in the Minorities question in Rumania.

The duties of this new body will be to weigh and sift the complaints of the minorities and, if its work is carried on seriously and honestly and in the spirit of the announcement of its institution, it can and should be an important instrument in inducing the minorities to accept the fact that they are Rumanian subjects and that in case they receive just and equitable treatment they should consider themselves as such, cease ale agitation and work for the common welfare of the country. Much will, of course, depend upon the character and sincerity of the persons chosen as Undersecretary of State and his assistants, and upon the spirit with which they perform their delicate duties. As yet, little is known abont the present appointees. Their appointment, however, appears to me to be a step in the right direction which might profitably be adopted by other countries which have the misfortune to possess minorities. In any case, it seems to be an interesting experiment and, if sincere, a wise move toward the solution of this troublesome problem.

Respectfully yours
Charles S. Wilson

Enclosure:
1. Translations of various news paper articles

Traducere

Nr. 649
Excelenței sale,
Secretarul de Stat,
Washington

Domnule.

Am onoarea să vă raportez că una dintre primele acțiuni ale cabinetului Iorga a fost crearea unui Subsecretariat de Stat pentru Minorități, atașat Președinției Consiliului de Miniștri. Domnul Rudolph Brandsch, deputat național-țărănist în parlament și membru proeminent al minorității sașilor din Transilvania a fost numit subsecretar și va fi asistat de doi secretari generali, domnul Arpard Bettay, ungur, și un român care nu a fost încă ales.

Această măsură pare să fi creat o impresie favorabilă în țară, așa cum reiese din extrasele de presă incluse în prezentul raport. Ele au făcut o impresie bună, după cum am înțeles, și în Germania și Ungaria. Mi s-a spus, totuși, că minoritățile însele, în România sunt oarecum sceptice că Subsecretariatul va avea prea multă eficiență în ameliorarea condițiilor și că sunt înclinate să creadă că adevărata sa menire este să calmeze opinia publică din străinătate și, în special, să prevină intervenția Ligii Națiunilor în chestiunea minorităților din România.

Îndatoririle acestui nou organism vor fi să cântărească și să analizeze plângerile minorităților și, dacă munca sa va fi făcută cu seriozitate și onestitate și în spiritul anunțatelor sale intenții, ar putea fi un instrument important care să convingă minoritățile să accepte ideea că sunt supuși români și că, dacă primesc un tratament just și echitabil, trebuie să se considere ca atare, să înceteze agitația și să lucreze pentru bunăstarea comună a țării. Desigur, multe vor depinde de caracterul și sinceritatea persoanelor pe care Subsecretariatul de Stat le va alege ca asistenți și de spiritul în care ele își vor îndeplini însărcinările delicate.Deocamdată, se știu puține lucruri despre cei numiți. Numirea lor îmi pare totuși a fi un pas în direcția corectă, care ar putea fi adoptată în mod profitabil de alte țări ce au nefericirea de a poseda minorități. În orice caz, pare a fi un experiment interesant și, dacă este sincer, un pas înțelept către soluționarea acestor probleme supărătoare.

Cu respect, al d-voastră,
Charles S. Wilson

Anexe:

1. Traduceri ale unor articole din presă.

Traducere din „Adevărul" din
22 aprilie, 1931

Legația Americană,
București, România
Raport nr. 649

Anexa nr. 1

Guvernul și minoritățile

Ieri, Guvernul a făcut un prim pas, care corespunde tuturor dorințelor noastre: a decis crearea unui Subsecretariat al Minorităților și încredințarea postului domnului Rudolph Brandsch, unul dintre liderii sași din Transilvania. Această acțiune va produce

o excelentă impresie în afara frontierelor, deoarece ea semnifică începutul unei noi politici față de minorități – o politică de colaborare sinceră și loială cu minoritățile, prin aplicarea fermă și onestă a clauzelor tratatelor de pace.

Traducere din „Curentul"
din 23 aprilie, 1931

Guvernul dlui Iorga a făcut o inovație prin crearea unui Subsecretariat de Stat al Minorităților, atașat Președenției Consiliului de Miniștri. Au fost și în Partidul Național-Țărănesc curente în această direcție și s-a sugerat /crearea/ unui subsecretariat care să reprezinte minoritățile; a fost chiar propus un reprezentant al minorităților în Biroul Camerei și în cel al Senatului, pentru ca participarea lor la viața țării să poată fi mai activă, pentru a nu avea sentimentul că sunt persecutate și pentru a nu respira nici un moment o atmosferă de ostilitate sau injustiție. Dar acest pas, în relațiile noastre cu minoritățile, nu a fost făcut niciodată.

Un fel de timiditate a caracterizat politica față de minorități. Toate partidele politice su fost de acord asupra acestui punct, dar nu au făcut niciodată pasul spre realizarea lui. Guvernul dlui Iorga a trecut imediat la acțiune prin numirea ca subsecretar de stat a unui reprezentant al minorității germane, căruia i s-a adăugat ca secretar general un reprezentant al minorității maghiare.

Nu vom discuta alegerea persoanelor, dacă sunt bine sau rău alese, deși dl. Brandsch, ca și profesorul Arpard Bettay au autoritatea necesară. Vom analiza numai importanța actului în sine.

Acesta este începutul participării directe a minorităților la treburile publice românești a căror parte sunt și ele, o participare cu vaste posibilități de modificare a conștiinței civice a minorităților.

Dacă lucrurile nu merg bine, nu doar românii sunt cei care suferă, ci și neamurile care trăiesc împreună cu ei, și care nu pot prospera atunci când noi, românii, trecem printr-o criză. Toți cei care trăiesc pe pământul nostru împărtășesc în egală măsură suferințele noastre.

În mintea minorităților a rămas convingerea că frontierele actuale sunt provizorii, iar rezultatele acestei convingeri au fost plângerile și protestele la Liga Națiunilor. Ei n-au crezut niciodată că situația minorităților poate fi rezolvată altfel decât din exterior și au fost convinși că soluția n-ar putea veni niciodată din interior. Au fost obsedați de ideea presiunii externe și a modificării regimului minorităților prin intervenția Ligii Națiunilor.

Aceasta a fost o greșală serioasă în politica minorităților în interiorul națiunii române și la capătul a 12 ani, ele își pot da seama de ceea ce au făcut și de timpul pierdut. Care este folosul ochilor ațintiți persistent în afara frontierelor; care este folosul plângerilor la Liga Națiunilor? S-a schimbat ceva? S-au creat legături noi prietenești cu națiunea română? Minoritățile însele pot vedea rezultatul unei politici de izolare și de agresivitate latentă.

În orice caz, guvernul dlui Iorga a afirmat o concepție întru totul conformă cu mentalitatea poporului român, care nu a nutrit niciodată ură față de alte neamuri, ci doar înțelegere și compasiune omenească.

Opinia noastră este că, în chestiunea minorităților, fixarea înțelesurilor „apropierii" și a metodelor de netezire a asperităților se poate face numai de către un

reprezentant al rasei dominante, un român care se cuvine să conducă şi să îndrume, asistat de minoritari, care pot analiza cererile şi pretenţiile.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, colecţia Microfilme SUA, rola 686, c. 117–120; RG 165 – Records of the War Department General and Special Staffs, Box 3178 (RG 165 – Documente ale Statelor Majore Generale şi Speciale din Departamentul de Război; cutia 3178).

2

1931 august 3, Bucureşti

1931 august 3,
2 Bucureşti.

LEGE
pentru înfiinţarea eparhiei Armeano-gregoriană
din România

1. Se declară înfiinţată „Eparhia Armeano-Gregoriană" din România, cu sediul în Bucureşti, care va cuprinde pe toţi credincioşii cultului armeano-gregoriană din statul român.

2. Şeful Eparhiei Armeano-Gregoriană din România va purta titlul de „Episcopul Armeano-Gregorian din România".

3. Eparhia Armeano-Gregoriană din România stă sub autoritatea dogmatică şi canonică a catolicosatului din Ecimiadzin, dar îşi va reglementa, conduce şi administra în mod autonom toate afacerile sale religioase, culturale, fundaţionale şi epitropeşti, în conformitate cu legea generală pentru regimul cultelor din 22 aprilie 1928 şi cu statutul său organic şi administrativ aprobat de autoritatea competentă.

4. Prin derogare de la art. 31 şi 32 din Legea pentru regimul general al cultelor din 22 aprilie 1928, cu modificările din 21 iulie 1929, statul nu este obligat la nici un soi de ajutor faţă de cultul armeano-gregorian.

„Monitorul Oficial", nr. 77 din 3 august 1931; Colecţia Hamangiu, Codul general al României, Legi uzuale, vol. XIX, 1931, Bucureşti, 1932, f. 671–672

3

1931 octombrie 27, Geneva

II. Observations du Gouvernement roumain.

Legaton Royale de Roumanie
de la Société des Nations.

Genève, le 27 octobre 1931.

Annxes: 4

Monsieur le Secrétaire général,

En réponse à votre lettre No 4/30216/165 en date du 20 août dernier, par laquelle vous aves bien voulu me transmettre copie d'un télégramme émanant de

M. Stoyanoff de Sofia ainsi que d'un mémorandum supplémentaire signé par le même, conjointement avec M. Gospodinoff, j'ai l'honneur de vous faire part, ci-après, des observations de mon Gouvernement à leur sujet.

Mon Gouvernement tient, dès le début, à faire remarquer qu'il ne se laissera pas entraîner, cette fois-ci, dans une discussion d'ordre général sur le traitement de la minorité bulgare èn Roumanie qu'avec une obstination caractéristique les pétitionnaires en question soulèvent périodiquement devant la Société des Nations.

Mon Gouvernement s'est longuement et à plusieurs reprises expliqué déjà, dans le passé, à ce sujet. Il a fait valoir combien les actes systématiques de terreur: brigandages, pillages, meurtres auxquels s'adonnent des bandes de comitadjis dont le siège doit être recherché en dehors des frontières de la Roumanie, rendent difficile et ingrat le rôle des autorités locales et combien ils sont susceptibles de provoquer et d'entretenir un état de malaise dans la population. Ces actes de terreur se renouvellent, malheureusement sans cesse; dernièrement encore, on a eu à déplorer:

Le 31 août, la mort d'un adjudant de gendarmerie, tué à Cahaclac, près de Bazargic, par une bande d'une dizaine de comitadjis;

le 5 septembre, l'incendie d'une forêt par une autre bande;

le 20 septembre, une attaque sur la personne du nommé Ştefan Velciu de Ciufut-Cuius, qui, ainsi que sa femme et sa fille, furent horriblement torturés (dans la poursuite engagée par les habitants, les bandits, en lançant des grenades, blessèrent, en outre, 13 personnes);

le 23 september, l'assassinat, par une bande dont les chefs purent être identifiés, suivi d'affreuses mutilations de deux garde-chasse d'Alfatar.

Mon Gouvernement ne veut non plus insister sur certaines activités de l'Union des sociétés dont les pétitionnairos sont les porte-parole, bien que, sur ce point, la lecture de certaines journaux bulgares eux-mêmes – quant aux ressources et aux agissements de cette Union – soit singulièrement édifiante, sinon pour déclarer, une fois de plus, que ni les crimes perpétrés sur son territoire, ni les agissements d'associations du genre de celles de M. Stoyanoff, ne le feront se départir de la politique qu'il entend poursuivre à l'égard de ses minorités – en Dobroudja du sud comme ailleurs – et qui se résume en une parfaite égalité de traitement avec les nationaux dans la justice et l'ordre.

Ceci dit, il y a lieu d'examiner les griefs articulés dans les pétitions en question.

Le télégramme de M. Stoyanoff parle entre autres, de violences et meurtres commis dans le village Dogroular par des colons, encouragés par les autorités, afin de s'emparer de la récolte de la population bulgare et turque. Point n'est besoin d'ajouter que de pareils méfaits n'ont jamais eu lieu; d'ailleurs l'exposé annoncé par le même télégramme, comme devant suivre, ne fait plus mention de ce cas, ce qui laisse à supposer que le pétitionnaire lui-même n'a pas cru à sa véracité et ce qui dispense aussi d'un plus long commentaire.

Il n'y a pas lieu, non plus, d'examiner la question de l'application des lois sur la propriété rurale, attendu que, sur ce point, les pétitionnaires annocent l'envoi d'un exposé à part.

Reste à examiner les autres griefs qui peuvent se résumer comme ayant trait à la dissolution des conseils communaux, à la composition des commissions intérimaires et en dernier lieu aux récentes élections parlementaires.

En ce qui concerne la dissolution des conseils communaux, il est incroyable qu'on puisse en déduire une tendance quelconque contre la population minoritaire bulgare attendu que cette dissolution a été générale et s'est appliquée sur toute l'étendue du Royaume. Elle fut prononcée en vertu d'une loi, publiée dans le Journal Officiel N" 161, en date du 15 juillet 1931, dont on voudra bien trouver le texte en annexe (v. annexe 1). Le but poursuivi par cette loi a été double: une raison d'économie d'abord (les conseils communaux nombreux devant être remplacés par des commissions intérimaires restreintes composées de 3–5 membres), la nécessité d'une réorganisation administrative ensuite, permettant un regroupement des communes plus judicieux que par le passé.

Afin de se rendre compte combien cette mesure a été générale, il est joint en annexe (v. annexe 2) un tableau comportant ce regroupement pour l'ensemble du pays.

En ce qui concerne la composition des commissions intérimaires dans les deux districts de la Dobroudja du sud, elle est si peu au désavantage de la population bulgare qu'on trouve fonctionnant, dans le district de Durostor, comme membres de commissions intérimaires, dans 47 communes, 76 citoyens d'origine bulgare, dont 8 en qualité de présidents desdites commissions, et dans le district de Caliacra, dans 10 communes, 14 citoyens d'origine bulgare, dont 6 en qualité de présidents. (Ci-joint, annexes 3 et 4, deux tableaux détaillés avec mention des noms des communes et des personnes).

Pour ce qui est des élections parlementaires, les rapports parvenus au Gouvernement n'indiquent nulle part, et pour aucun cas, des faits qui, même de loin, puissent ressembler à ce qui est mentionné dans la pétition. Une operation comme des élections générales – en Roumanie pas plus qu'ailleurs – s'effectue difficilement sans menus incidents, voire même parfois quelques rixes ou bagarres que la vigilance des autorirés, si attentive soit-elle, ne peut pas toujours ni prévenir ni empêcher. Le Gouvernement roumain ne prétend pas que les recentes élections générales aient été exemptes de tout incident, en Dobroudja comme dans le reste du pays, mais il sait combien il est de mise, dans les luttes électorales du pays, que ces incidents inévitables soient grossis par les partis politiques se disputant les sièges. Le sort ingrat des autorités locales de tout pays veut que, quoi qu'elles fassent, ces autorités soient toujours accusées soit de n'avoir pas été assez vigilantes pour prévenir, soit trop sévères pour réprimer.

Toute plainte en matière électorale a, en Roumanie comme dans tous les pays à base parlementaire, deux possibilités de trouver satisfaction: la voie politique qui permet au Parlament d'invalider une élection entachée d'un vice (et aucune invalidation n'a été prononcée en ce qui concerne les sièges attribués à la Dobroudja du sud) et la voie judiciaire qui permet de porter devant des instances définies par la loi tout acte lésant les personnes ou les biens ainsi que tout abus éventuel de la part des autorités. Mais lorsqu'une plainte, en Roumanie tout au moins, ne trouve écho, en pleine période électorale, que dans la presse d'opposition, tout le monde est d'accord, les plaignants eux-mêmes le plus souvent, qu'il n'y a pas lieu de s'émouvoir.

Au surplus, le Gouvernement roumain tient à faire remarquer que, en tout état de cause, on ne saurait dégager des élections qui ont eu lieu en Dobroudja du sud, à l'occasion des élections générales, une tendance antiminoritaire quelconque

ou une tentative d'étouffer, d'une manière quelconque, la voix de la minorité bulgare, comme les pétitionnaires s'ingénient à le faire croire. En effet, et en opposition de quelques autres minorités en Roumanie: magyare, allemande, juive, la minorité bulgare de Dobroudja n'a pas présenté une liste à part, c'est-à-dire ne s'est pas présentée aux élections en tant que parti minoritaire, mais des candidats d'origine bulgare figuraient sur les listes des différents partis politiques roumains, conjointement avec des candidats roumains. Dans ces conditions, comment pourrait-on même concevoir une persécution de la minorité bulgare comme telle?

Vu ce qui précède, le Gouvernement roumain est persuadé, une fois de plus, qu'il n'y a rien à retenir des plaintes de M. Stoyanoff.

(s) Antoniade

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Geneva, vol. 204, doc. 119.

Traducere

II. Observaţiile Guvernului român

Geneva, 27 octombrie 1931

Domnule Secretar General,

Ca răspuns la scrisoarea dumneavoastră nr. 4/30216/165 din data de 20 august trecut, prin care aţi binevoit să-mi trimiteţi copia unei telegrame provenind de la dl. Stoianov din Sofia ca și a cea a unui memorandum suplimentar semnat de acelaşi, împreună cu dl. Gospodinov, am onoarea de a vă prezenta aici observaţiile guvernului meu asupra acestui subiect.

Guvernul meu ţine, încă de la început, să remarce că nu se va lăsa antrenat de data aceasta, într-o discuţie de ordin general asupra tratamentului minorităţii bulgare în România, pe care, cu o încăpăţânare caracteristică, petiţionarii în chestiune îl ridică periodic în faţa Societăţii Naţiunilor.

Guvernul meu s-a explicat deja îndelung şi în mai multe rânduri în trecut, asupra acestui subiect. El a pus în evidenţă în ce măsură actele sistematice de teroare: tâlhării, hoţii, omucideri la care se dedau bandele de comitagii a căror sediu trebuie să fie căutat în afara frontierelor României, fac dificil şi ingrat rolul autorităţilor locale și cum pot provoca și întreţine o stare de nelinişte pentru populaţie. Aceste acte de teroare se reînnoiesc din nefericire fără încetare; în ultimul timp am avut a deplânge:

Pe 31 august, moartea unui adjutant de jarndarmerie, omorât la Cahaclac, în apropiere de Bazargic, de o bandă de zece comitagii;

Pe 5 septembrie, incendierea unei păduri de către o altă bandă;

Pe 20 septembrie, un atac asupra persoanei numitului Ştefan Velciu din Ciufut-Cuius care, împreună cu soţia şi fiica sa, au fost torturaţi în mod oribil (urmăriţi de locuitori, bandiţii au lansat grenade care au rănit, în plus, 13 persoane);

Pe 23 septembrie, asasinarea, de către o bandă ai cărei şefi au putut fi identificaţi, urmată de înfiorătoare mutilări a doi paznici de vânătoare din Alfatar.

Guvernul meu nu mai vrea să insiste asupra unor activităţi ale Uniunii Societăţilor ai cărei petiţionari sunt purtători de cuvânt deşi, asupra acestui punct, chiar lectura unor ziare bulgare – în ceea ce priveşte resursele şi acţiunile acestei Uniuni – este în mod special edificatoare, dacă nu pentru a declara, o dată în plus, că nici crimele comise pe teritoriul său, nici acţiunile asociaţiilor de genul celei a dlui Stoianov, nu-l vor face să se dezică de politica pe care înţelege s-o urmeze faţă de minorităţi — în Dobrogea de Sud ca şi în altă parte – şi care se rezumă la un tratament de perfectă egalitate cu localnicii, în justiţie şi ordine;

Acestea fiind spuse, este cazul să examinăm plângerile făcute în petiţiile despre care este vorba.

Telegrama dlui Stoianov vorbeşte, între altele, de violenţe şi de omoruri comise în satul Dogrular de către coloni, încurajaţi de autorităţi, să-şi însuşească recolta populaţiei bulgare şi turce. Nu mai este nevoie să adaug că astfel de fapte reprobabile n-au avut loc niciodată; de altfel, expunerea anunţată de aceeaşi telegramă ca trebuind să urmeze, nu mai menţionează acest caz, ceea ce presupune că însuşi petiţionarul n-a crezut în veridicitatea ei, fapt care de asemenea mă scuteşte de un comentariu mai lung.

Nu este cazul nici să examinăm problema aplicării legilor la proprietatea rurală, dat fiind că asupra acestui punct petiţionarii anunţă trimiterea unui raport aparte.

Rămân de examinat alte plângeri care pot să se rezume ca având legătură cu dizolvarea consiliilor comunale, cu componenţa comisiilor interimare şi în ultimul rând cu recentele alegeri parlamentare.

În ceea ce priveşte dizolvarea consiliilor comunale este incredibil că se poate deduce din aceasta o oarecare tendinţă îndreptată împotriva populaţiei minoritare bulgare având în vedere că această dizolvare a fost generală şi s-a aplicat în tot Regatul. Ea a fost pronunţată în virtutea unei legi, publicată în Buletinul Oficial nr. 161, din data de 15 iulie 1931, al cărui text veţi binevoi să-l găsiţi în anexă (a se vedea anexa 1). Scopul urmărit de această lege a fost dublu: motive de economie mai întâi (consiliile comunale numeroase trebuind să fie înlocuite de comisii interimare restrânse, compuse din 3–5 membri), apoi necesitatea unei reorganizări administrative, permiţând o regrupare a comunelor mai judicioasă decât în trecut.

Pentru a vă da seama cât de generală a fost această măsură, s-a adăugat în anexă (a se vedea anexa 2) un tabel cuprinzând această regrupare pentru întreaga ţară.

În ceea ce priveşte componenţa comisiilor interimare în cele două districte din Dobrogea de Sud ea este atât de puţin în dezavantajul populaţiei bulgare încât se găsesc funcţionând, în districtul Durostor, ca membrii ai comisiilor interimare, în 47 de comune, 76 de cetăţeni de origine bulgară, dintre care 8 în calitate de preşedinţi ai numitelor comisii şi în districtul Caliacra, în 10 comune, 14 cetăţeni de origine bulgară, dintre care 6 în calitate de preşedinţi. (Alăturat, anexele 3 şi 4, două tabele detaliate cu menţionarea numelor comunelor şi persoanelor).

În ceea ce priveşte alegerile parlamentare, rapoartele care au ajuns la guvern nu indică nicăieri şi pentru nici un caz, fapte care, fie şi de departe, ar putea să semene cu ceea ce se menţionează în petiţie. O operaţie ca cea a alegerilor generale – în România nu mai puţin decât în altă parte – se face greu fără mici incidente, uneori chiar câteva certuri sau scandaluri pe care vigilenţa autorităţilor, oricât de trează ar fi ea, nu poate întotdeauna nici să le prevină, nici să le împiedice.

Guvernul român nu pretinde că recentele alegeri generale au fost lipsite de orice incident, în Dobrogea ca și în restul țării dar el știe ce importanță are, în luptele electorale ale țării, ca aceste incidente inevitabile să fie îngroșate de partidele politice care-și dispută locurile. Soarta ingrată a autorităților locale din orice țară vrea ca, orice-ar face ele, aceste autorități să fie mereu acuzate, fie de a nu fi fost destul de vigilente pentru a preveni, fie prea severe pentru a reprima.

Orice plângere în materie electorală are, în România ca și în toate țările cu bază parlamentară, două posibilități de a fi satisfăcută: calea politică care permite Parlamentului de a invalida o alegere care prezintă un viciu (și nici o invalidare n-a fost pronunțată în ceea ce privește locurile atribuite Dobrogei de Sud) și calea judiciară care permite de a aduce în fața instanțelor definite de lege orice act lezând persoanele sau bunurile ca și orice eventual abuz din partea autorităților. Dar atunci când o plângere, în România cel puțin, nu găsește ecou în plină perioadă electorală, decât în presa de opoziție, toată lumea este de acord, cel mai adesea chiar cei care se plâng, că nu este cazul să se agite.

În plus, Guvernul român ține să remarce că, în orice caz, nu s-ar putea degaja din alegerile care au avut loc în Dobrogea de Sud, cu ocazia alegerilor generale, o tendință antiminoritară oarecare sau o tentativă de a înăbuși, într-un fel oarecare, vocea minorității bulgare, așa cum se străduiesc petiționarii să facă să se creadă. În realitate, și în opoziție cu câteva alte minorități din România: maghiară, germană, evreiască, minoritatea bulgară din Dobrogea n-a prezentat o listă aparte, adică nu s-a prezentat la alegeri ca partid minoritar iar candidații de origine bulgară figurau pe listele diferitelor partide politice românești, alături de candidații români. În aceste condiții cum s-ar putea concepe o persecuție a minorității bulgare luată ca atare?

Având în vedere cele de mai sus, Guvernul român este încredințat, o dată în plus, că nu există nimic care poate să fie reținut din plângerile dlui Stoianov.

(s) Antoniade

4

1931 decembrie 24, Moscova

1. România contemporană nu reprezintă prin sine o unire „a tuturor românilor", ci un stat tipic cu multe națiuni, creat pe baza sistemului prădalnic de la Versailles, pe baza ocupării unor teritorii străine și pe baza înrobirii unor popoare străine. Burghezia și moșierii din România, înfăptuind propriile lor planuri imperialiste și îndeplinind totodată însărcinarea puterilor imperialiste conducătoare din Europa de a crea la Nistru un avanpost împotriva U.R.S.S., au cucerit Basarabia, Transilvania, Bucovina, Dobrogea și Banatul și supun unei asupriri naționale nemaipomenite și unei exploatări semicoloniale pe cele 8 milioane de moldoveni, unguri, ruși, ucraineni, bulgari, nemți, turci și alții.

2. Soarta României capitaliste și moșierești este legată în modul cel mai strâns cu sistemul relațiilor imperialiste din Versailles. Criza economică modială a înăsprit la extrem toate contrazicerile imperialiste, a mărit primejdia izbucnirii unor noi războaie imperialiste și a dus la criza sistemului din Versailles. Criza economică

a luat forme deosebit de ascuțite în România și este întovărășită de o înăsprire din ce în ce mai puternică a exploatării și asupririi popoarelor subjugate, ceea ce mărește și mai mult dezvoltarea mișcării puternice de eliberare națională, care se duce în continuu din momentul alătuirii „României Mari".

3. Politica claselor stăpânitoare române în provinciile ocupate a avut și are un caracter vădit imperialist, colonial. Aceasta s-a oglindit: în mutarea sistematică a întreprinderilor industriale în regiunile românești; în politica specială de credit, în politica vamală și fiscală, care are ca scop întătirea pozițiilor capitalului finaciar român; în introducerea românilor în administrația băncilor și întreprinderilor industriale din provinciile ocupate: în distribuirea inegală a creditelor, în folosul Regatului; în impunerea fiscală mult mai ridicată a regiunilor ocupate;în tarifele C.F.R. care ușurează pătrunderea mărfurilor din Regatul Vechi în provinciile ocupate; în jefuirea pământului și pădurilor care au aparținut populației locale sau organizațiilor naționale, culturale și economice etc.

În legătura cu creșterea crizei economice și a pregătitilor de război contra U.R.S.S. precum și cu scopul de a corupe păturile înapoiate ale proletariatului român și de a băga zâzanie între proletariatul român și între acela al națiunilor asuprite, burghezia română a pornit la concedierea în masă de la C.F.R., din uzinele metalurgice și în general din toată industria de război a muncitorilor unguri și ale celorlalte naționalități asuprite, precum și înlocuirea lor cu români. Toți cei concediați, chiar aceia care au dreptul la pensie, sunt lipsiți de orice ajutor. Politica imperialistă a burgheziei și a moșierilor români a avut urmări și asupra situației micii burghezii orășenești. Zeci de mii de meșteșugari și negustori mici – evrei, unguri, ucraineni, moldoveni și alții, s-au ruinat – iar intelectualii de la orașe și de la sate ai națiunilor asuprite au suferit amar de pe urma măsurilor „de economie", introduse de guvernul Iorga.

4. Politica de exploatare colonială a provinciilor ocupate și politica de pregătire a războiului antisovietic este întovărășit de represiuni turbate, care se înăspresc mereu, împotriva mișcării muncitorești, țărănești și a celei național-revoluționare și, în primul rând, împotriva conducătorului acestor mișcări – împotriva Partidului Comunist din România. Arestările în masă, bătăile, uciderea comuniștilor „prin evadare" (Doncev și alții) au loc zilnic. În același timp s-a înrăutățit cu mult în toate provinciile regimului de ocupație. Guvernul Iorga-Argetoianu a desființat ultimele rămășițe de autonomie administrativă și a numit comisarii săi. Posturile de jandarmi au fost introduse în toate satele din provinciile ocupate. Jandarmii care sunt recrutați numai dintre români, stăpânesc ca atotputernici în satele moldovenești, ucrainene, rusești, bulgărești, turcești, ungurești, nemțești și sârbești și sunt întreținuți de fapt pe socoteala populației băștinașe. Manifestările celor mai neînsemnate semne de viață culturală, a națiunilor asuprite sunt supuse unor persecuții sălbatice. Organizațiile culturale (cooperative, sportive etc.) sunt desființate; limba maternă este interzisă în școli, tribunale, instituțiuni și biserici. Legea nouă administrativă, elaborată de guvernul Iorga-Argetoianu nu numai că nimicește în realitate autonomia locală și concentrează totalitatea puterii în mâinile prefecților guvernului, dar își pun înainte de toate scopul de a nimici unitatea istoricește creată și ținuturilor ocupate de România prin împărțirea acestora în bucăți și alipirea acestor părți județelor cu populație românească, pentru ca să creeze astfel o „majoritate" românească și să întărească ocupația.

Masele muncitoare evreieşti, risipite pe toată ţara, sunt supuse progromurilor, de fiecare dată când burghezia română are nevoie să îndrepte radicalizarea maselor spre un drum necesar ei.

5. Imperialismul român, încercând să zdrobească mişcarea revoluţionară printr-o sălbatică teroare albă, se sileşte în acelaşi timp să-şi întărească baza sa în regiunile ocupate, ducând o politică activă de colonizare şi românizare. Colonizarea a luat extrem de mari proporţii în Dobrogea de sud, unde în ultimii câţiva ani au fost aduse peste 12 mii de familii cuţo-vlahe din Macedonia şi familii româneşti din Vechiul Regat. În zona care se mărgineşte direct cu Bulgaria, s-a introdus aşa zisa „colonizare strategică" prin alungarea completă a populaţiei băştinaşe de către coloniştii români, aleşi toţi pe capete dintre foştii gradaţi în armată şi dintre naţionaliştii şovini. Coloniştii au primit pământ şi locuinţe pe socoteala populaţiei băştinaşe, din care o parte însemnată a fost nevoită să emigreze în Bulgaria şi Turcia. Coloniştii, în special aceia din Macedonia, sunt organizaţi în organizaţii fasciste şi sunt înarmaţi din cap până-n picioare.

În Basarabia, imperialismul român se sileşte să-şi întărească poziţia sa, prin românizarea intensivă a moldovenilor, care au fost declaraţi drept „români". Masele largi ale ţărănimii moldoveneşti şi ale micii burghezii orăşeneşti sunt tot aşa de asuprite ca şi populaţia rusă, ucraineană şi evreiască. Burghezia română, ea singură n-are câtuşi de puţină încredere, civilă şi militară, se găseşte în întregime în mâinile românilor din Vechiul Regat, Moldovenii – şi apoi numai tinerii – care au fost prin şcolile româneşti şi au trecut de partea imperialismului român pot căpăta posturi administrative abia de a doua mână. Burghezia română nu numai că sileşte pe moldoveni să facă serviciul militar în afară de Basarabia, dar îi şi împarte în grupe mici pe diferite regimente. Răspunsul populaţiei muncitoreşti moldoveneşti la această politică de ocupaţie au fost nenumăratele acţiuni revoluţionare şi frontul unic tot mai puternic al populaţiei moldoveneşti cu cea rusă, ucraineană şi evreiască din Basarabia în lupata pentru eliberarea ei naţională.

În Bucovina imperialiştii români introduc politica desnaţionalizării silite a populaţiei ucrainene, declarând drept „români" pe ucrainenii care şi-au uitat limba maternă ca urmare a asupririi lor în fosta Austro-Ungariei.

6. Politica naţională a imperialismului român pe linia intereselor comune ale burgheziei române şi ale moşierilor. Ea a fost introdusă în mod consecvent şi de guvernul liberal, şi de cel naţional-ţărănesc, precum şi de guvernul Iorga. Declaraţiile demagogice ale naţional-ţărăniştilor, de acum, pentru autonomia Ardealului, autonomie pe care n-au dat-o când au fost la putere, arată numai încercarea de a întări masele largi ale populaţiei muncitoare din Transilvania şi de a frâna creşterea mişcării naţional-revoluţionare.

7. În politica ei imperialistă, burghezia română se sprijină pe toate partidele burgheze. În special, social-democraţia este un sprijin din cele mai importante ale puterii imperialiste a claselor stăpânitoare româneşti. Social-fasciştii români încearcă să convingă masele că România de azi a înfăptuit unirea tuturor românilor şi acoperă în tot chipul politica prădalnică a imperialismului rpmân în ţinuturile ocupate. Social -democraţii au fost cei dintâi care au votat pentru „unirea" Transilvaniei cu România. Social-democraţii luptă în mod hotărât împotriva mişcării naţional-revoluţionare din teritoriile ocupate, cică în numele „luptei de clasă curate". Servind cu

credință burghezia, social-democrația română se silește din răsputeri să slăbească și să dezorganizeze mișcarea muncitorească din Transilvania și Bucovina. În legătură cu asasinarea mișelească a lui Doncev, unul din conducătorii partidului comunist și al organizației revoluționare din Dobrogea (DRO) – social-fasciștii au cerut sporirea represaliilor împotriva mișcării național-revoluționare sub forma de luptă împotriva „comitagiilor".

8. Față de această politică a imperialismului român, exemplul Uniuni Sovietice cu creșterea vijelioasă a industriei socialiste și a colectivizării gospodăriei agricole, întovărășită de îmbunătățirea neîncetată a stării materiale a maselor largi de muncitori și țărani, cu politica ei națională sovietică, care a dat libertatea politică și culturală de dezvoltare zecilor de popoare, odinioară înăbușite de țarism și pe baza acestei libertăți, proletariatul clădește o cultură nouă ucraineană și moldovenească în Ucraina Sovietică și Republica Moldovenească, o cultură națională prin forma ei și socialistă după conținut; cu politica ei neîncetată de pace și dezarmare – acest exemplu al U.R.S.S. ridică și mobileazează la lupată masele cele mai largi de muncitori și țărani nu numai din Basarabia și Bucovina, ci și din toate celelalte ținuturi ocupate, mărind în același timp influența și rolul conducător al Partidului Comunist în lupta împotriva ocupației și asupririi naționale.

Documente din istoria Partidului Comunist Român, capitolul II, 1921–1933, Rezoluțiile Congresului al V-lea al PCR pg. 456–460.

5 **1932 ianuarie 21, București**

LE RÉGIME SCOLAIRE DES MINORITÉS EN ROUMANIE

Réponse au mémoire du Comte Ernest Zichy

L'Association roumaine pour la S.D.N. a vu avec surprise la publication dans le no. 2 (avril-juillet 1931) du Bulletin des Minorités Nationales du Mémoire que lui avait présenté, au nom de la Fédération hongroise pour la S.D.N., le Comte Ernest Zichy. On était en effet tombé d'accord dans la session de février 1931, à Bruxelles, entre délégués hongrois et roumains, entre MM. Gyula de Pekar et le Comte Zichy lui-même d'une part et M.E. Craciun et I. Pillat de l'autre, d'éviter une discussion publique qui n'aurait pu qu'envenimer les débats et de la remplacer par des discussions directes d'Association à Association, collaborant ainsi ensemble en vue d'une entente loyale entre les deux pays. Il avait été alors convenu expressément que le mémoire hongrois conserverait ce caractère privé et ne servirait qu'à permettre à l'Association roumaine, mise au courant de faits et de cas précis, d'intervenir auprès des autorités en droit et même au besoin auprès du Gouvernement de Bucarest pour empêcher les abus et pour faire punir les coupables là où une enquête sérieuse et impartiale les auraient découverts. Ce n'est

qu'en possession de la réponse roumaine – et au cas où des pourparlers directs n'eussent point abouti – que l'Association hongroise était en droit de porter à nouveau le débat devant l'opinion publique.

Le procédé, pour le moins insolite de l'Association hongroise, a été du reste relevé par le délégué roumain lors de la réunion d'Octobre de l'union à Pérouse et nous devons reconnaître que Mr. de Pekar, seul délégué hongrois, tout en proposant d'ajourner le débat pour février prochain à Bruxelles, a exprimé son regret et a déclaré être étranger à cette publication faite à son insu par le Comte Zichy.

Nous ne reviendrons donc plus sur cet incident que nous considérons clos, mais qui perment de douter de la possibilité s'ententes directes qui ne peuvent exister que par la confiance et la sincérité réciproque.

En ce qui concerne le mémoire hongrois lui-même, nous nous refusons à recommencer un débat stérile sur les questions s'ordre général et nous renvoyons le lecteur, désireux de se documenter, à l'article très claire et très précis publié ici même (bulletin 4–5, juillet-septembre 1930) par le Secrétaire Général de l'Association roumaine en réponse et comme suite au premier mémoire du Comte Zichy: *Le régime scolaire des minorités en Hongrie* (loi Apponnyi) *et en Roumanie* (Législation actuelle).

L'article de M.S. Serbesco élucide, à notre avis de facon définitive, la question, que n'arrivent plus à poser de nouveau dans la lettre du numéro suivant (Bulletin 6, octobre-décembre 1930) ni les réticences, ni les aveux, ni la dialectique si spécieuse du Comte Albert Apponnyi, malgré tout le talent du grand homme d'Etat, reniant aujourd'hui à Genève les Dieux chauvins auxquels il sacrifiait jadis à Budapest les nationalités non-magyares de l'ancienne Hongrie.

Ce passé de magyarisation à outrance est encore trop récent pour être si facilement oublié par l'opinion de Genève et par les Européens de bonne foi. Serait-ce à lui que le Comte Zichy fait allusion quand il écrit dans son dernier mémoire: „Ce passé est une garantie bien problématique de l'avenir"? L'argument du Comte Zichy que „la Hongrie d'avant-guerre était un État jouissant d'une souveraineté complète et intégrale dans ses affaires intérieures" et comme „aucun traité ne l'obligeait à suivre une certaine méthode de traitement à appliquer à une partie spéciale de ses sujets" elle était (c'est la conclusion logique) parfaitement en droit d'opprimer et de dénationaliser ses minorités, cet argument ne me semble pas très heureux.

L'esprit de large tolérance du peuple roumain à travers les siècles sombres d'une histoire où il joua souvent le rôle de martyre et jamais celui d'oppresseur, repousse avec indignation une telle conception.

Nous ne voulons cependant pas prolonger une polémique inutile; mais seulement répondre simplement, et le plus brièvement possible, aux 11 points spéciaux du mémoire hongrois.

Nous tenons toutefois à attirer l'attention du lecteur que la grande majorité des cas cités par le mémoire se rapportent aux années 1919–1925, c.à.d. à une époque où la majorité magyare ne s'était pas encore adaptée au nouvel état de choses établi par le traité de Trianon.

Ainsi, le mémoire cite de nombreuses dispositions que l'Etat roumain a dû prendre à cette époque de transition et qui aujourd'hui ont été révoquées.

Il n'est pas inutile aussi de relever que le Mémoire désireux de faire à l'Etat roumain un procès d'intentions, présente certaines attitudes sporadiques d'insti-

tuteurs roumains en leur attribuant un caractère général – bien que le Ministère de l'Instruction Publique, mis au courrant, les a reprouvés en son temps.

Nous ne voyons pas en quoi le mémoire hongrois peut aider l'idée de rapprochement entre les deux peuples, en revenant sur des cas qui ont eu lieu il y a 5 ou 10 ans et qui depuis lors ont reçu une solution favorable à la minorité magyare.

Mais passons aux cas précis:

1. **Réquisition des écoles dites „royales catholiques"**

Le mémoire cite les lycées royaux catholiques d'Arad, Sighet et Satu Mare – ainsi que le lycée protestant de Cluj pour jeunes filles.

Ces écoles appartenaient à l'Etat magyar; l'Etat roumain, comme successeur de l'Etat magyar, est entré en plein droit par le traité de Trianon (art. 45) en leur possession. Cette question a été portée du reste devant le „forum" compétent de Genève en 1925, et le Gouvernement roumain a présenté, à cette date, un mémoire détaillé: „Observations du gouvernement roumain à la pétition supplémentaire des Eglises réformée, unitaire et catholique de Transylvanie au sujet du projet de loi roumaine sur l'enseignement privé. Ce mémoire très complet réfute avec de nombreux documents à l'appui les allégations hongroises. Nous y renvoyons le lecteur, désireux de se rendre compte de la complexité du problème et qui ne se contente pas d'afirmations gratuites. Du reste Genève, à l'époque, a reconnu le bien-fondé de la thèse roumaine.

Mais même en acceptant le point de vue magyare, le mémoire Zichy ne correspond pas à la réalité.

En effet, des quatre écoles citées, deux fonctionnent même aujourd'hui comme écoles hongroises confessionnelles, avec tous les droits affairants y compris celui de publicité (c.à.d. de délivrer des certificats ayant force de diplômes d'Etat).

Ces écoles sont: le lycée protestant de Cluj pour jeunes filles et le lycée royalo-catholique d'Arad. Ces écoles n'ont jamais été fermées, comme le prétend le mémoire Zichy.

2. **Expropriations d'écoles de fondations privées.**

Nous nous refusons de rouvrir un débat oiseux et depuis longtemps définitivement tranché. L'expropriation des terres latifundiaires en faveur des paysans a été votée par le Parlement roumain pendant la guerre à Jassy. Son principe avait été posé en 1913, c.à.d. à une époque où personne ne peut prétendre sans mauvaise foi, qu'elle avait pour but de frapper la minorité hongroise de Transylvanie. L'expropriation a été pour la Roumanie une nécessité sociale. C'est une loi d'utilité publique, appliquée également sur tout le territoire du royaume. Cette loi n'a pas épargné les écoles roumaines, au contraire. Ainsi le lycée roumain gréco-catholique de Blaj, le plus ancien lycée roumain de Transylvanie, fondé il y a 175 ans, a été complètement exproprié: on lui a pris 3.000 jugares (c.à.d. près de 1700 Ha.). Du reste, dans l'ancien royaume, des institutions comme l'Académie roumaine, l'Ephorie des Hôpitaux de Bucarest et de Iassy, ont été, elles aussi, également dépouillées de leurs terres provenant de fondations et donations particulières.

La minorité magyare, surtout dans les trois départements où elle forme une masse plus compacte: Odorhei, Ciuc et Trei Scaune (Haromszek) c.à.d. dans le pays des Souabes a largement profité de la loi d'expropriation, qui rendait les paysans

hongrois propriétaires de la terre, là où ils n'étaient auparavant que travailleurs agricoles sur les domaines des magnats.

Au cas où la loi d'expropriation a causé des dommages les parties lésées ont eu à leur disposition en Transylvanie, comme dans l'ancien royaume, la voie de la justice et le recours en Cour d'Appel, jugeant ici en dernière instance.

3. **Inscription par contrainte ou menace des enfants minoritaires dans les écoles d'Etat et défense d'admettre à une école minoritaire des instituteurs ou des élèves d'autres langues ou confession.**

Cette afirmation du mémoire hongrois est gratuite. Nulle part une telle disposition n'a été prise par l'Etat roumain. Si des cas isolés – „isolés" nous le répétons – ont pu se produire, le Ministère de l'Instruction publique, dès qu'il en a été saisi, a pris toutes les mesures pour que la liberté la plus complète en cette matière soit respectée. Aucune école magyare n'a été fermée faute d'élèves, comme le prétend le mémoire. C'est inexact que des fonctionnaires appartenant à une minorité nationale aient été forcés d'envoyer leurs enfants aux écoles roumaines.

Les ordres circulaires No. 13902/928 et 2684/929 disent textuellement: „Conformément à l'art. 35 de la loi de l'enseignement privé, les élèves, sans distinction de croyance ou de religion peuvent fréquenter les écoles ayant comme langue d'enseignement leur propre langue maternelle".

La circulaire No. 63826/921 citée par le Comte Zichy à l'appui de sa thèse, n'a été en viguer que pour une année; le mémoire le reconnaît du reste). Elle est donc inopérante depuis 10 ans, ce qui ne renforce guère les allégations hongroises.

4. **Reconnaissance officielle des juifs comme minorité nationale, donc défense pour eux d'entretenir des écoles autres que juives (hébraiques), jidish ou roumaines.**

Les juifs eux-mêmes se considèrent comme formant une minorité à part. Le gouvernement roumain ne peut les en empêcher et les reconnait comme telle. La Hongrie d'avant-guerre suivait une politique de magyarisation vis-à-vis d'eux, la même que celle suivie vis-à-vis des allemands (souabes) du Banat. La statistique officielle hongroise ne reconnaissait pas de juifs, elle les déclarait tous magyars. La meilleure preuve que le juifs veulent former une minorité à part, minorité qui n'est pas l'invention du gouvernement roumain, ressort du fait qu'il existe un parti juif d'opposition à ce gouvernement. La minorité juive de Roumanie s'est fait du reste représenter par des délégués aux Congrès des Minorités de Genève et a paru comme telle dans les publications de ces congrès, qui ne peuvent cependant pas être accusés de partialité en faveur de l'Etat roumain.

En ce qui concerne le lycée „Tarbut" de Cluj, les juifs de cette ville l'ont formé de leur plein gré, s'étant convaincus de l'intérêt pratique qu'il y avait pour leurs enfants de fréquenter une école de lague d'enseignement roumaine.

Il est faux que la secte des Sabbattistes ait passé en masse au judaisme. Cette secte fondée en Transylvanie en 1620 a presque disparu au cours des siècles.

Ce n'est qu'en 1868, lorsque les lois hongroises ont refusés de la reconnaître, que les derniers adhérents de la secte, au nombre de 170 âmes, ont passé au judaisme. En 1910, d'après la statistique hongroise, il n'en restait plus que 120 dans la localité actuelle de Bezidul-Nou dans le département de Odorhei. Ils préfèrent l'école de l'Etat à celle de l'église catholique magyare pour des motifs d'ordre purement religieux.

A l'occasion du recensement de 1927 comme à celui de 1930, personne n'a été puni. sauf pour avoir, à bon escient, donné des indications fausses.

5. **Analyse du nom, c.à.d. l'obligation légale pour tous ceux qui „ont perdu ou oublié leur langue maternelle" de faire instruire leurs enfants dans les écoles roumaines.**

Le mémoire hongrois prétend, qu'on oblige, sous le couvert de cette disposition, des parents purement magyars d'envoyer leurs enfants à l'école roumaine. Le Comte Zichy cite quelques cas.

Or, les cas de Nyarad-Szentbenedek (qui remonte à 1925) est inexact, les 19 élèves dont on parle suivent les cours de l'école protestante magyare. Leur déclaration que nous tenions à la disposition du Comte Zichy, en fait foi.

Aucun enfant appartenant à la famille des barons de Daniel n'a été forcé de suivre une école roumaine.

En ce qui concerne les incidents de Bel et de Petroşani – que nous n'avons pu contrôler personnellement – ils s'expliquent par les sanctions sévères que la loi roumaine d'enseignement primaire applique aux parents qui n'envoient pas leurs enfants à l'école et aux instituteurs qui ne contrôlent pas les inscriptions et la fréquentation régulière des classes.

Dans bien des cas les parents, sous le prétexte qu'ils enverront leurs enfants à l'école magyare, les enlèvent de l'école d'Etat et ne les envoient plus ni à l'école confessionnelle hongroise.

Chaque fois qu'on a constaté que les élèves retirés par les parents des écoles d'Etat suivent réellement l'école hongroise, ni les organes de contrôle, ni le Ministère ne les en a empêchés.

La meilleure preuve nous en est fournie par le mémoire du Conte Zichy lui-même, dans le cas de Bol (dép. de Bihor) qui reconnaît que par la circulaire no. 10996/929 les élèves ont été admis à suivre l'école hongroise.

Le dialogue, d'une si belle éloquence cornélienne, entre M-me Magyar (il y a des noms qui font bien!) et le Directeur de l'école d'Etat, cité textuellement par l'auteur du mémoire, me semble pour le moins fantaisiste, car il n'y a pas à notre connaissance, jusqu'ici tout au moins, des sténographes attachés aux écoles primaires de chez nous.

Il est vrai que la loi oblige les parents roumains „qui ont perdu ou oublié leur langue maternelle" d'envoyer leurs enfants à l'école roumaine, mais on n'a jamais eu recours vis à vis d'eux pour les y contraindre aux moyens despotiques dont parle le mémoire au point 6 en citant le cas de Ditro (Ditrau).

Les écoles luthériennes magyares, comme toutes les autres écoles confessionnelles hongroises, ont conservé le même droit de „publicité" qu'elles avaient sous le régime magyar.

6. **Abus variés de pouvoir et actes divers de despotisme employés de la part des autorités scolaires pour entraver l'inscription des enfants dans les écoles hongroises.**

Nous tenons avant de penser aux cas spéciaux cités par le mémoire du Comte Zichy, de rappeller que les parents hongrois ont toute liberté d'inscrire leurs enfants à l'école de leur choix. Une seule restriction cependant: là où plusieurs écoles primaires existent dans une même localité – la loi de l'enseignement primaire oblige ces parents de faire une déclaration par écrit, pour pouvoir être poursuivis par les autorités compétentes, au cas où ils essaieraient de soustraire leurs enfants à l'obligativité scolaire.

Et maintenant voyons les cas cités par le mémoire hongrois. En ce qui concerne le cas de Ditro, le sujet incriminé M. Bangha, est de l'aveu du mémoire: „un renégat hongrois". Serait-il renégat tout simplement parcequ'il était le directeur de l'école d'Etat? L'affirmation que les inspecteurs ont toléré et même ordonné des procédures illégales, est pour le moins étrange quand le mémoire lui-même constate qu'à Bol (district de Bihor) l'inspecteur Pompiliu Dan intervint on faveur de la réclamation hongroise (pag. 28–29).

Ceux qui accusent l'inspecteur Ogreanu, ne connaissent pas les dispositions de la loi roumaine de l'enseignement primaire. La loi en question exige que *chaque* parent *individuellement* inscrive son enfant, pour qu'on puisse le poursuivre *individuellement*, au cas où il voudrait soustraire l'enfant à l'obligativité scolaire. On ne peut par contre rendre personne *individuellement* responsable, si un tiers se présente avec une liste de noms à inscrire, comme ce fut le cas dans plusieurs écoles en 1929 du district de Trei Scaune (Haromszok) – ce qui aurait pu mener à éluder la loi.

En ce qui concerne le timbre de onze lei sur chaque déclaration, il est légal (alinéa 4, art. 11 de la loi de l'enseignement primaire). Toutefois pour aider les parents, le Ministère de l'Instruction a disposé dès 1929 qu'on peut recevoir des déclarations individuelles, même si elles ne sont pas timbrées.

7. **Fermeture d'écoles hongroises avec ou sans procès préalable dans le plus bref délai, ou suppression de leur caractère d'écoles publiques sous les pretextes les plus arbitraires.**

Les art. 107 et 110 de la loi de l'enseignement privé prévoient la révision de toutes les écoles particulières et confessionnelles avec l'interdiction du droit de „publicité" pour celles qui ne se conforment point aux dispositions de la loi. Point de suppression arbitraire, mais un état de fait légal, qui permet toujours à ceux qui soutiennent l'école de faire entendre leurs arguments et leurs doléances.

L'école d'Etfalva (Zoltan) district de Trei Scaune, fonctionne avec droit de publicité. L'école de Turtorebes fonctionne présentement avec l'allemand comme langue d'enseignement. La population de cette commune étant souabe, elle a demandé – comme le prouvent les pétitions conservées aux archives du Ministère – l'introduction de l'allemand à la place du hongrois. L'école avait reçu l'ordre de le faire en 1927 et en 1928 et ce n'est qu'à la suite du refus répété de l'école, que le Ministère s'est vu forcé d'intervenir.

L'école de Csiksomlyo fonctionne aujourd'hui avec droit de publicité. En 1928 quelques élèves, et rien que ceux-là, qui n'avaient pas été inscrits conformément à la loi, furent transférés à l'école d'Etat.

On n'a jamais supprimé, comme le prétend le mémoire du Conte Zichy, le droit de publicité en masse des écoles confessionnelles minoritaires. Du 1 janvier 1927 au 1 avril 1931, le Ministère de l'Instruction a confirmé le droit de publicité à 481 écoles primaires confessionnelles minoritaires après leurs révision et ce n'est qu'à 361 écoles primaires seulement qu'il fut refusé. Ces écoles continuent cependant de fonctionner avec la possibilité pour elles, dès qu'elles se seront mises en accord avec les stipulations de la loi, d'obtenir à nouveau le droit de publicité.

Il est tout à fait inexact que dans les territoires limitrofes de la Hongrie, l'Etat roumain ne tolère aucune école secondaire hongroise. A Oradea même fonctionne une section complète de lycée avec 7 classes, ayant le magyar comme

langue d'enseignement à la place du lycée des Pères de Prémontré, fermé non pas „sous prétexte d'irrédentisme" mais pour irrédentisme dûment constaté et graves manquements aux lois scolaires, comme le prouve le mémoire du gouvernement roumain présenté en 1925 à Genève. On trouve encore à Oradea, outre ce lycée hongrois pour jeunes gens, trois autres écoles secondaires de langue magyare pour jeunes filles (deux catholiques et une reformée).

A Arad on n'a jamais supprimé le lycée catholique magyar qui a toujours fonctionné. En 1931 il a même obtenu de nouveau le droit de publicité.

A Satu Mare fonctionnent, ayant le magyar comme langue d'enseignement:

1. Une école normale catholique de jeunes filles;
2. Une école supérieure de commerce;
3. Un gymnase de garçons avec cinq classes;
4. Un gymnase de jeunes filles avec 4 classes.

Cependant – à moins que l'auteur du mémoire l'ait oublié – Arad, Oradea et Satu Mare sont tout-près de la frontière hongroise.

Ils est pour le moins audacieux de prétendre que, sous le rapport de la calification des professeurs, les écoles minoritaires sont traitées d'autre façon que celles de l'Etat.

Le Ministère autorise chaque année le fonctionnement d'un nombre considérable de professeurs minoritaires dans les écoles confessionnelles, professeurs qui ne remplissent même pas les conditions strictement légales, alors qu'aux écoles d'Etat il n'y à plus de place ni pour les professeurs titrés.

8. **Nomination et emploi d'instituteurs ne connaissant pas un mot de la langue maternelle minoritaire dans les écoles de langue hongroise.**

Il n'est pas exact que dans les communes hongroises l'Etat roumain nomme dans les écoles d'Etat des instituteurs ne connaissant pas la langue magyare.

En réalité les choses se passent très différemment.

Les instituteurs nommés dans ces communes sont des hongrois, auquels le Ministère ajoute, suivant le nombre des élèves, un ou deux instituteurs roumains pour enseigner le roumain, leurs collègues magyars n'étant pas en général – vu qu'ils ne possèdent pas encore suffisamment cette langue – capables de l'enseigner seuls.

Nous tenons à la disposition de la Fédération hongroise pour la S.D.N. quelques déclarations faites par les représentants de la minorité magyare, dont l'une de la commune d'Incu (Ienöfalva), district de Ciuc, où, de l'aveu même de la population, fonctionnent cinq instituteurs hongrois et un seul instituteur roumain. Il résulte de ces déclarations que la grande majorité des instituteurs sont hrongrois et que la population est satisfaite de la façon dont fonctionne l'école.

Il est vrai qu'on peut discuter *en principe* la méthode d'enseignement du roumain dans les écoles magyares, comme l'a fait la revue „Şcoala şi Familia de mâine" 1928–29 (L'école et la famille de demain, 1928–29), mais il ressort de cette discussion qu'elle a pour but de faciliter l'enseignement du roumain tout en ne fatigant pas les enfants.

Dans les communes de Gyergyobekas (Bicaz) ot de Gyorgyotölgyes (Tulghes) la majorité des habitants est roumaine. Par exemple à Bicaz pour plus de 1000 habitants roumains, il n'y a que 200 magyars, formant en grade partie une population flottante, travaillant aux coupés de bois.

A Tulghes, à côté de l'école d'Etat, où se trouvent aussi des instituteurs hongrois, fonctionne également une école catholique magyare à population scolaire hongroise.

A Gyergyocsomafalva (Ciumani) l'école d'Etat n'est fréquentée que par des élèves roumains.

9. **Etranglement de l'instruction hongroise comme suite de l'enseignement de la langue roumaine dans les écoles. Fermeture successive des divisions hongroises.**

Le mémoire se plaint que les élèves obligés d'apprendre le roumain ne trouvent plus le temps nécessaire pour les matières enseignées en hongrois. Cette afirmation n'est pas exacte. Elle est démentie par l'horaire officiel des écoles de l'Etat et des écoles confessionnelles magyares. La majorité des heures d'enseignement ont lieu en magyar. Chaque fois que des sections hongroises ont été fermées dans les écoles de l'Etat, c'est l'attitude de la population magyare vis -à-vis de ces sections qui en a été la vraie cause. En effet, dans certaines localités la population hongroise poussée par les autorités confessionnelles s'est mise à saboter l'école d'Etat et à envoyer ses enfants à l'école confessionnelle.

Il est évident, en ce cas, que pour 5–7 enfants hongrois, l'Etat roumain ne pouvait se payer le luxe couteux d'entretenir une section hongroise, alors qu'on lui demande de subventionner dans la même localité une école confessionnelle magyare.

Nous n'avons pu contrôler la véracité du cas de Torja (district de Trei Scaune), mais chaque fois que de tels cas ont été portés à la connaissance du Ministère, il a pris les mesures immédiatement.

Le mémoire hongrois montre que dans beaucoup d'écoles secondaires et primaires de Transylvanie et de Banat on a suprimé l'enseignement de la langue magyare. Le mémoire cite à l'appui de ses dires des chiffres pour les 10 dernières années.

La vérité est autre: L'Etat hongrois, du temps où il était souverain dans les provinces roumaines d'outre-monts, a créé des écoles secondaires (lycées et écoles moyennes) à langue d'enseignement magyare, même dans les districts où les roumains sont 80–98% (Făgăraş, Hunedoara, Sălaj, Caraş-Severin, etc.). Ces écoles sous le nouveau régime de ces provinces sont devenues des écoles à langue d'enseignement roumaine, en conformité avec la langue parlée par la population de ces districts. C'est le procédé de l'Etat hongrois qui était abusif et contraire à la logique naturelle des choses, l'Etat roumain n'a fait pour ces écoles que de revenir au régime normal. Nous ne comprenons pas que ceux qui se prétendent les champions de la justice en puissent être froissés.

La même chose se passait aussi pour la plupart des écoles primaires. Pour 8–10 élèves magyars, l'Etat hongrois fondait une école primaire à langue d'enseignement hongroise, que devaient suivre 50–70 enfants roumains. L'Etat roumain, ici encore n'a fait que renter dans la voie normale en introduisant dans ces écoles la langue maternelle de la grande majorité des enfants.

Le hongrois cependant, dans les localités où un nombres considérable d'élèves étaient magyars, est resté la langue d'enseignement de l'école, même sous le régime roumain. On s'est contenté de fonder pour les enfants roumains une section roumaine. Ce qui n'était que justice.

Dans le Banat cependant (districts de Timiş-Totontal Caraş et Severin) dans les villages à population allemande (souabe) on a introduit comme langue

d'enseignement l'allemand au lieu du magyar. Ceci en conformité avec les dispositions des traités de paix, qui obligeaient l'Etat roumain à protéger également les allemands et les hongrois. Le gouvernement roumain ne pouvait en aucun cas suivre vis-à-vis des Souabes du Banat la politique de magyarisation employée autrefois par l'Etat hongrois à leur égard.

Ces considérations expliquent la réduction – sous le régime roumain – du nombre d'écoles primaires et secondaires *d'Etat*, où – sous le régime magyar – l'enseignement était hongrois.

Les confessions magyares par contre ont gardé presque le même nombre d'écoles secondaires (lycées et écoles normales) qu'elles avaient sous l'ancien régime hongrois. Seule la confession catholique-romaine s'est vu obligée de donner une certaine place dans ses écoles à la langue allemande, là où la majorité des fidèles la parlaient c.à.d. dans le Banat; à Sibiu (Hermannstadt) etc.

Le tableau comparatif qui suit montre la situation des écoles confessionnelles *magyares* sous le régime hongrois (1918) et sous le régime roumain (1930):

A. **Ecoles primaires**

	1918	1930
Catholiques	383	316
Réformées	322	503
Unitaires	26	37
Ev. CvA. (Luth. hongrois)	8	16
Arméniennes – cat.	–	1
Rutheno-cat.	–	1
Total	**739**	**874**

Donc la minorité magyare dispose de 135 écoles primaires confessionnelles en plus qu'en 1918 sous le régime hongrois. Bien plus, les Arméniens et les Ruthènes qui n'avaient pas d'école primaire confessionnelle, en ont en 1930.

B. Ecoles secondaires

a) Lycées complets

	1918	1930
Catholiques	15	9
Réformées	9	7
Unitaires	2	2
Ev. CvA. (magyars)	–	–
Total	**26**	**18**

b) Ecoles civiles (gymnase)

	1918	1930
Catholiques	21	15
Réformées	1	7
Unitaires	–	–
Ev. C.A.	–	2
Total	**22**	**24**

c) Ecoles commerciales supérieures

	1918	1930
Cat.	1	2
Réformées	–	1
Total	**22**	**24**

d) Ecoles normales

	1918	1930
Catholiques		
Réformées	7	7
Unitaires		
Total	**22**	**24**

Donc la minorité magyare qui avait on 1918, sous le régime hongrois, 56 écoles secondaires confessionnelles, en a en 1930, sous le régime roumain 52. Est-ce là l'effet d'une politique de persécution de l'Etat roumain vis -à-vis des écoles magyares? Que les gens de bonne foi en soient juges.

Mais si l'Etat roumain subventionne 874 écoles primaires confessionnelles et 52 écoles secondaires confessionnelles magyares – il entretient en outre 260 écoles primaires d'Etat qui ont pour langue d'enseignement le hongrois, ainsi que 223 sections magyares (classes parallèles à langue hongroise dans les écoles primaires d'Etat roumaines) ce qui porte à 483 le nombre des écoles primaires magyares de l'Etat roumain.

Outre ces écoles primaires magyares, l'Etat roumain entretient des écoles secondaires à langue hongroise à: Oradea, Cluj, Arad et Timişoara (Temesvar), ainsi que 6 sections magyares complètes dans les écoles secondaires roumaines de Transylvanie (lycées, gymnases, écoles commerciales supérieures).

10. **Interprétation et application de la réforme agraire**

Nous renvoyens le lecteur aux explications fournies au point 2–ème qui traite de l'expropriation des écoles de fondation privée.

11. **Répartition des subsides d'Etat parmi les écoles minoritaires au détriment évident et très sensible des écoles hongroises.**

En ce qui concerne les chiffres comparatifs au sujet du nombre d'écoles en Transylvanie sous le régime hongrois et sous le régime roumain, nous prions le lecteur impartial de consulter la „Réponse de l'Association Roumaine pour la S.D.N." (pgs. 27 et 28. du Bulletin de juillet-septembre 1930. no. 4–5. troisième année).

M. S. Serbesco. Secrétaire Général de l'Association y donne des chiffres non pas empruntés à des statistiques particulières (O. Ghibu, V. Lazar) toujours sujettes à caution. mais à la statistique magyare de 1910 (chiffres officiels du gouvernement hongrois) et à la Statistique officielle roumaine.

D'après ces données irréfutables sous le régime hongrois *les roumains avaient on 1914 une école primaire pour 1.340 habitants roumains et une école secondaire pour 161.621 habitants roumains.*

Sous le régime roumain, *les hongrois ont aujourd'hui une école primaire pour 966 habitants magyars et une école secondaire pour 21.435 habitants hongrois.*

Nous pensons, comme notre ami Serbesco, que ces chiffres se passent de tout commentaire.

Nous nous contenterons d'en ajouter quelques- uns.

Le mémoire de la Fédération hongroise pour la S.D.N. prétend que les subsides accordés par l'Etat roumain aux écoles hongroises sont minimes et que leur attribution est absolument arbitraire en comparaison de ceux que l'Etat hongrois donnait aux écoles de langues non-hongroises et que ces subsides avaient alors le caractère d'une obligation légale.

Nous nous permettons de contredire cette afirmation, d'abord parceque ici toute comparaison est impossible entre l'Etat hongrois, qui *n'entretenait aucune école roumaine* et qui accordait des subsides aux écoles confessionnelles, là où il le voulait bien, et l'Etat roumain qui entretient 260 écoles primaires d'Etat à langue d'enseignement magyare et 233 sections magyares, c.à.d. 483 écoles primaires magyares, sans compter les écoles secondaires d'Etat à langue hongroise.

L'Etat roumain a dépensé en 1930 pour entretenir ces écoles d'Etat de langue magyare: 103 millions de lei pour les écoles primaires et 26 millions de lei pour les écoles secondaires (exactement 129.296.184 lei).

En ce qui concerne l'enseignement confessionnel, l'Etat roumain a donné pour les écoles minoritaires des subsides en valeur de 25 millions de lei en 1929 et de 20 millions de lei en 1930 (la somme plus petite en 1930 s'explique par la crise financière).

Outre ces subsides on trouve dans le budget pour 1930 de l'Etat roumain des sommes considérables affectées et payées pour l'entretien des cultes minoritaires. L'art. 165 du budget pour 1930 prévoit pour le personnel administratif et les serviteurs des cultes minoritaires 167.785.019 lei. Si on y ajoute le 10.508.772 lei, prévus pour l'entretien de certains seminaires et instituts religieux minoritaires, la somme payée par l'Etat roumain en 1930 aux cultes minoritaires s'élève à 178 millions de lei environs.

De tous ces subsides une cote proportionnelle revient à la minorité magyare.

Ajoutons que le gouvernement actuel roumain sous la présidence de M. le Prof. N. Iorga, dans son désir d'apaisement a institué par une loi un sous-secrétariat d'Etat des minorités, confié à un allemand M. Rudolf Brandsch, aidé (comme conseiller technique) par un hongrois M. Arpad Bitay, qui ont acceptés ces charges avec l'assentiment respectif du parti allemand et du parti magyar. Ce sous-secrétariat a pour but de résoudre de façon équitable les doléances minoritaires et de préparer en même temps certains projets de loi interessant ces minorités.

Et maintenant pour finir *plaidons coupables*. Admettons pour un instant, contre l'évidence même, que toutes les accusations du mémoire magyar soient vraies (bien entendu les accusations de faits non pas les procès d'inténtions).

Quelle conclusion logique peut en tirer un juge impartial? Au milieu des difficultés immenses, inhérentes à un changement de régime, à l'état d'esprit d'une minorité magyare refractaire, hier toute puissante, aujourd'hui excitée par la campagne révisionniste de Budapest, ne pouvant et ne voulant concevoir – les premières années surtout – le régime roumain que comme une situation passagère, parmi tous ces écueils et en pleine tempête de sentiments nationaux déchainés, l'Etat roumain entretient ou subventionne 1357 écoles primaires hongroises (483 d'Etat, 874 confes-

sionnelles), 56 écoles secondaires magyares (d'Etat et confessionnelles) et dépense pour ces écoles 150 millions de lei par an.

Et pendant 12 ans (de 1919 à 1931) le mémoire hongrois épluchant soigneusement l'activité scolaire immense et bienfaisante de l'Etat roumain en Transylvanie et dans le Banat – ne peut relever à sa charge que quelques misérables et inutils excès de zèle de fonctionnaires subalternes, deux ou trois actes de coupable violence. De là jusqu'à généraliser, comme le fait le mémoire de la Fédération hongroise pour la S.D.N. et à faire un procès d'intention à toute la politique scolaire de l'Etat roumain, il y a loin. Nous croyons tout au moins l'avoir montré.

Dans son désir très sincère d'une entente entre roumains et hongrois, l'Association roumaine pour la S.D.N. a essayé de répondre de la façon la plus précise à chaqu'un des 11 points d'accusation du mémoire Zichy. Elle espère, qu'à la suite des ces explications, la Fédération hongroise renoncera au Projet de Résolution, publié à la fin de son mémoire et qu'elle se propose de soumettre à l'Union des Associations pour la S.D.N. L'Association roumaine estime, en effet, que ce projet de résolution n'est qu'une nouvelle arme de combat. Qui veut la paix, doit vouloir le désarmement moral d'abord.

Nous nous permettons de la demander à nos amis hongrois dans l'intérêt bien compris de l'avenir de nos deux peuples.

ION PILLAT

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Problema 16, vol. 21

Traducere

Răspuns la memoriul Contelui Ernest Zichy

Asociaţia română pentru Societatea Naţiunilor a luat act cu surprindere de publicarea în nr. 2 (aprilie – iulie 1931) al Buletinului Minorităţilor Naţionale a Memoriului care i-a fost prezentat în numele Federaţiei Maghiare pentru Societatea Naţiunilor, de contele Ernest Zichy. S-a căzut de acord în cadrul sesiunii din februarie 1931 de la Bruxelles, între delegaţii maghiari şi cei români, adică între dl. Gyula de Pekar şi contele Zichy în persoană, pe de o parte, şi dl. E. Crăciun şi I. Pillat pe de altă parte, de a se evita o discuţie publică care n-ar putea decât să învenineze dezbaterile şi de a o înlocui prin discuţii directe de la asociaţie la asociaţie, colaborând astfel împreună în vederea unei înţelegeri loiale între cele două ţări. S-a convenit atunci în mod expres, că memoriul maghiar va păstra un caracter particular şi nu va servi decât pentru a permite Asociaţiei române, pusă la curent cu fapte şi cu situaţii precise, de a interveni pe lângă autorităţile în drept şi chiar, dacă este nevoie, pe lângă Guvernul de la Bucureşti pentru a împiedica abuzurile şi pentru a pedepsi pe vinovaţi, acolo unde o anchetă serioasă şi imparţială i-ar descoperi. Numai fiind în posesia răspunsului român sau în cazul în care discuţiile directe nu au succes – atunci Asociaţia maghiară ar fi în drept să aducă din nou dezbaterea în faţa opiniei publice.

Procedeul, cel puţin insolit, al Asociaţiei maghiare, a fost de altfel relevat de delegatul român la reuniunea din octombrie, de la Perouse şi trebuie să recunoaştem

că dl. de Pekar, singurul delegat maghiar, propunând amânarea dezbaterii pentru februarie viitor la Bruxelles, a exprimat regretul său și a declarat că este străin de această publicare, făcută fără știrea sa de contele Zichy.

Noi nu mai revenim asupra acestui incident pe care îl considerăm închis, dar care permite să ne îndoim de posibilitatea unor înțelegeri directe care nu pot exista decât prin încredere și sinceritate reciprocă.

În ceea ce privește memoriul maghiar însuși, refuzăm să reîncepem o dezbatere sterilă asupra problemelor de ordin general și îl trimitem pe cititorul dornic să se documenteze, la articolul foarte clar și foarte precis publicat chiar aici (Buletinul 4–5, iulie–septembrie 1930) de Secretarul General al Asociației române, ca răspuns și ca urmare la primul memoriu al contelui Zichy: *Regimul școlar al minorităților din Ungaria* (legea Appony) *și în România* (legislația actuală).

Articolul domnului S. Șerbescu elucidează după părerea noastră într-o manieră definitivă problema pe care nu o mai pot pune din nou în scrisoarea din numărul următor (Buletin 6, octombrie–decembrie 1930), nici reticențele, nici dezvăluirile, nici dialectica atât de înșelătoare a contelui Albert Apponyi, în ciuda întregului talent al marelui om de stat, care reneagă astăzi la Geneva pe zeii șovini cărora le sacrificase odinioară la Budapesta, naționalitățile nemaghiare din vechea Ungarie.

Acest trecut al maghiarizării înverșunate este încă prea recent pentru a fi atât de ușor uitat de opinia publică din Geveva și de europenii de bună credință. La acesta face aluzie contele Zichy când scrie în ultimul său memoriu: „Acest trecut este o garantare destul de problematică a viitorului?"

Argumentul contelui Zichy că „Ungaria dinaintea războiului era un stat ce se bucura de o suveranitate completă și integrală în treburile sale interne" și cum „nici un tratat nu o obliga să urmeze un anume tratament pe care să-l aplice unei anumite părți dintre supușii săi", ea era – aceasta este concluzia logică – perfect îndreptățită să oprime și să-și deznaționalizeze minoritățile sale, acest argument nu mi se pare prea fericit.

Spiritul de mare toleranță al poporului român, de-a lungul secolelor întunecate ale istoriei, în care a jucat adesea rolul martirului și niciodată pe cel al agresorului, respinge cu indignare o asemenea concepție.

Noi nu dorim, cu toate acestea, să prelungim o polemică inutilă, ci doar să răspundem simplu și cât mai concis cu putință la cele 11 puncte speciale din memoriul maghiar.

Dorim totuși să atragem atenția cititorului că marea majoritate a cazurilor citate de memoriu se referă la anii 1919–1925, deci la o epocă în care majoritatea maghiară nu se adaptase încă noii stări de fapt, stabilită prin Tratatul de la Trianon.

Astfel, memoriul citează numeroase dispoziții pe care statul român a trebuit să le ia în acea perioadă de tranziție și care astăzi au fost revocate.

Nu este de prisos a se aminti de asemenea că memoriul, dornic de a-i face statului român un proces de intenții, prezintă anumite atitudini sporadice ale învățătorilor români, atribuindu-le un caracter general – cu toate că Ministerul Instrucțiunii Publice, pus la curent, le-a respins, în acea perioadă.

Nu vedem în ce mod memoriul maghiar poate ajuta ideii de apropiere între cele două popoare, revenind asupra unor cazuri care au avut loc acum 5 sau 10 ani și care de atunci, au primit o soluționare favorabilă minorității maghiare.

Dar să trecem la cazuri precise:

1. **Rechiziționarea școlilor numite „regale catolice"**. Memoriul citează liceele regale catolice de la Arad, Sighet și Satu Mare – ca și liceul protestant de la Cluj pentru tinere fete.

Aceste școli aparțineau statului maghiar; statul român, în calitate de succesor al statului maghiar, conform Tratatului de la Trianon (art. 45) a intrat de drept în posesia lor. Această problemă a fost adusă de altfel în fața „forumului" competent de la Geneva în 1925 și Guvernul român a prezentat la acea dată un memoriu detaliat: „Observațiile Guvernului român la petiția suplimentară a Bisericilor reformată, unitariană și catolică din Transilvania privind proiectul legii românești asupra învățământului privat". Acest memoriu, foarte complet, respinge pe baza unor numeroase documente plângerile maghiare. Noi îl trimitem către acest memoriu pe cititorul dornic de a ține seama de complexitatea problemei și care nu se mulțumește cu afirmații gratuite. „În rest, Geneva, în acea perioadă, a recunoscut temeinicia tezei române."

Dar chiar acceptând punctul de vedere maghiar, memoriul Zichy nu corespunde realității.

De fapt, cele 4 școli citate, două funcționează chiar și astăzi ca școli maghiare confesionale, cu toate drepturile aferente, incluzând aici pe cel de „oficialitate" (adică de a elibera certificate având forța unor diplome de stat).

Aceste școli sunt: liceul protestant din Cluj pentru tinere fete și liceul regal catolic din Arad. Aceste școli nu au fost niciodată închise, așa cum pretinde memoriul Zichy.

2. **Exproprierea școlilor fundațiilor private**

Refuzăm să redeschidem o dezbatere inutilă și de multă vreme definitiv tranșată. Exproprierea moșiilor latifundiare în favoarea țăranilor a fost votată de Parlamentul român, în timpul războiului, la Iași. Acest principiu a fost pus în 1913, adică într-o epocă când nimeni nu poate pretinde, fără rea-credință, că a fost luată cu scopul de a lovi în minoritatea maghiară din Transilvania. Exproprierea a fost pentru România o necesitate socială. Este o lege de utilitate publică, aplicată în mod egal pe tot teritoriul regatului. Această lege nu a cruțat școlile românești, dimpotrivă. Astfel că, liceul român greco-catolic de la Blaj, cel mai vechi liceu românesc din Transilvania, fondat acum 175 de ani, a fost complet expropriat. I s-au luat 3000 de joagăre (adică aproape 1700 ha). Mai mult, în Vechiul Regat instituții cum ar fi: Academia Română, Eforia Spitalelor din București și din Iași, au fost și ele, de asemenea, deposedate de pământurile provenite de la fundațiile și donațiile particulare.

Minoritatea maghiară, mai ales în județele unde formează o masă compactă: Odorhei, Ciuc și Trei Scaune, adică în țara șvabilor, a profitat din plin de legea de expropriere, care-i făcea pe țăranii maghiari proprietari de pământ acolo unde ei n-au fost odinioară decât muncitori agricoli pe domeniile magnaților.

În cazul în care legea exproprierii a produs pagube, părțile lezate au avut la dispoziție în Transilvania, ca și în Vechiul Regat calea justiției și recursul la Curtea de Apel, judecându-se aici în ultimă instanță.

3. **Înscrierea prin constrângere sau amenințări a copiilor minoritari în școlile de stat și refuzul de a admite la o școală minoritară învățători sau elevi de altă limbă sau confesiune.**

Această afirmație din memoriul maghiar este gratuită. Nicăieri, o asemenea dispoziție nu a fost luată de statul român. Dacă au existat cazuri izolate, repetăm

„izolate", Ministerul Instrucţiunii Publice, deîndată ce a fost sesizat referitor la acestea a luat toate măsurile pentru ca libertatea cea mai completă în această privinţă să fie respectată. Nici o şcoală maghiară nu a fost închisă din lipsă de elevi, aşa cum pretinde memoriul. Este inexact că funcţionari aparţinând unei minorităţi naţionale au fost forţaţi să-şi trimită copiii la şcolile româneşti.

Circularele nr. 13. 902/928 şi 2684/929 spun textual: „Conform articolului 35 din Legea învăţământului privat, elevii, fără deosebire de credinţă sau de religie, pot frecventa şcolile care au ca limbă de învăţare propria lor limbă maternă".

Circulara nr. 63. 826/921, citată de contele Zichy în sprijinul tezei sale, nu a fost în vigoare decât un an, fapt pe care memoriul îl recunoaşte. Ea este deci inoperantă de 10 ani, ceea ce nu justifică câtuşi de puţin plângerile maghiare.

4. **Recunoaşterea oficială a evreilor ca minoritate naţională, deci interzicerea pentru ei de a întreţine şcoli, altele decât evreieşti (ebraice), idiş sau româneşti.**

Evreii înşişi, se consideră a forma o minoritate aparte,.Guvernul român nu poate să-i împiedice şi îi recunoaşte ca atare. Ungaria, dinainte de război, a promovat o politică de maghiarizare faţă de ei, aşa cum a urmărit şi faţă de germanii (şvabii) din Banat. Statisticile oficiale maghiare nu-i recunosc pe evrei, îi declară pe toţi maghiari. Cea mai bună dovadă că evreii vor să formeze o minoritate aparte, minoritate ce nu este invenţia Guvernului român, rezidă în faptul că există un partid evreiesc, în opoziţie, faţă de acest guvern. Minoritatea evreiască din România a fost reprezentată de altfel de delegaţi la Congresul Minorităţilor de la Geneva şi a apărut astfel în publicaţiile Congresului, care nu pot fi acuzate de părtinire în favoarea statului român.

În ceea ce priveşte liceul „Tarbut" din Cluj, evreii din acest oraş l-au închis de bunăvoie, fiind convinşi de interesul practic pe care l-ar reprezenta pentru copiii lor frecventarea unei şcoli cu limbă de predare română.

Este greşit că secta sabatiştilor a trecut în masă la iudaism. Această sectă fondată în Transilvania, în 1620, aproape că a dispărut de-a lungul secolelor.

De-abia în 1968, deoarece legile maghiare refuzau să o recunoască, ultimii ei aderenţi în număr de 170 de suflete au trecut la iudism. În 1910, după statistica maghiară, nu mai erau decât 120, în actuala localitate Bezidul Nou, în judeţul Odorhei. Ei preferă şcoala de stat celei a bisericii catolice maghiare din motive strict religioase.

Cu ocazia recensământului din 1927, ca şi a celui din 1930, nimeni nu a fost pedepsit, în afara celor ce au dat cu bună ştiinţă indicaţii false.

5. **Analiza numelui, adică obligaţia legală pentru toţi cei care „au pierdut sau uitat limba lor maternă" de a-i instrui pe copiii lor în şcolile româneşti**

Memoriul maghiar pretinde că, sub acoperirea acestei dispoziţii, părinţii pur maghiari sunt obligaţi să-şi trimită copiii la şcoala românească. Contele Zichy citează câteva cazuri.

Dar cazul din Nyarad-Szentbenedik (care datează din 1925) este inexact, cei 19 elevi în discuţie urmează cursurile şcolii protestante maghiare. Declaraţia lor, pe care o punem la dispoziţia contelui Zichy dovedeşte acest lucru.

Nici un copil aparţinând familiei baronilor de Daniel nu a fost forţat să urmeze o şcoală românească.

În ceea ce privește incidentele de la Bel și de la Petroșani pe care n-am putut să le verificăm personal – ele se explică prin sancțiunile severe pe care legea română a învățământului primar, le aplică părinților care nu-și trimit copiii la școală și învățătorilor care nu controlează înscrierile și frecventarea regulată a orelor.

În multe cazuri, părinții sub pretextul că își vor trimite copiii la școli maghiare îi scot de la școala de stat și nu-i trimit nici la școala confesională maghiară.

De fiecare dată când s-a constatat că elevii retrași de părinții lor din școlile de stat urmează realmente școala maghiară, nici organele de control, nici ministerul nu i-a împiedicat.

Cea mai bună dovadă ne este furnizată chiar de memoriul contelui Zichy în cazul de la Bel (județul Bihor), care recunoaște că prin circulara 10996/929 elevii au fost admiși să urmeze școala maghiară.

Dialogul, de o asemenea frumoasă elocință corneliană, între dna. Magyar (sunt nume care dau bine!) și directorul școlii de stat, citat textual de autorul memoriului mi se pare cel puțin fantezist, întrucât nu există după cunoștința noastră, până acum cel puțin, stenografe atașate școlilor primare de la noi.

Este adevărat că legea îi obligă pe părinții români „care au pierdut sau uitat limba maternă", să-și trimită copiii la școala românească, dar nu s-au folosit împotriva lor, pentru a-i constrânge, mijloace despotice, așa cum menționează memoriul la punctul 6, citând cazul Ditro (Ditrau).

Școlile luterane maghiare, ca și toate celelalte școli unguresti confesională, și-au păstrat același drept de a avea caracter public pe care îl avuseseră sub regimul maghiar.

6. **Diferite abuzuri de putere și acte diverse de despotism exercitate din partea autorităților școlare pentru a împiedica înscrierea copiilor în școlile maghiare**

Ținem să reamintim, înainte de a trece la cazurile speciale citate de memoriul contelui Zichy, că părinții maghiari au toată libertatea de a-și înscrie copiii la ce școală doresc. O singură restricție totuși: acolo unde există numeroase școli primare în aceeași localitate, legea învățământului primar îi obligă pe părinți să facă o declarație scrisă, pentru a putea fi urmăriți de autoritățile competente, în cazul în care ei ar încerca să-și sustragă copiii de la obligativitatea învățământului școlar.

Și acum să vedem cazurile citate de memoriul maghiar. În ceea ce privește cazul din Ditro, subiectul încriminat, dl. Bangha, este conform mărturiei memoriului „un renegat ungur". Este el renegat numai pentru că era directorul unei școli de stat? Afirmația că inspectorii au tolerat și chiar au ordonat proceduri ilegale, este cel puțin ciudată, când memoriul însuși constată că la Bel (district Bihor), inspectorul Pompiliu Dan a intervenit în favoarea reclamației unguresti (p. 28–29).

Cei care îl acuză pe inspectorul Ogreanu, nu cunosc prevederile legii românești a învățământului primar. Legea în discuție, cere ca *fiecare* părinte, *în mod individual* să-și înscrie copilul, pentru a-l putea urmări *individual*, în cazul în care ar dori să-și sustragă copilul de la obligativitatea școlară. Din contră, nu putem face pe nimeni responsabil, în mod individual, dacă o terță persoană se prezintă cu o listă de nume pentru înscriere cum a fost cazul în numeroase școli, în 1929, din districtul Trei Scaune (Haromszek) – ceea ce ar fi putut duce la eludarea legii.

În ceea ce privește timbrul de 11 lei pe fiecare declarație, el este legal, aliniatul 4, art. 11, din Legea învățământului primar. Totuși, pentru a-i ajuta pe părinți,

Ministerul Instrucţiunii a dat dispoziţie, începând din 1929, că se pot primi declaraţiile individuale, chiar dacă ele nu sunt timbrate.

7. **Închiderea şcolilor ungureşti cu sau fără proces prealabil în cel mai scurt timp, sau suprimarea caracterului lor de şcoli publice sub pretextele cele mai arbitrare**

Articolele 107 şi 110 din Legea învăţământului privat prevăd revizuirea tuturor şcolilor particulare şi confesionale cu interdicţia dreptului de „a avea caracter public" pentru cele care nu se conformează dispoziţiilor legii.

Nu este deloc o suprimare arbitrară ci o stare de fapt legală, care permite totuşi celor care susţin şcoala să-şi facă auzite argumentele şi doleanţele.

Şcoala din Etfalva (Zoltan), districtul Trei Scaune, funcţionează având caracter public. Şcoala din Turterebes funcţionează, în prezent cu limbă germană, drept limbă de predare. Populaţia acestei comune fiind şvabă, a cerut, aşa cum dovedesc petiţiile păstrate în arhivele ministerului, introducerea limbii germane în locul celei maghiare. Şcoala a primit ordinul de a face în 1927 şi în 1928 şi numai în urma refuzului repetat al şcolii, ministerul s-a văzut nevoit să intervină.

Şcoala din Csiksoulyo funcţionează astăzi având caracter public. În 1928, câţiva elevi şi numai cei care nu fuseseră înscrişi conform legii, au fost transferaţi la Şcoala de Stat.

Nu am suprimat niciodată în masă, aşa cum pretinde memoriul contelui Zichy, caracterul public al şcolilor confesionale minoritare. De la 1 ianuarie 1927 până la 1 aprilie 1931 Ministerul Instrucţiunii a confirmat caracterul public al unui număr de 481 de şcoli primare confesionale minoritare după verificarea lor şi numai 36 de şcoli primare au fost refuzate. Aceste şcoli continuă, totuşi să funcţioneze ca, de îndată ce se vor fi pus de acord cu prevederile legii, să obţină din nou caracterul public.

Este inexact faptul că în teritoriile limitrofe Ungariei, statul român nu-i tolerează nici o şcoală secundară maghiară. Chiar la Oradea funcţionează o secţie completă de liceu cu 7 clase, având limba de predare, maghiara, în locul liceului Péres de Premontré, închis nu sub „pretextul iredentismului" ci pentru iredentismul constatat cu forme în regulă şi pentru grave lipsuri în legislaţia şcolară, după cum demonstrează memoriul Guvernului român prezentat în 1925 la Geneva. Se află încă la Oradea, în afara acestui liceu maghiar pentru tineri, alte trei şcoli secundare de limbă maghiară pentru tinere fete (două catolice şi una reformată).

La Arad nu s-a desfiinţat niciodată liceul catolic maghiar, care a funcţionat mereu. În 1931, chiar a obţinut din nou dreptul de funcţionare.

La Satu Mare funcţionează, având limba maghiară, drept limbă de predare:

1. O şcoală normală catolică pentru tinere fete.
2. O şcoală superioară de comerţ.
3. Gimnaziul de băieţi cu 5 clase.
4. Un gimnaziu pentru tinere fete cu 4 clase.

Cu toate acestea – numai că autorul memoriului uită – Arad, Oradea şi Satu Mare sunt foarte aproape de frontiera maghiară.

Este cel puţin sfidător să pretinzi că, sub aspectul calificării profesorilor din şcolile minoritare sunt tratate în alt mod decât cele de stat.

Ministerul autorizează în fiecare an funcţionarea unui număr considerabil de profesori minoritari în şcolile confesionale, profesori care nu îndeplinesc nici condiţiile absolut legale în timp ce la şcolile de stat nu mai sunt locuri nici pentru profesori titraţi.

8. **Numirea şi încadrarea învăţătorilor care nu cunosc deloc limba maternă minoritară, în şcolile de limbă maghiară**

Nu este exact faptul că în comunele ungureşti, statul român numeşte în şcolile de stat învăţători care nu cunosc limba maghiară.

În realitate lucrurile se petrec foarte diferit.

Învăţătorii numiţi în aceste comune sunt maghari, cărora ministerul le adaugă în funcţie de numărul de elevi, unul sau doi învăţăroti români pentru a-i învăţa limba română, colegii lor maghiari nefiind, în general, capabili – având în vedere că nu posedă încă suficient de bine această limbă de a o preda singuri.

Ţinem la dispoziţia Federaţiei maghiare pentru Societatea Naţiunilor, câteva declaraţii făcute de reprezentanţii minorităţii maghiare, dintre care una din comuna Incu (Ienöfalva), districtul Ciuc, unde după cum declară populaţia, funcţionează cinci învăţători maghiari şi un singur învăţător. Rezultă din aceste declaraţii că marea majoritate a învăţătorilor sunt maghiari şi populaţia este mulţumită de modul în care funcţionează şcoala.

Este adevărat, se poate discuta *în principiu* metoda învăţării limbii române în şoolile maghiare, aşa cum a făcut-o revista „Şcoala şi Familia de mâine", 1928–1929, dar rezultă din această discuţie că ea are drept scop de a facilita învăţarea limbii române fără a-i obosi pe copii.

În comunele Gyergyobekas (Bicaz) şi Gyorgyotölgyes (Tulgheş), majoritatea locuitorilor este românească. De exemplu, la Bicaz, pentru mai mult de 1000 de locuitori români, nu sunt decât 200 de maghiari, formând în mare parte o populaţie flotantă, ce lucrează la tăierea lemnului.

Şi la Tulgheş, alături de şcoala de stat unde se găsesc de asemenea învăţători maghiari, funcţionează o şcoală maghiară pentru populaţia şcolară maghiară.

La Gyergyocsomafalva (Ciumani), şcoala de stat nu este frecventată decât de elevii români.

9. **Restrângerea instrucţiei şcolare maghiare ca urmare a introducerii învăţământului în limba română în şcoli. Închiderea succesivă a secţiilor maghiare**

Memoriul afirmă că elevii obligaţi să înveţe limba română nu găsesc timpul necesar pentru materiile predate în maghiară. Această afirmaţie nu este exactă. Ea este dezminţită de orarul oficial al şcolilor de stat şi de şcolile confesionale maghiare. Majoritatea orelor de învăţământ au loc în limba maghiară. De fiecare dată când au fost închise secţii maghiare din şcolile de stat, atitudinea maghiară faţă de aceste secţii a fost adevărata cauză. În realitate, în unele localităţi, populaţia maghiară împinsă de autorităţile confesionale, a început să saboteze şcoala de stat şi să-şi trimită copii la şcoala confesională.

În acest caz, este evident că pentru 5–7 copii unguri, Statul român nu putea să-şi permită luxul costisitor de a întreţine o secţie maghiară, în timp ce i se cere să subvenţioneze în aceeaşi localitate o şcoală confesională maghiară.

Noi n-am putut controla veridicitatea cazului de la Torja (districtul Trei Scaune), dar de fiecare dată când astfel de cazuri au fost aduse la cunoştinţa ministerului, acesta a luat imediat măsuri.

Memoriul maghiar arată că în multe şcoli secundare şi primare din Transilvania şi Banat a fost suprimat învăţământul în limba maghiară. Memoriul citează în sprijinul celor spuse cifrele din ultimii 10 ani.

Adevărul este altul. Statul maghiar, încă din vremea când era suveran în provinciile româneşti de peste munţi, a creat şcoli secundare (licee şi şcoli medii) cu limba de predare maghiară chiar în districtele unde românii sunt în procent de 80–90% (Făgăraş, Hunedoara, Sibiu, Sălaj, Caraş-Severin etc.). Aceste şcoli, sub noul regim al acestor provincii au devenit şcoli cu limba de predare română, în conformitate cu limba vorbită de populaţia din aceste districte. Procedeul statului maghiar era, de fapt, abuziv şi contrar logicii naturale a lucrurilor. Statul român nu a făcut pentru aceste şcoli decât să revină la regimul normal. Nu-i înţelegem pe cei care pretinzându-se campioni ai justiţiei, se simt ofensaţi de acest lucru.

Acelaşi lucru s-a petrecut în cea mai mare parte a şcolilor primare. Pentru 8–10 elevi maghiari, statul maghiar a fondat o şcoală primară cu limba de predare maghiară, pe care trebuiau s-o frecventeze 50–70 de elevi români. Şi aici statul român nu a făcut decât să reintre pe calea normală, introducând în aceste şcoli limba maternă a marii majorităţi a copiilor.

Cu toate acestea, în localităţile unde un număr considerabil de elevi erau maghiari, limba maghiară a rămas limba de predare în şcoală, chiar sub regimul românesc. N-am făcut decât să înfiinţăm pentru copiii români o secţie română, ceea ce nu a fost decât un act de echitate.

Totuşi în Banat (districtele Timiş–Torontal, Caraş şi Severin) în satele cu populaţie germană (şvabă) s-a introdus ca limbă de predare limba germană, în locul limbii maghiare. Şi aceasta s-a făcut în conformitate cu prevederile tratatelor de pace, care obligau statul român să protejeze în egală măsură pe germani şi pe maghiari. Guvernul român nu putea în nici un caz, să urmeze faţă de şvabii din Banat politica de maghiarizare folosită odinioară de statul maghiar în privinţa lor.

Aceste consideraţii explică reducerea – sub regimul românesc a numărului de şcoli primare şi secundare *de stat*, acolo unde – sub regimul maghiar învăţământul era unguresc.

Confesiunile ungureşti, din contră, au păstrat aproape acelaşi număr de şcoli secundare, licee şi şcoli normale, pe care le avuseseră sub vechiul regim unguresc. Numai confesiunea romano-catolică s-a văzut obligată de a da un anumit loc în şcolile sale limbii germane, acolo unde majoritatea credincioşilor o vorbeau adică, în Banat, Sibiu (Hermannstadt) etc.

Tabloul comparativ care urmează arată situaţia şcolilor confesionale *maghiare* sub regimul unguresc (1918) şi sub regimul românesc (1930).

A. **Şcoli primare**

	1918	**1930**
Catolice	383	316
Reformate	322	503
Unitariene	26	37
Ev. C.A. Luterane-maghiare	8	16
Armene-catolice	–	1
Ruteno-catolice	–	1
Total	**739**	**874**

Deci minoritatea maghiară dispune de 135 de şcoli primare confesionale, mai multe decât în 1918 sub regimul unguresc. Mai mult, armenii şi rutenii, care nu aveau şcoală primară confesională, au în 1930.

B. Şcoli secundare

a) *Licee complete*

	1918	1930
Catolice	15	9
Reformate	9	7
Unitariene	2	2
Ev. C.A. Maghiare	–	–
Total	**26**	**18**

b) *Şcoli civile (gimnaziu)*

	1918	1930
Catolice	21	15
Reformate	1	7
Unitariene	–	–
Evanghelico-catolice	–	–
Total	**22**	**24**

c) *Scoli comerciale superioare*

	1918	1930
Catolice	1	2
Reformate	–	1
Total	**1**	**3**

d) *Şcoli normale*

	1918	1930
Catolice		
Reformate	7	7
Unitariene	–	–
Total	**7**	**7**

Deci, minoritatea maghiară care avea în 1918, sub regimul unguresc, 56 de şcoli secundare confesionale, are în 1930, sub regimul românesc, 52. Este acesta efectul unei politici de persecuţie a statului român faţă de şcolile maghiare? Oamenii de bună-credinţă să judece acest lucru.

Dar dacă statul român subvenţionează 874 de şcoli primare confesionale şi 52 de şcoli secundare confesionale maghiare – el întreţine încă 260 de şcoli primare de stat care au ca limbă de predare maghiară, precum şi 223 de secţii maghiare (clase paralele de limbă maghiară în şcolile primare româneşti de stat ceea ce ridică la 483 numărul şcolilor primare maghiare din statul român.

În afara acestor şcoli primare maghiare, statul român întreţine şcoli secundare de limbă maghiară la: Oradea, Cluj, Arad şi Timişoara, ca şi 6 secţii maghiare complete în şcolile secundare româneşti din Transilvania (licee, gimnazii, şcoli comerciale superioare).

10. **Interpretarea şi aplicarea reformei agrare.**

Îl trimitem pe cititor la explicaţiile date la punctul 2 care priveşte exproprierea şcolilor înfiinţate de particulari.

11. **Repartizarea subsidiilor de stat la şcolile minoritare în mod evident şi sensibil în detrimentul şcolilor ungureşti.**

Cât priveşte cifrele comparative referitoare la numărul de şcoli din Transilvania sub regimul unguresc şi sub regimul românesc, îl rugăm pe cititorul imparţial să consulte „Răspunsul Asociaţiei Române pentru Societatea Naţiunilor" (paginile 27 şi 28 din Buletinul din iulie–septembrie 1930, nr. 4–5, anul trei).

Dl. S. Şerbescu, secretar general al asociaţiei dă acolo cifre care nu sunt luate din statisticile particulare (O. Ghibu, V. Lazăr) puse mereu sub semnul întrebării, ci din statistica maghiară din 1910 (cifrele oficiale ale Guvernului ungar) şi din statistica oficială românească.

Conform acestor date de nezdruncinat, sub regimul unguresc *românii aveau în 1914 o şcoală primară la 1340 locuitori români şi o şcoală secundară la 161.621 locuitori români.*

Sub regimul românesc, *ungurii au astăzi o şcoală primară la 966 locuitori maghiari şi o şcoală secundară la 21.435 locuitori unguri.*

Credem, la fel ca prietenul nostru Şerbescu, că aceste cifre nu au nevoie de nici un comentariu.

Ne vom mulţumi să mai adăugăm câteva.

Memoriul Federaţiei ungureşti pentru Societatea Naţiunilor pretinde că subsidiile acordate de Statul român şcolilor ungureşti sunt minime şi că atribuirea lor este absolut arbitrară în comparaţie cu cele pe care statul ungar le dădea şcolilor având limbi de predare nemaghiară şi că aceste subsidii aveau atunci caracterul de obligaţie legală.

Ne permitem să contrazicem această afirmaţie, mai întâi, pentru că aici este imposibilă orice comparaţie între statul ungar care *nu întreţinea nici o şcoală românească* şi care acorda subsidii şcolilor confesionale, acolo unde dorea şi statul român care întreţine 260 de şcoli primare de stat cu limba de predare maghiară şi 233 de secţii maghiare, adică 483 de şcoli primare maghiare fără a socoti şcolile secundare de stat în limba maghiară.

Statul român a cheltuit în 1930 pentru a întreţine aceste şcoli de stat de limba maghiară: 103 milioane de lei pentru şcolile primare şi 26 milioane de lei pentru şcolile secundare (exact 129.296.184 lei).

În ceea ce priveşte învăţământul confesional, statul român a dat pentru şcolile minoritare subsidii în valoare de 25 milioane lei în 1929 şi de 20 milioane lei în 1930 (suma mai mică din 1930 se explică prin criza financiară).

În afara acestor subsidii, în bugetul statului pe 1930 se află sume considerabile, afectate şi plătite pentru întreţinerea cultelor minoritare. Art. 165 din bugetul pe 1930 prevedea pentru personalul administrativ şi slujitorii cultelor minoritare 167.785.019 lei. Şi dacă adăugăm 10.508.772 lei, prevăzute pentru întreţinerea unor seminarii şi institute religioase minoritare, suma plătită de statul român în 1930 pentru cultele minoritare se ridică la circa 178 milioane lei.

Din toate aceste subsidii, o cotă proporţională revine minorităţii maghiare.

Adăugăm că actualul guvern român sub preşedinţia dlui prof. Nicolae Iorga, în dorinţa sa de a calma situaţia, a instituit prin lege un subsecretariat de stat pentru minorităţi, încredinţat unui german, dl. Rudolf Brandsch, ajutat (pe post de consilier tehnic), de un maghiar, dl. Arpad Bitay, care au acceptat aceste însărcinări cu

asentimentul Partidului German respectiv al Partidului Maghiar. Acest subsecretariat are drept scop de a rezolva într-o manieră echitabilă doleanțele minoritarilor și de a pregăti în același timp unele proiecte de lege care interesează aceste minorități.

Și acum pentru a termina să *pledăm vinovați*. Să admitem totuși pentru moment, chiar împotriva evidenței, că toate acuzațiile din memoriul maghiar sunt adevărate (bineînțeles acuzațiile de fapt, nu procesele de intenție).

Ce concluzie logică poate trage din aceasta un judecător imparțial? În mijlocul unor dificultăți imense, inerente unei schimbări de regim, unei stări de spirit a minorității maghiare refractare, ieri atotputernică, astăzi ațâțată de campania revizionistă de la Budapesta, neputând și nedorind să conceapă – mai ales în primii ani – regimul românesc decât ca pe o situație vremelnică, printre toate aceste piedici și în plin zbucium al sentimentelor naționale dezlănțuite, statul român întreține sau subvenționează 1357 de școli primare maghiare, (483 de stat, 874 confesionale), 56 școli secundare maghiare (de stat și confesionale) și cheltuiește pentru aceste școli, 150 milioane lei pe an.

Și timp de 12 ani (din 1919 până în 1930) memoriul maghiar verificând minuțios activitatea școlară imensă și binefăcătoare a statului român în Transilvania și în Banat – nu poate releva în sarcina sa decât câteva excese de zel mizerabile și inutile ale funcționarilor subalterni, două sau trei acte de condamnabilă violență. De aici și până a generaliza, așa cum face memoriul Federației maghiare pentru Societatea Națiunilor și de a face un proces de intenție întregii politici școlare a statului român, este o mare distanță. Credem cel puțin că am demonstrat-o.

Din dorința sa foarte sinceră de înțelegere între români și unguri, Asociația Română pentru Societatea Națiunilor a încercat să răspundă în maniera cea mai precisă la fiecare din cele 11 puncte de acuzare din memoriul Zichy. Ea speră că în urma acestor explicații, Federația maghiară va renunța la Proiectul de Rezoluție, publicat la sfârșitul memoriului și pe care își propune să-l înainteze Uniunii Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor. Asociația română consideră, în realitate, că acest proiect de rezoluție nu este decât o nouă armă de luptă. Cine dorește pacea, trebuie să dorească mai întâi dezarmarea morală.

Ne permitem să le-o cerem prietenilor noștri maghiari, în interesul bine înțeles al viitorului celor două popoare ale noastre.

ION PILLAT

6 **1932 martie 3, Constanța**

EPITROPIA
COMUNITĂȚII ARMENE
din CONSTANȚA

Domnule Președinte,

Subsemnata Comunitatea Armeană din Constanța prin Președinte Yervant Beyazdjian, avem onoarea a vă ruga să binevoiți, a dispune să ni se plătească la caseria Primăriei Municipiului Constanța o tranșe de cel puțin 20000 – douăzeci mii lei, din subvențiunea ce ni se acordă anual de Onor Primăria Constanța, pentru acoperirea bugetului școalei și bisericei din localitate.

Vă rugăm să binevoiţi a constata că suntem foarte strâmtoraţi şi nu am putut face plăţile Institutorilor Şcolare şi impozitelor ce ne incumbă pe anul trecut.

Primiţi, domnule primar, asigurarea distinselor noastre consideraţiuni.

Ss. Yervant Beyazdjian

D. Sale
Dlui Preşedinte al Comisiei Interimare Constanţa.
Rezoluţia
28 martie 1932
Aprobat 12.000 lei.
ss. D. Voicu

Direcţia judeţeană Constanţa a Arhivelor Naţionale, fond Primăria Municipiului Constanţa, dosar 14/1932, p. 25.

7

1932 martie 4, Bucureşti

UNIUNEA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN VECHIUL REGAT

Circulara
1932, martie 4 Bucureşti

Domnule Preşedinte

Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă că, în cele din urmă, după o stăruinţă deosebită am reuşit să obţinem ordonanţele de plată ale subvenţiunei cultului mozaic pe anul trecut. Sperăm să le putem încasa în curând şi să le distribuim conform tabloului de repartiţie uzitat.

După cum ştiţi în urma intervenţiunilor noastre dl. ministru de finanţe aprobase a se plăti subvenţia cultului mozaic prin compensare cu impozitele ce comunităţile evreieşti ar datora din trecut. Constatând însă că unele comunităţi nu aveau datorii către stat am făcut noi intervenţiuni şi am obţinut autorizaţia de a se face plăţile fără nici o obligaţie de compensaţie.

S-a ivit însă o nouă dificultate, anume că dl. controlor financiar a refuzat aprobarea din cauză că după legea contabilităţii emiterea ordonanţelor e subordonată prezentării actelor justificative, în cazul nostru a statelor de lefuri.

Chestiunea statelor de lefuri, cerută de minister ca acte justificative, nefiind clarificată, am cerut Curţii de Conturi ca aceasta să admită emiterea ordonanţelor de plată şi prezentarea ulterioară a actelor justificative.

În urma intervenţiunei dlui dr. Filderman, Înalta Curte de Conturi a binevoit să admită punctul nostru de vedere şi a dispus emiterea ordonanţelor.

Ele s-au emis pe ziua de 29 februarie, ultima zi când se emiteau ordonanţele, căci orice ordonanţă emisă după 29 februarie pentru datoriile din 1931, nu se mai plătesc, ci merg la casa de compensaţii.

Astfel am salvat suma ce se cuvine comunităţilor evreieşti din întreaga ţară.

Ordonanțele trebuiesc încasate până cel mai târziu în ultima zi a lunei martie. Din ele s-a redus impozitul pe salar și pe drumuri, așa că urmează să se bonifice pentru anul corent impozitele pe salariu reținute pe statele de lefuri în ordonanță, dacă în cursul anului 1931 unele Comunități au achitat salariile respective rabinilor lor.

Nădăjduim că până în 10–15 zile să intrăm în posesiunea banilor și să purcedem imediat la distribuirea lor. Peste câteva zile, de altfel, vă vom remite chitanțele respective odată cu gestiunea financiară a Uniunei Comunităților Evreiești din V. Regat.

Vă aducem, de asemenea, la cunoștință că am început de pe acum să facem demersuri pentru încasarea subvențiunii cultului mozaic și pentru școli pe anul corent și nădăjduim că în urma noilor noastre intervenții vom obține un rezultat favorabil.

Vă salutăm, cu toată stima,

Președinte
(Dr. W. Filderman)

Secretar–general
(M. Schweig)

Direcția județeană Botoșani a Arhivelor Naționale, fond Comunitatea Evreilor Dorohoi, dosar 1/1931, f. 81

8 **1932 martie 6, Sânnicolaul Mare**

Taxa 400 lei – Bani
timbru 16 ss indescifrabil
416 notar public

STATUTELE

Reuniunei Cetățenești a Plugarilor Sârbi din Sânnicolaul Mare
Capitolul I. Titlul, reședința, durata și scopul reuniunei

Art. 1. Titlul asociației este: „Reuniunea Cetățenească a Plugarilor Sârbi din Sânnicolaul Mare".

Art. 2. Reședința este în comuna Sânnicolaul Mare, județul Timiș-Torontal și filiale nu are.

Art. 3. Reuniunea s-a înființat pe timp nelimitat.

Art. 4. Scopul Reuniunei este:

„Pe lângă excluderea chestiilor, problemelor și năzuințelor de politică de orice natură, a oferi plugarilor Sârbi din Sânnicolaul Mare un local de convenire, unde pe lângă dezvoltarea simțului de societate, să se dea posibilitatea de dezvoltare culturală în general și în specialitatea de agricultură."

a) comandă gazete și reviste sârbești și românești, cari vor sta totdeauna la dispoziția membrilor;

b) va înființa o bibliotecă, care va înșira și broșuri din literatura românească pentru a da posibilitatea membrilor de a cunoaște bine istoria, năzuințele și lupta de existență a poporului român;

c) va înfiinţa un cor pentru cultivarea muzicii româneşti şi sârbeşti;

d) va oferi membrilor în localul destinat distracţii modeste, de domino, table, şah, cărţi de joc, etc. şi, în fine;

e) va aranja serate şi petreceri publice.

Capitolul II. Membrii, obligaţiunile şi drepturile lor

Art. 5. Calitatea membrilor este de trei feluri:

a) membri de onoare

b) membri ordinari şi

c) membri ajutători.

Membrii de onoare pot fi aclamaţi numai de adunarea generală şi la propunerea Comitetului de direcţiune, anume astfel de persoane, cari prin activitatea lor în jurul înfiinţării Reuniunei, sau în domeniul dezvoltării agriculturii între locuitorii comunelor sârbeşti. Drepturile lor sunt egale cu ale membrilor ordinari, dar nu sunt obligaţi să plătească taxa de membru.

Membri ordinari pot să fie oricare plugar, cetăţean român şi de naţionalitate sârbă, care locuieşte în comuna Sânnicolaul Mare.

Membru ajutător poate să fie oricare alt cetăţean din comuna Sânnicolaul Mare sau chiar şi din altă comună, dacă îşi exprimă dorinţa de a fi membrul Reuniunei şi dacă plăteşte taxele prescrise. Membrii ajutători nu au drept de vot nici în adunarea generală şi nici nu sunt eligibili. Dealtcum se bucură de toate drepturile ca şi membrii ordinari.

Art. 6. Primirea membrilor ordinari şi ajutători: Ca cineva să fie primit membru, trebuie să facă cererea în acest sens în scris, trebuie să se declare că va plăti regulat taxa cuvenită precum şi taxa de înscriere aşa cum s-a hotărât de către adunarea generală, primirea lui trebuie să fie propusă de cel puţin doi membri ai Reuniunei şi în fine, trebuie să fie acceptată de Comitetul de direcţiune. Această acceptare se face în şedinţa Comitetului cu majoritate absolută şi prin votare secretă. Aceste dispoziţii se referă atât la membrii ordinari cât şi la cei ajutători. Cetăţeanul a cărui cerere de primire a fost respinsă de Comitetul de direcţiune poate apela la proxima adunare generală.

Art. 7. Taxa membrilor ordinari şi a celor ajutători se socoteşte pe întreg anul în care s-a făcut intrarea, întrucât aceasta s-a acceptat în primul semestru, iar dacă numai în al doilea, prima taxă se va încasa numai pe jumătate de an. Cota taxei anuale a membrilor ordinari şi ajutători, precum şi taxa de înscriere, care este egală atât pentru cei ordinari cât şi pentru cei ajutători, se va stabili din an în an de către adunarea generală.

Taxele de membru se plătesc în două rate şi anume la 1 aprilie şi la 1 octombrie în fiecare an.

Art. 8. Ieşirea membrilor. Membrii ordinari şi cei ajutători care intenţionează să iasă din cadrele Reuniunei, vor înainta preşedintelui cu cel puţin una lună înainte de expirarea anului călindaric o adresă în acest sens. Întrucât omite această comunicare, obligaţia lui de a plăti taxa de membru se prelungeşte cu încă un an. Membrii ieşiţi benevol sau cei excluşi în mod definitiv, n-au drept la nici o parte din averea Reuniunei şi nici la replătirea taxelor deja achitate.

Art. 9. Excluderea membrilor. Aceasta se face de către Comitetul de direcţiune prin votare secretă şi cu majoritatea voturilor în cazul dacă membrul respectiv,

după ce a rămas în restanță cu achitarea taxei, nici după invitarea scrisă a președintelui nu plătește. Membrul exclus din acest motiv, poate să se reactiveze, dacă va plăti toate restanțele. Pe lângă cazul de mai sus Comitetul de direcțiune poate să excludă membrii care prin purtarea și prin faptele lor au cauzat Reuniunei daune morale și materiale, asemenea și aceia care jignesc moralitatea publică. Cei care și-au pierdut drepturile lor publice în baza unei sentințe judecătorești ridicată la valoare de drept sunt excluși din oficiu, fără a se mai pune chestia la votare.

Propunerea de excludere trebuie să se comunice celui interesat cu cel puțin 8 zile înainte de ținerea ședinței Comitetului în care chestia se va dezbate, cu scopul ca și el să se poată apăra. Această comunicare se va face în scris și în ședința Comitetului se va ține cont de actele justificative, sau de argumentele predate eventual verbal de cel interesat. Hotărârea de excludere este numai în acel caz valid, dacă votarea secretă a rezultat votul majoritar pentru excludere, în caz de paritate, propunerea de excludere se consideră de respinsă.

Contra hotărârilor de excludere a Comitetului de direcțiune se poate apela în 30 de zile de la pronunțare la proxima adunare generală, dar cel exclus până atunci nu poate cerceta localul Reuniunei. Hotărârile de această natură se vor comunica în scris membrului exclus în cel mult 8 zile după pronunțare. Adunarea generală, care va decide definitiv asupra apelurilor contra excluderilor, în aceste chestii numai cu majoritatea absolută a voturilor poate decide valid.

Art. 10. Propuneri speciale și plângeri se pot depune de fiecare membru ordinar și ajutător la Comitetul de direcțiune, ce însă trebuie să se facă în scris și cu motivare suficientă. Îndeosebi plângerile trebuie puse la ordinea de zi a proximei ședințe.

Capitolul III. Organele și administrarea.

Art. 11. Organele Reuniunei sunt:

a) adunarea generală,

b) Comitetul de direcțiune,

c) președintele și

d) Comitetul de supraveghere.

Art. 12. Adunarea generală este forul superior al Reuniunei. În fiecare an în primele două luni se va ținea câte o adunare generală ordinară. Convocarea se va face în scris prin circulară, conținând data, locul și ordinea de zi exact și se face cu cel puțin 14 zile înainte de data fixată. Convocarea o face președintele. De altcum la hotărârea Comitetului de direcțiune, sau dacă cel puțin 10 membri ordinari cer, adunarea generală extraordinară se poate convoca oricând în decursul anului pe lângă respectarea formelor de mai sus. Adunările generale pot să hotărască valid, dacă majoritatea absolută a membrilor existenți este de față și pe lângă majoritatea absolută sau relativă a voturilor exprimate. Întrucât la prima convocare nu s-au prezentat membrii în numărul cerut, pe alte 8 zile se va convoca adunarea generală din nou cu aceiași ordine de zi, când apoi se va putea hotărâ valid, fără considerarea numărului celor prezenți.

Art. 13. Agendele adunării generale sunt următoarele:

a) aprobarea raportului despre activitatea anului trecut,

b) aprobarea gestiunei anului încheiat,

c) darea de absolutoriu pentru președinte, pentru ceilalți funcționari, pentru Comitetul de direcțiune și supraveghere,

d) acceptarea preliminarului de buget pe anul viitor,

e) alegerea preşedintelui, a viceprezidentului, a secretarului, a casierului, a bibliotecarului pe câte un an, mai departe alegerea membrilor ordinari în comitetul de direcţiune şi în cel de supraveghere, asemenea pe câte un an,

f) aclamarea membrilor de onoare,

g) deciderea asupra apelurilor făcute contra hotărârilor Comitetului de direcţiune,

h) fixarea taxei de înscriere,

i) fixarea taxelor de membri ordinari şi de membri ajutători,

j) modificarea statutelor,

k) dizolvarea şi lichidarea Reuniunei,

l) în fine hotărârea tuturor chestiilor, cari nu sunt date atribuţiei Comitetului de direcţiune.

Art. 14. Modificarea statutelor, apoi dizolvarea şi modul de lichidare se poate decide numai în cazul dacă în adunarea generală convocată în mod statutar, de faţă sunt cel puţin 2/3 (două treimi) din numărul membrilor existenţi şi dacă modificarea statutelor, respectiv dizolvarea şi lichidarea propusă se decide iarăşi 2/3 părţi din voturile exprimate.

Art. 15. Votarea în adunările generale se face de regulă deschis, prin ridicarea mâinilor, dar în chestii personale, ca în alegerea preşedintelui etc. ea se poate face şi în mod secret, dacă se cere de cel puţin cinci membri ordinari. În chestiile de excludere, respectiv asupra apelurilor în această materie, votarea se face necondiţionat secret. Dreptul de vot se poate exercita numai personal de fiecare membru.

Art. 16. Despre fiecare adunare generală se va dresa un proces-verbal, care se va înscrie în un registru bine legat şi cu table tari. Acest proces verbal se va semna de preşedinte, de secretar şi de încă doi membri designaţi de preşedinte pentru acest scop în fiecare adunare generală.

Art. 17. Comitetul de direcţiune. Acesta este organul, care execută toate cele hotărâte de adunarea generală şi care propriu-zis administrează Reuniunea. Comitetul de direcţiune constă din:

preşedinte,
vicepreşedinte,
secretar,
bibliotecar,
casier şi din
8 (opt) membri ordinari.

Toţi aceştia sunt aleşi de adunarea generală cu majoritatea voturilor pe un an.

Comitetul de direcţiune va ţine în fiecare trimestru câte o şedinţă. Convocarea o face preşedintele din iniţiativă proprie, dar şi dacă se cere de cel puţin 5 membri din comitet. Convocarea se face cu cel puţin 5 zile înainte de termenul fixat pe indicarea punctuoasă a zilei, orei, localului şi a ordinei de zi. Convocarea se face în scris prin circulară. Şedinţele se conduc de preşedinte, greficrul este secretarul, care redactează procesul-verbal ce se va înscrie în registrul proceselor-verbale despre adunările generale. Şi aceste procese-verbale se vor semna de preşedinte, de secretar şi de doi membri verificatori designaţi de preşedinte special şi în fiecare caz aparte pentru autentificare. Comitetul de direcţiune va hotărâ valid numai pe lângă prezenţa majorităţii absolute a membrilor şi cu majoritatea absolută sau relativă a

voturilor exprimate. Votarea se face de regulă deschis, dar în chestii personale, ca de exemplu primirea și excluderea membrilor se face totdeauna în mod secret. În alte chestii dacă 5 membri pretind, se face asemenea secret.

Art. 18. Agendele Comitetului de direcțiune sunt următoarele:

a) îngrijirea și păstrarea averii Reuniunei,
b) executarea hotărârilor adunării generale,
c) întocmirea raportului despre activitatea anului trecut,
d) întocmirea gestiunei anului trecut,
e) pregătirea preliminarului de buget pe anul viitor,
f) acceptarea membrilor,
g) excluderea membrilor,
h) angajarea și demiterea servitorului localului,
i) elaborarea regulamentului despre ordinea localului,
j) propunerea membrilor de onoare pentru a fi aclamați de adunarea generală,
k) angajarea Reuniunei cu ocazia de contractări și luări de obligamente,
l) pregătirea adunărilor generale.

Art. 19. Comitetul de supraveghere. Acesta constă din 5 (cinci) membri aleși de adunarea generală pe un an. Acest comitet își alege președintele din sânul său și este oricând îndreptățit, să supravegheze și să controleze gestiunea casierului în decursul anului. La finea anului verifică încheierea socotelilor, care trebuie făcută cu indicarea cronologică a intrărilor și ieșirilor, aflându-se pentru fiecare poziție act justificativ. Verificarea se face prin semnarea tuturor membrilor din Comitet. Tot acest comitet colaborează la compunerea preliminarului de buget pe anul viitor. În buget se vor indica intrările sigure pe categorii, iar ieșirile cele mai necesare asemenea grupate pe categorii.

Capitolul IV. Funcționarii

Art. 20. Președintele. Calitatea lui este onorifică și se alege de adunarea generală pe un an și retribuție n-are. El reprezintă Reuniunea în fața autorităților și a instanțelor judecătorești, precum și față de persoane terțe. Are dreptul să convoace oricând Comitetul de direcțiune și a adunărilor generale, împreună cu secretarul și cu doi autentificatori. El ordonanțează bani din casă spre plătire și contrasemnează toate bonurile de intrare. Ordonanțarea de bani până la suma de 300 lei o poate face pe răspunderea proprie. În chestii materiale, la contractări, împrumuturi, cumpărări etc. angajează Reuniunea numai semnând cu un alt delegat special din caz în caz în urma hotărârii Comitetului de direcțiune. El îngrijește respectarea statutelor între orice împrejurări.

Art. 21. Vicepreședintele. Dânsul înlocuiește pe prezident cu toate drepturile și obligațiile lui, întrucât acesta este împiedicat a-și (....)* drepturile și obligațiile sale. Vicepreședintele se alege de adunarea generală pe un an.

Art. 22. Secretarul. Se alege de asemenea de adunarea generală pe un an. El redactează procesele-verbale în ședințele Comitetului de direcțiune și în adunările generale, le semnează, el face toată corespondența, îngrijește arhiva, stă în ajutorul casierului pentru evidența membrilor, apoi la încheierea socotelilor anului expirat și stă la directa dispoziție a președintelui.

Art. 23. Casierul. Dânsul conduce registrul despre evidenţa membrilor, despre restanţele de taxe, el conduce casa şi registrul de casă, el face plăţile dar numai la ordonanţarea preşedintelui. El pregăteşte anual încheierea gestiunii şi o supune preşedintelui. În şedinţa Comitetului de supraveghere cu ocazia preliminării bugetului pe anul viitor el este raportorul.

Art. 24. Bibliotecarul. Dânsul execută hotărârile Comitetului de direcţiune cu privire la comanda gazetelor şi a revistelor, a cărţilor de cetire, el le păstrează şi le ţine în evidenţă, el liberează membrilor pe răspunderea sa cărţile de cetit şi din caz în caz îşi face raportul către preşedinte despre starea bibliotecii.

Capitolul V. Averea Reuniunei.

Art. 25. Reuniunea neavând nici un scop patrimonial, nu s-a năzuit ca la înfiinţare, să câştige oarecare avere şi nici să-şi achiziţioneze donaţiuni etc. Înfiinţarea se bazează pe tributul, ce se dă prin intrare benevolă ca membru în această Reuniune. Astfel Reuniunea n-are nici o avere iniţială şi ea se va susţine din taxele de: înscriere, de membru, precum şi din eventualele venituri, ce vor decurge în urma aranjărilor seratelor culturale.

Capitolul VI. Dizolvarea şi lichidarea

Art. 26. Dizolvarea se poate decide numai într-o adunare generală, convocată în mod reglementar şi dacă s-ar prezenta 2/3 (două pe trei) părţi dintre membrii existenţi, iar dacă dizolvarea se decide cu cel puţin 2/3 (două treimi) din numărul voturilor exprimate. Dizolvarea o dată hotărâtă nu se mai poate retrage şi adunarea generală, care a hotărât dizolvarea va decide imediat cu privire la lichidare. Executarea lichidării însă se poate face numai pe lângă respectarea art. 55–58 din regulamentul legii asupra persoanelor juridice.

Capitolul VII. Controlul Statului.

Art. 28. Înfiintându-se Reuniunea Cetăţenească a Plugarilor Sârbi din Sânnicolau Mare întru toate pe lângă respectarea şi în principiul legii asupra persoanelor juridice publicată în Monitorul Oficial no. 27/1924, preşedintele şi Comitetul de direcţiune răspunde totdeauna pentru eventualele contravenţii la această lege, iar în conformitate cu art. 51 şi 52 din regulamentul legii, preşedintele este personal răspunzător şi obligat a înainta în fiecare an cel târziu la finea lunei martie Onoratului Tribunal Timiş-Torontal şi Onoratului Inspectorat al Regiunei VII Timişoara următoarele:

a) procesul-verbal despre adunarea generală ţinută cu încheierea anului, în care să fie cuprins raportul preşedintelui despre activitatea dezvoltată în anul trecut,

b) copia gestiunei la încheierea anului,

c) copia bugetului preliminar pe anul în curs.

Aceste statute s-au aceeptat şi aprobat în întregime şi cu unanimitate în adunarea generală constituantă, ţinută la 6 martie 1932 în Sânnicolaul Mare semnându-se de noi membrii constituanţi în mod autentic.

Subsemnatul notar public cu referire la procesul-verbal dresat azi şi înregistrat la nr. 32/1932 n.p. atestez	Ioan Bojin Pajtity Jivco Jivko Dobricy

că dnii Ioan Bojin, Paitici Jivco, Dobrity Malesco, Sredoiev Uroş, Sredoiev Ioan, Sredoiev Todor, Raicici Radivoi, Raicici Petru, Todorov Miloş, Pavlov Slavco, Mircovici Stanimir, Bojin Iovan, Petrov Eugen, Perin Jivco, Mircovici Liubo, Obradov Ţvetco, Vasity Dragoslav şi Malaţcov Borislav toţi plugari domiciliaţi în Sânnicolaul Mare şi personal cunoscuţi de noi au semnat acest act în prezenţa mea cu mâna proprie Sânnicolaul Mare, la 10 zece martie 1932 unamienouăsutetreizecişidoi

Taxa 400 lei – bani
timbru 16
416 lei

L Luţai
notar public

Malesko Dobrity
Sredoiev Uroş
Sredoiev Ioan
Sredoiev Todor
Raicici Petru
Todorov Miloş
Raici Radivoi
Pavlov Miloş
Pavlov Slavco
Mircovity Stanimir
Bojin Jovan
Eugen Petrov
Perin Jivco
Mircovity Liubomir
Obradov Czvetko
Vasity Dragoslav
Malackov Borislav

Direcţia judeţeană Timişoara a Arhivelor Naţionale, fond Tribunalul judeţean Timiş-Torontal. Persoane juridice, dosar 15/1932, f. 3–7

9 **1932 aprilie 7, Bucureşti**

NOTĂ

Din constatările făcute şi verificate în cercurile polone situaţia actuală a minorităţilor polone din Bucovina în urma unor modificări de ordin politic şi cultural, se prezintă în modul următor:

Polonii din România, al căror centru cultural politic şi economic se găseşte la Cernăuţi, sunt grupaţi în două tabere politice şi anume: „Rada Narodovo", de culoare liberală, sub conducerea d-lui Friedel Alois şi „Polski Zvinozcke", de culoare naţional-ţărănesc, sub conducerea d-lui avocat Gregor Szimonovicz.

Dl. Gregor Szimonowicz, cu ajutorul bănesc primit din Polonia, înfiinţează, în localitate, societatea culturală „Maczierz Polska" şi alte şcoli primare şi prin felul său de procedare pe teren cultural îşi câştigă simpatiile populaţiunei polone atât în ţară cât şi în Polonia.

După un timp însă, dl. Szimonovici a început să întrebuinţeze banii meniţi pentru scopuri culturale pentru interese personale sau alte chestiuni extra-şcolare, care fapt a determinat pe consulul polon din Cernăuţi, să întreprindă demersurile necesare pentru destituirea d-lui Szimonovici de la conducerea sus zisei societăţi, deoarece s-au întrebuinţat mari sume de bani în alte scopuri decât pentru cel destinat.

Consulul polon, dr. Grabinschi nu s-a amestecat în mod accentuat în politica internă a polonilor din România, cât ea cadra cu interesele generale polone-române, ci amestecul său a avut ca scop primordial de a paraliza fricţiunile culturale şi politice din România şi mai cu seamă din Bucovina.

Astăzi, d-rul Szimonovici este discreditat atât în fața autorităților polone cât și române, pentru că a luat parte la un congres minoritar la Riga, unde s-a plâns în contra tratamentului polonilor din partea statului român, care fapt s-a remarcat în ultimul timp la o adunare polonă în localitate, când dl. Szimonovici a cerut să se trimită delegați poloni la congresul minoritar din Geneva.

În altă ordine de idei, amestecul Consulului polon în politica internă a polonilor din România, a fost numai protestul acestuia în contra păstrării samavolnice a banilor veniți din Polonia și a diferitelor manifestațiuni a d-rului Szimonovici, ostile intereselor generale ale României și Poloniei.

În prezent, încrederea populației polone din România nu o are nici dl. Friedel, nici d-rul Szimonovici, ci dl. Jakovschi, care cu ajutorul dat de prelatul Lukasievici, va înființa un nou partid politic polon din România. Acest partid va funcționa independent de cele românești și va lucra într-o oarecare măsură, conform instrucțiunilor și directivelor primite din Polonia, cari bineînțeles nu vor atinge interesele statului românesc. Actualmente politica polonă e condusă de soc. polonă „Citalnia Polska și Bratna Pomoț", conduse de prelatul Lukasivici, ales președinte cu ocazia ultimelor alegeri.

Cu ocazia acestor alegeri, d-nii Szimonovici și Friedel au încheiat o fuzionare tacită, căutând prin aceasta să facă imposibilă alegerea prelatului Lukasivici, cea ce însă nu le-a reușit.

Societățile amintite mai sus, editează ziarul polon „Polonul în România", organul noului curent politic polon din România.

Soc. „Maczoerz Polska", care era condusă de d-rul Szimonovici, acum e condusă de un consiliu de 5 persoane, în frunte cu dl. Shibinschi și are denumirea de „Polski zvozek skolna" / Uniunea școlară polonă". În ceea ce privește întreținerea unui ziarist polon în Bucovina, aceasta se explică prin faptul că statul polon care finanțează mișcarea polonă culturală în România dorește să aibă un control asupra societăților culturale și asupra administrării fondurilor acordate. Aceasta este actuala situație polonă din România, urmând ca în scurt timp să se înființeze partidul amintit mai sus, sub conducerea d-lui Jukovschi, care va exprima adevăratul spirit al elementului polon din România.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944, România vol. 385, p. 132–137

10

1932 aprilie 22, București

Articol unic. – Articolul 61 din legea învățământului primar din 26 iulie 1924, se modifică precum urmează:

Învățământul religios-moral este obligatoriu. Materia de studiu și programa acestui învățământ vor fi stabilite de Sf. Sinod pentru Biserica Ortodoxă Română, iar pentru celelalte confesiuni de autoritățile superioare religioase respective, în ambele cazuri, în înțelegere cu Ministerul Instrucțiunii.

El se predă în localul școlii, în două ore pe săptămână, în fiecare clasă sau divizie și în mod gratuit de preotul parohiei. Acolo unde nu este preot sau preotul

este infirm, se va preda de învăţător sau de persoana indicată de autoritatea superioară religioasă, cu aprobarea Ministerului Instrucţiunii, al Cultelor şi Artelor.

Dacă elevii unei şcoli aparţin mai multor confesiuni, eclesiasticii cultelor respective îngrijesc în mod gratuit, de instrucţia şi educaţia religioasă a elevilor, rezervându-li-se ore speciale în orarul şcolii, astfel ca învăţământul obişnuit să nu fie tulburat în mersul său, nici şcolarii să nu fie împiedicaţi de a veni exact la orele hotărâte pentru predarea celorlalte lecţii.

Controlul învăţământului religios se face, pe lângă organele de control ale Ministerului Instrucţiunii, de autoritatea bisericească respectivă.

Predarea învăţământului religios şi moral în mod gratuit de către eclesiastici constituie o parte esenţială a misiunii lor pastorale; neîndeplinirea sau neglijarea acestei datorii atrage după sine sancţiuni.

Ministerul va duce la cunoştinţă autorităţilor superioare bisericeşti abaterile de la aceste îndatoriri, pentru a lua măsuri disciplinare în contra preoţilor vinovaţi, în conformitate cu regulamentul pentru procedura instanţelor bisericeşti.

Colecţia Hamangiu, Codul general al României, Legi uzuale, vol. XX, 1932, Bucureşti, 1933, f. 385–386

11

1932 iulie 30, Hârlău

Domnule Prefect

Urmare la raportul nostru nr. 4025 din 29 iulie a.c. avem onoarea a înainta alăturat copie după Statutul organizaţiei Sioniste din România ce ne-a fost depus de organizaţia Sionistă din acest oraş.

Şeful Comisariatului

Domniei sale,
Domnului Prefect al judeţului Botoşani

Copie după
STATUTUL
Organizaţiei Sioniste din România

Capitolul I
Prevederi generale

Art. 1. Organizaţia sionistă din România (Vechiul Regat) este o parte a Organizaţiei Sioniste Mondiale şi cuprinde pe toţi evreii din Vechiul Regat, în vârstă de 14 ani împliniţi, indiferent de sex, care aderă la mişcarea sionistă având de scop crearea unui cămin naţional evreiesc în Palestina (Programul din Basel) care plătesc Sekel pentru Organizaţia Sionistă Mondială şi contribuţia către Organizaţia Sionistă din ţară.

Art. 2. Denumirea organizaţiei este „Organizaţia Sionistă din România" şi cuprinde totalitatea sioniştilor din Vechiul Regat.

Art. 3. Organizaţia are drept organ legislativ congresul, drept organ consultativ şi de control, comitetul central şi drept organ executiv, comitetul executiv (executiva).

Art. 4. Organizaţia poate lucra numai în limitele stabilite de statutele organizaţiei sioniste şi de prezentul statut precum şi în conformitate cu deciziile congreselor sioniste mondiale şi ale congreselor din ţară.

Art. 5. Sediul organizaţiei este Bucureşti, unde trebuie să aibă domiciliul membrii executivi.

Capitolul II
Secţiuni locale

1. *Constituirea secţiunii*

Art. 6. Într-o localitate nu poate să existe decât o singură secţiune sionistă cu excepţia prevăzută de Art. 7.

Această secţiune constituie gruparea organizatorică a tuturor sioniştilor dintr-o localitate.

Art. 7. În localităţile cu o populaţie evreiască mai numeroasă unde întinderea oraşului constituie un impediment pentru concentrarea activităţii sioniste, se vor înfiinţa secţiuni de cartiere. Aceste secţiuni de cartiere vor coordona lucrările lor prin crearea unei comisiuni centrale în care vor trimite câte unul până la 3 reprezentanţi. Legătura între aceste secţiuni şi executiva o va face prin intermediul comisiunii centrale cu dreptul pentru executivă de a avea şi legături directe.

Art. 8. Congresul poate decide gruparea secţiunilor în regionale a căror constituire şi funcţionare se va stabili printr-un regulament special. Comitetul central al organizaţiei are dreptul la experimentarea activităţii regionalelor, să decidă menţinerea, modificarea sau desfiinţarea lor.

Art. 9. Fiecare secţiune locală pentru a se constitui, trebuie să aibă aprobarea executivei şi să fie condusă de un comitet care să fie confirmat de asemenea de executivă.

2. *Îndatoririle generale ale secţiunilor*

Art. 10. Secţiunile sioniste care constituie Organizaţia Sionistă cuprind pe toţi sioniştii aparţinând tuturor fracţiunilor şi grupărilor din localitatea respectivă. Acestor secţiuni le încumbă lucrul în toate domeniile activităţii locale sioniste organizarea, propagarea ideii sioniste, cultură, comunitate, alia, şekel, fonduri sioniste şi ele formează nucleul şi centrul întregii vieţi sioniste din localitatea respectivă. Un program special care face parte integrantă din acest statut va arăta în mod deliberat cercul de activitate al secţiunilor sioniste.

3. *Fracţiuni şi grupări*

Art. 11. Membrii unei secţiuni sioniste se pot grupa pe fracţiuni sau grupări înlăuntrul organizaţiei sioniste după convingerile şi părerile lor politice. Sunt recunoscute acele formaţiuni sau grupări care au cel puţin 100 (una sută) aderenţi în ţară şi au participat pe liste proprii sau în cartel cu alta, la ultimile alegeri pentru congresul Mondial sau din ţară, lista întrunind cel puţin 250 voturi. Sioniştii care aparţin unui partid sau fracţiuni sunt obligaţi să participe la întreaga activitate a secţiunilor sioniste din oraşul în care locuiesc. Fracţiunile şi grupările sioniste au dreptul de a face propagandă pentru ideologia şi programul lor şi de a organiza pe aderenţii lor fără a prejudicia şi a împieta asupra activităţii secţiunii sioniste din care fac parte toţi membrii fracţiunilor şi grupărilor şi care este singura reprezentanţă locală a Organizaţiei Sioniste.

4. *Îndatoriri către Organizația Centrală*

Fiecare secțiune e obligată să suporte sarcinile Organizației Centrale prin contribuții fixate de executivă în limitele bugetului votat. Dacă în timpul exercițiului se vor ivi cheltuieli neprevăzute peste capitalul bugetar respectiv. Executiva va convoca Comitetul Central care va putea hotărî deschiderea unui credit nou pe care secțiunile vor fi datoare să-l acopere printr-o cotă.

Art. 13. Secțiunile vor sta în permanentă legătură cu Executiva și o vor ține pe aceasta la curent cu activitatea lor, vor înainta copia bilanțului ce vor încheia la fiecare semestru sau fine de an și vor ?? activitatea în rapoarte trimestriale alăturând lista membrilor înscriși sau retrași.

Art. 14. Fracțiunile care nu vor îndeplini obligațiile morale și materiale care se vor abate de la prescripțiile statului precum și aceia care își vor atribui misiuni ce nu intră în cadrul activității lor vor putea fi dizolvați prin vot al Comitetului Central. Orice dizolvare trebuie să fie precedată un un avertisment pentru reintrarea în ordin.

5. *Organizarea secțiunii*

a) Comitetul Secțiunii

Art. 15. Comitetul este alcătuit din minimum 5 membri aleși în fiecare an prin votul adunării generale și confirmat de Executivă.

Art. 16. Comitetul intră în funcțiune din ziua recunoașterii lui Executivă care recunoaștere se face în termen de 15 zile, Orice contestație se cercetează de către Executivă ce hotărește asupra ei.

Art. 17. Comitetul se va constitui pe principiul diviziunii sioniste.

Art. 18. Comitetul se adună în mod regulat odată pe săptămână extraordinar ori de câte ori va fi nevoie și în hotărâri de voturi a celor prezenți hotărâri consemnate în proces-verbal.

Art. 19. Comitetul este responsabil față de adunarea generală locală căreia trebuie să supună gestiunea și față de Executivă care are un drept permanent de control. Dacă comitetul unei secțiuni se va abate de la îndatoririle sau ar aduce o gestiune neregulată se face vinovat de neglijență comitetul Executiv anchetat cazul el va putea chema la datorie sau dizolva. De asemenea dacă se va stabili în sarcina unui membru în comitet o contravenție la disciplina sionistă el va putea fi înlăturat din comitet printr-o hotărâre a Executivei. Se va proceda la fel pentru abateri grave de ordin moral.

Art. 20. În caz de dizolvare a întregului comitet Executiva va numi membrii secțiunii o comisie interimară care va conduce secțiunea până la noile alegeri.

Adunarea generală

Art. 21. Fiecare secțiune va ține o adunare generală odată pe an cu misiunea de a primi raportul asupra activității comitetului și a gestiunii financiare, a hotărâ descărcarea . a vota bugetul și alege comitetul pe exercițiul anului viitor

Art. 22. Adunări Generale Extraordinare se țin ori de câte ori comitetul le va găsi necesare sau ori de câte ori o treime din munărul membrilor ori Executiva le va cere.

Art. 23. Adunări Generale vor putea funcționa legal cu orice număr de membri prezenți dacă toți membrii în regulă au fost invitați să ia parte luând hotărâri cu majoritate de voturi a celor prezenți, hotărâri care se consemnează într-un proces-verbal.

Art. 24. Hotărârile unor adunări ilegale și acele care sunt în contradictoriu cu hotărârile congresului sau ale comitetului central pot fi anulate de Executivă.

Art. 25. Alegerile se fac pe baza dreptului de vot legal, direct şi secret de scrutin, pe lista cu reprezentarea proporţională. Unde asemenea alegeri nu pot avea loc comitetele secţiunilor vor trebui să cuprindă cel puţin câte un reprezentant al fiecărei grupări sau fracţiuni existente în localitate. În caz de refuz din partea unei grupări comitetele se vor putea institui şi fără fracţiune sau grupare.

Art. 26. Dreptul de vot activ şi pasiv la alegerea comitetelor locale îl au numai acei membrii care au achitat Sekelul, contribuţia pentru organizaţia sionistă din ţară şi pentru secţiunea locală.

6. *Finanţele secţiunii*

Art. 27. Pentru acoperirea cheltuielilor necesitate de activitatea locală conducerea secţiunii se va fixa o cotizaţie lunară sau anuală.

Art. 28. Averea mobiliară şi imobiliară a unei secţiuni nu poate fi înstrăinată niciodată. În caz de dizolvare confirmat de Executivă arhiva şi mobilierul precum şi orice avere în numerar sau în acţiuni şi efecte, vor trece în posesia Organizaţiei ca reprezentantă a tuturor sioniştilor din ţară, afară de când membrii vor fi decis a trece averea unei instituţii sioniste oficiale recunoscută ca atare.

Art. 29. Sumele strânse în secţiunile sioniste nu pot fi întrebuinţate nici în mod temporar altfel decât în scopul pentru care au fost strânse.

Art. 30. Secţiunile vor depune acţiunile şi bonurile casierului organizaţiei centrale contra unei confirmări dispunând de cupon în modul în care vor crede de cuviinţă.

Art. 31. Fiecare secţiune va avea un cont curent în registrele casierului central al organizaţiei.

Art. 32. Casierii secţiunilor ca şi casierii organizaţiei centrale vor fi persoane responsabile pentru mânuirea fondurilor sioniste.

Capitolul III
Organele de conducere ale organizaţiei

Art. 33. Organizaţia este condusă de 2 organe şi anume: Comitetul Executiv (Executiva) şi Comitetul Central.

Comitetul executiv

Art. 34. Executiva se alege de către Congres, este alcătuită din 7–11 persoane şi va cuprinde pe cât posibil reprezentanţi ai diverselor grupări din Congres. Executiva alege din sânul său un preşedinte.

Art. 35. În caz de descomplectare, Executiva se va întregi de către Comitetul Central în proxima sa sesiune.

Art. 36. Executiva reprezintă şi conduce organizaţia sionistă şi execută hotărâri ale Congresului şi ale Comitetului Central.

Art. 37. Executiva îşi va întocmi un regulament de funcţionare.

Art. 38. Sediul Executivei este în Bucureşti.

Art. 39. În sânul Executivei se aplică principiul diviziunii muncii iar în faţa Congresului şi a Comitetului Central, Executiva are o răspundere în bloc.

Comitetul Central

Art. 40. Comitetul Central este alcătuit din 20–25 membri aleşi de Congres. În compunerea Comitetului Central vor intra în mod obligatoriu reprezentanţii fracţiunilor sau grupărilor în proporţie cu numărul de delegaţi pe care i-au avut la Congres.

Pentru a fi reprezentată în Comitetul Central o grupare sau o fracțiune va trebui să aibă cel puțin cinci delegați în Congres.

Art. 41. Odată cu alegerea membrilor Comitetului Central se alege și un număr egal de supleanți.

Art. 42. Comitetul Central se va întruni în mod automat obligator o dată la 3 luni, va controla activitatea Executivei, va observa că hotărârile Congresului să fie executate, putând lua deciziuni valabile în orice chestiuni care privesc mersul organizației și pe care Executiva va trebui să le aducă la îndeplinire, observând că aceste deciziuni să nu fie în contradicție cu deciziunile Congresului. În intervalul de la un Congres la altul, Comitetul Central va putea completa Executiva.

Art. 43. În cazuri extraordinare, Comitetul Central va fi convocat oricând, fie de Comitetul Executiv, fie la cererea majorității din numărul membrilor săi.

Art. 44. Comitetul Central răspunde în fața Congresului.

Congresul

Art. 45. În urma convocării Executivei, aleșii sesiunilor se vor întruni în Congres din doi în doi ani.

Art. 46. Au dreptul de a alege delegații, secțiunile în regulă față de Organizația Sionistă unde sioniștii au plătit sekel, contribuția pentru Organizația din țară, norma de alegeri a delegaților va fi un delegat până la 50 de membri în regulă,2 delegați până la 100 membri, 3 delegați de la 101 membri până la 200 membri și așa mai departe, câte un delegat pentru fiecare 100 membri în plus. Odată cu alegerea delegatului se alege în mod automat supleantul corespunzător care va avea locul delegatului în cazul când acesta nu va putea deloc participa la ședințele Congresului.

Membrii Executivei și ai Comitetului Central iau de drept parte la Congres, având însă drept de vot numai dacă sunt aleși ca delegați.

Art. 47. Comitetul executiv poate convoca, în caz de necesitate un Congres extraordinar.

Art. 48. Un candidat spre a putea fi ales delegat sau supleant, trebuie să îndeplinească următoarele condițiuni: a) să aibă vârsta de 21 ani împliniți; b) să fie membru activ al unei organizațiuni; c) să fie achitat seckel, contribuția la organizația Sionistă din țară pe anul curent; să fie contribuit sau activ pentru forurile sioniste.

Art. 49. Congresul primește raportul Executivei asupra activității și gestiunii sale, asupra mersului mișcării în genere, respectiv activitatea diferitelor instituții sioniste și orice alt suport asupra chestiunilor sioniste de interes general sau local. Discută toate aceste rapoarte discută propunerile pe care i le supune Executiva, Biroul Congresului sau delegații și votează rezoluții, hotărăște descărcarea Comitetului Executiv, fixează programul, activității și bugetul organizației pe cei doi ani următori și alege membrii organelor centrale de conducere.

Art. 50. Ședințele congresului vor fi publice.

Art. 51. Deciziunile Congreselor Sioniste sunt obligatorii pentru organele de conducere ale Organizației, și pentru toate secțiunile.

Juriul de Onoare

Art. 52. Se instituie un juriu de onoare compus din 5 (cinci) membri aleși de Congres, din care cel puțin trei trebuie să aibă domiciliul la București. Nu pot face parte din acest juriu membrii Executivei sau ai Comitetului Central.

Art. 53. Juriul de onoare, sesizat de organele sioniste, judecă diferențele cu caracter sionist dintre sioniști. Judecă, de asemenea, actele în legătură cu disciplina sionistă pe care i le va supune Executiva

Art. 54. Ședințele date de trei membri ai juriului sunt valabile și executabile.

Cenzori

Art. 55. Congresul alege un număr de trei cenzori cu misiunea de a verifica cel puțin de două ori pe an sau oricând gestiunea organizației va cere.

Capitolul 4.

Veniturile Organizației Sioniste.

Art. 56. Veniturile Organizației Sioniste djn România se compun din Mass .Hadistadruth, fondul de acțiune (culturale și din orice alte contribuții ce vor fi stabilite de Congres sau Comitetul Central.

Art. 57. Mass Hadistadruth se percep anual la fiecare sionist organizat, cu un preț unitar fixat de Executivă și servește la acoperirea cheltuielilor administrative ale Executivei Sioniste din România.

Art. 58. Fondul de Acțiune se percepe anual de la toți sioniștii care au posibilitatea să contribuie cu sume mai mari și servește la acoperirea cheltuielilor de propagandă, educație și cultură.

Art. 59. Încercările pentru Mass Hadistadruth și fond de acțiune trebuiesc făcute de către secțiunile sioniste locale și remise regulat Executivei, fără nici un așezământ.

Modificarea statutului

Art. 60. Orice modificare a prezentului statut se poate face numai de Congres. Prezentul statut intră în vigoare odată cu votarea lui de către Conferința din 11 octombrie 1931 și va fi ratificat de apropiatul Congres.

Direcția județeană Botoșani a Arhivelor Naționale, fond Prefectura județului Botoșani, dosar 44/1932, f. 80–85.

12

1932 august 1 – decembrie 1, București

PATRU LUNI DE ACTIVITATE PARLAMENTARĂ

La 1 august s-a deschis Parlamentul guvernului Vaida. De la acea dată începe o nouă perioadă de activitate a partidului nostru. Cu cele de mai jos vrem să aducem la cunoștință opiniei evreești câteva din aspectele acestei activități pe tărâm legislativ, precum și în domeniul intervențiilor politice și de ordin administrativ. Într-o altă broșură ne vom ocupa de activitatea partidului nostru sub actualul guvern Maniu.

ACȚIUNI POLITICE DE ORDIN GENERAL

DECLARAȚIA LA VALIDĂRI

Prima manifestare cu răsunet a partidului nostru, după ce alegerile dovediseră că marea majoritate a populației evreești împărtășește programul și tactica noastră

– a fost desigur declarația fracțiunei noastre parlamentare cu ocazia discuției validărilor. A fost o declarațiune sobră, recunoscând faptul că în Bucovina și Transilvania alegerile au avut un caracter de legalitatea și libertate. D-l deputat Landau care a fost purtătorul de cuvânt al partidului în această chestiune, a subliniat totuși că în anumite județe din Basarabia și Regat, propaganda noastră a fost împiedicată de autorități și că s-a mers chiar până la brutalizarea alegătorilor și candidaților noștri. D-sa a adus la cunoștința Parlamentului, cazurile concrete din Orhei, Lăpușana, Tighina, Bârlad, Roman, Dorohoi și Baia. După cea mai înaltă tribună a țării s-a făcut dovada că Partidul Evreiesc își păstrează încrederea populației consângene, chiar și atunci cînd împotriva sa se dezlănțuie acțiuni de teroare și intimidare. În același timp Partidul Evreiesc, ca măsură de prevenire a unor asemenea fapte pe viitor, a denunțat țării pe cei vinovați și a cerut să înceteze șicanele împotriva celor cari s-au arătat devotați partidului nostru.

Cuvântul reprezentantului nostru a fost ascultat cu atenție. S-au cerut cazuri concrete. Acestea au fost date atât în Parlament cât și cu prilejul unei audiențe a d-lui deputat Weissman la ministerul de Interne. Rezoluția d-lui ministru Călinescu a fost: „Se va cere de urgență relațiuni Prefecturilor respective punându-se în vedere în același timp necesitatea de a se intra deîndată în legalitate".

Scurt timp după aceasta organele administrative au încetat de a mai șicana populația prin contravenții născute din sentimentul de răzbunare împotriva faptului că evreii n-au votat cu guvernul.

DISCURSUL LA MESAJ

Declarația la validări a avut ca scop să stabilească puterea noastră electorală în cadrul populației țării precum și condițiile generale în cari s-au efectuat ultimele alegeri parlamentare.

Cu ocazia discuției la mesaj s-a ivit pentru partidul nostru ocazia de a face o expunere a rostului de existență al partidului nostru, în sânul populației evreești, precum și în cadrul vieței politice generale a țării.

Această expunere s-a făcut cu deosebit talent și prestigiu de către d-l deputat M. Weissman în atențiunea încordată a Parlamentului și a lojilor încărcate de audienți. Discursul la Mesaj a fost o contribuție importantă în opera noastră de lămurire a forurilor politice conducătoare, nedumerite încă asupra adevăratelor noastre intențiuni. Acest discurs a fost însă în același timp și un bun mijloc de propagandă pentru ideile noastre, căci numerosul public ce a asistat la acea frumoasă ședință a Camerei, înviorată de succesul personal și politic al deputatului Weissman, a împrăștiat în cercuri largi ale populației evreești din Capitală entuziasm și încredere în puterile de realizare ale partidului nostru.

AUDIENȚA COLECTIVĂ LA PRIMUL-MINISTRU

Pe linia acțiunilor politice de lămurire a țelurilor noastre și de lentă introducere în revendicările noastre politice de ordin general trebuie situată și audiența colectivă a parlamentarilor evrei, împreună cu secretarul general al Partidului, la fostul prim-ministru Vaida. Ca rezultat al acestei audiențe se poate menționa în primul rând, un comunicat care a apărut în presă în următoarea redacțiune:

„Vineri 26 august a.c., d-l prim-ministru a primit în audienţă pe membrii fracţiunei parlamentare evreeşti, d-nii Dr. M. Ebner, Dr. Iosif Fischer, M. Landau, Dr. E. Marton împreună cu secretarul general al partidului, d-l Dr. S.I.Stern, cari i-au supus o sumă de doleanţe cu caracter general.

Domnul prim-ministru a examinat cu atenţie aceste deziderate şi a promis o rezolvare favorabilă.

D-sa a făgăduit că de data aceasta, guvernul va veni cu o lege a cetăţeniei, cari trebuie să umple lacunele vechei legi Mîrzescu.

În chestiunea creerii unei Şcoli Normale Evreieşti, atât d-l Prim-Ministru, cât şi domnul prof. Gusti, care a fost de faţă, au găsit că este anormal ca singura minoritate etnică din ţară, evreimea, să nu posedă o şcoală de pregătire a institutorilor şi au promis că vor înlătura această anomalie.

Domnul prim-ministru a ascultat cu bunăvoinţă cererea Partidului Evreiesc de a se urgenta elaborarea Regulamentului Legii Cultelor, spiritul acestui regulament trebuind să se conducă după principiul autonomiei comunităţilor evreeşti, precum şi după principiul păstrării în fiinţă a comunităţilor actuale.

În chestiunea legii repaosului duminical, d-sa a găsit că este drept să se dea putinţa populaţiunii evreeşti de a respecta ziua de sâmbătă.

Întrucât în ultimul an în anumite târguri autorităţile au făcut şicane grupărilor sioniste, d-l prim-ministru şi-a exprimat din nou simpatia pentru această mişcare şi a făgăduit că va împiedica represiuni-nejustificate".

La sfârşitul audienţei secretarului nostru general a cerut fostului prim-ministru un comunicat, vrând să-i spună un text. Fostul prim-ministru ne-a lăsat libertatea să redăm noi înşine comunicatul, urmând să ia atitudine numai în cazul când el nu ar corespunde realităţii.

Audienţa de prezentare-aşa am numit noi întrevederea cu d-l prim-ministru-a avut de scop: 1) Să-l pună pe şeful guvernului în curent cu doleanţele noastre de ordin general, familiarizându-l cu problemele noastre cele mai importante, cum sunt: comunitatea, legea nationalităţilor, şcoala, mişcarea sionistă, respectul Sâmbetei şi. 2) Să obţină de la d-sa o adeziune principală la revendicările noastre. Din acest punct de vedere trebue să spunem că audienţa noastră a avut succes, căci fostul prim-ministru în întrevederea ce a durat mai mult de o oră a ascutat cu bunăvoinţă expunerile noastre şi ne-a promis sprijinul său ca şef de guvern pe lângă miniştrii de resort, care urmează să rezolve chestiunile ce-i privesc în mod special. A asistat la audienţă şi domnul ministru al instrucţiunii publice, prof. Gusti, ministru la acelaşi departament şi actualul cabinet care deasemenea ne-a promis concursul său.

Pentru o bucată de timp comunicatul acestei audienţe de prezentare, având aprobarea tacită a şefului guvernului, a servit drept punct de plecare pentru acţiunea cu caracter politic concret, iniţiată de către partidul nostru.

Puţin din ceeace ne-am promis s-a putut realiza. Nu se poate spune totuşi că demersurile duse pe baza acestei înţelegeri, au fost cu totul inutile.

Astfel:

LEGEA CETĂŢENIEI

Într-adevăr încă în sesiunea trecută fostul ministru de justiţie a adus în Parlament şi a făcut să se voteze o nouă lege a naţionalităţilor care după cum vom vedea mai jos, nu ne satisface, dar care totuşi duce alinare unei restrânse categorii de locuitori evrei din provinciile alipite, rămaşi până acum în situaţiunea de heimat-loşi.

Apoi:

ŞCOALA NORMALĂ

În ce priveşte crearea unei Şcoli Normale pentru pregătirea institutorilor evrei, credem că am găsit soluţia de a evita dificultăţile de ordin legal precum şi cele de ordin bănesc ce se pun în calea creeării unei asemenea şcoli. În cursul verii viitoare se vor ţine cursuri de vară oficiale pentru pregătirea institutorilor noştri cărora li se va da numai o complectare a cunoştinţelor lor, şi un titlu care îi va pune la adăpost de surprize.

PROBLEME DE CULT

În privinţa elaborării Regulamentului Legii Cultelor, s-au dus tratative cu d-nii miniştri Gusti şi Andrei cari deasemeni au luat contact cu Consiliul de Inspectori.

În şedinţa din 8 oct. d-l deputat Landau a făcut ministrului multelor o comunicare arătând situaţia haotică în care se găsesc comunităţile noastre din cauza întârzierii elaborării Regulamentului Legii Cultelor.

D-sa roagă pe domnul ministru al cultelor să binevoiască să convoace comunităţile legal constituite spre a li se cere avizul, conform legii, pentru ca să se poată elabora cât mai repede Regulamentul. Întreabă pe d-l ministru dacă nu crede că trebuie odată pentru totdeauna să se pună capăt amestecului administraţiei în treburile comunităţilor, cari au organele lor de control stabilite prin lege.

Domnul ministru Gusti a răspuns că a luat chestiunea în studiu.

E bine să se ştie că această comunicare a fost făcută după ce a fost adusă la cunoştinţă şi după ce s-a luat asentimentul ministrului de culte.

E apoi un vechi postulat al partidului nostru ca guvernul să dea putinţă populaţiei evreieşti de a-şi respecta ziua de sâmbătă, în exercitarea profesiilor, precum şi în şcoli. Nenumărate memorii s-au scris şi nenumărate tratative s-au dus în această chestiune, cu miniştrii de resort. În perioada de care ne ocupăm şi ca o urmare a activităţii noastre politice, putem să menţionăm deocamdată rezultatul obţinut prin ordinul circular din – 7 octombrie al Ministerului de Instrucţie.

Ministerul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor 17 Oct. 1932
Direcţia Învăţământului Secundar
No. 152.062

Domnule Director,

Ţara noastră a acordat întotdeauna libertate cultului fiecărei naţiuni conlocuitoare.

Faţă de un vechi deziderat al populaţiei evreieşti ortodoxe din ţară, şi ţinând seama de libertatea cultului fiecărui cetăţean vă recomandăm, ca la formarea orariilor pentru anul şcolar în curs să binevoiţi a ţine seama, pe cât posibil, ca în zilele de sâmbătă şi sărbători, să nu fie aranjate unele dexterităţi (ca desemnul şi caligrafia) sau diferite lucrări scrise.

Aceasta spre a scuti pe elevii de religiune mozaică din şcolile de stat, în zilele în care ei sunt opriţi de prescripţiunile religioase de a face asemenea lucrări.

Ministru (ss) C. Petrescu Sef. Serv. (ss) Dem. Teodorescu

În urma emiterii acestui ordin, Secretariatul nostru a pus în vedere tuturor comunităților evreiești din țară, să-i aducă la cunoștință felul cum se respectă ordinul ministerial, cu prilejul alcătuirii orariilor de către direcțiile școalelor de stat, spre a putea vedea ce măsuri sunt de luat pe viitor pentru ca acel ordin să fie amplificat și să capete un caracter obligatoriu.

ȘICANAREA GRUPĂRILOR SIONISTE

Ca o urmare a vizitei colective unde primul ministru s-a exprimat cu simpatie față de mișcarea sionistă, a avut loc o audiență a secretarului nostru general împreună cu d-l deputat M. Weissman la ministrul de interne, căruia i-au cerut și de la care au obținut un ordin în acest sens către organele de siguranță.

Un caz concret de persecutare a grupărilor sioniste, și din care se poate vedea și amestecul cozilor noastre de topor, este cel petrecut la Ivești jud. Tecuci. În urma intervenției d-lui deputat M. Landau, La Ministerul de Interne și pe lângă Prefectul local, s-a redeschis conform ordinului Ministerului de Interne, No. 55659 localul C.T.S. din acea localitate. Măsuri persecutorii fuseseră inspirate de un consilier comunal de origine evreiască. Într-un document oficial ce ne-a fost pus la dispoziție de Ministerul de Interne, consilierul de origine evreu sionist, transformat în cenzor, scrie:

„Așa la un proces literar care avea ca subiect piesa Manasse de Ronetti Roman, și la care a participat și din lumea creștină, ca învățători, învățătoare, și d-nii avocați cu familiile lor, s-a iscat un incident penibil prin pledoria unui oarecare domn care a determinat pe cei de mai sus, să părăsească sala, dând naștere la anumite animozități între populația creștină și evreească, care de la formarea târgului din anul 1853, trăiește în bune raporturi.

La asemenea procese literare, anumite persoane excelează în pledoariile lor cu anumite teorii politice periculoase societății, de care locuitorii târgului nostru pot fi dispensați.

Pentru aceste motive am crezut că procesele literare să nu mai fie autorizate.

Ministru de interne a fost totuși de altă părere.

ALTE ACȚIUNI POLITICE

Trecem acum la alte acțiuni politice care ies din cadrul preocupărilor audienței de bază, avută la fostul prim-ministru Vaida.

Aceste acțiuni politice, s-au ivit în acest răstimp, prin necesitatea de a interveni în împrejurări ce ne-au fost impuse din afară.

CAZUL RĂDOAIA

În decursul acestor patru luni de activitate, am avut o alegere parțială de deosebită importanță pentru noi. La Bălți unde fusese ales cuzistul Novițchi cu prilejul alegerilor din iulie 1932, s-au anunțat noi alegeri pentru data de 30 Octombrie, întrucât Novițchi fusese invalidat.

Față de pericolul unei noi reușite a candidatului cuzist partidul nostru luase deciziunea să sprijine cea mai puternică dintre candidaturi, împiedicând astfel intrarea în Senat a lui Novițchi. Puțin timp înainte de alegeri au intervenit însă turburările din Rădoaia jud. Bălți. Secretarul General al Partidului nostru, împreună cu d-l deputat M. Weissman au făcut un demers pe lângă Ministerul de Interne

cerând: 1. Severa pedepsire a agresorilor, 2. Despăgubiri băneşti. Primul punct a fost rezolvat favorabil căci s-au dat întradevăr ordine severe telegrafice autorităţilor din Bălţi. Al doilea punct n-a putut fi rezolvat la Bucureşti.

Contactul dintre Centrala Partidului nostru din Bucureşti şi Organizaţia noastră judeţeană din Bălţi a dat totuşi rezultate bune, căci graţiei vigilenţei conducerei din Bălţi s-a putut încheia un cartel electoral între lista guvernului şi organizaţia noastră judeţeană, cu proomisiunea formală din partea ministrului Crihan, a Prefectului de Bălţi şi a candidatului că se vor acorda despăgubiri celor devastaţi şi că în caz de reuşită candidatul guvernamental va sta în contact cu Clubul Parlamentar Evreesc. Dăm, acest episod de tactică electorală spre a arăta cum trebue procedat în ocazii similare, precum şi spre a dovedi printr-un caz concret,că Partidul Evreesc poate da şi rezultate imediate, palpabile, acolo unde e organizat şi reprezintă o forţă electorală.

ÎN APĂRAREA RELIGIEI NOASTRE

Intervenţia noastră la primul-ministru în chestiunea cultului s-a bazat pe principiul că nu se poate admite o privilegiere a unui cult în dauna celorlalte şi că de vreme ce religia noastră este recunoscută de către însăşi Constituţia ţării ca un cult istoric, este logic să fim puşi pe picior de egalitate cu celelate culte, atât în ceea ce priveşte respectul ce ni se datoreşte, cât şi în ceeace priveşte obligaţiile statului faţă de noi. În această ordine de idei avem de semnalat importanta comunicare făcută de d-l deputat I. Fischer în Parlament, cerând să se elimine pe viitor nedreptăţile în ce priveşte repartiţia sumelor înscrise în buget şi să se achite restanţele din trecut.

D-l. A. Cuza a intervenit cu întreruperea:

„Nu trebuie nici un ban pentru întreţinerea culturlui mozaic."

Dar preşedintele Camerei interpretând în mod just Constituţia şi relaţiile de drept pentru popoarele României Mari, a răspuns în numele Parlamentului român, cu această formulă sintetică:

„Atunci să nu cerem impotite de la dînşii, dacă nu le dăm nimic."

„Monitorul Oficial" înregistrează aplauze pe băncile majjorităţii la această logică ripostă.

Noi deducem de aci că în conştiinţa multor dintre cei cari conduc această ţară este clar că se comite o nedreptate ori de câte ori se neglijează cultul nostru. Nu e mai puţin adevărat că şi noi trebue să stăm mereu de veghe şi să nu admitem nici o clipă terfelirea religiei noastre.

Astfel în şedinţa din 30 august, d-l. A. C. Cuza a repetat cunoscutele sale atacuri la adresa evreilor şi la morala lor religioasă. D-l Dr. Ebner care se găsea atunci în Cameră a întrerupt adeseori cu energie, cerând prezidentului să-l readucă pe orator la chestie şi nepermiţându-i să ne aducă insulte grosolane.

CAZUL SOROCA

Întâmplarea tragică petrecută anul trecut pe malul Nistrului este prea cunoscută. partidul nostru şi-a făcut cu acel prilej trista datorie de a veşteji de pe tribuna Parlamentului, ticăloşia celor care au pus la cale şi au executat această dramă sîngeroasă.

A trecut de atunci aproape un an. S-au făcut diferite anchete. Vinovaţi stau la posturile lor, sfidând întreaga opinie publică basarabeană.

Clubul nostru parlamentar nu se putea mulţumi cu desvăluirile şi protestele din anul trecut şi profitând de ocazie că anul acesta se află în fruntea ţării oameni care au stat alături de noi în desavurarea ororilor de la Soroca, a întreprins demersuri pentru pedepsirea vinovaţilor. D-l deputat M. Landau şi Dr. E. Marton au avut în acest scop întrevederi cu d-l Maniu, precum şi cu d-l Mihalache, ministrul de interne şi d-l general Samsonovici, ministrul armatei. Nu e încă timpul de a da detalii asupra acestor întrevederi. În orice caz ceea ce se poate comunica opiniei publice evreeşti, este că Partidul Evreiesc nu va osteni până nu va cere şi nu va obţine deplina satisfacţie pentru Soraca.

CAZUL ROBU

Cu ocazia cunoscutei agresiuni a deputaţilor Robu şi Adam asupra deputatului Landau, s-a dus o acţiune politică spre a evita repetarea votului nul, exprimat de Cameră cu ocazia aduceri în discuţie a sentinţei comisiei de disciplină. O repetare a votului nul ar lăsa impresia impunităţii agresorilor antisemiţi. şi ar fi pus partidul nostru şi parlamentarii noşti într-o situaţiune extrem de dificilă. Comitetul nostru Executiv într-o şedinţă ţinută la d-l Dr. Baubergher, hotărâse ca în cazul când Camera nu va ratifica hotărârea comisiei de disciplină să se retragă din Parlament. Această măsură extremă a fost însă evitată căci în urma demersului d-lor Dr. Iosif Fischer şi Dr. E. Marton pe lângă d-nii Maniu şi Mihalache, majoritatea a ratificat hotărârea comisiei de disciplină.

O PUNERE LA PUNCT

În capitolul următor unde vom trata activitatea legislativă a parlamentarilor noştri vom vorbi şi despre atitutdinea noastră în ceea ce priveşte legea de modificare a conversiunei. Aci ne oprim doar asupra votului deputaţilor evrei care a prilejuit zgomotoase proteste din partea opoziţiei şi în special din partea lupiştilor, în şedinţa din 7 octombrie 1932.

A doua zi dimineaţa d-l deputat M. Landau a luat cuvântul la sumar şi a arătat că parlamentarii evrei nu se pot conduce decât după interesele populaţiei evreeşti, fără a fi influenţaţi de nevoile electorale ale altora sau de simpatiile ce leau fost cândva manifestat de vre-o grupare politică. Iată cuprinsul acelei declaraţii:

Domnule Preşedinte,
Domnilor Deputaţi,

La şedinţa de ieri a Camerei cu prilejul votării prin apel nominal a legei de modificare a conversiunei, câţiva deputaţi opoziţionişti au manifestat ostil, când au constatat că am votat pentru această lege.

Ţin să arăt din capul locului că votul meu nu este un act personal şi izolat, ci reprezintă o deciziune luată de grupul nostru parlamentar cu aprobarea instanţelor superioare ale Partidului Evreiesc.

Atitutdinea colegilor din opoziţie este nedreaptă şi nelogică, căci votul nu s-a dat pentru sau împotriva guvernului, ci ca o concluziune logică a intereselor populaţiunii pe care o reprezentăm. Mai sunt în aceasta Cameră şi, în genere, în opinia publică persoane, care cred că evreul nu are dreptul să aibă idee proprie şi o atitudine proprie, ci trebuie să se orienteze întotdeauna după hotătările grupărilor politice, mai mult sau mai puţin prietene.

Aseară din gruparea d-lui dr. Lupu, s-au auzit strigăte: „Bine a făcut Robu, păcat că te-am sprijinit". Am dedus de aici că prietenii d-lui dr. Lupu scontau cu tot dinadinsul votul meu împotriva legii, ca o dovadă de recunoştinţă pentru sprijinul ce mi l-au dat. Eu am crezut că hotărârea Camerei în ce priveşte chestiunea incidentului cu d-nii Robu şi Adam a fost luată pentru apărarerea prestigiului parlamentarismului şi nu ca un hatâr făcut mie şi pentru care datoresc recunoştinţă. Căci dacă aşa ar sta lucrurile, întreb pe manifestanţii de ieri, votând contra legii nu ar fi avut oare majoritarii dreptul să întrebuinţeze faţă de mine exact acelaş limbagiu ca şi prietenii d-lui dr. Lupu? Desigur cea mai comodă situaţiune pentru mine ar fi fost să mă abţin de la vot, căci în cazul acesta poate aşi fi fost eu personal şi partidul ce-l reprezint scutit de demonstraţii ostile. Cred însă că datoria unui parlamentar este să nu fugi de răspunderi şi de neplăceri trecătoare şi să reprezinte fidel şi demn interesele alegătorilor săi.

Domnule Preşedinte,
Domnilor Deputaţi,

S-a spus despre legea de modificare a conversiunei, că are la baza sa un substrat social şi de securitate naţională. Aşa fiind, partidul nostru trebuia să voteze pentru lege, căci nu putea să stea dincolo de interesele mari ale ţării. Pe de altă parte legea de modificare nu atinge întru nimic interesele imensei majorităţi a plugarilor şi micilor producători, ci loveşte cu drept cuvânt numai în anumite privilegii ale unei categorii mai restrânse şi mai puţin interesate sub raportul social şi economic, partidul nostru era astfel obligat să apere interesele micilor comercianţi şi meseriaşi, iar nu acelea ale marilor agricultori.

Consider deci gestul colegilor din opoziţie ca o demonstraţiune pripită, bazată numai pe interese de politică electorală şi sper, că încetul cu încetul întreaga opinie a ţării, indiferent de oscilaţiile politice şi indiferent de grupările ce într-un anumit moment se găsesc la putere sau în opoziţie, se va obişnui în cele din urmă că Partidul Evreiesc este îndreptăţit, ca şi toate celelalte partide, să aibă atitudinea sa proprie, neinfluenţată de interesele electorale sau de simpatiile ce le-au fost cândva manifestate de vre-o grupare politică".

Reproducând acest document parlamentar, o facem pentru a servi argumente şi unora dintre propagandiştii noştri, cari s-au lăsat influenţaţi de demagogia partidelor opoziţionaliste, ce urmărea în această chestiune un scop pur politicianist de a crea dificultăţi guvernului, câtă vreme partidul nostru străin de asemenea preocupări are datoria să se intereseze în primul rând de interesele populaţiei evreieşti.

CAZUL ELIAS

Se ştie câtă vâlvă a stârnit la timpul său testamentul defunctului miliardar Elias. O avere de un miliard de lei a fost lăsat Academiei Române. Opinia publică evreiască urmăreşte de ani de zile lipsa de pietate cu care se ocoleşte aducerea la îndeplinire a acestui testament. Instituţiile evreieşti puţine la număr, cari trebuiau să se bucure de oarecari modeste ajutoare din partea beneficiarilor testamentului, aşteaptă în zadar cel mai mic ajutor, în timp ce comisiuni bine retribuite fac cercetări, voiajuri etc., fără a intra în executarea testamentului. D-l M. Landau a făcut în această chestiune o comunicare cu răsunet Ministerului Instrucţiunei Publice spre a sublinia atât aportul grandios al mărinimei evreeşti cât şi lipsa de conştiinciozitate acelor puşi să administreze imensa avere.

SCHIMBĂRI DE NUME ŞI FUNCŢIONĂRI ABUZIVI

Tot la acest capitol trebue să vorbim despre intervenţiile făcute de către partidul nostru pentru pedepsirea acelor funcţionari ai Statului care vexează în mod obişnuit populaţiunea evreească, caută să-i stoarcă sume de bani şi o brutalizează.

D-l deputat M. Landau a făcut în acest sens comunicări în Parlament, a intervenit la Ministerul de Finanţe şi a obţinut anchetarea diferitelor cazuri cum e de pildă abuzul agenţiilor fiscali din Săveni, sau brutalităţile agentului fiscal din Soroca împotriva comerciantului Pechil.

Printr-un ordin al Ministerului de Finanţe acest agent fiscal a fost dat judecăţii, iar administratorul financiar a primit o admonestare.

O intervenţiune politică restrânsă la cadrul unui protest parlamentar împotriva abuzurilor unui funcţionar public din Cernăuţi, dar care are şi o însemnătate principală, este comunicarea făcută de d-l deputat Ebner, care a denunţat procedeele curioase şi ridicole ale şefului biroului de populaţie din Cernăuţi preocupat cu schimbarea numelor germane şi evreeşti în nume de botez curat româneşti cum e de pildă:

Wolf-Lupu, Hirsch-Cerbu, Wilhelm-Guilem

ACTIVITATEA LEGISLATIVĂ

La acest capitol de activitate parlamentară străduinţele noastre s-au îndreptat în trei direcţii: 1. Legi cu caracter politic general. II. Legea Cetăţeniei-având o deosebită importanţă pentru evrei. III. Legile economice.

LEGI CU CARACTER POLITIC GENERAL

În sesiunea de vară a guvernului Vaida s-au adus două legi cu caracter politic general, interesând în deaproape populaţia evreească.

Prima legea a fost Legea de modificare a legii administrative. Aici a luat cuvântul d-l deputat Dr. Marton în numele Partidului Evreesc arătând că modificarea adusă de guvernul ţărănist nu ne poate satisface întrucât lasă libertatea Prefectului de a face grupările de comune dependente de o simplă decizie. Observaţia deputatului evreu a fost subliniată şi de opoziţie cu deosebire de reprezentanţii minorităţilor naţionale cari îşi dau seama că această dispoziţie din legea administrativă urmăreşte avantajarea electorală a partidelor majoritare, prin anexarea de sate româneşti la comunele cu populaţie minoritară.

Putem să adăugăm că prevederile partidului nostru s-au dovedit – din nenorocire ca foarte juste şi că rezultatele au şi început să se arate. Din judeţul Hotin partidul nostru a primit o moţiune în acest sens, protestând împotriva deciziunei Prefectului de acolo, care prin grupările sale arbitrare urmăreşte anihilarea puterii noastre electorale în acel judeţ. O delegaţie din Hotin a fost la Bucureşti şi în curând vom începe demersuri în această chestiune.

Aducându-se în Cameră legea Controlului averilor, partidul nostru a trebuit să ia o atitudine şi desigur noi am trebuit să subliniem că orice lege de moralizare, tinzând la înlăturarea elementelor incorecte din viaţa publică, este salutată de popùlaţia evreească a ţării. D-l Dr. Marton care a fost reprezentantul partidului evreesc la dezbaterile acestei legi, a insistat deasemeni şi asupra plăgii bacşişului care face ravagii în toate provinciile ţării şi căruia îi cad victimă în special, populaţia evreiască din oraşe.

LEGEA CETĂŢENIEI

Iniţiativa aci a fost a noastră căci de ani de zile partidul nostru duce luptă continuă parlamentară şi extraparlamentară pentru înlăturarea nedreptăţii ce s-a săvârşit fixându-se termen fatal celor îndreptăţiţi la cetăţenie.

Toate guvernele care s-au perindat la cârma ţării în urma insistenţelor depuse de reprezentanţii partidului nostru au promis să modifice legea din 24 Februarie 1924 asupra pierderii şi dobândirii naţionalităţii române. La începutul primei guvernări naţional-ţărăniste d-l Grigore Iunian, ministrul de justiţie de atunci promisese că legea Mârzescu va fi modificată de urgenţă. În Mesajul Regal de deschidere a sesiunei parlamentare din 1930-31 se introdusese un pasagiu prin care se anunţa modificarea legei de cetăţenie. Proiectul a fost însă lăsat să cadă. D-l Voicu Niţescu a întocmit un alt proect care fixa un nou termen pentru îndeplinirea formalităţilor. Nici acest proiect n-a ajuns să fie depus pe biroul Camerei. A fost însă însuşit de miniştrii Hamangiu şi Valer Pop într-o formă nesatisfăcătoare pentru noi şi din fericire a rămas şi el în cartoanele Senatului.

Partidul Evreiesc de data aceasta a luat o iniţiativă proprie venind cu un proiect susţinut de numeroşi deputaţi din toate grupările politice ale ţării. Proiectul a fost luat în consideraţie de Cameră, fără însă a se admite urgenţa cerută de noi, astfel încât în cele din urmă s-a votat proectul Popovici şi acesta nesatisfăcător, dar adus în Parlament tot ca o urmare a acţiunei noastre. Parlamentarii noştrii au subliniat insuficienţa legii şi au obţinut promisiunea ministrului Popovici că va veni în sesiunea de toamnă cu o lege mai largă, care să nu se rezume numai la o prelungire de termen.

În afară de intervenţiile extraparlamentare, avem de semnalat în această privinţă:

Comunicarea d-lui Dr. Marton (26 Aug. 1932) făcută preşedintelui de Consiliu şi ministrului de Justiţie, arătând necesitatea modificării legii Mârzescu.

Declaraţia citită în 25 octombrie de către d-l deputat M. Landau în numele Partidului Evreesc arătând că legea de prelungire a termenelor nu rezolvă problema în sine, căci cuprinde o categorie mică de heimat-loşi absenteişti, din provinciile alipite. Deasemeni, d-l deputat Weissman a susţinut un amendament în favoarea evreilor din Vechiul Regat.

D-l deputat M. Weissman examinând situaţiunea specială a heimatloşilor din Vechiul Regat, rămaşi în afară de cadrele cetăţeniei române, din cauza termenului indicat de Constituţie, a supus Camerei un amendament în următoarea redacţiune:

„Termenul prevăzut de art. 133 al. 3 din Constituţie, se prelungeşte deasemeni până la 1 septembrie 1933".

Din nefericire amendamentul n-a fost acceptat, căci ministrul Popovici a declarat din nou că va veni cu o lege mai largă şi mai explicită în sesiunea de toamnă.

LEGILE ECONOMICE

În această direcţie ne vom opri în primul rând asupra:

LEGII DE ABROGARE A LICHIDĂRII JUDICIARE

Abrogarea legii lichidării judiciare.

Guvernul actual intenţionând să abroge această lege şi să modifice legea concordatului preventiv, a întocmit un nou proect de lege care a fost discutat şi redactat definitiv de acea comisiune. Proectul de lege are o deosebită importanţă pentru

dezvoltarea vieţei noastre industriale şi comerciale şi mai ales este de o însemnătate vitală pentru comercianţii evrei. Partidul Evreiesc dând o deosebită atenţiune acestei chestiuni, a delegat pe d-l Dr. I. Fischer, cunoscut specialist în drept comercial şi vechiu parlamentar evreu.

La întocmirea proectului-guvernul a fost condus de două consideraţiuni: I. Abrogarea legii lichidării judiciare şi II. Modificarea legii concordatului preventiv, lărgind baza legii anterioare. Atât la întocmirea proectului, cât şi în desbaterile comisiunei s-au ciocnit două puncte de vedere: principiul juridic clasic şi concepţiunea care are în vedere împrejurările economice şi sociale de astăzi, şi care nu permite să se ţină seama numai de principiile şi paragrafele stricte ale doctrinei şi jurisprudenţei.

Partidul Evreiesc a dezbătut pe larg în forurile sale superioare abrogarea legii lichidării judiciare, modificarea legii concordatului preventiv şi legea conversiunei agricole, şi a ajuns la concluzia că în împrejurările economice grave de astăzi trebuie atribuit primarul consideraţiunilor economice şi sociale iar nu consideraţiunilor de ordin juridic. Comerţul şi industria, în urma conversiunei agricole au suferit grave lovituri. Creanţele comercianţilor şi industrişilor au fost pur şi simplu expropriate prin această lege. Astfel, foarte mulţi din cei ce au un venit sigur şi solid, au ajuns de pe o zi pe alta, la complectă ruină. În aceste împrejurări nu se poate cere ca faţă de comercianţi industriaşi să se aplice toată rigoarea doctrinei juridice clasice. Dacă la conversiunea rurală sau agrară statul a ţinut ca necesar să intervină în relaţiunile proprietăţii individuale într-o formă aproape revoluţionară, atunci trebuie ca şi în ajutorul comercianţilor şi industriaşilor să se ţină seama de împrejurările de astăzi şi să fie salvaţi comercianţii şi industriaşii cari fără voia lor au ajuns la ruină.

Membrii fracţiunei parlamentare evreieşti, după o largă discuţiune au hotărât să ceară menţinerea legii lichidării judiciare în totalul ei de astăzi.

În privinţa legii concordatului preventiv s-a cerut aplicarea legii în cadre cât mai largi şi extinderea ei asupra tuturor micilor comercianţi şi industriaşi.

Cât priveşte legea de modificare a conversiunei, s-a decis să fie admisă întrucât scoate de sub privilegiile asanării, o anumită categorie de agricultori şi vine în ajutorul creditorului. Parlamentarii noştri au veghiat tot timpul ca atât micii negustori, cât şi meseriaşi şi intelectualii să nu fie loviţi în interesele lor.

În cuvântarea sa la legea conversiunei, d-l dr. Ebner a arătat că această lege este o expropriere fără despăgubire. D-sa a cerut să se ţină seama de cererile meseriaşilor, micilor negustori şi intelectualilor, cerând apoi conversiunea datoriilor orăşeneşti sau cel puţin o sistare a executărilor, ca o contra măsură a acestei legi.

Cu aceste chestiuni s-a ocupat în special d-l dr. I. Fischer, un distins jurist care a luat cuvântul de nenumărate ori nu numai în Cameră ci şi în şedinţele diferitelor comisiuni cari s-au ocupat cu proectele concordatului, legii lichidării judiciare şi conversiunei.

D-sa a susţinut menţinerea lichidării judiciare cu unele modificări, care mai poate salva de la ruină sigură un număr de comercianţi, creditul fiind în ori ce caz nul din cauza diferitelor măsuri luate de guvernul precedent.

Văzând că legea va fi totuşi abrogată d-sa prin numeroase amendamente aduse în comisiuni a stăruit să se dea o cât mai largă extindere legii concordatului preventiv.

Astfel în comisia de studiere a Concordatului susţinut de reprezentanţii Camerelor de Comerţ şi de alţi minoritari, d-sa a obţinut ca termenul de plată să fie ridicat de la trei la cinci ani. De asemeni, a mai obţinut ca termenul de graţie de 5 ani să fie acordat concordatorilor vechi, cari au concordatul omologat, iar nu numai celor noi.

D-l dr. I. Fischer a fost deasemeni unul din cei mai calzi sprijinitori ai asanării urbane.

La discuţia legii conversiunii în comisiuni, d-l dr. Fischer a susţinut dreptul pentru orice debitor agricol de a cere recalcularea de către Tribunal a dobânzilor ce s-au socotit în ultimii cinci ani, luându-se drept bază scontul Băncii Naţionale. Un alt amendament susţinut de d-sa lua în considerare situaţiunea fabricanţilor de maşini agricole. De asemenea d-l dr. Fischer a mai cerut ca micii deponenţi să fie achitaţi de bancă fără a se ţine seama de restricţiunile legii. În sfârşit printr-un amendament, d-sa cere să fie scoşi din conversiune micii industriaşi şi comercianţi creditori pentru sume ce nu depăşesc lei 3500, sume provenite din lucrul efectuat sau cumpărări de mărfuri.

O parte din sugestiile d-lui dr. Fischer au fost acceptate de comisii. La aducerea legii conversiunei la Cameră, fiind susţinut şi de d-l deputat M. Weissman, d-l dr. Fischer a obţinut să se voteze un amendament de mare importanţă:

Prin acest amendament datoriile provenite din lucrul manual şi intelectual, să fie scoase din conversiune, iar contra valoarea acestor prestaţiuni să intre sub prevederile dreptului comun.

DISCURSURI, COMUNICĂRI ŞI INTERVENŢII CU CARACTER ECONOMICO-SOCIAL

În acelaşi domeniu al preocupărilor economice trebuie să înregistrăm:

DEBITORI IPOTECAŢI

La 26 august d-l deputat M. Landau întreabă pe domnul ministru de finanţe ce măsuri înţelege să ia în favoarea debitorilor ipotecaţi de către Credite Urbane Funciare Iaşi şi Bucureşti.

Iată răspunsul ministrului de justiţie:

Domnule Preşedinte,

Referindu-mă la adresa dvs. No. 366/293, privitor la întrebarea făcută de d-l deputat M. Landau asupra vânzării debitorilor de către Creditele Urbane Funciare din Bucureşti şi Iaşi, am onoarea a răspunde că în această privinţă s-a făcut şi se va face tot ce legal este posibil ca vânzările să aibă loc numai în cazuri extreme apărându-se pe cât posibil pe debitori.

La 30 august 1932 d-l dr. Mayer Ebner face o comunicare în favoarea Casei de Economie a Bucovinei.

Această instituţie e una din cele mai vechi din Bucovina. Din cauza încetării plăţii, unii depunători săraci, în marea lor majoritate evrei, au fost păgubiţi.

PENTRU SINISTRAŢI

La 20 august d-l deputat M. Landau intervine la Ministerul de Finanţe în vederea scutirei impozitului pentru sinistraţii din Hotin. S-a aprobat scutirea integrală pe anul 1932 cu No. 33207din 31/8/932 pentru 17 familii.

DEVIZE

Pentru ameliorarea regimului devizelor de la Banca Naţională intervine d-l Dr. Iosif Fischer printr-o comunicare făcută la 3 septembrie 1932.

PENTRU ZIARIŞTI

D-l deputat M. Landau face o comunicare la 3 septembrie în favoarea Casei de retragere şi pensiuni a ziariştilor. D-l ministru Ioaniţescu răspunde pe loc că a luat conctact cu d-l ministru de finanţe cu care a discutat chestiunea. Speră că d-l ministru de finanţe va începe să plătească parţial suma datorată pe anul trecut.

MORATORIU

La începutul discuţiilor legii conversiunii, dl dr. Ebner prezidentul Clubului Parlamentar Evreiesc face în numele Partidului Evreiesc o declaraţie cerând moratoriu general, paralel cu asanarea datoriilor agricole, căci legea restrângea regimul de favoare exclusiv la pătura agricultorilor. Declaraţia cere de asemenea să se vină în ajutorul micilor comercianţi, meseriaşi şi liber profesionişti.

PENTRU MICII NEGUSTORI, MESERIAŞI ŞI INTELECTUALI

În şedinţa din 4 octombrie 1932 când legea conversiunei e adusă în Cameră, d-l dr. I. Fischer arată că Partidul Evreiesc o va vota întrucât urmăreşte restabilirea creditului. Cere însă anumite avantagii pentru micii negustori şi meseriaşi şi intelectuali. Arată că din moment ce statul se vede obligat să ia dispoziţii aproape [.....]* raporturilor dintre creditorii şi debitorii agricoli, este normal şi drept să asaneze şi datoriile celorlalţi debitori.

– La 5 septembrie d-l dr. I. Fischer face o comunicare în favoarea populaţiei sărace din Judeţul Maramureş, care din cauza scumpetei taxelor de transport e ameninţată cu foametea, dat fiind că grânele sunt aduse din alte regiuni. Ministrul a răspuns că va lua măsuri, pentru reducerea taxelor de transport.

– La 9 septembrie d-l deputat M. Landau cere Ministerului de Comunicaţii să îmbunătăţească situaţia legăturilor pe căile ferate şi de poştă din Basarabia.

– În chestiunea timbrului de pâine, d-l deputat dr. I. Fischer face la 13 septembrie o comunicare miniştrilor de Domenii şi Finanţe, cerând dosare în vederea unei interpelări. La aceeaşi dată d-l dr. I. Fischer revine printr-o întrebare făcută d-lui ministru de Finanţe, asupra dificultăţilor ce se fac comercianţilor la procurarea de devize. Aduce cazul concret al inspectorului Popescu de la Banca Naţională, care a dat ordine băncilor să nu primească cereri de eliberare de valută, pentru facturi din anul 1931.

– La 22 septembrie d-l dr. I. Fischer intervine în favoarea brutarilor cerând ca timbrul pe pâine să fie desfiinţat, iar câtă vreme va fi susţinut, să se pună pe făină, iar nu pe pâine. Cere să i se acorde o zi pentru interpelare. Camera aprobă urgenţa.

– La 26 septembrie d-l dr. Ebner cere ca domnul ministru de finanţe să fixeze o serie de zile pentru judecarea apelurilor în localităţile mai îndepărtate de Capitala judeţului, pentru ca populaţia să nu mai fie obligată să se deplaseze până în Capitala de judeţ.

---

* Text ilizibil

PENTRU MESERIAŞI

În aceiaşi ordine a intervenţiunilor cu caracter economic trebue menţionată intervenţia d-lui deputat M. Landau la ministru de finanţe pentru sistarea încasării impozitului pe cifra de afaceri, a meseriaşilor din Soroca şi Hotin, până la votarea legii de scutire a meseriaşilor de impozitul pe cifra de afaceri.

Ministrul de finanţe a adresat următorul ordin către administratorul financiar al judeţelor Soroca şi Hotin, ordin care în urma intervenţiei Clubului Parlamentar Evreiesc s-a extins şi asupra celorlalte judeţe.

„Aducându-ni-se la cunoştinţă de către Uniunea Meseriaşilor din Rezina, jud. Orhei, că li s-a refuzat eliberarea materialului lemnos de construcţie destinat sinistraţilor, sub motivul că acela este destinat numai sătenilor, d-l deputat Weissman a intervenit la Ministerul de Interne, care prin ordinul No. 13143 a dispus Pref. de Orhei, să elibereze lemne fără deosebire de ocupaţie".

Cum sătenii sunt români, iar meseriaşii în marea lor majoritate evrei, această formulă este egală cu: „cu fără deosebire de naţionalitate" ceea ce am urmărit. Într-adevăr meseriaşii din Rezina au fost satisfăcuţi pe baza acestui ordin.

În urma intervenţiei d-lui deputat M. Landau, C.A.P.S. a aprobat comunităţii din Chişinău cu No. 24667/932 ca pentru lemnele cumpărate din pădurile Statului să se admită plata tarifară în 6 rate lunare, aceste lemne urmând a fi distribuite populaţiei sărace.

PENTRU STUDENŢI

– Pentru studenţii evrei, ameliorând indirect situaţia lor economică s-a intervenit în două rânduri de către d-l deputat M. Weissman şi anume, odată la Ministerul de Finanţe care a dat ordin ca taxa paşapoartelor studenţeşti să fie încaste cu o reducere de 3/4 din taxele obişnuite, a doua oară printr-o intervenţie la Banaca Naţională graţie căreia s-a reglementat regimul devizelor pentru studenţii din străinătate.

PENTRU INSTITUTORII EVREI

Tot ca o urmare a acestei întrevederi am luat în cercetare situaţia creată printr-o recentă circulară din Iunie a.c., când Ministerul Instrucţiunii dăduse ordin revizoratelor şcolare, precum şi direcţiilor şcoalelor primare particulare, ca la posturile de profesori să nu fie numiţi decât normalişti. Comunităţile evreieşti precum şi direcţiile şcoalelor respective erau alarmate, căci nu puteau angaja învăţători evrei. În urma intervenţiei d-lui deputat Landau, d-l ministru al instrucţiunii cu ordinul No. 113.842/932, a aprobat ca la şcoalele primare particulare să fie numiţi şi licenţiaţi precum şi absolvenţi de şcoli secundare ce nu posedă diplome de normalişti.

APROBĂRI DE ŞCOLI

Comunicându-se partidului nostru că se fac dificultăţi la aprobarea de şcoli şi profesori, s-a reuşit a se autoriza între altele: cursul inferior mixt la liceul evreiesc din Soroca, precum şi aprobarea directorului; autorizarea liceelor din Mărculeşti (Soroca) şi Tarutino (Cet. Albă); aprobarea înfiinţării unei clase divizionare la liceul comunităţii din Galaţi; numeroase aprobări de profesori de religie la şcolile secundare de Stat, aprobări de dispense de vârstă şi de înscrieri, supranumerare, etc.

La Cernăuţi deasemeni unde exista pericolul desfiinţării claselor superioare de la cel de al treilea liceu denumit Liceul Evreiesc în urma inervenţiei d-lui dr. Ebner, s-a revenit asupra primei decizii întrucât s-au găsit mijloace extrabugetare pentru susţinerea sa.

ÎNCASAREA IMPOZITULUI DE CĂTRE COMUNITĂŢI

O menţiune specială merită problema încasării impozitelor comunităţilor evreieşti de către organele fiscului. Se ştie că această chestiune este controversată din cauză că regulamentul legii cultelor nu a fost încă elaborat de minister.

În urma unor intervenţiuni anterioare a Clubului nostru Parlamentar s-a dat o dispoziţie cu No. 368.720 din 2 decembrie 1930 către toţi administratorii financiari din ţară, arătându-li-se că după ce s-a luat avizul Consiliului de Avocaţi ai Ministerului de Finanţe, s-a ajuns la concluzia că taxele comunităţilor evreeşti trebue să fie încasate de către organele fiscului. S-au ivit însă cazuri cînd membrii ai comunităţilor evreeşti au făcut apel împotriva dreptului comunităţilor de a-i impune şi de a-i executa prin organele Statului. În faţa Justiţiei, acum în urmă, un caz de acesta a fost rezolvat în chip favorabil pentru comunităţile noastre, prin deciziunea Trib. de Cernăuţi, decizie principială ce a fost adusă la cunoştinţă comunităţii din Suceava prin intermediul Ministerului Cultelor. Odată cu această decizie d-l dr. Teich, conducătorul comunităţii din Suceava, unul din cei mai buni cunoscători ai problemelor comunităţii noastre, ne-a mai informat că administratorul financiar Ştefănescu din Suceava nu este de aceeaşi părere cu Ministerul de Finanţe şi cu Justiţia în această chestiune, că face dificultăţi în executarea contribuabililor evrei recalcitranţi sprijinit pe o teorie a sa propie, desvoltată într-una din revistele de specialitate şi care tinde să dovedească că obştile evreieşti nu pot recurge la concursul Statului în încasarea impozitelor lor. În urma intervenţiei d-lui deputat M. Weissman sperăm ca această chestiune a fost definitiv pusă la punct, căci administratorul de Suceava a primit un ordin special şi categoric No. 333.631 care a fost adus la cunoştinţă prin intermediul biroului nostru şi graţie căreia sperăm că vom putea da cazului din Suceava un caracter general şi principial interesând toate comunităţile evreeşti.

ÎN FAVOAREA CULTULUI

Odată cu acest ordin cu caracter general şi cu o aplicaţiune viitoare, partidul nostru a trebuit să stea de veghe ca religia noastră să nu fie ştirbită acolo unde i se acordase oarecari drepturi.

Astfel în urma intervenţiei d-lui dr. Fischer şi deputat, M. Landau, Ministerul Instrucţiunii a dat un ordin să se revină asupra unei deciziuni anterioare prin care obiectele de predare, ebraica şi religia, nu erau considerate ca obiecte obligatorii la Şcoala Comercială Evreiască din Timişoara.

Ordinul poartă No. 103383/932.

S-a intervenit de asemenwa pentru prelungirea rămânerei în ţară a numeroşi rabini supuşi străini, angajaţi de diferite comunităţi şi ameninţaţi să fie expulzaţi din ţară, fără de cari exerciţiul cultului nostru ar fi suferit enorm, mai cu seamă în anumite comunităţi din provinciile alipite.

Tot ca un omagiu adus religiei noastre trebue să menţionăm deasemeni intervenţia făcută de d-l dr. Th. Fischer asistat de către d-l Rabin A. Wesel, preşedintele biroului central ortodox din Transilvania, cari în urma întrevederii cu d-l Zamfir Brătescu, director general al Monopolului Alcoolului, însoţit de d-l profesor

Ottin, membru în comitetul de direcţie al Monopolului Alcoolului, au obţinut ca în viitor în judeţele transilvănene cu o populaţiune evreească mai numeroasă, depozitele monopolului alcoolului, să fie aprovizionate exclusiv cu spirt produs din cereale şi din fabricile de oţet, iar nu din vin neconsumabil de către evreii ortodocşi.

La data de 30 august, prezidentul Clubului Parlamentar d-l dr. M. Ebner, face o intrepelare ministrului de justiţie cu privire la soarta celor 30.000 de cereri nerezolvate ce zac la Ministerul de Justiţie. D-l dr. Ebner cere o nouă lege care să fie conformă cu spiritul şi textul tratatelor de pace.

ÎNCHEIERE

Am făcut aci o expunere sumară a activităţii partidului nostru în lunile august, septembrie, octombrie şi noiembrie 1932, trecând în revistă acţiuni politice de ordin general, discursuri şi comunicări parlamentare, intervenţiuni pe la diferite autorităţi, precum şi intervenţiuni de modificare şi îmbunătăţire a unor legi ce priveau populaţiunea evreiească.

Din această expunere rezumativă opinia evreiască îşi poate da seama cât este de util acest instrument politic care se intitulează Partidul Evreiesc şi cât va mai putea realiza pe viitor dacă, în spatele său se va găsi armata disciplinată a populaţiunii evreeşti bine organizate şi conştiente de drepturile sale.

N-am insistat în această dare de seamă asupra activităţii propagandistice şi organizatorii a diferitor conducători ai partidului nostru căci acţiunea este în curs în toată provincia, iar despre rezultatul acestei activităţi se va consemna în referatele ce se vor ţine cu ocazia apropiatului congres al Partidului Evreiesc pe întreaga ţară.

Se cuvine doar în treacăt să insistăm aci asupra unui eveniment care nefiind direct în legătură cu activitatea partidului nostru, ne interesează totuşi, întrucât se referă la personalitatea unuia din conducătorii acestui partid. La sărbătorirea d-rului Ebner cu ocazia jubileului său de 60 de ani, au participat nu numai reprezentanţii populaţiei evreeşti din Bucovina, ci trimişi ai tuturor marilor instituţiuni evreeşti şi neevreeşti, reprezentanţi ai minorităţilor etnice, primarul oraşului Cernăuţi, decanul Baroului, Consiliul Comunal, a dat uneia din străzile Cernăuţului denumirea de dr. M. Ebner. Omagiul adus distinsului conducător se resfrânge bineînţeles asupra întregului nostru partid.

Vrem să mai adăugăm apoi că o anexă la activitatea cu caracter intervenţionist, că secretariatul partidului nostru a înfiinţat un contecios care rezolvă zilnic numeroase cazuri individuale în cari evreul suferă în calitatea sa de evreu şi unde e nevoie de o asistenţă judiciară sau administrativă. De când s-a înfiinţat acest contencios cererile de intervenţiune sporesc pe fiece zi dovedind pe deoparte suferinţa multiplă a populaţiei evreeşti, iar pe de altă parte dovedind eficacitatea organului ce s-a pus la dispoziţia solicitanţilor evrei. Am dori doar ca expunerea de mai sus obiectivă fără exagerări făcută cu scopul exclusiv de a arăta populaţiei evreeşti că departe de a fi dăunător, partidul nostru poate realiza lucruri importante în toate domeniile vieţei evreeşti, să fie un nou imbold pentru organizarea politică a evreimei din toate provinciile României Mari.

Secretar General
S.I.Stern

Partidul Evreiesc, Patru luni de activitate parlamentară. 1 august - 1 decembrie 1932. Bucureşti, Edit. Partidului Evreiesc, 1932

13

1932 decembrie 11, Atena

„Excelsior" – publică:
Atena
11.XII.932

„Din călătoria pe care directorul nostru a întreprins-o în țările balcanice, vizitând și România, a constatat că toți grecii cari trăiesc în România se bucură de o absolută și deplină libertate.

„Comunitățile grecești din Sulina, Brăila, Constanța, București și Galați sunt înfloritoare, iar instituțiile lor impunătoare provoacă cu drept cuvânt admirația grecilor ce le vizitează pentru prima dată".

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944, România, vol 376, p. 243.

14

1932 decembrie 31, Cluj

MINISTERUL DE INTERNE
DIRECȚIA
POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE

Insp. General de Poliție și Siguranța din
Transilvania Circum, IV de Contr. și Insp.
CLUJ

Domnule Ministru,

La ordinul dumneavoastră nr. 9866 din 3 martie a.c.,

Avem onoarea a vă raporta că din cercetările făcute de noi referitoare la formarea unui recesământ al ungurilor, aflători pe teritoriul României, pus la cale de către Partidul Maghiar din România, în dauna siguranței statului român, prin completarea unor buletine de înscriere, am constatat următoarele:

În urma informațiilor obținute și a reclamațiilor făcute verbal de către unii români de seamă, din localitate, contra studenților teologi de la Colegiul Unitar din Cluj, ca în ziua de 21 februarie a.c., toate cartierele orașului Cluj au fost năpădite de acești teologi ai Colegiului Unitar, răspândind din casă în casă buletine de recesământ de populație, cu conținuturi iredentiste maghiare.

În baza informațiilor obținute, s-a dispus din partea noastră verificarea acelor informații, pentru constatarea exactității și s-au prins în flagrant studenții teologi: NAGY DOMOKOS și ZSIGMOND IOSIF, răspândind aceste buletine pentru completarea în str. Legiunea Ardeleană, colindând din casă în casă, pentru înscrierea nu numai a locuitorilor maghiari, ci au fost somați și locuitorii de alte naționalități: evrei, sași și chiar români să completeze aceste buletine. Rezultă deci clar că formarea unei statistici unguești în felul acesta fraudulos arată intenții lăturalnice și potrivnice interesului țării noastre.

La somarea noastră numiţii ne-au predat circa 200 buletine de înscriere, precum şi delegaţia Partidului Maghiar din România, prin care îi deleagă cu facerea recensământului.

În baza celor de mai sus, noi cu adresa nr. 3634/1927, am intervenit la Consiliul de Război al Corpului VI Armată Cluj, pentru facerea percheziţiei domiciliară la cei implicaţi în cauză. Consiliul de Război al Corpului VI Armată cu adresa nr. 124010 din 23 februarie a.c., ne-a autorizat continuarea cercetărilor şi percheziţiilor necesare, pentru confiscarea buletinelor de înscriere aici anexate în 5 exemplare, care au conţinutul următor: Efigia ţării este înlocuită cu antetul „Partidului Maghiar Secţiunea „Kolozs" oraşul „Kolozsvár". Ele sunt prevăzute cu instrucţiuni rezumate în 26 de puncte, în care fiecare cetăţean român „cu sentimente ungureşti" este somat să-şi indice numele, vârsta, naşterea, naţionalitatea, religia, ocupaţia, a făcut armată şi unde a studiat şi toate datele personale şi familiale, la rubricile respective. Pe marginea buletinului se află următoarele avertismente:

„În interesul familiei şi al persoanei d-tale completează rubricile buletinului"..........

„Dacă vom fi cu toţii împreună în Partidul Maghiar, vom obţine totul"

„Recensământul maghiar se face în interiorul copiilor noştri"

„Viitorul maghiar trăieşte în copiii noştri"..........

Din informaţiile primite se constată că studenţii teologi au mai avut însărcinarea de la Partidul Maghiar din Cluj, ca să pună în vedere persoanelor „cu sentimente ungureşti" ca completarea buletinelor să se facă în trei exemplare, dintre care unul pentru Partidul Maghiar, al doilea pentru biroul din Bucureşti al aceluiaşi partid, iar al treilea pentru Liga Naţiunilor în scopul de a combate datele statisticii româneşti.

Din cercetările întreprinse de noi, se constată că teologii unguri nu s-au prea interesat cine este cu adevărat ungur şi cine nu, ci au intrat în toate casele ungureşti, româneşti, germane şi evreieşti deopotrivă. Ca dovadă anexăm în copii următoarele declaraţii: *Victor Tafland* de religie ortodoxă-română, *Venczel David* supus cehoslovac, *Jickeli Ludovic*, de naţionalitate sas, apoi *Gero Gyuláné, Andor Emerich, Jeger Pepi, Kohn Nicolae, Reich Samoia* şi *Kohn Ignatz* etc. toţi evrei care cer darea în judecată a Partidului Maghiar din ţară şi nimicirea buletinelor de înscriere întocmite cu acte false de ei, fără asentimentul celor de mai sus.

În baza autorizaţiei Consiliului de Război, ne-am transportat la Colegiul Unitar din Cluj, Calea Victoriei nr. 12 unde au fost somaţi studenţii teologi, pentru a ne preda toate buletinele, care se află în posesia lor. Dânşii la somarea noastră ne-au predat circa 7–800 de buletine de înscriere, după cum se constată din procesul-verbal aici anexat în copie şi că aceste buletine au fost primite de la Petö Istvan, preşedintele Societăţii de lectură a studenţilor teologi unitari din Cluj. Acesta din urmă declară că în zilele de 15–20 februarie a.c., a primit în biroul Partidului Maghiar de la *Hantos Gyula*, director de birou circa 7–800 bucăţi buletine de înscriere pentru completarea lor cu ungurii din Cluj, fiindcă Partidul Maghiar din România voieşte formarea unei statistici, în interesul ungurilor care locuiesc pe teritoriul României. *Petö Istvan*, preşedintele Societăţii de lectură, în conformitate cu instrucţiunile primite, a însărcinat pe studenţii teologi *Ekard Andor, Nagy Domokos, Csongvay Lajos, Rostas Dénes, Friker Iánoş, Nagy Béla, Zsigmond Iosif, Ürmösy Gyula* şi *Lörincz Gergely*, pentru a umbla din casă în casă în acest oraş şi a completa buletinele, cum

s-a şi întâmplat. Declaraţiile primite de la Hantos Gyula, erau semnate de către dr. *Várady Aurel*, vice-preşedintele Partidului Maghiar din Cluj şi de secretarul *Nantos Gyula*, care se află confiscate la noi.

Din declaraţia avocatului *Várady Aurel* şi vice-preşedintele Partidului Maghiar din Cluj, reiese că dânsul împreună cu *Hantos* le-a dat însărcinarea studenţilor, ca dovadă se anexează declaraţiile lor.

Din declaraţia şi registrele lui *Lengyel Albert*, proprietarul tipografiei „Lyceum" din Cluj, reiese că a tipărit pentru biroul central al Partidului Maghiar din Cluj, 177.000 exemplare, iar pentru secţia Partidului Maghiar din Cluj, 20.000 exemplare, deci în total sunt tipărite 137.000 exemplare buletine de înscriere, dintre care până în prezent numai 800 bucăţi s-au confiscat de noi.

Din partea noastră s-a dat ordin circular general telegrafic cu nr. 3969/1927, aici anexat în copie pentru confiscarea tuturor buletinelor de înscriere din circumscripţia noastră.

Binevoiţi a cunoaşte că avocatul Várady Aurel, vice-preşedintele Partidului Maghiar din Cluj, şi secretarul Hantos Gyula, a dat fiecărui propagandist teolog câte o declaraţie semnată de ei, aici anexată şi sigilată cu sigiliul Partidului Maghiar din România, şi are următorul cuprins:

„Vă rog să binevoiţi a primi blanchetele spre completare asigurându-vă, că nu veţi avea nici o pagubă, nici o neplăcere în urma lor. Vă rugăm să primiţi cu bunăvoinţă pe cel care va aduce blanchetele, considerând scopul de a strânge rândurile maghiare şi a constata numărul fraţilor noştri. Datele le vom întrebuinţa discret, pentru scopurile noastre" semnat dr. *Aurel Várady şi Hantos Gyula.*

Deci din cele arătate mai sus se constată fără îndoială, că acest caz este de o gravitate foarte mare, având ca scop falsificarea statisticii de recensământ prin terorizarea celor de alte naţiuni, ca să se declare drept unguri, pentru a compromite în faţa străinităţii, statisticile legale întocmite de statul român.

Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă că după terminarea cercetărilor făcute de noi, actele şi corpurile delicte se vor înainta Consiliului de Război pentru a dispune cele legale.

Inspector General

(ss) indescifrabil

Şeful serviciului,
(ss) indescifrabil
Pentru conformitate,
ss. indescifrabil

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 19/1927–1932, f. 35–36.

15

1933 ianuarie 19, Bălţi

Domnule Ministru,

Conformându-ne ordinului d. voastre no. 00375 din 4 ianuarie 1933, prin care ni se trimite, în copie, adresa Preşedinţiei Adunării Deputaţilor no. 240/932, conţinând

întrebarea făcută de d. deputat Gh. Cuza, în ședința de la 30 noiembrie 1932, cu privire la abuzurile ce ar fi săvârșit Parchetul de Bălți cu ocaziunea anchetării unor locuitori din comuna Rădoaia, acuzați de distrugere, odată cu restituirea copiei de pe adresa nr. 240/932, din cercetările făcute de noi la parchetul de Bălți în zilele de 12 și 13 ianuarie a.c., am onoarea a raporta că s-au constatat următoarele:

Un grup de tineri din orașul Bălți, numiții Iosif Vondrea, Ștefan Tighineanu, Vasile Lesnic și Boris Potapov, partizani ai „Ligii Apărării Naționale Creștine", ducându-se prin județ în propagandă electorală în favoarea lui V. Novițchi, candidat la alegerea parțială de la Senat (la același scaun de senator la care fusese ales în alegerile generale și invalidat de către Senat) – în ziua de 14 octombrie, aflându-se în comuna Rădoaia, după ce au fost ospătați și găzduiți de locuitorul Vasile Lisac, președintele comitetului local, fiind hram în comună, s-au dus la horă, unde, făcând propagandă pentru „L.A.N.C." s-au pornit să ațâțe pe locuitori împotriva evreilor. La această pornire de ațâțare s-au mai asociat și alți câțiva locuitori, printre care era în frunte locuitorul Teodor Pătrașcu. Dânsul flutura în mână steagul „Ligii A.N.C.", striga „ura!" și „moarte evreilor".

La un moment dat tinerii propagandiști, cu Teodor Pătrașcu în frunte, însoțiți de cei câțiva locuitori și urmați de mulțime, au început să devasteze prăvăliile evreilor Favel Coifman, Idel Svarțian, Moscu Chira, Burah Voitis și David Samsovici, începând cu Favel Coifman și urmând cu ceilalți, spărgându-le și sfărmându-le marfa din prăvălie; iar prăvălioara lui David Samsovici a fost complet devastată, pricinuindu-i-se o pagubă de aproximativ 3000 lei.

Primarul comunei, înștiințat despre devastare, împreună cu gardiștii comunali, au venit în goană la fața locului și au reușit să aresteze pe câțiva dintre locuitori și pe tinerii propagandiști. Apoi s-a adus faptul la cunoștința șefului postului de jandarmi Sângerei, care a sosit în localitate în aceeași zi și a început cercetările, continuându-le și în ziua de 15 octombrie. Tot în ziua de 15 octombrie au sosit în localitate dl. judecător de instrucție, însoțit de dl. procuror, delegat în acel timp de parchetul Bălți, Traian Ionescu și de medicul legist al Tribunalului. Cercetările însă au fost reluate și terminate în zilele de 15 și 16 octombrie de căpitanul Popescu Ioan, șeful biroului de poliție al legiunii de jandarmi Bălți.

Actele adresate de legiunea de jandarmi au fost trimise Chesturii de poliție Bălți, iar Chestura le-a înaintat Parchetului Bălți în ziua de 19 octombrie cu adresa nr. 13401.

În ziua de 20 octombrie, dl. prim procuror al Tribunalului Gr. Mihuță, deși ocupat în acea zi și la Curtea cu Juri, profitând de împrejurarea că procesul de la Curtea cu Juri s-a amânat, a luat interogatoriile tuturor bănuiților și tot atunci, cu rechizitoriul nr. 14072, a deschis acțiune publică împotriva lor: Iosif I. Vondrea, Ștefan Tighineanu, Lesnic Vasile, Boris Potapov și Vasile Isak pentru faptul prevăzut și pedepsit de art. 354 c.p., deferind afacerea judecătorului de instrucție cu concluziuni de arestare împotriva tuturor.

Judecătorul de instrucție, luând interogatoriile inculpaților în zilele de 20 și 21 octombrie, la 22 octombrie 1932, prin ordonanța de zi nr. 5539, a ordonat arestarea lor: Teoader Pătrașcu, Toader Zaporojan, Vasile Pitogan, Serghei Boricică, Vasile Petrov și Iosef Vondrea, dispunând punerea în libertate a lor: Ștefan Tighineanu, Vasile Lesnic, Boris Potapov, Vasile Isac, Toader Onofraș și Pricopie Buga. Mandatele

celor arestaţi au fost confirmate de tribunalul Bălţi s. II prin jurnalul din 24 octombrie 1932, jurnal rămas definitiv prin neapelare de către inculpaţi.

Pe de altă parte însă parchetul Tribunalului, nemulţumit de ordonanţa judecătorului de instrucţie no. 5539, din cauză că lăsase în libertate o parte din inculpaţi, opozând această ordonanţă, Tribunalul Bălţi s. II, prin jurnalul no. 1708 din 24 octombrie 1932, admite în parte opoziţia parchetului şi ordonă arestarea lor: Vasile Isac, Ştefan Tighineanu, Vasile Lisnic şi Boris Potapov, lăsând în libertate pe Pricopie Buga şi Toader Onofraş. Jurnalul acesta a rămas definitiv, nefiind apelat, nici de parchet pentru nearestarea celor doi inculpaţi şi nici de către cei arestaţi.

După adunarea probelor, inculpaţii au fost puşi în libertate; unii prin ordonanţa de zi nr. 6018/932 din 12 noiembrie a judecătorului de instrucţie, alţii prin ordonanţa de zi no. 6098 din 16 noiembrie 1932, ambele ordonanţe fiind date cu concluziunile primului procuror.

Cele mai sus expuse cu privire la procedura care s-a urmat de parchetul Bălţi în privinţa deţinerii inculpaţilor de la Rădoaia, cum şi asupra faptului imputat inculpaţilor, rezultă din dosarul instrucţiei Tribunalului Bălţi no. 213/932, unde afacerea este încă pendinte, fiind fixat un termen la 23 ianuarie 1933.

Adăugăm că despre acest fapt s-a raportat de către parchetul Bălţi, atât parchetului general cât şi Ministerului de Justiţie prin telegramele no. 13817 şi 13818 din 15 octombrie 1932, cât şi prin rapoartele no. 14107 şi 14108 din 20 octombrie 1932.

Şi după cum rezultă din cele expuse, nu se poate imputa nimic membrilor parchetului Bălţi. Inculpaţii au fost deţinuţi în mod legal, prin mandatele emise de judecătorul de instrucţie, aşa încât pretinsa deţinere ilegală, imputată de dl. deputat Gh. Cuza membrilor parchetului, este cu desăvârşire nefondată.

Cât priveşte faptul ce se impută dlui prim procuror Gr. Mihuţă că a ordonat punerea în carceră a tânărului deţinut Boris Potapov şi aceasta este lipsit de temei.

Din declaraţia directorului închisorii Bălţi, aci alăturată, rezultă că numitul inculpat a fost deţinut la carceră vreo două ore, fiindcă a pus foc cu câlţi la mustaţa unui alt deţinut când acesta dormea; pe când din declaraţia lui Potapov a rezultat că el a fost încarcerat vreo jumătate de oră, fiindcă n-a voit să care cu targa nişte gunoi din curtea închisorii. În orice caz această măsură, în cazul când declaraţia lui Boris Potapov ar fi adevărată, a fost luată de directorul închisorii; iar primul procuror n-a avut nici un amestec şi nici n-a avut vreo cunoştinţă asupra măsurii disciplinare luată de directorul închisorii.

De asemenea este neîntemeiată şi învinuirea adusă de dl. Gh. Cuza membrilor parchetului Bălţi, că n-ar fi luat nici o măsură în chestiunea reclamată de „L.A.N.C.", căreia i s-ar fi violat domiciliul, fiind evacuată cu forţa din imobil de către proprietar.

Din examinarea dosarului no. 3143/932 al Tribunalului Bălţi s. II, dimpotrivă se constată că, în urma cercetărilor ordonate de parchet şi efectuate de subcomisarul ajutor din Chestura Bălţi, Popovici Albert, primul procuror al parchetului Bălţi, prin rechizitoriul no. 15235 din 9 noiembrie 1932, a deschis acţiune publică împotriva lui Mih. Borş, proprietarul imobilului în chestiune pentru violare de domiciliu şi contravenţie la Legea portului armelor (art. 151 c.p. şi 32 din Legea portului armelor), cu toate că în fond este foarte îndoielnic, dacă faptul imputat inculpatului ar întruni toate elementele art. 151 c.p., – afacerea după părerea noastră, având mai mult un caracter civil.

Se poate afirma deci, că reprezentantul parchetului Bălţi a făcut mai degrabă un act de bunăvoinţă faţă de reclamanta „L.A.N.C.", prin deschiderea acţiunii publice, decât că nu s-a luat nici o măsură faţă de reclamaţia făcută.

Conchidem prin urmare că toate învinuirile aduse de către d. Gh, Cuza membrilor parchetului Bălţi asupra celor cuprinse în adresa no. 240/932 a Preşedinţiei Camerei Deputaţilor sunt învinuiri nedrepte şi este de mirare că se pot aduce cu atâta uşurinţă astfel de acuzaţii unor magistraţi care nu şi-au făcut decât datoria.

Se alătură şi procesele verbale din 12 şi 13 ianuarie a.c., cu anexele lor, adresate de noi.

D-sale
DOMNULUI MINISTRU AL JUSTIŢIEI

PROCUROR GENERAL
Secretar

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Justiţiei, Direcţia Judiciară, dosar 65/1932, p. 20–22.

16

1933 februarie 3, Bucureşti

MARELE STAT MAJOR
Secţia 11 Informaţii
Către
Inspectoratul General al Jandarmeriei

MINORITARII

1. **Maghiarii**

Starea de spirit a fost mult influenţată de evenimentele petrecute în Ungaria.

Vizita primului ministru ungur la Roma, programul primirii şi simpatia cu care e privită de Italia chestiunea revizuirii, a trezit speranţa în schimbarea situaţiei actuale.

Ca urmare, se observă o activitate febrilă în toate direcţiile (presă, şcoli, diferite societăţi) pentru accentuarea sentimentului naţional maghiar şi o ostilitate crescîndă din partea acestei minorităţi faţă de elementul românesc.

Intelectualii unguri continuă activitatea lor iredentistă, căutând să exploateze toate nemulţumirile, pentru a forma convingerea în masele minoritare că românii nu au chemarea să-i stăpânească.

La Braşov a luat fiinţă „Asociaţia bărbaţilor reformişti".

Iniţiatorul societăţii este iredentistul Szele Béla.

– În judeţul Odorhei preoţii minoritari îndeamnă populaţia rurală să nu-şi dea copiii la şcolile de stat.

La sate propaganda iredentistă este condusă de funcţionarii de stat maghiari sau maghiarizaţi, în special de notari.

De asemenea, funcţionarii unguri de la frontieră sunt cei mai asidui propagandişti.

– Trenurile ieftine care au circulat din zona frontierei spre Budapesta şi invers, au uşurat facerea propagandei iredentiste de către unguri.

– Se semnalează că școlile maghiare sunt subvenționate de către statul ungur, care trimite regulat sume de bani prin emisari. Astfel, liceul „Bethlen" din Aiud ar primi subvenții din Ungaria.

Propaganda prin presă

Presa minoritară maghiară a fost preocupată de vizita primului ministru Gömbös la Roma, cu care ocazie a făcut comentarii favorabile în legătură cu revizuirea tratatelor. În schimb nu s-a sfiit a candamna manifestațiile antirevizioniste, găsindu-le că nu au alt scop decât a ațâța masele contra ungurilor.

Spiritele cele mai fanteziste își găsesc loc în ziarele minoritare, în special acele care ne pun într-o lumină cât mai defavorabilă pe noi și pe aliații noștri.

Denumirea străzilor și localităților se face de toate ziarele maghiare numai în limba ungară.

Propaganda prin teatru și cinematograf

Ni se semnalează că în Diciosânmartin a fost o trupă maghiară care a jucat în diferite piese de teatru cu artiștii îmbrăcați în uniforme militare unguresti, fără ca autoritățile respective să interzică acest lucru.

Cu ocazia rulării filmului „Dunărea Albastră" al cărui subiect era unguresc, minoritarii unguri s-au dedat la manifestații și aplauze semnificative. La intervenția Marelui Stat Major acest film a fost retras.

Propaganda prin radio se manifestă zilnic.

Postul Budapesta reproduce pasaje din ziarele străine cât și din discursurile oamenilor politici favorabili revizuirii.

Astfel la 3. XII. s-au repetat următoarele cuvinte ce s-au pronunțat la o întrunire studențească: „Trebuie să se știe că ne vom sacrifica ultima picătură de sânge pentru a nu lăsa ca Transilvania, care e a noastră de 1000 de ani, să fie stăpânită de români."

2. **Ucrainenii**

Propaganda ucraineană continuă să se facă, în special, de preoții și învățătorii ucraineni.

Preoții oficiază numai în limba rusă. La Zastavna (Cernăuți) preotul Tarnowschi nu se sfiește a refuza să oficieze în limba română, chiar atunci când sunt de față autoritățile.

Partidul Ucrainean în vederea înființării unei școli ucrainene, a ținut o adunare publică la Cernăuți.

S-au răspândit manifeste ucrainene în județul Cernăuți. Prin ele se cerea populației ucrainene să lupte pentru dobândirea de școli cu limbă ucraineană. Manifestele încheiau cu cuvintele:

„Moarte românilor, trăiască Ucraina Mare de la Caucaz la Carpați!"

Ucrainenii cer înființarea unei catedre de limba și istoria ucraineană la Universitatea din Cernăuți, precum și reînființarea catedrelor ucrainene la facultatea teologică.

3. **Rușii**

Nutresc sentimente antiromânești, iar parte din ei sunt animați de idei comuniste. Consideră situația actuală un provizorat, Basarabia urmând a reveni la Rusia. Așteaptă momentul favorabil a se adresa la Geneva și a pune chestiunea plebiscitului.

În general duc viață aparte național rusească, susținută fiind de trupele teat... filmele de cinematograf au caracter rusesc, conferințele și bibliotecile la fel.

Privesc cu apatie la viața românească de care nu se pot apropia și trăiesc cu amintirile nostalgice ale trecutului.

Propaganda prin presă

Ziarele rusești din Basarabia publică articole defavorabile statului român.

Propaganda prin radio

Posturile de radiodifuziune sovietice continuă cu propaganda contra României.

Monarhiștii ruși

Organizațiile monarhiste ruse din România au fost înștiințate că în ianuarie 1933 va avea loc Congresul emigranților ruși cu participarea reprezentanților respectivi din toate țările.

Scopul congresului este unificarea propagandei de luptă contra regimului comunist a tuturor organizațiilor de emigranți ruși și alegerea unui comitet de direcție.

4. **Sașii – Șvabii – Germanii**

Sunt elemente de ordine, refractari ideilor comuniste.

În prezent, tineretul este în curs de organizare după sistemul hitlerist.

Privitor la organizația hitleristă din Ardeal ni se comunică următoarele:

În anul 1922 a luat ființă în Sibiu organizația săsească „Selbsthilfe“ (Ajutorul), cu scopul de a ajuta pe membrii săi în edificarea și cumpărarea de case, ateliere, procurare de numerar pentru instalații industriale, economice și comerciale.

În anul 1931 această organizație se pune în legătură cu organizația național-socialistă din Germania (hitleriștii), după al cărei program începe să activeze sub numele de *„Organizația național socialistă germană din România“*.

Până în septembrie 1932 „Selbsthilfe“ funcționa cu 2 secții: politică și economică: ulterior s-a înființat a 3-a: – Trupa de muncă a ajutorului (Selbsthilfe Arbeitsmanschaft) care lucrează independent de celelalte 2 secții.

„Trupa de muncă a ajutorului“ are scopul de a educa generația tânără germană pentru îndatoririle ei față de popor și stat.

Serviciul în această organizație durează 6 ani din care 3 sunt destinați pregătirii și 3 ani – câte două luni pe an – pentru serviciul de ajutor.

Membrii organizației poartă uniforme și au ca semn distinctiv crucea încârligată.

Programul organizației pretinde:

- repararea pagubelor cauzate de reforma agrară, conversiune etc.
- drum liber pentru sași a deveni funcționari de stat și a intra în armată.
- în regiunile locuite de germani, limba oficială să fie cea germană.
- numirea localităților să fie obligatoriu germană.
- politica României să fie orientată spre Germania.
- dreptul de impunere a conaționalilor sași și încasarea acestor impozite să se facă prin autoritățile statului.

Se semnalează organizații de acest fel la Sibiu, Brașov, Reghinul Săsesc, Timișoara, Cernăuți și Putna (Bucovina).

Organizația are caracter antisemit și a încheiat un acord cu Liga Apărării Creștine care constă în:

- lupta contra comunismului
- combaterea influenței evreiești.

De remarcat că organizaţia hitleristă refuză orice colaborare cu minoritatea ungară.

– Se mai semnalează că în coloniile germane din Basarabia s-au pripăşit o mulţime de indivizi veniţi din Germania care sunt arătaţi ca specialişti tehnicieni (ingineri, doctori, profesori etc.). Toţi aceştia întreţin o stare de spirit contrarie intereselor ţării şi deci ar fi foarte bine dacă nu li s-ar mai acorda permisiunea de a rămâne în ţară.

Pentru a se vedea sentimentele acestei populaţii, e destul să reamintim că aproape 4 zile s-a opus cartiruirii unui batalion de infanterie în Tarutino.

La 30 octombrie a.c. a avut loc în Constanţa Congresul minorităţii germane din Dobrogea. Deoarece la acest congres s-a afirmat că starea populaţiei germane din Dobrogea ar fi rea, s-au ivit proteste prin ziare din partea vechilor colonişti germani arătând că situaţia populaţiei din acea regiune s-a îmbunătăţit numai de când Dobrogea a revenit României.

5. **Bulgarii**

Populaţia bulgară este liniştită dar ostilă intereselor.

Propaganda bulgară se face sub masca diferitelor şezători, unde populaţia se adună şi citeşte ziare şi corespondenţa venită din Bulgaria.

În ultimul timp se observă numeroase cazuri de emigrări de familii bulgare din Cadrilater în Bulgaria. Statul bulgar înlesneşte stabilirea acestora în localităţile din Bulgaria apropiate frontierei dobrogene. Motivele pentru care emigrează ar fi neînţelegerile ce se ivesc între ei şi coloniştii macedoneni din Cadrilater.

În judeţul Ismail aproape întreaga administraţie este condusă de minoritarii bulgari, care trag foloase în detrimetrul populaţiei româneşti.

Atacuri banditeşti

Se remarcă un început de activitate a bandelor de comitagii în Cadrilater.

În cursul lunii noiembrie şi decembrie s-au produs 15 atacuri, având ca rezultat un soldat grănicer mort, unul rănit, un comitagiu prins etc.

6. **Evreii**

Minoritate primejdioasă dând procentul cel mai mare de comunişti.

Bibliotecile aşa-zise culturale din Basarabia, în special, sunt focare pentru radierea ideilor revoluţionare.

Se manifestă prin diferite adunări culturale, naţionale şi politice, pentru susţinerea intereselor lor.

Cei din Ardeal simpatizează cu maghiarii şi participă la toate manifestaţiile lor.

7. **Polonii**

Uniunea societăţilor poloneze din România a ţinut o adunare în Cernăuţi, prin care cere autorizaţia de funcţionare a şcolilor poloneze particulare.

Cu această ocazie s-au făcut declaraţii de loialitate faţă de statul şi naţiunea română.

Privitor la activitatea mişcării poloneze din Bucovina la adunarea „Asociaţiei profesorilor secundari români“ din Cernăuţi s-au discutat următoarele:

– În școlile poloneze de la noi – alimentate de statul polonez – se dă elevilor o educație în spiritul polonez, iar limba română e neglijată, făcându-se chiar propagandă contra statului român.

– În timpul verii s-a descoperit un curs clandestin de limba și istoria polonă.

8. **Turcii**

Liniștiți și cu sentimente favorabile statului român.

În unele sate din apropierea frontierei Cadrilaterului, populația turcă a început din nou să emigreze. Astfel din satele Trubciular și Kilicadâ pleacă în Turcia peste 125 familii.

Propaganda de emigrare se face de către preoții turci (hogi).

Chestiunea emigrării turcilor este în curs de a fi supusă guvernului de către Comisia migranțiunilor de pe lângă Ministerul Muncii.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 9/1932, f. 4–6.

17 — 1933 februarie 26 – 1935 decembrie 7, Sibiu

Auszüge aus dem Tagebuch Fritz Fabritius

1933

26.2. Um 11 Uhr vormittag Besprechung in Broos. Etwa 50 Mitglieder und die gesamte S(turm) A(bteilung) anwesend. Erneuerungsbewegung. Volksgemeinschaft. Führerprinzip besprochen.

16.3. Vormittags Zusammenkunft und Besprechung mit Dr. Roth und Dr. Hedrich. Nachher Zusammenkunft mit Cuza d. A. im Hotel Union. Zusammenarbeit unter gleichen Verhältnissen besprochen.

17.3. Vormittag Besprechung im Hotel Stănescu mit Dr. Roth. Mittags besucht mich Cuza d. J., möchte unbedingt mit seiner Frau hinauf und mit führenden Kreisen, wenn auch nicht mit Hitler, Fühlung nehmen. Weist auf grosse Gegensätze mit Codreanu hin, erwähnt auch das Delateisani stark zu Codreanu hinüber neigt und sein Vertrauen nicht mehr besitzt. Er sei aus den rumänischen Verhältnissen ganz heraus gekommen. Das Wichtigste ist ihm natürlich die Erhaltung der Grenzen des rumänischen Staates. Ich erwähne die Angriffe in der Kronstädter Zeitung und ersuche ihn mir die Zusammenarbeit nicht zu schwer zu machen, da meine Leute an ein ehrliches Zusammenarbeiten nicht glauben, so lange sich Leute seiner Bewegung derartig gegen uns verhalten. Nachmittags mit Dr. Roth ins Parlament, dort Kaspar Muth getroffen und mit diesem zusammen zum Ministerpräsidenten Vaida Voevod gegangen. Habe ihm die Bilder des Albums für den König gezeigt und ihm die S.A. gebeten in irgend einer Form zu genehmigen.

30.1. Grosser Sprechabend in Hermannstadt. Hitler ist Reichskanzler geworden.

15.4. Konsul Braun, Ploiești übernimmt die beiden Bücher für Adolf Hitler. Eine Zusammenarbeit in völkischen Dingen besprochen.

23.4. Mittags zu Polizeipräfekt Ştefănescu. Wir sollen keine öffentlichen Demonstrationen machen. 1/2 10 Uhr vormittags bei der Eröffnung der Führertagung des Hermannstdädter Kreises in der Knabenschule. Habe über Grundsätzliches des Nationalsozialismus geredet. 5 Uhr nachmittags Hitlerfeier im Unikum. Nur geladene Gäste, Saal voll, Stadtkapelle besorgt Musik, Sprechchöre, Rede von Erber, S.A. Aufmarsch. Sache war sehr gut vorbereitet, und hat auf die Leute gewirkt.

25.4. Besprechung zwischen Jickeli, Gust, Roth, Hedrich und mir. Stellung der Volksführung zu uns und Lösung der Wirtschaftsfragen. Führt zu keinem Resultat. Die Ansichten gehen grunsätzlich auseinander.

4.5. Vormittags Besprechung mit Konsul Braun. Werde am 17. nach Bukarest fahren um mit dem Gesandten die verschiedensten Fragen der Volksführung zu besprechen. Nachmittags Verhandlung mit Dr. Bideanu wegen kameradschaftlicher Zusammenarbeit zwischen Deutschen und Rumänen und Ausschaltung des zersetzenden Judentums.

18.5. 9 Uhr nochmalige Aussprache mit Dr. Fuss, stellt sich zur Verfügung für Aufsätze in rumänischen Zeitungen und Propaganda in denselben, für deutsch-rumänische Zusammenarbeit. 11 Uhr Vorsprache in der deutschen Gesandtschaft. Grafen Schulenburg, Konsulatsrat Kirchholtes und Baron Dörnberg unsern Standpunkt klar gemacht, jetzige Volksführung muss abtreten, ist für alles Bisherige verantwortlich. Wir machen aufmerksam, dass jede weitere Förderung dieser Leute von uns schärfste Abwehr hervorrufen wird. 2 Uhr Aussprache mit Tătărescu. Ihm nahegelegt die Vereinigung der drei Gruppen Cuza, Tătărescu und Codreanu. Um 5 Uhr bei Schmidt Aussprache mit Fink wegen Organisierung der Wirtschaft. Um 6 Uhr Aussprache mit Konradi, wo wir unsern Standpunkt noch einmal besprechen. Ist als Burschenschafter ebenfalls Anhänger Brandsch. 7 Uhr Aussprache mit Dr. Sonntag wegen Geschichte mit Konradi. Um 1/2 10 Uhr Besuch der Cuzaversammlung, wo wir die Erklärung abgaben, dass die Beschuldigung, wir wollten eine Revision der Grenzen, eine niederträchtige jüdische Lüge sei.

23.5. Rechtsanwalt Arthur Fink aus Tarutino kommt Bericht erstatten. Die Bewegung schreitet in Bessarabien sehr schön vorwärts und zwar besonders unter der Jugend. Er bleibt dann einige Tage hier, um die Organisation durchzustudieren. Es meldet sich dann auch Ing. Berhang Severin aus Suceava, der ein Projekt des frührern Ministers D. Popovici, Czernowitz vorlegt. Auch bei dieser Sache handelt es sich un kulturelle und wirtschaftliche Zusammenarbeit zwischen dem deutschen und rumänischen Volk, hier im Lande und mit dem deutschen Reich.

29.5. Bischofseinführung bezeichnend die grosse Teilnahmslosigkeit der Volksmenge trotz grosser äusserer Aufmachung. In der Kirche zeigt Glondys wieder einmal sein wahres Gesicht. Er sagt sinngemäss: Ein evangelischer Christ kennt keinen Kadavergehorsam, das sei gegen die geistige Freiheit des Menschen. Weiteres, er kenne keine Erneuerungsbewegung ausser derjenigen in Jesu Christu. Das ganze war eine Entgleisung und gegen die Erneuerungsbewegung gerichtet. Die Selbsthilfe beteiligt sich deshalb nicht am offiziellen Empfang.

17.6. Mit Dr. Otto Fritz Jickeli und Dr. Sonntag über Budapest, wo wir kurz mit Dr. Michael Prall und Dr. Peter Jekel (Vizestaatssekretär, Budapest) wirtschaft liche und politische Fragen und eine Zusammenarbeit mit dem ungarischen Deutschtum besprochen haben, über Prag nach Berlin, wo wir am 18.6. eintrafen. Am Bahnhof war von der H.J. Hammer, aus Bukarest Konradi und aus Bessarabien Dr. Bronske anwesend.

19.6. 10 Uhr Besprechung bei der H.J. Anwesend Nabersberg und Hammer. Es wurde dort der Kriegsplan für den Berliner Aufenthalt durchgesprochen. 4 Uhr nachmittags Besprechung mit Dr. Steinacher und Dr. Fricke über alle Fragen des Auslanddeutschtums. Grundlagen Gleichstellung aller Volksgenossen, keine Almosen, seelische Umstellung zur Volksgemeinschaft die ganze Arbeit durch Zentralstelle im Reich über Zentralstellen der einzelnen Länder. Geldgebarung: eine einwandfreie unter schärfster Kontrolle aller Beträge. Geld in erster Linie für Erziehung und Siedlung. Weitgehendste Förderung des Arbeitsdienstes.

23.6., In der Früh gingen wir zum VDA, wo wir mit dem Pressechef Badendik verhandelten. Nachher mit Schneider zu Rudolf Hess, Verbindungsstab der NSDAP.

17.7. Wandervogelgautag in Meschen. Beiläufig 900 Burschen und Mädel, die sich bei dieser Tagung bewusst als Kampftruppe in die Erneuerungsbewegung hineinstellen.

28.7. Vormittags Verhandlung mit Ing. Titu Babeş, Ploieşti wegen kameradschaftlicher Zusammenarbeit auf nationalsozialistischer Grundlage zwischen Deutschen und Rumänen.

31.7. Besprechung mit Dr. Fricke, Berlin, über interne völkische Fragen.

1.8. Nachmittags Friedensverhandlungen mit dem deutschen Gesandten Graf Schulenburg, Dr. Fricke und Dr. Otto Fritz Jickeli in dessen Wohnung. Auch hier wird festgestellt, dass von den nationalsozialistischen Grundsätzen nichts preisgegeben werden kann.

2.8. Mit Fred Bonfert und Dr. Gust das Arbeitslager in Schirkanyen besucht. Der deutsche Gesandte Graf Schulenburg versuchte auch hier sein Interesse zu bekunden.

2.10. Amtswaltertagung der NSDR sehr gut besucht von etwa 100 Personen aus allen Siedlungsgebieten. Geschlossenes kameradschaftliches Auftreten, Bruch mit den liberalistischen Gepflogenheiten. Durchsetzung des Führerprinzips und der Fachberatung. Abrücken vom Allerweltsbesserwissen und Schwatzen.

14.10. Im Unikumsaal Kameradschaftsabend der Arbeitslagerteilnehmer. Abend hat mir absolut nicht gefallen, weil er wieder zu abgeschlossen war und nicht Aussenstehende für die Idee geworben hat, sondern eher abgestossen. Es fehlt immer wieder das Verständnis unsere Gedanken in die grosse Masse – das deutsche Volk – hineinzutragen.

17.10. Mit Dr. Gust und Dr. Dörr nach Bukarest, um mit Regierungsstellen Verbindung zu suchen. Müssen auch dort Erfahrung machen, dass von Dr. Hans Otto Roth jede Annäherung von uns von seiner Seite sabotiert wird.

5.11. Finden die Wahlen statt, die der Erneuerungsbewegung einen schönen Erfolg bringen. Wir haben uns die Mehrheit im Volksrat erkämpft.

10.11. Hielt ich einen Vortrag in Rothberg. Leiter O.G. Führer Stamp. Die Leute waren sehr aufmerksam, der dortige Pfarrer Kellner ist mit den Bonzen natürlich gegen uns eingestellt.

1934.

9–15.1. Bukarest mit Dr. Gust zugezogen zu den Besprechungen noch Dr. Bonfert und Dr. Hedrich. Wir verhandelten mit Unterstaatssekretär Duca, nachher mit Unterstaatssekretär Mavrodi und zum Schlusse mit Minister Lapadat. Die Leute waren nicht unfreundlich, wir mussten aber aus ihren Äusserungen den Schluss ziehen, dass ihnen eine deutsche Liste erwünscht gewesen wäre und die Auflösungforderung nur ein Bestandteil des Wahlpaktes war, ebenso dass Roth nichts getan hat (was eigentlich selbstverständlich ist) was eine Entlastung der NEDR bewirkt hätte. Ausserdem hatte ich noch Besprechungen mit Dr. Fuss, um ein Zusammenarbeiten mit der rumänischen Presse vorzubereiten. Ştefan Tătărescu und Goga habe ich nicht aufgesucht, um unsere Bewegung bei der nervösen Stimmung in Bukarest nicht zu belasten. Die Besprechung mit den Bezirksleitern von Bukarest bei Fred Bonfert zeigte, dass auch dort die Bewegung vorwärts geht.

6. –7.2. Friedensverhandlungen zwischen uns und Gruppe Deppner in Kronstadt. Dr. Fricke versucht zu vermitteln, nachdem die Gegenseite starr auf ihrem Standpunkt besteht, zerschlägt sich, wie vorauszusehen war, die ganze Sache.

13.11. Vormittags eine Aussprache wegen Förderung der Presse mit Legationsrat Aschmann und Geheimrat Wolff, die ohne etwas zu zeitigen verlief, wieder ein Beweis, wie Roth und Genossen mit den gleichgerichteten Kreisen des Reiches, zusammenhängen. Um 12 Uhr 30' eine Aussprache bei Steinacher, die auch nichts greifbares hervorbrachte. Nachmittags um 1/2 4 eine längere Aussprache in der Reichsjugendführung bei Nadersberg.

20.11. In der Früh eine Aussprache in der Pension mit Hartung von der deutschen Studentenschaft. Um 10 Uhr mit Gust zu Dir. Müller von der deutschen Reichsbank. Derselbe versprach, sich für unsere Forderungen einzusetzen, damit in der Banken – und Genossenschaftsfrage in Rumänien, Ordnung geschaffen werde und dass Ein – und Ausfuhr ausschliesslich vom Deutschen zum Deutschen geleitet wird. Um 11 Uhr Aussprache im VDA. Dabei auch Dr. Krüger aus Riga anwesend. Um 1 Uhr Zusammenkunft mit Prof. Kräger. Nachmittags bei Dr. Metzner vom Reichsnährstand um 1/2 5 Uhr wieder Aussprache im VDA und um 8 Uhr mit Gust und Loydl zusammen Aussprache im Flugverbandshaus vor den Presseleuten. 2 Uhr Mittagessen mit Univ. Prof. Müller (Erfurt).

1935.

17.1. Zuerst in der Geschäftsstelle des verbandes bei Fred Bonfert Besprechung, dann zur Gesandtschaft, dort Legationsrat von Pochhammer meinen

Spandpunkt in allen Fragen festgelegt. Habe da noch Rantzau, Weber und Blücher aufgesucht und Zusammenarbeit angetragen. Wir scheinen aber doch in anderen Welten zu leben.

20.1. Mittags vor der Bodega Mircea, auf dem Buleward Elisabeth, mit Fuss zusammengekommen, und zu General Dabija gegangen, dieses ist die rechte Hand vom Marschall. Militärschriftsteller, früher Adjutant des Königs, die wichtigeren politischen Fragen durchgesprochen. Um 7 Uhr am Abend mich vom Marschall Averescu auf dem Bahnhof verabschiedet, bei dieser Gelegenheit bat er mich, ihn wenn nur möglich, noch vor seiner Reise nach Italien, aufzusuchen.

19.2. Um 8 Uhr von Breslau nach Berlin ab. Dort zu Mittag eingetroffen. Um 2 Uhr 30' Aussprache in der Martin Lutherstrasse, im VDA mit Steinacher, Carstanjen und Bonfert. Dabei wurde das Erstemal restlose Übereinstimmung in allen Fragen festgestellt. Unterstrichen wurde die gegnerische Haltung der katholischen und evangelischen Kirche in der Erneuerungsfrage, sowohl in Reich, als auch ausserhalb des Reiches. In Satmar wurde Winterhofen unseren Hädrich gleichgezetzt, die in erster Linie nur wirtschaftliche Belange in Bukarest vertreten wollen. In der Dobrudscha steht die grosse Gefahr darin, dass die Deutschen in den rumänischen Parteien aufgegangen sind. Für eine Änderung arbeiten oberst Rottenburg mit Klukas und Marihowsky zusammen. In Siebenbürgen wurde festgestellt, dass der Frieden mit dem Bischof geschlossen wurde, ohne die Jugendfrage und die Einstellung der Disziplinarverfahren vorerst zu regeln. Die Politiker könen nie in diesen Frieden einbezogen werden. Als Richtlinien für unseres weiteres Verhalten stellen wir folgende 3 Punkte auf:

1. Vereinheitlichung der Führung
2. Kontrolle auf allen Gebieten
3. Gemeinsamer Abwehrkampf.

20.2. Vormittags grundsätzliche Fragen mit Loydl und Bonfert verhandelt. Um 1 Uhr mit Walter Schmidt unsere Lage, das Verhältnis zu Averescu und Gheorghe Brătianu besprochen. Angeregt, dass die Diplomatenschule auch für die Auslanddeutschen nutzbar gemacht werde. Um 5 Uhr im Innenministerium Aussprache mit Oberregierungsrat Titje und Dr. Krieg. Die Lage durchgesprochen über Siedlung und Auslandsvertretung. Richtlinien festgelegt. Um 8 Uhr Abends Nachtmal bei Dr. Steinacher. Anwesend waren: Maria Cale, Orgel aus Newyork, Dr. Ulmann, Carstanjen und Fred.

21.1. Das auf der vorherigen Seite Angeführte, hat sich am 19. zugetragen. Am 21. Früh, Gheorghe Brătianu in seiner Wohnung aufgesucht, um ihn kennenzulernen. Macht einen guten Eindruck, spricht ausgezeichnet Deutsch. Anwesend war: Apotheker Dr. Cuci und Adolf Fuss. Brătianu sagte, es sei nicht richtig, sein Vater habe nur rumänische, nicht französische Politik getrieben, wie man es ihm vorwarf. Sprach sich gegen die uniforme Behandlung der einzelnen Minderheiten in Rumänien aus, anerkennt die Loyalität der deutschen Minderheit an und kritisiert die Fehler die in den letzten 15 Jahren durch die alten politischen Vertreter der Deutschen begangen wurden.

Erwähnt dass im Parlament im Namen seiner Partei gegen die Auflösung der NEDR protestiert wurde. (Abgeordneter Negus aus Kronstadt).

23.2. Um 8 Uhr 30' zu Ulmann hinausgefahren und dort mit Bonfert und Carstanjen die politische Lage, sowie unsere wirtschaftlichen Forderungen besprochen. Um 11 Uhr mit Dr. Kügler, dem Adjutanten vom Ribbentrop verhandelt. Und zwar politische Lage und deutsche diplomatische Vertretung. Hier konnte restlose Übereinstimmung festgestellt werden. Zu Mittag gings dann zu Dr. Scherer, dem Betreuer der kathelischen Aktion. Da bei dem selben sprach ich (Änderung) aus. Da mir auch mit der katholischen Kirche, ein Kampf unerwünscht ist. Wir müssen abwarten, bis der Führer den Zeitpunkt bestimmt und bis das Volk durch das Durchpeitschen der Rassenfragen, für diesen Kampf vorbereitet ist. Nachmittags sprachen wir uns mit Oskar Hartung. Emmo Connert und Siebert, letzterer von Nation im Aufbau, aus.

26.2. Um 12 Uhr Aussprache mit Ribbentrop, Dr. Kügler und Bonfert. Um 2 Uhr Frühstück im deutschen Klub mit Minister Stiwe, Geheimrat Rödiger, Konsul Schwabe und Bonfert. Um 17 Uhr Siedlungsfragen in der Pension mit Regierungsrat Massmann, Dr. Witter, Carstanjen, Prall und Bonfert, durchgesprochen, Endresultat: Wasch mir den Pelz, mach ihn mir nacht nass. Um 17 Uhr 30' hatte ich noch eine Aussprache mit Dr. Kröger aus Riga und dann gings mit Kröger, Buho, Prall und Bonfert, sowie Kungel und Loydl zum Nachtmal.

23.11. Nach dem üblichen Warten Aukunft um 8 Uhr in Breslau, wo wir um 10 Uhr vormittags mit Rektor Dr. Walz eine Aussprache hatten. Dort zeigte sich zu erst, der monatelange Lügen – und Hetzfeldzug von Bonfert und Genossen hat seine Früchte getragen unsere Aussprache hat aber Walz doch etwas nachdenklich gemacht. Abens Ankunft in Berlin.

25.11. In der Früh im VDA Martin Lutherstrasse Aussprache mit Dr. Carstanjen, Dr. Witter, Prall, Schick, nachher mit Vehopsits. Zum Mittag in der Hardenbergstrasse unter Vorsitz von Ministerialrat von Kursell Verhandlungen mit Bonfert, Dr. Krieg, Brockhausen und Vehopsits. Da kam zum erstenmal die grenzenlose Verlogenheit Bonferts zum Ausdruck. Unten wurde ich wegen Lauheit und Halbheit angegriffen, oben in der Sitzung wurde mir besonders in Sachen des Volksprogrammes zu grosser Radikalismus vorgeworfen, weil man sich überzeugt hatte, dass die obersten Stellen keinen Sinn für Radaumachen besitzen. Abends in der Hardenbergstrasse 27 Besprechung mit Carstanjen, Assessor Jenker, Otto Fritz Jickeli, Prall und Hädrich. Von dort gings in den VDA, wo eine Besprechung mit Steinacher stattfand.

27.11. In der Früh wurde im VDA die Entkräftung von Bonferts Behauptungen zusammengestellt. Um 11 Uhr Vorsprache im A.A. bei Minister Stiewe, wo ich mit Jickeli, Prall und Hädrich gemeinsam angetanzt bin. Um 12 Uhr machte ich mit Hädrich beim rumänischen Gesandten Petrescu Comnen meine Aufwartung. Lernte noch den Gesandtschaftrat Petala und den Generalkonsul Karadja kennen. Um halb 4 wieder Aussprache Unter den Linden 69. Es waren noch anwesend Kursell, Brockhausen, Dr. Kriege und

Vehopsits. Es wurde mit Bonfert und mit mir getrennt verhandelt, das Resultat noch immer ein ganz unmögliches, sodass die Meuterer glaubten in ein Siegesschrei einstimmen zu können.

6.12. Vormittags eine längere Aussprache in der Wilhelmstrasse 102 mit Bielstein und Jakobi. Es wurden nicht nur die innervölkischen brenndsten Fragen behandelt, sondern von grossen Gesichtspunkten aus das gesamte Auslanddeutschtum. Nachmittags im Volksdeutschen Klub mit den Deutschen aus Polen und Ungarn die gemeinsamen Fragen besprochen. Am Abend Aussprachen beim Schwanenwirt mit Hauptmann Weber und Frau d. Z. Berlin, Dr. Markus Hermannstadt, Dr. Kohnert Brommberg i/Polen, Huss, Dluga Goslina, Klocke aus Berlin, Schütt Berlin, Golleth Kathowitz, Prf. Huss Debrezin, Bödecker und Beyme aus Posen, Stumo Stuttgart, Frasch Hamburg, Jickeli Hermannstadt, Anwalt Kassel.

7.12. Aussprache mit Ministerialrat Gramsch im Preussenhaus Leipzigerstr.3. über unsere Verhältnisse und Gesamtfragen des Auslanddeutschtums. Zu Mittag im VDA. Besprechung unter Vorsitz von Dr. Steinacher mit allen Landesleitern der VDA-Gruppen die Rumänien betreuen. Um 1/3 3 Uhr im Volksdeutschen Klub Bericht von Wüscht Jugoslawien, über die dortigen deutschen sozialen Einrichtungen. Abends Abfahrt nach Nürnberg zur Hundertjahrfeier der Eisenbahnen.

Direcţia judeţeană Sibiu a Arhivelor Naţionale, fond Comunitatea Germanilor din România, Al nr.1.

Traducere

EXTRASE DIN JURNALUL LUI FRITZ FABRITIUS

1933

21 februarie. În jurul orei 11 s-a desfăşurat la Orăştie o consfătuire la care au luat parte cca 50 de membri şi detaşamentul de ş.c. S-au discutat <probleme legate deł Mişcarea de Reînnoire, comunitatea germanilor şi principiul de conducere <după modelul führerului>.

16 martie nainte de amiază am avut întrevederecu dr. Roth şi dr. Hedrich, apoi o întâlnire la hotelul Union cu Cuza senior. Am stabilit colaborarea prin respectarea aceloraşi condiţii.

17 martie Dimineaţa am avut o convorbire cu dr. Roth la hotelul Stănescu. La ora prânzului m-a vizitat Cuza junior, care doreşte să facă o călătorie în Germania împreună cu soţia pentru a lua legătura, dacă nu Hitler, cu cercurile conducătoare. Acesta subliniază contradicţiile mari ivite între el şi Codreanu şi faptul că nu mai are încredere în Delateişani, pe motivul că îmbrăţişează tot mai mult ideile lui Codreanu. Nu mai are tangenţă cu realităţile româneşti. Problema cea mai importantă constituie pentru acesta păstrarea graniţelor de către România. Am adus în discuţie atacurile publicate în ziarul „Kronstädter Zeitung" împotriva noastră şi l-am rugat să nu-mi îngreuneze colaborarea, deoarece adepţii mei nu cred într-o colaborare sinceră, atât timp, cât membri din mişcarea condusă de el manifestă asemenea comportament. După-

amiază m-am dus la Parlament în compania dr. Roth unde l-am întâlnit Kaspar Muth. Împreună am mers apoi la Vaida Voevod, preşedintele Consiliului de Miniştri, căruia i-am arătat fotografiile din albumul destinat regelui şi l-am rugat să aprobe, într-o formă oarecare <legalizarea> detaşamentului de şoc (SA).

30 martie Întrunirea mare la Sibiu. Hitler a devenit cancelarul Reichului.

15 aprilie Întrevederea cu consulul Braun la Ploieşti care preia cele două cărţi pentru Hitler. A fost discutată problema colaborării pe tărâm naţional.

23 aprilie Am fost chemat> de prefectul Poliţiei. Ştefănescu <care îmi comunică> să nu organizăm demonstraţii publice. La ora 9^{30} am participat la deschiderea adunării generale a conducătorilor din cercul Sibiu care şi-a desfăşurat lucrările la Şcoala de băieţi. Am rostit un discurs despre principiile de bază ale naţional-socialismului. După-amiază, la ora 5, s-a desfăşurat în sala Unicum o manifestare dedicată lui Hitler. Au participat numai oaspeţi cu invitaţie nominalizată. Sala a fost plină, <programul a cuprins> o parte muzicală asigurată de orchestra oraşului şi coruri, discursul lui Erber, defilarea detaşamentului de şoc. (SA). Acţiunea a fost foarte bine organizată şi i-a impresionat pe cei prezenţi în sală.

25 aprilie Am avut o întrevedere cu Jikeli, Gust, Roth şi Hedrich. S-a dezbătut poziţia conducătorilor poporului noastru faţă de noi şi chestiuni economice. Nu au dus la nici un rezultat. Concepţiile noastre se deosebesc fundamental.

4 mai Dimineaţa am avut o discuţie cu consulul Braun. Pe data de 17 mai voi pleca la Bucureşti pentru a pune la punct cu ambasadorul <Germaniei> aspectele legale de conducerea poporului nostru. După-amiază am avut o convorbire cu dr. Bideanu privitoare la colaborarea camaradească dintre germani şi români şi înlăturarea evreimii.

18 mai La ora 9 am avut o nouă discuţie cu dr. Fuss, care îşi oferă serviciile pentru a redacta articole pentru presa românească în care să facă propagandă în jurul colaborării germano-române. La ora 11 am avut o întrevedere la Ambasada Germaniei cu contele Schulenburg, consilierul Kirchholtes şi baronul Dörnberg cărora le-am înfăţişat punctul nostru de vedere, anume, actuala conducere a poporului nostru poartă răspunderea pentru tot ce s-a întâmplat până în momentul de faţă şi trebuie să demisioneze. I-am atenţionat că vom combate vehement orice sprijin acordat în continuare acestor persoane. La ora 11 m-am întâlnit cu Tătărescu <Ştefan> am recomandat cu insistenţă unirea celor trei grupări: Cuza, Tătărescu, Codreanu. Apoi m-am întâlnit cu Fink la Schmidt şi am discutat aspecte legate de organizarea economiei. La ora 18 am dezbătut cu Konradi încă odată punctul nostru de vedere. Ca membru al asociaţiei studenţeşti acesta se numără printre adepţii lui Brandsch. O oră mai târziu am avut o întrevedere cu dr. Sonntag legat de Konradi. La ora 21^{30} am participat la adunarea cuziştilor unde am declarat că învinuirile ce nise aduc, anume, că dorim o revizuire a frontierelor, este o minciună lansată de evrei.

23 mai Juristul Arthur Fink din Tarutino îşi prezintă raportul. Mişcarea înregistrează progrese în Basarabia, tineretul este deosebit de receptiv. Acesta rămâne câteva zile în oraş pentru a se orienta asupra organizaţiei

noastre. Inginerul Berhang Severin din Suceava prezintă proiectul fostului ministru D. Popovici în care se subliniază colaborarea dintre poporul german și român în domeniile cultural și economic pe plan intern și cu Reichul.

29 mai Are loc instalarea episcopului Glondys care se caracterizează printr-un mare absenteism în pofida aranjamentelor intreprinse. Glondys își dezvăluie în biserică încă o dată adevărata față. Îl citez din memorie: un creștin de confesiune evanghelică nu se poate supune unei ascultări oarbe căci este împotriva libertăți spirituale a omului; apoi subliniază că nu recunoaște o altă Mișcare de Reînnoire decât pe aceea întru Isus Hristos. Totul a fost o deviere și cu trimiterea țintită la Mișcarea de Reînnoire. Din acest motiv Mișcarea Național-Socialistă de Ajutor Reciproc (Selbsthilfe) nu va participa la recepția oficială.

17 iunie În compania dr. Otto Fritz Jikeli și a dr. Sonntag m-am deplasat în Germania. Am făcut o întrerupere la Budapesta unde an discutat cu dr. Michael Prall și dr. Peter Jekel (vicesecretar de stat Budapesta) probleme economice și politice și despre colaborarea cu germanii din Ungaria. Trecând prin Praga am ajuns la 18 iunie la Berlin. La gară am fost întâmpinați de Hammer ca reprezentant al Tineretului nazist (HJ), de Konradi din București și dr. Bronske din Basarabia.

19 iunie La ora 10 a avut loc o întrevedere la sediul organizației Tineretului nazist, în prezența lui Nabersberg și Hammer. S-a stabilit programul pe durata șederii noastre la Berlin. După-amiază ne-am întâlnit la ora 16 cu dr. Steinacher și dr. Fricke cu care s-au abordat toate aspectele legate de germanii din străinătate. Ca principii de bază s-au stabilit: așezarea pe aceeași treaptă a tuturor conaționalilor, excluderea pomenilor, schimbarea atitudinii sufletești față de comunitatea germană, întreaga activitate este dirijată de biroul central din Reich către birourile centrale din diferitele țări. Modul de administrare a banilor se va afla sub control sever, <se acordă> bani, preponderent, în scopul educației și a colonizării. Dezvoltarea pe scară largă a muncii obștești.

23 iunie Dimineața ne-am dus la sediul Uniunii Germanilor din Străinătate (VDA) unde am negociat cu Badendik, șeful presei, apoi am fost conduși de Schneider la Rudolf Hess, ștabul de legătură pentru Partidul Național-Socialist al Muncitorilor Germani (NSDAP).

17 iulie Adunarea generală a tineretului la Moșna unde au participat cca 900 de băieți și fete care au intrat în mod conștient în Mișcarea de Reînnoire ca trupă de luptă.

28 iulie Dimineața am avut o întrevedere cu ing. Titu Babeș, Ploiești, unde s-a discutat despre colaborarea camaraderească între germani și români prin respectarea principiilor de bază național-socialiste.

31 iulie Am avut o convorbire cu dr. Fricke/Berlin despre probleme interne ale germanilor din România.

1 august După-amiază am dus tratative de împăcare cu ambasadorul german, contele Schulenburg, în casa lui Jikeli. Au fost de față dr. Fricke și dr. Otto Fritz Jikeli. Se constată și cu această ocazie că principiile național-socialiste nu pot fi lăsate în voia soartei.

2 august Am vizitat împreună cu Fred Bonfert şi dr. Gust tabăra de muncă de la Şercaia. Contele Schulenburg, ambasadorul Germaniei, şi-a manifestat şi aici interesul.

2 octombrie Adunarea Mişcării Naţional-Socialiste de Ajutor Reciproc al Germanilor din România (NSDR) înregistrează o prezenţă bună, sunt de faţă peste 100 de persoane din toate zonele ţării. <Se hotărăşte adoptarea> unei atitudini unitare camaradereşti, renunţarea la obiceiurile liberaliste, impunerea principiului de führer şi a consultanţelor pe domenii, eliminarea prezumţiilor şi a clevetirilor.

14 octombrie În sala Unicum are loc o seară camaradărească cu participanţii la tabără de muncă. Această întâlnire nu a fost pe placul meu, a fost prea închisă şi nu sa încercat atragerea unor noi adepţi pentru cauza noastră, ba, dimpotrivă, respingerea lor. Se resimte mereu lipsa priceperii de a implementa ideile noastre în rândul meselor largi – a poporului german.

17 octombrie M-am deplasat împreună cu dr. Gust şi dr. Dörr la Bucureşti cu scopul de a contacta diferite servicii din guvern. Am trăit şi cu această ocazie experienţa că dr. Hans Otto Roth sabotează orice încercare de apropiere iniţiată de noi.

5 noiembrie Au loc alegeri care asigură mişcării noastre un succes. Ne-am cucerit majoritatea în Consiliul Naţional

10 noiembrie Am rostit un discurs la Roşia, conducătorul grupării locale este Stamp. Auditorul a fost foarte atent, preotul local Kellner este alături de preoţime şi împotriva noastră.

1934

9–15 ianuarie Mă aflu la Bucureşti împreună cu dr. Gust, la discuţiile oficiale purtate succesiv cu subsecretarii de stat Duca şi Mavrodin şi, în final cu ministrul Lăpădat au mai participat dr. Bonfert şi dr. Hedrich. Interlocutorii noştri nu au fost neprietenoşi, dar a trebuit să conchidem din cele spuse de aceştia: că ar fi fost de dorit o listă germană <la alegeri>, solicitarea de dizolvare a constituit doar o parte componentă a convenţiei electorale, că Roth nu a intreprins nimic (ceea ce-l caracterizează) ce ar fi putut înlesni o degrevare a Mişcării de Reînnoire a Germanilor din România (NDR). Apoi m-am întâlnit cu dr. Fuss pentru a pune la punct o colaborare cu presa românească. Am renunţat să-i contactez pe Ştefan Tătărescu şi pe Goga pentru a evita împovărarea mişcării noastre fat fiind climatul încordat la Bucureşti. Convorbirea pe care am avut-o cu conducătorii districtuali din Bucureşti a demonstrat că mişcarea noastră a păşit pe un drum sigur.

6-7 februarie Am participat la Braşov la tratative de pace cu gruparea Deppner. Dr. Fricke a fost mijlocitor între noi dar nu s-a ajuns la nici un rezultat, după cum era de aşteptat deoarece tabăra adversă a persistat cu încăpăţânare asupra punctului său de vedere.

13 noiembrie În cursul dimineţii am avut o discuţie cu consilierul delegaţiei Aschmann şi cu consilierul intim Wolff care nu a dus la nimic concert, o dovadă pentru relaţia strânsă dintre Roth şi adepţii săi cu cercurile de aceeaşi orientare din Reich. Nici convorbirea cu Steinacher nu a adus ceva palpabil la lumina zilei. După-amiază m-am întâlnit cu Nadersberg la sediul conducerii tineretului german.

20 noiembrie Dimineaţa m-am întâlnit cu Hartung, reprezentant al studenţimii germane. La ora 10 am fost primit împreună cu Gust de d-nul Müller, directorul Băncii Naţionale Germane. Acesta ne-a promis susţinerea pretenţiei noastre în chestiunile bancare şi ale cooperativelor din România, încât importul şi exportul să fie condus exclusiv de la german la german. Apoi am avut o discuţie la Uniunea Germanilor din Străinătate (VDA) la care a participat şi dr. Krüger din Riga. Acesteia i-au urmat întrevederile cu prof. Kräger şi cu dr. Metzner de la Compartimentul aprovizionare. După-amiază a avut loc o nouă întrevedere la Uniunea Germanilor din Străinătate (VDA) şi seara o conferinţă de presă la care au participat afară de mine Gust şi Loydl.

1935

17 ianuarie Mai întâi am avut o discuţie cu Fred Bonfert, apoi m-am dus la Ambasada <Germaniei> unde am avut o convorbire cu consilierul legaţiei, Pochhmmer, căruia i-am înfăţişat punctul meu de vedere cu referire la toate problemele. Apoi i-am vizitat pe Rantzau, Weber şi Blücher oferindu-le colaborarea. Se pare că trăim în alte lumi.

20 ianuarie Pe la ora prânzului m-am întâlnit cu Fuss pe B-dul Elisabeta, împreună ne-am dus la generalul Dabija. Acesta este mâna dreaptă a mareşalului, a fost adjutant al regelui, subiectul de discuţie l-au constituit problemele politice. Seara mi-am luat rămas bun de la mareşalul Averescu pe peronul gării, care m-a rugat să fac tot posibilul ca să ne revedem înaintea călătoriei sale în Italia.

19 februarie La ora 8 dimineaţa de la Breslau spre Berlin. Am ajuns la destinaţie la opra prânzului şi la puţin timp am avut la Uniunea Germanilor din Străinătate (VDA), cu sediul pe str. Martin Luther, o discuţie cu Steinacher, Carstanjen şi Bonfert. Pentru prima dată s-a ajuns la un consens în toate problemele. A fost subliniată poziţia bisericilor catolice şi evanghelice din Reich şi în afara graniţelor acestuia faţă de problemele Mişcării de Reînnoire. Winterhofen din Satu Mare a fost comparat cu Hedrich, al căror interese la Bucureşti priveşte în primul rând economicul. În Dobrogea există pericolul ca germanii să adere la partidele politice româneşti. Rottenburg, Klukas şi Marihowsky depun eforturi pentru schimbarea situaţiei. În privinţa situaţiei din Transilvania s-a constatat încheierea păcii cu episcopul dar au rămas nerezolvate problemele tineretului şi dispoziţiile Regulamentului disciplinar. Politicienii nu pot fi atraşi de partea acestei concordie. Ca linii diriguitoare pentru activitatea noastră viitoare s-a stabilit de comun acord următoarele:

1. unificarea conducerii
2. control asupra tuturor domeniilor
3. lupta comună de apărare.

20 februarie Dimineaţa am discutat cu Loydl şi Bonfert problemele noastre de bază apoi cu Walter Schmidt situaţia noastră, relaţia cu Averescu şi Brătianu Am propus ca şcoala de diplomaţie să fie întrebuinţată şi în folosul germanilor din străinătate. La ora 17 am avut o întrevedere la Ministerul de Interne cu consilierul guvernamental superior Titje şi cu dr. Krieg. A fost abordată problema colonizării, a reprezentării germanilor din străinătate şi s-au stabilit liniile directoare în acest sens. La cină am fost invitat la dr. Steinacher unde i-am întâlnit pe: Maria Cale, Ogel din New York, dr. Ulmann, Carstanjen şi Fred <Bonfert>.

21 ianuarie Cele relatate pe pagina anterioară s-au petrecut în ziua de 19. Astăzi dimineaţa l-am vizitat pe Gheorghe Brătianu pentru a-l cunoaşte personal. Mi-a făcut o bună impresie, vorbeşte fluent limba germană. La discuţie au asistat farmacistul dr. Cuci şi Adolf Fuss. Brătianu a spus printre altele că tatăl său a promovat şi făcut o politică românească şi nu una franceză; personal consideră că minorităţile naţionale din România nu trebuiesc tratate în mod uniform; că recunoaşte loialitatea minorităţii germane şi a criticat greşelile politice comise în ultimii 15 ani de vechii reprezentanţi ai germanilor; aminteşte de protestul partidului său în Parlament când s-a cerut desfiinţarea Mişcării de Reînnoire a Germanilor din România (deputatul Neguş din Braşov).

23 februarie La ora 8 30 m-am întâlnit la Ulmann cu Bonfert şi Carstanjen luând în discuţie situaţia noastră politică şi pretenţiile noastre economice. Apoi a urmat o întrevedere cu dr. Kügler, adjutantul lui Ribbentrop unde s-a reluat prima problemă şi cea legată de reprezentarea diplomaţiei deplină. La prânz m-am întâlnit cu dr. Scherer, responsabil cu acţiunea catolică. I-ma împărtăşit ideea că este de dorit o luptă deschisă împotriva bisericii catolice. Trebuie să aşteptăm până ce führerul va stabili momentul oportun şi până ce poporul va fi pregătit prin impunerea problemelor sociale pentru această luptă. Alte întrevederi am avut cu Oskar Hartung, Emmo Connert şi Siebert.

26 februarie La ora 12 am avut o întrevedere cu Ribbentrop la care au asistat dr. Kügler şi Bonfert; apoi la Clubul German cu ministrul Stiwe, consilierul intim Rödiger, consulul Schwabe şi Bonfert. La orele 17 am dezbătut problema colonizării cu Massmann, consilier guvernamental, dr. Witter, dr. Carstanjen, Prall şi Bonfert. Rezultatul final se rezumă la: Spală-mi blana, fără s-o uzi. Seara m-am întreţinut cu dr. Kröger din Riga, luând apoi cina în compania acestuia şi a lui Buho, Prall, Bonfert, Kungel şi Loydl.

23 noiembrie După aşteptările obişnuite am ajuns la ora 8 la Breslau unde am avut o discuţie cu rectorul dr. Walz. Pe parcursul acesteia a ieşit pentru prima dată la iveală că minciunile şi campania de hărţuială iniţiată

de Bonfert și adepții săi au dat roade, totuși, cele discutate l-au pus pe Walz pe gânduri. Seara am sosit la Berlin.

25 noiembrie Dimineața am avut o întrevedere la sediul Uniunii Germanilor din Străinătate (VDA) cu dr. Carstanjen, dr. Witter Prall, Schick și apoi cu Vehopsits. La prânz s-au purtat tratative cu Bonfert sub conducerea ministerului secretar de stat von Kursell în prezența domnilor dr. Krieg, Brockhaus și Vehopsits. Carcaterul mincinos al lui Bonfert a ieșit la suprafață, căci acasă am fost învinuit de indolență și lucru făcut pe jumătate în timp ce în Germania mi s-a reproșat un radicalism exagerat materializat în Programul Poporul ajungându-se la convingerea, că oficiile cu cea mai mare responsabilitate nu au nici o înțelegere pentru scandalagii. Seara am purtat o discuție cu Carstanjen, Jenker, Otto Fritz Jikeli, Prall și Hedrich, acesteia i-a urmat cea avut cu Steinacher la sediul Uniunii Germanilor din Străinătate.

27 noiembrie În cursul dimineții am alcătuit un document la sediul Uniunii Germanilor din Străinătate privind invalidarea afirmărilor făcute de Bonfert. Apoi m-am deplasat împreună cu Jikeli, Prall și Hedrich la Ministerul de Externe pentru a purta o discuție cu ministrul Stiwe. La Ambasada României am fost primit împreună cu Hedrich de ambasadorul Petrescu Comnen. Cu această ocazie i-am cunoscut pe consilierul Petală și pe consului general Caradja. La ora 16 am avut o întrevedere la Unier den Linden nr. 69 cu Brockhausen, Kursell, dr. Krüge și Vehopsits, Discuțiile avute cu mine și cu Bonfert s-au purtat separat. Rezultatul a fost unul imposibil încât rebelii s-au considerat îndreptățiți să intoneze un strigăt de victorie.

6 decembrie Dimineața am purtat o discuție îndelungată cu Bielstein și Jakobi (str. Wilhelm 3), au fost dezbătute atât problemelė noastre cele mai arzătoare de politică internă cât și cele ale germanilor din străinătate sub aspect general. După-amiază m-am întâlnit la Clubul German cu reprezentanții germanilor din Polonia și Ungaria luând în discuție problemele comune. Seara m-am întâlnit într-un restaurant (Schwanenwirt) cu căpitanul Weber și soția, dr. Markus din Sibiu, dr. Kohnert din Polonia, Kuss, D. Coslina, Klocke din Berlin, G. Kathowitz și prof. Huss din Debrecin, Bödecker și Beyme din Posen, Stumo din StutTgart, Frasch din Hamburg, Jikeki din Sibiu și Anwalt din Kassel.

7 decembrie Întrevedere cu consilierul ministerial Gramsch la Casa Presei unde s-au abrogat subiecte legate de situația noastră și de probleme ale germanilor din străinătate. La sediul Uniunii Germanilor din Străinătate a avut loc o ședință prezidată de dr. Steinacher la care au participat toți conducătorii oficiilor din Uniunea Germanilor din Străinătate care răspund de România. După-masa am asistat la Clubul German la prezentarea raportului de către Wüscht din Iugoslavia. Seara am plecat la Nürnberg pentru a participa la manifestările organizate pentru aniversarea centenarului căilor ferate.

18

1933 martie 25, București

STATUTUL

Organizației Macabi-România votat de al 7-lea
Congres din 25–26 martie 1933

Denumirea

Art.1. Organizația Macabi-România (O.M.R.) s-a constituit în anul 1920 prin coordonarea activității secțiunilor: București, Iași, Cernăuți și Chișinău și cuprinde toate asociațiile Macabi din țară, cum și societățile de educație fizică evreiești care înțeleg să activeze în spiritul Uniunii Mondiale Macabi.

Art.2. Sediul este în București. Congresul poate decide mutarea sediului.

Art.3. Durata e nemărginită.

Art.4. Culorile O.M.R. sunt alb-albastru.

Scop și activitate

Art. 5. Scopul organizației este educația fizică și culturală a tineretului evreu din România. Pentru realizarea acestui scop O.M.R. își propune:

a) Coordonarea și sprijinirea activității secțiilor din întreaga țară;

b) Colaborarea cu Uniunea Mondială Macabi;

c) Luarea de inițiative de ordin general pentru promovarea educației fizice și culturale.

Art. 6. O.M.R. tinde prin educație fizică și culturală să dezvolte în membrii săi sentimentul de demnitate evreiască.

Art. 7. Organizația Macabi România va crea direct sau prin secțiile sale:

a) Cursuri de instructori;

b) Va edita un buletin, broșuri tehnice și cu conținut cultural;

c) Va patrona și sprijini manifestările sportive locale sau regionale stimulând participarea în competițiile din țară și cele internaționale, organizând reuniuni intermacabeene, gimnastic-sportive și culturale.

d) Va stimula participarea secțiilor la competiții în cadrul organizației oficiale a sportului românesc;

e) Va organiza cursuri, șezători, conferințe, producții, secțiuni de muzică, șah, biblioteci etc.

f) Va căuta să procure și să amenajeze terenuri și localuri de sport și gimnastică.

g) Va căuta să obțină subvenții materiale și concursul mondial al instituțiilor de stat, comunale și județene și al celor evreiești, reduceri de taxe pentru spectacole, precum și reducere pe CFR pentru membrii secțiilor afiliate.

h) Va lua inițiativa și va sprijini inițiativele luate pentru formarea de noi secții și afilierea lor la federațiile sportive ale U.S.F.R.

i) Va căuta prin propagandă în presă, broșuri etc. să creeze în opinia publică a țării și la fondurile conducătoare ale sportului românesc, înțelegere și sprijin pentru mișcarea gimnastic-sportivă și culturală evreiască.

j) Va stărui pentru intensificarea educației fizice în școlile evreiești din România.

Art. 8. Organizația Macabi România va îndruma secțiunile ei în sensul prevederilor prezentului statut și al normelor stabilite la Congresele Macabi-România.

Art. 9. Executiva va soluţiona toate conflictele dintre secţiuni.

Art.10. Va organiza congrese, conferinţe şi serbări având ca scop răspândirea şi popularizarea activităţii patronate de OMR.

Art.11. Va publica regulile, regulamentele şi instrucţiunile tehnice privind activitatea din Macabi.

Art.12. Va încuraja publicaţiile meritorii cu caracter sportiv şi cultural şi va căuta să editeze publicaţii proprii.

Art.13. Va judeca litigiile disciplinare ale membrilor Executivei.

Art.14. Regulile sportive ale OMR pentru fiecare sport sunt cele ale federaţiei de specialitate, iar în lipsă se aplică dispoziţiile fundamentale şi tehnice ale federaţiei internaţionale respective.

Grupuri, demisii, excluderi

Art. 15. Este interzis secţiunilor să formeze între ele, fie local, fie regional, în bloc ori răzleţe, orice fel de uniuni, asociaţii sau alte grupări.

Art. 16. OMR poate pronunţa cu drept suveran de apreciere, excluderea membrilor din conducerea sa, a secţiunilor afiliate, cum şi a unor membrii ai secţiunilor, în următoarele cazuri:

a) Nerespectarea dispoziţiilor fundamentale ale prezentului statut.

b) Purtarea nedemnă sau acte contrarii legilor onoarei.

c) Acte incompatibile cu scopul şi ideologia OMR.

În contra sancţiunilor Executivei se poate face apel la Congres.

Conducerea

Art. 17. Secţiunile în regulă cu toate obligaţiile lor faţă de OMR au dreptul de a fi reprezentate şi vota prin delegaţii lor, în vârstă de cel puţin 18 ani împliniţi, iar membrii lor care au vârsta de 21 ani împliniţi pot fi aleşi în orice demnitate în OMR.

Art. 18. Procentul de delegaţi la congres în raport cu numărul membrilor secţiunilor este următorul: Secţiunile care numără până la 50 membri vor trimite 1 delegat, de la 50 la 100 membri vor trimite 2 delegaţi, de la 100 la 400 vor trimite 3 delegaţi. Secţiunile care au peste 400 membri vor trimite 4 delegaţi.

Art. 19. Vor trimite delegaţi la congres numai secţiunile care vor fi cu cotizaţia şi capitaţia membrilor achitată.

Art. 20. Secţiunile care nu au posibilitatea a trimite la congres mai mult de 1 delegat, vor putea împuternici pe acesta cu numărul voturilor în raport de numărul membrilor secţiunii în conf. cu art. 18.

Art. 21. De asemenea o secţiune poate fi reprezentată de un delegat membru al unei alte secţiuni, însă din aceeaşi regională. Nici un delegat nu va putea reprezenta mai mult decât o secţiune din care face parte şi încă una din regională.

Art. 22. Toate delegaţiile trebuiesc să fie înscrise, purtând semnătura preşedintelui, secretarului şi ştampila secţiunii.

Art. 23. Organele centrale ale OMR sunt:

a) Congresul

b) Comitetul Executiv

c) Biroul Permanent (Biroul Executiv)

d) Preşedintele sau un prezidiu din 3 persoane

Art. 24. Comitetul Executiv va fi secondat în activitatea sa de comitete regionale în număr de 6 şi anume: Bucovina cu sediul la Cernăuţi, Basarabia cu

sediul la Chişinău, Muntenia şi Oltenia cu sediul la Bucureşti, Dunărea de Jos cu sediul la Brăila, Moldova cu sediul la Iaşi şi Ardealul cu sediul la Cluj.

Art. 25. Repartizarea secţiunilor în regională va fi făcută de Comitetul Executiv.

Art. 26. Un regulament elaborat de Executivă, în conformitate cu prezentul statut va conţine normele de funcţionare ale comitetelor regionale.

Art. 27. Organele regionale sunt:

a) Comitetul regional

b) Biroul Comitetului regional

Art. 28. Congresul este instanţa superioară a OMR şi are următoarele atribuţiuni:

Primirea rapoartelor de activitate din partea Comitetului Executiv. Acordarea descărcării.

Discutarea şi luatea de hotărâri asupra tuturor problemelor organizaţiei.

Modificarea statutelor.

Fixarea bugetelor şi a cotelor de impunere a secţiunilor.

Alegerea Comitetului Executiv şi a cenzorilor.

Art. 29. Comitetul Executiv se compune din 11 membri şi 8 supleanţi, aleşi de congres şi desemnaţi de regionale, plus cei de drept.

Art. 30. Alegerea se va face în modul următor: congresul va alege o listă de 5 membri şi 2 supleanţi, iar fiecare din cele 6 regionale va desemna câte un membru şi un supleant. Alegerile se fac cu majoritatea relativă. Votul va fi secret, dacă se va cere de către o treime din cei prezenţi şi cu drept de vot.

Art. 31. Congresul va alege comisia de disciplină (juriul de onoare).

Art. 32. Comitetul Executiv va putea numi comisii tehnice cum şi comisari cu diverse atribuţii, fixându-le regulamente speciale de funcţionare.

Art. 33. Foştii preşedinţi ai OMR cum şi preşedintele secţiunii unde se află Executiva fac parte de drept din Executivă.

Membrii comisiilor şi membrii de drept au vot deliberativ.

Art. 34. Congresul va mai alege trei cenzori şi 2 supleanţi. Ei nu vor avea drept de vot în Executivă.

Art. 35. Congresul are loc odată pe an, iar reuniunile gimnastic-sportive au loc odată la doi ani, fiind convocate de Comitetul Executiv.

Art. 36. Congresele extraordinare pot fi convocate de către secţiunile afiliate cu majoritate simplă, la cererea unei treimi din numărul secţiunilor.

Art. 37. Comitetul Executiv se va întruni cel puţin la trei luni odată.

Art. 38. Comitetul Executiv va desemna din sânul său biroul, care se compune din 5 persoane şi care va fi responsabil cu activitatea sa faţă de Comitetul Executiv.

Art. 39. Comitetul Executiv răspunde de activitatea sa faţă de congres.

Art. 40. De asemenea Comitetul Executiv va desemna din sânul său trei persoane care vor forma prezidiul O.M.R., în cazul când nu se va fi ales preşedintele.

Art. 41. Toate demnităţile şi atribuţiile se vor îndeplini în mod gratuit.

Art. 42. Veniturile O.M.R. se compun din:

a) Capitaţia membrilor secţiunilor în care se cuprinde costul carnetelor de legitimaţie. Această capitaţie va fi fixată de Executivă în cazul că nu va fi fixată de congres.

b) Cotizaţii fixe ale secţiunilor, donaţii, subvenţii, cotizaţii de membrii sprijinitori.

c) Veniturile festivităților, serbărilor, conferințelor etc. ce vor fi organizate în acest scop de acord cu secțiunea respectivă.

Art. 43. Membrii sunt ținuți să asiste la ședințele la care sunt convocați. Acei ce vor lipsi la trei ședințe consecutive nemotivat, se vor considera demisionați.

Art. 44. Statutele secțiunilor vor conține principiile fundamentale ale acestui statut.

Art. 45. OMR se obligă față de terți prin semnătura Președintelui (sau a locțiitorului său) și cea a unui membru al Biroului Executiv, sau prin semnătura unui membru din prezidiu și a unuia din Biroul Executiv.

Art. 46. Congresele vor fi convocate de Biroul Executivei și vor arăta ordinea de zi cu cel puțin 15 zile înainte.

Art.. 47. Pentru oricare din chestiunile la ordinea zilei votul va fi secret dacă se cere de o treime din cei prezenți și cu drept de vot.

Art. 48. Un regulament ce se va elabora de Executivă și care va face parte integrantă din prezentele statute, va dezvolta principiile și dispozițiile statutului de față.

Art. 49. Statutele OMR nu vor putea fi modificate decât cu 2/3 din voturile delegaților prezenți ai adunării valabil constituite.

Art. 50. În caz de dizolvare a OMR averea în numerar și cea imobiliară vor trece la Kfar Hamacabi și dacă acest fond n-ar exista, la F.N.E.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Prefectura Poliției Capitalei, dosar 47/1927 – 1933, f. 1–4.

19

1933 aprilie 3, București

[......] În seara zilei de 3 aprilie, în sala „Izbânda", a avut loc o întrunire a evreilor din București, în scopul de a-și uni protestul lor cu al evreilor din întreaga lume, contra urgiei dezlănțuită din Germania, la care au participat circa 1500 persoane.

A prezidat dl. Filderman.

Dl. Bleistein, spune că în Germania prigoana persecuțiilor este dusă de o ceată de tâlhari în fruntea căreia se află Hitler.

Cere ca toți evreii să lupte până ce această bandă va pieri.

Dl. Rosenthal arată că poporul evreu este obișnuit cu chinurile și suferințele îndurate în toate țările. Dar evreii vor fi mai respectați atunci când protestul ar porni nu de aici, ci din Palestina.

Dl. Hemsohn: „Noi nu ne ridicăm contra poporului german, ci contra bandei de tâlhari care conduce azi Germania. Și pentru că suntem răspândiți în toate colțurile lumii, vom ști să reacționăm așa cum trebuie".

„Noi, evreii români cum am știut să întindem legătuirle economice ale Germaniei în Țara Românească, vom ști la semnalul dat să nu ne atingem de nici un produs german – și atunci printre consumatorii germani, vor fi mai puțin de 18 milioane de români."

Dl. avocat Segall arată că ceea ce încearcă astăzi Germania, nu este un simplu act, o simplă manifestație de antisemitism. În Germania se uzează de mijloace care aparțineau evului mediu.

Propune ca pentru cele petrecute în Germania, poporul evreu să se adreseze Societății Națiunilor.

. Dl. Singhel, între altele, spune că, a fost o vreme neagră în istoria poporului evreu, dar această vreme a dispărut. Evreii trebuie să reacționeze în împrejurările de astăzi, mai cu seamă la lovitura dată de Hitler.

După alte cuvântări, întrunirea a luat sfârșit în liniște, la orele 23,45. /.../

Prefectul Poliției Municipiului București,
Colonel Marinescu

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală. Diverse, dosar 12/1933, f. 13.

20

1933 aprilie, București

APEL

CĂTRE TOȚI ȚIGANII DIN ROMÂNIA

Frați țigani!

Trăim de veacuri pe pământul ospitalier al țării românești, pe care-l iubim ca pe însuși trupul și sufletul nostru. Din neamul romilor sau țiganilor, cum ni se spune, n-au ieșit niciodată trădători și vânzători de țară; n-am făcut comploturi contra nici unei autorități de stat și nu am fraternizat cu nici un vrăjmaș al neamului românesc.

Ne-am jetfit și noi pentru această Românie Mare; i-am dat oameni de seamă, de care istoria amintește cu recunoștință și după putință ne-ndeplinim toate datoriile de cetățeni. Totuși, nici un alt neam nu este mai umilit, mai urgisit și disprețuit, mai nebăgat în seamă și amărât ca neamul nostru țigănesc.

Pentru a arăta lumii întregi, că dorim o soartă mai bună și că nu merităm atâta dispreț, am luat inițiativa întemeierii unei Asociații Generale a Țiganilor din România al cărei program pe scurt este următorul;

CULTURAL

1. Apariția unei gazete.
2. Înființarea cursurilor serale de adulți, în toată țara.
3. O universitate populară, țigănească.
4. Înființarea de biblioteci și muzee școlare, cum și unul național.
5. Înființarea grădinilor de copii mici, ca să nu mai hoinărească pe drumuri, când părinții sunt duși la lucru.
6. Publicarea de cărți pentru luminarea minților, în ceea ce privește apărarea sănătății, a bunului trai, istoria neamului țigănesc și altele.
7. Conferințe educative, muzică, strângerea cântecelor noastre bătrânești și tot felul de povestiri; școli de dans pentru jocurile noastre, etc.
8. Înființarea de burse în țară și străinătate pentru elevii merituoși.
9. Înființarea a tot felul de ateliere pentru meseriile potrivite firii neamului nostru și bazare în toată țara pentru desfacerea diverselor produse.
10. Înființarea de școli ambulante pentru țiganii nomazi și încadrarea lor în asociație.

11. Înființarea de athenee, cinematografe și căminuri culturale etc.
12. Ajutorarea elevilor săraci cu cărți, haine și mâncare.

ASISTENȚA SOCIALĂ

1. Înființarea unei asistențe juridice, pentru apărarea tuturor împricinaților în proces.
2. Asistență medicală gratuită, pentru bolnavi și cercetarea lor acează.
3. Ajutor gratuit pentru toate nevoile religioase.
4. Înființarea unui mare cămin popular, unde fiecare țigan sărac, fără casă, ori străin de localitate, poate să doarmă și să mănânce până i se găsește de lucru.
5. Înființarea de cantine populare în toate cartierele sărace din capitală și din celelalte orașe ale țării.
6. Înființarea unui spital al țiganilor; dispensare medicale pentru lehuze; aziluri de bătrâni și invalizi; societăți de ajutor mutual reciproc, în caz de moarte, căsătorii, pagube și începere de negustorie sau alte meserii; oficii pentru procurarea de lucru, plasare și informații; băi populare, colonii școlare, adăposturi pentru copiii mici etc.
7. Stăruința, pe toate căile legale ca Primăria Capitalei și autoritățile în drept, să ne dea terenuri în jurul capitalei și în fiecare oraș și sat din țară și să construiască pe ele case tip pentru cei fără locuință proprie și plătibile în cursul a 20–30 de ani.
8. Stăruința de a coloniza pe toți țiganii nomazi, dându-li-se pământul necesar în diferitele părți ale țării, asociația luându-și întreaga răspundere pentru statornicirea și buna lor îndreptare, stârpind furtul și cerșătoria.
9. Asociația va îngriji, ca orice muncă agricolă sau de altă natură să nu mai fie speculată de cei interesați și va face ea însăși contracte colective, conform legilor țării, supraveghind respectarea obligațiilor de ambele părți, condițiile de trai și igiena etc.
10. Organizarea în bresle a tuturor categoriilor de muncitori și recunoașterea lor ca meseriași, cu drepturile corespunzătoare, la Casa Generală a Asigurărilor Sociale.
11. Înființarea de Tribunale Județene și a unei Curți Supreme de Judecată pentru rezolvarea chestiunilor privitoare la cununii, divorț, înmormântări și tot felul de infracțiuni ce ar necinsti neamul nostru și care vor fi judecate de Sfatul Bătrânilor, în frunte cu vătavii respectivi și potrivit tradiției noastre.
12. Femeile fac parte, de drept, din asociație și vor fi folosite în toate operele culturale și de asistență socială. Cele cu știință de carte au aceleași drepturi ca și bărbații și vor putea fi admise și în Sfatul Bătrânilor, după normele ce se vor stabili.
13. Copiii de la 8 ani în sus și tinerii de ambele sexe până la 21 de ani, vor avea o organizație separată unde vor fi pregătiți și instruiți în toate problemele vieții.
14. Politica este cu desăvârșire interzisă pentru membrii asociației și nu vor face decât politica intereselor noastre, indicată de Comitetul Suprem al Asociației.

Cel ce s-ar abate de la indicațiile asociației va fi exclus din ea; va fi socotit ca lepădat de neamul nostru și nu i se va da nici un sprijin la vreme de nevoie.

Acesta este foarte pe scurt, programul nostru, care cheamă la nouă viață milionul de țigani-români, ce trăiește pe pământul României.

Frați țigani,

Grăbiți-vă de vă înscrieți imediat în Asociația Generală, care este singurul sprijin al vieții noastre de astăzi și de mâine.

Fiţi solidari, unindu-vă în cugete şi simţiri, căci nu trăim numai pentru noi, ci şi pentru copiii noştri şi pentru generaţiile viitoare.

Cele 27 mii de înscrieri, sosite nouă până astăzi, din diferite colţuri ale ţării, sunt o dovadă şi ne arată deplin, marele entuziasm cu care a fost îmbrăţişată ideea noastră.

Nu plecaţi urechea la cei ce vor să vă abată din drumul cel drept şi să vă rătăcească, cu ameninţări sau făgăduinţe.

De-i veţi asculta, să ştiţi, că vă va ajunge blestemul tuturor morţilor noştri, împuşcaţi şi spânzuraţi de nedreptăţile veacurilor trecute, în multe ţpri din lume.

De răspundeţi însă cu drag la chemarea ce v-o facem, Dumnezeu să vă binecuvânteze pe voi, pe copiii voştri şi casele voastre.

Comunicaţi în scris orice păsuri şi nevoi aveţi şi trimiteţi adeziunile de înscriere în asociaţie, pe adresa:

ASOCIAŢIA GENERALĂ A ŢIGANILOR DIN ROMÂNIA
BUCUREŞTI IV - STR. VULTUR Nr. 147
CU DUMNEZEU ÎNAINTE!

Preşedintele Asociaţiei,
Arhimandrit, Clinic I. Popp Şerboianu

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 123/1933, f. 4–5.

21

1933 iunie 2, Cernăuţi.

Domnule Ministru,

Urmare raportului nostru nr. 2081 din 1 iunie a.c., avem onoarea a vă raporta că, în ziua de 1 iunie a.c., avem onoarea a vă raporta că, în ziua de 1 iunie a.c. studenţimea română creştină, a ocupat intrările atât la Universitate cât şi la Institutul Universităţii, împiedicând accesul studenţior evrei din care numai 2 sau 3 au încercat să intre.

Neadmiţând studenţii români prezentarea acelor evrei la examen, profesorii au refuzat ţinerea examenelor, cu excepţia facultăţii de teologie, unde examenele s-au ţinut.

După-amiază, la orele 16, s-au întrunit aproximativ 250 studenţi creştini la Căminul studenţesc din str. Xenopol, unde au ţinut o consfătuire. Pe la orele 19 consfătuirea s-a sfârşit şi un grup, aproximativ 30 studenţi, plecând la Universitate, au înaintat Senatului universitar doleanţele lor, şi anume:

Reducerea taxelor şi pedepsirea în bloc şi a celorlalaţi 20 studenţi evrei care au participat activ la ciocnirile din 13 mai nepedepsiţi până acum, declarând că în caz contrar, studenţimea creştină nu se va prezenta la examene, neadmiţând nici studenţilor evrei.

Senatul universitar la orele 19 a luat în deliberare aceste doleanţe, hotătând respingerea lor, şi anume: referitor la reducerea taxelor, care se va face numai individual în cazuri demne de considerat, iar cu privire la pedepsirea studenţilor evrei, acest deziderat a fost complet respins. Totodată Senatul a hotărât în vederea

situaţiei economice a studenţilor, afişare a unui nou apel călduros somându-i să revină la normal, în caz contrar, aplicarea măsurilor anunţate în apelurile anterioare, va fi inevitabilă.

Procuror General
ss. indescifrabil

Secretar,
ss. indescifrabil

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Justiţiei. Direcţia judiciară, dosar 99/1933, f. 16

22

1933 august 9, Chişinău

DIRECŢIA GENERALĂ A POLIŢIEI
Nr. 13173

NOTĂ
Activitatea minoritarilor ruşi din Basarabia

Referitor la activitatea cu caracter „naţional-socialist" a membrilor Comitetului Minoritar Rus din Chişinău, s-au comunicat următoarele:

În 1929, s-a format la Chişinău un „Comitet al Minoritarilor ruşi", în frunte cu I. Zamutali, M. Certkov şi V. Matvievici.

Zamutali a fost pus în fruntea comitetului fiindcă a ridicat problema pădurilor expropriate din Basarabia, găsind susţinere în străinătate şi chiar ajutorul bănesc spre a aduce această problemă la bun sfârşit, în folosul proprietarilor păgubiţi prin exproprierea pădurilor.

Însă activitatea lui Zamutali, care a neglijat chestiunea naţionalistă rusă, n-a fost aprobată de către naţionaliştii ruşi din Basarabia, iar grupul de opoziţie în frunte cu Oppokov, preotul Poliakov şi Leidenius, a propus un nou program de activitate şi anume:

1) Păstrarea şi dezvoltarea culturii ruseşti pe baza religiei ortodoxe creştine;
2) Organizarea apărării intereselor naţionale şi politice ale ruşilor din România.

Vechiul comitet n-a voit să recunoască acest program şi atunci, la adunarea Comitetului Central, din ziua de 6 septembrie 1932, cu 9 voturi contra unul, s-a exprimat neîncrederea în conducerea comitetului, alegându-se un nou comitet cu M. Galaţan, Tolmaşevsky, Gafenco, Kviatkovsky şi Grigoreiev. Dar nici acest comitet n-a avut încrederea minoritarilor şi a fost ales un alt comitet cu Oppokov, Leidenius şi profesorul Koţovsky.

Activitatea noului comitet începe la 18 decembrie 1932, îndată după vizita la Chişinău a episcopului rus, Serafim, din Viena. Pe ziua de 21 iunie 1933, comitetul a făcut să apară ziarul săptămânal „Voscresenie" (Învierea), cu caracter antisemit, care din ce în ce tinde să devină organul naţional-socialiştilor. Consulul german din Chişinău, Otto Hirsch, a început să publice anunţuri mari în acest ziar, ceea ce reprezintă o subvenţie germană camuflată.

În prezent, tirajul ziarului „Voscresenie" a ajuns în 10.000 exemplare.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 200/1933, f. 16.

23 **1933 octombrie 19, București.**

ROMÂNIA
DIRECȚIA GENERALĂ A POLIȚIEI
Din ziarul Universul
Nr. 277 din 10/X/1933

Congresul romilor

Ieri la ora 11 dim., s-a ținut în sala „Ileana" din Obor, congresul țiganilor din întreaga țară, cu care ocazie aceștia s-au constituit într-o „Uniune a Romilor din România", sub președinția d-lui G.A. Lăzărescu-Lăzurică.

La acest congres au luat parte câteva sute de romi – cum s-a propus să fie numiți țiganii – unii dintre ei veniți din diferite părți ale țării pentru a-și manifesta dorința de a avea o mai bună soartă.

Dl. avocat ILIE BOROGA a arătat că, deși popor plin de talent, țiganii sunt disprețuiți pretutindeni. Sufletul romului este nobil, dar îi lipsește îndrumarea.

Studentul Gh. Potra a făcut un scurt istoric al neamului țigănesc, arătând că, veniți în Europa din țările Gangelui, țiganii au găsit un loc prielnic dezvoltării lor mai ales în Țările Române.

Situația lor în decursul veacurilor a fost de simpli robi, ce serveau pentru munci grele și ca obiect de schimb.

Poporul acesta a dat totuși oameni ce au ajuns pe trepte sociale înalte. Amintește de domnitorul Ștefan Răzvan, omul de stat Nicolae Fleva, și alții care au fost țigani. Cine n-a auzit de vestitul Barbu Lăutarul, ce ajunsese să fie cunoscut în țările cele mai depărtate? Și el era țigan.

Numele de țigan a devenit sinonim cu vagabond.

De aceea trebuie să vă uniți, căci numai așa veți face să dispară reputația de care vă bucurați.

D-l G.A. Lăzurică, președintele congresului, expune jalnica situație a țiganilor, care nu mai au posibilitatea de viață, din cauza concurenței pe care le-o fac, în special străinii.

Ieromonahul DIONISIE LUNGU sfătuiește pe romi să nu se mai pună în slujba altora, ci să pornească pe calea religioasă, putând servi drept misionari ai bisericii.

D. PANAITESCU, președintele muzicanților romi, arată că pentru a ajunge la izbândă, țiganii trebuie să se organizeze într-o comunitate a romilor, astfel ca cei bogați, căci există țigani sus puși, cărora le e rușine astăzi să-și spună originea – să-i ajute pe cei nevoiași.

Au mai vorbit d-nii Bașno, Ilie Rădulescu, Ioanițescu și d-ra Florica Constantinescu.

S-au expediat telegrame M.S. Regelui și P.S.S. Patriarhului Miron. S-a făcut manifestație de simpatie d-lor Șt. Brăiloiu, Adrian Maniu, Corneliu Zelea Codreanu, Ilie Rădulescu, pr. C. Dron, M.T. Romano etc., care au fost aclamați și ca membrii onorifici ai „Uniunii" ale cărei baze s-au pus ieri.

S-au adus mulțumiri și studențimii pentru atenția cea mare pe care au acordat-o nevoilor romilor.

NOUL COMITET

Apoi s-a ales următorul comitet pe termen de 5 ani: Grigoraş Dinicu, preşedinte onorific; G.A. Lăzărescu-Lăzurică, preşedinte activ, G.D. Başno şi T. Marinescu, vicepreşedinţi, P. Ciuciuan, referent; I. Gh. Ioaniţescu, secretar general; P. Marinescu, I. Dumitrescu şi Iordan Dinu, cenzori; d-na Margareta Nicolau, preşedintă de onoare a secţiei feminine, d-ra Florica Constantinescu, preşedintă activă; Elena Negrescu, vicepreşedintă şi Ketty Petrescu, secretară generală (secţia feminină); Vasile Stănescu, Vasile Nicolau, Lazăr Constantin, Aurică Ştefănescu, Ion Cristescu, Constantin Fieraru, Voicu Ciortan, Apostol Mateiu, G. Georgescu, S. Nicolau, A. Stănescu, N. Rădulescu şi Gr. Dobre, membri în Comitetul Central Executiv.

S-a votat prin aclamaţie următoarea

MOŢIUNE

Romii din România adunaţi azi, 8 octombrie 1933, la primul congres organizat de „Uniunea Generală a Romilor din România" de sub preşedinţia activă a d-lui G.A. Lăzărescu-Lăzurică, recunoscut de acest congres ca singur reprezentant şi conducător, ascultând expunerile cuvântărilor, primind în totul programul expus şi dând cunoştinţă de mijloacele legale prin care să se poată realiza deziderateIe în lupta de redeşteptare şi egalitate de tratament cetăţenesc din partea forurilor competente,

HOTĂRĂSC:

Ratifică toate hotărârile luate de acest congres.

Confirmă Comitetul Central Executiv ales astăzi pe termenul de 5 ani cu drept de excluderea unuia din membri, pentru eventualele abateri grave, prin majoritatea de voturi ale celorlalţi membri din acest comitet.

Ne declarăm solidari cu orice acţiune dusă de G.A. Lăzurică în folosul cauzei noastre, pe teren social, cultural şi spiritual, obligându-ne să respectăm cu sfinţenie hotătârile luate de d-sa, cu asentimentul Comitetului Executiv Central.

Delegăm pe d. G.A. Lăzurică, împreună cu un alt membru din Comitetul Executiv să ne reprezinte la congresul internaţional al ţiganilor, care se va ţine în Franţa, sau oriunde s-ar ţine, şi conferim d-lui Grigoraş Dinicu, preşedinţia de onoare.

Considerăm renegat pe orice rom care duce o altă acţiune sau se alătură unei alte grupări, contrarii „Uniunii Generale a Romilor din România".

Ne legăm să fim patrioţi, dinastici şi ortodocşi, respingând orice propagandă subversivă şi periculoasă statului român şi bisericii ortodoxe.

Alegem ziua de Sf. Maria ca zi de reculegere anuală, când vom fi în pelerinaj la una din bisericile indicate de Sf. Patriarhie.

Vom stărui mereu pe lângă forurile competente să doneze Uniunii un teren ca să clădim pe el un mare cămin, în care să fiinţeze un dispensar, un serviciu de contencios, un ateneu popular, un adăpost pentru romii sosiţi din provincie în mod temporar, o grădină de copii şi sala de adunare şi legiferare a exercitării meseriei de lăutar".

În acelaşi timp, „Asociaţia ţiganilor din România", de sub preşedinţia arhimandritului C. Pop-Şerboianu, convocase o întrunire în sala Ionică Pandele din str. Teiul Doamnei (Tei), pentru a dovedi că ţiganii rămân solidari cu vechea asociaţie. În stradă se adunaseră câteva sute de ţigani, dar adunarea, nu s-a putut ţine din cauză că nu se luase din vreme cuvenita autorizaţie.

Pr. Pop-Şerboianu a vorbit în stradă mulţimii şi a anunţat o nouă adunare pentru duminica viitoare, în acelaşi loc.

Ţiganii care au asistat s-au declarat solidari cu conducerea asociaţiei, atâta timp cât acesta nu va urmări scopuri politice.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 34/1922–1947, f. 56.

24

1933 octombrie 28

LEGATION DE BELGIQUE
P – No 2037/782
Les menées hitlériennes en Roumanie
L'annexe

Bucarest, le 28 octobre 1933

Le Baron Guillaume
Ministre de Belgique à Bucarest
à
Monsieur Hymans
Ministre des Affaires Etrangères à Bruxelles

En Roumanie, comme dans tous les pays où il existe des minoritées de race allemande ou de langue germanique, l'hitlérism a exercé son action. Les minorités allemandes de Bucovine et de Transylvanie et les populations de langue germanique comme celles qui portent les noms de «saxons», «souabes» etc. ont à leur tour prêté une oreille attentive aux conseils venus de Berlin, ou du moins se sont laissés entrainer, par leur idéologie germanique, à partager une partie de l'enthousiasme qui, en Allemagne, a mis toute la population sous l'influence de M. Hitler.

Il n'est un secret pour personne que la Légation d'Allemagne à Bucarest a encouragé ces mouvements hitlériens, par ailleurs «secourus» directement d'Allemagne. Le Comte de Schulenbourg a assisté à un congrès hitlérien à Sibiu.

La manifestation la plus importante à laquelle se sont livrés jusqu'a présent les „saxons" et les minorités allemandes du Nord de la Roumanie, a eu lieu à Sibiu, sous la direction d'un nommé Fabricius, homme d'origine allemande mais établi en cette ville depuis longtemps, et qui est considéré comme un chef par toutes les populations de race germanique de Transylvanie et de Bucovine.

Les saxons de Roumanie, au nombre de plusieurs milliers se sont réunis le I-er octobre à Sibiu, en une assemblée nationale à laquelle ont pris part des délégués de toutes les régions du pays, pour décider l'attitude à prendre en présence du mouvement raciste en Allemagne.

A cette réunion, qui a duré de 9 heures du matin à 7 heures du soir, seuls les journalistes saxons ont été admis, malgré la protestation de tous les autres.

Un programme, rédigé par un comité spécial, a été discuté par près de cinquante orateurs.

La lutte a été vive entre les chefs des national-socialistes allemands et les saxons qu'ils ont cherché à entrainer à adopter le catéchisme de M. Hitler.

Parmi les propositions adopté sur l'avis des nationaux-socialistes, l'on cite: le travail obligatoire pour tous les jeunes saxons; tout jeune homme saxon sera exclu de toute fonction et de toute société saxonne s'il se refuse à travailler pour la communauté saxonne, 3 mois dans les villages.

La question a été aussi discutée si les députés saxons peuvent se faire inscrire dans un parti politique contre l'avis des saxons; les nationaux-socialistes ont fait accepter que les députés saxons auraient ce droit.

Il a été admis aussi que les représentants du peuple saxon n'auraient de relation avec aucun Etat étranger, en dehors de l'Allemagne, et que tous ceux qui seraient reconnus comme appartenant à la francmaçonnerie seraient exclus du sein du peuple saxon.

La presse saxonne devra être surveillée. Les banques saxonnes devront être «enlevées des mains des capitalistes et des étrangers»; elles ne devront aider que les commerçants et les paysans saxons.

Le dr. Hans Otto Roth, chef des minorités allemandes qui, il y a peu de temps encore, s'était déclaré partisan convaincu du libéralisme et de la démocratie, a prononcé une philippique violente contre le régime démocratique roumain et marqué son adhésion aux principes national-socialistes.

Enfin l'assemblée a voté la motion dont je vous transmets une copie sous ce pli.

Vous constaterez, Monsieur le Ministre, comment après avoir déclaré «son attachement au sol de son pays et sa fidélité au pays et à l'Etat qui comprend dans ses frontières les régions habitées par lui», le peuple saxon se déclare uni au peuple allemand «d'âme et de fait» pour donner un magnifique exemple de l'unité allemande».

Des cortèges de chemises brunes ont defilé à Sibiu à l'occasion de cette réunion et dans quelques autres villes du pays.

Comme la ligue antisémite, présidée par M. Couza, et la »Garde de Fer» de M. Codreanu ont marqué, à leur tour, une activité exceptionnelle, depuis l'arrivée au pouvoir en Allemagne du parti national-socialiste, la question s'est naturellement posée de savoir si ces deux partis ne feraient pas cause commune avec le nouveau parti hitlérien roumain.

Il semble que jusqu'à présent l'entente ne s'est pas faite. L'on m'a affirmé que « le Garde de Fer» y serait opposée car elle veut garder un caractère nettement roumain.

L'ai interrogé M. Mironèsco, Ministre de l'Intérieur, sur les dangers, – dont on a fait état dans la presse roumaine et étrangère, – que pourrait présenter pour l'Etat roumain un développement des menées hitlériennes en ce pays.

Il m'a répondu en ces termes: „On exagère l'importance de l'agitation hitlérienne en Roumanie. Pour des raisons de politique intérieure, certains partis ont «ameuté l'étranger».

Le gouvernement ne pense pas qu'il y ait un danger de ce côté. En toute hypothèse, il est à même de prendre les mesures nécessaires pour arrêter à tout moment tout mouvement subversif.

«Il a interdit le port des uniformes civils. Mais l'on constate que les tribunaux n'appliquent pas les sanctions prévues. Les juges trouvent toutes sortes de prétextes pour refuser l'application de la loi: Tantôt ils déclarent que le délinquant, n'ayant qu'une chemise de couleur, ne portait pas l'uniforme interdit. Tantôt ils admettent qu'un manteau sur l'uniforme absout celui qui a été déféré à la justice.

»Le Gouvernement n'a pas dissous les associations de droite parce qu'il ne le croit pas nécessaire et que, d'autre part, il craint qu'aussitôt cette mesure prise, les partis de l'opposition s'uniront à leurs membres, pour s'attaquer à lui. L'opposition nous accuse aujourd'hui de faiblesse. Demain elle fera cause commune avec toutes les têtes chaudes de ces associations contre nous.

«Mais nous essayons d'accentuer les divergences de vues qui existent entre les différents groupements des adhérents au mouvement hitlérien en Roumanie, et surtout parmi les saxons, pour neutraliser leur action.

«Au reste, il ne s'agit que d'associations comprenant un nombre encore restreint de membres – quelques dizaines de milliers seulement».

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme Belgia, rola 59, c. 272-275; Ministère des Affaires Etrangères et du Commerce Exteriéure, Bruxelles, Correspondance politique, Legations, Legation de Belgique, Bucharest, Série générale Roumanie, dos. 10080 (Ministerul Afacerilor Externe și al Comerțului Exterior, Bruxelles, Corespondență politică, Legații, Legația Belgiei, București, Serie generală România, dosar 10080).

Traducere

P–No 2037/782 București, 28 octombrie 1933
Manevrele hitleriste în România
1 anexă

Baronul Guillaume
Ministrul Belgiei la București
către
Domnul Hymans
Ministrul Afacerilor Externe și al Comerțului Exterior

„În România, ca în toate țările unde există minorități de rasă germană sau de limbă germanică, hitlerismul s-a aflat în acțiune. Minoritățile germane din Bucovina și Transilvania și populațiile de limbă germană cum sunt acelea care poartă numele de „sași", „șvabi" etc. au aplecat, la rândul lor, urechea la sfaturile venite de la Berlin sau, cel puțin, s-au lăsat antrenate, prin ideologia lor germanică, în împărtășirea entuziasmului, care, în Germania, a adus toată populația sub influența domnului Hitler.

Nu este un secret pentru nimeni că Legația Germaniei la București a încurajat aceste mișcări hitleriste, de altfel „ajutate" direct de Germania. Contele de Schulenburg a asistat la un congres hitlerist la Sibiu.

Manifestația cea mai importantă la care au recurs, până acum, „sașii" și minoritățile germane din nordul României, a avut loc la Sibiu, sub conducerea unui anume Fabricius, persoană de origine germană, dar stabilit, în acest oraș de multă vreme și care este considerat ca șef de toate populațiile de rasă germanică din Transilvania și Bucovina.

Sașii din România, în număr de câteva mii, s-au adunat la 1 octombrie la Sibiu, într-o adunare națională la care au luat parte delegați din toate regiunile țării, pentru a decide atitudinea ce urmează a fi luată față de mișcarea rasistă din Germania.

La această întrunire, care a durat de la ora 9 dimineaţa până la 7 seara, numai jurnaliştii saşi au fost admişi, în ciuda protestelor celorlalţi.

Un program întocmit de un comitet special, a fost discutat de aproape cincizeci de oratori.

Lupta a fost aprinsă între şeful naţional-socialiştilor germani şi saşii pe care au încercat să-i determine să adopte catehismul domnului Hitler.

Printre propunerile adoptate la sugestia naţional-socialiştilor, se menţionează; munca obligatorie pentru toţi tinerii saşi; orice tânăr sas va fi eliminat din toate funcţiile şi din toate societăţile saşilor dacă refuză să lucreze pentru comunitatea saşilor <timp de> 3 luni în oraşe şi 2 luni la sate.

S-a discutat, de asemenea, dacă deputaţii saşi se pot înscrie într-un partid politic, împotriva voinţei saşilor; naţional-socialiştii au făcut să accepte <ideea> că deputaţii saşi au acest drept.

Presa săsească va trebui să fie supravegheată. Băncile săseşti vor trebui să fie «scoase din mâinile capitaliştilor şi ale străinilor»; ele nu trebuie să-i ajute decât pe negustorii şi ţăranii saşi.

Dr. Hans Otto Roth, şeful minorităţii germane, care cu puţin timp în urmă s-a declarat partizan convins al liberalismului şi democraţiei, a pronunţat o filipică violentă la adresa regimului democratic românesc şi şi-a exprimat adeziunea la principiile naţional-socialiste.

În sfârşit, adunarea a votat o moţiune pe care v-o transmit în copie în această scrisoare.

Veţi constata, domnule ministru, cum după ce şi-a declarat „ataşamentul faţă de pământul patriei şi fidelitatea faţă de ţară şi <de> statul care cuprinde în frontierele sale regiunile pe care le locuieşte", populaţia săsească s-a declarat solidară cu poporul german «în inimă şi în faptă pentru a da un exemplu măreţ al unităţii germane».

Cortegii de cămăşi brune au defilat la Sibiu, cu ocazia acestei adunări şi în alte oraşe ale ţării.

Cum liga antisemită, prezidată de dl. Cuza şi Garda de Fier a domnului Codreanu au avut, la rândul lor, o activitate excepţională de la venirea la putere în Germania a Partidului Naţional-Socialist s-a pus în mod firesc problema dacă cele două partide nu vor face cauză comună cu noul partid hitlerist român.

Se pare că, până în prezent, înţelegerea nu s-a făcut. Mi s-a spus că Garda de Fier s-a opus <înţelegerii> deoarece vrea să-şi păstreze un caracter pur românesc.

L-am întrebat pe dl. Mironescu, ministrul de interne <ce părere are> despre pericolul – relevat de presa română şi străină – pe care l-ar putea reprezenta pentru statul român o dezvoltare a manevrelor hitleriste în această ţară.

Mi-a răspuns în aceşti termeni: «Se exagerează importanţa agitaţiei hitleriste în România. Pentru motive de politică internă, anumite partide au asmuţit străinătatea.

Guvernul nu crede că există un pericol din această parte. În orice ipoteză, el este capabil să ia măsurile necesare pentru oprirea în orice moment a oricărei mişcări subversive.

<Guvernul> a interzis purtarea de uniforme civile. Dar se constată că tribunalele nu aplică sancţiunile prevăzute. Judecătorii găsesc tot felul de pretexte pentru a refuza aplicarea legii: când declară că delincventul, neavând decât o cămaşă de <această > culoare, nu purta o uniformă interzisă, când admit că o haină purtată peste uniformă îl absolvă pe cel deferit justiţiei.

Guvernul nu a dizolvat asociaţiile de dreapata, pentru că nu consideră necesar şi pentru că, pe de altă parte se teme că, de îndată ce această măsură ar fi luată, partidele de opoziţie îşi vor uni forţele pentru a-l ataca. Opoziţia ne acuză astăzi de slăbiciune. Mâine ea va face cauză comună cu toate capetele înfierbântate ale acestei asociaţii împotriva noastră.

Dar noi încercăm să accentuăm divergenţele de vederi care există între diferitele grupări de aderenţi la mişcarea hitleristă în România, şi, mai ales, în rândul saşilor, pentru a neutraliza acţiunea lor.

În rest, nu e vorba decât de asociaţii cu un număr încă restrâns de membri – doar câteva zeci de mii".

Baronul Guillaume

25

1933 noiembrie 7–8, Bucureşti

Partidul Evreiesc din România

PROGRAMUL ŞI STATUTELE PARTIDULUI EVREIESC DIN ROMÂNIA
votate la Congresul General din 7–8 Noembrie 1933.
Discursul de deschidere al Congresului. Bucureşti 1934
Discurs de deschidere a primului Congres al Partidului Evreiesc din România, ţinut de dl dr. Theodor Fischer

Domnilor delegaţi

Un zbucium sufletesc vibrează în mine, o luptă între sentimente contrarii are loc în inima mea, când iau cuvântul pentru a deschide primul congres al Partidului Evreiesc din România. Sunt mişcat de bucurie la gândul că în evoluţia de 15 ani a vieţei evreieşti, dominată de spiritul primenirii naţionale a lui Israel, evoluţie ce după formarea României Mari începuse în toate provinciile ei, adunarea de astăzi, – un parlament al cetăţenilor evrei din ţară pătrunşi de conştiinţa aparţinerei lor la poporul evreu, – constituie o culme, la atingerea căreia prin îndeplinirea zeloasă a datoriei ce mi-am asumat-o, am contribuit şi eu. Munca acestui congres, convocat cu caracterul unei constituante a Partidului Evreiesc din România, are ţelul de a pune coroana pe opera iniţiată prin crearea acestui partid, adică opera de unire a forţelor politice, de care dispune populaţiunea evreiască din ţară. Şi a inaugura o asemenea muncă, desigur îţi inspiră un sentiment înălţător. În acelaşi timp însă, simt pe inima mea greutatea de plumb, cu care apasă asupra ei cugetul, cât de tristă este perioada din viaţa poporului evreu, în care am venit la întrunirea de astăzi a partidului nostru. Trăim în timpul unor dureri mari de naştere ale istoriei. În evoluţia omenirei civilizate se apropie începutul unei ere noi, aducând cu sine prefaceri extraordinare şi ni se pare, că vedem şi simţim convulsiunile care vestesc naşterea acestei ere. Ceaţa necunoscutului acoperă calea ce duce spre ziua de mâine. În direcţia trecutului, mintea omenească este capabilă să parcurgă, străbătând infinitul lanţ al efectelor şi cauzelor, un drum îndelungat, până când înaintea cauzei ultime se opreşte neputincioasă. În direcţia viitorului însă, chiar primei licăririi a privirii, i se opune zidul de nepătruns al lui „Ignoramus". În adâncul întuneric al nesiguranţei

păşeşte omenirea către noua epocă a istoriei sale în formaţiune. În întunericul unui asemenea drum spre viitor se poate întâmpla uşor, ca luminile false ale unor fantezii să atragă masele omeneşti în mocirlele de rătăciri şi psihoze. Instinctele bestiale ale omului primitiv, suprimate prin procesul civilizării, reapar atunci şi ajung la o dominaţie diabolică, pentru a năvăli în lume cu efect distrugător şi nimicitor. Este explicabil, că această năvălire se îndreaptă în direcţia rezistenţei celei mai mici. Şi pe cine îl întâlneşte acolo în primul rând? Bineînţeles colectivităţile evreieşti, pretutindeni minoritare, eternii ţapi ispăşitori ai istoriei.

Acesta este caracteristicul situaţiunii actuale a poporului evreu. Soarta tragică a fraţilor noştri din Germania nu trebuie concepută, ca un fenomen cauzat de factori speciali fără legătură cu mersul general al lumii, ci este a se considera ca o apariţie simptomatică determinată de împrejurările specifice ale existenţei neamului nostru. Un fulger din nourii negri de pe orizontul viitorului apropiat al lui Israel, care aruncă o lumină edificatoare asupra situaţiei generale a poporului evreu. O rază de lumină, care ne face să vedem şi să ne îngrozim! Într-o asemenea vreme ideea concentrării forţelor pe baza conştiinţei apartenenţei la comunitatea destinelor evreieşti, idee,a cărei întruchipare o reprezintă organizaţia noastră, cu drept cuvânt trebuie să exercite o putere magnetică de atracţiune asupra tuturor acelora ce coboară din strămoşi evrei. Din instinct şi oile se strâng laolaltă, când se apropie furtuna.

Să mai fie oare aci în ţară mulţi evrei, ale căror suflete sunt inaccesibile pentru magnetismul ideii de unire a forţelor?

Aceasta nu e de presupus. Şi de aceea socotesc că pot vedea în congresul de astăzi al Partidului Evreiesc din România o adunare, care reprezintă totalitatea populaţiunii evreieşti din ţară.

Căci afirmarea voinţei de existenţă a acestei populaţiuni, atât în ce priveşte starea indivizilor din sânul ei, ca cetăţeni egal îndreptăţiţi ai Statului Român, cât şi în privinţa fiinţei sale de colectivitate etnică ce face parte integrantă din poporul evreu, se exprimă în modul cel mai pregnant prin organizaţia cu denumirea „Partidul Evreiesc din România", prin firea acesteia, precum şi prin programul său şi statutele sale.

În ce constă firea acestei organizaţiuni?

Ea este instrumentul acelei politici, care se determină de exigenţele vieţii evreieşti din România?

Prin noţiunea de exigenţe ale vieţii evreieşti în nici un chip nu trebuie înţeleasă o simplă reunire a nevoilor individuale ale tuturor cetăţenilor evrei.

Exigenţe ale vieţei evreieşti sunt numai trebuinţele ce izvorăsc din conştiinţa comunităţii destinelor evreieşti şi numai politica determinată de aceste trebuinţe merită denumirea de politică evreiască.

Orice politică serioasă este îndreptată către un scop suprem.

Cum s-ar putea defini scopul suprem, sau cu alte cuvinte idealul politicii evreeşti, al cărei instrument este Partidul Evreiesc?

Acest ideal nu poate fi decât idealul urmărit în general prin politica oricărei minorităţi etnice, şi anume: cucerirea emancipării colective a minorităţilor.

Emancipaţia în diferitele ţări a indivizilor de origine etnică străină, darul făcut şi evreilor din secolul XIX sub inspiraţia lozincilor de fraternitate şi egalitate ale revoluţiei franceze, a lăsat nerezolvată problema minorităţilor etnice în genere şi, mai ales, problema evreiască.

Experienţa ne arată decepţiunile la care a dus tendinţa de asimilare naţională inerentă spiritului liberalismului, care a acordat drepturile cetăţeneşti indivizilor de origine etnică străină pe baza ficţiunii, că prin emancipare îşi pierd sufletul de origine şi se naturalizează, adică dobândesc natura unor membri ai naţiunei dominante.

În ce priveşte fracţiunile poporului evreu din toată lumea, asimilarea nu a reuşit decât în mică parte, şi contribuind prea puţin la normalizarea situaţiei lor, dar mai mult la înăsprirea relaţiunilor între ele şi popoarele conlocuitoare, – a dus în zilele noastre la fenomenul unei politici de disimilare, care s-a desfăşurat înaintea ochilor noştri în formă atât de barbară în Germania naţional-socialistă.

Nu se ajungea aici dacă s-ar fi emancipat în locul indivizilor de origine etnică străină, minorităţile etnice, în locul evreilor ca persoane, colectivităţile etnice evreieşti.

Din cauza lipsei emancipării colective trebuie să vedem astăzi, cum se clatină şi este ameninţată cu prăbuşirea clădirea emancipaţiei individuale evreieşti, care a apărut odinioară înaintaşilor noştri ca o superbă realizare a supremei lor năzuinţi.

Aşadar idealul către care urmează să se îndrepte politica evreiască în România nu poate fi decât cucerirea emancipării colective a minorităţilor etnice din această ţară şi între ele şi a minorităţilor evreieşti. Oricât de lung să fie drumul până la realizarea acestui ideal, numai el poate să fie drumul populaţiunei evreieşti din România, urmând această cale condusă de principiile călăuzitoare, pe care se bazează programul Partidului Evreiesc.

În fruntea acestor principii fundamentale stă solidaritatea cea mai fermă a noastră cu naţiunea română în tot ce priveşte fidelitatea şi devotamentul către Tron şi Patrie.

Înţelegem să participe cu tot sufletul, dar modești, la toate bucuriile şi durerile naţiunii române, fără ca patriotismul nostru să se manifeste în forme prea zgomotoase sau chiar într-un mod contrar bunului simţ.

Al doilea loc, în ordinea principiilor călăuzitoare ale politicii noastre, este ocupat de o vigilenţă și perseverenţă desăvârşită în a apăra de orice ştirbire integritatea patrimoniului de drepturi civile şi politice prevăzut de constituţia ţării și în a pretinde traducerea în fapt a prevederii constituţionale privitoare la egalitatea perfectă cetăţenească faţă de cetăţenii de origine etnică evreiască.

Partidul Evreiesc nu poate cunoaşte nici un compromis, când este vorba de orice măsură a puterii publice, faţă de un evreu, care contrazice materialmente sau în spiritul ei principiul egalităţii cetăţeneşti.

Lozinca noastră trebuie să fie lupta cea mai aprigă, pentru a ajunge la adevăratul constituţionalism şi legalism, care nu este decât acolo unde nu se încearcă numai păstrarea aparenţelor, ca şi unde aplicarea legilor și regulamentelor se face în toate domeniile vieţii de stat în spiritul dreptăţii şi al nepărtinirii.

Politica Partidului Evreiesc urmează a fi călăuzită şi de principiul unei statornicii hotărâte în păşirea pe drumul către idealul emancipării colective a minorităţilor etnice din România și între ele fireşte și a minorităţii evreiești.

Trebuie să facem necontenit cele mai mari eforturi pentru a obţine de la statul român aşezarea şi susţinerea fundamentelor juridice, morale şi materiale, pe care viaţa spirituală proprie a acestor colectivităţi naţionale să se poată dezvolta complet fără nici o stingherire.

Apropierea treptată de acest scop suprem, de bună seamă, va fi caracterizată prin posibilitatea unor realizări mai mult sau mai puţin esenţiale, va fi nevoie însă

de un discernământ ager pentru a aprecia în mod exact orice posibilitate de realizare din punctul de vedere, dacă prin ea într-adevăr facem un pas înainte spre idealul nostru, sau tocmai din contra, ne depărtăm de el. Nici o realizare nu poate fi atât de importantă, ca în schimbul ei Partidul Evreiesc să abandoneze scopul suprem al politicii sale şi să trădeze idealul înscris pe steagul său. Orice tentativă spre a-l abate din drumul către acest ideal va fi respinsă de el fără şovăire.

Un al patrulea principiu călăuzitor al politicii noastre urmează să fie încrederea în democraţie. Tocmai în vremurile de astăzi, când pretutindeni şi de asemenea, şi în ţara românească, tabăra adversarilor democraţiei este în continuă creştere, direcţiunea politicii minorităţilor etnice trebuie să fie cu stricteţă paralelă aceleia în care se mişcă politica susţinătorilor şi apărătorilor democraţiei. Năzuinţele noastre, fireşte, se îndreaptă către o democraţie sinceră şi nefalsificată, căci numai adevărata posibilitate de cârmuire a statului conform voinţei obşteşti asigură minorităţilor etnice, o bază solidă pentru speranţa, ca printr-o operă statornică de lămurire a naţiunii majoritare să ajungă la emanciparea colectivă, la care râvnesc.

Nu se poate confunda însă democraţia cu un desfrâu complet al tuturor curehtelor, care tind la nimicirea democraţiei. Faţă de aceşti duşmani de moarte, democraţia nu poate fi apărată numai prin grai şi scris. De aceasta trebuie să se ţină seamă în vremurile tulburi pe care le trăim.

În asemenea împrejurări Partidul Evreiesc tocmai în interesul apărării ordinii constituţionale şi a adevăratei democraţii, crede necesară îngrădirea într-o măsură anumită a libertăţilor democratice, subliniindu-şi însă în această privinţă desideratul de căpetenie ca aceste îngrădiri să fie egale pentru toţi.Dacă se înţelege necesitatea măsurilor faţă de curentele extremiste de stânga, trebuie să se aplice aceleaşi măsuri pentru reprimarea curentelor extremiste de dreapta, tot atât de periculoase pentru ordinea constituţională.

Domeniul problemelor economice şi sociale care frământă ţara, nu cade în afară de preocupările Partidului Evreiesc, însă activitatea ei pe acest tărâm trebuie totdeauna călăuzită de o obiectivitate şi imparţialitate perfectă în vederea intereselor tuturor categoriilor profesionale şi claselor sociale, din care se compune populaţiunea evreiască din România.

Nimănuia nu îi este îngăduit să desconsidere realitatea, că în România majoritatea de 80% din consumatori este o populaţie rurală cu o producţie agricolă şi astfel fără asigurarea unei puteri de consumaţie mai ridicată a acestor producători, o bună stare a producătorilor orăşeneşti este neimaginabilă.

La chibzuirile privitoare la amestecul statului în viaţa economică, fireşte, se impune tragerea anumitor concluziuni din această realitate; trebuie însă evitată orice exagerare în această privinţă.

De aceea, Partidul Evreiesc nu poate înceta să preconizeze un tratament pe picior de egalitate, a tuturor factorilor de producţie şi a tuturor claselor sociale.

Al şaselea principiu fundamental al politicii, în serviciul căreia funcţionează Partidul Evreiesc, priveşte felul său de a lua poziţie faţă de problemele interne din viaţa religioasă şi culturală a populaţiunii evreieşti din România.

Partidul Evreiesc fiind un cadru de unire a forţelor politice de care dispun cetăţenii pătrunşi de conştiinţa comunităţii destinelor evreieşti, fără a avea în vedere deosebirile concepţiilor lor religioase şi culturale, până la o anumită limită trebuie să se ferească de amestecul în lupta dintre curentele ce izvorăsc din aceste concepţii

diferite. Care este această limită? Neutralitatea imparțială de bună seamă, poate fi conservată numai atâta timp, cât vreun curent religios sau cultural nu vine în contrazicere cu însăși baza ideologică a organizației noastre, adică nu periclitează interesele generale evreiești, așa cum sunt concepute în ideologia, în care sunt fixate rădăcinile Partidului Evreiesc. Orice curent ce ar trece peste limita unei compatibilități cu interesele generale, a căror salvgardare este menirea Partidului Evreiesc, trebuie combătut de el cu toată hotărârea.

În afară de principiile conducătoare ale programului ce se adoptă de către Partidul Evreiesc, sunt și unele principii ale statutelor lui care urmează să fie o emanație a ideologiei sale de bază.

Din ideologia politicii evreiești, al cărei instrument este Partidul Evreiesc, nu cuprinde decât idei și sentimente inerente conștiinței firelor ce ne leagă pe toți de entitatea poporului evreu, neavând nici un fel de legătură ideologică cu reminiscențele vieții de stat antebelice din diferite provincii ale țării.

De aceea, se impune libertatea vieții partidului de sub influența oricăror considerațiuni regionaliste.

Cu doi ani și jumătate înainte, la 4 mai 1931, înjghebarea partidului s-a produs prin fuzionarea celor patru organizațiuni regionale, care până atunci au îndeplinit în cele patru provincii ale țării rolul de instrument al unei politici evreiești în înțelesul ideologiei noastre.

În intervalul celor doi ani și jumătate, caracterul acestui proces istoric de înjghebare a partidului, a fost imprimat prea accentuat întregii vieți a partidului.

Astăzi, când urmează să dăm dezvoltării viitoare acestei vieți, printr-o constituție definitivă a partidului, îndrumarea cea mai potrivită, ni se impune îngrijirea, ca această stare de lucruri să nu mai dăinuiască și astfel nu putem ezita să facem tot posibilul pentru a elimina din viața partidului tendințele regionaliste.

Interdependența între marea masă a membrilor, a partidului și conducerea lui centrală trebuie regulamentată în așa fel, încât la soluționarea nici unei chestiuni de metodă sau persoană să nu fie decisivă vreo considerațiune regionalistă.

De acum înainte membrii partidului să nu se mai distingă ca evreii din Vechiul Regat, Transilvania, Bucovina sau Basarabia! De acum înainte viața partidului să fie expresiunea curată a ideii noastre de bază, că facem parte dintr-o singură colectivitate etnică minoritară într-o singură țară!

Un alt principiu al statutelor partidului îl constituie norma generală, că sarcina procurării mijloacelor financiare indispensabile pentru asigurarea capacității de acțiune a partidului urmează a fi suportată în mod proporțional de toți membrii partidului.

Sprijinul material al Partidului Evreiesc, care nu ajunge niciodată în situația de a distribui avantaje, nu poate fi furnizat pe temeiul unor considerațiuni de interes individual. La acest sprijin, inspirați de simțul datoriei, toți membrii partidului deopotrivă trebuie să-și dea contribuția într-o măsură corespunzătoare situației lor materiale. Numai prin realizarea unui asemenea sistem financiar va dispune partidul de mijloace materiale suficiente pentru îndeplinirea menirii sale.

Pe lângă programul și statutul partidului și în privința metodei sale de acțiune se pot formula principii călăuzitoare.

Evitarea ciocnirilor inutile, ferirea de orice aparență de agresivitate, calm și moderațiune în formă, hotărâre și stăruință însă în fond, „suaviter in modo fortiter in re“: acestea sunt principiile conducătoare ale tacticii, cu care Partidul Evreiesc va putea să lucreze fructuos pentru realizarea programului său.

DOMNILOR DELEGAŢI,

Asupra acestui prim congres al Partidului Evreiesc din România, chemat să-l ducă într-o perioadă de consolidare şi de creştere a capacităţii sale de acţiune sunt aţintite priviri nu numai din lumea evreiască, ci şi din partea diferitelor grupări politice din ţară.

De aceea mi se pare util să precizez cu acest prilej situaţiunea noastră atât faţă de acei evrei, care nu fac parte din organizaţiunea noastră, cât şi faţă de celelalte partide politice din ţară.

Ne lipsim cu regret de orice evreu care este în afară de cadrele organizaţiei noastre, în nici un chip însă nu ne gândim să-l duşmănim. Respectăm convingerile acestor elemente evreieşti, fie izolate, fie organizate, şi în orice chestiune, în care întâlnim dorinţa lor de a colabora cu noi, le întindem mâna spre o frăţească conlucrare. Nu încetăm însă a propaga convingerea noastră, că exclusiv în cadrul organizaţiei noastre este locul fiecărui evreu conştient şi dornic să-şi exercite drepturile politice într-un mod folositor obştii evreieşti din ţară. De aceea nici nu vom obosi să-i chemăm pe toţi sub drapelul nostru.

În ce priveşte poziţia noastră faţă de grupările politice din ţară, se poate caracteriza în modul următor:

Făcând abstracţie de adversitatea noastră naturală faţă de grupările politice cu caracter antisemit, privim toate partidele româneşti care îşi bazează activitatea pe fundamentul aşezămintelor constituţionale democratice ale ţării, cu acelaşi respect şi cu aceeaşi consideraţie. Ca grupare politică cu interese limitate la susţinerea şi înfăptuirea revendicărilor unei minorităţi etnice, rivalitatea dintre aceste partide de guvernământ pentru putere ne lasă indiferenţi. Noi cerem fiecăruia deopotrivă, ca investit cu puterea cârmuirii să respecte drepturile noastre, să guverneze în înţelesul unui adevărat constituţionalism şi legalism, aşa cum îl preconizăm noi şi să contribuie, prin soluţionarea unor probleme ale vieţii evreieşti din ţară în concordanţă cu revendicările noastre programatice, la apropierea de idealul partidului nostru.

Raporturile noastre cu celelalte partide minoritare, precum se înţelege de la sine, sunt date prin însăşi firea partidului nostru de instrument politic al unei minorităţi etnice.

Oricâte deosebiri să existe între minorităţile etnice din ţară, în ce priveşte felul aşezării lor geografice, condiţiunile lor economice, străduinţele lor culturale şi întreaga lor structură sufletească, însemnătatea politică pentru ele a faptului că sunt în situaţia de minoritate, este, dacă nu identică, cel puţin asemănătoare.

Situaţiunii de minoritate prin firea lucrurilor, îi este inerentă necesitatea de a se mulţumi cu posibilităţi mărginite de valorificare a energiilor, iar dacă la aceasta se mai adăuga undeva o mânuire a puterii publice caracterizate prin lipsa adevăratului constituţionalism şi legalism, pentru toate minorităţile etnice din statul respectiv se nasc suferinţe, doleanţe, probleme şi revendicări de aceeaşi natură.

Se impune deci de la sine un raport de armonioasă frăţie între organizaţiile politice ale minorităţilor etnice din România.

Noi suntem doritori să menţinem şi să cultivăm asemenea raporturi cu toate partidele minoritare ale ţării subînţelegând şi Partidul German, în sânul căruia, precum sperăm, se va afirma şi în viitor concepţia democratică constructivă, singura compatibilă cu condiţiunile de existenţă ale unei minorităţi etnice, care a caracterizat acest partid în trecut.

Politica noastră nu se îndreaptă împotriva nici unui grup etnic sau social din țară. Vrem pace cu toți concetățenii, vrem posibilitate de muncă, vrem să contribuim la propășirea țării! Pace, muncă și progres! Acestea sunt lozincile înscrise pe steagul, sub care Partidul Evreiesc din România își duce lupta în arena politică a țării.

Domnilor! Ați venit aici din toate ținuturile țării, pentru a vă da contribuția la o operă de însemnătate covârșitoare pentru evoluția pe mai departe a vieții evreiești între granițele statului român.

Ordinea de zi ce urmează a fi rezolvată de primul congres general al partidului nostru, înfățișează un vast teritoriu de lucru, unde fiecăruia dintre Dvs. îi este oferită putința de a contribui prin luminile sale, ca această Constituantă a partidului să-și îndeplinească misiunea cu un succes desăvârșit.

Să fiți conștienți, domnilor, în ce vremuri sunteți sortiți a săvârși o operă de întărire a instrumentului politic, care este Partidul Evreiesc din România, spre binele totalității populațiunii evreiești din această țară.

Să fiți conștienți de faptul, că mai presus de interesele proprii ale Dvs., indivizi muritori și mai presus de interesele membrilor familiei Dvs., de asemenea, indivizi muritori – interese ce firește trebuie salvgardate prin sacrificiul energiilor cheltuite de Dvs. în calitatea de membrii conducători ai Partidului Evreiesc din România – dar mai presus de toate aceste interese, stă o cauză sfântă în slujba căreia urmează să lucrați aici: cauza națiunii evreiești nemuritoare!

Nu există mai mare fericire pentru omul muritor decât a se simți o verigă în lanțul generațiilor trecute și viitoare ale neamului său nemuritor!

Să plutească acest gând înălțător asupra adunării noastre și munca ei va fi binecuvântată!

Cu această urare vă zic „bine ați venit“ și declar deschis primul congres al Partidului Evreiesc din România.

PROGRAMUL PARTIDULUI EVREIESC DIN ROMÂNIA

I

Introducere

Existența populațiunii evreiești din România, atât în ce privește drepturile politice ale indivizilor din sânul ei, ca cetățeni, cât și în ce privește ființa ei de colectivitate etnică, ca o parte integrantă din poporul evreu, se afirmă prin organizația numită „Partidul Evreiesc din România“.

Politica acestei organizațiuni este determinată de conștiința că populațiunea evreiască din România este în mod indestructibil legată de entitatea națională a poporului evreu.

La baza acestei politici stă ideea că în sufletul oricărui cetățean al României, deci și în acela al cetățeanului de origină evreiească, pot coexista în mod armonic sentimentele de patriotism și afecțiune sinceră către statul român și sentimentul de fidelitate la legăturile cu colectivitatea etnică din care face parte.

Partidul Evreiesc concepe statul român ca o ființă colectivă superioară, care unește pe cetățenii săi, indiferent de originea etnică, spre a-și îndeplini misiunea realizării gradului cel mai înalt de civilizație omenească pe teritoriul său. El este firește purtătorul aspirațiunilor națiunii române, al cărei geniu l-a creat. Aceasta

însă nu exclude, ca în exercitarea puterilor sale să se manifeste ca un factor deasupra colectivităţilor etnice din sânul său.

II

Principii călăuzitoare

Principiile călăuzitoare ale Partidului Evreiesc sunt următoarele:

a) Identificarea sufletească cu Naţiunea Română pe tărâmul devotamentului către Tron, dragoste de Patrie şi credinţa către ideea de stat.

b) Acţiunea hotărâtă şi continuă pentru traducerea în fapt a prevederilor din Constituţie, referitoare la egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor indiferent de originea etnică, atât în privinţa tratamentului din partea organelor puterii publice, cât şi din punctul de vedere al condiţiilor generale de viaţă.

c) Urmărirea statornică a idealului de emancipare colectivă a minorităţilor etnice din România şi cu ele a minorităţii etnice evreieşti, determinându-se crearea şi susţinerea de către statul român a fundamentelor juridice, morale şi materiale, pe care, să se poată dezvolta fără stingherire viaţa normală a acestor colectivităţi.

d) Credinţa neclintită în democraţie sinceră şi nefalsificată.

e) Păstrarea unei perfecte obiectivităţi în aprecierea importanţei tuturor factórilor de producţie şi a tuturor claselor sociale, la soluţionarea problemelor privitoare la intervenţia statului în viaţa economică a ţării.

III

Revendicări

În concordanţă cu principiile călăuzitoare de mai sus, Partidul evreiesc îşi propune realizarea următoarelor revendicări:

1) O reformă a legii pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii române din 24 februarie 1924, prin care întreaga materie a chestiunilor în legătură cu cetăţenia română să fie reglementată în spiritul adevăratei democraţii şi în concordanţă cu prevederile convenţiei intervenite între România şi aliaţii săi la Paris, la 9 decembrie 1919, convenţie ce a fost ratificată prin legea publică la 20 septembrie 1920.

2) O reformă a legii electorale prin care pe de o parte să se asigure fiecărei grupări politice, care întruneşte 1% din totalul voturilor exprimate pe întreaga ţară, cota proporţională a mandatelor atât la alegerile pentru Adunarea Deputaţilor, cât şi la alegerile pentru celelalte corpuri reprezentative, iar pe de altă parte să se garanteze efectiv libertatea şi legalitatea alegerilor prin instituirea unui sistem perfect de jurisdicţiune electorală.

3) Completarea legilor pentru salvgardarea ordinii constituţionale cu dispoziţiuni, cuprinzând măsuri de prevenţiune şi sancţiune faţă de orice mişcare sau acţiune politică potrivnică principiului constituţional privitor la egalitatea în drepturi şi obligaţii a cetăţenilor indiferent de originea lor etnică.

4) Exercitarea funcţiunilor publice să se facă astfel încât să fie garantată aplicarea cinstită şi sinceră a legilor şi ordinelor legale faţă de oricine şi să fie exclus ca cineva să sufere vreo ştirbire sau îngrădire a drepturilor ce i se cuvin, numai pentru că ar fi evreu, faptul aparţinerii la colectivitatea etnică evreiească neputând constitui o piedică în ocuparea vreunei funcţiuni publice.

5) Partidul Evreiesc cere ca serviciile administrative centrale de stat, în administrațiile locale, în învățământul public, în justiție și în armată să fie primiți evrei potrivit cu aptitudinile lor.

6) Modificarea legii cultelor în dispozițiile sale referitoare la cultul mozaic, astfel încât să se dea posibilitatea acestui cult de a se organiza potrivit cu voința majorității credincioșilor săi din țară, pe baze autonome.

7) Punerea cultului mozaic pe picior de egalitate cu celelate culte, în ce privește sprijinul moral și material al statului.

8) Modificarea legii repaosului duminical, astfel încât credincioșii cultului mozaic, care se abțin de la lucru în ziua de sâmbătă, să fie lăsați să-și exercite profesiunea duminica.

9) Restabilirea libertății desăvârșite a învățământului prin înlăturarea tuturor acelor dispozițiuni, care împiedică pe părinți să-și aleagă cum cred ei mai bine, școala unde să fie instruiți copiii lor.

10) Partidul Evreiesc cere ca statul în politica sa de ocrotire socială să țină seama de nevoile populațiunii evreiești, izvorând din structura ei specifică.

11) Alcătuirea unor legi și regulamente pentru orânduirea situației juridice a colectivităților etnice minoritare din România, care să traducă în fapt principiul emancipării colective.

12) Partidul Evreiesc cere, ca până la legiferarea unei autonomii culturale a colectivității etnice evreiești, statul să subvenționeze învățământul particular evreiesc, potrivit cu numărul elevilor care se instruiesc în școlile respective, precum și să înființeze și să întreține o școală normală evreiească pentru institutori, ce urmează a fi întrebuințați în învățământul particular evreiesc.

13) O reformă administrativă prin care pe de o parte să se aplice în mod efectiv principiul descentralizării, iar pe de altă parte să se țină seama la crearea unităților administrative de interesele locale ale populațiunii evreiești, evitându-se paralizarea dezvoltării ei prin încadrarea în masele rurale.

14) Partidul Evreiesc cere o acțiune sistematică a guvernului pentru reînvierea creditului în interiorul țării și combaterea șomajului, precum și soluționarea curajoasă prin reforme organice a marilor probleme de ordin economic și financiar de la ordinea zilei, ținând seama în măsură egală de interesele tuturor elementelor productive ale vieții economice din țară.

15) Partidul Evreiesc urmărește înlăturarea diferitelor anomalii economico-sociale ale socității evreiești și soluționarea acestor probleme specifice, mai ales pe tărâmul stratificației ei sociale.

16) Oriunde va fi de dus o luptă în interesul progresului. Partidului Evreiesc va trebui să fie în primele rânduri.

Pace, Muncă și Progres – acestea sunt parolele înscrise pe steagul Partidului Evreiesc.

REZOLUȚIILE VOTATE LA CONGRESUL GENERAL DIN 7–8 NOEMBRIE 1933

Rezoluții politice

1. Primul congres al Partidului Evreiesc trimite salutul său de îmbărbătare și simpatie evreilor germani în suferință din cauza unui regim de nedreptate și-i asigură de permanentul sprijin și de solidaritatea populației evreiești din România.

2. Congresul consideră boicotul integral al produselor din Germania, ca o armă absolută și singura eficace în lupta pentru salvgardarea existenței poporului evreiesc de pretutindeni. Lupta nu va înceta atâta timp cât evreii din Germania nu vor fi repuși în drepturile lor anterioare. Organizațiile locale sunt obligate a executa această rezoluție fără rezervă, atrăgând toate forțele evreiești în această luptă, sprijinindu-se produsele indigene românești.

3. Congresul constată cu îngrijorare creșterea curentului antisemit sub diversele lui aspecte de extremă dreaptă nereprimat prin măsuri eficace, cu toate că aceasta tinde la disoluția statului democratic român. Congresul își permite să atragă atenția guvernului asupra faptului, că populația evreiească din țară este gata de a lupta până la capăt pentru apărarea drepturilor sale la viață în cadrul legilor și Constituțiunii țării.

4. Primul congres evreiesc trimite salutul său frățesc populațiunii evreiești din Palestina, care prin muncă și abnegație făurește căminul național evreiesc și o asigură de solidaritatea evreilor din România în istorica operă ce o îndeplinește.

5. Congresul Partidului Evreiesc afirmă dorința sa fermă, în vederea concentrării tuturor forțelor vii ale evreimii din țară pentru lupta de apărare în contra antisemitismului și dă mandat comitetului de direcție al partidului să facă eforturile necesare pentru atingerea acestui țel.

6. Congresul cere guvernului și parlamentarilor evrei să intervină pentru aplicarea integrală a dispozițiilor legii administrative la reprezentarea cultului mozaic în consiliile comunale și județene.

Rezoluțiile comisiei culturale

1. Primul congres al Partidului Evreiesc din România, ascultând referatul d-lui av. S. Rosenhaupt asupra situațiunii juridice a școlii evreiești, constată că drepturile ce rezultă din Înaltul Decret Regal din 14 august 1918 și din legile și regulamentele anterioare, nu și-au găsit aplicarea practică în ce privește minoritatea evreiească; dimpotrivă constată o deosebire de tratament între noi și celelalte minorități.

2. Congresul Partidului Evreiesc constată că drepturile rezultând din art. 7 al Legii Învățământului Primar din 1923 și art. 11 din Legea Învățământului Secundar, au fost călcate față de minoritatea evreiească.

3. În ceea ce privește Învățământul particular, constată cu profundă durere dificultățile ce se fac școlilor naționale evreiești la înființarea lor, obținerea drepturilor de publicitate, răpind astfel părinților evrei dreptul de liberă alegere a modului de instruire a copiilor lor.

4. Congresul Partidului Evreiesc cere desființarea examenelor de fine de an în școlile primare particulare, indiferent dacă au sau nu dreptul de publicitate menținându-se numai examenul de absolvire al cursului primar, numai la școlile fără drept de publicitate și în limba de predare a școlii respective, desființându-se textele de examen.

5. Congresul Partidului Evreiesc, pornind de la principiile general recunoscute de știința dreptului internațional din legiferările statelor europene, cere pentru fiecare caz în care se dovedește într-o durată de 5 ani un număr de cel puțin 30 de copii evrei, să fie înființată o clasă minoritară susținută de stat, cu limba de predare evreiească și pentru fiecare număr de 30 de copii în plus o clasă nouă de același tip, mai ales că populațiunea evreiească din țară a susținut sute de ani școlile primare tip heder cu rezultatul că fiecare evreu era știutor de carte spre deosebire de situația decăzută de astăzi.

6. În ceea ce priveşte şcolile secundare profesionale cerem aplicarea principiilor recunoscute şi aplicarea în fiecare caz în care se dovedeşte un număr suficient de elevi, pentru înfiinţarea unei clase. Statul să fie obligat a da acestor şcoli drepturi de publicitate.

7. Pentru a da posibilitatea de existenţă şcolii evreieşti, congresul insistă asupra cererii de mai multe ori repetată de înfiinţare de şcoli normale de stat pentru pregătirea învăţătorilor evrei. De asemenea, cere desfiinţarea art. b din Legea Învăţământului Particular.

8. În ce priveşte corpul didactic evreiesc, protestăm contra încercărilor ministerului de a împieta asupra numirii lui la aceste şcoli, aceasta fiind o prerogativă exclusivă a susţinătorilor şcolii. Totodată cere autorizarea învăţătorilor azi în funcţiune, iar până la prima serie de absolvenţi ai şcolii normale, recrutarea corpului didactic să se facă după normele de până acum.

9. Congresul Partidului Evreiesc, cere ca judeţele şi comunele să fie obligate la întreţinerea şcolilor particulare evreieşti în aceeaşi proporţie cu şcolile de stat.

10. Congresul Partidului Evreiesc protestează împotriva neacordării subvenţiei până în prezent şi cere stăruitor subvenţionarea şcolilor după necesităţile lor.

11. Congresul Partidului Evreiesc proclamă, ca unul din punctele de program ale Partidului Evreiesc, menţinerea şi dezvoltarea şcolii evreieşti în spiritul naţional.

12. Congresul Partidului Evreiesc exprimă viile sale mulţumiri d-lui av. S. Rosenhaupt, conducătorul Tarbutului Chişinău, parlamentarilor evrei şi d-lui dr. Theodor Fischer pentru activitatea lor rodnică pe tărâmul educaţiei naţional-evreieşti.

13. Congresul Partidului Evreiesc trimite salutul său Învăţătorului şi Profesorului evreu pentru abnegaţiune şi lupta dârză dusă cu mari sacrificii, pentru meţinerea poziţiilor de luptă şi promovarea culturii şi educaţiei naţionale evreieşti.

14. Congresul Partidului Evreiesc recomandă stăruitor susţinătorilor şcolii evreieşti de a crea profesorului evreu o situaţiune materială şi stabilitate legală, chiar în interesul propăşirii învăţământului.

15. Congresul invită pe parlamentarii evrei, ca la discutarea Legii Învăţământului Primar şi a celorlalte legi referitoare la învăţământ, să continue a apăra interesele şcoli naţionale evreieşti cu consultarea forurilor superioare şcolare respective.

Rezoluţiile comisiei cultului

1. Congresul constată că împotriva prevederilor Legii Cultelor care în privinţa întocmirii unui statut de organizare a acestui cult impune guvernului numai luarea de dispoziţiuni privitoare la normele de procedură cu aplicarea cărora totalitatea aderenţilor cultului mozaic să-şi poată decide singură constituţia cultului, a recurs la încercări de a întocmi el în cadrul regulamentului de punere în aplicare a legii acestui statut de organizare şi a-l impune populaţiunii evreieşti.

Acest procedeu violează autonomia cultului mozaic, garantată prin lege şi îl pune într-o situaţiune de inferioritate faţă de celelate culte.

Partidul Evreiesc cere guvernului intrare în legalitate în acel înţeles, ca după ascultarea părerii conducerii partidului şi reprezentantului cultului mozaic din Senat, să elaboreze acele norme procedurale prin care face cu putinţă, ca reprezentanţii totalităţii cultului mozaic să se întrunească într-un congres chemat să dea acestui cult, statutul său de organizare.

2. Luând în considerare necesitatea înfiinţării urgente a comunităţilor evreieşti în toate localităţile din ţară pentru ca să fim pregătiţi pentru viitorul congres convocat de către Ministerul Cultelor, Congresul Partidului Evreiesc, împuterniceşte comitetul central al partidului să ia iniţiativa prin comitetele judeţene, de a rezolva în cel mai scurt timp posibil, aprobarea statutelor şi organizarea comunităţilor în condiţiunile actualmente posibile, care vor fi ulterior modificate conform hotărârilor luate de viitorul congres, al reprezentanţilor tuturor comunităţilor evreieşti.

Rezoluţiile comisiei economico-sociale

1. Congresul ridică un protest hotărât contra tendinţelor conţinute în circulara primului ministru către instituţiile industriale şi comerciale, de a elimina elementul evreiesc din acele instituţiuni, înlocuindu-l numai cu elemente autohtone româneşti şi se cere a se proclama egalitatea de drepturi a evreimii pe toate tărâmurile sociale neopunându-i-se nici un fel de îngrădiri.

2. Congresul hotărăşte, ca forurile competente ale Partidului Evreiesc şi parlamentarii evrei, să ceară Parlamentului lărgirea legii conversiunii ca toţi acei debitori: mici comercianţi, meseriaşi, particulari, care nu pot beneficia de legea conversiunii şi concordatului să poată fi ocrotiţi în contra urmăririlor creditorilor şi a autorităţilor fiscale şi comunale acordându-se eventual acestor categorii de debitori un moratoriu pe timp limitat.

3. Congresul îşi exprimă deosebita simpatie pentru pătura agricolă evreiească şi cere conducerii partidului a interveni ori de câte ori împrejurările o vor cere, pentru ocrotirea acestor agricultori evrei în Basarabia, Bucovina şi Transilvania, îndemnând în acelaşi timp micii meseriaşi şi pătura evreiească pauperizată spre productivizare, urmând a se găsi căile şi mijloacele necesare în acest scop.

4. Congresul cere forurilor competente a interveni pentru acordarea de drepturi egale cooperativelor evreieşti din Basarabia ca şi tuturor celorlalte cooperative.

5. Congresul, discutând situaţia economică şi perspectivele tineretului găseşte:

a) necesitatea imediată a creării de şcoli agronomice şi de meserii pentru crearea de noi poziţiuni economice pentru generaţiile tinere;

b) crearea în centrele cu populaţiune evreiească mai numeroasă, sub egida partidului, de instituţii de uşurare a nevoilor economice cum ar fi cooperativele, bănci de credit, instituţii de asistenţă socială, medicală, juridică şi de orientare profesională.

Rezoluţiile comisiei tineretului

1. Congresul găseşte de o necesitate imediată de a se creea cadrele legale constituite ale tineretului care luptă în sânul partidului şi de acord cu reprezentanţii tineretului, prezenţi la congres, deleagă pe d-nii av. Mişu Benvenişti, ing. Kofler, av. Feldman (Basarabia), Rudolf Kaszner (Ardeal), av. Iancu Leibu, av. Karl Meth (Bucovina) şi av. T. Rosenthal să formeze un comitet executiv provizoriu al întregului tineret, care să purceadă fără întârziere la lucrările de organizare ale tineretului, pe judeţe, regiuni şi ţară, convocând pentru vacanţa Paştelui 1934 primul congres al tineretului partidului evreiesc din România.

2. Conducerea şi secţiunile partidului sunt invitate să dea cel mai larg sprijin material şi moral în acest scop.

3. Tineretul Partidului Evreiesc va forma în cadrul partidului o organizaţie care se va conduce după un statut propriu al ei, aprobat de comitetul central al partidului.

4. Congresul găseşte necesară crearea de cercuri de studii, unde să se discute probleme de ideologie, de tactică şi de doctrină ale partidului.

5. Congresul recomandă înfiinţarea de şcoli agronomice şi de meserii pentru crearea de noi poziţii economice generaţiilor tinere.

6. Congresul hotătăşte, ca în centrele cu populaţie evreească mai importantă să se creeze, sub egida partidului, instituţii de uşurarea nevoilor economice pentru populaţiunea evreiească, cum ar fi: Cooperative, Bănci de Credit, Instituţii de asistenţă socială, medicală, judiciară şi de îndrumare profesională.

7. Congresul invită conducerea partidului, să-şi trimită reprezentanţii săi cât mai des în secţiunile de provincie pentru menţinerea contactului permanent între populaţia evreiească din ţară şi reprezentanţii săi autorizaţi.

Rezoluţiile comisiei de organizare

1. Congresul invită conducerea partidului să editeze un buletin lunar, care să fie dezvoltat mai târziu într-un ziar săptămânal cu două ediţii (idiş şi română).

2. Congresul obligă pe membrii partidului să ducă o luptă de rezistenţă pasivă în contra acelor ziare care sabotează acţiunile politice ale Partidului Evreiesc.

3. Congresul obligă organizaţiunile locale de a se îngriji de înscrierea în listele electorale comunale, judeţene, de Cameră şi Senat şi a tuturor corpurilor electorale a tuturor majorilor cu drept de vot precum şi a femeilor cu drept de vot la comună.

4. Baza principală a partidului este organizaţia judeţeană, în strânsă şi directă legătură cu Centrul. Directive de interes general pot emana numai de la centru. Dacă o regiune simte neapărata nevoie de o organizaţie regională pentru chestiuni de politică locală, are libertatea să facă o asemenea organizaţie regională pentru chestiuni de interes local. Însă şi acestea sub controlul şi sub supravegherea decisivă a Centrului.

5. Propunerea, ca să se admită şi grupări colective, ca fracţiuni componente ale partidului, se respinge cu toate voturile contra votul propunătorului. Comisiunea opinează, că o astfel de hotătâre a sensului acestei propuneri, este antistatutară.

6. În vederea acoperirii bugetului biroului central, secretariatul partidului, ţinând cont de numărul voturilor din ultimele 2 alegeri parlamentare şi de numărul membrilor înscrişi etc., va face în cel mai scurt timp o repartizare proporţională a acestei sume, pe judeţe, urmând ca fiecare organizaţie judeţeană să caute mijloacele necesare pentru acoperirea cotei sale, după împrejurările locale. Baza să fie cotizaţia fiecărui membru aşa ca încasarea să se poată face lunar şi sumele să fie vărsate lunar centrului.

Juriul de onoare

Congresul alege un juriu de onoare compus din: un preşedinte, doi vicepreşedinţi şi 10 membri.

Juriul are în competenţa sa rezolvarea diferendelor ivite între membrii partidului, privind chestiuni de onoare şi disciplină, precum şi orice diferend trimis spre rezolvare acestui juriu de către Comitetul de Direcţie al Partidului.

Juriul va judeca într-un complet de trei aleşi din sânul său.

Un regulament elaborat de comitetul de direcţie al partidului în termen de trei luni de la votarea prezentului statut va stabili modul de funcţionare al juriului, precum şi sancţiunile ce se vor aplica de către acesta.

Conducerea Partidului

Preşedintele: Partidului: dr. Theodor Fischer;

Vice-preşedinte: dr. R. Baubergher;

Secretar general: Michel Landau.

Membrii Comitetului de Direcţie: dr. Majer Ebner, dr. Iosif Fischer av. Mişu Weissman, dr. Ernest Marton, dr. S. Singer, Karl Klueger.

Membrii Comitetului Central: av. Segal (Bucureşti), av. M. Benvenişti (Bucureşti); ing. I. Iulian (Bucureşti), Philipe Rosenstein (Bucureşti), av. R. Weinberg-Verea (Bucureşti), ing. M. Kofler (Bucureşti), Ilie Mendelsohn (Iaşi), av. B. Rohrlich (Botoşani), Isac Iancovici (Galaţi), Osias Avram (Bucureşti), H. Israel (Focşani), Rabin L. Zirelsohn (Chişinău) av. S. Rosenhaupt (Chişinău), ing. I. Beighelman (Chişinău), S. Berliand (Chişinău), Iosif Epelboim (Hotin), Gherş Braunstein (Româncăuţi), I. Hitron (Soroca), S. Fux (Soroca), dr. L. Gurfel (Bălţi), Ghedale Lipson (Bălţi), dr. N. Bercovici (Orhei), A. Livşin (Orhei), Z. Turianschi (Româneşti-Tighina), dr. Marcus Kramer (Cernăuţi), dr. L. Schmelzer (Cernăuţi), ing. M. Zwilling (Cernăuţi), dr. Erwin Mentzer (Storojineţ), dr. Schaje Lecker (Rădăuţi), dr. Mayer Teich (Suceava), Fritz Picker (Câmpulung), dr. Eugen Kertesz (Cluj), Francisc Jambor (Cluj), dr. Max Klein (Cluj), Iacob Mittelman (Oradea), dr. Alexandru Nobel (Timişoara), Francisc Friedman (Timişoara), dr. Ludovic Lovenstin (Tg. Mureş), Heinrich Szenen (Arad), dr. Ludovic Revesz (Braşov), dr. Iosif Borgida (Satu-Mare), dr. Abraham Fried (Sighet), dr. Emanuel Weinberger (Dej).

Membrii supleanţi: ing. Rosenberg L. (Bucureşti), dr. M. Sigal (Dorohoi), dentist Jacques Zosmer (Brăila), dentist M. Mandel (Tecuci), d-na farm. Grunberg (Bucureşti). dr. S. Loebel (Bucureşti), av. S. Lembcovici (Bucureşti), av. M. Moscovici (Iaşi), dr. Moscovici (Adjud), M. L. Klein (Galaţi), L. B. Wechsler (Bucureşti), M. Ellman (Cetatea Albă), Z. Agres (Secureni), av. Barac (Hotin), dr. Aisenstein (Bricevo), B. Gurvitz (Zguriţa), A. Pincevschi (Făleşti), G. Axenfeld (Răşcani), ing. Rabinovici (Orhei), Leib Petruşca (Teleneşti), L. Alexandrovschi (Chişinău), av. Serper (Cetatea Albă), Iacov Motnesc (Ismail), Iosif Vijniţer (Cernăuţi), Solomon Doregger (Cernăuţi), dr. A. Abramovici (Siret), dr. Herman Schärf (Seletin), dr. Koller (Vijniţa), dr. M. Dollberg (Vatra Dornei), dr. Iosif Wagner (Coţmani), dr. Eugen Weisz (Cluj), Iszo Wigdorovitz (Cluj), dr. Emeric Bardos (Oradia), Bela Snensieb (Tg. Mureş), Isidor Gluck (Sighet), dr. Samuel Fischer (Satu-Mare), dr. Francisc Feher (Careii Mari), Ignatz Fruchter (Borşa), dr. Iosif Reich (Turda), dr. Leopold Sebeszten (Lugaj), dr. Dezideriu Roth (Timişoara), Iosif Grünberger (Sibiu).

Juriul de onoare

Preşedinte: av. L. Mizrahi; vice-preşedinte: dr. Iuliu Halberg.

Membri: dr. Ernest Szegö (Deva), dr. Arthur Weisz (Timişoara), dr. Iosif Fenichel (Cluj), dr. Carol Singer (Bucureşti), av. Herman Feller (Bucureşti), Scarlat Wasserman (Bucureşti), av. M. Feldman (Hotin), Israel Timerman (Soroca), dr. Mosec Grünberg (Cernăuţi), dr. Georg Haller (Cernăuţi), dr. Abraham Scritt (Cernăuţi).

26 **1933 noiembrie 15, București**

SATZUNGEN
DES VERBANDES DER DEUTSCHEN IN RUMÄNIEN

I. Allegemeines

1. Das Deutschtum im Königreiche Rumänien schließt sich zum „Verband der Deutschen in Rumänien“ zusammen.

Der Verband stellt die zentrale Autorität der deutschen Nation in Rumänien dar.

Seine Aufgabe ist: Zu allen Belangen des deutschen Volkes in Rumänien entscheidend Stellung zu nehmen, die Verbindung der einzelnen Siedlungsgebiete miteinander aufrecht zu erhalten und zu vertiefen und in allen Fragen des Volkes richtunggebende Weisungen an die einzelnen Volksräte hinauszugeben, um ein möglichst einheitliches Vorgehen herbeizuführen.

2. Mitglied des Verbandes der Deutschen in Rümänien ist, ohne Unterschied des Geschlechtes, jeder volljährige Deutsche des Landes, der sich als Deutscher bekennt und einer Gebietsorganisation des Verbandes angehört.

3. Der Verband umfaßt folgende Gebiete:

a) Altreich
b) Banat
c) Bessarabien
d) Bukowina
e) Dobrudscha
f) Sathmar und
g) Siebenbürgen

4. Jedes Gebiet bildet für sich eine besondere, geschlossene Gemeinschaft, deren höchste Vertretung der betreffende Volksrat ist. Die Unterteilungen (Kreisausschüsse, Ortsausschüsse, usw.) werden durch die einzelnen Volksräte bestimmt.

5. Die politisch-parlamentarische Vertretung des Verbandes ist die „Deutsche Partei“. Ihre Mitglieder sind alle aktiven deutschen Parlamentarier in Rumänien, die auf dem Boden dieser Satzungen stehen.

Bei Auflösung des Parlamentes führt die Partei ihre Geschäfte bis zum Zusammentritt der gesetzgebenden Körperschaften fort.

II. Leitung und Verwaltung

6. Der Verband hat folgende Organe:

a) die „Hauptversammlung“.
b) den Hauptausschuß“ und
c) den „Geschäftsführenden Ausschuß“.

Hauptversammlung

7. Die Hauptversammlung besteht aus den Betrauten der einzelnen Volksräte und aus den Mitgliedern der „Deutschen Partei in Rumänien“.

Die Voksräte wählen nach je 10.000 deutschen Seelen ihres Gebietes einen Betrauten und nach je 30.000 einen Ersatzmann.

Die Hauptversammlung tagt womöglich jährlich einmal und wird vom Vorsitzenden einberufen und geleitet.

Wenn wenigstens zwei Volksräte oder die Deutsche Partei es mit Angabe der zu verhandlenden Fragen wünschen, muß die Hauptversammlung unverzüglich einberufen werden.

8. In den Wirkungskreis der Hauptversammlung gehören:

a) Festsetzung des Volksprogrammes der Deutschen in Rumänien;

b) Feststellung und Abänderungen der Satzungen;

c) Wahl und Enthebung des Vorsitzers des Verbandes und seines Stellvertreters;

d) Stellungnahme zu allen bedeutenden Volksfragen.

Hauptausschuß

9. Zur Durchführung der Beschlüsse der Hauptversammlung und zur Führung der laufenden Angelegenheiten wird ein Hauptausschuß gebildet.

Die Zahl seiner Mitglieder wird so bestimmt, daß auf je 50.000 Seelen der deutschen Einwohnerschaft jeden Gebietes ein vom betreffenden Volksrate gewählter Vertreter dieses Gebietes entfällt.

Bleibt noch ein Bruchteil über 25.000 Seelen, so entfällt auch auf diesen noch ein Mitglied.

Gebiete, die unter 50.000 Seelen zählen, entsenden einen Vertreter in den Hauptausschuß.

Von Amtswegen sind Mitglieder des Hauptausschusses: Der Vorsitzer des Verbandes und sein Stellvertreter, alle Parlamentarier der deutschen Partei in Rumänien und die Mitglieder des Gerschäftsführenden Ausschusses.

Der Volksrat kann für die Hauptversammlung, den Haupt-und Geschäftsführenden Ausschuß gewählte Mitglieder wann immer zurückberufen und andere entsenden.

10. Der Hauptausschuß hat folgende Aufgaben:

a) Wahl des Leiters der Arbeitsstelle;

b) Vorbereitung der Hauptversammlung;

c) Feststellung des Kostenvoranschlages;

d) Überprüfung der Schlußrechnungen und Erteilung der Entlastung;

e) Vorbereitung von Anträgen und Vorlagen an die Hauptversammlung und

f) Feststellung der Geschäftsordnung.

Im Hauptausschuß führt den Vorsitz der Vorsitzer des Verbandes.

Geschäftsführender Ausschuß

11. Der Geschäftsführende Ausschuß besteht aus je einem gewählten Mitglied der sieben Volksräte und aus drei von der deutschen Partei entsendeten Parlamentariern.

Die Aufgabe des Geschäftsführenden Ausschusses ist, die laufenden Angelegenheiten im Sinne der Beschlüsse der Hauptversammlung und des Hauptausschusses zu erledigen.

Den Vorsitz hat der Vorsitzer des Verbandes.

Sowohl der Haupt–, als auch der Geschäftsführende Ausschuß sind unverzüglich einzuberufen, wenn dies von wenigstens zwei Volksräten oder der Deutschen Partei gewünscht wird.

Wird der Verband zur Bennung von Schieds-oder Ehrengerichten angerufen, so erledigt dies der Geschäftsführende Ausschuß im Sinne der Geschäftsordnung.

12. Alle Wahlen des Verbandes, mit Ausnahme der im Artikel 13 vorgesehenen, erfolgen auf die Zeitdauer von 4 Jahren. Die Mandate. Betrauungen usw. erlöschen aber erst, wenn die neugewählten Personen und Ausschüsse in Funktion treten.

Jede Wahl ist stehts vor Ablauf des Mandates durchzuführen.

13. Der Vorsitzer des Verbandes unde sein Stellvertreter werden von der Hauptversammlung auf die Dauer von 2 Jahren gewählt u. zw. in der Regel immer aus einem anderen Gebiete.

14. Der Vorsitzer vertritt den Verband, leitet alle Sitzungen, weist die Zahlungen im Rahmen des Kostenvoranschlages an und kontrolliert die ganze Gebarung.

15. Dem Verbande wird eine ständige Arbeitsstelle angegliedert, deren Leiter gleichzeitig Schriftführer des Verbandes ist. Die Entscheidung über die Ausgestaltung dieser Arbeitsstelle steht dem Hauptausschusse zu.

III. Übergangsbestimmungen

16. In die Hauptversammlung des Verbandes entsendet bis zur Bekanntgabe eines genauen Volkszählungsergebnisses

a) das Altreich 2 ordentliche u. 1 Ersatzmitglied,
b) das Banat 25 ordentliche u. 8 Ersatzmitglieder,
c) Bessarabien 7 ordentliche u. 2 Ersatzmitglieder,
d) die Bukowina 8 ordentliche u. 2 Ersatzmitglieder,
e) die Dobrudscha 1 ordentliches u. 1 Ersatzmitglied,
f) Sathmar 3 ordentliche u. 1 Ersatzmitglied,
g) Siebenbürgen 25 ordentliche u. 8 Ersatzmitglieder,

17. Die Hauptversammlung, welche diese Satzungen festgestellt hat, wählt ausmahmsweise und nur diesmal, die ansonsten von den Voksräten zu wählenden Mitglieder des Haupt-und Geschäftsführenden Ausschusses.

Diese Satzungen wurden in der am 20. September 1931 in Temeswar abgehaltenen Hauptversammlung des Verbandes der Deutschen in Rumänien angenommen.

In der vorliegenden Fassung sind die in der Hauptversammlung und der Hauptausschußsitzung von Tarutino (22–24 Oktober 1932) beschlossenen Änderungen berücksichtigt.

Bukarest, den 15 November 1933.

Direcţia judeţeană Sibiu a Arhivelor Naţionale, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 37/1933.

Traducere

Bucureşti, 15 noiembrie 1933

STATUTELE
UNIUNII GERMANILOR DIN ROMÂNIA

I. Generalităţi

1. Germanii din regatul România se asociază în „Uniunea Germanilor din România".

Uniunea reprezintă autoritatea centrală a naţiunii germane în România.

Sarcina ei este: să ia poziţie hotărâtoare în tot ceea ce priveşte poporul german în România, să menţină şi să întărească legătura între diferite teritorii locuite (de germani) şi să dea instrucţiuni hotărâtoare diferitelor consilii naţionale, în toate problemele naţionale pentru a asigura o acţiune pe cât posibil unitară.

2. Membru al Uniunii Germanilor din România este orice german din România care a atins majoratul, indiferent de sex, care se recunoaşte ca german şi aparţine unei organizaţii teritoriale a uniunii.

3. Uniunea cuprinde următoarele ţinuturi:

a) Regatul vechi
b) Banatul
c) Basarabia
d) Bucovina
e) Dobrogea
f) Satu Mare şi
g) Transilvania

4. Fiecare ţinut alcătuieşte o comunitate închisă, distinctă, a cărei reprezntare supremă este Consiliul Naţional. Subdiviziunile (comitete cercuale, comitete comunale ş.a.m.d.) vor fi hotărâte de fiecare Consiliu Naţional în parte.

5. Reprezentarea politic-parlamentară a Uniunii este „Partidul German". Membrii ei sunt toţi parlamentarii germani activi din România, care aderă la prezentul statut.

La dizolvarea parlamentului, partidul îşi continuă lucrările până la adunarea corpurilor legislative.

II. Conducere şi administraţie

6. Uniunea are următoarele organe:

a) Adunarea generală
b) Comitetul central şi
c) Comitetul director.

Adunare generală

7. Adunarea generală constă din reprezentanţii diferitelor consilii naţionale şi din membrii „Partidului German din România".

Consiliile naţionale aleg câte un reprezentant la 10.000 de germani din ţinutul respectiv şi un supleant unde numărul acestora depăşeşte cifra de 30.000.

Adunarea generală se reuneşte pe cât posibil o dată pe an şi este convocată şi condusă de preşedinte.

Adunarea generală este convocată la solicitarea a cel puţin două Consilii naţionale sau a Partidului German prin menţionarea problemelor care urmează a fi discutate.

8. Din sfera de activitate a adunării generale face parte:

a) stabilirea Programului Naţional al germanilor în România;
b) modificarea statutelor;
c) alegerea şi destituirea preşedintelui Uniunii şi a locţiitorului său;
d) luări de poziţie în toate problemele naţionale importante.

Comitetul central

9. Pentru aplicarea hotărârilor adunării generale şi pentru conducerea afacerilor curente se constituie un comitet central.

Numărul membrilor săi se stabileşte astfel ca la 50.000 de suflete din fiecare ţinut să revină câte un reprezentant pentru germanii din ţinutul respectiv ales de Consiliul Naţional.

Dacă rămâne un rest de peste 25.000 de suflete acestora le revine încă un membru.

Ţinuturi care numără sub 50.000 de suflete delegă un reprezentant în Comitetul central.

Membrii ai comitetului central sunt următorii din oficiu: preşedintele Uniunii şi locţiitorul său, toţi parlamentarii Partidului German din România şi membrii Comitetului director.

Consiliul Naţional este îndreptăţit să recheme oricând pe membrii aleşi în adunarea generală, Comitetul central şi director şi să autorizeze pe alţii.

10. Comitetul central are următoarele atribuţii:

a) alegerea conducătorului;

b) pregătirea adunării generale;

c) stabilirea proiectului de buget;

d) verificarea bilanţului şi acordării degrevării;

e) pregătirea propunerilor şi proiectelor pentru adunarea generală şi

f) stabilirea regulamentului interior.

Adunările Comitetului central sunt conduse de preşedintele Uniunii.

Comitetul director

11. Comitetul director constă din câte un membru ales al celor şapte Consilii naţionale şi din trei parlamentari desemnaţi de Partidul German.

Sarcina Comitetului director este rezolvarea afacerilor în curs în spiritul hotărârilor adunării generale şi a Comitetului central.

Conducerea o deţine preşedintele Uniunii.

Atât Comitetul central cât şi Comitetul director pot fi convocate în mod excepţional la solicitarea a cel puţin două consilii naţionale sau a Partidului German.

Dacă Uniunea este solicitată de instanţele de arbitraj sau pentru chestiuni de onoare pentru rezolvarea unor probleme, Comitetul director va acţiona în spiritul regulamentului intern.

12. Toate alegerile Uniunii, cu excepţia celor prevăzute în articolul 13, au loc la interval de 4 ani. Dar mandatele, însărcinările ş.a.m.d. încetează numai după intrarea în funcţie a persoanelor şi comitetelor nou alese.

Fiecare alegere trebuie efectuată înaintea expirării mandatului.

13. Preşedintele Uniunii şi locţiitorul său vor fi aleşi de adunarea generală pe termen de 2 ani de regulă prin rotaţie din alt ţinut.

14. Preşedintele reprezintă Uniunea, conduce toate şedinţele, indică plăţile în cadrul bugetului şi controlează întreaga administrare.

15. Uniunii i se adaugă un birou permanent al cărui conducător este în acelaşi timp secretarul Uniunii. Decizia privind alcătuirea acestui birou o are Comitetul central.

III. **Dispoziţii tranzitorii**

16. În Adunarea generală a Uniunii vor trimite până la publicarea rezultatelor definitive ale recensământului:

a) Regatul vechi, 2 membri ordinari şi 1 membru supleant.
b) Banatul, 25 membri ordinari şi 8 membri supleanţi.
c) Basarabia, 7 membri ordinari şi 2 membri supleanţi.
d) Bucovina, 8 membri ordinari şi 2 membri supleanţi.
e) Dobrogea, 1 membru ordinar şi 1 membru supleant.
f) Satu Mare, 3 membri ordinari şi 1 membru supleant.
g) Transilvania, 25 membri ordinari şi 8 membri supleanţi.

17. Adunarea generală care a stabilit aceste statute alege în mod excepţional şi numai de această dată, membrii Comitetului central şi director care de altminteri trebuie aleşi de către Consiliile naţionale.

Aceste statute au fost aprobate la Adunarea generală a Uniunii ţinută în Timişoara la 20 septembrie 1931.

În exemplarul de faţă s-a ţinut seama de modificările stabilite la Adunarea generală şi în şedinţa Comitetului central de la Tarutino (22–24 octombrie 1932).

Bucureşti, 15 noiembrie 1933.

27

1933 decembrie 3, Bucureşti.

Venit la cârma statului prin încrederea Coroanei şi cu cea mai riguroasă respectare a normelor contituţionale, noul guvern se înfăţişează înaintea opiniei publice cu conştiinţa întreagă a răspunderilor ce şi-a luat şi cu hotărârea neclintită de a restabili situaţiunea grea în care se zbuciumă ţara.

România trebuie să-şi găsească fără întârziere echilibrul unei activităţi normale în toate domeniile vieţii naţionale.

Acţiunea guvernului va fi călăuzită de programul pe care Partidul Naţional Liberal l-a adus la cunoştinţă ţării şi de grija permanentă de a înlătura criza economică, criza financiară, criza politică şi criza morală care zguduie astăzi viaţa statului.

Restabilirea ordinei

Guvernul este hotărât ca, în primul rând, să restabilească şi să asigure ordinea în toate ramurile de activitate publică, ordine în administraţie, ordine în finanţe, ordine în activitatea economică, ordine în toate manifestările vieţii obşteşti şi, mai presus de toate, ordine în spirite.

Pretutindeni ordinea şi munca, jertfa şi încrederea, disciplina şi respectul faţă de interesele permanente ale statului.

Aceasta este lozinca poruncitoare şi mânuitoare a zilelor şi a greutăţilor de astăzi.

Numai pe temeiul ordinei desăvârşite guvernul îşi va putea înfăptui programul său de activitate care cuprinde:

Regimul constituţional şi ideea de autoritate

Apărarea hotărâtă a dinastiei şi aplicarea sinceră a regimului constituţional-parlamentar.

Întărirea ideii de autoritate şi înfrângere energică a tuturor curentelor izvorâte din ură de clase şi de rasă, dintre care, unele susţinute cu ajutor străin, pot primejdui unitatea statului, pacea socială şi libertăţile publice.

Politica faţă de minorităţi

O politică largă de libertate faţă de minorităţi şi o armonioasă colaborare cu ele, cerându-le ca şi ele la rândul lor să-şi îndeplinească cu loialitate îndatoririle cetăţeneşti faţă de statul român.

„Viitorul", din 3 decembrie 1933

28

1933 decembrie 9, Bucureşti

Consiliul de Miniştri în şedinţa sa din 9 decembrie 1933.

Luând în deliberare referatul d-lor miniştri de justiţie şi interne;

Având în vedere că în ţară funcţionează o grupă politică denumită la început „Legiunea Arhanghelul Mihail", iar azi „Garda de Fier".

Considerând că prin programul şi prin acţiunea sa din ultimul timp această grupare urmăreşte pe de o parte schimbarea pe cale revoluţionară a ordinei legale în stat şi pe de altă parte întronarea unui regim social şi politic contrar celui statornicit atât prin Constituţie, cât şi prin tratatele de pace.

Având în vedere că, după cum se constată din referatele d-lor miniştri de interne şi de justiţie, mijloacele de acţiune ale acestei grupări sunt teroarea şi violenţa;

Considerând că prepararea unor astfel de mijloace teroriste are loc la reuniuni clandestine şi cu caracter conspirativ;

Considerând că în acelaşi timp executarea lor se face prin formaţiuni de luptă înarmate, a căror activitate constituie un izvor permanent de dezordine, dând loc la acte de rebeliune împotriva autorităţilor statului şi contribuind prin aceasta la crearea unei stări de natură a aduce anarhie în ţară;

Considerând, aşadar, că funcţionarea acestei grupări constituie o primejdie pentru liniştea publică şi pentru existenţa statului;

Considerând, pe de altă parte, că această grupare a devenit ilegală şi că nu este posibil ca ţara să fie chemată să aleagă între ilegalitate şi lege, între anarhie şi ordine;

Având în vedere că liberul exerciţiu al drepturilor individuale şi ale dreptului de asociaţiune este garantat de Constituţie numai cu respectarea ordinii publice şi a siguranţei statului:

Că în asemenea împrejurări excepţionale, Constituţia, prin art. 107 consacrând actele de guvernământ, dă dreptul guvernului de a recurge la măsuri supreme de apărare a statului;

Considerând că legea din 23 decembrie 1925, prin art. 2, defineşte actele de guvernământ „ca măsuri luate pentru ocrotirea unui interes general privitor la ordinea publică, la siguranţa statului, internă sau externă, sau la alte cerinţi de ordine superioară";

În virtutea art. 107, ultim alineat din Constituţie şi a art. 2 al legii din 23 decembrie 1925, hotărăşte:

Art. I. – Gruparea „Arhanghelul Mihail" astăzi „Garda de Fier" este şi rămâne dizolvată.

Art. II. – Localurile de întrunire ale membrilor acestor grupări vor fi închise, iar arhivele şi orice corespondenţă vor fi ridicate de autorităţile respective, oriunde s-ar găsi.

Art. III. – Sunt interzise:

a) Întrebuinţarea de semne distractive, purtarea de uniforme, steaguri şi orice simboluri sau forme exterioare prin care s-ar căuta să se exteriorizeze participarea persoanelor la activitatea zisei grupări;

b) Ţinerea oricăror adunări, inclusiv adunările limitate, formarea de cortegii, preçum şi orice acţiune politică sau de propagandă, individuală sau în grup, publică sau clandestină a membrilor acestor grupări sau a altor persoane care vor urmări scopurile grupării dizolvate:

c) Adunarea de fonduri sau a oricăror altor mijloace materiale pentru continuarea sau repetarea activităţii acestei grupări.

Art. IV. – Toate listele de candidaturi depuse pe baza legii electorale în vederea alegerilor legislative care încep la 20 decembrie 1933 în numele şi cu semnul grupării „Garda de Fier" sunt nule şi neavenite.

D-nii miniştri de interne şi de justiţie sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinirea a acestui jurnal.

„Monitorul Oficial" nr. 286 bis din 9 decembrie 1933

29

1933

Nr. de ordine	Numele grupării politice	Mandate atribuite pe baza majorităţii absolute în judeţ	Prima de 50% cuvenite partidului majoritar	Mandate atribuite proporţional cu procentul de voturi întrunite pe întreaga ţară	Total mandate
	Alegerile din 1 iunie 1931				
1	Partidul Maghiar	–	–	10	10
2.	Partidul Evreiesc	–	–	4	4
	Total	**–**	**–**	**14**	**14**

	Alegerile din 17 iulie 1932				
1	Partidul Maghiar	6	–	8	14
2.	Partidul Evreiesc	–	–	5	5
	Total	**6**	**–**	**13**	**19**
	Alegerile din 20 decembrie 1933				
1	Partidul Maghiar	–	–	8	8
	Total	**–**	**–**	**8**	**8**

Buletinul Statistic al României, ianuarie-martie, „Monitorul Oficial", București, 1934, f. 10–11.

30

1933

Ad. No. 1152/1933

După unele calcule noi populația *turcească* din țară e repartizată astfel: județul Caliacra 45.000 turci față de 35.000 români și 75.000 bulgari; județul Constanța 30.000 turci față de 173.000 români și 25.000 bulgari; județul Durostor 87.000 turci față de 43.000 români și 80.000 bulgari; județul Tulcea 4.000 turci față de 93.000 români, 40.000 bulgari și 36.000 ruși-lipoveni. Mai avem apoi circa 15.000 turci în județul Cahul și circa 6.000 în județul Tighina.

În Basarabia turcii nu constituie o problemă. Asemenea nu constituie o problemă *deosebită* nici în cele două județe dobrogene de nord (Constanța și Tulcea) unde elementul românesc e covârșitor. Cu atât însă este mai mare importanța lor pentru stat în județele Caliacra și Durostor, cari formează ținta imediată a iredentismului bulgăresc și unde bulgarii sunt atât de numeroși (75.000 din totalul de 167.000 locuitori ai județului Caliacra și 80.000 din totalul de 211.000 locuitori ai județului Durostor).

Elementul turcesc e perfect loial și pacinic. În ultimul timp însă în urma unor agitațiuni dinafară apoi în urma mizeriei de acasă, turcii au început a emigra în masse în Turcia, vânzându-și tot ce au aici. Emigrarea lor constituie fără îndoială o considerabilă pierdere pentru stat, slăbind un *element loial* la frontiera dinspre Bulgaria a țării. De aceea cred, că este un interes deosebit al statului, ca această problemă să fie examinată cu toată atențiunea. Memoriul muftiului din Silistra prezentat de d. senator Ahmet Tasci cuprinde multe din doleanțele populației turcești din județul Durostor, cari sunt identice și în județul vecin Caliacra.

Problemele principale, cari agită populația turcească din Dobrogea sunt, cum rezultă din memoriul prezentat, de trei categorii:

a) problema cultului;
b) problema învățământului – și
c) problema agrară.

Problemele Cultului

Viața religioasă a turcilor e concentrată în jurul moscheelor și în jurul personalului religios al acestora: *hatipi*, *imami* și *muezini*. Hatipul are rolul preotului din

cultul creştin, imam-ul pe al cântăreţului iar muezinul s-ar putea compara cu al fătului-clopotar din bisericile noastre, misiunea lui principală fiind de a anunţa din turnul moscheei începutul slujbelor religioase. Hatipul având mai mult un rol decorativ în viaţa moscheei prezenţa lui nu e indispensabilă, fiind suficient pentru slujbă imam-ul. De aceea, la multe moschee nu există hatip iar în altele nu există imam, făcând hatipul serviciul acestuia. În fruntea personalului de cult din judeţ se află muftiul, şeful religios al judeţului întreg.

Personalul cultului musulman e numit de minister. Legal toţi candidaţii la unul din posturile amintite trebuie să fie absolvenţi ai seminarului din Medgidia. Parte din ei sunt salariaţii de stat, cu salarii cari variază după posibilităşile bugetare – şi cari sunt mai mici decât acele ale clerului creştin; alţii sunt plătiţi de credincioşi.

Privitor la cultul musulman art. 54 al legii pentru regimul general al Cultelor prevede următoarele: „Ministerul Cultelor va stabili şi decreta în regulamentul de aplicare a legii normele după cari cultele cari nu au organizaţiunea ierarhică – mozaic şi musulman – urmează să procedeze pentru întocmirea Statutului lor de organizare". Art. 72 al Constituţiei înşira între senatorii de drept şi pe „reprezentantul superior religios al cultului musulman".

Din nenorocire regulamentul de aplicare a Legii Cultelor nu a fost întocmit nici până azi şi astfel lipsind normele după cari cultul musulman trebuie să procedeze la organizarea lui, acest cult se găseşte în imposibilitatea de a se organiza şi nefiind organizat este iarăşi în imposibilitatea de a-şi avea reprezentantul în Senat, fiindcă postul de *„reprezentant superior religios"* nu există în structura actuală a lui ci este o creaţie – asupra îndreptăţirei căreia nu stăruiesc – a Constituţiei din 1923. Dacă regulamentul de aplicare a legii ar fi întocmit, situaţia cultului musulman s-ar schimba fundamental. Şi el s-ar organiza în comunităţi cu organele necesare de conducere şi administrare, care, între altele, ar avea şi sarcina de a se îngriji conform art. 29 al legii de mijloace necesare pentru acoperirea cheltuielilor reclamate de nevoile cultului. Personalul cultului ar fi ales de organele competente ale comunităţii, cum se face şi la celelalte culte, având asigurată stabilitatea în funcţiune (Azi, mai ales muftii, sunt schimbaţi aproape cu fiecare schimbare de regim!).

Prin urmare, întâiul lucru care trebuie făcut pentru îndreptarea situaţiei actuale, ar fi întocmirea urgentă a regulamentului de aplicare a Legii Cultelor. Acest regulament este necesar şi din punct de vedere şi anume art. 51 al legii prevede că cultele sunt datoare a-şi pune în concordanţa statutelor lor de organizare cu dispoziţiile legii în termen de un an de la publicarea regulamentului. Ori, regulamentul nefiind publicat toate cultele minoritare funcţionează pe baza statutelor vechi, întocmite pe timpul stăpânirii ungureşti, deşi legea s-a promulgat la 22 aprilie 1928.

Trecând la cererile de amănunt cuprinse în memoriul muftiului de la Silistra, mi se par juste următoarele: 1) Ministerul Cultelor să nu poată numi hatipi, imami şi muezini fără avizul muftiului. Muftiul fiind şeful religios al judeţului este logic ca Ministerul să nu numească prsonalul de cult fără avizul lui; 2) Asemenea mi se pare just că se ceară avizul lui la numirea învăţătorilor de religiune şi limba turcă. Pentru nici un alt cult nu s-ar putea imagina numirea unui învăţător de religiune fără avizul şefului cultului respectiv.

Cred apoi, că ar trebui examinată cu multă bunăvoinţă problema împroprietăririi personalului de cult musulman şi a moscheielor musulmane la fel cum s-a procedat şi cu perosnalul de cult şi cu bisericile creştine.

O altă problemă, care ar trebui examinată este aceea a hatipilor. Cum am amintit mai sus prezența lor nu e necesară, de aceea fără a se recurge la suprimarea din buget a tuturor posturilor de hatip, ar trebui pe încetul reduse la localitățile mai însemnate, rămânând ca în celelalte moschee să aibă numai un imam și muezin. În felul acesta ar putea fi ajutate – fără a spori sumele bugetare – un mai mare număr de moschee, fiindcă nu s-ar plăti trei persoane ci numai două, iar pe de altă parte leafa hatipului fiind mai mare, din lefurile lor s-ar putea salaria un număr mai mare de imami. Evident nu ar fi oportun să se destituie actualii hatipi, ci ar trebui să nu se numească alții în locurile cari devin vacante prin pensionări și decese.

În ce privește problema seminarului din Silistra, menținerea lui – sau mai bine zis, sprijinul pentru menținerea lui nu-l văd util. Statul întreține pentru cultul musulman un seminar la Medgidia. Elementul musulman însă din Cadrilater nu privește cu deosebită simpatie acest seminar ci întreține un seminar propriu la Silistra. Cauza acestei lipse de simpatii e faptul că musulmanii din Dobrogea veche (județele Constanța și Tulcea) sunt tătari iar cei din Cadrilater, turci. Deși vorbesc aceeași limbă și au același cult, totuși între ei există o anumită răceală. Statul are interes să menajeze elementul din Nord, care ne aparține de peste o jumătate de veac, e mai românizat, mai obicinuit cu țara etc. și cu ajutorul acestui element poate stăpâni mi ușor pe cel din Sud anexat abia de 20 de ani, care nu știe românește și nu e încă deplin identificat cu statul român. Prin urmare dorința lor de a-și trimite copiii în seminarul din Silistra iar nu în cel *„tătăresc"* din Medgidia nu trebuie satisfăcută ci ori îndrumați toți la Medgidia ori mutat Seminarul de aci la Silistra.

· La nici un caz nu poate fi satisfăcută cererea privitoare la căsătoriile religioase. Memoriul cere ca cununia civilă să aibă loc numai cu autorizațiunea hatipului respectiv a muftiului. Cauza dorinței e, că cultul musulman prevede unele impedimente de căsătorie pe cari nu le prevede codul civil. Nu poate fi satisfăcută această cerere fiindcă odată ce părțile întrunesc condițiile prevăzute de lege, cununia nu le mai poate fi refuzată. Impedimentele de căsătorie stabilite de culte nu-l interesează și nu-l pot interesa pe legiuitorul civil. Dacă ar ține seama de ele, ar crea o situație deosebit de încurcată având în vedere mulțimea și varietatea cultelor din România. Deci: cine întrunește condițiile legii civile se cunună la ofițerul stării civile. Dacă întrunind aceste condiții, nu întrunește și pe acele ale cultului, reprezentantul cultului poate să-i refuze cununia bisericească.

Problemele învățământului

Această problemă este strâns legată de problema cultului. Evident, în actuala situație financiară statul nu poate întreține numărul de școli necesar pentru populația turcă. Dacă însă ar fi întocmit regulamentul de aplicare a Legii Cultelor și cultul musulman ar fi organizat în comunități, acestea ar putea, în mare parte suplini lipsurile, întreținând ele un anumit număr de școli.

Cred apoi că arifi de examinat cu toată bunăvoința din partea Ministerului Agriculturii problema împroprietării învățătorilor turci atât a celor de stat cât și a celor particulari. Evident nu s-ar împroprietări învățătorul personal ci școala, urmând ca de terenurile date să beneficieze învățătorii.

Pentru adunarea fondurilor necesare instituțiunilor lor culturale, memoriul muftiului din Silistra propune să se dea autoriozația ca de la fiecare car ce intră în oborul de cereale din Silistra și Turtucaia să se perceapă câte un *„cotmac"* (o măsură de cereale). Cererea nu mi se pare realizabilă, fiindcă împlinirea ei ar

însemna un impozit special asupra unei singure categorii de cetăţeni, ceea ce nu mi se pare a fi în spiritul Constituţiei.

Probleme agrare

Problema agrară prezintă două aspecte: 1) aplicarea Legii Dobrogii noi, şi 2) aplicarea Legii pentru reforma agrară. Doleanţele privitoare la cea dintâi nu rezultă clar din memoriul muftilului. În ce priveşte reforma agrară, el cere împroprietărirea cu pământ arabil a locuitorilor turci până la 8 ha. „cu condiţia ca să fie deplin proprietari".

Cum am accentuat la începutul acestui referat cred, că e un interes de stat ca turcii din cele două judeţe de frontieră, unde elementul bulgăresc este atât de numeros şi călăuzit de sentimente puţin patriotice, să fie trataţi cu cea mai mare solicitudine făcându-se tot ce e cu putinţă ca să rămână în ţară şi să fie legaţi de ea. fiind un element loial, neavând veleităţi iredentiste şi având, de altă parte, sentimente pronunţat antibulgare, întărirea elementului turcesc e un interes de stat. De aceea subsemnatul propune ca această chestiune să fie supusă Consiliului de Miniştri, care să însărcineze pe domnii miniştrii al agriculturii şi al instrucţiunii ca împreună cu Subsecretariatul de Stat al Minorităţilor, să examineze amănunţit situaţia şi dorinţele turcilor din Cadrilater, fixând şi luând măsurile, găsite necesare pentru satisfacerea lor.

Bucureşti, 21. IX. 1933
Director general,

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944, România, vol. 376, p. 421–427

31

1934 ianuarie 31

RUMANIA (Political)

Subject: Significance of the Royal Conference –
Rumania and Bulgaria.

The visit of king Boris of Bulgaria, accompanied by the royal party and mr. Muchanoff. Minister of Foreign Affairs, to Sinaia, Rumania, for conference with king Carol, on january 26th for a four-day stay, has been consummated.

The significance of the visit bids well for the future settlement of some irritating questions concerning minorities of the two countries residing in provinces now belonging to the other.

The questions which will undoubtedly be passed upon are as follows:

1) Concerning bulgarian interests, and on which the bulgarian government recently addressed a note to Bucharest:

2) Similar questions concerning Rumania.

1. (1) Opening of schools and churches for the Bulgars in the Dobroudja.

(2) Regulation of the question of lands and demages occasioned to the Bulgars of the Dobroudja and other provinces of Rumania.

(3) Payment of pension to military and civil personnel, ex-Bulgarian subjects, and now Rumanian subjects.

(4) Amnesty to the Bulgars condemned or confined to prisons.

(5) Relief from the sequestration imposed on the properties amenable to Bulgars in Rumania.

(6) Construction of a bridge over the Danube between Bulgaria and Rumania and investment of the benefices of the Zographos Monastery at Mount Athos..

2. Those questions of particular concern to Rumania and which will be passed upon are the following:

(1) Regulation of the Rumanian schools in the Department of Vidin and at Nicopolis.

(2) Establishment of aerial service between Bucharest, Sofia, and Salonica.

(3) Credits from Rumanian amenables (referred to in 5 above).

(4) Restitution of the archives (records) of the Agricultural and National Bank of the Dobroudja prior to 1913.

The conclusion of a regular commerce convention between the two countries will also be discussed. In the matter of territorial concessions mentioned in some quarters, Rumania categorically denies the rumor that she is disposed to make territorial concessions to Bulgaria.

Source: Atens press, jan. 27th.

Comment by M/A:

Rumania appears to be willing to make some concesion to Bulgaria. She feels strongly the polite rebuff which Bulgaria gave the Titulesco efforts to entice Bulgaria into the Balkan pact. Although the two kings are eager for amicable settlement, Bulgaria is wary and Muchanoff will be careful to glean the gold from the pyrites. Three problems are of particular concern to Bulgaria in her relations with her neighbors, and the one that concerns Rumania particularly is the treatment of Bulgaria minorities within her borders. There is little doubt that Rumania is willing to make concessions on this score, but she expects reciprocity in the treatment of Rumanians residing on the right bank of the Danube. The other two problems concerning Bulgaria's other neighbors will be more difficult of solution: The one concerns Yugoslavia's policy in Macedonia and to which no mutually satisfactory solution has yet been found, since Yugoslavia is unwilling to make concessions; the other concerns Greece and the Aegean Sea, issues between Bulgaria and Greece, provided for in the Neuilly treaty, but not yet settled. These should not prove too difficult of solution, provided Greece is willing to grant concessions.

F.L. Whitley,
Lt. colonel, inf.,
Military attache

Arhivele Naționale Istorice Centrale, colecția Microfilme SUA, rola 632, c. 1698–1699; RG 165 – Records of War Department General and Special Staffs, Office of the Director of Intelligence (G-2), 1906–1949, Correspondence and Reports, 1917–1941. (Documente ale Statelor Majore Generale și Speciale din Departamentul de Război, Biroul directorului Serviciilor Secrete (G-2), 1906–1949, Corespondență și rapoarte, 1917–1941).

Traducere:

ROMÂNIA (politic)
Subiectul: Semnificaţia Conferinţei Regale
România şi Bulgaria

Vizita regelui Boris al Bulgariei, însoţit de suita regală şi de domnul Muchanov, ministrul afacerilor externe, la Sinaia, în România, pentru o conferinţă cu regele Carol, începând cu 26 ianuarie, pe o durată de patru zile, s-a încheiat.

Vizita are o semnificaţie deosebită pentru reglementarea viitoare a unor chestiuni iritante cu privire la minorităţile celor două ţări, rezidând în provincii care acum aparţin statului vecin.

Problemele care, cu siguranţă, vor fi trecute în revistă sunt următoarele:

1. <Cele> privitoare la interesele bulgarilor şi în legătură cu care Guvernul bulgar a adresat recent o notă Bucureştiului.

2. Chestiuni similare privind România.

1. (1) Deschiderea de şcoli şi biserici pentru bulgarii din Dobrogea.

(2) Rezolvarea problemei pământurilor şi a daunelor suferite de bulgarii din Dobrogea şi din alte provincii ale României.

(3) Plata pensiilor militarilor şi personalului civil, foşti supuşi bulgari, actualmente cetăţeni români.

(4) Amnistierea bulgarilor condamnaţi sau reţinuţi în închisoare.

(5) Ridicarea sechestrului impus asupra proprietăţilor aparţinând bulgarilor din România.

(6) Construirea unui pod peste Dunăre, între Bulgaria şi România şi investirea beneficiilor Mănăstirii Zographos la Muntele Athos.

2. Acele chestiuni care privesc în mod particular România şi care vor fi luate în discuţie sunt următoarele:

(1) Reglementarea <situaţiei> şcolilor româneşti din regiunile Vidin şi Nicopole.

(2) Stabilirea serviciului aerian între Bucureşti, Sofia şi Salonic.

(3) Credite pentru proprietăţile româneşti (referitoare la punctul 5 de mai sus).

(4) Restituirea arhivelor (documentelor oficiale) Băncii Naţionale şi <Băncii> Agricole din Dobrogea anterioare <anului> 1913.

Încheierea unei convenţii comerciale permanente între cele două ţări va fi, de asemenea, discutată. În privinţa concesiilor teritoriale menţionate în anumite cercuri, România neagă categoric zvonul potrivit căruia ar fi dispusă să facă concesii teritoriale Bulgariei.

Comentariul ataşatului militar:

România pare doritoare să facă anumite concesii Bulgariei. Ea resimte puternic refuzul politicos al Bulgariei faţă de eforturile lui Titulescu de a o atrage în Pactul Balcanic. Deşi cei doi regi sunt doritori de o înţelegere amicală, Bulgaria este prudentă şi Muchanoff va avea grijă să tragă cât mai multe foloase cu putinţă. Trei probleme interesează în mod special Bulgaria în relaţiile ei cu vecini, aceea care priveşte România fiind legată de tratamentul <aplicat> minorităţii bulgare din interiorul graniţelor ei. E foarte probabil că România doreşte să facă concesii pe

această temă, dar se aşteaptă la reciprocitate în tratamentul rezidenţilor români de pe malul drept al Dunării. Celelalte două probleme privindu-i pe alţi doi vecini ai Bulgariei, vor fi mai dificil de rezolvat: una priveşte politica Iugoslaviei în Macedonia, şi nu şi-a găsit până acum o soluţie satisfăcătoare pentru ambele părţi, dat fiind că Iugoslavia nu este dispusă să facă concesii; cealaltă, priveşte Grecia şi Marea Egee, chestiune în litigiu între Bulgaria şi Grecia, prevăzută în Tratatul de la Neuilly, dar care nu a fost încă rezolvată. Aceasta nu va fi foarte dificil de rezolvat, dacă Grecia este doritoare să facă concesii.

F.L. Whitley,
Lt. Colonel Inf.
Ataşat militar

32 **1934 mai 7, Bucureşti**

LEGE
pentru modificarea, abrogarea şi adăugarea unor articole la Legea învăţământului secundar

Capitolul III

Limba de predare în şcoalele secundare

10. Învăţământul în şcoalele secundare de stat se predă în limba română.

Alte limbi decât cea română pot figura în programele de învăţământ, numai ca obiecte de studiu, iar nu ca limbă de predare pentru alte materii.

În şcoalele cu populaţie minoritară importantă va putea figura în programa de învăţământ, ca obiect de studiu facultativ, şi limba minoritară respectivă.

11. În regiunile cu populaţiune minoritară în număr precumpănitor, se vor putea înfiinţa, în condiţiunile prevăzute la art. 7 şi 8, pe lângă liceele de stat, secţiuni în care învăţământul să se predea în limba minorităţii respective. În aceste secţiuni vor fi primiţi numai elevi de aceeaşi naţionalitate şi a căror limbă maternă este aceeaşi limbă de predare a secţiunii respective.

O astfel de secţiune se poate înfiinţa numai în cazul când se va înscrie un număr de minimun 30 de elevi de clasă în gimnazui şi de 25 de elevi de clasă în cursul superior.

Oricare ar fi limba de predare a secţiunii minoritare, limba română, istoria românilor, geografia României şi instrucţiunea civică se vor preda obligatoriu în limba română.

Capitolul IV

Anul şcolar. Înscrieri. Promoţiuni. Diplome

Înscrierea în prima clasă a liceului (clasa V), şcoale de sat sau şcoale particulare (ale confesiunilor, ale comunităţilor, ale particularilor), cu sau fără drept de

publicitate, se va face numai pe baza depunerii unui examen de admitere. Scopul acestui examen este de a alege în limita locurilor disponibile, dintre absolvenții gimnaziilor, pe cei mai apți pentru a urma cu succes studiile liceale. Examenul constă din probe asupra materiilor fundamentale: limba română, istoria românilor, geografia României, matematicile și limba franceză.

Comisiunile de examinare vor fi alcătuite, la școlile statului, din profesorii școalei, sub președinția unui profesor delegat al ministerului.

La școalele particulare cu drept de publicitate vor fi numiți 3 profesori de la școalele statului și 3 profesori ai școalei respective sub președinția unuia dintre cei trei profesori de la stat, ca delegat al ministerului.

Nota medie pentru reușită la acest examen va fi cel puțin 6. Elevii reușiți la examenul de admitere, ținut la școalele de stat și care nu au loc în școala în care au depus examenul, au dreptul a se înscrie la alte licee ale statului, unde se vor găsi locuri libere.

Capitolul XVIII

131. Din momentul promulgării legii de față nimeni nu mai poate deveni profesor la școalele secundare ale statului, decât în conformitate cu prevederile acestei legi.

Drepturile ce vor fi decurgând din legiuiri sau stări de fapt anterioare, vor fi examinate individual de Consiliul permanent, al cărui aviz conform este indispensabil pentru aprobarea de către ministru.

Asemenea revendicări de drepturi nu se vor lua în considerație decât numai dacă au fost făcute în termen de 3 luni de la promulgarea acestei legi.

Profesorii de origine minoritară beneficiază de acest articol numai dacă trec de examenul de limba română, iar în cazul când ei predau istoria ori geografia, și examenul pentru aceste materii în limba română.

132. Actualii membri ai corpului didactic ai școalelor secundare de stat, care nu cunosc bine limba română, sunt obligați a depune în termen de doi ani un examen de limba română, iar cei care predau istoria românilor, geografia României și instrucțiunea civică, sunt obligați a da în același timp și examen de aceste materii în românește.

Cei care nu vor reuși la aceste examene vor fi îndepărtați din învățământ.

Membrii corpului didactic din învățământul secundar, care, deși au reușit la examenul de limba română, se vor constata la inspecțiuni că nu posedă de ajuns această limbă, vor fi obligați a trece din nou acest examen în timp de doi ani; după care termen, în caz de nereușită sau neprezentare la examen, vor fi îndepărtați din învățământ.

153. Între 1–15 august 1934 se va ține un ultim examen de limba română pentru toți profesorii care, în urma inspecțiilor organelor de control, se vor dovedi că nu posedă suficient limba română. Cei care nu vor reuși la acest examen, vor fi îndepărtați din învățământ.

Colecția Hamangiu, Codul general al României, Legi uzuale, Vol. XXII, 1943, București, 1935, f. 231–232; 263–265.

1934 mai, Bucureşti

MAGYAR TESTVÉREIM!

Mint egy elöretolt s' messzelátó Őrhegy katonája fordulok hozzátok, mint a magyar nép hivatott vezetöihez, vármegyétek e sorsdöntő napjaiban.

Igazi testvéri szeretettel és fajtámat féltő aggodalommal kérem a néppel jòban-rosszban együtt élő sorsukat átérző, lelküket megértő, az Isten és a Történelem elött számadással tartozò vezetőket, hogy a mostani nehéz idők nagy megròbáltatásaiban hajoljanak igazán közel a *néphez*, hogy megértsék, mi fáj a lelke mélyén ennek a jobbra hivatott, – valamikor egy fél világgal szemben karddal viaskodott, de most koldustarisznyát kötött – népnek!?

Mi az oka annak, hogy ez a dolgos nép kenyeret otthon már alig talál, hogy jogaiból kifosztott, panaszaiban védtelen és jövöjében reménytelenül imbolyog idegen segitség után futkosva?

Az *egyházért* nem áldoznak, az *iskoláért* nem lelkesednek, a *közügyek* hidegen hagyják és lekicsinyelnek és megvetnek mindent és mindenkit.

Mi itt a baj?

Mert az tovább nem titkolhatò, hogy egész Erdélyben valami halálba zuhanò letárgikus állapot kisért mindenütt.

Minden kétségen felül áll, hogy ekkora bajon segiteni csak egyetemes *összefogással* lehet.

De hol van az a szerv, amely ezt a négy felekezetbe tagolt és annyi egymással ellentétes érdekekért küzdő magyar népet egy táborba tudná gyüjteni, egy utolsò, elszánt ellenállásra mindennel szemben, ami másfélezer esztendős élete békés folytatásában akadály?

E nagy kérdésre sokan azt felelik, hogy hiszen ott az Országos Magyar Párt!

„Vezetöi a magyarság szine-javából rekrutálòdtak, kiknek feladata védelem és eröforrás lenni minden magyar ember számára."

És ezzel egyidőben töletek hallom: „hogy a Magyarpárt vezetösége nem elég bátor sikraszállani a magyarság vitális érdekeiért", „hogy nem képviseli a magyarság érdekeit önzetlenül", „hogy benne egy felette szűk társaság személyes érdekei érvényesülnek", "hogy igen sok a -der, -ler, -mann és- sch végű újmagyar éppen a Directoriumban".

De hát ki tudná feledni a hires Csucsai Paktumot, a melyben a magát „nemzetnek" tartò fővezérek nehány mandátumért eladták a nemzetet, mindenekben alárendelvén magukat egy román párt (Averescu) fenhatòsága alá.

Vagy kérdezzétek meg népeteket, altudták már felejteni és főkép, vajjon kitudták – e heverni a Magyarpárt vezetöi által nyujtott 40=50% -os kölcsönök terheit és az ezek miatt szenvedett végrehajtásokat?

Talán rendezi a kérdéseket most a Konverzio? De tudjátok-e, hogy a román Parlamentben egys-egyedül a Magyarpárt szòlt ellene e törvénynek éppen három izben és csak negyedizben, a liberálisokkal valò titkos paktum után szavazták meg!?

És lehetetlen fel nem tenni a kérdést, hogy miért nem emeli fel a Magyarpárt tiltakozò szavát Angelescu megsemmisitésünkre törő iskola-politikája ellen?

Talán ez a hallgatás az ára ez ujabban felkinálk mandátumnak?

De Testvéreim! Értsük meg egymást! A baj gyökere nem ezekben a „kellemetlen" dolgokban van, hanem sokkal mélyebben! .... A Magyarpárt politikája elgondolásában (ha ugyan van gondolata?) van a baj!

Lehetnek ezek a jò urak egytől-egyig apostolok, mindenről lemondò aszkéták, vagy mindenre elszánt tigrisek: mégsem érhetnek célt!

Mert a nemzet örökkévalò és állandò életcéljait nem szabad egyetlen politikai pártra bizni! Mert a *„párt"* csak *„rész"*, s a *„rész"* soha sem lehet az *„egész"*. A párt az érdekek szenvedélyes harca, a nemzet eszményeit pedig nem szabad soha sem pártszenvedélyekbe lealacsonyitani.

Hiszen erre gondoltak is nagyjaink, amikor a magyar aktivitás beinditásakor egy „Magyar Szövetség" elismertetésével probálkòztak.

Dehát akkor miért alkottat egy felülről kinevezett és vezetöségében a legkihivòbb főuri nevekből, levitézlett főszolgabirákból, ügyvédekből és bankigazgatòkbòl állò politikai pártot?

Oligarcha és konzervativ pártot létesiteni egy *kisebbségi* sorsba döntött nemzet számára egy *democratikus* államban!? Nem volt ez öngyilkossági kisérlet?

És szabad-e ezt a halálba rohanást tétlenül nézni Triánon után 13 évvel a nemzet igazi vezetésére hivatott lelkészeknek, tanitòknak és mindennapi tanácsadòinak?

Nem látjátok-e, hogy fordul el nap-nap után jobban a magyar nép a magát a romániai magyar nemzet kizáròlagos képviselőjének nevező Magyarpárttòl?

Megfigyeltétek-e az 1933 decemberi választás számadatait?

Ime: Három székely vármegyében, Csik-, Háromszék- és Udvarhely megyékben leadott 67,551 szavazatbòl a Magyarpártra esett 23,303 szavazat, tehát alig több mint az összes szavazatok *egyharmada*.

Igaz, a választások nem tökrőztetik tisztán vissza az igazságot, de az nem hagyhat senkit sem hidegen, hogy tisztán magyar szavazatokkal több román nemzetiségű jelölt is bejutott a Parlamentbe.

Vagy lehet-e figyelmen kivül hagyni azt a fájdalmas körülményt, hogy ugyanakkor, a mikor a Magyarpárt csak 23,000 szavazatot túdott elkönyvelni; 42,633 *magyar szavazó távoltartotta magát* attòl a szent alkalomtòl, hogy a magyar nemzethez valò tartozandòságáròl bizonyságot tegyen.

Mire várunk még?

Nincs-e valòban itt az utolsò òrája annak, hogy megértsük a nép parancsszavát és alkalmat adjunk nekik arra, hogy a közülök, a magyar földmivesek, kisiparosok és a magyar munkások soraibòl most szárnyat bontò és életre és munkára vágyò Magyar Kisgazdapárt, mint az *elégedetlenek és távolmaradottak* pártja, mutassa meg – jolöltjének megválasztása által, – hogy, mire képes valòban?

A Magyar Kisgazdapárt az eddig „elveszett" vagy félreszavazò tömegekből democratikus alapon szerveződik, gazdasági, a mindennapi, élet reális követelményeinek megfelelő, a kisembereket istápolò politikát folytat azzal a nyilt programmal, hogy a zászlaja alá gyüjtött *tömegeket megtartsa a „nemzet" számára* és hogy együttesen a történelmi osztály által vezetett Magyarpárttal, végre létrehozza a magyarság igazi *egységét.*

Ezer megdöbbentő példa igazolja már, hogy a feltétlenül szükséges egységet egyetlen politikai párt nem képes létre hozni. Azért *kell* ez a másik magyarpárt, hogy a *kettő* maga fölé tudja választani azt a minden politikai árnyalattòl mentes

szervezetet, amely képes lesz *egyakaratra* összefogni minden magyar embert, minden egyetemes kihatásu magyar ügyben!

Azért és egyedül csak ezért a mindyájunk által òhajtott *magyar egységért* kérlek titeket, hogy vegyétek különösebben fontolòra ezt a mostani jò alkalmat és ne engedjétek befolyásoltatni magatokat legalább ez egyetlen alkalommal, sem *fenyegetések*, sem *testvérgyalázás* által, hanem *engedjetek* népetek òhajánal és a saját lelkiismereteteknek!

A lelkiismeret szava, az Isten szava! Ezt becsüljétek magatokban éppen úgy mint testvéreitekben.

Igaz testvéri szeretettel köszönt titeket mindig készséges szolgátok

Tőkés Ernő

Bukarest, 1934 május havában

Direcţia judeţeană Cluj a Arhivelor Naţionale, fond personal Ungron István, dosar 90, f.7

Traducere

Fraţi Maghiari!

Mă adresez vouă, celor care aveţi menirea de a fi conducători ai poporului maghiar, în aceste zile hotărâtoare pentru judeţul vostru, ca un soldat aflat pe un „Munte de pază" ce prevesteşte viitorul.

Cu adevărată dragoste frăţească şi îngrijorare pentru neam îi rog pe conducătorii care convieţuiesc alături de popor şi la bine şi la rău, le împărtăşesc soarta, le înţeleg sufletul şi care sunt obligaţi să dea socoteală în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei ca în aceste încercări grele ale timpurilor să se apropie cu adevărat de *popor* pentru a înţelege ce durere poartă în adâncul sufletului acesta, menit la o soartă mai bună şi care, cândva s-a luptat cu sabia în mână cu jumătate din lume iar acum a ajuns cerşetor?!

Care este cauza că acest popor muncitor de abia mai găseşte pâine acasă şi fiind lipsit de apărare în plângeri şi fără speranţă în viitor şovăie, alergând după ajutor străin?

Nu fac sacrificiu pentru *biserică*, nu se însufleţesc pentru *şcoală, problemele publice* îi lasă reci şi înjosesc şi desconsideră totul şi pe toată lumea.

Care este cauza?

Căci nu se mai poate tăinui faptul că în întreaga Transilvanie am fost însoţit peste tot de o stare de letargie ce duce la moarte.

Este fără îndoială, că o asemenea problemă poate fi rezolvată doar printr-o *uniune generală*. Dar unde se află acel organ care ar putea aduna într-o singură tabără acest popor maghiar împărţit pe patru confesiuni şi care luptă pentru atâtea interese opuse, într-o ultimă rezistenţă decisivă faţă de tot ceea ce a reprezentat o piedică în calea vieţii sale paşnice de un mileniu şi jumătate?

La această întrebare mulţi răspund că, doar, acolo-i Partidul Maghiar!

„Conducătorii lui au fost recrutaţi din elita maghiarimii şi au menirea să apere şi să constituie un imbold pentru fiecare ungur".

Totodată aud din partea voastră că, „şefii Partidului Maghiar nu sunt suficient de curajoşi pentru a interveni pentru interesele vitale ale maghiarimii", că „nu

reprezintă dezinteresat cauzele maghiarimii", că „în sânul său se impun interesele personale ale unui cerc restrâns", că „sunt prea mulţi în (Directorium) conducere cu terminaţiile -der, -ler, -mann şi -sch".

Deci, cine ar putea da uitării vestitul Pact de la Ciucea în cadrul căruia conducătorii supremi au trădat naţiunea pentru câteva mandate, subordonându-se cu totul unui partid românesc. (Averescu).

Sau, întrebaţi-vă poporul dacă a putut uita şi, mai ales, dacă şi-a revenit în urma poverii împrumuturilor de 40–50% acordate de conducătorii Partidului Maghiar şi execuţiile provocate de acestea?

Oare converşiunea rezolvă acum problemele? Dar, ştiţi că în Parlamentul României doar singur Partidul Maghiar s-a opus legii de trei ori şi că a fost votată doar a patra oară, în urma pactului secret încheiat cu liberalii!?

Este imposibil să nu se pună întrebarea de ce nu protestează Partidul Maghiar împotriva politicii şcolare a lui Angelescu care vizează dispariţia noastră?

Oare această tăcere este preţul mandatului oferit mai nou?

Fraţilor! Să ne înţelegem! Rădăcinile acestei probleme nu se află în aceste lucruri „neplăcute", ele sunt mult mai adânci!... Cauza se află în concepţia politicii Partidului Maghiar (dacă are concepţie?)!

Pot să fie aceşti domni până la ultimul apostol, asceţi sau tigrii hotărâţi la toate: tot nu pot obţine rezultate!

Căci interesele vitale, veşnice şi permanente ale unei naţiuni nu pot fi încredinţate unui singur partid politic!

Căci „partidul" constituie doar o „parte" iar „partea" nu poate fi niciodată un „întreg". Partidul constituie lupta pasionantă a intereselor, ori nu-i permis niciodată ca idealurile naţiunii să fie coborâte la nivelul patimilor din sânul partidului.

Căci la acest lucru s-au gândit vârfurile noastre, la începuturile activităţii maghiare, când au încercat confirmarea unei „Uniuni Maghiare".

De ce au constituit atunci, un partid politic format de sus, din aristocraţia cea mai insolentă, din pretori de tristă amintire, din avocaţi şi directori de bancă?

A constitui un partid *oligarhic* şi *conservator* pe seama unei naţiuni, care are soarta de a fi *minoritate* într-un *stat democratic*!? Nu a constituit aceasta o încercare de sinucidere?

E permis ca acum după 13 ani de la Trianon, preoţii şi învăţătorii meniţi a fi conducătorii naţiunii să privească neputincioşi această prăbuşire spre moarte?

Nu vedeţi că pe zi ce trece populaţia maghiară îşi întoarce <privirea> de la partidul ce reprezintă exclusiv interesele în România, adică de la Partidul Maghiar?

Aţi observat rezultatele alegerilor din decembrie 1933?

Astfel în trei judeţe secuieşti: Ciuc, Trei Scaune şi Odorhei din 67.551 de voturi, 23.303 au revenit Partidului Maghiar, deci cu puţin mai mult decât o *treime* din totalitatea voturilor.

E drept că alegerile nu oglindesc realitatea absolută dar nu poate lăsa rece pe nimeni faptul că mai mulţi candidaţi români au ajuns în Parlament cu ajutorul unor voturi pur maghiare. Sau, se poate neglija faptul că în timp ce Partidul Maghiar a putut înregistra doar 23.000 de voturi, *42.633 de alegători maghiari s-au abţinut* de la ocazia sfântă de a-şi demonstra apartenenţa la naţiunea maghiară.

La ce ne mai putem aştepta?

Nu a sosit oare ceasul să înţelegem glasul poruncitor al pqporului şi să dăm ocazia Partidului Maghiar al Micilor Agrarieni constituit acum din rândurile agricultorilor maghiari, a micilor meseriaşi şi a muncitorilor, dornic de activitate, ca partid al *nemulţumiţilor şi al celor rămaşi pe dinafară* să dovedească – prin alegerea candidatului său – de ce este în stare, în realitate?

Partidul Maghiar al Micilor Agrarieni se constituie pe baze democratice din mulţimile „dezorientate", până în prezent, sau, care au votat greşit, corespunde necesităţilor reale ale vieţii cotidiene, <şi> din punct de vedere economic, duce o politică de sprijinire a oamenilor simpli pe baza programului clar că *menţine mulţimile* adunate sub drapelul său în interesul „*naţiunii*" şi împreună cu Partidul Maghiar condus de clasa istorică va realiza, în sfârşit, adevărata „*unitate*" a maghiarimii.

Mii de exemple alarmante dovedesc că unitatea, neapărat necesară, nu poate fi realizată de nici un partid politic. De aceea „*este necesar*" acest al doilea partid maghiar ca împreună să aleagă acel organ conducător, lipsit de orice culoare politică, care să fie capabil să-i unească într-o „*unanimitate*" pe toţi ungurii, în toate problemele lor!

De aceea vă rog pe voi, în scopul realizării „*unităţii maghiare*", dorite de toţi, să chibzuiţi mai atent asupra acestei ocazii bune, să nu vă lăsaţi influenţaţi, măcar acum de „*ameninţări*" şi „*insulte fratricide*", ci, daţi curs liber voinţei poporului şi conştiinţei voastre!

Glasul conştiinţei este glasul Domnului !Respectaţi în voi acest lucru la fel ca în fraţii voştri.

Vă salut cu deosebită dragoste frăţească,
sluga voastră veşnică,
Tökés Ernö

Bucureşti, 1934, mai

34

1934 iulie 5, Bucureşti

LEGE
pentru învăţământul primar al statului şi învăţământului normal primar

CAPITOLUL I

1. Învăţământul primar formează primul grad al învăţământului.

El cuprinde:

1. Şcoala de copii mici (grădinile de copii);
2. Şcoala primară;
3. Şcoalele şi cursurile de adulţi;
4. Şcoalele şi clasele speciale pentru copii debili şi anormali educabili:
5. Învăţământul primar este unitar în tot cuprinsul ţării;
7. Învăţământul primar în şcoalele statului se predă în limba română;

În comunele cu populaţie de altă limbă decât limba română Ministerul Instrucţiunii Publice va înfiinţa şcoale primare cu limba de predare a populaţiei respective, în aceeaşi proporţie ca şi în comunele româneşti. În aceste şcoale studiul limbii române va fi însă obligator în numărul de ore stabilit prin regulament.

65. În fiecare comună urbană şi rurală se vor înfiinţa atâtea şcoale câte sunt necesare, spre a da instrucţiune tuturor copiilor în vârstă de şcoală (între 7–16 ani), socotindu-se câte 50 de elevi înscrişi de sală de clasă şi învăţător, pentru cl. I–IV şi 30 de sală de clasă şi învăţător, pentru cl. V–VII primară.

În orice sat mai îndepărtat de 3 km de şcoală, cu comunicaţie grea, se va înfiinţa o şcoală primară, dacă în sat sunt cel puţin 30 copii în vârstă de şcoală (7–16 ani).

În cazul când mai multe sate sunt mai apropiate de 3 km şi comunicaţia între ele este lesnicioasă, ele vor forma o circumscripţie şcolară şi vor avea o şcoală comună, chiar dacă ar face parte din comune deosebite.

În localităţile mai depărtate de 3 km de şcoală şi unde se găseşte un număr mai mic de 30 copii, sau cu populaţie împrăştiată, se va putea înfiinţa o şcoală cu un învăţător ambulant. Acolo unde condiţiunile vor fi prielnice, se vor ţine cursuri în aer liber.

În localităţile cu populaţiuni minoritare, în care se va găsi un număr apreciabil de copii de origine română, în vârstă de şcoală, se va înfiinţa o şcoală cu limba de predare română.

224. Învăţătorii şi institutorii de limba şi religia mahomedană, care în momentul promulgării acestei legi se vor găsi funcţionând pe lângă şcoalele primare rurale şi urbane publice din Dobrogea şi din Cadrilater, care sunt absolvenţi ai seminarului musulman al statului şi care au o vechime în învăţământ de cel puţin 5 ani, vor putea fi numiţi, cu titlu provizoriu, pe baza recomandării inspectoratului circumscripţiunii respective în urma unei inspecţii speciale.

226. Învăţătorii minoritari de la şcoalele statului, care au reuşit în anul 1923 la examenul de limba română, nu vor mai trece un alt examen. Dacă însă la inspecţiunile ce li se vor face se va constata că ei nu au cunoştinţe suficiente pentru predarea limbii române, a istoriei românilor, a geografiei României şi a instrucţiei civice în limba română, ei vor fi trimişi la cursurile şi examenele prevăzute la art. 155.

239. Între 1–15 august anul 1934 se va ţine un ultim examen de limba română, pentru toţi învăţătorii care, în urma inspecţiilor organelor de control, se vor dovedi că nu posedă suficient limba română. Cei care nu vor reuşi la acest examen, vor fi îndepărtaţi din învăţământ.

Colecţia Hamangiu, Codul general al României, Legi uzuale, vol. XXII, 1934, Bucureşti, 1935, p. 442, 452–453, 485.

35

1934 iulie 7, Bucureşti

Copie Nr. 1255

Jurnal

Consiliul de Miniştri, în şedinţa sa de la 7 iulie 1934.

Având în vedere referatul domnului ministru de interne cu nr. 7070/A din 7 iulie 1934, din care rezultă că o grupare cu caracter politic intitulată „Die Nazional-Sozialisten Deutschen in Rumanien“ (Germanii Naţional-Socialişti din România)

existentă azi sub denumirea de „Nazionale Erneuerungsbewegung der Deutschen in Rumanien", (Mişcarea Naţională de Reînnoire a Germanilor din România) acţionează pentru realizarea scopurilor ce-şi propune prin mijloace interzise de legile în vigoare;

Având în vedere că această grupare funcţionează pe baza unui statut şi a unor instrucţiuni cu caracter secret, care cuprind dispoziţii de coerciţie contra celor care nu ar împărtăşi ideologia şi nu s-ar supune programului de acţiune al acestei grupări, ceea ce constituie un vădit atentat la libertatea de conştiinţă consacrată de Constituţia ţării;

Având în vedere că, în exerciţiul propagandei sale, această grupare, ca şi diferitele formaţiuni afiliate ei, au dat loc în mai multe părţi ale ţării la manifestaţii publice care, prin caracterul provocant au iscat conflicte violente nu numai cu populaţia paşnică a ţării, dar chiar cu autorităţile constituite ale statului;

Considerând că însăşi conducerea aceste grupări, recunoscând că modul ei de funcţionare era în contradicţie cu legile ţării, îşi luase angajamentul de a se dizolva de bună voie într-un termen anumit, obligaţiile care însă a rămas neexecutată;

Considerând, pe de altă parte, că această grupare, prin acţiunea ei contrară legilor şi prin caracterul violent al manifestărilor ei de până azi, primejduieşte nu numai ordinea de stat, dar şi continuarea raporturilor de paşnică şi armonioasă convieţuire înăuntru populaţiei româneşti a minorităţii germane şi, prin aceasta, compromite înseşi interesele permanente ale acestei minorităţi;

Având în vedere şi dispoziţiile Legii pentru reprimarea infracţiunilor contra liniştii publice din 22 martie 1933 şi a Legii pentru apărarea ordinei în stat din 6 aprilie 1934;

Consiliul

Declară dizolvată gruparea „Nazionale Erneuerungsbewegung der Deutschen in Rumanien", fostă „Die Nazional-Sozialisten Deutschen in Rumanien", împreună cu toate organizaţiile ei afiliate.

Autorizează pe domnii miniştri de interne şi de justiţie cu îndeplinirea dispoziţiilor prezentului Jurnal.

ss/Gh. Tătărăscu	ss/V.V. Sassu
ss/Ion Inculeţ	ss/Victor Slăvescu
ss/R. Franansovici	ss/ C. Xeni
ss/dr. Angelescu	ss/Victor Antonescu
ss/I. Nistor	ss/N. Teodorescu
ss/A. Lapedatu	

Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fond „D", dosar 3160, f. 126–127.

36

1934 iulie 16, Bucureşti

Art.1. – Întreprinderile economice, industriale, comerciale şi civile de tot felul, sunt obligate să aibă personalul român în proporţie de cel puţin 80% în fiecare din categoriile de personal ce utilizează, astfel cum ele sunt specificate în art. 3 al prezentei legi şi cel puţin 50% din membrii consiliului de administraţie, comitetului

de direcţie şi al cenzorilor; preşedintele consiliului de administraţie va fi român. În procentul de 20% rezervat personalului străin vor fi de preferinţă menţinuţi străinii în funcţie la data promulgării legii, căsătoriţi cu românce şi având copii.

La întreprinderile la care personalul specificat la art. 3 va reprezenta mai puţin de 20 persoane, proporţia de români în diferitele categorii va fi fixată de Consiliul de Miniştri, după propunerea ministrului industriei şi comerţului.

Art.2. – Industriile care s-ar înfiinţa după promulgarea acestei legi şi care, fie prin importanţa lor economică excepţională, fie prin specialitatea lor de fabricaţie, ar avea nevoie vremelnic de o proporţie mai ridicată de personal străin decât cel prevăzut la art. 1, va putea obţine, pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri, după propunerea miniştrilor industriei şi comerţului, apărării naţionale şi al muncii, un termen de 2 ani de la înfiinţare, înlăuntru căruia proporţia personalului român să satisfacă prevederile art. 1.

Art.3 – Personalul întreprinderilor care cade aub prevederile art. 1 se împarte în următoarele categorii:

1. Personalul administrativ superior.
2. Personalul tehnic superior.
3. Personalul administrativ inferior.
4. Personalul tehnic inferior.
5. Lucrătorii calificaţi.
6. Lucrătorii.

Prin regulament se vor stabili, pentru fiecare gen de întreprindere, funcţiile care sunt cuprinse în fiecare din categoriile de mai sus.

În categoriile de personal specificat mai sus nu intră directorul general, directorul tehnic şi directorul administrativ, dacă personalul superior tehnic şi administrativ al întreprinderii este reprezentat prin cel puţin treizeci de persoane în care nu intră cei 3 titulari ai funcţiilor de mai sus; calificarea de personal superior, în sensul aplicării acestui aliniat, nu poate fi aplicată decât celor care primesc o remuneraţie anuală de cel puţin 200.000 lei (două sute mii lei).

Art. 4 – Întreprinderile obligate de codul de comerţ de a avea registre de contabilitate, vor ţine prin derogare de la acest cod, dar cu respectarea convenţiilor internaţionale, în limba română, registrul jurnal, cartea mare şi inventarul.

Art. 5 – În interesul siguranţei statului, încadrarea întregului personal străin şi român din întreprinderile, care prin natura lor sunt în directă legătură cu apărarea naţională, va trebui să fie autorizată de Ministerul Industriei şi Comerţului, pe baza referatului unei comisii compusă din câte un delegat al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, al Ministerului Industriei şi Comerţului, al Ministerului Muncii, al Ministerului de Interne şi al Marelui Stat Major al Armatei. Întreprinderile ce fac obiectul acestui articol sunt următoarele: întreprinderile miniere, întreprinderile metalurgice care sunt capabile de a fabrica mijloace de transport, armament şi muniţii, întreprinderile chimice de explozibile şi de gaze şi întreprinderile producătoare de energie.

Comisia va cerceta tablourile prezentate de întreprindei, conform art. 7 al prezentei legi şi, în cazuri motivate, va putea propune transferarea în alte servicii ale întreprinderii şi eventual, chiar eliminarea unuia sau a mai multora din angajaţii săi.

Autorizarea de încadrare rămâne definitivă numai după ce întreprinderea va fi îndeplinit decizia ministrului industriei şi comerţului, dată asupra referatului comisiei de mai sus.

Termenul acordat pentru îndeplinirea acestor obligaţii nu poate întrece două luni.

În întreprinderile statului, ca şi în orice serviciu public, având legătura directă cu apărarea naţională, controlul încadrării personalului îl va avea aceeaşi comisie, care va funcţiona în acest caz sub autoritatea Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

Art. 6 – Contractele de angajare de personal cu dată certă, încheiate înainte de 17 aprilie 1934, vor fi considerate valabile, însă numai pentru durata obligatorie prevăzută în acele contracte şi în nici un caz pentru mai mult de un an de la promulgarea legii de faţă.

Noile angajări de personal se vor face de aceste întreprinderi după publicarea acestei legi în „Monitorul Oficial", devin definitive numai după obţinerea autorizării de încadrare.

Art. 7 – Fiecare din întreprinderile prevăzute la art. 1 din prezenta lege este obligată ca la sfârşitul fiecărui an şi cel mult până la 1 februarie a anului următor să trimită Ministerului Industriei şi Comerţului un tablou care va cuprinde nominal întregul personal străin şi român ce utilizează, înscrişi după categoriile prevăzute la art. 3 din prezenta lege şi cu indicarea precisă a funcţiei ce îndeplineşte, a vechimei de serviciu şi a remuneraţiei ce primeşte. Acest tablou va fi întocmit după un model ce se va stabili de către Ministerul Industriei şi Comerţului şi va fi semnat de către reprezentanţii legali ai întreprinderii.

Ministerul Industriei şi Comerţului va interveni pentru ameliorarea salarizării ce s-ar constata nepotrivită cu capacitatea şi utilizarea elementelor româneşti angajate în diferite întreprinderi.

Art. 8 – Întreprinderile care vor contraveni dispoziţiilor de faţă sau care vor eluda legea pe căi deturnate li se vor aplica următoarele sancţiuni:

a) Un avertisment ca în timp de trei luni să se conformeze în totul dispoziţiilor prezentei legi;

b) Amenda, proporţională cu capitalul, care amendă nu va fi mai mare de 3% din capitalul întreprinderii;

c) Retragerea avantajelor de orice fel pe care întreprinderea respectivă le are de la stat sau de la instituţiile controlate de stat;

d) Excluderea de la furniturile publice;

e) Suspendarea temporară a funcţionării până la maximum şase luni;

f) Închiderea întreprinderii.

Sancţiunile de sub punctele „a" şi „b" se vor aplica de ministrul industriei şi comerţului; sancţiunile de la punctele „c" şi „d" se vor aplica de Consiliul de Miniştri, în urma raportului motivat al ministrului industriei şi comerţului, iar sancţiunile de la literele „e" şi „f" în acelaşi mod, însă numai în urma unei anchete prealabile, efectuată de o Comisie numită şi prezidată de ministrul industriei şi comerţului, şi după ce reprezentanţii întreprinderilor vor fi luat cunoştinţă de concluziile anchetei şi vor fi ascultaţi în apărare de plenul Comisiei.

Sunt pasibile de sancţiunile prevăzute mai sus şi întreprinderile care ar utiliza personalul străin în alte funcţii decât în specialitatea pentru care a obţinut autorizarea intrării şi şederii în ţară.

Sancţiunile de la punctele „c", „d" şi „e" vor putea fi ridicate prin jurnal al Consiliului de Miniştri, după propunerea ministrului industriei şi comerţului, pe baza unei cercetări făcută de către organele competente desemnate de acel minister, din care să rezulte să întreprinderile s-a conformat prescripţiilor prezentei legi.

În caz de recidivă sancţiunea ce se va aplica va fi cea următoare celei aplicate anterior.

Sancţiunea închiderii întreprinderii este definitivă şi nu va putea fi ridicată sub nici o formă.

Art. 9 – Toate întreprinderile prevăzute la art. 1 sunt obligate a pune la dispoziţia Ministerului Industriei şi Comerţului toate actele necesare pentru controlul aplicării dispoziţiilor prevăzute în prezenta lege.

Art. 10 – Un regulament de administraţie publică va determina amănunţit dispoziţiile legii de faţă.

Art. 11 – Admisibilitatea străinilor în ţară se va face după normele stabilite de legea pentru protecţia muncii indigene din 1930 şi legea migraţiilor care rămân în vigoare.

Art. 12 – Toate dispoziţiile contrare legii de faţă, rezultând din legi speciale, regulamente etc. sunt şi rămân abrogate.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 3 iulie anul 1934 şi s-a adoptat cu majoritate de una sută douăzeci voturi, contra unu.

Vicepreşedinte, Justin Stănescu
(L.S.A.D.)

Secretar, R. Zăgănescu

Această lege s-a votat de Senat în şedinţa de la 4 iulie anul 1934 şi s-a adoptat cu majoritate de şaptezeci şi unu voturi, contra unu.

Vicepreşedinte, I. Purcăreanu
(L.S.S.)

Secretar, Octavian Pop

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie învestită cu sigiliul statului şi publicată în „Monitorul Oficial".

Dat în Bucureşti la 16 iulie 1934
(L.S.S.)
Ministrul industriei şi comerţului, CAROL
N. Teodorescu

Ministrul justiţiei,
Victor Antonescu

„Monitorul Oficial" nr. 161 din 16 iulie 1934, f. 4618–4619

37

1934 septembrie 22, Geneva

Afin de hâter l'établissement du texte définitif des actes, les Membres de la Commission sont priés de vouloir bien renvoyer au Secrétariat leurs corrections au présent procès-verbal dans un délai de 24 heures.

A. VI. / P.V. 12. 1934.

SOCIÉTÉ DES NATIONS
QUINZIÈME SESSION ORDINAIRE DE L'ASSEMBLÉE
SIXIÈME COMISSION

Procès-verbal provisoire de la douzième séance, tenue le samedi 22 septembre 1934, à 10 heures.

Président: M. DE MADARIAGA (Espagne).

PROTÉCTION DES MINORITES.

Partie du rapport sur l'oeuvre accomplie par la Société des Nations depuis la quatorzième session de l'Assemblée (pages 38–45) qui traite de la question des minorités.

Proposition de la délégation hongroise (document A. 26.1934.I).

(Suite de la discussion).

M. ANTONIADE (Roumanie). La discussion rituelle de chaque année, devant la 6ème Comission, de la partie du raport du Secrétaire général ayant trait à la protection des minorités, est revenue, comme on pouvait s'y attendre, pendant cette session. Mais la délégation qui a cru devoir prendre la succession d'une autre qui n'est pas présente à cette Assemblée, a estimé aussi que le changement de protagonistes devait entraîner un changement de méthode dans la discussion.

Nous savons tous que l'Assemblée, conformément à l'article 3 du Pacte, peut connaître de la question des minorités, comme elle peut connaître de toute question entrant dans la sphère d'activité de la Société des Nations ou qui affecte la paix du monde.

Mais en discutant la question des minorités, toutes les Assemblées précédentes ont abordé le sujet par son côté général, et le souci de toutes les propositions que nous avons entendues était la recherche d'une organisation meilleure de la protection des minorités. On se gardait bien de venir devant vous avec autre chose que des problèmes généraux, et l'on ne vous présentait jamais des cas concrets, des doléances particulières tirées de faits précis. On ne pouvait pas le faire parce que cela n'est pas de votre compétence.

C'est avec un extrême étonnement que j'ai vu hier le représentant de la délégation hongroise rompre avec cette tradition et, déclarant qu'il ne veut faire aucune proposition quant à l'organisation de la protection des minorités, présenter un tableau aussi poussé au noir que possible de la situation de la minorité hongroise en Roumanie. Il nous a déclaré que, s'il nous faisait ce tableau, c'était en vertu du droit de regard que les traités lui auraient conféré.

Je pourrais m'arrêter ici et lui dire que ce droit de regard qu'il s'arroge est purement imaginaire et qu'un tel droit n'appartient qu'au Conseil. Je pourrais aussi lui dire qu'en présentant cette longue série de cas concrets, de prétendues violations des traités, il s'est trompé de route et qu'il s'adresse à un for qui ne peut pas connaître et se prononcer sur les cas précis qu'il invoque.

Quiconque a la moindre expérience de l'organisation du contrôle de la protection des minorités sait que, d'après l'article 12 du Traité des minorités, tout Membre du Conseil de la Société des Nations a le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque des obligations envers les minorités, et que le contrôle de l'exécution de ces obligations appartient au Conseil. Et tout le monde sait que c'est toujours au Conseil que doit aboutir

l'autre voie qui a été ouverte, on sait dans quelles conditions, celle de la pétition signalant tout fait devant porter atteinte aux obligations envers les minorités.

Je pourrais donc répondre au tableau brossé par le représentant de la Hongrie par une fin de non recevoir, en le priant poliment, afin de faire valoir ses griefs, de faire le nécessaire pour que le for compétent soit saisi dans les formes prescrites. Si toutefois je réponds à ces allégations, ce n'est que par déférence pour cette Assemblée et pour qu'il ne subsiste aucun doute dans l'esprit de mes collègues, quant à la vraisemblance du tableau que le délégué de la Hongrie a cru devoir leur présenter. Mais je déclare que c'est la dernière fois que la délégation roumaine se laisse entraîner dans une pareille discussion.

A en croire mon contradicteur, il n'y a pas de crime que la Roumanie n'ait commis contre le Traité des minorités qui la lie. Il n'y a pas de violation accidentelle de télle ou telle autre disposition du Traité. Il y a violation systématique et universelle, du premier au dernier article, violation cent pour cent, violation en bloc et en détail.

Si la situation était tellement grave et désespérée que M. de Eckhardt veut bien la présenter, si les crimes de la Roumanie envers la minorité hongroise étaient tellement atroces, continuels et systématiques, je suppose qu'on aurait fini par l'apprendre, depuis que la protection des minorités fonctionne, et cela sans attendre l'arrivée de M. de Eckhardt à Genève et son terrifiant exposé.

M. de Eckhardt veut bien, et en cela je suis tout à fait d'accord avec lui, reconnaître que les organes de la Société des Nations ont toujours fait tout leur devoir en ce qui concerne la protection des minorités. Je veux lui confier, sans commettre une indiscrétion, que les directeurs successifs de la Section des Minorités du Secrétariat général ont fait, à plusieurs reprises et à diverses époques, des voyages d'études et d'informations en Roumanie, où ils ont pu se rendre compte de la situation des minorités. Ce sont des hommes qui savent voir par leurs propres yeux et auxquels on ne peut pas cacher les réalités. S'ils avaient trouvé une situation tellement contraire aux traités et un état si misérable des minorités, hongroises ou autres, ils se seraient les premiers alarmés et n'auraient pas manqué de faire part à qui de droit de leurs constatations. J'ai des raisons de croire que les impressions qu'ils ont recueillies en Roumanie quant au traitement des minorités n'ont pas été défavorables.

Depuis que le contrôle fonctionne, la voie de la pétition informative au Conseil a toujours été ouverte à toutes les minorités protégées. Qu'est-ce que je constate au sujet des plaintes et pétitions des minoritaires hongrois? Je ne vous fatiguerai pas longtemps avec la statistique des pétitions hongroises. En 1925, je trouve une seule pétition: celle de certains colons de Transylvanie et du Banat expropriés; demande vite réglée à la suite d'une offre *ex gratia* faite par le Gouvernement roumain, au Conseil, d'une indemnité de 700.000 franc-or, acceptée par le Conseil; paiement effectué sans délai.

En 1926, aucune pétition. En 1927, une seule pétition, classée par le Comité du Conseil comme entrant dans la question des optants dont était saisi un autre for. En 1928, rien. En 1929, la question des bien de Ciuc. Après l'affaire des colons, c'est la seconde et dernière qui ait jamais été portée devant le Conseil. Et elle l'a été à cause de la complexité des problèmes juridiques qu'elle soulevait et que le Comité du Conseil ne pouvait pas prendre sur soi de résoudre. Cette fameuse

affaire a été résolue par une offre transactionnelle que le Gouvernement roumain, dans son esprit de conciliation, a faite au Conseil et que celui-ci a acceptée.

En 1930, deux pétitions: l'une relative à l'expropriation de ce qu'on appelle les compossessorats sicules de Cartza et Ineu, résolue cette année par une transaction entre les intéressés et l'Etat roumain; l'autre, une pétition des parlementaires hongrois de Transylvanie relative au critérium d'admission des élèves dans les écoles minoritaires de langue magyare, pétition qui fut classée en septembre 1931 par le Comité du Conseil, aprés les explications reconnues fondées du Gouvernement roumain.

En 1931, quatre pétitions : 1) pétition de fonctionaires et pensionnaires de l'administration des biens de Ciuc, résolue en connexion avec la demande principale, par la même transaction; 2) pétition du parti magyar relative à des manuels scolaires qui auraient propagé des sentiments hostiles à la minorité hongroise: classée en février 1932 par le Comité du Conseil comme étant sans fondement; 3) une autre pétition du même parti magyar contre la création d'une prétendue zone de culture en Transylvanie, avec des restrictions envers les professeurs appartenant à la minorité: classée en septembre 1931; 4) pétition supplémentaire sur même sujet: même sort, classée en novembre 1931.

En 1932, une seule pétition d'un nommé Kaiser qui réclamait une pension pour invalidité de guerre: classée en décembre 1932.

En 1933, quatre pétitions, dont deux relatives à des retraits de nationalité, une troisième à de prétendues violences à l'occasion d'une manifestation et la quatrième à la suspension d'un journal. Trois sont classées, une seule reste en cours d'examen.

En 1934 jusqu'à ce jour, il y a eu cinq pétitions sur des sujets de minime importance, actuellement en cours d'examen devant les comités du Conseil.

Si la situation de la minorité hongroise était en réalité aussi tragique que l'a dépeinte le délégué de la Hongrie, si cette minorité souffrait vraiment les horreurs et vexations dont on a parlé, est-il concevable que le désespoir de 1.300.000 habitants n'ait trouvé d'autre soulagement, pendant dix années, que la présentation d'une vingtaine de pétitions au Conseil – en moyenne deux par année – et portant sur des sujets pour la plupart sans grande gravité. Pourquoi cette abstention, ce silence farouche dans les pires souffrances? Méfiance envers la justice du Conseil, difficultés de la procédure? Mais pourtant, sous le régime de la plus grande terreur, une lettre est vite envoyée à Genève. On n'en a envoyé que très peu, bien que des officines pour la fabrication de telles pétitions existassent en plusieurs endroits. Pourquoi? Je laisse à tout homme de bonne foi le soin de donner la réponse.

Dans le long exposé des violations aux traités commises par la Roumanie, le représentant de la Hongrie insiste sur la non conformité de plusieurs lois roumaines – y compris la Constitution du Royaume – avec les obligations du Traité des minorités.

Comme je lui ai contesté le droit de regard qu'il s'arroge sur les minorités, il ne sera pas étonné si je lui conteste, de la manière la plus nette et la plus formelle, le même droit de regard sur la législation interne de mon pays. Il me serait facile de démontrer à mes collègues des délégations ici représentées – je vois parmi nous beaucoup de juristes éminents – que ces violations sont purement imaginaires. Mais si je le faisais, notre président serait en droit de m'interrompre et de me prier

de reserver cette demonstration pour le cas – à mon avis extremement peu probable – où cette question de la conformité ou de la non conformité de nos lois avec les traités signés par la Roumanie, serait portée devant le Conseil de la Société des Nations ou devant la Cour de la Haye, par ceux que les traités autorisent à le faire. D'ailleurs, plusieurs de ces lois incriminées et notamment les lois scolaires, ont fait l'object de l'examen du Comité du Conseil à l'occasion des réclamations du parti magyar de Transylvanie. Toutes les pétitions relatives aux lois sur l'enseignement ont été classées, comme l'ont été également d'autres demandes que maintenant le délégué de la Hongrie reprend pour son propre compte. Est-ce que par hasard le représentant de la Hongrie entend en appeler des décisions du Conseil auprès de l'Assemblée ou de sa Commission politique?

Laissant de coté la question des lois roumaines, à en croire le représentant de la Hongrie, il n'y aurait que discriminations, inégalités, contrainte, vexations dans le traitement de la minorité hongroise en Roumanie: l'enfer, en somme. Comment se fait-il donc que nous ne l'ayons appris qu'après tant d'années de fonctionnement de la protection des minorités? Il y a encore quelques mois, dans une autre requête du gouvernement hongrois au Conseil, relative à des incidents de frontière entre la Hongrie et la Yougoslavie, on delivrait un certificat de bonne conduite au gouvernement roumain, en constatant les bonnes relations des deux côtés de la frontière roumano-hongroise, étendue et ouverte, et le manque total de conflits ou de vexations. Mais, si les Roumains sont convenables aux frontières, ils sont, paraît-il, d'affreux tyrans à l'intérieur de leur pays. Ils confisquent les biens des Hongrois, ils les soumettent à des impôts plus lourds que ceux des autres ressortissants, ils leur retirent selon leur bon plaisir les droits à la nationalité, ils ne leur accordent ni liberté d'enseignement, ni liberté de culte, ni liberté d'user de leur langue maternelle, ni liberté de pensée ou d'opinion. La Roumanie ne tolère pas les écoles minoritaires, ne les aide pas, ne contribue pas à leur entretien. Voyons un peu la réalité. Voyons, par exemple, comment la Roumanie entrave la liberté des cultes. La loi que M. de Eckhardt incrimine mais qui, à l'occasion de sa confection, avait recueilli l'assentiment de la plupart des parlementaires représentant les minorités, accorde un statut légal à toutes les églises minoritaires. L'Etat roumain contribue, sur son budget, aux traitements du personnel des cultes des minoritaires. Vous me permettrez de vous donner quelques chiffres. En 1924, l'Etat roumain dépense pour ce personnel 40.820.000 lei; en 1925, plus de 44 millions, en 1926, plus de 57 millions; en 1927 le chiffre monte à 103 millions; en 1928 à 150 millions; 160 millions en 1929 et 180 millions en 1930. Je vous prie de remarquer que, l'ancien royaume et la Bessarabie ayant le rite grec-orthodoxe comme religion dominante, les plus nombreuses églises minoritaires se trouvent en Transylvanie où il y a jusqu'à 7 cultes historiques.

Voyons pour l'enseignement. Bien entendu, nos lois scolaires ne plaisent pas à M. de Eckhardt. Je n'y puis rien. Mais le Comité du Conseil ne les a pas trouvées contraires aux traités. Cela me suffit. Voyons quelques chiffres.

Avant 1918, il y avait en Transylvanie 2.392 écoles roumaines, entretenues bien entendu par les Roumains de leurs propres deniers; 2.588 écoles magyares dont 1.497 écoles d'Etat et 287 écoles allemandes; 52 lycées hongrois, 5 roumains et 9 allemands; 22 écoles de commerce hongroises, une roumaine; 24 écoles normales hongroises, 6 roumaines. Dans aucune école d'Etat, il n'y avait d'enseignement en

roumain. Après le rattachement de la Transylvanie à la Roumanie, nous trouvons, en 1923, 1020 écoles roumaines de l'Etat pour 562 écoles hongroises et 106 de diverses nationalités.

La même proportion a été gardée dans la création des autres écoles, gymnases, lycées, écoles de commerce, etc. En 1930, nous trouvons 1.419 écoles où l'enseignement est donné en langue magyare, dont 483 écoles primaires d'Etat, 879 écoles primaires confessionnelles, 6 écoles secondaires de l'Etat, 52 écoles secondaires confessionnelles. L'Etat roumain a entretenu 260 écoles primaires et 223 sections d'école primaires, toutes ayant le hongrois comme langue d'enseignement. En 1929-1930, l'Etat roumain a dépensé 103.660.282 lei pour l'entretien des écoles primaires minoritaires et 18 millions pour les écoles secondaires. Comme vous le voyez, l'Etat roumain ne s'est montré ni avare ni oppresseur. Il a fait son devoir envers la minorité hongroise, favorisant partout la création d'écoles hongroises et en créant lui-même. Comme gratitude, il obtient la censure de M. de Eckhardt.

Voyons maintenant comment la Roumanie opprime les manifestations de l'opinion et de la pensée exprimée en langue hongroise. En Transylvanie, d'après les statistiques de la présidence du Conseil, paraissent 320 publications en langue magyare – journaux et périodiques – dont 250 ont commencé à paraître après 1918. Dans une seule ville, Oradea-Mare, paraissent 35 publications périodiques dont 8 journaux quotidiens. De ces publications, 32 ont commencé à paraître après 1918. Il y a, en Transylvanie, 8 théâtres hongrois stables. Avant la guerre, il n'y avait pas de théâtre roumain on Transylvanie.

Je ne vais plus vous fatiguer avec des chiffres ou avec la discussion détaillée de toutes les affirmations du délégué de la Hongrie. Comme je l'ai dit, il présente comme griefs nouveaux une série de faits qui ont déjà été portés à la connaissance du Conseil et que le Conseil n'a pas retenus après examen des pétitions présentées.

Il n'est d'aucun intérêt pour vous de savoir s'il est vrai ou non qu'il est défendu aux journaux de Transylvanie de désigner les localités par leur nom hongrois (pourtant, il y a un grand nombre de journaux qui portent le nom de la ville en hongrois), si les sociétées sportives ont été contraintes ou non de prendre des noms roumains et de faire leur correspondance en roumain, si les enseignes libellées en hongrois paient un droit plus élevé que celles qui le sont en roumain, etc... Vous avez des questions plus importantes à méditer et à résoudre, et qui sont réellement de votre compétence.

En brossant son tableau, le représentant de la Hongrie affirmait qu'il n'avait pas l'intention de créer des différends, mais bien de contribuer à remédier au mal. Il invitait la Roumanie à respecter les traités. Nous n'avons pas attendu les aimables injonctions de M. de Eckhardt pour ce faire. La Roumanie s'est fait, avec ses alliés de la Petite Entente, un dogme du respect des traités, en matière de minorités comme en toute autre matière. Nous constatons seulement comment les dispositions de protection des minorités peuvent être retournées et utilisées pour d'autres fins que celles qui ont été prévues par les traités et comment des agitations continuelles et stériles peuvent être entretenues à peu de frais. Si le représentant de la Hongrie croit que l'apaisement et la concorde, nécessaires dans une société des nations, peuvent être obtenus par des moyens tels que ceux qu'il vient d'employer, je prendrai la liberté de lui dire, en toute franchise, qu'il n'a pas trouvé le moyen le meilleur.

M. FOTITCH (Yougoslavie). Après l'intervention de mon collègue de Roumanie, qui a donné des explications substantielles en réponse au discours du délégué de la Hongrie, j'aurais pu me borner à vous déclarer que je me rallie entièrement à ce qu'il vous a dit. Mais étant donné quele délégué de la Hongrie, quoique cette fois-ci il n'ait pas parlé de mon pays, le réservant probablement pour une autre occasion, a touché des points d'ordre général, je me vois obligé de revenir devant vous sur de vieilles controverses. Le délégué hongrois, dans son discours, a réclamé avec force pour l'Assemblée le droit de connaître même des cas concrets. A l'appui de sa thèse, il a cité l'article 3 du Pacte. Je lui dis tout de suite que, là-dessus, nous sommes tout à fait d'accord. Nous n'avons jamais soutenu que l'Assemblée n'avait pas le droit de s'occuper du problème des minorités, mais le point sur lequel nous différons, c'est que l'Assemblée, comme telle, n'a le droit de s'occuper de ce problème que dans son ensemble, du point de vue général, les cas concrets ayant été formellement réservés par les traités au Conseil de la Société des Nations et à la Cour permanente de justice internationale. Le délégué hongrois a cité l'article 3 du Pacte, mais je le prie de vouloir bien se reporter, en ce qui concerne la Yougoslavie, à l'article 11 du traité de minorités. Le délégué hongrois a cité également un passage du rapport du Comité des Trois dans lequel il voit la confirmation de sa thèse et dans lequel, pour ma part, je vois la confirmation de la nôtre. Que dit ce passage du rapport? „Il est nécessaire de prendre des mesures pour que la Société des Nations puisse se tenir eu courant de l'évolution d'ensemble du problème des minorités, observer et suivre de près ce problème et s'assurer ainsi du sort même des minorités. De cette façon seulement sera réalisée une véritable garantie de la part de la Société des Nations et, de cette façon seulement les cas concrets, portés devant elle, pourront être appréciés à leur juste valeur". Devant qui? Devant l'organe compétent pour les questions de minorités, c'est-à-dire devant le Conseil de la Société des Nations et, éventuellement, devant la Cour permanente de justice internationale.

Mais, dans le discours du delégué de la Hongrie, il y a un point sur laquel je voudrais particulièrement m'arrêter. Pour la première fois, je crois, le délégué hongrois élargit se thèse. Il réclame un droit de regard sur l'exécution des conventions de minorités. A l'appui de ce droit, il cite les articles 44 et 47 du Traité de Trianon, d'après lesquels les Etats successeurs ont reconnu et confirmé, vis-à-vis de la Hongrie, leur engagement d'agréer l'insertion dans un Traité conclu avec les principales puissances alliées et associées des dispositions jugées nécessaires par ces puissances pour protéger dans les Etats successeurs les intérêts des habitants qui diffèrent de la majorité de la population par la race, la langue ou la religion. „Et le délégué de la Hongrie en conclut: „Cette stipulation du Traité de Trianon accorde formellement à la Hongrie un droit de regard quant au sort des minorités hongroises dans les Etats successeurs".

Cette thèse, si elle était adoptée, renverserait complètement le système sur lequel se fonde la protection des minorités. Que disent ces articles 44 et 47? „ .....engagement d'agréer l'insertion, dans un Traité conclu avec les principales puissances alliées et associées, des dispositions jugées nécessaires par ces puissances pour protéger" dans les Etats successeurs... Notre obligation en vertu des articles 44 et 47 a été remplie par la conclusion de ce Traité avec les principales puissances; notre obligation envers la Hongrie a également été remplie par la conclusion de ce

Traité. Dès lors, il n'y a aucun problème direct de minorité, il y a un problème entre nous et le Conseil de la Société des Nations.

A ce sujet, qu'il me soit permis de me référer au discours prononcé hier par le représentant du Royaume-Uni, M. Eden, et dans lequel je relève le passage suivant:

„D'une façon générale, le système des minorités poursuivait donc un double but: en premier lieu, assurer la tranquillité de l'Europe en veillant, autant que possible, à ce que ces minorités jouissent de l'égalité de traitement; en second lieu, faire en sorte que les questions pouvant naître d'une prétendue discrimination à l'égard d'une minorité ne soient pas traitées comme un différend entre le pays auquel appartiennent les membres de la minorité et le pays auquel les rattachent des liens de race, mais au contraire comme une question devant être réglée, pour ainsi dire, d'une manière impersonnelle par la nouvelle organisation internationale en voie de création au sein de la Société des Nations".

J'attire particulièrement l'attention du représentant de la Hongrie sur ce deuxième point: „d'une manière impersonnelle" disait M. Eden avec qui je suis d'accord. Je crois que c'est de cette façon seulement que les injustices peuvent être redressées. La façon personnelle dont le délégué de la Hongrie a traité hier ce problème ne saurait mener au véritable but.

Je voudrais toucher un autre point et m'arrêter aux motifs qui ont amené cette intervention vigoureuse de M. de Eckhardt. Celui-ci disait qu'il voulait attirer l'attention de l'Assemblée et de toutes ses délégations sur le sort tragique des minorités hongroises, et qu'il était surtout préoccupé du souci des bonnes relations entre la Hongrie et ses voisins. Je me demande si cette méthode est vraiment la meilleure. Pour redresser les injustices qui peuvent exister, une procédure a été établie; je ne crois pas que cette procédure soit fermée à la Hongrie elle-même, mais on a l'impression qu'ayant été établie à Madrid par des gens de bonne foi, qui avaient réellement le souci de donner aux organes du Secrétariat des pouvoirs suffisants pour remplir la mission qu'ils détiennent des traités de minorités, cette procédure a été réservée aux agitateurs professionnels. Si je prends le cas de la Yougoslavie et des pétitions de la minorité hongroise habitant mon pays, je constate qu'environ une pétition sur quinze est signée par des minorités habitant la Yougoslavie. Je ne sais pas si j'apprends quelque chose à M. de Eckhardt en disant que la plus grande partie des pétitions provient d'un bureau spécial situé à Budapest, dont le directeur a le titre aimable de „Secrétaire de la Ligue hongroise pour la Société des Nations et de la Ligue révisionniste", et qui nous a gratifiés, rien qu'au cours de l'année dernière, de 10 pétitions. Je ne voudrais pas lui faire ici de la réclame en citant son nom, mais vous conviendrez que nous sommes en droit de nous demander si ces pétitions avaient réellement le désir d'attirer l'attention des autorités compétentes yougoslaves sur certains cas ou sur certaines injustices qui auraient pu être commises à l'égard de la minorité hongroise.

Nous sommes, je crois, en droits de dire que le fait de porter des questions minoritaires devant la Société des Nations est avant tout motivé par des soucis de propagande et de campagne contre notre pays.

Un autre fait nous confirme dans cette conviction. Vous ne devez pas ignorer qu'au cours de la présente session toute une atmosphère d'agitation a été crée autour de ce problème. Vous avez dû tous recevoir dans votre courrier soit des compliments de la délégation hongroise, soit, de source anonyme, certains tracts

dans lesquels vous avez pu retrouver les arguments qu'a développés hier M. de Eckhardt. Est-ce là vraiment la meilleure façon d'aborder ce problème? M. le délégué de la Hongrie voudra bien convenir avec moi qu'il a fait fausse route.

M. BENES (Tchécoslovaquie). Je n'avais pas l'intention cette année, contrairement à ma tradition déjà établie, de prendre la parole dans le débat sur les minorités. Mais la question a été posée, cette fois-ci, d'une autre façon que les années précédentes, et je voulais me contenter du communiqué du Conseil permanent de la Petite Entente qui constatait que nos trois Etats maintenaient le point de vue défendu ici même depuis plusieurs années. Mais, au fur et à mesure cue le débat se développait, les propositions primitives, comme celle de M. Raczynski et celle de M. Frangulis, ont été retirées ou modifiées, ou de nouvelles propositions ont été présentées. Lorsqu'en outre un discours d'accusation contre un pays ami a été prononcé, je me suis vu forcé de prendre tout de même la parole pour qu'on ne tombe pas dans les erreurs que nous avons déjà évitées à plusieurs reprises dans cette Commission. Nous les avons évitées grâce à un examen approfondi et parce que tous les membres de la Commission s'étaient rendu compte à la fois de la compétence de l'Assemblée et de celle du Conseil telles qu'elles sont stipulées dans le Pacte ainsi que dans les traités de minorité.

La discussion de la proposition polonaise a fait ressortir, et c'est un de ses grands mérites, que les traités de minorité ne sauraient être modifiés sans l'assentiment du Conseil, et que d'autre part ni l'Assembée, ni la Commission n'ont qualité pour se prononcer pour ou contre leur modification, car en agissant ainsi elles toucheraient au fond même de ces traités. N'importe quel gouvernement a le droit de s'adresser à cet effet au Conseil sous sa propre responsabilité, mais la Commission et l'Assemblée, si elles ne veulent pas dépasser leur compétence, ne peuvent pas toucher au fond des traités de minorités.

Je ne pourrais donc pas voter une résolution ou un voeu qui serait présenté ici à ce sujet. C'est pour cette raison que depuis plusieurs années on s'est appliqué à rédiger le rapport de la dixième Commission de manière à présenter seulement à l'Assemblée un tableau exact de la discussion, sans avoir jamais voulu aller plus loin.

J'ai voulu dire à la Commission que je resterai, comme les années précédentes, sur cette position, parce que c'est la seule qui soit legale et qui doive par consequent être respectée.

Une tout autre question est celle de la généralisation de la protection des minorités, question indépendante de la première, question politique qui peut être examinée et décidée ici, parce que l'Assemblée peut légiférer, décider, se prononcer sur les obligations qui seraient eventuellement assumées par tous les Membres sans distinction. Si elle décide, elle doit le faire pour tous et non seulement pour quelques-uns.

Si je reviens sur cette question en ce moment, après la clôture du débat sur la proposition polonaise, je ne pèche pas contre une régle de procédure, parce que le Président, d'accord avec vous, a réservé le vote touchant cette question à la fin du présent débat. Ne voulant pas parler deux fois, je m'explique tout de suite et montrerai ainsi le motif de mon vote éventuel.

Je me permettrai ici de faire entre parenthèses une remarque importante. Si, au cours des années précédentes, je me suis à plusieurs reprises déclaré pour la généralisation, c'est parce que c'était une conséquence naturelle de ce qui s'est

passé au sein de la Commission: diverses délégations sont venues s'attaquer à des traités de minorité existants en demandant leur élargissement. Elles ont oublié que ni la Commission ni l'Assemblée n'avaient aucune compétence en cette matière et que c'était au Conseil seul qu'il appartenait de donner son assentiment à la modification de ces traites. En le constatant, j'ai eu l'occasion de démontrer que l'Assemblée pourrait élargir ou réduire ces traités dans un seul cas, c'est-à-dire si vous vous décidez tous à accepter ces traités ainsi modifiés en unifiant de cette sorte la legislation minoritaire pour tous les Membres de la Société. En effet, je le répète, l'Assemblée ne peut légiférer que pour tous les Membres et non pour quelques-uns seulement.

C'est dans ces circonstances que, me basant sur la doctrine juridique admise par la Société des Nations, je constatais la possibilité de généralisation des obligations minoritaires, principe auquel, comme l'a dit M. Fotitch, les Etats de la Petite Entente restent, dans leur doctrine, attachés.

Cette question est aujourd'hui élucidée, elle est claire pour tout le monde, aujourd'hui plus qu'auparavant, grâce à la proposition polonaise et au debat qui l'a suivie. Je m'en félicite. Une bonne contribution a été ainsi apportée à l'étude de la question des minorités à la Société des Nations.

Si donc une proposition quelconque devait sortir de cette Commission, tendant soit à créer un comité d'études soit à prier le Conseil de s'occuper de la question, je n'ai guère besoin de dire qu'elle ne peut aucunement toucher, en quoi que ce soit, aux traités minoritaires en vigueur dans certains Etats. Elle doit s'occuper du problème des minorités exclusivement en application égale à tous les Membres de la Société des Nations.

Excusez-moi si j'insiste sur ce point. En effet, la délégation tchécoslovaque ne demande rien à ce sujet. Mon pays applique scrupuleusement les traités signés et continuera à les appliquer. Mais, depuis cinq ou six ans, ce principe a été l'object de discussions et de luttes tellement décisives ici même que ce serait vraiment une pure perte de temps que de recommencer ces discussions. Je me permets de toucher ces questions, parce que, si je comprends bien, et comme je l'ai déjà dit, le vote des résolutions ayant trait à ce problème est réservé à la fin du présent débat. Telle est la première question dans laquelle je tenais à préciser mon point de vue et celui de plusieurs de mes amis.

Un autre point de la présente déclaration a trait au discours prononcé hier par le délégué de la Hongrie. La plus grande partie de son discours – comme cela a déjà été souligné – ne relève pas de la competence de la Commission; mais puisqu'il a cru devoir soulever ici cette question et prononcer un long discours sur les faits concrets qui sont exclusivement du ressort du Conseil – ce qui, j'espère, n'aura plus lieu – tous ceux auxquels il s'est adressé ne peuvent que répondre et se défendre contre les attaques. Permettez-moi, après mes collègues roumain et yougoslave, d'y ajouter un court commentaire.

Vous en serez étonnés peut-être, puisque le délégué de la Hongrie n'a même pas prononcé le nom de mon pays. Cela est vrai, mais on ne sait pas, mon tour peut venir aussi, et ce serait tout-à-fait normal. Il m'excusera donc si je ne suis pas son exemple.

Je parlerai avec loyauté, courtoisie et modération, mais aussi avec franchise et honnêteté.

Notre honorable collègue m'a quelque peu mis en cause en constatant que, dans mon discours d'ouverture de la 15ème Assemblée, j'ai omis de mentionner, parmi les postes passifs de la Société des Nations, le poste à son avis le plus pasif de tous, à savoir celui de la décadence de la protection des minorités.

Ayant toujors eu le plus grand souci d'objectivité, j'ai fait hier soir mon examen de conscience pour voir si vraiment la constatation de M. de Eckhardt était exacte. J'ai procédé à l'analyse minutieuse du problème minoritaire et je suis arrivé à peu près aux conclusions suivantes:

1) Tout d'abord, l'affirmation catégorique sur l'état actuel de la protection des minorités sous la forme employée par M. de Eckhardt est, à mon avis, inexacte. Elle me paraît surtout grandement exagérée. Elle n'est que partiellement vraie; en effet, on peut parler d'un certain discrédit de cette protection dans son ensemble mais, malgré cela, on a obtenu des résultats déjà considérables. A ce point de vue je prends aussi résolument et nettement la défense de la Société, de son Conseil, de son Secrétariat, en somme de notre Institution. Ils ont toujours pleinement fait leur devoir et accompli ce qui était du domaine de leurs possibilités.

Mais pas contre, un certain discrédit a frappé tout de même et incontestablement les diverses pratiques de la défense des minorités, qui jettent malheureusement sur cette activité de la Société souvent une lumière fâcheuse, compromettant une bonne cause et englobant la Société dans des pratiques condamnables. En effet d'oú vient ce discrédit?

M. Eden a admirablement défini hier les intentions des auteurs des traités de minorités quand il a constaté que leur but était de traiter ces questions délicates au sein du Conseil, en dehors des passions des pays et des nations intéressés, par un tribunal impartial, en vue de les tranquilliser, d'éviter que ne s'enveniment des luttes inutiles, en vue enfin de régler les différends dans une atmosphère de bonne volonté et d'entretenir ainsi de bonnes relations entre les pays voisins.

Au lieu de cela, nous avons assisté pendant de longues années à des campagnes et à des agitations publiques systématiques, décrivant la vie des minorités dans certains pays comme un véritable enfer. On s'est servi des problèmes de minorités dans un but totalement différent du but originaire qui est de garantir aux minorités le minimum nécessaire de droits qui leur sont assurés par les traités.

L'object de ces campagnes était de faire de ce problème l'instrument d'une politique déterminée, dirigée contre la consolidation du pays en question, d'une politique ayant pour but de créer constamment des difficultés à certaines Etats en vue d'entretenir des mouvement séparatistes et révisionnistes. Ce que je dis là n'a rien de nouveau. Vous le savez tous. On ne s'en cache même pas toujours. Je ne fais que le constater.

Les pays visés se défendent à juste titre, et tout cela nuit aux minorités. Cela nuit au but idéal que les traités se sont proposés. Cela discrédite, somme toute, l'idéologie de la protection des minorités.

2) Une sorte de dégénérescence toute spéciale de cette pratique politique est un cas qui me paraît tout particulièrement compromettant pour ceux qui s'en servent.

On développe une action minoritaire singulièrement tendacieuse, quelquefois grossière, dans les pays visés et dans certains centres de la vie internationale. Cette action est payée et pratiquée par des individus qui en font leur métier et qui sont choisis généralement avec peu de goût et peu de souci de la morale politique et de

la morale tout court. Cette propagande ne cherche qu'à provoquer par des généralisations inexactes, par des affirmations vagues et gratuites présentées dans les réunions publiques, dans les journaux facilement accessibles, payés ou fondés dans ce but, dans les congrès internationaux, etc., des sentiments de malaise, d'injustice, d'exaspération. Jamais encore je n'ai vu un seul cas où l'on aurait rendu objectivement justice à tel ou pays en cause ce qu'il avait déjà fait pour les minorités, en constatant qu'il manifestait une bonne volonté et tâchait d'appliquer raisonnablement les traités de minorités. Ce n'est qu'un travail de dissociation et très souvent d'anarchie. Tout cela est extrêmement loin du but idéal des créateurs des traités de minorités.

Voilà quelles sont, si j'analyse objectivement la question, les grandes raisons du discrédit de la protection des minorités.

3) M. de Eckhardt en a invoqué une troisième, égalemant très importante, à savoir la non-application des traités de minorités par certains Etats. Il a parfaitement raison. C'est un des très graves arguments dont on se sert à juste titre lorsqu'on constate le discrédit de la protection des minorités, et je n'ai aucun scrupule à le dire. Je veux être objectif.

Il faut donc examiner cette question soigneusement, sans aucune exagération, sans passion et sans poursuivre des buts qui n'ont rien de commun avec le véritable souci du sort des minorités protégées, où qu'elles se trouvent. Il faut se soucier de l'application de tous les traités et non pas vouloir appliquer les uns et violer les autres. L'organe compétent, pour ces questions, est le Conseil de la Société des Nations. Mon Gouvernement est prêt à accepter toujours d'avance ses décisions à ce sùjet.

4) A ce point de vue, continuant, sur l'invitation de mon collègue de Hongrie, l'analyse de ce discrédit de la protection des minorités, je suis arrivé à une forme spéciale de cette troisième cause de discrédit. C'est lorsqu'un pays se plaint tout le temps, parfois avec violence et tapage, de l'oppression des minorités, de la non exécution des traités sacrés et ne se gêne pas, cependant, pour ne pas exécuter lui-même ces traités sacrés, pour ne pas respecter le droit sacré des minorités qu'il a sur son propre territoire et pour pratiquer, en général, un régime minoritaire plus intolérant et beaucoup moins juste que le pays qu'il accuse tout le temps devant le monde. De tels procédés achèvent, à mon avis, de détruire toute la confiance en cette politique minoritaire; ils discréditent notre haut idéal et toutes nos déclarations idéalistes, nos appels à la justice; ils nous enlèvent à tous la confiance de l'opinion publique internationale en cette matière.

Avant de revenir sur ce sujet, permettez-moi d'ouvrir ici une parenthèse. Dans son discours d'hier, notre collègue de Hongrie a dit entre autres:

„Le symptôme le plus grave de cette situation me semble être la tendance très manifeste, au cours de ces derniers temps, à négliger et à enfreindre, dans une mesure de plus en plus grande, les stipulations, nommées "sacrées" par M. de Valera, des traités de minorités. Ces traités ne peuvent pourtant pas rester lettre morte.

„D'autres pays, par contre, ont accepté solennellement le contrôle de la protection des minorités aux fins d'obtenir des territoires nouveaux et considérables; mais, au lieu de protéger leurs minorités, ils les oppriment systématiquement et rendent de ce fait illisoire la garantie même de la Société des Nations. Cette attitude comporte le grave danger de menacer les bons rapports entre les pays voisins et la

paix même de l'Europe. Le fondement même de la Sciété des Nations, à savoir le respect des engagements pris, en tout ce qui a trait à la protection des minorités, en pourra être éblanlé. A la place des principes d'humanité et de morale qui, dans une civilisation avancée comme la nôtre, devraient être décisifs, on voit triompher le principe primitif du plus fort".

Je ne sais pas si mon collègue a visé mon pays. Mais cela est secondaire puisque, depuis que les troits pays de la Petite Entente forment une communauté politique internationale, si l'un est visé, tous les trois le sont. Je dois donc me défendre.

Je suis connu, ici même et ailleurs, comme celui qui s'occupait déjà des questions de minorités à la Conférence de la Paix, qui a pris part, depuis, à toutes les discussions ici, à Genève, aux divers débats dans le Parlement tchécoslovaque, dans le forum international, etc. M. Raczynski a dit ici hier, avec l'assentiment de vous tous, que je ne suis pas chauvin.

Je suis avec attention toutes les publications, livres et revues, tous les congrès internationaux minoritaires, et je constate avec joie, même avec une fierté que vous trouverez tous légitime, qu'on reconnaît généralement dans le monde que le régime des minorités chez nous est libéral, que la politique du Gouvernement tchécoslovaque tâche d'être très raisonnable à ce sujet, que la vie publique chez nous est basée sur le respect de la liberté et de la dignité de la personne humaine et que surtout, si l'on considère notre système, on voit qu'il essaie de se rapprocher, sur bien des points, du système suisse.

Tout n'est pas parfait non plus chez nous, comme ailleurs, c'est entendu; mais nous faisons de notre mieux, nous avons la bonne volonté et nous pouvons montrer de très bons résultats en ce qui concerne l'application des traités de minorités. Je pourrais non seulement vous produire ici des statistiques, des faits, des chiffres relatifs aux écoles, aux fonctionnaires, aux tribunaux, etc., mais encore vous citer des centaines de témoignages d'étrangers et de spécialistes impartiaux en la matière. En somme, nous appliquons soigneusement le traité de minorités.

Mais je voudrais constater un autre fait important: depuis quinze ans que le système de protection des minorités existe chez nous, le Gouvernement tchécoslovaque n'a jamais eu à se défendre devant le Conseil. Il y a eu des pétitions, certes, pas trop nombreuses du reste, mais il y en a eu. Or, la politique du Gouvernement tchécoslovaque a consisté à procéder de la façon suivante: a) s'il y avait des pétitions fondées, nous ne soulevions jamais des questions de prestige ou des discussions inutiles et prolongées. Le Gouvernement mettait tout simplement l'affaire en ordre, dès qu'il avait pu connaître du cas, et avant même que le contrôle international pût s'exercer; b) si la pétition n'avait pas de fondement et s'il s'agissait de calomnies ou de propagande grossière et d'abus du système de protection dans des buts politiques déterminés – cela a été jusqu'à présent le cas pour la plus grande majorité des pétitions présentées contre nous – nous avons répondu nettement, clairement, ouvertement, avec précision, au Comité des Trois et, jusqu'à présent, le Comité des Trois nous a toujours donné raison.

4. Je ne vous parle pas en vain. En voici un exemple frappant qui, du reste, n'est qu'un cas pris parmi de nombreux autres cas semblables. Je le cite parce qu'il est très important et qu'il caractérise notre politique minoritaire. L'année dernière, l'honorable délégué de la Hongrie a porté, dans un discours semblable à celui qu'il a prononcé devant vous hier, une accusation inexacte contre la Tchécoslovaquie au

sujet de la Russie subcarpatique. C'est le territoire qui nous a été atribué à condition de lui donner, au moment utile, une autonomie locale spéciale. Quant nous avons obtenu ce territoire, il était, à cause de la politique nationaliste de l'ancien régime, dans un état lamentable à tous les points de vue. Donner immédiatement à ce territoire l'autonomie, aurait été désastreux pour le territoire lui-même. Depuis quinze ans, le fait que nous ajournons l'octroi de l'autonomie – ce qui du reste n'est pas de notre faute – est l'objet d'accusations réitérées de la part d'une propagande politique tendancieuse. Finalement, une pétition du genre de celle que je signalais a été présentée au Secrétariat. En 1932, le Comité des Trois, composé des représentants de la France, de la Grande-Bretagne et du Mexique, a étudié la question à fond, et voici le jugement que ce Comité a porté sur notre politique, sur notre attitude, sur nous procédés. On le trouvera dans le document de la Société des Nations N° C.5.1934.I., page 33. J'ai donné mon assentiment au Conseil pour que l'ensemble du dossier soit publié. Il contient une documentation volumineuse qui présente à la fois l'accusation et la réponse. Dans leur lettre, les trois représentants des trois Puissances que j'ai nommées ont dit, entre autres, ceci:

„Dans la réunion qu'il a tenue le 11 octobre 1933, le Comité a examiné la volumineuse documentation qui lui était soumise et s'est félicité de la franchise, de la précision et de la clarté des observations du Gouvernement tchécoslovaque, sur tout les points abordés dans la pétition, notamment ceux qui ont trait à l'usage de la langue, à l'administration scolaire, aux divers degrés de l'enseignement, etc.

"Le problème de l'octroi au territoire de la Russie subcarpathique de l'autonomie prévue par les articles 10 et suivants du Traité de minorités avec la Tchécoslovaque, qui a déjà été abordé dans plusieurs pétitions et qui est repris dans la pétition actuelle, ne pouvait manquer de retenir l'attention du Comité. Le Comité a été heureux de relever à cet égard, dans les observations du Gouvernement Tchécoslovaque, que l'éducation politique entreprise en vue de préparer à l'autonomie la population du territoire visé, continuait à se poursuivre dans des conditions favorables et avait même marqué d'importants progrès. Selon ces mêmes observations, le principal obstacle à la réalisation de cette autonomie tiendrait, à l'heure actuelle, à la crise économique et à la difficulté qu'aurait, dans les conjonctures présentes, la Russie subcarparhique à supporter avec ses seules ressources les fais d'une administration autonomo. En reconnaissant la valeur de cet obstacle, de caractère temporaire, le Comité fait confiance au Gouvernement tchécoslovaque pour poursuivre jusqu'à son terme l'action qu'il a entreprise en vue d'une complète exécution des dispositions du Traité de minorités dont il est signataire.

„Jusqu'à cette échéance, dont il veut espérer que des circonstances meilleures permettront dans un avenir prochain d'envisager la date, le Comité a d'ailleurs pu constater, par les dispositions constitutionelles et législatives largement citées par le Gouvernement tchécoslovaque, que les droits de la population de la Russie subcarpathique sont garantis et réservés par la législation intérieure."

Comme je l'ai indiqué, j'ai donné mon assentiment au Conseil pour que l'ensemble de la publication soit transmis à tous les Membres de la Société des Nations.

J'ai cité ce document pour vous faire voir notre attitude et comment nous concevons nos devoirs. Je dis tout cela pour constater objectivement que le fait de lancer des accusations générales prétendant que les traités de minorités ne sont pas appliqués, qu'ils sont ineficaces, n'est pas suffisamment objectif et que cela produit un sentiment d'injustice à l'égard de la Société des Nations. Nous avons toujours rempli nos engagements. Nous avons donné à nos minorités plus que les traités ne nous imposent. Que les minorités politiquement fortes demandent plus que ne prescrivent les traités de minorités, c'est vrai et cela est du ressort de la politique intérieure. Cela est naturel et c'est le jeu normal de la politique. La minorité est généralement mécontente par sa nature même. Je ne connais pas une seule minorité contente, sauf dans un seul cas, quand elle gouverne, et cela arrive. Que, néanmoins, des abus locaux puissent se produire et se produisent aussi chez nous, je ne le nie pas, mais je caractérise, par mes explications, notre politique générale et je suis, à ce sujet, très catégorique. Nous ne désirons rien en ce moment, au sujet des traités de minorités; nous les respectons et nous les respecterons. Nous n'avons, jusqu'à présent, formulé aucune accusation contre personne, et nous n'avons pas présenté de plaintes contre les autres pays, ce qui ne signifie pas qu'il n'y ait pas de cas vraiment sérieux à notre connaissance qui devraient venir devant le Conseil. Mais nous avons toujours voulu éviter les controverses inutiles, nous avons voulu donner une preuve de bonne volonté et de modération. Nous avons, surtout, toujours attendu que ceux qui se plaignent commencent par remplir leur devoir, pour que leur cause soit vraiment forte.

Pour vous le prouver, je vous ferai un exposé comparatif de l'attitude de la Hongrie vis-à-vis des Slovaques sur son territoire et de l'attitude que la Tchécoslovaquie a prise vis-à-vis des Magyars en Slovaquie.

Je prends un seul aspect de la question: les écoles minoritaires dans les deux pays. A ce sujet, je n'ai aucune intention de lancer des accusations; je vais simplement présenter les faits, car, à mon avis, c'est le meilleur service que l'on puisse rendre aux minorités, en montrant le véritable état de choses.

En Hongrie, on distingue trois types d'écoles dites minoritaires:

Type A: l'école où la langue slovaque est la langue d'enseignement;

Type B: l'école où certaines matières sont enseignées en magyar, les autres dans la langue slovaque;

Type C: l'école où la langue slovaque est seulement une matière d'enseignement, tandis que toutes les autres matières sont enseignées exclusivement en magyar.

D'après les statistiques hongroises – les dernières que j'aie pu obtenir – il n'existe en Hongrie aucune école du type A, c'est-à-dire aucune école purement slovaque; il existe trois écoles du type B et 49 écoles du type C. Or, pour le totalité de la minorité slovaque en Hongrie – selon le recensement d'il y a dix ans, cette minorité comprenait 141.000 personnes et, selon le dernier recensement, c'est-à-dire dix ans après, elle n'en comptait que 104.000 – il n'existe que trois écoles dans lesquelles certaines matières seulement sont enseignées en slovaque. Selon les affirmations des statistiques hongroises, il y avait en tout, dans l'ensemble des écoles publiques de Hongrie, 19.000 enfants slovaques, dont 12.000 fréquentaient les écoles exclusivement et totalement magyares. Sur le reste, soit 7.000 enfants, 94 pour cent fréquentaient des écoles magyares où ils pouvaient à peine apprendre le slovaque, et 6 pour cent seulement pouvaient fréquenter les écoles slovaco-magyares.

Cette situation de la minorité slovaque de Hongrie est encore pire dans les autres domaines de l'enseignement. Cette minorité n'a ni une école maternelle ni une école primaire supérieure ni une école d'adultes ni une école commerciale agricole ou professionnelle, naturellement pas d'écoles normales et même pas de cours de la langue slovaque pour les candidats à la profession d'instituteur.

En revanche, quelle est la situation de la minorité hongroise en Tchécoslovaquie?

Selon notre dernier recensement, cette minorité compte 692.000 personnes. Pour cette minorité, il y a chez nous 844 écoles primaires purement magyares, 16 écoles primaires supérieures, 8 lycées, 21 écoles d'agriculture, 5 écoles commerciales, 6 écoles de perfectionnement commercial, 41 écoles de perfectionnement professionnel, soit au total 941 établissements scolaires où l'enseignement est donné en langue magyare.

Bref, en Tchécoslovaquie, il y a une école pour huit à neuf cents personnes hongroises environ.

Je ne veux pas aller plus loin dans la comparaison; je vous laisse le soin de calculer pour combien de personnes de nationalité slovaque il y a une école slovaque ou magyaro-slovaque en Hongrie.

Je pourrais continuer sur un autre terrain, par exemple le terrain politique.

En Tchécoslovaquie, il y a le suffrage universel, le suffrage des femmes, le droit d'association libre, etc.; on compte au Parlament 13 députés et 8 sénateurs magyars.

En Hongrie, pour les Slovaques: rien.

Je pourrais poursuivre en vous parlant de la presse, mais je ne crois pas qu'il soit nécessaire de le faire. Je voulais seulement vous présenter des faits, et non des arguments généraux pour prouver la thèse que je soutiens et que j'ai toujours soutenue au sujet de la politique minoritaire dans tous les Etats.

Je vous montrerai maintenant la situation de la minorité allemande en Hongrie. Qu'il me soit permis de prendre aussi sa défense.

Je vous citerai quelques chiffres:

En 1920, il y avait en Hongrie 551.711 Allemands; an 1930 ils étaient 478.530, ce qui signifie que la minoritè allemande a diminué de 73.181 âmes, c'est-à-dire de 13 pour cent, ce qui est naturellement très surprenant.

En Hongrie, il existe trois types d'écoles minoritaires, types A, B et C. Ce sont les mêmes types dont je vous ai parlé il y a un instant.

D'après les statistiques hongroises, on comptait en Hongrie, en 1930, 43 écoles du type A, 407 écoles des types B et C.

Cela veut dire que les Allemands de Hongrie n'ont que 43 écoles où l'enseignement est fait en allemand; dans les autres écoles, l'enseignement se fait en hongrois et l'allemand n'est qu'une matière d'enseignement.

La minoritè allemande n'a aucune école primaire supérieure et aucune école secondaire.

Au mois de mai, M. Homan, Ministre de l'Instruction publique, a déclaré qu'il y avait en Hongrie 40 écoles allemandes du type A, 191 du type B et 265 du type C.

En commentant, en mai 1933, dans un important discours cet état de choses, le député allemand Bleyer a dit que ce n'est que dans 31 pour cent des écoles

minoritaires allemandes que l'enseignement est donné en allemand; 70 pour cent des enfants fréquentant les écoles primaires ont à peine la possibilité d'apprendre à lire et à écrire en allemand; 90 pour cent des enfants fréquentant les écoles secondaires ne sauraient même pas écrire une simple lettre en allemand.

Les Allemands se plaignent surtout qu'ils n'ont pas leurs propres écoles et demandent qu'on augmente les écoles du type A. Le Dr. Graz a présenté, au nom de la minorité allemande, les revendications des Allemands de Hongrie au Gouvernement; la réponse a été qu'il était impossible de donner suite à ces revendications et d'augmenter le nombre des écoles du type A.

J'ajouterai – et ceci est à l'honneur de mon collègue hongrois – que, au début de 1933, lorsqu'on discutait en Hongrie, au Parlament et dans la presse, la politique minoritaire hongroise, M. de Eckhardt, député hongrois, a pris part à la discussion; il a souligné que les minorités en Hongrie doivent obtenir tout ce que les Hongrois demandent pour les minorités dans les Etats voisins. Il a critiqué la politique minoritaire hongroise en demandant sa révision. Je tiens ici à rendre hommage à cet esprit de justice.

Voici maintenant la situation des écoles allemandes en Slovaquie: en 1930, il y avait en Slovaquie 147.000 Allemands. Cette minorité possédait 119 écoles purement allemandes, contre 43 en Hongrie, pour un demi-million d'Allemands.

J'ajoute – je pourrais donner encore d'autres détails – qu'avant la guerre, en Slovaquie, il n'y avait que 20 écoles magyaro-allemandes et aucune école purement allemande. Cela signifie que, depuis que la Tchécoslovaquie a recouvré la Slovaquie, elle a institué toute une politique minoritaire et elle lui a donné des proportions considérables qui répondent, à notre avis, aux nécessités des traités de minorités.

Voilà les quelques exemples frappants de la politique minoritaire contradictoire et voilà ma conclusion; car, si l'on se plaint de la violation des traités par les autres, on doit les respecter d'abord soi-même; on est ensuite très fort. C'est ce que j'ai indiqué comme la quatrième et la plus grave raison du discrédit dont souffre la protection des minorités. Ayant été ainsi invité par mon honorable collègue à compléter mon discours inaugural de la quinzième Assemblée, j'ai été obligé de procéder à cette analyse générale du problème des minorités, de sa protection et de son application par la Société des Nations. Je répète que je ne suis pas tellement pessimiste; je crois que des résultats considérables ont déjà été obtenus dans un grand nombre de pays.

Je crois que cet exposé est aussi objectif que celui que j'ai présenté à la tribune de l'Assemblée sur les autres postes passifs de l'activité de la Société des Nations.

Je me résume donc. Il y a quatre grandes raisons au malaise régnant dans l'application des traités de minorités:

1) On s'en sert comme instrument d'une politique dissolvante.

2) On fomente et subventionne une propagande tendancieuse par des moyens tout à fait inadéquats et par des professionnels de métier et de moralité très contestable qui nuisent à la bonne cause des minorités et à l'entente des deux Etats intéressés.

3) On n'applique pas toujours les traités comme il faudrait les appliquer. Mais à ce sujet, le Conseil est compétent et il faut se présenter devant lui et exiger de lui cette application. Ce n'est pas l'Assemblée qui est compétente.

4) On se rend doublement coupable quand on se plaint de violation des traités de minorités en pratiquant soi-même un régime de minorités beaucoup plus mauvais. C'est, à mon avis, le cas le plus grave.

Telle est mon analyse de l'ensemble du problème. Elle est, à mon avis, et suivant ma conscience, exacte et juste.

Ceci dit, je me pose la question de savoir si à l'occasion la plus prochaine – surtout si l'on envisage une étude quelconque du problème et si l'on se décide à généraliser la protection en acceptant une convention internationale – je ne devrais pas proposer, comme moyen efficace de protection des minorités, une disposition précise spécifait que, lorsqu'un pays viendra se plaindre de l'attitude d'un autre pays au sujet des minorités, l'organe de contrôle devra d'office examiner la situation des minorités dans l'Etat ayant formulé la plainte. On pourrait ainsi statuer en même temps sur la politique des deux Etats. Cela pourrait mettre fin à une situation très difficile, qui compromet le plus la vraie moralité internationale dans les questions de minorité.

Deuxième proposition: il faut que la politique minoritaire de chaque Etat soit déterminée, non pas selon qu'il présente ou non des plaintes, selon que sa défense est bonne ou mauvaise, mais selon des critères objectifs et identiques. Même sur ce terrain, il faut avoir l'égalité et la proportionnalité. Par exemple, il faudra déterminer de façon précise les types d'écoles nationales pour un nombre déterminé de personnes de nationalité minoritaire (par exemple 1.000 ou plus, selon les circonstances, et selon les pays). Les deux Etats en litige devront l'appliquer également. Ce n'est qu'un exemple mais, pour la protection efficace des minorités, ces propositions seraient certainement des moyens apropriés d'obtenir cette efficacité.

Le délégué de la Hongrie, en terminant son discours, a déclaré:

„En vous brossant, comme je viens de la faire, le tableau d'une situation peu encourageante, mon intention n'était pas de créer des différends, mais bien de contribuer à remédier au mal et à en établir les sources. La Hongrie ne réclame rien qu'elle n'accorderait pas elle-même spontanément aux autres. Nous ne demandons rien d'exceptionnel, nous réclamons uniquement l'exécution des engagements pris". J'ai présenté mes observations exactement dans le même esprit. Nous sommes donc d'accord.

Excusez, Mesdames et Messieurs, cette longue déclaration, mais chacun apporte ici sa contribution à la connaissance du problème. Je me considérerais comme fautif si, connaissant ces faits, je ne vous mettais pas au courant, et si je n'indiquais pas objectivement les causes du discrédit jeté sur ce problème tel que je le vois. C'est du reste dans un esprit d'amitié, de bonne volonté et d'entente que je le fais.

Au cours de l'Assemblée, on s'explique en général très franchement. On l'a vu ici il y a quelques jours. M. de Eckhardt a cru utile d'aller assez loin dans ses attaques. Néanmoins, je n'accuse pas, je n'attaque pas, je présente objectivement les faits, ne demandant rien à personne. Je présente ma thèse honnêtement et de bonne foi. Si je vous apportais quelque chose qui ne fût pas exact, je le reconnaîtrais d'avance avec plaisir, si on me le prouvait. Nous sommes redevables les uns aux autres de la probité, de la vérité, dans une question aussi délicate. La devise de notre Etat dit que, même en politique, la vérité trouve toujours sa voie pour apparaître: veritas vincit.

C'est dans l'esprit de cette devise que je fais tout ce que j'entreprends à Genève et c'est dans cet esprit que je vous présente la politique de notre Etat. C'est elle qui nous a procuré les succès que nous avons remportés jusqu'ici, c'est elle qui nous guidera dans toutes nos actions futures.

Si notre collègue hongrois a terminé son discours en déclarant que „cette situation insupportable a amené le Gouvernement hongrois à reconnaître qu'il est de son devoir primordial, autant national qu'humain, de déployer tous ses efforts pour assurer la protection efficace des minorités, instituée par les traités internationaux", j'ai le ferme espoir qu'il va déployer ses efforts, avant tout, là où cela lui est le plus facile, c'est-à-dire en Hongrie même, et que d'ici là, dans très peu de temps, les minorités nationales en Hongrie auront tous les droits que les traités de minorités prescrivent à la Hongrie d'établir. Je ferai exactement la même chose dans mon pays, comme je le fais depuis longtemps. Pour ce qui est de la minorité slovaque en Hongrie, je serais heureux si elle se trouvait exactement dans la même situation que la minorité hongroise en Tchécoslovaquie. Car je suis convaincu que la vraie voie vers une entente à ce sujet, est une véritable réciprocité à tous les points de vue, et c'est sur la base de cette réciprocité, égalité et proportionnalité, que je voudrais bien m'entendre demain avec la Hongrie et en général avec tous les autres Etats.

Je suis persuadé qu'on y parviendra un jour et je désire que ce jour soit le plus proche possible, dans l'intérêt de la Hongrie, dans l'intérêt de la Tchécoslovaquie, dans l'intérêt de la Société des Nations et de la paix.

Le PRESIDENT. – Je me permets de signaler à M, Bénès que la question de la proposition polonaise est définitivement close, c'est-à-dire que cette proposition ne sera pas soumise à un vote. Je ne voudrais pas en effet laisser subsister une équivoque quant à la situation de droit de la proposition polonaise.

M. MASSIGLI (France). – Je ne crois pas que ce débat puisse s'achever sans que prennent la parole les représentants d'Etats Membres permanents du Conseil. A ce titre, et à ce titre seul, je voudrais soumettre à la Commission de très brèves observations.

Je dois tout d'abord exprimer mon étonnement et mon regret – malgré la hauteur à laquelle la discussion s'est élevée – que le débat ait pu s'engager car, qu'il ne soit pas à sa place ici, je pense qu'il n'y a personne parmi nous qui le conteste. Ce n'est pas en effet un débat général. Ce n'est pas une discussion de doctrine ou de méthode sur des principes, si graves soient-ils. C'est un procès que l'on a cherché à instituer devant une instance incompétente. L'Assemblée n'est pas faite pour de pareils procès.

Je ne me prononce pas sur les griefs allégués, sur leur bien-fondé ou leur manque de fondement. Je dis simplement que c'est à une autre instance qu'il appartient d'en connaître, à une autre instance saisie par les voies normales.

Pour sa part, si le cas se présentait à nouveau, la délégation française se poserait la question de savoir s'il n'y a pas lieu de soulever la question préalable et de demander au Président de se prononcer sur ce point préjudiciel.

Je veux dire aussi mon regret sincère du caractère que l'on a cru devoir donner à la discussion. Un tel débat ne pouvait avoir ici aucune conclusion

pratique. Il y avait donc tout intérêt, pour qu'il puisse être de quelque utilité, à le maintenir dans certaines limites. Si l'on franchit ces limites, je vois bien l'oeuvre de propagande que l'on peut poursuivre, je vois bien les lauriers que l'on peut cueillir sur les champs de la politique intérieure, mais je ne vois pas les résultats que l'on peut obtenir dans le domaine de la politique internationale, j'entends les résultats bienfaisants, car les résultats nocifs, nous les voyons tous: ils crèvent les yeux.

Je ne crois pas en effet que les déclarations faites ici hier puissent contribuer à cet apaisement politique qui est indispensable pour que puissent être réglés les problèmes infiniment pressants dont la solution dans l'Europe danubienne, plus que partout ailleurs, exige la collaboration de toutes les bonnes volontés.

M. ALOISI (Italie). – Dans mon intervention d'hier au sujet de la proposition polonaise, je suis arrivé à la conclusion que les questions concernant les traités des minorités devraient être examinées par le Conseil. Les débats qui ont eu lieu ultérieurement au sujet de l'application des traités existants ne peuvent que m'amener à confirmer mon point de vue. L'invitation à adresser au Conseil doit viser évidemment l'ensemble des questions se rattachant, dans un sens ou dans l'autre, aux traités existants et à leur application.

Je suis sûr que le Conseil saura porter toute son attention sur les différents aspects de ces problèmes, en rapport avec les conditions particulières des minorités dans chacun des pays liés par les traités existants, soit en vue d'envisager les modifications qui seraient justifiées, soit en vue de raffermir les procédures destinées à assurer leur pleine et entière application.

Dans ce sens, je me rallie à la proposition du représentant de Haïti.

La séance est levée.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Societatea Naţiunilor, vol. 23

Traducere

Pentru a grăbi stabilirea textului definitiv al actelor, membrii Comisiei sunt rugaţi să retrimită Secretariatului corecţiile lor la prezentul proces-verbal într-un interval de 24 de ore.

A.VI. / P.V.12.1934

Societatea Naţiunilor
A cincisprezecea sesiune ordinară a Adunării
Comisia şasea

Proces-verbal provizoriu a celei de-a douăsprezecea şedinţe, ţinută sîmbătă 22 septembrie 1934, orele 10.

Preşedinte dl. De Madariaga (Spania)

PROTECŢIA MINORITĂŢILOR

Parte a raportului asupra celor îndeplinite de Societatea Naţiunilor de la a paisprezecea sesiune a Adunării (paginile 38–45) care tratează chestiunea minorităţilor.

Propunere a delegației ungare (document A. 26 1934. I) (Urmarea discuției).

Dl. Antoniade (România). Discuția obișnuită din fiecare an, din fața celei de-a 6-a Comisii, privind partea din raportul Secretarului general care are legătură cu protecția minorităților, a revenit, după cum ne puteam aștepta, în timpul acestei sesiuni- Dar delegația care a crezut că trebuie să preia succesiunea alteia care nu este prezentă la această adunare, a apreciat, de asemenea, că schimbarea de protagoniști ar trebui să ducă la o schimbare de metodă în discuție.

Știm cu toții că Adunarea, conform articolului 3 din Pact, poate să cunoască chestiunea minorităților cum poate să cunoască orice chestiune care intră în sfera de activitate a Societății Națiunilor sau care afectează pacea lumii.

Dar discutând chestiunea minorităților, toate Adunările precedente au abordat subiectul din punctul de vedere general iar grija tuturor propunerilor pe care le-am auzit era căutarea unei mai bune organizări pentru protecția minorităților. Ne vom feri să venim în fața dumeavoastră cu altceva decât cu probleme generale și nu vi se vor prezenta niciodată cazuri concrete, doleanțe particulare scoase din fapte precise. N-am putea s-o facem pentru că aceasta nu este de competența dumneavoastră.

Ieri am văzut, cu mare uimire, pe reprezentantul delegației ungare rupând această tradiție și, declarând că nu vrea să facă nici o propunere privind organizarea protecției minorităților, prezentând un tablou care înnegrește atât cât este posibil situația minorității ungare în România. El ne-a declarat că, dacă ne prezenta acest tablou, era în virtutea dreptului de a privi pe care tratatele i l-ar fi conferit.

Aș putea să mă opresc aici și să-i spun că acest drept de a privi pe care și-l arogă este pur imaginar și că un astfel de drept nu aparține decât Consiliului. Aș putea, de asemenea, să-i spun că, prezentând această lungă serie de cazuri concrete, de pretinse violări ale tratatelor, el și-a greșit drumul și că se adresează unui for care nu poate să cunoască și să se pronunțe asupra cazurilor precise pe care le invocă.

Oricine are cea mai mică experiență în organizarea controlului protecției minorităților știe că, după articolul 12 din Tratatul minorităților, orice membru al Consiliului Societății Națiunilor are dreptul de a semnala atenției Consiliului orice infracțiune sau pericol de infracțiune la oricare dintre obligațiile privind minoritățile și că controlul executării acestor obligații aparține Consiliului. Și toată lumea știe că tot la Consiliu trebuie să ducă cealaltă cale care a fost deschisă, se știe în ce condiții, cea a petiției semnalând orice fapt care ar aduce atingere la obligațiile față de minorități.

Aș putea deci răspunde la tabloul descris de reprezentantul Ungariei printr-un refuz de a-l primi, rugându-l politicos, pentru a-și pune în valoare plângerile, să facă demersurile necesare pentru ca forul competent să fie astfel sesizat în formele prescrise. Dacă totuși răspund la aceste alegații nu este decât din respect pentru această adunare și pentru ca să nu persiste nici o îndoială în spiritul colegilor mei în ceea ce privește veridicitatea pe care delegatul Ungariei a crezut că trebuie să-l prezinte. Dar declar că este ultima dată când delegația română se lasă antrenată într-o astfel de discuție.

Dacă l-am crede pe oponentul meu, n-ar exista crimă pe care România să nu fi comis contra Tratatului minorităților care o leagă. Nu este violare accidentală a uneia sau alteia dintre dispozițiile Tratatului. Este o violare sistematică și universală, de la primul la ultimul articol, violare sută la sută, violare în bloc și în detaliu.

Dacă situaţia ar fi atât de gravă şi disperată pe cât dl de Eckhardt vrea s-o prezinte, dacă crimele României faţă de minoritatea ungară ar fi atât de atroce, continue şi sistematice, presupun că am fi aflat-o de când funcţionează protecţia minorităţilor şi aceasta fără să aşteptăm sosirea dlui de Eckhardt la Geneva şi terifianta sa expunere.

Dl de Eckhardt doreşte să recunoască, şi în această privinţă sunt perfect de acord cu el, că organele Societăţii Naţiunilor şi-au făcut întotdeauna datoria în ceea ce priveşte protecţia minorităţilor. Vreau să-i spun, fără a comite vreo indiscreţie, că directorii succesivi ai Secţiunii minorităţilor de la Secretariatul general au făcut, în mai multe rânduri, şi la diferite intervale de timp, călătorii de studiu şi de informare în România, unde au putut să-şi dea seama de situaţia minorităţilor. Sunt oameni care ştiu să vadă cu propii lor ochi şi cărora nu li se pot ascunde realităţile. Dacă ar fi găsit o situaţie atât de contrară tratatelor şi o stare atât de mizerabilă a minorităţilor, ungare sau altele, ei s-ar fi alarmat primii şi n-ar fi omis să împărtăşească celor în drept constatările lor. Am motive să cred că impresiile pe care le-au strâns în România în privinţa tratamentului minorităţilor n-au fost defavorabile.

De când funcţionează controlul, calea petiţiei informative la Consiliu a fost întotdeauna deschisă tuturor minorităţilor protejate. Dar ce constat în privinţa plângerilor şi petiţiilor minoritarilor unguri? Nu vă voi obosi mai mult cu statistica petiţiilor ungare. În 1925 găsesc o singură petiţie: cea a unor coloni din Transilvania şi din Banat, expropriaţi; cerere rezolvată ca urmare a unei oferte *ex graţia* făcută de Guvernul român Consiliului, a unei indemnizaţii de 700 000 franci-aur, acceptată de Consiliu; plata făcută fără întârziere.

În 1926, nici o petiţie. În 1927, o singură petiţie, clasată de Comitetul Consiliului ca intrând în chestiunea optanţilor de care era sesizat alt for. În 1928, nimic. În 1929, chestiunea bunurilor de la Ciuc. După afacerea colonilor, este a doua şi ultima care a fost vreodată adusă în faţa Consiliului. Şi a fost adusă din cauza complexităţii problemelor juridice pe care le ridica şi pe care Comitetul Consiliului nu putea să le ia asupra sa pentru a le rezolva. Această faimoasă afacere a fost rezolvată printr-o ofertă tranzacţională pe care Guvernul român, în spiritul său de conciliere, a făcut-o Consiliului şi pe care acesta a acceptat-o.

În 1930, două petiţii: una referitoare la exproprierea a ceea ce se cheamă composesoratele secuieşti din Carţa şi Ineu, rezolvată anul acesta printr-o tranzacţie între interesaţi şi statul român; alta, o petiţie a parlamentarilor unguri din Transilvania relativă la criteriul de admitere a elevilor în şcolile minoritare de limbă maghiară, petiţie care a fost clasată în septembrie 1931 de Comitetul Consiliului, după explicaţiile recunoscute ca fondate ale Guvernului român.

În 1931, patru petiţii: 1) petiţie a funcţionarilor şi pensionarilor administraţiei bunurilor din Ciuc, rezolvată în conexiune cu cererea principală, prin aceeaşi tranzacţie; 2) petiţie a Partidului Maghiar relativă la manualele şcolare care ar fi propagat sentimente ostile minorităţii ungare: clasată în februarie 1932 de Comitetul Consiliului ca fiind fără fundament; 3) o altă petiţie a Partidului Maghiar contra creării unei pretinse zone de cultură în Transilvania, cu restricţii faţă de profesorii aparţinând minorităţii: clasată în septembrie 1931; 4) petiţie suplimentară cu acelaşi subiect: aceeaşi soartă, clasată în noiembrie 1931.

În 1932 o singură petiţie a numitului Kaiser care reclama o pensie pentru invaliditate de război: clasată în decembrie 1932.

În 1933, patru petiţii, din care două referitoare la retrageri de cetăţenie, o a treia referitoare la pretinse violenţe cu ocazia unei manifestaţii şi a patra privind suspendarea unui jurnal. Trei sunt clasate, una singură în curs de examinare.

Din 1934 şi până acum au existat cinci petiţii asupra unor subiecte de minimă importanţă, în prezent în curs de examinare în faţa comitetelor Consiliului.

Dacă situaţia minorităţii ungare ar fi în realitate atât de tragică pe cât a descris-o delegatul Ungariei, dacă această minoritate ar suporta într-adevăr ororile şi jignirile despre care s-a vorbit, ar fi de conceput ca disperarea celor 1.300.000 de locuitori să nu fi găsit altă uşurare, timp de zece ani, decât prezentarea celor în jur de douăzeci de petiţii, către Consiliu – în medie două pe an – pe subiecte, în cea mai mare parte, fără mare importanţă. Din ce cauză există această abţinere, această tăcere păstrată în cazul celor mai rele suferinţe? Neîncredere în justiţia Consiliului, dificultăţi de procedură? Dar totuşi, sub regimul celei mai mari terori, o scrisoare este repede trimisă la Geneva. Nu s-au trimis decât foarte puţine, deşi oricine pentru fabricarea unor astfel de petiţii au existat în mai multe locuri. De ce? Las oricărui om de bună credinţă grija de a da răspunsul.

În lunga expunere a violărilor tratatelor comise de România, reprezentantul Ungariei insistă asupra faptului că mai multe legi româneşti – cuprinzând Constituţia regatului – sunt neconforme cu obligaţiile Tratatului minorităţilor.

Cum i-am contestat dreptul de privire pe care şi-l arogă asupra minorităţilor, nu va fi mirat dacă-i contest, în modul cel mai hotărât şi mai formal, acelaşi drept de privire asupra legislaţiei interne din ţara mea. Mi-ar fi uşor să demonstrez colegilor mei din delegaţiile aici reprezentate – văd printre noi mulţi jurişti eminenţi – că aceste violări sunt pur imaginare. Dar dacă aş face-o, preşedintele nostru ar fi în drept să mă întrerupă şi să mă roage să-mi rezerv această demonstraţie pentru cazul – în opinia mea cu siguranţă puţin probabil – în care această chestiune de conformitate sau de nonconformitate a legilor noastre cu tratatele semnate de România, ar fi adusă în faţa Consiliului Societăţii Naţiunilor sau în faţa Curţii de la Haga, de către cei pe care tratatele îi autorizează să o facă. De altfel, mai multe din aceste legi incriminate şi în special legile şcolare, au făcut obiectul examinării de către Comitetul Consiliului, cu ocazia reclamaţiilor Partidului Maghiar din Transilvania. Toate petiţiile relative la legile asupra învăţământului au fost clasate, cum au fost clasate în egale măsură şi alte cereri pe care delegatul Ungariei le reia pe cont propriu. Numai din întâmplare reprezentantul Ungariei înţelege să ceară deciziile Consiliului pe lângă Adunare sau Comisia sa politică?

Lăsând de o parte chestiunea legilor româneşti, dacă l-am crede pe reprezentantul Ungariei, n-ar fi decât discriminări, inegalităţi, constrângere şi jigniri în tratamentul minorităţii ungare în România: infernul, în total. Cum se face deci că noi nu l-am aflat decât după atâţia ani de funcţionare a protecţiei minorităţilor? Acum câteva luni, într-o altă plângere către Consiliu a Guvernului ungar, relativă la incidentele de frontieră între Ungaria şi Jugoslavia, se dădea un certificat de bună purtare Guvernului român, constatându-se bunele relaţii de cele două părţi, ale frontierei româno-ungare, întinsă şi deschisă şi lipsa totală de conflicte sau de jicniri. Dar, dacă românii sunt acceptabili la frontiere, ei sunt, se pare, tirani îngrozitori în interiorul ţărilor. Ei confiscă bunurile ungurilor, îi supun la impozite mai grele decât cele ale altor cetăţeni, le retrag după bunul plac dreptul de cetăţenie, nu le acordă nici libertatea învăţământului, nici libertatea cultului, nici libertatea de a folosi limba

lor maternă, nici libertatea de gândire sau de opinie. România nu tolerează școlile minoritare, nu le ajută, nu contribuie la întreținerea lor. Să privim puțin realitatea. Să vedem, de exemplu, cum îngrădește România libertatea cultelor. Legea pe care dl de Eckhardt o incriminează dar care, cu ocazia conceperii ei a întrunit asentimentul celei mai mari părți a parlamentarilor reprezentând minoritățile, acordă un statut legal tuturor bisericilor minoritare. Statul român contribuie, de la bugetul său, la lefurile personalului cultelor minoritarilor. Îmi permiteți să vă dau câteva cifre. În 1924, statul român cheltuiește pentru acest personal 40.820.000 lei; în 1925 mai mult de 44 milioane; în 1926, mai mult de 57 de milioane; în 1927 cifra urcă la 103 milioane; în 1928 la 150 milioane; 160 milioane în 1929 și 180 milioane în 1930. Vă rog să remarcați că, vechiul Regat și Basarabia fiind de rit greco-ortodox ca religie dominantă, cele mai numeroase biserici minoritare se găsesc în Transilvania unde se află până la 7 culte istorice.

Să vedem pentru învățământ. Bineînțeles, legile noastre școlare nu plac dlui de Eckhardt. Nu pot face nimic pentru aceasta. Dar Comitetul Consiliului, nu le-a găsit contrare tratatelor. Acest lucru îmi ajunge. Să vedem câteva cifre. Înainte de 1918 existau în Transilvania 2392 școli românești, întreținute bineînțeles de români din banii lor proprii; 2588 școli maghiare din care 1497 școli de stat și 287 școli germane, 52 licee unguresti, 5 românești și 9 germane; 22 școli de comerț unguresti, una română; 24 școli normale unguresti, 6 românești. În nici o școală de stat nu era învățământ în română. După alipirea Transilvaniei la România, găsim în 1923, 1020 școli românești de stat la 562 școli unguresti și 106 de diverse naționalități.

Aceeași proporție a fost păstrată în crearea altor școli, gimnazii, licee, școli de comerț etc. În 1930 găsim 1419 școli în care învățământul este în limba maghiară, din care 483 școli primare de stat, 879 școli primare confesionale, 6 școli secundare de stat, 52 școli secundare confesionale. Statul român a întreținut 260 școli primare și 223 secții de școlaă primară, toate având maghiara ca limbă de învățământ. În 1929/1930, Statul român a cheltuit 103.660.282 lei pentru întreținerea școlilor primare minoritare și 18 milioane pentru școlile secundare. După cum vedeți, Statul român nu s-a arătat a fi mai avar nici agresor. El și-a făcut datoria față de minoritatea ungară favorizând peste tot crearea de școli maghiare și chiar creând el însuși. Drept mulțumire el obține cenzura dlui de Eckhardt.

Să vedem acum cum oprimă România – manifestările de opinie și de gândire exprimate în limba maghiară. În Transilvania, după statisticile președinției Consiliului, apar 320 publicații în limba maghiară – jurnale și periodice – din care 250 au început să apară după 1918. Într-un singur oraș, Oradea Mare, apar 35 de publicații periodice din care 8 ziare cotidiane. Din aceste publicații, 32 au început să apară după 1918. Există, în Transilvania, 8 teatre unguresti stabile. Înainte de război nu exista teatru românesc în Transilvania.

Nu vă voi mai obosi cu cifre sau cu discutarea detaliată a tuturor afirmațiilor delegatului Ungariei. După cum am spus, el prezintă ca plângeri noi o serie de fapte care au fost deja aduse la cunoștință Consiliului și pe care Consiliul nu le-a reținut după examinarea petițiilor prezentate. Nu este de nici un interes pentru dumneavoastră să știți dacă este adevărat sau nu că este interzis jurnalelor din Transilvania să prezinte localitățile pe numele lor unguresc (totuși există un mare număr de ziare care poartă numele orașului în ungurește), dacă societățile sportive au fost

constrânse sau nu să ia nume româneşti şi să poarte corespondenţa în română, dacă firmele scrise în maghiară plătesc o taxă mai ridicată decât cele care sunt în română etc. Aveţi chestiuni mai importante la care să meditaţi şi pe care să le rezolvaţi şi care sunt într-adevăr de competenţa dumneavoastră.

Pictând acest tablou, reprezentantul Ungariei afirma că nu avea intenţia să creeze diferende ci să contribuie la remediera răului. El invita România să respecte tratatele. Noi n-am aşteptat ordinele amabile ale dlui de Eckhardt pentru a o face. România şi-a făcut, cu aliaţii din Mica Antantă, o dogmă din respectarea tratatelor în materie de minorităţi ca şi în oricare altă materie. Noi constatăm numai cum dispoziţiile de protejare a minorităţilor pot fi răstălmăcite şi folosite pentru alte scopuri decât cele care au fost prevăzute în tratate şi cum agitaţii continue şi sterile pot fi întreţinute cu puţine costuri. Dacă reprezentantul Ungariei crede că liniştea şi înţelegerea, necesare într-o societate a naţiunilor, pot fi obţinute prin mijloace ca cele pe care tocmai le-a folosit, îmi voi lua libertatea de a-i spune, cu toată sinceritatea, că n-a găsit mijlocul cel mai bun.

Dl Fotitch (Iugoslavia). După intervenţia colegului meu din România care a dat explicaţii substanţiale ca răspuns la discursul delegatului din Ungaria, aş fi putut să mă limitez la a vă declara că mă raliez în întregime la ceea ce v-a spus. Dar, dat fiind că delegatul Ungariei, deşi n-a vorbit de data aceasta de ţara mea, rezervând-o probabil pentru o altă ocazie, a atins subiecte de ordin general, mă văd obligat să revin în faţa dumneavoastră asupra unor vechi controverse. În discursul său delegatul ungar a cerut cu tărie dreptul Adunării de a cunoaşte chiar cazuri concrete. În sprijinul tezei sale el a citat articolul 3 din Pact. Îi pot spune imediat că aici suntem întru totul de acord. Noi n-am susţinut niciodată că Adunarea n-avea dreptul de a se ocupa de problema minorităţilor dar punctul asupra căruia avem opinii diferite este acela că Adunarea, ca atare, n-are dreptul de a se ocupa de această problemă decât în ansamblu, din punct de vedere general, cazurile concrete fiind formal rezervate, prin tratate, Consiliului Societăţii Naţoiunilor şi Curţii permanente de Justiţie internaţională. Delegatul ungar a citat articolul 3 al Pactului dar îl rog să binevoiască să se raporteze, în ceea ce priveşte Iugoslavia, la articolul 11 din Tratatul minorităţilor. Delegatul ungar a citat şi un pasaj din raportul Comitetului celor trei în care el vede confirmarea tezei sale şi în care, în ceea ce mă priveşte, eu văd confirmarea tezei noastre. Ce spune acest pasaj din raport? „Este necesar să se ia măsuri pentru ca Societatea Naţiunilor să poată fi ţinută la curent cu evoluţia ansamblului de probleme privind minorităţile, să observe şi să urmărească îndeaproape această problemă şi să se asigure astfel în ceea ce priveşte soarta însăşi a minorităţilor. Numai în acest fel va fi realizată o adevărată garanţie din partea Societăţii Naţiunilor şi numai în acest fel cazurile concrete aduse în faţa sa vor putea fi apreciate la justa lor valoare". În faţa cui? În faţa organului competent pentru problemele minorităţilor, adică în faţa Consiliului Societăţii Naţiunilor şi, eventual, în faţa Curţii permanente de Justiţie internaţională.

Dar în discursul delegatului Ungariei există un punct asupra căruia aş vrea să mă opresc în mod special. Pentru prima dată, cred, delegatul ungar îşi lărgeşte teza. El reclamă un drept de privire asupra aplicării convenţiilor minorităţilor. În sprijinul acestui drept el citează articolele 44 şi 47 din Tratatul de la Trianon, după care statele succesoare au recunoscut şi confirmat, faţă de Ungaria, anagajamentul

lor de a agrea introducerea într-un Tratat încheiat cu principalele Puteri aliate, de dispoziţii considerate necesare de către aceste puteri pentru a proteja în statele succesoare interesele locuitorilor care diferă de majoritatea populaţiei prin rasă, limbă sau religie. Şi delegatul Ungariei conchide: „Această stipulaţie a Tratatului de la Trianon acordă formal Ungariei un drept de privire în ceea ce priveşte soarta minorităţilor ungare în statele succesoare".

Această teză, dacă ar fi adoptată, ar răsturna complet sistemul pe care se bazează protecţia minorităţilor. Ce spun aceste articole 44 şi 47? „... angajament de a agrea introducerea, într-un tratat încheiat cu principalele Puteri aliate și asociate, a dispoziţiilor considerate necesare de către aceste puteri pentru a proteja în statele succesoare...." Obligaţia noastră faţă de articolele 44 şi 47 a fost îndeplinită prin încheierea acestui tratat cu principalele puteri; obligaţia noastră faţă de Ungaria a fost și ea îndeplinită prin încheierea acestui tratat. De atunci nu există nici o problemă directă de minorităţi, există o problemă între noi şi Consiliul Societăţii Naţiunilor.

Cu această ocazie fie-mi permis să mă refer la discursul pronunţat ieri de reprezentantul Regatului Unit (al Marii Britanii), dl. Eden şi din care prezint pasajul următor.

„La un mod general, sistemul minorităţilor urmărea un dublu scop: în primul rând să-şi asigure liniştea Europei veghind, pe cât posibil, la faptul ca minorităţile să se bucure de un tratament egal; în al doilea rând, să facă în aşa fel încât chestiunile care s-ar putea naşte dintr-o pretinsă discriminare faţă de o minoritate să nu fie tratate ca un diferend între ţara căreia îi aprţin membrii minorităţii şi ţara de care sunt legaţi prin legături de rasă ci, din contră, ca o chestiune trebuind să fie reglată, pentru a spune astfel, într-o manieră impersonală de către noua organizaţie internaţională în curs de creare în cadrul Societăţii Naţiunilor".

Atrag în mod special atenţia reprezentantului Ungariei asupra acestui al doilea punct: „într-o manieră impersonală", spunea dl Eden cu care sunt de acord. Cred că numai în acest mod nedreptăţile pot fi îndreptate. Modul personal în care delegatul Ungariei a tratat ieri această problemă n-ar putea să conducă spre adevăratul scop.

Aş dori să ating un alt punct şi să mă opresc la motivele care au condus la această intervenţie puternică a dlui de Eckhardt. Acesta spunea că vroia să atragă atenţia Adunării și a tuturor delegaţiilor sale asupra sorţii tragice a minorităţilor maghiare şi că era mai ales preocupat de grija bunelor relaţii între Ungaria şi vecinii săi. Mă întreb dacă această metodă este într-adevăr cea mai bună. Pentru a repara nedreptăţile care pot exista a fost stabilită o procedură; nu cred că această procedură să fie închisă Ungariei însăşi dar avem impresia că, fiind stabilită la Madrid de oameni de bună credinţă care aveau într-adevăr grija de a da organelor Secretariatului puteri suficiente pentru a îndeplini misiunea pe care o deţin din Tratatul minorităţilor, această procedură a fost rezervată agitatorilor profesionişti.... şi petiţiei minorităţilor ungare locuind în ţara mea, constat că aproape o petiţie din cincisprezece este semnată de minorităţi locuind în Iugoslavia. Nu ştiu dacă îi spun ceva nou dlui de Eckhardt spunându-i că cea mai mare parte a petiţiilor provin dintr-un birou special înfiinţat la Budapesta a cărui director are titlul amabil de „Secretar al Ligii ungare pentru Societatea Naţiunilor şi al Ligii revizioniste" şi care ne-a gratificat, numai în cursul anului trecut cu 10 petiţii. Nu vreau să-i fac aici

reclamă citându-i numele dar dumneavoastră veţi cădea de acord că suntem în drept să ne întrebăm dacă aceste petiţii aveau într-adevăr dorinţa de a atrage atenţia autorităţilor competente iugoslave asupra unor cazuri sau asupra unor nedreptăţi care ar fi putut fi comise faţă de minoritatea ungară.

Suntem, cred, în drept de a spune că faptul de a aduce chestiunile minoritare în faţa Societăţii Naţiunilor este înainte de toate motivat de grija de propagandă şi de campanie contra ţării noastre.

Un alt fapt ne întăreşte în această convingere. Nu trebuie să ignoraţi faptul că în cursul prezentei sesiuni a fost creată o întreagă atmosferă de agitaţie în jurul acestei probleme. Trebuie să fi primit în corespondenţa dumneavoastră fie complimente de la delegaţia ungară fie, din sursă anonimă, unele broşuri în care aţi putut regăsi argumentele pe care le-a dezvoltat ieri dl de Eckhardt. Acesta este cu adevărat cel mai bun mod de a aborda această problemă? Domnul delegat al Ungariei va fi de acord cu mine că s-a înşelat.

Dl Benes (Cehoslovacia). N-aveam intenţia anul acesta, contrar tradiţiei deja stabilite de a lua cuvântul în dezbaterea privind minorităţile. Dar problema a fost pusă, de data aceasta, într-un alt mod decât în anii precedenţi şi aş vrea să mă limitez la comunicatul Consiliului permanent al Micii Antante care constata că cele trei state ale noastre menţineau punctul de vedere apărat chiar aici de mulţi ani. Dar, pe măsură ce se desfăşura dezbaterea, propuneri primitive, ca cea a dlui Raczynski şi cea a dlui Frangulis, au fost retrase sau modificate sau au fost prezentate noi propuneri. Când pe deasupra a fost pronunţat un discurs de acuzare contra unei ţări prietene, am fost forţat să iau totuşi cuvântul pentru a nu cădea în greşelile pe care le-am evitat deja în mai multe rânduri în această Comisie. Noi le-am evitat graţie unui examen aprofundat şi pentru că toţi membrii Comisiei şi-au dat seama în acelaşi timp de competenţa Adunării şi de cea a Consiliului, aşa cum au fost ele stipulate în Pact ca şi în Tratatele minorităţilor.

Discuţia propunerii poloneze a făcut să reiasă, şi este unul din marile sale merite că tratatele asupra minorităţilor n-ar putea fi modificate fără asentimentul Consiliului şi că pe de o parte nici Adunarea nici Comisia nu au calitatea de a se pronunţa pentru sau contra modificării lor căci acţionând astfel ele ar atinge fondul însuşi al acestor tratate. Oricare guvern are dreptul de a se adresa în acest scop Consiliului sub răspundere proprie dar Comisia şi Adunarea, dacă nu vor să-şi depăşească competenţa nu pot să atingă fondul Tratatelor asupra minorităţilor.

N-aş putea deci vota o rezoluţie sau o dorinţă care ar fi prezentată aici asupra acestui subiect. Din acest motiv de mai mulţi ani ne-am străduit să redactăm raportul celei de-a şasea Comisii de maniera să prezinte Adunării un tablou exact al discuţiei. Am vrut să spun Comisiei că voi rămâne, ca şi în anii precedenţi, pe această poziţie, pentru că este singura care este legală şi care trebuie să fie respectată în consecinţă.

O cu totul altă chestiune este cea a generalizării protecţiei minorităţilor, chestiune independentă de prima, chestiune politică care poate fi examinată şi decisă aici pentru că Adunarea poate să legifereze să decidă, să se pronunţe asupra obligaţiilor care ar fi eventual asumate de toţi membrii, fără distincţie. Dacă ea decide, ea trebuie să o facă pentru toţi şi nu numai pentru unii.

Dacă revin asupra acestei chestiuni în acest moment, după închiderea dezbaterii asupra propunerii poloneze, nu predic asupra unei reguli de procedură, pentru că Preşedintele, de acord cu dumneavoastră, a rezervat votul privind această chestiune pentru finalul prezentei dezbateri. Nevoind să vorbesc de două ori, mă explic imediat şi voi arăta astfel motivul eventualului meu vot.

Îmi voi permite aici să fac între paranteze o remarcă importantă. Dacă în cursul anilor precedenţi m-am declarat în mai multe rânduri pentru genealizare, aceasta este pentru că era o consecinţă normală a ceea ce s-a petrecut în cadrul Comisiei: diverse delegaţii au venit să atace tratatele existente privind minorităţile cerând lărgirea lor. Ele au uitat că nici Comisia, nici Adunarea n-aveau nici o competenţă în acest domeniu şi că numai Consiliul era în drept să-şi dea asentimentul asupra modificării acestor tratate. Constatând acest lucru, am avut ocazia să demonstrez că Adunarea ar putea lărgi sau reduce aceste tratate într-un singur caz: în acela în care dumneavoastră vă decideţi toţi să acceptaţi aceste tratate astfel modificate unificând în acest fel legislaţia minoritară pentru toţi membrii Societăţii <Naţiunilor>. Într-adevăr, o repet, Adunarea nu poate legifera decât pentru toţi membrii şi nu numai pentru unii dintre ei.

În aceste împrejurări, bazându-mă pe doctrina juridică admisă de Societatea Naţiunilor, constatam posibilitatea de generalizare a obligaţiilor minoritare, principiu la care, cum a spus-o dl. Fotitch, statele Micii Antante rămân ataşate ca doctrină.

Această chestiune este astăzi elucidată, ea este clară pentru toată lumea, astăzi mai mult decât altădată, graţie propunerii poloneze şi dezbaterii care a urmat-o. Mă felicit pentru acest lucru. O contribuţie bună a fost astfel adusă studiului problemei minorităţilor la Societatea Naţiunilor.

Deci, dacă o propunere oarecare trebuia să iasă de la această Comisie, tinzând fie să creeze un comitet de studii, fie să roage Consiliul să se ocupe de această chestiune, eu n-am nevoie, să spun că aceasta nu poate în nici un fel să atingă, prin orice ar fi, Tratatele minoritare în vigoare în unele state. Ea trebuie să se ocupe de problemea minorităţilor în mod exclusiv, fiind aplicabilă egal tuturor membrilor Societăţii Naţiunilor.

Scuzaţi-mă dacă insist asupra acestui punct. Într-adevăr, delegaţia cehoslovacă nu cere nimic în privinţa acestui subiect. Ţara mea aplică scrupulos tratatele semnate şi va continua să le aplice. Dar de cinci sau şase ani, acest principiu a făcut obiectul discuţiilor şi luptelor atât de puternice chiar aici încât ar fi într-adevăr pură pierdere de timp să reîncepem aceste discuţii. Îmi permit să ating această chestiune pentru că, dacă înţeleg bine şi cum am spus-o deja, votul deciziilor având legătură cu această problemă este rezervat la sfârşitul prezentei dezbateri. Aceasta este prima chestiune în care ţinea să precizez punctul meu de vedere şi pe cel al mai multora dintre prietenii mei.

Un alt punct al prezentei declaraţii are legătură cu discursul pronunţat ieri de delegatul Ungariei. Cea mai mare parte a discursului său – cum s-a subliniat deja – nu este de competenţa Comisiei; dar pentru că a crezut că trebuie să sublinieze aici această chestiune şi să pronunţe un lung discurs asupra faptelor concrete care sunt exclusiv de resortul Consiliului – ceea ce sper că nu se va mai întâmpla – toţi cei cărora s-a adresat nu pot decât să răspundă şi să se apere faţă de aceste atacuri. Permiteţi-mi, după colegii mei român şi iugoslav, să adaug un scurt comentariu.

Veți fi mirați poate, pentru că delegatul Ungariei nici n-a pronunțat numele țării mele. Este adevărat, dar nu se știe, poate să vină și rândul meu și ar fi cât se poate de normal. Mă va scuza deci dacă nu voi urma exemplul său.

Voi vorbi cu loialitate, curtuazie și moderație dar și cu sinceritate și onestitate.

Onorabilul nostru coleg m-a pus într-o oarecare măsură în cauză constatând că, în discursul meu de deschidere a celei de-a 15-a Adunări am omis să menționez, printre posturile pasive ale Societății Națiunilor postul cel mai pasiv dintre toate după părerea sa, cel al decăderii protecției minorităților.

Având întodeauna cea mai mare grijă în privința obiectivității, mi-am făcut ieri seară un examen de conștiință pentru a vedea dacă într-adevăr constatarea dlui de Eckhardt era exactă. Am procedat la o analiză minuțioasă a problemei minoritare și am ajuns aproape la concluziile următoare:

1. Mai întâi afirmația categorică asupra stării actuale de protecție a minorităților în forma folosită de dl de Eckhardt este, după părerea mea, inexactă. Ea mi se pare mai ales mult exagerată. Ea nu este decât parțial adevărată; într-adevăr se poate vorbi de o oarecare discreditate a acestei protecții în ansamblul ei dar, în pofida acestui lucru, s-au obținut rezultate deja considerabile. Din acest punct de vedere iau în mod hotărât și tranșant apărarea Societății, a Consiliului său, a Secretariatului, în total a instituției noastre. Ele și-au făcut întotdeauna pe deplin datoria și au îndeplinit ceea ce era de domeniul posibilităților lor.

Din contră, o oarecare discreditare a lovit totuși incontestabil diversele practici ale apărării minorităților, aruncând din nefericire adesea asupra acestei activități a Societății o lumină supărătoare, compromițând o cauză bună și antrenând Societatea în practici condamnabile. De fapt, de unde vine această discreditare?

Dl Eden a definit admirabil ieri intențiile autorilor tratatelor minorităților când a constatat că scopul lor era de a trata aceste chestiuni delicate în cadrul Consiliului în afară de pasiunile țărilor și a națiunilor interesate, de către un tribunal imparțial, având în vedere să le liniștească, să evite înveninarea luptelor inutile pentru a rezolva diferendele într-o atmosferă de bună voință și pentru a întreține astfel relații bune între țările vecine.

În loc de asta am asistat timp de mai mulți ani la campanii și agitații publice sistematice, descriind viața minorităților în unele țări ca un veritabil infern. S-au servit de problemele minoritarilor într-un scop total diferit de scopul originar care este cel de a garanta minorităților minimul de necesar de drepturi care le sunt asigurate prin tratate.

Obiectul acestor campanii era de a face din această problemă instrumentul unei politici hotărâte, îndreptate contra consolidării țării în cauză, a unei politici având ca scop să creeze în mod constant dificultăți unor state în vederea întreținerii de mișcări separatiste și revizioniste. Ceea ce spun aici nu este nimic nou. O știți cu toții. Chiar nu se ascunde întotdeauna acest lucru. Eu nu fac decât să-l constat.

Țările vizate se apără pe bună dreptate și toate acestea dăunează minorităților. Aceasta dăunează țelului ideal pe care și l-au propus tratatele. Aceasta discreditează în plus, ideologia de protecție a minorităților.

2. Un fel de degenerare foarte specială a acestei practici politice este un caz care mi se pare în mod special compromițător pentru cei care se servesc de aceasta.

Se dezvoltă o acțiune minoritară foarte tendențioasă, uneori grosolană, în țările vizate și în unele centre ale vieții internaționale. Această acțiune este plătită

și practicată de indivizi care-și fac meseria și care sunt aleși în general cu prea puțin gust și prea puțină grijă de morala publică și de morală în general. Această propagandă nu caută decât să provoace prin generalizări inexacte, prin afirmații vagi și gratuite prezentate în reuniunile publice, în ziarele ușor accesibile plătite sau înființate în acest scop, în congrese internaționale etc., sentimente de slăbiciune, de nedreptate, de exasperare. N-am văzut niciodată nici măcar un singur caz unde s-ar fi făcut dreptate în mod obiectiv cutărei sau cutărei țări constatându-se ce a făcut deja pentru minorități, constatându-se că manifesta bunăvoință și că încerca să aplice în mod rezonabil tratatele minorităților. Nu este decât o muncă de disociere și foarte adesea de anarhie. Toate acestea sunt adesea extrem de departe de scopul ideal al creatorilor tratatelor minorităților.

Iată care sunt, dacă analizez obiectiv această chestiune, marile motive ale discreditării protecției minorităților.

3. Dl de Eckhardt a invocat un al treilea, în egală măsură foarte important, cel al neaplicării tratatelor minorităților de către unele state. El are perfectă dreptate. Este unul dintre foarte puternicele argumente de care ne servim pe bună dreptate atunci cînd se constată discreditarea protecției minorităților și n-am nici un scrupul în a o spune. Vreau să fiu obiectiv.

Trebuie deci să examinăm această chestiune cu grijă, fără nici o exagerare, fără pasiune și fără a urmări scopuri care n-au nimic în comun cu adevărata grijă privind soarta minorităților protejate, oriunde s-ar găsi ele. Trebuie să ne îngrijim de aplicarea tuturor tratatelor și nu să vrem să aplicăm unele și să violăm altele. Organul competent pentru aceste chestiuni este Consiliul Societății Națiunilor. Guvernul meu este gata întotdeauna să accepte dinainte deciziile sale asupra acestui subiect.

4. Din acest punct de vedere, continuând la invitația colegului meu din Ungaria, analiza acestei discreditări a protecției minorităților, am ajuns la o formă specială a acestei a treia cauze de discreditare. Aceasta se întâmplă atunci când o țară se plânge tot timpul, uneori cu o violență și scandal, de opresarea minorităților, de neaplicarea tratatelor sacre și nu se jenează totuși de a nu aplica ea însăși aceste tratate sacre, de a nu respecta dreptul sacru al minorităților pe care le are pe propriul să teritoriu și de a practica, în general, un regim minoritar mai tolerant și mult mai puțin just decât țara pe care o acuză tot timpul în fața lumii. Astfel de procedee ajung să distrugă, după părerea mea, toată încrederea în această politică minoritară; ele discreditează înaltul nostru ideal și toate declarațiile noastre idealiste, apelurile noastre la dreptate; ele ne iau tuturor încrederea opiniei publice internaționale în această privință.

Înainte de a reveni asupra acestui subiect, permiteți-mi să deschid aici o paranteză. În discursul său de ieri, colegul nostru din Ungaria a spus printre altele:

„Simptomul cel mai grav al acestei situații mi se pare a fi tendința foarte evidentă în ultimul timp, de a neglija și de a nu respecta, într-o măsură din ce în ce mai mare, stipulațiile numite „sacre" de dl de Valera, ale tratatelor minorităților. Acest tratate nu pot rămâne totuși literă moartă.

Alte țări, din contră, au acceptat în mod solemn controlul protecției minorităților cu scopul de a obține teritorii noi și considerabile; dar în loc să-și protejeze minoritățile, ele le oprimă sistematic fac astfel iluzorie garanția însăși a Societății Națiunilor. Această atitudine presupune grava primejdie de a amenința bunele

raporturi între țările vecine și pacea însăși din Europa. Baza însăși a Societății Națiunilor, adică respectarea angajamentelor luate în tot ceea ce are legătură cu protecția minorităților ar putea fi zdruncinată. În locul principiilor de umanitate și de morală care, într-o civilizație avansată ca a noastră, ar trebui să fie decisivă, vedem triumfând principiul primitiv cel mai puternic".

Nu știu dacă colegul meu mi-a vizitat țara. Dar acest lucru este secundar deoarece, de când cele trei țări, ale Micii Antante formează o comunitate politică internațională, dacă una dintre ele este vizată, sunt vizate toate trei. Trebuie deci să mă apăr.

Eu sunt cunoscut, aici ca și în altă parte ,ca cel care se ocupă deja de problemele minorităților la Conferința de Pace, care a luat parte, de atunci, la toate discuțiile de aici, la Geneva, la diferitele dezbaterii în Parlamentul cehoslovac, în forumul internațional etc. Dl Raczynski a spus ieri aici, cu asentimentul dumneavoastră, al tuturor, că nu sunt șovin.

Urmăresc cu atenție toate publicațiile, cărțile și revistele, toate congresele internaționale minoritare și constat cu bucurie, chiar cu mândrie că dumneavoastră toți găsiți că este legitim ca să se recunoască, în general, în lume că regimul minorităților de la noi este liberal, că politica Guvernului cehoslovac încearcă să fie foarte rezonabilă în privința acestui subiect, că viața publică la noi este bazată pe respectarea libertății și demnității persoanei umane și că mai ales, dacă se consideră sistemul nostru, se vede că el încearcă să se apropie, în multe, puncte de sistemul elvețian.

Nu este totul perfect nici la noi, ca și în altă parte, bineînțeles; dar noi facem cum este mai bine; avem bunăvoința și putem arăta foarte bune rezultate în ceea ce privește aplicarea tratatelor minorităților. Aș putea nu numai să vă reproduc aici statistici, fapte, cifre relative la școli, la funcționari, la tribunale etc. dar să vă și citez sute de mărturii ale străinilor și ale specialiaștilor imparțiali în acest domeniu. Într-un cuvânt noi aplicăm cu multă grijă Tratatul minorităților.

Dar aș vrea să constat un alt fapt important: de cincisprezece ani de când există la noi sistemul de protecție al minorităților, Guvernul cehoslovac n-a trebuit niciodată să se apere în fața Consiliului. Au existat petiții, desigur, nu prea numeroase în rest, dar au existat. Or, politica Guvernului cehoslovac a constat în a proceda de maniera următare: a) dacă erau petiții fondate, nu ridicau niciodată chestiuni de prestigiu sau discuții inutile și prelungite. Guvernul punea afacerea în ordine deîndată ce cunoștea cazul și înainte ca să se poată exercita controlul internațional; b) dacă petiția nu avea bază și dacă era vorba de calomnii sau de propagandă grosolană și de abuz privind sistemul de protecție în scopuri politice determinate – acesta a fost până în prezent cazul pentru cea mai mare parte a petițiilor prezentate împotriva noastră – am răspuns hotărât, clar, deschis, cu precizie, Comitetului celor Trei și, până în prezent, Comitetul celor Trei ne-a dat întotdeauna dreptate.

4. Nu vă vorbesc în zadar, Iată un exemplu frapant care, în rest, nu este decât un caz luat printre numeroasele alte cazuri asemănătoare. Il citez pentru că este foarte important și pentru că el caracterizează politica noastră minoritară. Anul trecut, onorabilul delegat al Ungariei a adus, într-un discurs asemănător celui pe care l-a pronunțat ieri în fața dumneavoastră, o acuzație inexactă contra Cehoslovaciei în problema Rusiei subcarpatice. Este teritoriul care ne-a fost atribuit cu condiția să-i dăm, la momentul oportun, o autonomie locală specială. Când am obținut acest teritoriu, el era, din cauza politicii naționaliste a vechiului

regim, într-o stare lamentabilă din toate punctele de vedere. A dat imediat acestuia autonomia ar fi fost dezastruos pentru teritoriul însuşi. De cincisprezece ani faptul că noi amânăm acordarea autonomiei – ceea ce de altfel nu este din cauza noastră – este obiectul acuzaţiilor reînnoite din partea unei propagande politice tendenţioase. În sfârşit, o petiţie de genul celei pe care o semnalăm a fost prezentată Secretariatului. În 1932, Comitetul celor Trei, compus din reprezentanţii Franţei, Marii Britanii şi Mexicului, a studiat chestiunea în profunzime şi iată judecata pe care acest comitet a emis-o asupra politicii noastre, atitudinii noastre şi asupra procedeelor noastre. O vom găsi în documentul Societăţii Naţiunilor nr. C. 5 1934. I, pagina 33. Mi-am dat asentimentul Consiliului pentru ca întregul dosar să fie publicat. El conţine o documentaţie voluminoasă care prezintă în acelaşi timp acuzaţia şi răspunsul. În scrisoarea lor, cei trei reprezentanţi ai celor trei Puteri pe care le-am numit, au spus printre altele, aceasta:

„În adunarea pe care a ţinut-o pe 11 octombrie 1933, Comitetul a examinat voluminoasa documentaţie care i-a fost prezentată şi s-a bucurat de sinceritatea, precizia şi claritatea observaţiilor Guvernului cehoslovac asupra tuturor punctelor abordate în petiţie, în special cele care au legătură cu folosirea limbii, cu administraţia şcolară, cu diversele grade de învăţământ etc.

Problema acordării teritoriului Rusiei subcarpatice a autonomiei prevăzute de articolele 10 şi următoarele din Tratatul minorităţilor cu Cehoslovacia, care a fost deja abordată în mai multe petiţii şi care este reluată în petiţia actuală nu putea să nu reţină atenţia Comitetului. Comitetul a fost fericit să arate cu această ocazie, în observaţiile Guvernului cehoslovac, că educaţia politică întreprinsă în vederea pregătirii pentru autonomie a populaţiei de pe teritoriul vizat, continua să se desfăşoare în condiţii favorabile şi marcase chiar progrese importante. Conform chiar acestor observaţii, principalul obstacol în realizarea acestei autonomii ar ţine, la ora actuală, de criza economică generală şi de dificultatea pe care ar avea-o în conjunctura prezentă, Rusia subcarpatică pentru a suporta numai cu resursele sale, costurile unei administraţii autonome. Recunoscând importanţa acestui obstacol cu caracter temporar, comitetul este încredinţat că guvernul cehoslovac va continua până la capăt acţiunea pe care a întreprins--o în vederea unei aplicări depline a dispoziţiilor Tratatului minorităţilor al cărui semnatar este.

Până în acel moment, pentru care el vrea să spere că împrejurări mai bune îi vor permite într-un viitor apropiat de a avea în vedere data, Comitetul a putut de altfel să constate, prin dispoziţii constituţionale şi legislative citate pe larg de Guvernul cehoslvac, că drepturile populaţiei Rusiei subcarpatice sunt garantate şi rezervate prin legislaţia internă".

După cum am arătat, mi-am dat asentimentul Consiliului pentru ca întreaga publicaţie să fie transmisă tuturor membrilor Societăţii Naţiunilor.

Am citat acest document pentru a vă face să vedeţi atitudinea noastră şi cum concepem noi datoriile noastre. Spun toate acestea pentru a constata în mod obiectiv că faptul de a lansa acuzaţii generale pretinzând că tratatele minorităţilor nu sunt aplicate, că sunt ineficiente, nu este suficient de obiectiv şi că aceasta generează un sentiment de nedreptate faţă de Societatea Naţiunilor. Noi ne-am îndeplinit întodeauna angajamentele. Le-am dat minorităţilor noastre mai mult decât ne-o impuneau tratatele. Faptul că minorităţile puternice politic cer mai mult decât prescriu tratatele de minorităţi este adevărat şi aceasta este de resortul politicii

interne. Aceasta este natural și este jocul normal al politicii. Minoritatea este în general nemulțumită prin însăși natura sa. Eu nu cunosc nici o singură minoritate mulțumită, decât într-un singur caz, când guvernează și acest lucru se întâmplă. Faptul că totuși, se pot produce abuzuri locale și se produc la noi nu-l neg dar caracterizez, prin explicațiile mele, politica noastră generală și sunt foarte categoric asupra acestui subiect. Noi nu dorim nimic în acest moment în privința tratatelor minorităților, le respectăm și le vom respecta. Noi n-am formulat până în prezent nici o acuzație contra nimănui și n-am prezentat plângeri contra altor țări, ceea ce nu înseamnă că nu există cazuri într-adevăr serioase după cunoștința noastră care ar trebui să vină în fața Consiliului. Dar noi am vrut întotdeauna să evităm controverse inutile, am vrut să dăm o probă de bunăvoință și de moderație. Noi am așteptat, mai ales, întotdeauna, ca cei care se plâng să înceapă prin a-și îndeplini îndatoririle, pentru ca într-adevăr cauza lor să devină puternică.

Pentru a vă proba acest lucru vă voi face o expunere comparativă a atitudinii Ungariei față de slovacii de pe teritoriul său și a atitudinii pe care Cehoslovacia a luat-o față de maghiarii din Slovacia.

Iau un singur aspect al chestiunii: școlile minoritare în cele două țări. Asupra acestui subiect n-am nici o intenție să lansez acuzații voi prezenta numai faptele căci, după părerea mea, este cel mai bun serviciu ce se poate aduce minorităților, arătând adevărata stare a lucrurilor.

În Ungaria se disting trei tipuri de școli numite minoritare:

Tipul A: școala în care limba slovacă este limba de învățământ;

Tipul B: școala în care unele materii sunt predate în maghiară, altele în limba slovacă;

Tipul C: școala în care limba slovacă este numai o materie de învățământ în timp ce toate celelate materii sunt predate exclusiv în maghiară.

După statisticile ungare – ultimele pe care am putut să le obțin – nu există în Ungaria nici o școală de tip A, adică nici o școală pur slovacă există trei școli de tip B și 49 de școli de tip C. Or, pentru totalitatea minorității slovace din Ungaria – după recensământul de acum zece ani, această minoritate cuprindea 141.000 persoane și, după ultimul recensământ, adică după zece ani, ea nu număra decât 104.000 – nu există decât trei școli în care numai unele materii sunt predate în slovacă. După statisticile unguresti erau cu totul, în toate școlile publice din Ungaria, 19.000 de copii slovaci, din care 12.000 frecventau școlile exclusiv și în totalitate maghiare. În ceea ce privește restul, adică 7.000 copii, 94 la sută frecventau școlile maghiare unde de-abia puteau să învețe slovaca și 6 la sută numai puteau să frecventeze școlile slovaco-maghiare.

Această situație a minorității slovace din Ungaria este încă și mai rea în alte domneii de învățământ. Această minoritate nu are nici o grădiniță, nici o școală primară superioară, nici o școală de adulți, nici o școală comercială agricolă sau profesională, nu are desigur nici școli normale și nici chiar cursuri de limbă slovacă pentru candidații la profesia de învățător.

În schimb, care este situația minorității ungare în Cehoslovacia?

După ultimul nostru recensământ, această minoritate numără 692.000 persoane. Pentru această minoritate există la noi 844 școli primare pur maghiare, 16 școli primare superioare, 8 licee, 21 școli de agricultură, 5 școli comerciale, 6

școli de perfecționare comercială, 41 școli de perfecționare profesională, adică în total 941 școli în care învățământul este în limba maghiară.

Pe scurt, în Cehoslovacia există o școală pentru în jur de opt-nouă sute de persoane maghiare.

Nu vreau să merg mai departe cu comparația; vă las grija să calculați la câte persoane de naționalitate slovacă există o școală slovacă sau maghiaro-slovacă în Ungaria.

Aș putea continua pe un alt plan, de exemplu în plan politic.

În Cehoslovacia există votul universal, votul femeilor, dreptul de asociere liberă etc.; există în Parlament 13 deputați și 8 senatori maghiari.

În Ungaria, pentru slovaci, nimic.

Aș putea continua vorbindu-vă de presă dar nu cred că este necesar să o fac. Vroiam numai să vă prezint fapte și nu argumente generale pentru a proba teza pe care o susțin și pe care am susținut-o întotdeauna în privința politicii minoritare în toate statele.

Vă voi prezenta acum situația minorității germane în Ungaria. Fie-mi permis să iau și apărarea acesteia.

Vă voi cita câteva cifre:

În 1920 existau în Ungaria 551.711 germani, în 1930 ei erau 478.530, ceea ce înseamnă că minoritatea germană a scăzut cu 73.181 suflete, cu 13 la sută, fapt ce este natural, foarte surprinzător.

În Ungaria există trei tipuri de școli minoritare, tipurile A, B și C. Sunt aceleași tipuri despre care v-am vorbit acum câteva minute.

După statisticile unguresti, se numărau în Ungaria, în 1930, 43 de școli de tip A, 407 școli de tip B și C.

Aceasta înseamnă că germanii din Ungaria nu au decât 43 de școli în care învățământul este în germană; în celelalte școli învățământul se face în maghiară și germana nu este decât o materie de învățământ.

Minoritatea germană nu are nici o școală primară superioară și nici o școală secundară.

În luna mai dl Homan, ministrul instrucțiunii publice a declarat că existau în Ungaria 40 de școli germane de tip A, 191 de tip B și 165 de tip C.

Comentând, în mai 1933, această stare de lucruri într-un important discurs, deputatul german Bleyer a spus că numai în 31 la sută din școlile minoritare germane se predă în germană; 70 la sută dintre copiii care frecventează școlile primare de-abia au posibilitatea de a citi și a scrie în germană; 90 la sută dintre copiii care frecventează școlile secundare n-ar ști nici să scrie o simplă literă în germană.

Germanii se plâng mai ales că nu au propriile lor școli și cer să se mărească numărul școlilor de tip A. Doctorul Graz a prezentat, în numele minorității germane, revendicările germanilor din Ungaria adresate guvernului; răspunsul a fost că era imposibil să se dea curs acestor revendicări și să se mărească numărul școlilor de tip A.

Aș adăuga – și aceasta este spre onoarea colegului meu ungar – că la începutul anului 1933, când se discuta în Ungaria, în Parlament și în presă, politica minoritară ungurească, dl de Eckhardt, deputat ungar, a luat parte la discuție; el a subliniat că minoritățile din Ungaria trebuie să obțină tot ceea ce ungurii cer pentru minoritățile din statele vecine. El a criticat politica minoritară ungurească cerând revizuirea ei. Țin să aduc un omagiu aici acestui spirit justițiar.

Iată acum situaţia şcolilor germane din Slovacia: în 1930 erau în Slovacia 147. 000 germani. Această minoritate avea 119 şcoli pur germane faţă de 43 din Ungaria, pentru o jumătate de milion de germani.

Adaug – aş putea da încă şi alte detalii – că înainte de război, în Slovacia, nu erau decât 20 şcoli maghiaro-germane şi nici o şcoală pur germană. Aceasta înseamnă că, de când Cehoslovacia a acoperit şi Slovacia, ea a instituit o întreagă politică minoritară şi i-a dat proporţii considerabile care răspund, după părerea noastră, necesităţilor tratatelor asupra minorităţilor.

Iată cele câteva exemple frapante ale politicii minoritare şi iată concluzia mea căci, dacă se plâng de violarea tratatelor de către alţii, trebuie să le respecte mai întâi ei înşişi; după aceea eşti foarte puternic. Acest lucru l-am indicat ca al patrulea şi cel mai grav motiv al discreditării de care suferă protecţia minorităţilor. Fiind astfel invitat de onorabilul meu coleg să-mi completez discursul inaugural la cea de-a cincisprezecea Adunare, am fost obligat să fac această analiză generală a problemei minorităţilor, a protecţiei sale şi a aplicării sale de către Societatea Naţiunilor. Repet că nu sunt atât de pesimist, cred că au fost deja obţinute rezultate considerabile într-un mare număr de ţări.

Cred că acest expozeu este la fel de obiectiv ca cel pe care l-am prezentat la Tribuna Adunării asupra altor posturi pasive din activitatea Societăţii Naţiunilor.

Deci, pentru a rezuma, există patru mari motive pentru neliniştea ce domneşte în aplicarea tratatelor privind minorităţile:

1. Se face din aceasta instrumentul unei politici demolatoare.
2. Se întreţine şi se subvenţionează o propagandă tendenţioasă prin mijloace total inadecvate şi prin profesionişti de meserie şi de moralitate foarte contestabile care dăunează bunei cauze a minorităţilor şi înţelegerii dintre cele două state interesate.
3. Tratatele nu se aplică întodeauna aşa cum ar trebui să se aplice. Dar în privinţa acestui subiect Consiliul este competent şi trebuie să te prezinţi în faţa lui şi să ceri de la el această aplicare. Nu Adunarea este competentă.
4. Devii de două ori mai vinovat atunci când te plângi de violarea tratatelor privind minorităţile practicând tu însuţi un regim privind minorităţile cu mult mai rău. Este, după părerea mea, cazul cel mai grav.

Aceasta este analiza mea asupra întregii probleme. Ea este, după părerea mea şi dacă-mi urmez conştiinţa, exactă şi justă.

Acestea fiind spuse, îmi pun întrebarea dacă, cu prima ocazie – mai ales dacă se are în vedere un studiu oarecare al problemei şi dacă se decide să generalizăm protecţia acceptând o convenţie internaţională – n-ar trebui să propun, ca mijloc eficace de protecţie a minorităţilor, o dispoziţie precisă specificând că, atunci când o ţară va veni să se plângă de atitutdinea unei alte ţări în privinţa minorităţilor, organul de control va trebui să examineze din oficiu situaţia minorităţilor din statul care a formulat plângerea. S-ar putea astfel decide în acelaşi timp asupra politicii celor două state. Aceasta ar putea să pună capăt unei situaţii foarte dificile, care compromite cel mai mult adevărata moralitate internaţională în probleme privind minorităţile.

A doua propunere: trebuie ca politica minoritară a fiecărui stat să fie determinată, nu numai după faptul că prezintă sau nu plângere, după faptul că apărarea sa este bună sau rea, ci după criterii obiective şi identice. Chiar în acest plan trebuie

să avem egalitate și proporționalitate. De exemplu, va trebui să determinăm într-un mod precis tipurile de școli naționale pentru un număr determinat de persoane de naționalitate minoritară (de exemplu 1000 sau mai mult, după împrejurări și după țări). Cele două state aflate în litigiu vor trebui să aplice acest lucru în egală măsură. Nu este decât un exemplu dar, pentru protecția eficace a minorităților, aceste propuneri ar fi desigur mijloace adecvate de a obține această eficacitate.

Delegatul Ungariei, terminându-și discursul, a declarat:

„Descriindu-vă, cum tocmai am făcut-o, tabloul unei situații puțin încurajatoare, intenția mea nu era aceea de a crea diferende ci de a contribui la remedierea unui rău și de a stabili sursele acestuia. Ungaria nu cere nimic din ceea ce n-ar acorda ea însăși în mod spontan altora. Noi nu cerem nimic excepțional, noi cerem numai îndeplinirea angajamentelor luate". Eu mi-am prezentat observațiile în același spirit. Noi suntem deci de acord.

Scuzați, Doamnelor și Domnilor, această lungă declarație dar fiecare își aduce aici contribuția la cunoașterea problemei. M-aș considera vinovat dacă, cunoscând aceste fapte, nu v-aș pune la curent și dacă n-aș indica în mod obiectiv cauzele discreditării aruncate asupra acestei probleme așa cum o văd eu. Fac acest lucru, de altfel, dintr-un spirit de prietenie, de bunăvoință și de înțelegere.

În cursul Adunării, ne explicăm în general într-un mod foarte sincer. Am văzut aceasta aici, acum câteva zile. Dl Eckhardt a crezut că este util să meargă destul de departe cu atacurile sale. Totuși eu nu acuz, nu atac, prezint obiectiv faptele, necerând nimic nimănui. Îmi prezint teza în mod cinstit și de bună credință. Dacă vă prezentam ceva care să nu fie exact aș recunoaște-o primul cu plăcere, dacă mi s-ar dovedi acest lucru. Datorăm unii altora probitate și adevăr într-o chestiune atât de delicată. Deviza statului nostru spune că adevărul, chiar în politică, iese întotdeauna la suprafață: veritas vincit.

În spiritul acestei devize fac tot ceea ce fac la Geneva și în acest spirit vă prezint politica statului nostru. Ea ne-a dat succesele pe care le-am repurtat până acum și ea ne va conduce în toate acțiunile noastre viitoare.

Dacă colegul nostru ungur și-a terminat discursul declarând că „această situație insuportabilă a condus guvernul ungar la a recunoaște că este datoria lui primordială, atât națională cât și umană de a face toate eforturile pentru a asigura protecția eficace a minorităților, instituită prin tratatele internaționale", am speranța fermă că va face toate eforturile, în primul rând acolo unde îi este mai ușor adică în Ungaria chiar și că de acum până atunci, în scurt timp, minoritățile naționale din Ungaria vor avea toate drepturile pe care tratatele privind minoritățile le prevăd să le stabilească Ungaria. Voi face exact același lucru în țara mea cum o fac de multă vreme. În ceea ce privește minoritatea slovacă în Ungaria, aș fi fericit dacă ea s-ar găsi exact în aceeași situație cu a minorității ungare din Cehoslovacia. Deoarece sunt convins că adevărata cale spre o înțelegere asupra acestui subiect este o adevărată reciprocitate din toate punctele de vedere și pe baza acestei reciprocități egalității și proporționalității aș vrea să mă înțeleg bine mâine cu Ungaria și în general cu toate celelalte state.

Sunt încredințat că vom ajunge într-o zi la aceasta și doresc ca această zi să fie cât mai apropiată posibil, în interesul Ungariei, în interesul Cehoslovaciei, în interesul Societății Națiunilor și al păcii.

Preşedintele. Îmi permit să semnalez dlui Benes că problema propunerii poloneze este definitivă închisă, adică această propunere nu va fi supusă unui vot. N-aş dori într-adevăr să las să existe un echivoc în ceea ce priveşte situaţia de drept a propunerii poloneze.

Dl. Massigli (Franţa). Nu cred că această dezbatere poate să se încheie fără ca să ia cuvântul reprezentanţii statelor membre permanente ale Consiliului. Din această cauză şi numai din această cauză aş vrea să prezint Comisiei câteva foarte scurte observaţii.

Trebuie mai întâi să-mi exprim mirarea şi regretul – în pofida nivelului la care s-a ridicat discuţia – că dezbaterea a putut să aibă loc căci, deşi nu este la locul ei aici, cred că nu există nimeni printre noi care s-o conteste. Nu este într-adevăr o dezbatere generală. Nu este o discuţie de doctrină sau de metodă asupra principiilor, oricât de grave ar fi ele. Este un proces care s-a căutat a fi făcut în faţa unei instanţe incompetente. Adunarea nu este făcută pentru astfel de procese.

Eu nu mă pronunţ asupra plângerilor invocate (citate), asupra fundamentului sau lipsei lor de fundament. Eu spun simplu că o altă instanţă trebuie să le cunoască, o altă instanţă hotărâtă pe căi normale.

Dinspre partea sa, dacă acest caz s-ar prezenta din nou, delegaţia franceză şi-ar pune întrebarea dacă nu este cazul să ridice problema în prealabil şi să ceară preşedintelui să se pronunţe asupra acestui punct care trebuie să preceadă judecata.

Vreau, de asemenea, să-mi exprim regretul sincer privind caracterul care s-a crezut că trebuie să fie dat discuţiei. O astfel de dezbatere nu putea să aibă aici nici o concluzie practică. Exista deci tot interesul, pentru a putea fi de oarecare utilitate, să o menţinem în unele limite. Dacă se depăşeşc aceste limite prevăd opera de propagandă care se poate face, văd laurii care se pot culege în câmpul politicii interne dar nu văd rezultatele care se pot obţine în domeniul politicii internaţionale, înţeleg rezultatele binefăcătoare căci rezultatele dăunătoare noi le vedem toţi; sar în ochi.

Eu nu cred într-adevăr că declaraţiile făcute ieri aici pot să contribuie la această liniştire politică care este indispensabilă pentru a putea fi reglate problemele foarte presante a căror soluţionare în Europa dunăreană, mai mult ca peste tot în altă parte, cere colaborarea tuturor celor bine intenţionaţi.

Dl Aloisi (Italia). În intervenţia mea de ieri asupra propunerii poloneze am ajuns la concluzia că problemele privind tratatele minorităţilor ar trebui să fie examinate de Consiliu. Dezbaterile care au avut loc ulterior în privinţa aplicării tratatelor existente nu pot decât să confirme punctul meu de vedere. Invitaţia care va fi adresată Consiliului trebuie să vizeze, evident, totalitatea chestiunilor care privesc, într-un sens sau în altul, tratatele existente şi aplicarea lor.

Sunt sigur că întreaga atenţie a Consiliului va şti să se îndrepte asupra diferitelor aspecte ale acestor probleme, în raport cu condiţiile particulare ale minorităţilor în fiecare din ţările semnatare ale tratatelor existente, fie pentru a avea în vedere modificările care ar fi justificate, fie în vederea întăririi procedurilor destinate să asigure deplina şi totala lor aplicare.

În acest sens mă raliez propunerii reprezentantului din Haiti.

Şedinţa este ridicată

38 **1934 septembrie 28, București**

PREFETURA POLIȚIEI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
Serv. Poliției Sociale

Către

MINISTERUL DE INTERNE – DIRECȚIA ADMINISTRAȚIEI DE STAT

La adresa dumneavoastră nr. 9825 din 19 sept. 1934;

Avem onoarea a vă înapoia actul constitutiv și statutele Asociației „Uniunea Generală a Romilor din România“ cu sediul în București, Piața Sf. Anton, Nr. 10, comunicându-vă cele ce urmează:

Utilitatea asociației este o necesitate de prim ordin în vederea atingerii scopului și programului fixat și anume:

Emanciparea și redeșteptarea neamului de romi.

Atât actul constitutiv cât și statutele conțin toate dispozițiile necesare pentru a asigura realizarea scopului și buna administratre a fondurilor, fiind întocmite în spiritul prevederilor ce se găsesc cuprinse în Legea persoanelor juridice.

Asociația „Uniunea Generală a Romilor din România“ este în activitate de la data constituirii în asociație, adică 11 august 1934, ținând diferite congrese în diverse regiuni din țară.

Numele și prenumele persoanelor din consiliul de administrație, sunt cele prevăzute în art. 28 din statute, toți cetățeni români, conform art. 29 din Constituție.

Nici unul din membrii asociației nu se găsește înregistrat la serviciul fișelor și cazierelor.

În cursul anului 1933 s-au făcut două încercări pentru constituirea țiganilor în asociație și anume de către pretinsul arhimandrit Clinic I. Popp Șerboianu, sub denumirea de „Asociația Generală a Țiganilor din România“ și de către Gh. A. Lăzărescu zis Lăzurică sub denumirea de „Uniunea Generală a Romilor din România“, aceste din urmă încercând chiar să obțină personalitate juridică asociației de sub conducerea sa, însă întrucât această asociație, având printre membri și oameni de proastă reputație, s-a dat aviz nefavorabil cererii. Totuși aceasta din urmă continuă să lucreze și astăzi sub egida de persoană juridică (fără însă să o fi obținut), încercând să inducă în eroare autoritățile și membrii asociației, asupra cărora încearcă diferite sisteme de șantaj.

În concluzie: cea de a treia încercare de a întruni într-o asociație de romi sub denumirea de „Asociația Uniunea Generală a Romilor din România“, având ca președinte pe dl. Gheorghe Niculescu, cunoscut comerciant întrucât îndeplinește toate condițiile legale și având în vedere importanța socială a asociației, prin realizarea scopului ce urmărește, dăm aviz favorabil cererii.

PREFECT,
ss. Parizianu

Șeful serviciului,
ss. D. Dumitrescu

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Prefectura Poliției Capitalei, dosar 123/1933, f. 70.

39

1934 septembrie, Bucureşti

FRAŢI ROMI

Ceasul emancipării şi redeşteptării neamului rom, a sunat.

La anul 1854 marii bărbaţi de stat ai timpurilor, s-au gândit la îmbunătăţirea soartei romilor, la scăparea lor din robie, şi au înfăptuit marele act al „Dezrobirii Romilor".

De-atunci şi până în prezent însă, nu s-a mai gândit nimeni la soarta noastră. Am fost lăsaţi în voia soartei, la fel cum e o barcă, pe voia valurilor furtunoase ale mării, aruncată din val în val, din talaz în talaz, fără nici un sprijin, fără de nici un ajutor, fără de nici o destinaţie.

De atunci au trecut zile multe, luni, ani; am îndurat toate intemperiile; am îndurat toate necazurile, am îndurat totul, cu voinţa şi răbdarea de care suntem caracterizaţi, însă soarta noastră a rămas tot neschimbată.

Nu s-a gândit nimeni s-o amelioreze! Nu s-a gândit nimeni să ne scoată din întunericul în care eram! Nu s-a gândit nimeni la o îmbunătăţire a vieţii noastre de toate zilele! Nu s-a găsit nimeni până acum, să se coboare în mijlocul nostru şi să ne cerceteze nevoile şi să ne dea sfatul lor. Am fost lăsaţi în umbra vremurilor şi ne-am târât fără de nici un ideal pentru îmbunătăţirea situaţiei noastre.

FRAŢI ROMI!

Ne-am făcut întotdeauna datoria către ţară şi rege. Am fost şi vom rămâne dinastici şi credincioşi tronului până la moarte.

Dintre fraţii noştri nu s-a găsit până acum nici un trădător de ţară. Am fost totdeauna buni cetăţeni.

Merităm deci şi noi o soartă mai bună. Merităm şi noi ca să fim auziţi de cei ce conduc destinele scumpei noastre ţări, şi să-şi plece urechea şi la doleanţele noastre drepte. Merităm să fim auziţi şi ajutaţi.

FRAŢI ROMI!

Dumnezeu are în grija şi în paza lui pe toţi oamenii, a avut grijă şi de noi.

O mână de oameni, plini de încredere şi cu o voinţă de fier, s-a ridicat în mijlocul nostru, şi a pus bazele temeliei de mâine. Aceşti oameni au înţeles că numai prin voinţă şi muncă cinstită vor putea îndrepta situaţia în general a neamului nostru rom. Acest mănunchi de oameni, sub conducerera vajnicului luptător al cauzei romilor, domnul Gheorghe Niculescu, preşedinte activ a pus bazele Uniunii Generale a Romilor din România, cu sediul central în piaţa Sf. Anton, 10, iar pe firmamentul uniunii stă scris: „Emanciparea şi redeşteptarea tuturor romilor din România, pe tărâmul social, cultural, moral, economic şi spiritual".

Trăiască Comitetul Uniunii Generale a Romilor din România.

Trăiască preşedintele central al uniunii, Gheorghe Niculescu, luptătorul neobosit al cauzei romilor din România.

N. Lenghescu-Cley

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 123/1933, f. 76.

40

1934 septembrie, București

UNIUNEA GENERALĂ A ROMILOR DIN ROMÂNIA

Stimate domnule președinte,
Domnilor membri,

Uniunea Generală a Romilor din România, în interval de un an și jumătate, a izbutit să atragă prin activitatea sa intensă, simpatia presei, a ordinei publice și bunăvoinței forurilor de stat și bisericești.

Aceasta pentru că ne-am manifestat ordonat, cu demnitate, necălcând programul nostru prevăzut în statut: cultural, social și spiritual. Cele peste douăzeci de mari adunări organizate de noi, la care au participat mii de romi, festivalurile artistice, concertele religioase și șezătorile culturale, au arătat lumii că nu suntem un popor de lepădat, că avem mai multe calități frumoase decât defecte, și defectele nu lipsesc la nici o nație.

Suntem peste un milion de suflete în țara românească, în această sfântă țară, în care am trăit de peste 600 de ani, alături de frații români, luând parte la necazurile și bucuriile lor. Și suntem dinastici, patrioți, creștini, muzicanți renumiți și meșteșugari buni. Nu suntem trădători de țară, nu dușmănim pe nimeni. Totuși, eram priviți ca cea din urmă clasă socială, considerați mai prejos ca găgăuții din Basarabia și tătarii din Dobrogea.

Ne-am ridicat câțiva oameni de origină romă, fără să ne renegăm neamul, ca alături de dumneavoastră, președinți de provincii, de județe, de plăși și de comune, să scoatem din întuneric pe frații noștri, obișnuind pe ceilalți concetățeni ai țării să ne socotească egali în drepturi ca și în îndatoriri, fără a mai fi huliți ca până acum.

Munca noastră, străduințele noastre, nu vor fi zadarnice. Nu luptăm numai pentru noi, ci și pentru copiii noștri, care se vor bucura de eforturile noastre, spunând: „Părinții noștri, bunicii noștri s-au ridicat pentru noi în anul de grație 1934, sub înțeleapta domnie a Regelui Carol II, formând o pagină glorioasă în istoria poporului nostru".

Domnule președinte,
Domnilor membri

Noi nu vrem să formăm o grupare minoritară sau un partid politic. Departe de noi acest gând, care ne-ar compromite pe vecie. Vrem însă ca strânși în jurul unui steag ridicat pentru emanciparea noastră să ne impunem ca cetățeni, trăind o viață nouă, pe un făgaș mai luminos. Numai astfel vom putea face față necazurilor noastre, căci noi suferim mai mult sărăcia și simțim ferocitatea crizei economice care apasă peste popoare.

Voim să ne ridicăm prin crearea de Atenee populare rome, grădinițe de copii romi, conservatoare de muzică pentru tinerii talentați romi, case de citire, turnee artistice-culturale, tipărituri de cărți despre originea, istoria, emigrația romilor, prin apariția unui ziar al nostru. Căci suntem singurii care n-avem un ziar propriu, cum

au sașii, ungurii, rutenii, rușii și bulgarii minoritari. Prin ziarul nostru putem să ne arătăm păsurile și să protestăm contra nedreptăților.

Ce vă cerem în schimb? Vă cerem disciplină, devotament, înțelepciune și cinste, prea puține sacrificii.

Vă rugăm stăruitor și călduros, să binevoiți a proceda de urgență la organizarea deplină a romilor de sub președinția d-voastră (la județ, plasă, comună, sector și cartier), formând comitete prin dresarea de procese-verbale în dublu exemplar, din care unul ni-l veți înainta nouă, însoțit de un tablou de membri cu numele și adresele exacte, spre ratificare. Faceți propagandă din om în om, din sat în sat, din județ în județ. Seara, când sunteți liberi și sărbătorile, adunați-vă împreună, consfătuiți-vă și alegeți în comitete oameni cinstiți, știutori de carte, devotați și înțelepți. Lăsați la o parte dușmăniile, ambițiile și interesele personale. Cereți semenilor noștri din satele alăturate să facă același lucru, astfel ca nici cel mai mic cătun cu cinci capi de familie să nu rămână neorganizat.

Acesta este cuvântul de ordine ce vi-l dăm.

Pentru că suntem săraci, am cheltuit din buzunarele noastre, numai câțiva, sute de mii de lei. Apelăm la sprijinul dumneavoastră, căci nimeni nu ne ajută fără anumite obligații. Și noi nu voim să fim prizonierii partidelor politice, nici robii băncilor.

Ajutați-ne cu câte 5 (cinci) lei de fiecare rom, în mod benevol.

Cu acești bani vom scoate gazeta „Glasul Romilor" și vom înființa patru Atenee populare rome-ambulante. Fiecare președinte de județ, de plasă și de comună, va strânge mai întâi de la membrii comitetelor lor câte 5 lei și dacă e posibil și de la membrii organizațiilor lor. Sumele strânse se vor trimite prin mandat la adresa: Andrei Zima, Blaj, str. Regele Ferdinand 41, județul Târnava Mică.

Acest sacrificiu nu este prea mare. Închipuiți-vă că n-ați băut o cinzeacă de țuică, sau n-ați fumat într-o zi un pachet de tutun mai mult.

Pentru sumele primite se vor expedia adeverințe-chitanțe. Sprijinul acordat vă va onora și Dumnezeu vă răsplătește.

Încă un cuvânt: Nu există nație, nu există asociații care să nu-și aibă trădătorii lor. Din păcate s-au găsit și între romi asemenea trădători. Ei sunt: Gheorghe Niculescu-Prăjitu, Niculae Niculescu-Cocoșilă, ambii din București; Costea Motti, din Mediaș; Constantin Brașoveanu din Sibiu; Simion Marin din Craiova, care nu este rom; Naftanailă Lazăr de la Făgăraș, conduși de tartorul Calinic Șerboianu, fost preot, acum caterisit pentru fapte nedemne de un slujitor al bisericii.

Toți aceștia, excluși din Uniunea Generală a Romilor din România, prin comunicate false date prin ziare și manifeste, au voit să inducă în eroare pe romi și opinia publică, furând titlul Uniunii noastre, dându-și titluri ilegale și scoborându-se la falsuri pentru care autoritățile și justiția țării îi anchetează și-i va pedepsi după lege. Frații Niculescu nu mai sunt misionari.

Nu există nici o altă Uniune Generală a Romilor din România decât aceea fondată de d-l G.A.Lăzărescu-Lăzurică, președintele ei și voievod al romilor din România, cu sediul în București, strada Sârbească 18, iar nu în altă parte.

Ţineţi minte acest lucru. Întipăriţi-vă numele acestor trădători şi blestemaţi-i ca pe duhuri necurate.

CONGRESUL GENERAL AL ROMILOR
de la 7 octombrie 1934
din oraşul Diciosânmartin, Sala Carpaţi (Judeţul Târnava Mică),
dând sentinţă de condamnare a acestor nemernici, i-a pecetluit pe vecie.

Veniţi în număr cât mai mare la acest Congres unic în istoria romilor, unde se vor dezbate chestiunile ce ne interesează, fiind vorba de viitorul nostru.

Voim să vă vedem la muncă. Voim să vedem dacă fiecare din voi, punând mâna pe inimă şi întrebându-se în conştiinţa lui, nu va spune: Sunt rom, nu mi-e ruşine de originea mea şi vreau să mă ridic la o treaptă egală cu ceilalţi oameni!

Vreau ca prin obolul meu de 5 lei să contribui la ridicarea semenilor mei!

Dumnezeu să vă binecuvânteze!

Preşedintele Uniunii,
G.A.Lăzurică
Voievod al Romilor

Secretare general,
Nicolae Gheorghe Lache

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 34/1922–1947, f. 85

41

1934 septembrie 1, Bucureşti

De la Uniunea Romilor

Cele două tabere de romi, Uniunea Generală a Romilor din România şi Asociaţia Generală a Ţiganilor, pentru a nu mai exista nici o duşmănie s-au împăcat, formând o singură grupare care rămâne cu titulatura: Uniunea Generală a Romilor din România. Cei doi preşedinţi Arhimandritul Calinic Şerboianu şi G.A. Lăzurică, vor funcţiona mai departe în calităţile lor, primul preşedinte activ, secundul preşedinte organizator, semnând amândoi corespondenţa, procesele-verbale şi comunicatele.

Un comitet de direcţie compus din d-nii: profesor Niculae I. Sarru, Vasile Mureşeanu, Apostol Matei, Borbely Ispas şi Nicolae Gheorghe Lache, va secunda pe cei doi preşedinţi, iar restul Comitetului central va fi completat cu persoane propuse din partea ambilor preşedinţi.

Toate hotătârile luate de comitet vor fi satisfăcute la Congresul general anual care va avea loc la Diciosânmartin, în ziua de 7 octombrie a.c.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 123/1933 f. 81.

1934 octombrie 24, Oradea

Uniunea Comunităţilor Evreieşti
de rit occidental din Ardeal şi Banat
Biroul Central: Cluj, Calea Regele Ferdinand 54

Jegyzőkönyv

mely felvétetett az Erdély Bánáti Országos Izraelita Iroda Elnöki-Tanácsának 1934. èvben hó 24-én Oradea-n megtartott elnöki ülésében

Megjelentek: Dr. Adorján Ármin irodai elnök, Schütz Henrik / Arad / h. elnök, Dr. Lövy Ferenc főrabbi / Tg. Mureş /, Dr. Kabos Béla, Dr. Konrád Béla / Oradea /, Sennensieb Béla / Târgu Mureş / , Princ Ármin / Satumare / elnöki tanácstagok és Lax Salvator főtitkár, mint jegyző.

Távolmaradásukat bejelentették: Dr. Kecskeméti Lipót főrabbi / Oradea /, és Dr. Fischer József / Cluj / irodai alelnökök, Dr. Rosenthal Mór, Nyiri Jenő / Timişoara /, Szenes Henrik, Dr. Vágvölgyi Lajos főrabbi / Arad /, Stern Antal / Trg. Mureş /, Dr. Lenke Manó főrabbi / Lugoj /, Heves Vilmos / Cluj /.

Dr. Adorján Ármin elnök üdvözli a megjelent elnöki tagokat, sajnálatának ad kifejezést, hogy az elnöki tanács több tagjai nem jöhettek el a mai ülésre, holott ezt már régen egybehívtuk és egy izben el is halasztottuk azon reményben, hogy ez alkalommal többen fognak azon részt vehetni. Kívánatosnak tartja, hogy a jövőben az elnökség tagjai közöljék idejében, hogy mikor alkalmas számukra egy elnöki ülésen való megjelenhetés, mert ezekkel az elnöki ülésekkel az a cél, hogy szervezetünk évenként 3–4 alkalommal való tárgyalásain az elnöki tanács összes tagjai részt vegyenek. Ennyi áldozatot minden egyes elnökségi tag hozhat az ügy érdekében, hogy évenként 3–4 alkalommal az üléseken részt vehessen. Nem vonatkozik azonban ezen megjegyzés azon tagokra, akik – sajnos – betegségük miatt nem vehetnek részt az ülésen és ezen tagtársainknak mielőbbi gyógyulást kivánunk, hogy a munkából majdan kivehesssék a részüket.

Az ülést megnyitja és áttér a napirend tárgyalására.

I.

Jelentés az Iroda utóbbi hat havi munkájáról

Lax Salvator főtikár eloterjeszti ide csatolt jelentését az Iroda utóbbi – a kongresszus óta letelt hónapjainak munkájáról, amelyhez elsönek Dr. Lövy Ferenc főrabbi szól hozzá: örömét fejezi ki a korrekt és preciz jelentésért. Azonban sajnálattal állapitja meg, hogy hiányzik a jelentésből, hogy mit tett az Iroda a szombati irásknényszer megszüntetésének és a tanitók szombati vizsgája tárgyában ? Efelett nem lehet és szabad szó nélkül elhaladnunk, hanem adandó alkalommal Bukarestben illetékes helyeken fel kell emeljük tiltakozó szavunkat a minket ért sérelem miatt, kérve hogy a jövöben ilyesmi ne fordulhasson elő.

Ezzel kapcsolatban emliti meg, hogy egy külföldi sajtóorgánum legutóbb cikket közölt az erdélyi zsidóság magyarsága védelmében. Az ilyen cikkek nem hogy nem használnak, hanem inkább ártalmunkra vannak, nem kérünk belölük, idegen ne avatkozzék a mi belügyeinkbe, különösképen pedig kéretlenül! Ennek is hangot kell adnunk, hogy az ilyen sajtóorgánumok a jövőben tartózkodjanak attól,

hogy rólunk vagy felölünk ilyen tendenciáju cikkekkel foglalkozzanak. A külföldön tanuló rabbinövendékeket feltétlenül támogatni kell. Azonban itt is kellő óvatosságot és elövigyázatosságot kell tanusitani. Meg kell vizsgáljuk elsősorban hogy tényleg olyanokat támogatunk – akik arra rászolgálnak és akiknek elhelyezkedési lehetöségük majd itt lesz Erdelyben. Ezek a külföldön hallgató szeminaristák legyenek kötelesek az ottani egyetemen a román nyelv és irodalmat hallgatni és abból is vizsgázni, mert erre feltétlen szükseg van. A vakációban pedig jöjjenek haza és mi itt gondoskodjunk arról, hogy egyes hitközségeknél müködhessenek és igy kellő gyakorlatot szerezzenek. Ezzel kapcsolatos a belmisszió kérdese, melynek megoldásától függ a kissebb, rabbi nélkül müködő hitközségek további élete. Meg kell ezeket a kis hitközségeket látogatni, törődni kell velük, foglalkozni hitéletük fejlesztésével, vendégszónokok és kultúrelöadások útján. Megállapitottuk már, hogy igen sok ilyen kis hitközség müködik rabbi nélkül és anélkül hogy valamelyik hozzá legközelebb eső város rabbiságához tartoznának.

Bejelenti hogy megtette már a szükséges lépéseket azirányban, hogy hitközségeink pászka, peszachi cukor és frank-kávé ellátása érdekeinknek megfelelően történjék a jövőben és reméli hogy akciójának meglesz a sikere. Hiányolja hogy nincsen megfelelő szócsövünk. Szükség volna egy kéthetenként megjelenő hivatalos orgánumra, melyben ugy hivatalos, mint szépirodalmi és tudományos rész is lenne.

Végül sajnálattal jelenti be, hogy a képzőtanfolyamot erre a szemeszterre nem nyitotta meg, mert nem volt képes egyedül gondoskodni a szellemi és anyagi ellátássáról. A vezetése alatt álló tanfolyam rövid müködése alatt 12 kultustisztviselot adott az erdélyi hitközségeknek és mind a legnagyobb megelégedésre végzi munkáját.

A jelentést fentiek pótlásával tudomásul veszi.

Elnök: referál az elhangzottakra és kiemeli hogy

1. a tanárok és tanitók szombatra való vizsgára berendelése tényleg olyan sérelem, amely felett nem haladhatunk el szó nélkül. Keresni fogjuk és meg is találjuk majd a módját, hogy sérelmünknek illetékes helyen megfelelő formában hangot is adjunk.

2. a külföldi lapban elhelyezett inkriminált cikkről megjegyzi hogy a cikkiró talán jót akart, de semmi esetre sem végzett jót. Céltalan és az Iroda presztizséhez méltatlan is volna vitázni a lappal, vagy egyáltalán reflektálni is reá. Az Elnökség nem foglalkozhatik ilyen és ehhez hasonló cikkekkel.

3. a külföldön tanuló rabbijelöltekkel szemben felállitandó követeléseink tárgyában az a véleménye hogy a felszólalás helyes. Olyképpen kellene azonban ezt elintézni, hogy az illetőket felhívjuk arra, hogy saját jól felfogott érdekük is azt kívánja hogy külföldön is az egyetemen, mint román állampolgárok és mint olyanok, akik itt akarnak maid elhelyezkedést találni, a román nyelvet és irodalmat tanulják. Az is igen helyes hogy a vakációban jöjjenek haza, az Iroda és Rabbiegyesület támogatásával és irányitásával ismerjék meg az erdélyi hitközségeket és szerezzenek kellő gyakorlatot és felkészültséget pályájukhoz.

4. a kishitközségek meglátogatása és belmisszió kifejtése inkább a Rabiegyesület és a rabbikar hatáskörébe tartozik, de természetes, hogy az Iroda is kellöképpen támogatni fogja ezt a szükséges mozgalmat.

5. örömmel vesszük tudomásul Dr. Lövy F. főrabbi úrnak a cukor, pászka stb. tárgyban tett bejelentését és felkérjük hogy folytassa tovább megkezdett akcióját és ebben az Iroda is segitségére lesz.

6. a sajtó-ügyben elnök azon a nézeten van hogy a mai helyzet nem alkalmas arra hogy még egy zsidó lappal több legyen, mikor már ugyis több van mint szükséges. Amit községeinkkel tudatni akarunk, azt körleveleinkkel és egyéb közléseinkel, valamint az ülések és kongreszusok jegyzőkönyveinek megküldésével tudjuk elintézni.

7. végül pedig ami a tanfolyam jelenlegi szüneteltetését illeti, ezt a bejelentést sajnálattal veszi tudomásúl. Keri, hacsak lehet, folytassa a munkát és az Iroda erkölcsi és anyagi támogatását nem fogja megvonni ettől az intézménytől, amelyre annyira szükségünk van.

Dr. Lövy Ferenc főrabbi a sajtó kérdésében preciz javaslatot tesz: van egy ujságíró aki csupán erkölcsi támogatásunk ellenében hajlandó a lapot kiadni, szerkeszteni és adminisztrálni. Nekünk beleszólási jogunk volna a lap szellemi részébe.

Elnök: szerint konkrét formában csak akkor tárgyalhatunk arról hogy ha az illető ezirányú javaslatát hozzánk beküldi.

Az Enöki Tanácsülés a jelentést fenti kiegészitésekkel elfogadja és tudomásul veszi. Egyben felkéri Dr. Lövy Ferenc főrabbi urat hogy a tanfolyamot mielőbb ujból nyissa meg, folytassa a munkát és erről az Elnökségnek tegyen jelentést.

II

Bizottságok jelentései:

Dr. Kabos Béla a tanügy és kultúrbizottság elnöke jelenti hogy a kongresszus óta nem történt semmi jelentősebb mozzanat és hogy sem az iskola statisztikai, sem a szociográfiai munkálatok nem végeztettek el, dacara hogy a szükséges elömunkálatok megtétettek.

Jelenti továbbá hogy az Oradea-i zsidó iskolák helyzete milyen nehézségbe jutott és úgy látja, hogy most ujabb offenziva indult a felekezeti iskolák nyilvánossági jogának megvonása érdekében. Közös akciót kell inditani hogy megmenthessük iskoláinkat.

Az ülés elhatározza hogy minden erejével támogatni fogja az olyirányu akciókat amelyek iskoláink védelmében indittatnak. A jelentéssel kapcsolatban pedig sajnálattal állapitja meg hogy a megkezdett adatgyüjtési stb. munkálatok megálltak és elhatározza hogy ezek folytatását sürgeti.

Hitközségi ügyek tárgyalása:

Elnök ismerteti a Pecica-i hitközség elnökének átiratát, melyben hitközsége szomoru helyzetére hivja fel a figyelmet és az Iroda támogatását és tanácsát kéri a veszélyben lévő hitközség megmentése érdekében.

Elnöki tanács au ügyet magvizsgálás és véleményezés végett átteszi Dr. Schütz Henrik h. elnök urhoz Főtikár jeleni hogy több ilyen nehéz helyzetben lévő hitközség van, melyeken feltétlenül segiteni kell. Egyrészt a belmisszió és látogatás, másrészt pedig egyéb természetű utbaigazitás és támogatás utján. Majd ismerteti a Sf. Gheorghei hitközség metszöjének ügyét, melyet a rabbiegyesület elnöke is kiviszgált és véleményezett. A Sf. Gheorghe-i hitközség ügyében az Elnöki Tanács ugy határoz hogy érdemlegesen csak akkor foglalkozik az üggyel ha arra a hitközség részéről felkérik.

Dr. Lövy Ferenc főrabbi információkat at ugy erre mint a Borsec-i hitközség ég az orthodox metsző ügyében, melyeket az elnöki tanács tudomásul vesz.

Főtitkár jelenti továbbá hogy az Ineu-i hitközségtől is megkeresés érkezett, melyben a körzetében lévő hitközség nélküli községekben élő családoknak az anyahitközséghez való csatolására, illetve bekebelezésére kér felvilágositást stb.

Elnőki Tanács az ügyet megvizsgálás és véleményezés végett átteszi Dr. Schütz Henrik irodai h. elnök úrhoz.

Dr. Lövy Ferenc főrabbi jelenti hogy a nyáron ismét látogatást tesz az Odorheu-i hitközségnél és a legnagyobb lelkesedést és elragadtatást tapasztalta látogatása alkalmával a hitközségben, melyet a vendég főrabbi ottidözése, a hívekkel való közvetlen érintkezése és elöadásai által ért el.

Örvendetesen tudomásul szolgál.

Dr. Kabos Béla / Oradea / ezzel kapcsolatban azon véleményének ad kifejezést hogy szükséges lenne egy állandó utazó-rabbira, aki végiglátogatná ezeket a kis hitközségeket.

Elnök elöterjeszti Schönfeld Miklós, Vajda István, Grosz Izsák, Grosz Ernő és Teszler Herman rabbiszemináriumi növendékek kéréseit azzal, hogy ezek részére – Teszler Hermannt kivéve, kinek kérése csak utóbb érkezett be – a kongresszus felhatalmazásából az Elnökség az Elnöki Tanács utólagos jóváhagyásáig havi 500 lei / Grosz Enö csak 300 / segélyt utalt ki.

Elnőki Tanács a bejelentést tudomásul veszi, a segélyeket megszavazza és Teszler H-ra vonatkozólag információk beszerzésére utasitja az Irodát és felhatalmazza az Elnökséget hogy az információk beérkezése után legjobb belátása szerint döntsön az adandó segély ügyében.

Ezekután főtitkár bemutatja a félévi pénztárforgalomról készült kimutatását, melyet az Elnöki Tanács tudomásul vesz.

Industria Bank ügyében Dr. Kabos Béla pénztáros referál és jelenti hogy az Industria Banktól megkeresés érkezett az Irodához, hogy fogadja el a bank által felajánlott betétvisszafizetési ajánlatát, amely szerin 9 év alatt fizetendő 50%– os készpénz fizetést ajánlanak fel betét– követelésünk teljes kiegyenlitésére. Miután a hitelezök nagy többsége ezt a javaslatát a banknak már elfogadta, mi sem tehetünk egyebet, mint ahhoz csatlakozni.

Kéri ennek tudomásul vételét. Tudomásul vétetik

Főtitkár elöterjeszti: a kongresszus felhatalmazása alapján az elnöki tanács felhatalmaztatott a járulékok 25%–os pótdíjának kivetésére, miután költségvetésünk kiadási tételei a segélyezés – és szubvenciók-megnövekedése miatt nagyon megduzzadtak és tullépték a költségvetésben meghatárolt keretet.

Dr. Schütz H. szerint nem szükséges most ez a pótdíj-kiróvás, miután az Iroda pénztára az előbb bemutatott számadások szerint még megfelelő összegű készpénz egyenleg felett rendelkezik.

Többek hozzászólása után az elnöki tanács egyenlőre eláll a pótdíj beszedésétöl.

Dr. Schütz Henrik, mint az aradi németsegély bizottság elnöke jelentést tesz a bizottság eddigi munkájáról. A rendelkezésükre bocsájtott 80.000 leit már felhasználták és ha további segélyezések válnak szükségessé, ugy ujabb összeg folyósitását fogja kérni.

Főtitkár beszámol az eddigi eredményről, melyet már a kongresszuson is ismertetett. A befolyt összegből 80.000 leit az aradi segélybizottság, 50.000 leit palesztinai kolonizációra, 10.000 lei keresztuül utazó német menekültek cluji segélyezésére forditottunk. Rendelkezésünkre maradt még cca 130.000 lei, melynek további sorsára vonatkozólag azt javasolja, hogy 100.000 lei feltétlenül tartalékoltassék a jövöre, míg a fennmaradó összeg bocsájtassék rendelkezésére az aradi segélybizottságnak további segélyezésekre. Végleges elszámolást az évvégi zárszámadások kapcsán fog bemutatni és érdekeltekkel is közölni.

Elnöki Tanács a bejelentéseket tudomásal veszi és elhatározza hogy a fennmaradt összegből 100.000 leit tartalékol, mig a fennmaradó ezenfelüli összeget fokozatosan a segélybizottság rendelkezésére fogja bocsájtani tovabbi segelyezésekre. Egyben elrendeli hogy a vonatkozó számadásokat a cluji számvizsgálók külön vizsgálják meg és jelentésüket 15 nap alatt terjesszék be.

Elnök bejelenti hogy a Regulament és alkotmányunk módisitása ügyében egyenlöre nem jutottunk elöbbre. Egyrészt mert a kultuszminiszter még mindig nem ismertette velünk javaslatát, melyet öszre igért, másrészt pedig Dr. Rosenthal Mór jogibizottsági elnök még nem foglalkozhatott eléggé behatóan az üggyel. Igy hát ezt most egyenlőre levesszük a napirendröl és mihelyt aktualis lesz, tárgyalni fogjuk.

Tudomásul vétetik

Jelenti továbbá, hogy dr. Weinberger Mózes au új Cluji főrabbi meleghangu levélben reflektált elnöknek a hozzá megválasztatása alkalmából küldött üdvözlésére és megköszönve az Iroda eddigi iránta tanusitott jóakaratát és támogatását kijelenti hogy ezekután még inkább keresni fogja az alkalmat hogy minden erejével és tehetségével támogassa munkájában az Irodát.

Örvendetesen tudomásul szolgál

Főtitkár jelenti hogy a tankönyv ügyben nem érkezett semmi jelentés a bírálatra stb. vonatkozólag, holott az Iroda még a nyáron kiadta a kéziratot bírálatra a Tanitóegyesület elnökségének.

Az ügy sürgetését határozzák el.

Pályázat ügye. Elnök jelenti hogy a néhai Dr. Eisler Mátyás és néhai Dr. Vértes Adolf alapok kamataiból jutalmazandó pályamunkára kiirt pályázatra csak egyetlen mű érkezett be. Javasolja a pályázat határidejének megfelelő közlés mellett, 1935 évi március hó 31–ig való meghosszabbitását.

Elnöki Tanács a pályázati határidöt 1935 március 31–ig meghosszabbitja.

Elnök jelenti hogy az Oradea-i Zsidó Diákmenza segélyének 300 leiről 500 leire való felemelését kéri. Miután a kérés indokolt, annak teljesitését javasolja.

Elnöki Tanács a kérést teljesiti.

Főtitkár jelenti hogy a reghini hitközség ügye még mindig nem nyert elintézést. A hitközség és állam közötti per még folyik és ennek következtében a hitközség nem müködhetik és velünk szembeni tartozását sem tudja bevételei hiányában. rendezni.

Elnöki Tanács a bejelentéssel kapcsolatban megállapitja hogy szászrégeni hitközség vezetői nem tettek eleget vállalt

kötelezettségeiknek, váltóikat nem váltották be, sőt sem is fordultak hozzánk meghosszabbitást kérve stb., ezért felhivatnak hogy mindazok akik a váltókon szerepelnek, rendezzék tartozásukat és értesitsék az Irodát a contecio per lefolyásáról és eredményéről.

Elöterjeszti továbbá: a Timişoara-i egyesült negyhitközség évi járulékának 28.000 leire való leszállitását kéri.

Dr. Schütz Henrik, mint az aradi hitk. elnöke az aradi hitközség járulékának 24.000 leiről 20.000 leire való leszállitását kéri, miután hitközsége aránytalanul magas járulékkal róvatott meg. Elnök szerint most évközben ilyen irányu kéréseket nem lehet figyelembe venni, mert ezek a költségvetésünk amugy is labilis egyensulyát felboritanák. Azután meg sem Timişoara, sem Arad hitközsége nincs olyan rossz anyagi helyzetben, hogy ez az összeg nagy szerepet játszana költségvetésében. Viszont Irodánk költségvetését könnyen felborithatná. Javasolja hogy ezek a kérések vétessenek le a napirendről. Majd a jövő évi járulékok megállapitása alkalmával tárgyaltassanak ezen kérések.

Elnöki Tanács elfogadja elnök javaslatát és a kéréseket elutasitja azzal hogy évközben redukció csakis rendkivüli indokolt esetekben eszközölhető. Ez a rendkivüliség pedig egyik kérelmező hitközségnél sem áll fenn. Amennyiben kerelmezö hitközségek járulék-mehállapitás ellen felszólalni kivánnak, azt majd a jövő évi megállapitás alkalmával tehetik meg és azok felett a kongresszus dönt végérvényesen.

Főtitkár ismerteti a „Lege pentru inventarierea averilor şi veniturilor aparţinând bisericilor naţionale şi celorlalte culte" törvényt és annak rendelkezéseit, mely szerint a törvény publikálásától / 1934 augusztus 10/számitott 6 hónapon belül minden egyházközségnek pontos kimutatást kell beküldeni a Központi Irodákon keresztül a Kultuszminisztériumhoz ingó és ingatlan vagyonának helyzetéről, a kezelésében álló alapokról, tisztviselöi és tanitói karáról, azok javadalmazásáról stb. Főtitkár javaslatára az Elnöki Tanács ugy határoz hogy ezen törvényt a megfelelő utasitásokkal és kitöltendő ürlapokkal együtt megküldjük az összes hitközségeknek hogy azokat pontosan kitöltsék stb.

Végül *Sebestyén sezső*, az Oradea-i izr. elemi népiskola igazgatója kér és kap szót. Vázolja a zsidó iskolák sulyos helyzetét és rámutat arra hogy most azt kivánja egy törvény hogy az iskolákban délelött és délután is legyen tanitás. Ha ezt keresztül is kell vinni ugy ez a zsidó iskolák pusztulását jelentené. Kéri az Iroda támogatását és e célból egy memorandumot nyujt át tanulmányozás stb. végett.

Az Elnöki Tanács figyelmesen meghallgatja Sebestyén igazgató elöterjesztését és támogatását helyezte kilátásba ez ügyben.

Több tárgy nem lévén, elnök megköszöni a megjelentek szives fáradtságát és közremüködését és az ülést bezárja. Dr. Konrád Béla, mint az oradea-i hitk. elnöke, a hitk. vendégéül meghivja a megjelenteket.

Lax A. Salvator	Dr. Adorján Ármin
főtitkár, mint jegyző	elnök

Arhiva Comunităţii evreieşti din Timişoara, dosar 64, f. 287–295

Traducere

Uniunea Comunităţilor Evreieşti de rit occidental
din Ardeal şi Banat
Biroul Central Cluj, Calea Regele Ferdinand 54

Proces verbal
al şedinţei prezidiale a Consiliului Prezidial al Biroului Naţional Izraelit din Transilvania şi Banat ţinută la Oradea, în 24 octombrie 1934

Sunt prezenţi. Dr. Ármin Adorján, preşedinte al Biroului, Schütz Henrik, preşedinte al comunităţii din Arad, Dr. Francisc Lövy, prim-rabin, Târgu Mureş, Dr. Kabos Béla, Dr. Konrád Béla din Oradea, Béla Sennensieb din Târgu Mureş, Armin Princ din Satu Mare, membri ai Consiliului Prezidial şi Lax Salvator secretar general, ca notar.

Şi-au anunţat absenţa: Dr. Kecskeméti Lipót, prim-rabin, Oradea şi Dr. Iosif Fischer din Cluj, vicepreşedinţi ai Biroului, Dr. Mór Rosenthal, Eugen Nyíri din Timişoara, Szenes Henrik, Dr. Ludovic Vágvölgyi, prim-rabin din Arad, Anton Stern din Târgu Mureş, Dr. Manó Lenke, prim-rabin din Lugoj, Vilhelm Heves din Cluj.

Preşedintele Dr. Armin Adorján salută membri prezenţi ai Prezidiului, dând totodată expresie regretului că ceilalţi membri ai Consiliului Prezidial nu au putut veni la adunarea de astăzi, deşi a fost convocată de mult şi a mai fost amânată o dată în speranţa că vor putea de această dată participa mai mulţi. Consideră de dorit ca în viitor membrii Prezidiului să comunice din timp când le-ar conveni să participe la adunarea Prezidiului, pentru că aceste adunări prezidiale au menirea ca la dezbaterea de 3–4 ori pe an a treburilor organizaţiei să ia parte toţi membrii Consiliului Prezidial. Fiecare membru al Prezidiului poate face acest efort în sprijinul cauzei comune, participând la şedinţe de 3–4 ori pe an. Această observaţie nu se referă la membrii care din cauza unei regretabile îmbolnăviri nu pot lua parte la şedinţă şi acestora le urăm însănătoşire grabnică pentru a putea să ia parte din nou la munca noastră.

Deschide şedinţa şi trece la dezbaterea ordinei de zi.

I

Raport despre munca Biroului din ultimele şase luni

Secretarul general Lax Salvator prezintă raportul anexat despre activitatea Biroului în lunile care au trecut de la congres.

Primul ia cuvântul prim-rabinul Dr. Francisc Lövy care îşi exprimă bucuria pentru caracterul corect şi precis al raportului. Constată însă cu regret că lipseşte din raport ce a făcut Biroul pentru încetarea obligaţiei de a scrie sîmbătă şi în problema obligării învăţătorilor la examene în aceeaşi zi de sâmbătă. Peste aceste fapte nu se poate şi nu e voie să trecem fără ca la momentul oportun să ne ridicăm protestul la Bucureşti, la forurile competente, împotriva acestor abuzuri, cerând ca pe viitor să nu se mai repete astfel de fapte.

Aminteşte, de asemenea, că un organ de presă din străinătate a publicat recent un articol despre caracterul maghiar al evreimii din Transilvania. Astfel de articole nu numai că nu folosesc, dar dimpotrivă ne sunt dăunătoare, nu avem

nevoie de ele; străinii să nu se amestece în treburile noastre interne! Cu atât mai puţin ne trebuie avocaţi nechemaţi! Trebuie să declarăm limpede că astfel de organe de presă să se abţină în viitor să se mai ocupe de noi prin articole tendenţioase.

Trebuie neapărat să-i sprijinim pe candidaţii de rabini care studiază în străinătate. Şi aici însă e nevoie de prevedere şi prudenţă. Trebuie să examinăm în primul rând dacă într-adevăr sprijinim pe cei care merită acest lucru şi pe cei care vor avea posibilitatea de a-şi găsi locul în Transilvania. Aceşti seminarişti care studiază în străinătate să fie obligaţi să audieze la universităţile de acolo limba şi literatura română, să dea examene din acestea, pentru că e absolut necesar. În vacanţe să vină acasă şi noi să ne îngrijim ca să poată funcţiona la unele comunităţi şi să dobândească experienţa necesară. Este strâns legată de această chestiune problemea misiunii interne, de care depinde supravieţuirea comunităţilor mai mici care funcţionează fără rabini. Aceste mici comunităţi trebuie vizitate, trebuie să ne ocupăm de ele, să le dezvoltăm viaţa de cult prin predicatori invitaţi şi prin manifestări culturale. Am stabilit deja că foarte multe astfel de mici comunităţi funcţionează fără rabini şi nu aparţin nici rabinatului vreunui oraş din apropiere.

Anunţă că a făcut demersurile necesare pentru ca aprovizionarea comunităţilor noastre cu pască, zahăr de pesach şi cafea să aibă loc în viitor corespunzător intereselor noastre şi speră că în viitor acţiunea sa va fi încununată de succes.

Consideră o lipsă faptul că nu dispunem de un organ de presă. Ar fi necesar un organ oficial care să apară la două săptămâni şi în care să existe atât o parte oficială, cât şi una literară şi ştiinţifică.

În sfârşit, anunţă cu regret că nu a inaugurat cursurile de pregătire pe acest semestru pentru că nu a fost în măsură să se îngrijească singur de necesităţile lor spirituale şi materiale. Cursurile aflate sub îndrumarea sa au pregătit în scurt timp 12 oficianţi de cult pentru comunităţile din Transilvania şi toţi aceştia îşi îndeplinesc munca spre cea mai deplină satisfacţie a comunităţilor respective.

Cu adaosurile de mai sus susţine aprobarea raportului.

Preşedintele: răspunde la cele de mai sus, subliniind că:

1. convocarea profesorilor şi învăţătorilor la examene sâmbătă este un abuz peste care într-adevăr nu se poate trece. Vom căuta şi vom găsi modalitatea ca să ne exprimăm nemulţumirea la forul competent, într-o formă corespunzătoare.

2. despre articolul incriminat din presa străină consideră că autorul a fost animat poate de intenţii bune, dar rezultatul nu a fost pe măsură. Ar fi fără rost şi nedemn de prestigiul Biroului să polemizeze cu ziarul respectiv sau să-şi exprime obiecţiile. Prezidul nu se poate ocupa de asemenea articole de presă.

3. în problemea cerinţelor faţă de candidaţii de rabini care studiază în străinătate, are convingerea că propunerile sunt corecte. Trebuie procedat însă în aşa fel încât respectivii să-şi dea seama că e în interesul lor propriu, ca cetăţeni români şi ca unii ce vor să-şi găsească un plasament aici, să studieze limba şi literatura română. Ar fi de asemenea foarte bine ca în vacanţe să vină acasă şi să cunoască, cu sprijinul şi îndrumarea Biroului şi a Asociaţiei Rabinilor, comunităţile din Transilvania, dobândind experienţa şi pregătirea necesară pentru cariera lor.

4. vizitarea comunităţilor mici şi misiunea internă este mai degrabă de resortul Asociaţiei rabinilor şi al corpului rabinic, dar în mod firesc şi Biroul va sprijini în mod corespunzător această activitate utilă.

5. luăm cunoştinţă cu bucurie că domnul prim-rabin Dr. F. Lövy a avut succes în privinţa asigurării cu pască, zahăr etc. şi îl rugăm să-şi continue acţiunea începută, urmând ca Biroul să-i fie de ajutor.

6. în privinţa organului de presă, preşedintele consideră că situaţia actuală nu este potrivită pentru a mai crea un organ de presă evreiască; deja numărul lor e mai mare decât ar fi necesar. Ceea ce voim să comunicăm comunităţilor se poate transmite prin circulare, alte comunicări, precum şi prin trimiterea proceselor-verbale ale şedinţelor şi congreselor.

7. în sfârşit, în privinţa încetării temporare a cursurilor, se ia la cunoştinţă cu regret. Cere, pe cât posibil, să se continue această activitate şi Biroul nu-şi va refuza sprijinul moral şi material acestei instituţii atât de necesare.

Prim-rabin Dr. Francisc Lövy face o propunere concretă în ceea ce priveşte organul de presă: există un ziarist care e dispus să editeze, redacteze şi administreze publicaţia în schimbul unui sprijin exclusiv moral, cu drept de intervenţie în ceea ce priveşte partea spirituală a publicaţiei.

Preşedinte: într-o formă concretă vom putea dezbate această problemă doar când respectivul ne va înainta proiectul său.

> Consiliul Prezidial adoptă şi aprobă raportul cu adaosurile de mai sus. Îl roagă pe domnul prim-rabin Dr. Francisc Lövy să reia cât de curând posibil cursurile, să continue munca şi să raporteze despre aceasta Prezidiului.

II
Rapoartele comisiilor

Dr. Béla Kabos, preşedintele comisiei pentru învăţământ şi cultură, raportează că de la congres încoace nu s-a mai întâmplat nimic deosebit şi nu au fost executate nici lucrările de statistică şcolară, nici cele de sociografie, deşi s-au efectuat pregătirile necesare.

Anunţă, de asemenea, că situaţia şcolilor evreieşti din Oradea este dificilă şi consideră că s-a pornit o nouă ofensivă pentru retragerea dreptului de publicitate al şcolilor confesionale. Trebuie să pornim o acţiune comună ca să ne salvăm şcolile.

> Şedinţa decide că va sprijini cu toate forţele acţiunile îndreptate pentru apărarea şcolilor noastre. În legătură cu raportul, constată cu regret că lucrările de culegere a datelor iniţiate au încetat şi hotăreşte reluarea lor de urgenţă.

Dezbaterea problemelor comunitare:

Preşedintele comunică adresa preşedintelui comunităţii din Pecica prin care atrage atenţia asupra situaţiei triste a comunităţii sale şi solicită sprijinul şi îndrumarea Biroului pentru salvarea ei.

> Consiliul Prezidial transmite problema spre examinarea şi opinia domnului preşedinte de comunitate Dr. Henrik Schütz.

Secretarul general anunţă că există mai multe sasemena comunităţi mici aflate în situaţie dificilă, care trebuie neapărat ajutate. Pe de o parte prin misiunea internă şi vizite, pe de altă parte prin îndrumări de altă natură şi sprijin. Face cunoscut apoi cazul tăietorului ritual al comunităţii din Sfântu Gheorghe, pe care l-a cercetat şi şi-a exprimat părerea preşedintele Asociaţiei rabinice.

În problemea comunității din Sfântu Gheorghe. Consiliul Prezidial decide ca ea să fie abordată atunci când comunitatea va solicita acest lucru.

Prim-rabinul Dr. Francisc Lövy oferă noi informații atât asupra acestui caz, cât și asupra problemei comunității din Borsesc și tăietorul său ortodox, informații pe care Consiliul Prezidial le ia la cunoștință.

Secretarul general raportează că a sosit o cerere de la comunitatea din Ineu, prin care se solicită informații privitor la anexarea sau înglobarea în comunitate a familiilor care trăiesc în comune lipsite de comunități.

Consiliul Prezidial transferă problema spre exeminare și opinie domnului președinte de comunitate Dr. Henrik Schütz.

Prim-rabinul Dr. Francisc Lövy raportează că în această vară a vizitat din nou comunitatea din Odorhei și a constatat cu prilejul acesta cel mai mare entuziasm și încântare în cursul contactelor sale directe cu membrii comunității și a predicilor ținute.

Dr. Kabos Béla (Oradea) dă glas cu acest prilej opiniei sale că ar fi nevoie de un rabin vizitator permanent al comunităților, care să viziteze anual aceste mici comunități.

Președintele înaintează cererile seminariștilor rabinici Nicolae Schönfeld, Ștefan Vajda, Isac Grosz, Ernest Grosz și Hermann Teszler, arătând că pentru aceștia – cu excepția lui Hermann Teszler, a cărui cerere a sosit ulterior – Prezidiul, din însărcinarea congresului, până la aprobarea ulterioară a Consiliului Prezidial, a achitat un sprijin financiar de 500 de lei lunar (pentru Ernest Grosz numai 300 de lei).

Consiliul Prezidial ia la cunoștință acest anunț, votează sumele respective și dispune Biroului să procure informațiile referitoare la Hermann Teszler, însărcinând Prezidiul ca, după sosirea datelor, să decidă asupra acestei probleme.

Secretarul general prezintă situația financiară semestrială care e luată la cunoștință de Consiliul Prezidial.

În problema Industria Bank, casierul Dr. Béla Kabos raportează că de la această bancă a sosit o adresă la Birou pentru a accepta propunerea de restituire a depozitului timp de 9 ani în proporție de 50% în bani gata. Întrucât marea majoritate a creditorilor a acceptat deja această propunere a băncii, nici noi nu putem face altfel. Cere să se ia la cunoștință. Se aprobă.

Secretarul general raportează că pe baza mandatului congresului, Consiliului Prezidial a fost împuternicit să dispună mărirea cu 25% a taxelor; întrucât, în urma creșterii ajutoarelor și subvențiilor acordate, pozițiile inițiale ale bugetului au crescut și au depășit cadrele stabilite.

Dr. Schütz H. nu consideră necesară instituirea acum a acestei taxe suplimentare, întrucât, conform bilanțului prezentat mai înainte, bugetul Biroului dispune încă de suma corespunzătoare necesităților.

După luarea de cuvânt a mai multor participanți, Consiliul Prezidial renunță deocamdată la încasarea taxei suplimentare.

Dr. Henrik Schütz, în calitate de președinte al comitetului de ajutorare a evreilor germani de la Arad, raportează despre activitatea de până acum a comitetului. Suma de 80.000 de lei care li s-a pus la dispoziție a fost deja utilizară și dacă vor fi necesare noi subvenționări se va impune asigurarea unei noi sume.

Secretarul general raportează despre rezultatele de până acum, pe care le-a relatat și la congres. Din suma încasată, 80.000 de lei au fost acordate comitetului de ajutorare de la Arad, 50.000 de lei pentru colonizarea în Palestina, 10.000 de lei pentru ajutorarea refugiaților din Germania care tranzitează Clujul. Ne-au mai rămas disponibili circa 130.000 de lei, pentru care propune menținerea neapărată a 100.000 de lei ca rezervă pentru viitor, iar suma rămasă să se transfere comitetului de ajutorare de la Arad pentru acordarea de noi ajutoare. Bilanțul final va fi prezentat cu prilejul celor interesați.

Consiliul Prezidial ia la cunoștință cele comunicate și hotărește ca din suma rămasă 100.000 de lei să rămână ca rezervă, iar restul să fie pus treptat la dispoziția comitetului de ajutorare pentru acordarea de noi ajutoare. Dispune totodată ca socotelile să fie examinate de revizorii clujeni și aceștia să-și prezinte raportul în termen de 15 zile.

Președintele anunță că în problema regulamentului și a modificării statutelor încă,nu s-au realizat progrese, pe de o parte deoarece ministrul cultelor încă nu ne-a făcut cunoscute propunerile sale, promise pentru la toamnă, iar pe de altă parte Dr. Mór Rosenthal, președintele comisiei juridice, încă nu a reușit să se ocupe destul de aprofundat de această problemă. Deocamdată deci vom scoate acest aspect de pe ordinea de zi și, în momentul în care va deveni actual, va fi repus în discuție.

Se ia la cunoștință.

Anunță de asemenea că Dr. Mozes Weinberger, noul prim-rabin de la Cluj, a răspuns la salutul președintelui, care i s-a adresat cu prilejul alegerii sale, printr-o scrisoare deosebit de caldă și mulțumind pentru bunăvoința și sprijinul pe care Biroul i le-a acordat până acum, declară că și de acum înainte va căuta prilejul pentru a sprijini activitatea Biroului cu toate forțele și capacitățile sale.

Se ia la cunoștință cu bucurie.

Secretarul general anunță că în problema manualului încă nu a parvenit nici un raport cu privire la referatul prezidiului Asociației Învățătorilor, deși manuscrisul a fost trimis spre referat încă în vară.

Se hotărește urgentarea referatului

Problema concursului. Președintele anunță că la concusrusl pentru lucrări ce urmează a fi premiate din dobânzile fondurilor lăsate de Dr. Matias Eisler și Dr. Adolf Vértes a sosit o singură lucrare. Propune prelungirea termenului până la 31 martie 1935, cu difuzarea corespunzătoare a unui anunț în acest sens.

Consiliul Prezidial prelungește termenul pîână la 31 martie 1935.

Președintele anunță că s-a solicitat mărirea subvenției pentru Cantina studenților evrei din Oradea de la 300 la 500 de lei. Întrucât cererea e îndreptățită, recomandată aprobarea ei.

Consiliul Prezidial aprobă cererea.

Secretarul general relatează că încă nu s-a rezolvat problemea comunității din Reghin. Între comunitate și stat e în curs un proces și ca urmare comunitatea nu poate funcționa și nici reglementa datoriile sale față de Birou, neavând venituri.

Consiliul Prezidial constată că fruntaşii comunităţii din Reghin nu şi-au îndeplinit îndatoririle asumaţe, nu şi-au onorat poliţele, mai mult chiar au neglijat să ceară prelungirea termenelor de plată. De aceea să li se ceară ca cei menţionaţi pe aceste poliţe să-şi plătească datoriile şi să comunice Biroului despre decursul şi rezultatul procesului în contencios.

Prezintă apoi cererea comunităţii unite din Timişoara de a i se reduce cotizaţia de la28.000 de lei la 20.000 de lei.

Dr. Henrik Schütz, ca preşedinte al comunităţii din Arda, cere reducerea cotizaţiei de la24.000 de lei la 20.000 de lei, considerînd suma impusă comunităţii din Arda ca exagerat de ridicată.

Preşedintele consideră că asemenea cereri nu pot fi luate în considerare în cursul anului, pentru că ar răsturna echilibrul şi aşa precar al bugetului. Nici comunitatea din Timişoara, nici cea din Arad nu sunt într-o situaţiei materială atât de proastă, încât aceste sume să joace un rol important în bugetele lor. În schimb bugetul Biroului nostru ar putea fi răsturnat cu uşurinţă. Propune ca aceste cereri să fie scoase de pe ordine de zi.

Ele să fie repuse în dezbatere la stabilirea cotizaţiilor pentru anul viitor.

Consiliul Prezidial acceptă propunerea preşedintelui şi respinge cererile menţionate cu argumentul că reduceri pot fi operate în cursul anului numai în cazuri special argumentate. O asemenea situaţie specială nu există însă la nici una din comunităţile petiţionare. În cazul în care ele au obiecţii în privinţa cuantumului cotizaţiei, să şi le prezinte cu prilejul stabilirii sumelor pe anul viitor şi asupra lor va decide congresul.

Secretarul general face cunoscută „legea pentru inventarierea averilor şi veniturilor aparţinând bisericelor naţionale şi celorlalte culte" după care, în termen de 6 luni de la publicarea legii (10 august 1934), fiecare comunitate să înainteze o situaţie exactă Ministerului Cultelor, prin Birourile Centrale, asupra averilor lor mobile şi imobile, despre fundaţiile pe care le administrează, despre corpul de funcţionari şi învăţători, salarizarea acestora etc. La propunerea secretarului general, Consiliul Prezidial decide ca această lege, împreună cu instrucţiunile aferente şi formularele de completat, să fie trimisă tuturor comunităţilor pentru a le da curs.

În sfârşit, Dezsö Sevestyén, director al şcolii primare israelite din Oradea, cere şi primeşte cuvântul. Prezintă situaţia gravă a şcolilor evreieşti şi subliniază că o nouă lege impune introducerea predării atât înainte, cât şi după amiază. Dacă acest lucru se va aplica, va aduce cu sine distrugerea şcolilor.evreieşti. Cere sprijinul Biroului şi înaintează în acest scop un memorandum spre examinare.

Consiliul prezidial a ascultat cu atenţie expunerea directorului Sebestyén şi îşi pune în vedere sprijinul pentru rezolvarea acestei situaţii.

Nemaifiind alte probleme, preşedintele mulţumeşte celor prezenţi pentru osteneală şi colaborare, închizând şedinţa. Dr. Béla Konrád, preşedintele comunităţii din Oradea, invită pe cei prezenţi să fie oaspeţii comunităţii sale.

Lax A. Salvator
secretar general, notar

Dr. Armin Ádorján
preşedinte

1934 noiembrie 13, Cluj
Jegyzőkönyv
felvétetett Kolozsvár, 1934. november hó 13.án délelőtt 10 órai kezdettel az Országos Magyar Párt intézőbizottságának üléséről.

Jelen vannak az ezen jegyzőkönyvhöz./. alatt csatolt kimutatásban felsorolt intézőbizottsági tagok.

Elnököl: dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti dr. Deák Gyula.

....[1]

Becsky István bizalommal viseltetik a pártvezetőség iránt. Ismerteti mint kisebbségi sérelmet a felekezeti iskolák hatósági intézkedések következtében beálló pusztulását, a román sajtó féktelen izgatását a magyar kisebbséggel szemben és a vidéki hatósági közegek sulyos visszaéléseit. Szóvá teszi, hogy a magyar hadköteleseket a katonai szolgálati idő alatt alacsonyrendű/szeméthordás, csatornaépités stb. / munkára használják fel és katonai kiképzésben nem részesitik. Javasolja, hogy a pártközpont az errevonatkozó adatokat gyüjtse össze és illetékes helyen járjon közbe a sérelmek orvoslása végett. Javasolja továbbá a bukaresti magyarság nagy számára való tekintettel és megszervezése céljából Bukarestben egy magyar otthon létesitését ugyszitén a tanulmányaikat külfőldön folytatni szándékozó tanuló ifjuság utlevél megszerzése könnyitésének kieszközlését.

Dr. Soós István a tisztviselők nyelvvizsgáját teszi szóvá. Törvénytelennek tartja a tisztviselőknek, tanároknak, tanitóknak, vasutasoknak, postásoknak és munkásoknak nyelvvizsgára rendelését és a vizsga eredménye folytán a szolgálatból való elbocsátását. Ezen törvénytelenség ellen a parlamentben kell felemeljük tiltakozó szavunkat és ha ez eredményre nem vezetne, a Nemzetek Szövetségéhez kell fordulni. Javasolja, hogy a parlamenti csoport interveniáljon a kormánynál az interimár bizottságok megszüntetése és a közigazgatási választások kiirásának érdekében. Parlamenti intervencióval kell megsürgetni a cenzura megszüntetését. Általában fel kell tárni a külfőld előtt a romániai kisebbség sötét helyzetét. Az elöterjesztett határozati javaslatot elfogadja.

Dr. Molnár Dénes javasolja, hogy a határozati javaslat egészittessék ki a kulturzóna megszüntetésének követelésével, nemcsak a határszéli megyékben, hanem a Székélyföldön is. A székely kulturautonómia megvalósitását is meg kell sürgetni. Kéri az egyházak vezetőségeit, hogy mielőbb foglaljanak állást ezen fontos és immár sürgős kérdésben. A magyar sajtó utasitandó, hogy ne tömjénezzék azokat, kikről köztudomásu, hogy a magyarságnak legnagyobb ellenségei.

Dr. Balogh Arthur a székelyföldi kulturautonómia tárgyában tett intézkedéseket ismerteti. Szükségesnek tartja e fontos kérdésben való határozat előtt, hogy magunk között tisztázzuk az ügy lényegét. Bejelenti, hogy az egyházak vezetőivel tartott értekezleten már tisztázódott az a kérdés, hogy a felekezeti iskolák létét nem veszélyezteti a székely autonómia. Bejelenti, hogy a folyó év november hó 12.-én tartott elnöki tanácsülés elhatározta, hogy az egyházakkal együttesen tárgyaltassék meg a székely kulturautonómia kérdése.

[1] S-au extras doar problemele referitoare la minorităţi.

Dr. Kovács Arpád a magyar nemzeti eszme átfogó erejét hangsulyozza. A magyar kisebbség politikailag, gazdaságilag és nemzeti kultura tekintetében pusztitó örvénybe került, amely ellen csak a nemzeti öntudat teljességének gondos és féltő megőrzésével lehet védekezni. A balkáni cinizmussal szemben a jogra és törvényre való hivatkozás csődöt mondott. Ezért nem a belföldön kell sérelmeinket panaszolni, hanem külföldön a nemzetközi törvények védelme alá kell helyezkednünk a Népszövetséghez benyujtandó panaszainkkal.

Dr. Paretz György felkéri a parlamenti csoport tagjait, hogy elismerése iránt illetékes helyen intervencitót tegyenek folyamatba. Szóvá teszi a román politikai napilapok soviniszta, magyarelllenes uszitásait. Meggyőződése szerint ezeket a kormány támogatja. Inditványozza, hogy e.:en magyargyalázó napilapok kétes ekzisztenciáju cikkiróit sajtó utján elkövetett rágalmazásért és nemzetiség elleni izgatásért kell feljelenti. A tagozatok elnökségei utasitandók a sajtóperek folyamatba tételére, hogy ezáltal a nyilvánosság előtt is hangot adjunk tiltakozásunknak.

Dr. Hinléder Fels Ákos a határozati javaslatot nem fogadja el, mert csak a nyelvvizsgák elrendelésével elkövetett sérelmünket emeli ki, a többi számos sulyos sérelmeink róvására. A kulturzóna megvalósitása elszenvedett kisebbségi sérelmeinkben visszatükrözik a romániai magyarság pusztuló sorsa.

A községi román orvosok 2000. – lej államsegélyt élveznek és igy állami támogatás mellett pusztitják a magyarságot és mütéti beavatkozásokkal igyekeznek a magyarság szaporodását meggátolni. Követeli a sajtócenzura megszüntetését. Inditványozza, hogy összes kisebbségi sérelmeinket a Nemtezek Szövetségéhéz intézendő panaszokban tárjuk a müvelt világ itélőszéke elé. Ha a népszövetségi panaszok sem fognak eredményre vezetni, könyvalakban nyomtassuk ki azokat és küldjük meg az európai államok kormányainak. Meggyőződése, hogy ezen akciónk eredményre fog vezetni, mert be kell lássa a müvelt világ, hogy ennek a sokat szenvedett magyar kisebbségnek sorsa szorosan összefügg a világhelyzet nagy problemáival.

Dr. Pál Gábor a székelyföldi kulturautonómia megvalósitása tárgyában tett intézkedéseket ismerteti, bejelenti, hogy az egyházak aggodalmai eloszlattattak és végre most vagyunk abban a helyzetben hogy tudjuk tulajdonképen mit is akarunk. Szóvá teszi politikai magatartásunk jövőbeni kilátásait. Véleménye szerint nagy tévedésben van az, ki azt hiszi, hogy van Romániában olyan pártkormány, mely a mi kisebbségi sérelmeinket orvosolni fogja. Az összes román pártokat tulzó nacionalizmus fuli ellenunk. Meghunyászkodással, könyörgéssel nem fogunk eredményeket elérni. Agresszív magatartással az életekzisztenciák fokozottabb megtámadását idézhetjük elő. Ezért a nemzeti önérzet hangját kell megtartsuk. A népszövetségi panaszokban az egyenlőtlen elbánást lehet kidomboritani. Igaz, hogy ennek bizonytása a Nemzetek Szövetsége előtti eljárások alakiságai miatt felette nehéz és költséges. Végzetes hiba volt, hogy az agrárkisajátitási sérelmek miatt nem nyujtottunk be panaszt a Nemzetek Szövetségéhez. Ujabb problemák felszinre vetését nem tartja célszerünek.

Dr. Bernády György helyesli, hogy az aktuális kisebbségi sérelmeink orvoslására fektessük a fősulyt és ne tüzzük ki ujabb problemák megoldását. Hozzájárul ahhoz az iditványhoz, hogy az elrendelt nyelvvizsgák miatt panasz adassék be a Nemzetek Szövetségéhez. A kulturzóna intézménye ellen minden rendelkezésre álló eszközzel fel

kell hivni a külföld figyelmét, hiszen falusi gyermekeink ezen rendszer miatt már alig tudnak magyarul irni és olvasni. Hozzájárul ahhoz, hogy ezen sérelmünk miatt népszövetségi panaszt nyujtsunk be. A felekezeti tanárok és tanitók nyelvvizsgája tekintetében eredetileg az volt az álláspontja, hogy a rendelet végrehajtását az egyházak tagadják meg. Sajnos, az egyházak nem fogadták el ezen álláspontot. Kérdi, ki tartja el a nyelvvizsgán elbukott és állásukat elvesztett tanárokat és tanitókat és a megüresedett helyeket kikkel fogjuk betölteni? Véleménye szerint tanár és tanitó hiánya miatt vagy meg fog szünni a felekezeti iskola, vagy pedig a tanfelügyelőség fog a pótlásról gondoskodni, amiben nem lesz köszönet. Inditványozza, hogy ezen sérelem miatt is panasz nyujtassék be a Nemzetek Szövetségéhez. Kidomboritja a névelemzésnek az emberi méltóságot lealacsonyitó voltát. Semmi törvényes alapot nem ismer a hatósági névelemzésre. Inditványozza, hogy ezen sérelemért külön adassék be népszövetségi panasz. Tudomásul veszi az ügyvezető alelnök és parlamenti copórt főtitkárának jelentéseit. Az elnökség müködése iránt bizalmát fejezi ki és köszönetet mond a parlamenti scoport önzetlen fáradságos munkásságáért.

Dr. Gyárfás Elemér csatlakozik Bernády azon álláspontjához, hogy a tanárok tanitok nyelvizsgája elrendelése törvénytelen és neki is az volt az álláspontja, hogy az egyházak a rendelet végrehajtását tagadják meg. Azonban az egyházak ilyen álláspontra azért nem helyezkedhettek, mert két irányban is sulyos felelősséget kellet volna vállalniok: 1./ a tanárok és tanitók a tiltó rendelkezés kiadása esetén hivatkozhattak volna arra, hogy a vizsgákat esetleg sikerrel tették volna le. 2./Az egyházaktól a kormány esetleg megvonta volna a lelkészi kongruát. Ezért az egyházak csak tiltakozó szavukat emelhetik fel és a kormányhoz felterjesztett kérvényekben a rendelet végrehajtásának felfüggesztését kérték. Mindezt a magyar egyházak a pártvezetőséggel tartott közös értekezleten határozták el és a párt a nyelvvizsgákra vonatkozóan kiadott rendelet megjelensése után azonnal a vizsgák kiirása előtt panaszt adott be a Nemzetek Szövetségéhez. Azóta még egy külön pótbeadványt is benyujtott a párt. Bejelenti, hogy a legutóbb tartott elnöki tanácsülés a magyar egyházak vezetőségével egyértelmüen elhatározta, hogy közigazgatási panaszokkal támadja meg a törvénytelen rendelkezéseket és ujabb panaszt fog benyujtani a Nemzetek Szövetségéhez. Mielőtt azoban ez megtörténne, a Párt és a magyar egyházak közösen erőteljes intervenciót tesznek folyamatba a kormánynál a nyelvvizsgán elbukott tanárok és tanitók érdekében.

Dr. Bernády György a székely kulturautonómia kérdésének napirendre tüzését sürgeti a névelemzés és a nyelvvizsgák elrendelésére való tekintettel.

Gyallay Domokos elismeri, hogy a Párt parlamenti csoportja sérelmeink orvoslásáért heroikus küzdelmet folytat a parlamentben, de sajnálattal állapitja meg, hogy a magyar közéletből hiányzik aktivitás. Nemcsak iskolapolitikának, hanem egyetemes kulturpolitikának megvalósitását követeli. Hangsulyozza az iskolán kivüli népmüvelés fontosságát és a népkönyvtárak létesitését.

Dr. Jakabffy Elemér örömel állapitja meg, hogy az intézőbizottság mai ülésén erőteljes állásfoglalás történt a kisebbségi sérelmek orvoslása tárgyában. A kisebbségi szakosztály délután tartandó ülésére meghivja az intézőbizottság tagjait.

Elnök összefoglalásában örömmel állapitja meg, hogy a mai ülés felszólalói gyakorlati irányú feslzólalásaikban igyekeztek kisebbégi helyzetünk képét és a

teendőket megvilágitani. A belső helyzet a zilált világpolitikai helyzet függvénye. Egy pár szóban reflektálni kiván a felvetett politikai passzivitás kérdésére vonatkozóan. Amennyire hatásos lehetett ez a fegyver az alkotmányos élet elmult klasszikus korszakában, annyira kevéssé lehet ezt gyakorlati eredményünek minősiteni ma. Minden valószinüség szerint a kormányok a magyarság becsületes szándéku vezetőit egy politikai passzivitás esetén megtévelyedett, hitehagyott magyarokkal pótolhatják. Ha élni akarunk, tovább kell küzdeni. És ezen mostani életküzdelmünkben nem helyes oly politikai kérdéseket felvetni, melyek sokkal normálisabb körülmények között és nyugodtabb politikai atmoszférában is alig lennének megvalósithatók. Köszönetet mond dr. Bernády Györgynek a pártvezetőséggel szemben kinyilvánitott bizalomnyilvánitásért.

Dr. Bölöni Zoltán inditványozza, hogy a határozati javaslat egészittessék ki a népszövetségi panaszok felsorolásával. Javasolja, hogy minden egyes sérelem orvoslásáért ezentul a Nemzetek Szövetségéhez forduljunk.

Intézőbizottság egyhangulag a következő határozatot fogadja el:

A romániai magyar kisebbséget képviselő Magyar Párt intézőbizottsága megdöbbenéssel állapitja meg, hogy külömböző törvények, kormányzati és hatósági intézkedések folytonos sorozata az egyenlő elbánás kötelezettségének legkirivóbb sérelmével napról-napra rendszeresen a magyarság minden rétegének életlehetőségét támadják és semmisitik meg.

Az intézőbizottság reámutat arra is, hogy egyes román sajtórganumok hónapok óta a magyar nemzetiség ellen uszitó cikkekkel állandóan izgatnak, anélkül, hogy ezért egyetlen bünvádi eljárás is folyamatba tétetett volna. A cenzura azonban a magyar kisebbség legfájóbb sérelmeinek sajtó utján való nyilvánoságra hozatalát is megakadályozza.

Az intézőbizottság kifejezi tiltakozását azon jogtalan intézkedésekkel szemben is, melyek nemcsak a magyarság kulturális tevékenységét, hanem még a vallás szabad gyakorlásának sérelmével templom épitését és egyházi intézmények törvényes gyülés tartását is lehetetlenné teszik.

Az intézőbizottság nemcsak az eddigi jogtalanságok megszüntetését követeli, hanem a magyarság számarányának, kulturájának és közteher viselésének megfelelően az egyenlő jog és elbánás elve alapján követeli a magyar ifjuság részére az állami és mindennemű közhivatalban való alkalmazást is.

2. Az elhangzott inditványokat megfontolás és megfelelő intézkedés végett az elnöki tanácsjoz, illetőleg az elnökséghez utalja.

3. Dr. Bernády György inditványa értelmében intézőbizottság a pártvezetőségnek fáradságos és önzetlen munkájáért egyhangulag köszönetet mond és iránta bizalmát nyilvánitja.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést délután 3 órakor berekeszti.

Kmf.

Gróf Bethlen György
elnök

Dr. Deák Gyula
főtitkár,
jegyzőkönyvvezető

Direcția județeană Cluj a Arhivelor Naționale, fond Partidul Maghiar, dosar 1/1934, f. 269–274, 276.

Traducere

Proces-verbal
încheiat la Cluj cu prilejul şedinţei din 13 noiembrie 1934, ora 10, a Comitetului Executiv al Partidului Maghiar

Sunt prezenţi membri comitetului executiv cuprinşi în lista anexată.
Preşedinte conte dr. Bethlen György, procesul verbal încheiat de dr. Deák Gyula.[1]

....

Becsky István se manifestă cu încredere faţă de conducerea partidului. Prezintă ca o nedreptate minoritară desfiinţarea şcolilor confesionale ca urmare a unor măsuri oficiale, aţâţarea permanentă a presei româneşti împotriva minorităţii maghiare şi abuzurile grave ale oficialităţilor din provincie. Menţionează că recruţii maghiari sunt supuşi, cu prilejul efectuării serviciului militar, la munci de jos (căratul gunoaielor şi construirea de canale etc.) şi nu beneficiază de o pregătire militară. Propune ca centrul să adune toate aceste date şi să ia măsuri în vederea încetării nedreptăţilor. Apoi referindu-se la numărul mare al maghiarilor din Bucureşti propune înfiinţarea unui cămin pentru maghiari şi luarea de măsuri pentru uşurarea obţinerii de paşapoarte pentru tinerii care doresc să-şi continue studiile în străinătate.

Dr. Soós István ridică problema examenului de limbă al funcţionarilor. Consideră ilegală obligarea funcţionarilor, profesorilor, învăţătorilor, ceferiştilor, pastorilor şi muncitorilor de a da examen de limbă iar în funcţie de acesta să fie concediaţi. Împotriva acestei ilegalităţi trebuie să protestăm în Parlament iar în caz de eşec să ne adresăm Ligii Naţiunilor. Propune ca grupul parlamentar să intervină la guvern pentru desfiinţarea comitetelor interimare în vederea anunţării alegerilor administrative. Tot prin intervenţie parlamentară trebuie urgentată desfiinţarea cenzurii. Trebuie expusă, în general, în faţa străinătăţii situaţia întunecată a minorităţilor din România. Acceptă proiectul de propunere înaintat.

Dr. Molnár Dénes propune completarea proiectului de hotărâre cu prevederea privind desfiinţarea zonei culturale nu numai în judeţele mărginaşe ci şi în secuime. Trebuie urgentată şi realizarea autonomiei culturale a secuilor. Solicită conducerile clerului să ia poziţie cât mai urgent, în această problemă. Presa maghiară să fie instruită să nu-i linguşească pe cei despre care se ştie clar că sunt cei mai mari duşmani ai maghiarimii.

Dr. Balogh Arthur face cunoscute măsurile luate în vederea realizării autonomiei culturale a secuilor. Consideră necesar ca înainte de a se lua o hotărâre într-o problemă atât de importantă să fie clarificată mai întâi între noi. Declară că s-a clarificat, cu prilejul întrunirii cu conducătorii clerului, problema că existenţa şcolilor confesionale nu este periclitată de autonomia secuilor. Declară că şedinţa consiliului prezidial din 12 noiembrie anul curent a hotărât să se discute împreună cu clerul problema autonomiei culturale a secuilor.

Dr. Kovács Arpád subliniază puterea spiritului naţional maghiar. Minoritatea maghiară a intrat d.p.d.v. politic, economic şi al culturii naţionale într-un vârtej pustiitor împotriva căruia se poate apăra doar prin menţinerea integrităţii conştiinţei naţionale. Faţă de cinismul balcanic, apelarea la drept şi lege a însemnat faliment.

---

[1] S-au extras doar problemele referitoare la minorităţi.

De aceea plângerile noastre nu trebuie prezentate în interior ci în străinătate, să ne punem sub protecţia legilor internaţionale prin plângerile înaintate Ligii Naţiunilor.

Dr. Paretz György solicită membrilor grupului parlamentar să intervin pentru a obţine dreptul de publicitate al Gimnaziului româno-catolic din Arad. Aduce în discuţie aţâţările şoviniste antimaghiare ale ziarelor politice româneşti. Este convins că ele sunt susţinute de guvern. Propune denunţarea acestor autori, cu o existenţă îndoielnică, de la cotidianele antimaghiare pentru calomnie în presă şi agitaţie antinaţională. Conducerile secţiunilor să fie instruite în vederea intentării proceselor de presă pentru a ne declara în faţa opiniei publice protestul.

Dr. Hinléder Fels Ákos nu acceptă proiectul de propunere căci nu aminteşte decât nemulţumirea noastră privind examenele de limbă în detrimentul altor nemulţumiri. În nemulţumirile noastre provocate de crearea zonei culturale se răsfrânge soarta distructivă a maghiarimii din România.

Medicii români de la sate beneficiază de un ajutor din partea statului în valoare de 200 de lei şi în felul acesta distrug maghiarimea cu sprijinul statului şi împiedică sporul natural al maghiarilor prin intervenţii chirurgicale. Solicită încetarea cenzurării presei. Propune ca toate nemulţumirile noastre să fie supuse judecăţii lumii civilizate prin memorii înaintate Ligii Naţiunilor. Dacă nici memoriile respective nu vor avea succes, să le publicăm şi să le trimitem sub forma unor cărţi guvernelor statelor europene. Este convins că această acţiune va avea succes căci lumea civilizată trebuie să recunoască că soarta acestei minorităţi maghiare, care a suferit mult, este strâns legată de marile probleme ale lumii.

Dr. Pál Gábor informează despre măsurile luate pentru realizarea autonomiei culturale a secuimii şi declară că nemulţumirile clerului s-au risipit şi în sfârşit, acum suntem în situaţia să ştim cu adevărat ce dorim. Pune în discuţie viitoarea atitudine politică. Consideră că cel ce apreciază că există partid de guvernământ în România care să rezolve nemulţumirile noastre minoritare, greşeşte profund. Toate partidele româneşti sunt aţâţate împotriva noastră de un naţionalism extremist. Prin umilinţă şi rugăminţi nu vom obţine nimic. Printr-o atitudine mai agresivă putem provoca un atac mai accentuat asupra existenţei vieţii. De aceea trebuie să menţinem sentimentul demnităţii noastre naţionale. Prin plângeri putem scoate în evidenţă tratarea noastră discriminatorie. E adevărat că acest lucru este greu de dovedit din cauza formalităţilor legate de procedurile de la Liga Naţiunilor. A constituit o greşeală fundamentală faptul că nu am înaintat plângere la Liga Naţiunilor din cauza nemulţumirilor legate de exproprierile agricole. Nu consideră necesară scoaterea în evidenţă a altor probleme.

Dr. Bernády György este de acord să punem accentul pe rezolvarea nemulţumirilor noastre minoritare şi să nu ne referim la alte probleme. Contribuie la propunerea de înaintare a unei plângeri la Liga Naţiunilor împotriva obligativităţii examenelor de limbă. Trebuie să atragem, atenţia străinătăţii, prin toate mijloacele de care dispunem împotriva zonei culturale căci copiii noştri de la sate abia mai ştiu să scrie şi să citească ungureşte din cauza acestui regim. Este de acord să prezentăm această nemulţumire într-un memoriu către Liga Naţiunilor. În ceea ce priveşte examenul de limbă al profesorilor şi învăţătorilor confesionali ·iniţial, a susţinut contestarea de către cler a aplicării acestui ordin. Din păcate, bisericile, nu au acceptat această poziţie. Ridicăm problema cine îi va întreţine pe profesori şi învăţătorii care au căzut la examen şi şi-au pierdut posturile şi cu cine vor fi înlocuiţi? Este de

părere că din lipsă de profesori şi învăţători şcoala confesională fie că se va desfiinţa fie că Inspectoratul şcolar se va îngriji de ocuparea posturilor, ceea ce nu va fi lucru mulţumitor. Propune ca şi această plângere să fie înaintată Ligii Naţiunilor. Scoate în evidenţă caracterul înjositor al demnităţii umane al analizelor de nume. Nu găseşte nici o bază legală pentru analiza oficială a numelor. Propune ca această nemulţumire să constituie obiectul unui nou memoriu către Liga Naţiunilor. Ia cunoştinţă de rapoartele vicepreşedintelui girant şi ale grupului parlamentar. Îşi exprimă încrederea pentru activitatea preşedinţiei şi rosteşte cuvinte de mulţumire pentru activitatea dezinteresată a grupului parlamentar.

Dr. Gyárfás Elemér adoptă poziţia lui Bernády potrivit căreia examenul de limbă al profesorilor şi învăţătorilor este ilegal iar bisericile trebuie să se opună executării ordinului. Bisericile însă nu au putut adopta o asemenea poziţie căci ar fi trebuit să-şi asume o răspundere grea, în două direcţii: 1. În cazul ordinului de interdicţie profesorii şi învăţătorii ar fi putut eventual, să declare că au luat examenul cu succes. 2. Guvernul ar fi interzis sinodurile bisericeşti. De aceea bisericile şi-au putut ridica doar glasurile nemulţumite şi au solicitat, prin cereri către guvern, suspendarea aplicării ordinului. Acest lucru a fost stabilit de clerul maghiar împreună cu conducerea partidului iar acesta a înaintat o plângere Ligii Naţiunilor imediat după apariţia ordinului privind examenele de limbă. De atunci a mai înaintat şi un memoriu suplimentar. Informează că ultima şedinţă a consiliului prezidial a hotărât împreună cu conducerile clerului maghiar atacarea ordinelor ilegale prin plângeri administrative şi înaintarea unui nou memoriu Ligii Naţiunilor. Înainte de aceasta, partidul şi bisericile maghiare vor face intervenţii comune la guvern în interesul profesorilor şi învăţătorilor căzuţi la examen.

Dr. Bernády György urgentează punerea pe ordinea de zi a problemei autonomiei culturale a secuilor, având în vedere ordinele privind analiza numelui şi examenele de limbă.

Gyallay Domokos recunoaşte că grupul parlamentar al partidului duce o luptă eroică pentru rezolvarea plângerilor nemulţumirilor noastre dar, constată cu regret că din viaţa publică maghiară lipseşte activitatea necesară. Pretinde realizarea nu numai a unei politici şcolare ci şi a unei politici culturale generale. Accentuează importanţa, educaţiei populare, în afara şcolii şi cea a constituirii bibliotecilor populare.

Dr. Jakabffy Elemér constată cu bucurie că în adunarea comitetului executiv de astăzi s-a luat o poziţie fermă în privinţa rezolvării nemulţumirilor minoritare. Invită membrii comitetului executiv la şedinţa de după masă a secţiei minorităţi.

Preşedintele constată, în concluzie, cu bucurie că vorbitorii de azi au aruncat o lumină asupra situaţiei noastre minoritare şi asupra a ceea ce trebuie făcut. Situaţia internă este o consecinţă a situaţiei mondiale zbuciumate. Doreşte să cugete în câteva cuvinte asupra problemei pasivităţii politice. Pe cât de eficientă a fost această armă în perioada clasică a vieţii constituţionale pe atât de lipsită de eficienţă practică poate fi apreciată azi. Probabil că în caz de pasivitate politică guvernele vor substitui conducătorii maghiari bine intenţionaţi cu maghiari renegaţi. Dacă vrem să trăim, trebuie să luptăm. În această luptă pentru existenţă nu e corect să ridicăm probleme politice care ar putea fi rezolvate cu greu chiar şi în împrejurări mai normale şi într-o atmosferă politică mai liniştită. Aduce mulţumiri lui Bernády György pentru încrederea manifestată faţă de conducerea partidului.

Dr. Bölöni Zoltán propune, completarea proiectului de hotărâre cu enumerarea plângerilor către Liga Naţiunilor. Propune ca de acum înainte pentru orice nemulţumiri să ne adresăm Ligii Naţiunilor.

Comitetul executiv adoptă în unanimitate următoarea hotărâre:

Comitetul executiv al Partidului Maghiar, ca reprezentant al minorităţii maghiare din România constată cu stupoare că şirul diferitelor legi şi măsuri guvernamentale, oficiale atacă şi distrug pe zi ce trece posibilităţile de trai ale tuturor categoriilor de maghiari încălcând în mod flagrant obligativitatea tratării egale. Comitetul executiv subliniază că unele organe de presă româneşti aţâţă de luni întregi prin articole agitatoare împotriva naţionalităţii maghiare fără să fie pornită vreo acţiune penală împotriva lor. De altfel cenzura opreşte publicarea în presă a celor mai dureroase nemulţumiri ale minorităţii maghiare.

Comitetul executiv îşi exprimă protestul nu numai faţă de acele măsuri ilegale care fac imposibilă activitatea culturală a maghiarimii ci şi împotriva celor care împiedică construirea de biserici, ţinerea adunărilor clericale încălcându-se dreptul de practicare liberă a credinţei.

Comiţetul executiv pretinde nu numai încetarea nedreptăţilor suferite până în prezent ci şi angajarea tineretului maghiar în organele de stat şi de altă natură proporţional cu numărul populaţiei maghiare, potrivit culturii şi obligaţiilor publice pe baza principiului egalităţii în drepturi.

Propunerile făcute sunt înaintate consiliului prezidial, respectiv preşedinţiei, pentru analizare şi măsurile ce se impun-

Comitetul executiv, în spiritul propunerii lui dr. Bernády György îşi exprimă mulţumirea şi încrederea pentru activitatea obositoare, dezinteresată a conducerii partidului.

....

Neexistând alte probleme, preşedintele încheie şedinţa după masă la ora 4.

Conte dr. Bethlen György, preşedinte	Dr. Deák Gyula, secretar de şedinţă

44

1934 decembrie 5, Alba Iulia

Inspectoratul Regional de Poliţie IV Cluj
Poliţia Oraşului Reşedinţă de Judeţ
ALBA-IULIA
No. 12207-934

Către
Comisariatul de poliţie Aiud

Avem onoarea a vă trimite alăturat în copie o Notă informativă primită cu ordinul Direcţiei Generale Nr. 83329-934 cu privire la o nouă formaţiune politică maghiară în capitală de al cărei cuprins vă rugăm să binevoiţi a lua cunoştinţă. Veţi

face cercetări şi informaţii pentru a stabili dacă şi în sectorul D-voastră au luat fiinţă sau se militează pentru formarea unor astfel de secţiuni. În caz afirmativ ne veţi raporta conducătorii secţiei, membrii secondanţi. Veţi pune un deosebit pond, pentru a stabili în cele mai mici detalii activitatea ce o dezvoltă şi obiectivele ce urmăresc întrucât din informaţii rezultă, că ar fi o organizaţie comunistă camuflată sub acest titlu. Veţi căuta să aflaţi care este ţinuta organizaţiei oficiale a Partidului Maghiar din ţinuta cărora se va putea trage concluzii calificatoare ţelurilor ce se urmăresc prin aceste secţiuni.

Veţi căuta să identificaţi, luând măsuri de supraveghere şi urmărire a persoanelor arătate în notă, în caz că-şi vor face apariţia pentru a stabili persoanele cu care ia contact şi cu care ar putea primi misiunea de forma şi conduce aceste misiuni.

Raportaţi rezultatul lunar până la 15 a fiecărei luni.

Şeful poliţiei	Şeful biroului poliţie de siguranţă
indescifrabil	indescifrabil

Copie

O nouă formaţiune politică maghiară în capitală.
Uniunea Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România

În cursul anului 1933 a luat fiinţă la Cluj o organizaţie politică, sub denumirea: „Opoziţia Partidului Maghiar din România" (Magyar országós párt ellenzéke) cu sediul în strada Dorobanţilor nr. 7, organizaţie recunoscută de tribunal ca persoană morală juridică, având ca preşedinte pe Balázs István; membrii Balogh László, student la Facultatea de drept, Ostrovszki György, Schera Zoltán, Demeter János etc., toţi ziarişti, domiciliaţi în oraşul Cluj.

Scopul înfiinţări acestei organizaţii a fost la început o contrabalansare a acţiunii Partidului Maghiar de sub şefia contelui Bethlen, însă această acţiune a fost numai o mască, deoarece majoritatea membrilor au fost recrutaţi dintre elementele care înainte făceau parte integrantă din Blocul Muncitoresc Ţărănesc.

Este ştiut că Partidul Comunist, desfiinţat în România, în urma evenimentelor politice, şi-a schimbat tactica de luptă şi organizarea şi sub adăpostul unor astfel de organizaţii cu aparenţe legale, activează pentru interesele revoluţionare comuniste.

Opoziţia Partidului Maghiar, sub această formă, cu membri aderenţi ideilor comuniste, imediat ce s-a constituit la Cluj, şi-a trimis emisari în centrele mai importante din Ardeal: Timişoara, Arad, Târgu Mureş etc., cu misiunea de a organiza sub această denumire nuclee, având asupra lor acte de identitate şi autorizaţii din partea biroului din Cluj. Astfel, Ostrovszki György, cunoscut pentru activitate comunistă, în cursul lunii iulie a.c. a organizat în judeţul Arad secţiuni ale Opoziţiei Partidului Maghiar şi a fost însărcinat totodată de a reprezenta această organizaţie, denumită Dizidenţa Partidului Maghiar şi a constituit comitete opoziţioniste în judeţele Barşov, Timiş, Hunedoara, Bihor, Satu Mare, Sălaj, Ciuc, Odorhei, Trei Scaune etc., adică în regiunile locuite de unguri.

Aceşti emisari caută să atragă minoritatea ungară, arătându-i că este instrumentul hazardărilor politice, a profitorilor şi falsificatorilor spiritului ei de a vedea; Partidul Maghiar nu este al masei minoritare, ci al magnaţilor şi nobilimii maghiare etc.

Pentru o propagandă mai eficace, organizaţia editează mai multe ziare. Menţionăm: „Falvak Népe (Populaţia sătească) şi Nép Lap" (Ziarul Poporului) ce apar la Cluj, primul redactat de ziaristul Demeter şi al doilea de Schera Zoltan, ambii cunoscuţi comunişti.

Organizaţia a mai avut încă un ziar la Târgu Mureş, sub denumirea de „Székely Földi Néplap (Ziarul popular al pământului secuiesc) suspendat pe ziua de 6 noiembrie a.c. de Ministerul de Interne, pentru acţiune subversivă îndreptată contra ordinii şi siguranţei în stat.

La Târgu Mureş, Opoziţia Partidului Maghiar, după cum am arătat – organizaţie comunistă deghizată sub această denumire – este condusă de Szabó Jenő, ziarist şi Dirs Janos, mecanic, ambii cunoscuţi ca activanţi în mişcarea comunistă din acea regiune; Fejláth Sándor, tâmplar, Oláh Bel, croitor, Teil Gyula, tâmplar etc.

Având în vedere marele număr al ungurilor stabiliţi în capitală, în majoritate muncitori, centrala din Cluj a luat iniţiativa înfiinţării şi în Bucureşti a unei organizaţii similare şi cu constituirea ei a fost însărcinat ziaristul Emil Huszar, care în urma sugestiilor primite s-a angajat şi în prezent activează în sensul directivelor pe care le primeşte de la Cluj.

La locuinţa numitului din strada V.A. Ureche nr. 14, au avut loc mai multe consfătuiri, la care au participat câţiva din conducătorii muncitorilor unguri din capitală. S-a hotărât înregistrarea organizaţiei la Comisia Centrală Electorală, sub denumirea de „Uniunea Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România", făcându-se în acest sens demersurile necesare şi urmează ca în cursul acestei săptămâni să i se fixeze şi semnul electoral, pentru ca astfel să poată participa la eventualele alegeri electorale. S-au hotărât întruniri publice însă cererea a fost respinsă de Consiliul de Război al Corpului II Armată.

Programul acestei organizaţii este de stânga şi cu o deosebită nuanţă economică. Prevede lupta pentru dezrobirea minorităţilor etnice, luptă de clasă, dreptul de autodeterminare etc. După ideologia acestui pretins viitor partid politic în România, masele minoritare sunt exploatate dublu. În primul rând ca proletari şi în al doilea rând ca naţiune străină de interesele statului român. Lupta trebuie dusă deci întâi pe teren economic şi de aici credinţa că interesele maselor minoritare sărace, nu se pot confunda cu ale burgheziei maghiare (şi la nevoie cu a burgheziei române) conducătoare a actualului Partid Maghiar, denumit al magnaţilor.

Uniunea va lupta şi împotriva Partidului Social-Democrat, considerat slugă a guvernelor româneşti, care trădează interesele muncitoreşti în general şi nici nu se ocupă de problemele maselor minoritare.

Biroul central al Opoziţiei Partidului Maghiar din Cluj, după cum am menţionat în cuprinsul notei, a început organizarea pe secţiuni şi la sate, în special cele locuite de unguri şi pentru a nu veni în conflict cu autorităţile respective, secţiunile organizate figurează cu titlul de redacţii corespondente ale ziarelor din cuprinsul notei.

Organizaţia a luat un puternic avânt de dezvoltare şi se cere ziaristului Huszar să câştige de partea mişcării câteva cotidiene româneşti din capitală, care să arate

scopul mişcării, ce este îndreptată împotriva opresiunii, fascismului şi războiului, ce cere a se adresa muncitorilor maghiari din Bucureşti un apel cu caracter local.

Mişcările ce au avut loc în regiunea Ghimeşului, au fost organizate de Centrala Opoziţiei Partidului Maghiar cu sediul la Cluj.

Centrala posedă autorizaţia cuvenită pentru a edita un ziar care va apare sub auspiciile unei persoane de perfectă încredere, la începutul lunii noiembrie a.c. fără a şti însă localitatea unde urmează a fi editat.

Or în Bucureşti, pe ziua de 7 noiembrie a.c. a apărut sub direcţia lui Franyó Zoltán şi Szikszai Gyula, ambii cunoscuţi la Direcţie pentru activitate comunistă, un ziar intitulat „Bukuresti Ujság", scris în limba maghiară, care în primul număr pe lângă un articol de fond „Ungurii din Bucureşti" publica şi un articol intitulat: „A luat fiinţă Uniunea Naţională a Muncitorilor Maghiari din România". Arată proporţiile pe care le-a luat ca partid politic independent în viaţa politică a ţării.

Tendinţa partidului este progresistă şi se bazează în primul rând pe muncitorime. Opoziţia Partidului Maghiar ca formaţiune politică a reuşit să adune în jurul ei masele muncitoreşti maghiare şi la unele acţiuni să ia parte şi cele româneşti.

Din căldura cu care acest ziar îmbrăţisează înfiinţarea acestei organizaţii politice, rezultă în mod neîndoios că ziarul semnalat, este „Bukuresti Ujság", care sub masca apărării intereselor minoritare din capitală, peste puţin timp va începe o acţiune subversivă, îndreptată împotriva ordinii şi siguranţei statului.

Activitatea din capitală a acestei organizaţii este ţinută în permanentă observaţie. Urmează a se da dispoziţii Inspectoratelor regionale din ţară, pentru supravegherea şi identificarea celor ce activează.

Direcţia judeţeană Cluj, a Arhivelor Naţionale, fond Inspectoratul de poliţie Cluj, dosar 205/1934, f- 35–37.

45

1934 decembrie 11, Bucureşti

Declaraţia Partidului Maghiar din România în şedinţa Camerei din 11 dec. 1934

Dl Iosif WILLER: Dle preşedinte, dlor deputaţi, ani de zile cu ocazia discuţiei la Mesaj, reprezentanţii tuturor partidelor se perindă la această tribună, pentru a-şi dezvolta concepţia lor politică. Cu acest prilej, majoritatea foloseşte ocaziunea pentru a-şi manifesta în mod solemn credinţa ei în guvern, iar opoziţia, pentru a enumera greşelile şi omisiunile guvernării făcute de majoritate, pe care o găseşte aptă de a mai conduce cârma ţării. Chiar şi partidele popoarelor minoritare au luat parte totdeauna la această discuţie, înşirând doleanţele şi revendicările cele mai arzătoare, redactate în forma unei declaraţiuni concise.

Dlor. examinând în mod cumpătat drumul bătut până acum, atât de majoritate, cât şi de minorităţi, trebuie recunoscut că acesta nu ne-a dus la nici un rezultat. Guvernul nu s-a întărit prin glorificările partizanilor, dar nici nu s-a resimţit de atacurile elocvente ale adversarilor şi nici declaraţiunile noastre n-au schimbat întru nimic starea popoarelor minoritare. Un singur glas nefavorabil în presă, un singur atac intolerant ne-a făcut mai multe pagube, decât au putut folosi protestărilor

noastre; și, deoarece atacurile devin tot mai dese, iar atmosfera politică tot mai apăsătoare și soarta minorităților devine din ce în ce mai deplorabilă.

Dl. Leon GRIGORESCU: Așa priviți dv. situația minorităților din Țara Românească?

Dl Josif WILLER: Dle deputat, vă rog să așteptați cu răbdare până la sfârșitul cuvântării mele și pe urmă să faceți critica pe care o credeți de cuviință.

Vorbind de minoritatea maghiară, tristul adevăr este că viața noastră este determinată de împrejurări asupra cărora tocmai noi nu avem nici o influență. Fac aluzie înainte de toate la politica externă, ale cărei oscilații în primul rând le resimțim și chiar le suferim noi. Soarta maghiarimii din România a devenit o simplă anexă în fluctuațiunile politicii externe, cu toate că fiecare politician român obiectiv trebuie să recunoască că fruntașii populației maghiare de aici, niciodată n-au ventilat iluzia unor eventualități, din contră, cu consecvență de fier ne menținem pe câmpul realităților și poporul însuși dă dovadă de o mare sobrietate.

Dlor, trebuie să recunosc – și aici fac aluzie la frumoasa cuvântare a antevorbitorului meu – că și o regulă a curtoaziei parlamentare mă obligă să fac reflexie la cuvântarea aceasta, să spunem că suntem parte recunoscători pentru inteligența și frumoasele cuvinte folosite de d-sa, găsite pentru a caracteriza o dorită relațiune între poporul majoritar și minoritățile din această țară. Trebuie să vă răspund însă, d-lor deputați, că aceste cuvinte ar trebui realizate cu o reciprocă bunăvoință, căci până acum nu simțim nici căldură amicală, nici înțelegere, ci, câteodată, dacă îmi permiteți această francheță, simțim din contră, că suntem tratați ca niște ostateci într-un război, care s-a terminat de mult, ori care nici nu a izbucnit încă și ferească Dumnezeu să izbucnească!

Ni s-a pretins, în nenumărate rânduri, o atitudine care întrece obligațiunea firească a fidelității și a lealității cetățenești. Se pretinde, se așteaptă de la noi o atitudine, după care noi am stigmatiza și am dezaproba, în mod brutal, proprii noștri consângeni, o atitudine care ne-ar expune, în primul rând, dezaprobării și dezgustului chiar al dv., fără de a avea măcar un pic de speranță că, prin primirea unui astfel de rol dezonorant pentru noi, ar avea măcar cea mai mică consecință reală, cel mai mic folos real pentru popoarele minoritare.

Sunt departe de intenția de a vă înșira din nou, cum am făcut-o timp de 15 ani, doleanțele noastre, cerințele noastre. Le cunoașteți dv., tot așa de bine ca și mine.

Astăzi urmăresc absolut un alt scop, urmăresc ca prin cuvântarea mea să cunoașteți foarte bine – dacă vreți să cunoașteți – trista noastră stare materială, să aflați că suntem aproape de tot eliminați din funcțiunile publice, iar acum chiar situația noastră materială particulară a devenit din cele mai deplorabile.

Dar nici despre aceasta nu vreau să vă vorbesc astăzi, ci vreau să vă spun că noi simțim o răspundere extrem de gravă.

Această răspundere ne face să constatăm că astăzi nu mai putem fi mulțumiți cu o declarație sterilă, fără vreun rezultat practic.

D-lor deputați, trebuie să se întâmple ceva, atât din partea dv., cât și din partea noastră.

Partidul Maghiar, după o chibzuire de mai multe săptămâni și după dezbateri îndelungate, m-a trimis pe mine la tribuna țării, nu numai ca să vă expun actuala situație, ci să vă fac o propunere spre a remedia această situație.

Vă rog să binevoiţi a mă asculta cu aceeaşi bunăvoinţă, cu care am venit şi noi la tribună.

Dlor, am bătut la uşi deschise, risipind prea multe argumente pentru teza că, prin calmarea spiritelor şi prin ameliorarea situaţiei materiale a minorităţilor, servim un interes primordial al statului şi al naţiunii române; că prin aceasta apropiem ţara de o epocă mai fericită: a păcii interne, a consolidării şi a dezvoltării armonice.

Marea însemnătate a problemei minoritare a fost recunoscută de toate partidele cărora le-a fost încredinţată guvernarea Ţării Româneşti.

Înainte de toate, dl. mareşal Averescu cu dl Octavian Goga au făcut cu Partidul Maghiar mult discutatul pact de la Ciucea din 1923.

Dl N.C. POPESCU: O greşeală!

Dl Iosif WILLER: O greşeală, după concepţia dv.; acum vine a doua atare greşeală: a Partidului Naţional-Liberal.

Partidul Naţional-Liberal, venit din nou la cârmă în 1927, fiind condus tot de aceleaşi sentimente şi de acelaşi interes naţional român a compus o comisiune specială pentru a studia problema minoritară şi colaboratorul cel mai însufleţit al acestei comisiunei este însuşi actualul prim-ministru, dl Tătărescu.

Mai departe, Partidul Naţional-Ţărănesc având intenţia de a crea legea minorităţilor, a trimis pe dl Ghiţă Pop în străinătate, într-o călătorie de studii, să întocmească un ante-proiect pentru legea minorităţilor.

Dl profesor Iorga a accentuat întotdeauna importanţa acestei probleme şi pentru administrarea chestiunilor minoritare a luat colaboratori dintre politicieni şi specialişti minoritari. Dacă aceste proiecte n-au avut rezultatul dorit, se explică în primul rând prin faptul, care şi din punct de vedere general este o greşeală fundamentală, şi anume lipsa de continuitate în guvernarea ţării. Guvernele se schimbă an de an; timp de 8 ani, de la 1926 încoace, am avut şase alegeri generale, 10 prim-miniştri, iar schimbările survenite în jurul diferitelor portofolii nici nu se pot ţine în evidenţă. Aceşti politicieni aveau concepţiuni diametral opuse şi critica nemiloasă a activităţi lor, în loc de activitate, de multe ori era inspirată de interese de partid. Se crează prin acest sistem primejdios o nesiguranţă generală, dar paguba cea mai mare o suportăm noi, minoritarii şi instituţiile noastre. Protestele pentru apărarea drepturilor noastre sunt greşit interpretate, chiar şi factorii guvernamentali, cu un orizont mai larg şi intenţiuni frumoase, se simt intimidaţi prin intoleranţa opiniei publice. Alte partide minoritare au încercat atenuarea situaţiunii lor precare prin carteluri electorale. Nu ne vine să credem că au găsit prea mulţumitoare rezultatele obţinute, nemaivorbind de animozitatea firească provocată de aceste colaborări electorale. În sânul alegătorilor opoziţionişti români. Dar promisiunile date atât de solemn, nu erau luate în serios nici de guvernele respective. Chiar dacă au intenţionat soluţionarea unor chestiuni, nici un guvern n-a avut timp suficient pentru o muncă mai serioasă; scurtul timp ce le-a stat la dispoziţie era preocupat de interese de partid, momentan mai importante şi când s-ar fi putut ocupa de noi, au trebuit să cedeze deja locul altora şi zbuciumul nostru nenorocit a început din nou.

Aşa se amână din an în an punerea în ordinea de zi a problemelor minoritare. Conducătorii diferitelor fracţiuni sunt vizitaţi şi consultaţi chiar şi în mici chestiuni de detaliu, părerea fiecăruia este importantă, însă partidele minoritare, care reprezintă masa de milioane, niciodată, de nici un guvern, timp de 15 ani, nu au fost chemate la masa verde. Trăim în stat, fără ca cineva să fie curios, oare cum trăim? Această

neglijare jignitoare ne dispensează de orice responsabilitate, dacă frazele de apropiere declamate de obicei, cu ocazia festivităţilor rămân foarte departe de trista realitate a vieţii zilnice.

Schimbarea anuală a normelor de guvernământ, întreruperile dese în funcţionarea aparatului de stat, reînnoirea neîncetată a plângerilor şi, pe lângă toate acestea înrăutăţirea stării poporului, ne-a luat speranţa ca, pe lângă sistemul actual, să putem ajunge la o îndreptare. Presupunând că guvernul actual, ori vreun urmaş sprijinit de majoritatea parlamentului, ar recunoaşte seriozitatea situaţiunii şi ne-ar întinde mâna prin alcătuirea mult discutatei legi a minorităţilor, ori prin măriri corespunzătoare şi eficace, cine ne-ar asigura că urmaşul ar respecta măsurile luate şi după un scurt timp n-am fi siliţi de a reînnoi lupta zadarnică?

Dlor, dacă într-adevăr dorim să rezolvăm această problemă, spre mulţumirea tuturor, trebuie să o scoatem din luptele mărunte ale vieţii politice, din jocurile funeste ale târguielilor electorale şi toate partidele guvernamentale trebuie să cadă de acord asupra principiilor unei politici minoritare umane şi unitare, făgăduind că ajunşi la cârmă, vor respecta cu toţii aceste principii.

Prin urmare, în numele şi din încredinţarea Partidului Maghiar, am onoarea a vă propune să binevoiţi a compune o comisie de anchetă parlamentară, cu concursul tuturor şefilor de partide. Această comisie să asculte propunerile preşedinţilor partidelor minoritare, examinând dacă aceste propuneri concordă cu interesele statului sau ale naţiunii române şi să prezinte Parlamentului, ori guvernului, proiecte de legi, ori măsuri guvernamentale pe care le va găsi nimerite, pentru a asigura popoarelor minoritare o viaţă suportabilă şi o convieţuire armonică cu poporul majoritar al acestei ţări.

Sunt în deplină cunoştinţă asupra importanţei acestei propuneri, având ferma convingere că această importanţă o va simţi şi onoratul guvern şi fiecare membru al acestui Parlament.

Nici nu nu putem închipui că pentru studiul aprofundat şi conştiincios al unei probleme atât de importante, să nu se facă uz de un instrument parlamentar, care s-a pus la dispoziţie cu atâta grabă, examinării afacerii Skoda sau neregulilor de la Monitorul Oficial.

Vă asigur, dlor deputaţi, că dacă, după atâta timp ne veţi asculta, veţi vedea cât de simple sunt cerinţele noastre şi cu puţină bunăvoinţă, vom putea apropia popoarele vizate, unul de altul, conform situaţiei etnografice, geografice şi economice a Europei.

Statele pot încheia tratate internaţionale, care în aparenţă le pun la adăpost în contra atacurilor din afară. Noi totuşi suntem de părere că este o adevărată sinucidere, atât din partea poporului majoritar, cât şi a minorităţilor, dacă în locul unei împăcări sincere, vor continua cu atitudinile duşmănoase, pentru că aşa cum vom putea rezista în contra presiunii forţelor incomparabil mai tari.

În caz că onorata Cameră ar fi dispusă să primească propunerea noastră de importanţă istorică, cu onoare vă rugăm să binevoiţi a o menţine şi în textul răspunsului la Mesaj, pentru că oricât de mare eficacitate s-ar atribui celorlalte mijloace, pentru apărarea ţării, avem ferma convingere că toate aceste măsuri vor fi întrecute de hotărârea care ne face posibilă crearea şi consolidarea păcii interne (Aplauze pe băncile Partidului Maghiar).

„Monitorul Oficial" nr. 13, Adunarea Deputaţilor, 11 decembrie 1934, p. 205–206.

46

1934 decembrie 13, București

Declarația Partidului Maghiar din România
în ședința Senatului din 13 dec. 1934

Dl. Elemer GYARFAS: Dle președinte, dlor senatori, în cursul celor nouă ani de când sunt neîntrerupt membru al acestui Senat, am ținut în fața dv. cel puțin zece discursuri la Mesaj, examinând pe larg toate problemele pe care le-a înșirat Mesajul și – împreună cu colegii mei – ne-am dat toată silința să contribuim și noi cu experiențele și cunoștințele noastre la soluționarea lor.
Cred că am făcut prin aceste discursuri servicii reale și intereselor obștești ale țării și poporului nostru a cărui soartă este strâns legată de propășirea țării întregi.

Pe lângă aceste probleme generale, ne-am ocupat totdeauna și de doleanțele noastre speciale, minoritare, stăruind să câștigăm prieteni din rândurile dv. pentru poporul nostru, pentru cultura și dezvoltarea lui și a ușura în acest fel situația grea, în care am ajuns în urma unor fatalități, pe care le voi dezvolta pe scurt.

Cu ocaziunea aceasta, trebuie să părăsesc drumul urmat până acum deoarece propunerea, care s-a făcut alaltăieri din partea partidului nostru la Cameră, este de o importanță atât de covârșitoare, încât toate celelalte chestiuni trec în planul al doilea și apar numai ca banalități, față de pasul – credem – istoric, care s-a făcut acum în numele maghiarimii din România.

Avem impresia că am micșora și am reduce importanța acestei propuneri de destindere și de armonie frățească, dacă ne-am ocupa acum cu unele doleanțe speciale minoritare și – poate – am putea provoca chiar discuțiuni nedorite, care ar strica atmosfera, care dorim să se creeze în jurul acestei propuneri.

Abandonând deci, de această dată, forma și conținutul obișnuit al discursurilor la Mesaj, mă mărginesc la susținerea propunerii noastre importante, invocând pe scurt împrejurările și motivele care ne-au sugerat acest pas. Îmi pare bine că pe banca ministerială se găsește în acest moment dl. Al. Lapedatu, om drept și înțelegător, care va fi înțeles – sperăm – cele ce voi exprima.

Am propus la Cameră – și propunem și aici la Senat – examinarea și soluționarea problemei noastre minoritare prin o anchetă parlamentară, cu reprezentarea tuturor partidelor românești, din trei motive principale:

Întâi: Ca să scoatem politica minoritară a statului român, și, în special, atitudinea conducătorilor țării față de minoritatea noastră maghiară, din luptele partidelor politice.

Al doilea: Ca să facem independentă situațiunea minorității maghiare din România, de situația internațională trecătoare și de raporturile internaționale mai bune sau mai încordate.

Al treilea: În sfârșit, ca să creăm sau – mai bine zis – să restabilim armonia sufletească și conviețuirea prietenească atât de necesară.

Dle președinte, dlor senatori, nu este vina noastră, ci se datorește unor fatalități istorice, că problema minoritară – și, în special, cea maghiară – a devenit la noi o armă de luptă a partidelor politice, că s-au făcut târguieli, afirm chiar supralicitări – de fapt mai mult sublicitări – pe această temă între partidele noastre conducătoare.

Intrarea noastră în viaţa politică a României încă s-a făcut cu mari greutăţi. Din unele considerente juridice – toate explicabile şi psihologiceşte – minoritatea maghiară a rămas în pasivitatea politică până la ratificarea tratatelor de pace, şi în consecinţă, n-a putut ocupa, cu ocaziunea primei instalări, locul şi poziţia care îi cuvenea şi care – cred – i-ar fi fost cedată la început fără orişice greutate.

După ratificarea tratatelor, la începutul anului 1921, când episcopii noştri au depus pe rând jurământul de credinţă, guvernul Averescu, de atunci, a manifestat faţă de noi o atitudine, care ar fi fost aptă să îndrepte atmosfera nefavorabilă de mai înainte.

Durere! Un an mai târziu, la alegerile din 1922, când candidaturile noastre au fost aproape toate respinse, speranţele noastre abia născute, au fost zdrobite, şi neputând intra cu o reprezentanţă corespunzătoare în Parlamentul Constituant, ne-am dat seama, că avem absolută nevoie de un bilet de intrare în viaţa publică a României, girat de o personalitate care stă deasupra tuturor bănuielilor şi, prin autoritatea sa, ne poate asigura o primire binevoitoare.

Personalitatea aceasta era generalul Averescu, eroul de la Mărăşeşti, care a manifestat şi sub guvernarea sa anterioară o bunăvoinţă netăgăduită, condus în această chestiune şi de sfetnicul său ardelean dl. O. Goga.

Din aceste considerente, ne-am înţeles cu dnii Averescu şi Goga, şi am încheiat celebrul pact – zis de la Ciucea – care ne-a asigurat, în cartel cu guvernul, o reprezentare corespunzătoare în Parlament şi satisfacerea doleanţelor noastre principale, în schimbul cărora noi am asigurat încadrarea noastră leală în viaţa publică a României.

Intrând în Parlamentul din 1926, am constatat cu durere că pactul nostru, atât de motivat şi necesar din punct de vedere general, ne-a adus un foarte mare dezavantaj tactic.

Partidele din opoziţie – şi, în special, două partide tari, liberal şi naţional-ţărănesc – nu ne-au putut ierta, că am asigurat, prin concursul nostru, guvernului şi adversarilor lor politici un succes electoral uşor şi neînsemnat în Ardeal, ne-au primit cu ostilitate vădită şi au creat în contra noastră şi – ceea ce era şi mai grav – în contra justelor şi modestelor noastre dorinţe – o atmosferă îngheţată, care a împiedicat realizarea promisiunilor făcute.

Am tras consecinţele şi am evitat la alegerile următoare a sprijini un partid românesc contra celuilalt, şi a provoca astfel ostilităţi, dându-ne toată silinţa să câştigăm prietenia tuturor partidelor serioase.

Durere! Această străduinţă n-avea un succes desăvârşit şi am putut obţine cel mult unele ameliorări. În fond însă, atmosfera a rămas încărcată, mai ales din cauza naţionalismului exagerat care captivase, an cu an, spiritele în toată Europa. Încât am ajuns în situaţia, ca partidele să-şi arunce reciproc în faţă bănuieli, învinuiri şi acuzări, la orice pas, când vreunul manifestase o atitudine mai îngăduitoare faţă de noi.

Ne-am dat seama că nu ne vom putea înţelege niciodată cu un singur partid, sau cu un singur guvern – şi chiar dacă am face-o, ea n-ar fi durabilă – ci trebuie să căutăm, concomitent, o înţelegere cu toate partidele româneşti.

Acesta era primul motiv pentru care am solicitat, în această chestiune, o comisiune parlamentară, cu reprezentarea tuturor partidelor de seamă.

Dle preşedinte, dlor senatori, al doilea motiv este poate şi mai important.

Am constatat, cu mare regret, influenţa exercitată asupra situaţiei noastre de raporturile internaţionale şi, în special, cele faţă de Ungaria.

Relevez un singur fapt: sub guvernarea trecută, când s-a votat aici convenţiunea şcolară româno-iugoslavă, şi eu care cerusem pe seama noastră acelaşi tratament care se asigurase sârbilor din Banat, dl Iorga spunea că îl vom obţine, dacă Ungaria va avea aceeaşi atitudine faţă de România, ca Iugoslavia.

Am protestat imediat şi spuneam că tratamentul adoptat faţă de o minoritate etnică nu poate fi pus în legătură cu raporturile internaţionale, ci trebuie să fie condus numai după principiile politicei interne.

Susţin în principiu şi azi teza mea, ba aş dori chiar s-o subliniez. Dar, cu toate aceste principii, văzusem şi simţisem, cu multă durere şi îngrijorare, încordarea crescândă şi faţă de noi, în măsura încordării raporturilor internaţionale.

Dl. Al. LAPEDATU, ministru cultelor şi artelor: Aşa este!

Dl. Elemer GYARFAS: Or, noi am tras toate consecinţele când am devenit cetăţeni ai acestei ţări. Noi nu dorim să fim marfă de târguială la unele negocieri internaţionale, dar tot atât de puţin dorim să purtăm răspunderile şi consecinţele actelor şi faptelor altora decât acelora pe care minoritatea maghiară din România, ea însăşi, i-a însărcinat să se pronunţe şi să lucreze în numele ei şi care sunt în deplină conştiinţă a răspunderii care apasă pe umerii ei.

Din partea conducătorilor poporului nostru nu s-a înregistrat, în timp de 16 ani, vreun act care ar justifica bănuieli, sau chiar măsuri represive.

Dl. Al. INCULET, ministru de interne: S-a văzut la Marsilia!

Dl Elemer GYARFAS: Noi dorim deci să reglementăm aici acasă leal şi definitiv situaţia, aşezarea şi raporturile noastre cu poporul românesc şi dorim din toată inima ca această problemă să fie scoasă odată pentru totdeauna din şirul problemelor internaţionale litigioase, ca să nu mai fie cauză de încordare, ci noi, populaţia maghiară a României, să fim mijlocul de apropiere între aceste două nobile popoare, fiind în primul rând interesul nostru ca ele să se înţeleagă.

Acesta era al doilea motiv al propunerii noastre.

Al treilea motiv, dlor senatori, este consecinţa inevitabilă a celor precedente.

Noi constatăm, cu mare durere, că, cu fiecare zi ce trece, prăpastia sufletească între noi devine tot mai largă şi adâncă şi această despărţire îngreuiază tot mai mult convieţuirea armonioasă şi prietenească.

Nasc şi prind rădăcini teorii şi mentalităţi, se propagă tendinţe şi se manifestă stăruinţe, care îndepărtează sufletele şi le umple cu amărăciune, deopotrivă.

Dl Virgil POPESCU: De ce se umple cu amărăciune?

Dl Elemer GYARFAS: Vă rog să aşteptaţi că vă voi explica imediat.

N-aş vrea ca în discursul meu, destinat armoniei şi înţelegerii, pe care aş dori să-l respect până la sfârşit, în spiritul împăciuitor al Crăciunului, care se apropie, să jignesc vreo sensibilitate şi să provoc o discuţie nedorită. Mă abţin deci să intru în amănunte în această privinţă, evocând una singură din aceste teorii greşite şi regretabile. Şi sper că voi avea tot sprijinul dlui Iorga, care a arătat foarte frumos într-o broşură nu de mult apărută, cât de greşită este, din punct de vedere istoric, teoria – devenită aproape proverbială – despre duşmănia afirmativă milenară a naţiilor română şi maghiară, când de fapt trecutul ne dă cel puţin tot atâtea puncte de prietenească colaborare.

De fapt, Ardealul este un petic de pământ unde se impune înțelegerea frățească a fiilor lui, deoarece așezarea topografică a diferitelor popoare nu face posibilă o despărțire desăvârșită a lor. Or, această înțelegere frățească trebuie să pornească de sus în jos și acesta a fost al treilea motiv principal al propunerii noastre.

Dle președinte, dlor senatori, am să mai reflectez la unele obiecțiuni care puteau fi ridicate – și s-au și ridicat chiar – în contra propunerii noastre.

A. Se spune că poporul maghiar are în Parlament reprezentanți care pot formula în fața acestui for suprem toate dorințele. Este adevărat. Am arătat însă motivele pentru care expunerile noastre de acest fel n-au avut, în majoritatea cazurilor, răsunetul dorit de conducătorii partidelor noastre politice. Pe lângă aceasta, problema minoritară și, în special, dezlegarea amănuntelor acestei probleme nu se poate face decât într-un cerc mai restrâns și intim, compus din bărbați de stat, care cunosc și recunosc gravitatea problemei și își dau silința să se ocupe de mai aproape și în amănunt cu soluțiile posibile.

B. Se spune că Statul Român acordă tuturor cetățenilor minoritari aceleași drepturi și datorii ca și cetățenilor majoritari, deci regimul minoritar n-are nevoie de modificări. Cunoaștem și noi aceste principii, consfințite prin Constituția țării. Dar nu este vorba de formulare, ci de aplicarea acestor principii.

C. Se spune mai departe – ziarul „Universul" de azi își exprimă această bănuială – ca nu cumva această propunere să fi fost sugerată din străinătate, deoarece la Geneva s-a pus acum din nou pe tapet problema minoritară din România. Față de această învinuire, trebuie să invoc motivul al doilea, dezvoltat mai sus, prin care am arătat că scopul nostru este chiar scoaterea acestei chestiuni din șirul problemelor internaționale.

Noi credem că facem un serviciu real și țării și poporului nostru, când am prezentat dv. propunerea noastră, pe care o considerăm ca un pas istoric.

Sperăm că inițiativa noastră, pornită dintr-o bună credință, curată, va fi înțeleasă de dv. și, în special, sperăm că, conducătorul Departamentului Externelor, dl Titulescu, care este obișnuit să privească problemele dintr-un punct de vedere superior și ridicat pe deasupra răfuielilor zilnice, va înțelege și importanța ei și foloasele pe care le va putea aduce.

Chestiunea Skoda a frământat luni de-a rândul opinia publică și o comisiune numeroasă a sacrificat multă muncă pentru examinarea ei. Noi nu cerem nici publicitatea comisiunii Skoda, nici amploarea lucrărilor ei. Cerem numai o atențiune binevoitoare și suntem convinși că vom putea găsi drumul înțelegerii fecunde.

Guvernul face enorme sforțări pentru succesul împrumutului de înzestrare a țării. Noi credem că prin acceptarea propunerii noastre, dv. veți înzestra țara aceasta cu un cadou de Crăciun, de o incomparabilă valoare: cu împăcarea sufletească a sutelor de mii de cetățeni.

În speranța că propunerea noastră va fi primită, cerem ca în proiectul de răspuns la Mesaj să fie ulterior introdus și admiterea, în principiu, a propunerii noastre.

„Monitorul Oficial", nr. 13, Senatul, joi 13 decembrie 1934, p. 128–130.

47

1934, București

Incidentele și procesele provocate de membrii organizației hitleriste din România, condusă de Fritz Fabritius și de simpatizanții lor, cu ocazia desfășurării activității lor, începând cu primele manifestări de organizare, până în luna iulie 1934

În luna decembrie 1927, în comuna Hărman, județul Brașov, Berger Martin, fost notar al acestei comune și Zerbes Mihail, fost primar, au agitat populația săsească din comună, îndemnându-i să nu recunoască autoritatea comunală românească și să nu se supună ordinelor ei, fapt pentru care au fost înaintați Parchetului Tribunalului Brașov.

În ziua de 2 septembrie 1928, la Sibiu, a avut loc o serbare populară, organizată de populația săsească, cu care ocazie s-a defilat pe străzi, iar parte din persoanele venite la serbare erau îmbrăcate în uniforme militare germane vechi.

În ziua de 6 noiembrie 1932, la Mediaș, a avut loc o adunare populară convocată de „Asociația de ajutor săsească" din Sibiu, la care au participat un număr de circa 6 000 de persoane, din care foarte mulți purtau uniforme albastre.

Adunarea a avut loc în piața orașului, de unde au plecat sub comanda lui Fritz Fabritius, la sala de gimnastică săsească și, de acolo, apoi, la Biserica Luterană unde s-a oficiat slujba religioasă.

În ziua de 1 octombrie 1932, la Sibiu, a avut loc congresul sașilor la care au participat un număr de circa 6 000 persoane, sub conducerea lui Fritz Fabritius.

Cu această ocazie, congresiștii, au manifestat pe străzile orașului și pe promenada de jos a Sibiului, defilând în fața conducătorului lor.

În ziua de 23 octombrie 1932, la Brașov, a avut loc o întrunire a sașilor în scopul alegerii unui episcop sas, la care au luat parte circa 1 200 persoane.

Dintre aceștia, un număr de 240 erau îmbrăcați în uniforma organizației hitleriste, și, astfel, au defilat în fața publicului, pe terenul „Olimpia", de unde au plecat apoi, în coloană de marș spre terenul de tenis, cîntând marșuri hitleriste.

În ziua de 14 februarie 1933, cu ocazia înmormântării episcopului sas dr. Friederich Teutsch, la Sibiu, au participat 125 membri ai organizației hitleriste îmbrăcați în uniforme, având în fruntea lor pe șeful organizației Fritz Fabritius.

Tribunalul Soroca a condamnat pe studenții: Mihail Cicălteu, Nicolae Novittzki și Dimitrie Iamba, la câte 10 zile închisoare, pentru faptul că în ziua de 22 aprilie 1933, au umblat pe străzile orașului Soroca, îmbrăcați în uniforma hitleristă și strigând: „Jos Jidanii".

Condamnații au făcut apel la Curtea de Apel din Chișinău, Secția I, care le-a respins apelul.

În ziua de 23 aprilie 1933, în orașul Rădăuți, cu ocazia unei adunări a membrilor „Gărzii de Fier", au sosit aici și membrii hitleriști Kunt Carol, Radmacher Iacob și Huvert Sigfried cu Sacher Carol, venind in comuna Tereblecea, și purtând cu ei un steag hitlerist.

La 24 aprilie 1933. Legiunea de Jandarmi Rădăuți a făcut o percheziție la sediul organizației hitleriste din comuna Tereblecea din acest județ. Cu această ocazie, s-a găsit un drapel hitlerist cu zvastică și fotografia lui Hitler, 6 stegulețe cu culorile Reichului, o broșură cu directive secrete ale organizației hitleriste în România,

o broşură cu directive asupra tendinţelor şi modului de organizare în viitor, cât şi alte diferite broşuri hitleriste, publicate la Berlin.

Întreg materialul găsit, împreună cu membrii hitlerişti din comună arătaţi mai sus, au fost înaintaţi Parchetului Rădăuţi, pentru a fi daţi în judecată.

În ziua de 25 aprilie 1933, Tribunalul Timişoara a judecat procesul lui Buding membru al organizaţiei hitleriste anume Buding, pentru faptul de a fi arborat drapelul hitlerist, în ziua alegerilor din Germania, condamnându-l la 13 zile închisoare şi 10 000 lei amendă. Până la acea dată, numitul stătuse deţinut timp de 2 luni de zile în arestul preventiv.

În ziua de 4 mai 1933, Tribunalul Rădăuţi a condamnat pe membrii organizaţiei hitleriste, daţi în judecată în urma percheziţiei făcute în comuna Tereblecea la sediul organizaţiei, la câte 20 zile închisoare, aplicând art. 27 din Legea Mârzescu.

Inculpaţii n-au făcut apel.

La 11 mai 1933, Chestura Poliţiei Timişoara a raportat că membrii organizaţiei hitleriste din comuna Iecia-Mică, se adună la Casa Agricolă şi Cooperativa Sătească, unde se discută programul şi organizarea hitlerismului în Banat.

Autorităţile poliţieneşti au făcut o descindere la domiciliul conducătorului hitlerist din acea comună, anume Rafca Iosef, cu care ocazie au găsit: un centiron, cartuşiere şi un revolver, deţinute fără autorizaţie, precum şi material de propagandă literară, broşuri, cărţi cu program hitlerist şi gazeta „Der Sturmmer“, organul oficial al organizaţiei hitleriste din Banat.

Cu actele dresate, Rafca Iosef a fost înaintat Parchetului respectiv, spre a fi dat în judecată.

În ziua de 15 mai 1933, Inspectoratul Regional de Poliţie Cluj a raportat că în ziua de 5 mai 1933, Uniunea Tineretului German din oraşul Orăştie, de sub protecţia bisericii evanghelice, a ţinut o adunare într-o locuinţă particulară, la care au participat 30 de persoane.

Între acestea, se afla şi numitul Grun Petre, de origine germană, care a adus o decoraţie pentru un anume Walter Wagner din Orăştie, din partea Asociaţiei Naţionale Germane a Calfelor Comerciale din Hamburg, împreună cu o scrisoare şi o insignă a asociaţiei.

Autorităţile, bănuind că acest Grun ar deţine asupra sa secrete organizatorice hitleriste, şi cum întrunirea se ţinea fără autorizaţie, au împiedicat-o de a se ţine, confiscând insigna şi formularele de înscriere aduse de el din Germania pe care, împreună cu actele dresate, le-au înaintat Parchetului.

În ziua de 23 mai 1933, la Cernăuţi, autorităţile poliţieneşti <jandarmii> din comuna Iacobeni, judeţul Câmpulung făcând o percheziţie învăţătorului german Herman Oberlander din comună, au găsit asupra sa un manifest tipărit în 45 de exemplare, la tipografia Ostdeutscher Beobachter din Sibiu. Cuprinsul manifestului este privitor la organizarea grupelor de muncă cu care e prevăzută organizaţia hitleristă.

Cu actele dresate, manifestele au fost înaintate Parchetului Tribunalului Câmpulung.

În ziua de 27 mai 1933, Tribunalul Braşov a judecat procesul membrilor organizaţiei hitleriste, trimişi în judecată pentru faptul că, în ziua de 27 martie 1933, au defilat pe străzile oraşului Braşov, îmbrăcaţi în uniforme hitleriste, cu ocazia primirii noului protopop săsesc, dr. Mocke.

Tribunalul a condamnat la o lună de închisoare pe dr. Gust, preşedintele organizaţiei, pe Dieners Walter şi Petrovicz la câte 15 zile, iar pe restul de 23 inculpaţi, la câte 8 zile închisoare şi câte 150 lei amendă.

Sentinţa a fost dată cu suspendarea executării pedepsei pe timp de 3 ani.

Inculpaţii şi Parchetul au făcut apel.

În ziua de 31 mai 1933, Tribunalul Braşov a judecat procesul unui grup de membri hitlerişti care au fost daţi în judecată pentru funcţionarea ilegală şi port de uniforme, în comuna Bod şi Hălchiu din judeţ, condamnându-i la câte 8 zile închisoare, iar pe conducătorul lor, Eckel Martin, la 20 zile închisoare.

Condamnarea a fost dată cu suspendarea executării pedepsei, pe timp de 3 ani.

Ambele părţi au făcut apel.

În ziua de 21 iunie 1933, în oraşul Reghin, au sosit 6 tineri saşi cu bicicletele, îmbrăcaţi în uniformă hitleristă, unde, după ce au luat parte la înmormântarea unei fete, s-au pus în contact cu membrii organizaţiei hitleriste locale şi, împreună au colindat pe toate străzile principale, în grupuri de câte 5–6 persoane.

Şeful postului de jandarmi, căutând a le interzice manifestarea pe străzi, croitorul Zarner Andrei i-a răspuns că ei luptă contra comunismului şi că România să fie condusă de Germania, provocând astfel o ceartă.

În ziua de 18 septembrie 1933, în judeţul Constanţa, în comuna Valea Neagră, un grup de 6 studenţi germani, veniţi să studieze în Dobrogea, voind să dea o reprezentaţie cu caracter sătesc german, au fost opriţi de către jandarmi, întrucât nu posedau autorizaţia necesară.

În ziua de 24 septembrie 1933, un număr de 23 tineri germani din comuna Malu-Mic, judeţul Cetatea Albă, îmbrăcaţi în uniforme hitleriste şi conduşi de Fode Reinchold din comuna Tarutino, au încercat să facă instrucţie fapt pentru care li s-au dresat acte de dare în judecată.

În ziua de 29 septembrie 1933, un număr de 350 tineri germani din comunele Cleastiţa şi Hofnungstal, judeţul Cetatea Albă, toţi îmbrăcaţi în uniformă sportivă cu zvastica pe braţ, făceau exerciţii sportive în formaţie militară.

Jandarmii le-au interzis executarea programului, dresându-le acte de dare în judecată.

În ziua de 22 octombrie 1933, în comuna Fredental, judeţul Cetatea-Albă, un grup de 40 persoane purtând uniforme hitleriste, conduşi de Max Neuman, executau diferite exerciţii sportive, fapt pentru care au fost opriţi de jandarmi şi li s-au dresat acte de dare în judecată.

În ziua de 23 octombrie 1933, în satul Strasburg judeţul Cetatea-Albă, tinerii Emil Mayer, Godfrid Funk, Hugo Erky, Albert Lautider şi Artur Mayer, au făcut manifestaţii prin sat, cântând cântece naţionale germane şi strigând „Trăiască Hitler“.

Postul de jandarmi respectiv le-a dresat acte, pe care, înaintându-le Parchetului respectiv, li s-a deschis acţiune publică de contravenire la art. 7 din Legea Mârzescu.

În ziua de 27 octombrie 1933, la Braşov, Curtea de Apel a judecat apelul lui Alfred Pomarius, şeful organizaţiei hitleriste din Sighişoara, care, în urma unei percheziţii domiciliare, fusese dat în judecată şi achitat de Tribunalul Sighişoara, pentru săvârşirea de propagandă hitleristă.

Parchetul a făcut apel la Curtea de Apel, care, de asemenea, a achitat pe Pomarius, iar preşedintele Curţii, după citirea sentinţei, a adresat acestuia următoarele cuvinte: „Lucrează dumneata mai departe în această idee şi va fi înspre folosul

poporului dumitale și al poporului de stat. Educați tineretul în așa fel, ca să nu mai hoinărească pe străzi, ci să stea acasă să-și vadă de carte, căci Hitler nu și-a creat opera cu pumnul – a adăugat el – ci mai întâi de toate cu intelectul superior".

În ziua de 6 noiembrie 1933, studentul Neiman Mayer din comuna Fredental, a adunat, în curtea unui locuitor, mai mulți tineri cu care, în formație militară, au făcut gimnastică și au cântat cântece hitleriste.

În aceeași lună, Hubich Hans, conducătorul Asociației Muncitorilor Germani <Deutsche Arbeiterbund> a fost dat în judecată de către Chestura Cernăuți pentru contravenție la art. 8 și 18 din Legea pentru reglementarea și controlul apelurilor la contribuția benevolă a publicului.

În ziua de 20 ianuarie 1934, în comuna Tarutino, județul Cetatea Albă, jandarmii au arestat 25 persoane din acea comună, pentru faptul că au ținut o întrunire cu caracter hitlerist.

Cu această ocazie, s-au confiscat mai multe broșuri și reviste primite din Germania, cu conținut de propagandă hitleristă.

Cu actele dresate, au fost înaintați Parchetului respectiv, care a clasat afacerea, negăsind întrunite elementele infracțiunii.

Către sfârșitul lunii martie 1934, organele polițienești au făcut o descindere la locuința lui Carol Steinke din Tarutino, la care au găsit pe supușii germani George Deverlik, Hans Ioachim și Venski.

Din materialul găsit, cu această ocazie, reiese că s-au transmis în Germania știri cu caracter economic, precum și informații asupra drumurilor.

S-au mai găsit câteva hărți, cu însemnări asupra coloniei din Basarabia și a orașelor Cernăuți, Brăila, Galați și Chișinău, și două pachete cu note privitoare la mișcările hitleriste din Basarabia.

În ziua de 1 mai 1934, în comuna Eța-Mare, județul Timiș, la o întrunire a social-democraților, luând parte și avocatul Minich cu profesorul Hockel Nicolae, fruntași hitleriști, care, încercând să facă propagandă hitleristă, șeful postului de jandarmi a intervenit să-i oprească, cu care ocazie a fost insultat și bruscat.

Pentru acest fapt au fost arestați, dresându-li-se actele de dare în judecată.

În ziua de 9 mai 1934, Tribunalul Brașov a judecat procesul membrilor hitleriști Schobel Ion, zugrav, Bartek Martin, constructor, Rotenbacher Albert, zugrav, Tontsch Gh., tâmplar și Frantz Ion, toți din comuna Vulcan, județul Brașov.

Susnumiții au fost dați în judecată pentru faptul că în ziua de 27 martie 1933, cu ocazia primirii, protopopului săsesc, dr. Mocke, la Brașov, au fost îmbrăcați în uniforme hitleriste.

În seara zilei de 10 mai 1934, în comuna Cleastița, județul Cetatea Albă, pe când se făcea retragerea cu torțe, membrii hitleriști Iohan Wilsley și Carol Hoser, învățător, în comună și șef al mișcării hitleriste, încurajați de preotul evanghelic Emanoil Bauman și medicul Iohanes Kuty, au manifestat pe străzi, purtând zvastica și cântând cântece naționale germane.

Cu actele dresate, numiții au fost arestați și înaintați Parchetului împreună cu alt material de propagandă hitleristă, găsit la percheziția domiciliară ce li s-a făcut.

Tot în luna mai 1934, în comuna Jibert, județul Târnava Mare, a avut loc o serbare câmpenească, din inițiativa învățătorului Nehi Iosef, care s-a ținut în pădurea comunei.

Populaţia săsească din această comună, a plecat la pădure încolonată, în frunte cu drapelul săsesc şi românesc.

La serbare, au venit şi saşii din colonia de muncă zisă „mişcarea de reînnoire a saşilor", în număr de 27 de tineri, din diferite judeţe.

Saşii localnici i-au primit la pădure cu drapelul săsesc, iar pe cel românesc l-au aruncat, agăţându-l într-un copac, fapt pentru care au fost deferiţi justiţiei.

Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fond „D", dosar 3160, f. 182–189.

48

1935 ianuarie 29, Bucureşti

DIRECŢIA GENERALĂ A POLIŢIEI
Nr. 416

NOTĂ
Şedinţa de la societatea „Bratstvo"

Societatea culturală „Bratstvo" <Frăţia> a bulgarilor, din Bucureşti, a ţinut o şedinţă în seara de 25 ianuarie a.c., orele 21, în casele cunoscutului luptător iredentist bulgar Paunceff Gheorghe.

Au participat toţi fruntaşii coloniei bulgare din capitală, între care secretarul delegaţiei bulgare. directorul şcolii bulgare, cu toţi profesorii şi mai mulţi studenţi bulgari.

Şedinţa a fost prezidată de Paunceff.

Primul punct al ordinei de zi a fost primirea de noi membri, aproape toţi studenţi veniţi la Universitate.

După primirea membrilor, Paunceff a făcut un apel de solidaritate a tuturor bulgarilor, arătând scopul pe care îl urmăreşte această societate. Remarcă teama membrilor de a se înscrie şi activa în societate, considerând că, pe lângă faptul că nu se va ajunge la nici un rezultat, riscă a fi suspectaţi de oficialitatea română. Paucnceff asigură pe membri că a lupta pentru cauza bulgară este o mândrie şi mai presus de toate sunt în deplinătatea drepturilor lor fireşti, în lupta pentru menţinerea conştiinţei naţionale, aci în Bucureşti, dar, mai ales, în Dobrogea, unde au datoria sfântă de a lupta cu orice riscuri. Dă exemplu, pe ungurii din Ardeal, care luptă cu toată vehemenţa pentru păstrarea neştirbită a elementului naţional maghiar de acolo.

Preotul Pop Dimitroff a vorbit în acelaşi sens, adăugând că dreptatea şi Dumnezeu sunt cu ei, aşa că bulgarii să nu se teamă de nimic. Apoi a propus să se înainteze un memoriu legaţiei, care, la rândul ei, să-l trimită noului guvern din Bulgaria, ca şi în alţi ani, cuprinzând doleanţele bulgarilor din România.

Propunerea preotului a fost aplaudată de asistenţă.

S-a mai discutat şi apariţia unui ziar al coloniei bulgare în Bucureşti, însă nu s-a ajuns la nici un rezultat, din cauza divergenţei de opinii şi din lipsa unui fond iniţial.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 156/1935, f. 2.

49

1935 februarie

Programul Partidului Național-Țărănesc privind politica față de minorități

....

XI. Politica față de minorități

1. Partidul Național-Țărănesc socotește că, după pilda de pașnică și armonioasă conviețuire a țărănimii românești cu țărănimea minoritară, spiritul echității și al interesului de stat impune respectul limbii, credinței și naționalității tuturor minorităților din această țară.

Partidul Național-Țărănesc crede că, deasupra deosebirilor etnice, poporul majoritar și minoritar vor trebui să se unească într-o sinceră colaborare pentru apărarea și înălțarea patriei.

2. Pentru realizarea acestei ținte, Partidul Național-Țărănesc, credincios principiului de egalitate a drepturilor și libertăților politice și cetățenești pentru toți cetățenii, fără deosebire de obârșie, limbă și de credință religioasă, socotește că respectarea drepturilor asigurate minorităților prin tratatele internaționale, semnate de România, este temelia pe care trebuie să se așeze tratamentul minorităților din țară.

....

Programul Partidului Național-Țărănesc, votat de Comitetul Central Executiv, ședințele din 2–6 februarie 1935, Institutul de Arte Grafice Bucovina „T.E.Torouțiu" 1935.

50

1935 martie 13, București

DECIZIE

relativă la școlile minoritare sârbo-croate
din 13 martie 1935[1]

Noi, ministru secretar de stat la Departamentul Instrucțiunii Publice.

Având în vedere dispozițiile cuprinse în convenția școlară, încheiată între Statul Român și Statul Iugoslav, pentru reglementarea școlilor primare minoritare române din Banatul Iugoslav și a școlilor primare minoritare sârbo-croate din Banatul Român și publicată în Monitorul Oficial din 25 septembrie 1933;

Având în vedere ordinul anexat, în traducere, la Ministerul Instrucțiunii Publice Iugoslav, din 31 ianuarie 1935, către Ad-ția Regală a Banovinei Dunavska din Novisad,

[1] Decizia Nr. 16.053/935, s-a publicat în *Monitorul Oficial* p. I Nr. 61 din 13 martie 1935; a se vedea și Convențiile și Acordurile cu Iugoslavia, ratificate prin Legea din 25 septembrie 1933, la pag. 830, vol. XXI, precum și Legea învățământului particular din 22 decemvrie 1925, la pag. 582, vol. XI–XII și Legea învățământului primar (cu toate modificările) din 5 iulie 1934, la pag. 442, vol. XXII.

Decidem:

1. În localitățile Carașova, Iabalcea, jud. Caraș și Recaș, jud. Timiș-Torontal, se vor înființa școli primare minoritare de stat, cu limba de predare sârbo-croată, numai pentru copiii populației de naționalitate sârbo-croată.

Limba română, istoria și geografia României se vor preda conform art. 2 din convenție.

Învățătorii la aceste școli vor fi numiți, respectiv angajați, conform art. 6, 7 și 9 din convenție.

Aceste școli vor avea, conform art. 12 din convenție, direcțiuni, bugete și comitete școlare separate, care vor stabili și executa bugetele conform prescripțiunilor legilor în vigoare. Școlile primare minoritare de stat sârbo-croate vor fi reprezentate prin un delegat al lor în comitetul școlar regional. Acest delegat va fi ales în același fel ca și ceilalți membri eligibili ai comitetului.

2. În actualele școli primare confesionale romano-catolice, din localitățile Checea, Lupac, Rafnic, Clocotici, Vodnic și Nermet, existând conform legii învățământului particular și cercetate fiind numai de copii de naționalitate sârbo-croată, se va introduce ca limbă de predare, limba sârbo-croată, la dorința părinților.

Limba română, istoria și geografia României vor fi predate în limba română, conform art. 39 din legea învățământului particular.

Autoritatea confesională este obligată a numi la aceste școli directori și institutori de religia copiilor și de naționalitate sârbo-croată.

În lipsa învățătorilor, cetățeni români, se va cere numărul necesar de institutori pentru aceste școli de la Guvernul iugoslav prin intermediul Ministerului de Instrucție Român.

3. Autoritatea bisericească sârbă din Banatul Român se autoriză a deschide școli particulare cu limba de predare sârbă, numai pentru copiii sârbi în localitățile din Clisura, locuite de populație de naționalitate sârbă, în conformitate cu art. 13 din convenție și cu dispozițiile legii învățământului particular.

4. Se admite ca, în caz de înființare a școlilor particulare sârbe în Clisura, după satisfacerea tuturor necesităților culturale românești, ale statului, edificiile școlare și zestrea școlară ce prisosesc, să se poată da în folosință școalelor primare particulare sârbești pe baza contractelor, încheiate an de an, între respectivele comune din Clisura și autoritatea bisericească, susținătoare de școale și aprobate de Ministerul Instrucțiunii, ca for tutelar.

5. Se autoriză autoritatea bisericească sârbă din Timișoara, de a angaja pentru direcția și învățământul școalelor particulare sârbe, numărul necesar de învățători (raport la numărul legal al elevilor) de confesiunea ortodoxă și de limba maternă sârbă-croată, dintre supușii iugoslavi regulamentar calificați intermedierea Ministerului Instrucțiunii Român.

6. Această deciziune se va pune în aplicare imediat după publicare.

7. Dnii directori ai învățământului primar și particular sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentei deciziuni. Dată în București, la 5 martie 1935.

ANEXA

Traducere din lb. sârbă

Ordinul Ministerului Instrucțiunii Publice către Administrația Regală a Banovinei Dunavska (secția instrucției publice).

. În scopul aplicării convenției despre organizarea școlilor primare minoritare din Banat,

Ordonăm:

1. Ca toate secțiunile de până azi cu limba de predare română, să se transforme în școli primare minoritare române de stat.

2. Ca în toate localitățile unde vor exista două școli, conform dispozițiilor paragrafului 123 al legii despre școlile naționale, să se formeze pentru școlile primare minoritare române de stat, comitete școlare locale care vor prelua funcțiunile prevăzute prin legea despre școlile naționale și prin convenția despre reglementare în Banat.

3. Ca, unde va exista posibilitate, să se propună învățători de naționalitate română, ca directori ai școlilor primare minoritare române de stat.

4. Ca, conform dispozițiilor paragrafului 135 al legii despre școlile naționale, și conform art. 12 din convenția despre reglementarea școlilor primare minoritare din Banat, să se numească un membru în comitetul școlar al Banovinei.

5. Ca, în localitățile cu populație amestecată, să se dea școlii primare minoritare române de stat, imobilele, iar în lipsă de imobile separate, să se cedeze săli de clasă și celelalte încăperi necesare, și mobilierul cu numărul și cu impozitele, pe care locuitorii interesați le plătesc, și

6. Ministerul Instrucțiunii Publice să se trimeată lista profesoarelor și învățătoarelor care au lucrat până azi în secțiunile cu limba de predare română și nu sunt de naționalitate română.

Se recomandă acelei secțiuni ca îndată să procedeze la executarea prezentului ordin despre care, cel mai târziu până la 1 martie se va prezenta un raport acestui minister.

Dată în Belgrad la 31 ianuarie 1935.

Colecția Hamangiu – Codul general al României, Legi și regulamente, vol XXIII, 1935, București, 1936, p. 140–142.

51

1935 aprilie 6, Timișoara

Domnule Director General

La ordinul dvs. Nr. 36463/3839 din 1 martie 1935, pe lângă restituirea anexei, avem onoarea a vă raporta că numitul dr. Metzger Martin și dr. Rech Geza, preoți romano-catolici sunt cunoscuți la Biroul Poliției de Siguranță de pe lângă această chestură, ca iredentiști și mari șoviniști maghiari, cari în orice ocaziune nu se sfiesc de a-și manifesta pe față sentimentele de ură și dispreț față de tot ce este românesc. Ambii sunt germani de origine, totuși predicile și rugăciunile în biserică le spun ungurește. Un caz foarte interesant s-a întâmplat de curând cu preotul Martin Metzger care a fost chemat la înmormântarea unui șvab. Toată familia decedatului și asistența au fost numai șvabi, dintre care jumătate poate nici nu au cunoscut limba maghiară. Totuși, preotul Metzger Martin rugăciunile le-a spus în limba maghiară.

Metzger Martin la parohia ce o conduce are şi un capelan pe Wetzl Augustin şvab de origine. Acest Wetzl de 8 ani, este capelanul lui Martin Metzger. În acest timp a împărtăşit total ideile şoviniste şi sentimentele de duşmănie faţă de ţara noastră la fel ca şi şeful său. Wetzl este redactorul responsabil al ziarului săptămânal „Sontagsblatt“, ce apare la Timişoara în limba germană. Acest ziar are tipografie proprie, unde lucrează cca. 40–50 muncitori tipografi cărora Wetzl le-a interzis să vorbească altă limbă decât numai cea maghiară.

Activitatea şovinistă a acestor preoţi a produs indignare în rândul credincioşilor, astfel că anul trecut un grup de tineri din circ. IV într-o noapte au aranjat o serenadă de batjocură la geamul casei preotului Metzger, huiduind şi şuierând în tot timpul.Deşi ziarele româneşti din localitate în nenumărate rânduri au publicat articole arătând pericolul ce-l prezintă pentru siguranţa statului activitatea iredentistă a acestor preoţi, totuşi episcopul Augustin Pacha în loc să se sesizeze şi să ia măsuri contra lor, nici măcar osteneala nu îşi ia ca să se intereseze. Astfel, deşi ordinele Episcopiei sunt ca Sfânta Spovedanie etc. să se facă în limba maternă a credincioşilor care cer împărtăşirea, totuşi aceste ordine nu se execută de către preoţii Metzger şi Bech, iar spovedania o fac numai în limba maghiară, indiferent că credincioşilor le convine această limbă sau nu.

Metzger Martin are legături şi în Ungaria, unde are un frate medic la un sanatoriu din Budapesta. În ziua de 20 martie numitul a fost în Ungaria unde a stat până la 30 martie a.c. când s-a înapoiat în ţară. La revizia vamală ce i s-a făcut în gara Curtici, s-au găsit asupra sa 9 exemplare din revista „Pesti Hirlap Vasárnapja“, 47 exemplare „Képes Pesti Hirlap“, ce apar la Budapesta ca anexe literare şi ilustrate ale ziarului „Pesti Hirlap“ şi care pentru conţinutul lor sedeţios sunt prohibite la introducerea şi răspândirea în ţară. Aceste reviste au fost confiscate de către Comisariatul de Poliţie Curtici Frontieră, iar lui Metzger Martin i s-a adresat acte de dare în judecată de către Biroul Poliţiei de Siguranţă din această chestură, care împreună cu exemplarele confiscate au fost înaintate Consiliului de Război al Div. 1 Inf. Timişoara.

Alăturat înaintăm dvs., o fotografie a copertei unui exemplar din „Pesti Hirlap Vasárnapja“ Nr. din 10 martie, care reprezintă adunarea de la 15 martie 1848 la Budapesta, când Petőfi a declamat cunoscuta poezie „Talpra magyar“ şi care asemenea a fost găsită asupra preotului Metzger Martin când s-a înapoiat de la Budapesta.

În ce priveşte pe preotul Bech Geza şi acesta face călătorii în Ungaria şi a fost semnalat poliţiilor de frontieră ca să i se facă percheziţie sub pretext vamal atât la ieşire cât şi la întoarcere în ţară până în prezent nu s-au găsit asupra sa acte compromiţătoare.

Activitatea acestor preoţi este urmărită cu toată atenţiunea cuvenită, iar orice alte constatări le vom raporta dvs. la timp.

Chestor. ss Ovidiu Gritta

Şeful Bir. de Sig.
ss. Marius Ramneanţu

Pentru conformitate
Timişoara la 6 aprilie 1935
ss indescifrabil

Direcţia judeţeană Timişoara a Arhivelor Naţionale, fond Prefectura judeţului Timiş.-Torontal, dosar 26/1935, f. 277

52

1935 august 7, Sibiu

Denkschrift
zu den Ereignissen innerhalb der Erneuerungsbewegung der Deutschen in Rumänien

Noch wärhrend des Bestehens der NSDR (Nationalsozialistiche Selbsthilfebewegung der Deutschen in Rumänien)nahm ein bestimmter Kreis von Parteigenossen in Siebenbürgen des öfteren Stellung gegen einzelne Maßnahmen der Landesleitung. Es waren dies jene Männer, die entweder sich bis zuletzt (1932) gegen die Gründung einer politischen Partei ausgesprochen hatten (Jikeli, Pomarius usw.) oder die nur sehr spät in die Bewegung eingetreten waren (Dr. Hedrich, Dr. Foreck usw.). Infolge des durch die Bestimmungen des Dienstbuches geschaffenen festen Parteigefüges wurden alle diese Quertreibereien und Putsche, wie sie von Fabritius genannt wurden, ohne weitere Schädigungen überstanden. Immerhin merkte das damals schon der Gegner (Dr. H.O. Roth und Genossen) und richtete von da ab seine Tätigkeit planmäßig darauf ein, die Kluft zwischen den beiden Lagern zu vergrößern, indem er die sogenannte „gemäßigte Richtung" irgendwie förderte, die sogenannte „scharfe Richtung", vor allem aber die Person Dr. W. Gust's auf das heftigste beschimpfte und bekämpfte.

Nach der Auflösung der Partei wuchs die Gefahr ins Riesengroße. Denn während alle übrigen Parteigenossen nach wie vor ihre Bindung zur Bewegung anerkannten, betonten die Anhänger der „gemässigten Richtung", daß für sie eine Führung nicht mehr bestehe, sondern daß sie höchstens einen Freundeskreis anerkennen könnten, dessen geistiger Führer Fritz Fabritius sei, an dessen Weisungen sie sich aber nicht halten müssten (siehe den beiliegenden Bericht von Dr. O.F. Jikeli vom 23. 12. 1934, der für Deutschland bestimmt war, nachher aber nicht abgeschickt wurde, der aber ganz klar auch die in verschiedenen Gesprächen geäußerten Ansichten Jikelis enthält. (Anlage 1, Seite 4–6).

Gleichzeitig standen sie nicht ab, Fabritius die Führereigenschaften abzusprechen, wie ebenfalls aus der Anlage 1 ersichtlich ist. Endlich begann nun von ihrer Seite ein mit allen Mitteln geführter Kampf gegen die Person des Kameraden Gust.

Gleich nach der Auflösung der Partei, im Juli 1934, begann sich die Führung damit zu beschäftigen, in welcher Weise die Bewegung weiterzuführen sei. Es waren nur zwei Möglichkeiten gegeben:

1. geheim.
2. getarnt, d.h. in landesüblichen Formen.

Alle lehnten die erste Möglichkeit als illegal und auf die Dauer undurchführbar ab. Es wurden also die Durchführbarkeit der zweiten Möglichkeit erwogen. Bis zur Klärung aller Fragen sollte aber schon vorgearbeitet werden und ein Netz von Vertrauensleuten der Bewegung alle Vorarbeiten leisten. Dies ist die „Geheimpartei", welche Jikeli (s. Punkt 3 der Anlage 1), vor allem deswegen, weil damit wieder eine ihm unangenehme Führung erstand, die er nicht anerkennen wollte. Bei Gelegenheit der Verhandlungen in Zürich hatte man durch Jikelis Vermittlung mit Rudolf Brandsch Fühlung bekommen und über diesen auch später mit Beller. Im Verlauf

dieser Fühlungnahme kam man überein, nach Auflösung der jungschwäbischen Partei im Banat mit dem Postinspektor Kreiling als Präsidenten und Beller als Vizepräsidenten eine getarnte Partei, die „Deutsche Volkspartei Rumäniens" (DVR.) zu gründen, welche die Bewegung darstellen sollte. Bei Gelegenheit des Schwabenballes in Temeschburg am 26. 1. 1935 wurden in Anwesenheit von Fabritius alle Vereinbarungen getroffen. Gust wurde mit dem Schreiben vom 12. 2. 1935 (Anlage 2) mit dem Neuaufbau der Bewegung in der neuen Form betraut.

Die Ausarbeitung der Partei sollte folgendermaßen vor sich gehen: Banat, dann Buchenland, anschließend Altreich, (in den beiden letzteren rasch, da Wahlen bevorstanden). Siebenbürgen und endlich Bessarabien, später dann auch Dobrudscha und Sathmar.

Der Weg der Partei wurde beschritten, weil er absolut die einzige Möglichkeit darstellt, die stammlich, sozial, konfessionell, staatsrechtlich und geopolitisch verschiedenen Siedlungsgebiete auf einen gemeinsamen Nenner zu bringen. Ausserdem bedarf die Führung eines verläßlichen Instrumentes zur Erziehung und Leitung des Volkes. Im Interesse der gemeinsamen Grundlage des Gesamtdeutschtums in Rumänien musste daher die Partei gleichmäßig in allen Siedlungsgebieten gegründet werden, wie der obige Aktionsplan auch sei. Sofort nach Bekanntwerden des Aktionsplanes im Kameradenkreise wandten sich Jikeli. Pomarius und ihr Anhang gegen die Gründung der DVR in Siebenbürgen, mit der Begründung, daß man dort die Macht und Führung bereits besitze und die Partei daher garnicht brauche. Abgesehen davon, daß man in mehreren Kreisausschüssen Siebenbürgens nicht die Mehrheit besaß, hatte man im Volksrat auch nicht eine sichere Mehrheit von Kameraden, sondern nur eine unsichere mit Hilfe der Mittelgruppen, welche sich bei verschiedenen Gelegenheiten als unzuverlässig erwiesen hatte. Dazu blieb noch unberücksichtigt, daß man das Erziehungsinstrument brauchte und daß man wegen der anderen Siedlungsgebiete unbedingt den Weg der Partei gehen musste.

Es waren jedoch nicht in erster Reihe sachliche Gründe, welche die Ablehnung der Partei durch den Kreis jener Männer verursachte, sondern die Tatsache, daß sie mit der Gründgung der Partei sich wieder auch Gust als Stellvertreter des Landesführeres unterstellen mussten. Daher weigerte sich auch Jikeli, trotz des Befehls des Landesführers, in die Partei einzutreten. Auf Grund von Aussprachen, welche Ende Februar zwischen Fabritius, Jikeli und Bonfert in Berlin stattgefunden hatten, erklärte sich Jikeli aber dann doch bereit, in die Partei einzutreten und auch „Scheiner als Gauleiter zu schlucken". Bald darauf fiel aber Jikeli um und der Landesführer entzog ihm das Vertrauen (Anlage 3). Scheiner aber wurde als Gauleiter bestätigt.

Damit gab die „gemäßigte Richtung" aber keineswegs die Bemühungen auf, die Gründung der DVR in Siebenbürgen, welche für den 12. Mai vorgesehen war, zu sabotieren. Vielmehr arbeitete jetzt Gustav Prall, der stets erklärt hatte, nur Wirtschaft und keine Politik zu betreiben, eifrig im geheimen und versuchte den Landesführer dazu zu bringen, die Gründung der DVR in Siebenbürgen zu verhindern. Dazu wurden jetzt voe allem wirtschaftliche Argumente ins Feld geführt. Es gelang ihm und, wie wir später erführen, Herrn Wilhelm Schick, der früher bei der Landesleitung Oesterreich der NSDAP und jetzt im Auftrage des VDA. tätig war, tatsächlich von Fabritius die Absetzung Scheiners und die Uebernahme der Volksratpolitik in Siebenbürgen durch Fabritius zu erreichen (Anlage 4). Diese

Anordnung stand im Gegensatz zu allen bisher von der Führung erlassenen Arbeitsanweisungen und vor allem auch zu dem Aktionsplan der Bewegung. Sie wurde ohne vorherige Fühlungnahme mit den engsten Beratern (Gust, Bonfert) und dem in Frage stehenden Gauleiter (Scheiner) erlassen. Ja, sie wurde den ersten beiden überhaupt nicht mitgeteilt, während der letztere sie sehr verspätet erst am 7. 5. 1935 mit einem Begleitschreiben (Anlage 5) erhielt, in dem versichert wird, daß „wichtige innen und außenpolitische Dinge" die Veranlassung zu dem Schritt gegeben hätten und keineswegs etwa Unzufriedenheit mit seiner Haltung.

Durch Zufall erfuhren Gust und Bonfert von dieser Entscheidung und eilten nach Hermannstadt, um das Unglück zu verhüten. Zunächst einmal wollte ihnen Fabritius überhaupt keine Begründung für die Entscheidung geben. Später aber erklärte er, daß folgende Dinge ihn dazu veranlaßt hätten (diese Begründung gab er auch später den Gauleitern): Die *Bausparkasse* in Hermannstadt (Selbsthilfe) könne sich unter der jetzigen juridischen Form (Kommanditgesellschaft) nicht entwickeln, eine Genossenschaft könne man daraus wegen der staatlichen Bestimmungen nicht machen. Man müsse sie also in eine Bank umwandeln. Dazu brauche man laut Bankgesetz Lei 40.000.000, – (d.s. ungefähr 1 Million RM) Aktienkapital. Das solle erreicht werden durch *Fusion der „Selbsthilfe"*, der *„Hermannstädter Handels – und Gewerbebank"* (Präsident Dr. O.F. Jikeli !!)* und der *„Bodenkreditanstalt" in Hermannstadt,* deren Direktor Dr. Friedrich Schullerus gerade gestorben war und dessen Nachfolger Gustav Prall (!) werden sollte, um diese Fusion zu ermöglichen. Um also Jikeli für die Fusion zu gewinnen, den Aufsichtsrat der „Bodenkreditanstalt" aber zur Wahl von Prall zum Direktor, sollte die „scharfe Linie" ausgeschaltet werden.

Bonfert und Gust wiesen auf die Unmöglichkeit hin, wegen wirtschaftlicher Fragen, von z.T. nur lokaler Bedeutung, den Gesamtplan der Bewegung aufzugeben, und zeigten die Gefahr, in der sich Fabritius befand, wenn er die zerfahrene Volkspolitik in Siebenbürgen leiten wolle, abgesehen davon, daß es für die anderen Gaus untragbar war, daß der Landesführer die siebenbürgische Gauleitung übernahm, zumal schon früher immer der Landesleitung der Vorwurf gemacht worden war, daß sie sich zu viel mit Siebenbürgen beschäftige.

Fabritius ging auf keine der Einwendungen ein, worauf zuerst Bonfert, dann Gust ihm ihre Aemter zur Verfügung stellten, da sie die Verantwortung für die Weiterentwicklung der Dinge in der Bewegung nicht tragen konnten. Auf der Gauleiterbesprechung am 10. Mai 1935 erklärten die Gauleiter, daß sie die Meinung der beiden abgedankten Kameraden teilen, und bestimmten den Landesführer, die Anordnung wieder rückgängig zu machen (Anlage 6) und Gust und Bonfert wieder in ihre Aemter zurückzuberufen und des vollen Vertrauens zu versichern. Um für die Zukunft zu verhindern, daß ausschließlich eine Beratung des Landesführers durch Unbefugte und vor allem Unverantwortliche erfolge, wurde unter dem Titel „Abgrenzung der Arbeitsgebiete" (Anlage 7) eine Regelung getroffen, wonach der Landesführer stets in Zusammenarbeit mit den von ihm ernannten Amtswaltern und Fachberatern entscheiden sollte. Um die Autorität des Landesführers nach außen hin nicht zu verletzen, wurde dieses in die vorliegende allgemeine Fassung gekleidet.

Die Absetzung Scheiners als Gauleiter von Siebenbürgen hat Pomarius und seinen Kreis sofort wieder Hoffnung fassen lassen, so daß dieser bereits am 4. Mai

1935 ein Elaborat verfasst (Anlage 8) in dem er sich gegen die Gründung der D.V.R. in Siebenbürgen ausspricht (die Gründung erfolgte dann doch nicht am 12. 5. 1935, weil der Innenminister im Mai wegen der verschiedenen im Lande stattfindenden internationalen Konferenzen keine Versammlungen gestattete). Gegen die Einwendungen des Pomarius ist festzustellen, daß der Landesführer ausdrücklich bestimmt hatte, daß die DVR die Bewegung darstelle (siehe auch Anlage 6, Punk 3) und daß Brandch über ausdrückliche Weisung des Landesführers als einfacher Soldat auf dem Parteitag in Billed aufgenommen worden war.

Fast gleichzeitig löste sich aus heiterm Himmel die *„Einheitspartei“* (Dr. H.O. Roth und Genossen) in Siebenbürgen auf, die von den Vorgängen in der Bewegung anscheinend sehr gut unterrichtet waren, um ein neues Argument gegen die Gründung der DVR zu schaffen. Endlich ging in der gesamten gegnerischen Presse neuerdings ein Generalangriff auf die Person Gust's los. All dieses ließ erkennen, daß der Gegner über eigenen Kameraden einen Angriff auf die Bewegung plane. Dazu teilte uns am 14. Mai Kamerad Minnich aus dem Banate mit, daß Dr. Muth, der Führer der Banater Klerikalen, in einem Gespräch mit Direktor Faber etwa folgendes geäußert habe: der Parteikampf sei ein Unsinn. Auch sie wünschten die Erneuerung usw. Fabritius möge sich herausstellen. Er solle der Führer sein, sie würden ihm alle folgen. Sie würden aber niemals einem Gust oder Minnich folgen. Außerdem betonte er noch, daß durch die Auflösung der Einheitspartei in Siebenbürgen die Möglichkeit zu irgendeiner anderen Parteigründung genommen sei. Mit diesem Schritt sei dort die parteilose Volksgemeinschaft geschaffen. Ganz abgesehen davon könnte die Deutsche Volkspartei in Siebenbürgen nicht mehr gegründet werden, daselbst die seinerzeitigen Anhänger der Erneuerungsbewegung sehen gelernt hätten und sich einer solchen Parteigründung widersetzen. Das heißt also, Muth – der vor kurzem nur mit Jikeli unter der Parole „Friede und Arbeit“ mitgehen wollte – war jetzt bereit, auch Fabritius anzuerkennen, wenn es gelang Gust und Minnich auszuschalten. Gleichzeitig teilte Minnich mit, dass er erfahren habe, daß im Auswärtigen Amt darüber gesprochen worden sei, daß die Einheitspartei bald zu einem großen Schlage ausholen werde, der sie auch vor dem Reich wieder in den Sattel bringen werde.

Gust und Bonfert besprachen bei der nächsten sich bietenden Gelegenheit die Lage mit dem Landesführer und warnten ihn vor irgend welchen Ueberrumpelungen. Da versammelte am 19. Mai – nach Bekanntgabe der Wiedereinsetzung Scheiners vom 13. Mai – Pomarius wieder einmal seinen siebenbürgischen Anhang um Schäßburg um sich, um gegen den Entscheid des Landesführers zu *putschen*. Zufällig kam auch Gauleiter Scheiner in die Versammlung. Fabritius wurde telefonisch herbeigerufen. Anstatt die Meuterer, wie er sie selbst nachher bezeichnete (Anlage 10), scharf zurechtweisen, fuhr Fabritius nach Schäßburg und verhandelte mit ihnen, wobei Dr. Helmuth Wolff sich so unmöglich benahm, daß sein Bruder Dr. Albert Wolff erklärte, sich nicht mehr mit ihm zusammensetzen zu können. (Anlage 9). Fabritius blieb auf seinem letzten Bescheid und die Versammlung fügte sich. Scheiner fuhr nach Kronstadt, während Fabritius noch über Nacht in Schäßburg schlief. Während er bisher die forderung der Schäßburger, Dr. Helmuth Wolff zum Volksratpräsidenten zu wählen, abgeschlagen hatte, gab er nun nach, scheint aber kein bindendes Versprechen abgegeben zu haben, wie aus dem Schreiben des Pomarius an Fabritius (Anlage 11) vom 27. 5. hervorgeht.

Von Schäßburg fuhr Fabritius ins Burzenland zu Scheiner und hatte dort sichtlich starke Eindrücke, da er auf den Brief von Dr. Albert Wolff (Anlage 9), in dem dieser ihm anzeigt, in welcher Weise die Schäßburger Meuterei sich auswirken könne, mit seinem Schreiben vom 24. 5. sehr entschieden antwortet und für Schreiner eintritt (Anlage 10).

Bei seinem Aufenthalt in Kronstadt (20. 5. 1935) besprach Fabritius mit Bonfert und Scheiner auch die Frage des Volksratspräsidenten, wobei drei Möglichkeiten erwogen wurden:

1. Verschiebung der Wahl bis nach der Wahl von Fabritius zum Verbandspräsidenten (von allen als die günstigste Lösung angegeben).
2. Hat man die Mehrheit im siebenbürgischen Volksrat, dann wird Scheiner aufgestellt.
3. Hat man die Mehrheit nicht, dann eine Zwischenlösung durch Kandidierung eines Neutralen.

Man wollte unbedingt die erste Lösung anstreben und nur, wenn man vom Gegner *zur Wahl gezwungen werden sollte*, sich erst je nach Lage für eine der beiden letzten Möglichkeiten entscheiden. Von Dr. Helmuth Wolff war hier mit keinem Wort gesprochen worden. Der Gauleiter richtete auf diese Möglichkeit seine Arbeit aus.

Da schrieb Pomarius am 27. 5. einen Brief an Fabritius (Anlage 11). wo er ihn bittet, Wolff zum Volksratspräsidenten zu machen, gleichzeitig ihn der Gefolgschaft versichert.

Am 29. 5. fährt Dr. Helmuth Wolff nach Hermannstadt, besucht Fabritius heimlich zu Hause und erwirbt von ihm den Auftrag, die Volksratspolitik zu führen und für den Posten des Volksratpräsidenten zu kandidieren. Der genaue Wortlaut dieses Schriftstückes ist uns unbekannt.

Am 4. 6. 1935 sollte Fabritius nach Königsberg abreisen. Am 3.6. besuchte ihn Gust zu Hause, um sich als Stellvertreter die letzten Weisungen zu holen. In der siebenbürgischen Politik wird neuerdings festgemacht, daß kein Volksratpräsident gewählt werden soll. Gust bekommt sogar eine schriftliche Vollmacht (Anlage 12) bezüglich der Stellvertretung. Gleichzeitig schreibt Fabritius je einen Brief an Römer, Pomarius und Dr. H. Wolff und lässt davon Gust je eine Abschrift zukommen. Darin setzt er fast, daß die Wahl des Volksratspräsidenten verschoben werden soll, bis Fabritius zurückkommt. Nur wenn die Gegner uns zur Wahl zwingen sollten, soll Dr. Wolff kandidiert werden (Anlage 13, 14, 15).

Weder Gust noch sonst jemand erfährt etwas davon, daß Dr. H. Wolff eine Vollmacht vom Landesführer erhalten hat, Volksratpräsident zu werden.

Entgegen dem ausgegebenen Befehl fordern Dr. O.F. Jikeli (der nach seinem Ausschluß aus der Bewegung nun plötzlich wieder auftaucht). Dr. Hans Hedrich. Wilhelm Simonis, Karl Römer, Gustav Prall und Dr. H. Wolff in einem Schreiben an den Volksrat, daß die Wahl des Volksratpräsidenten auf die Tagung des Volksrates vom 7.6. 1935 gesetzt werde, so sie bisher nicht figurierte.

Gleichzeitig ruft Dr. H. Wolff auf Grund der heimlich von Fabritius erhaltenen Vollmacht vor Abhaltung der Volksratsitzung eine Fraktionssitzung zusammen und erklärt, er habe Vollmacht gewählt zu werden. Falls jemand etwas dagegen hätte, werde er über seine Wahl oder Nichtwahl abstimment lassen. Gust stellte fest,

daß er der Stellvertreter des Führers sei, dazu noch eine schriftliche Vollmacht habe, während Wolff bisher kein Volksratsmitglied gewesen sei und daher auch kein Recht hätte, eine Fraktion einzuberufen. Wolff jedoch zieht die Vollmacht hervor und lässt abstimmen. Die Fraktion beschließt mit 4:9 Stimmen, Dr. H. Wolff zum Volksratpräsidenten zu kandidieren. Vergebens weist Gust auf den letzten Befehl des Landesführers hin. Nochmal versucht Gust in der Vollzugsausschuß-Sitzung die Wahl zu verhindern und fragt den Stellvertretenden Vorsitzenden des Volksrates, Samuel Karres, ob er nich gewillt sei, bis zum 15.7.1935 doch noch die Geschäfte des Präsidenten zu führen. Karres erklärt sich dazu bereit, jedoch stelt hierauf Dr. Hedrich, ein getreuer Anhänger von Dr. H. Wolff, den Antrag, daß der Punkt "Wahl des Volksratpräsidenten" dennoch auf die Tagung des Voksrates zu setzen sei. Auf diese Weise wird Wolff mit Hilfe seiner Anhänger gegen die Weisungen des Landesführers Volksratpräsident.

Inzwischen weilt Fabritius, Bonfert, Scheiner, Minnich und Broneske in Königsberg, mit den drei letzten nachher auch in Berlin. Bonfert erfährt erst am 16. 6. in Bukarest die Tatsache, daß Dr. H. Wolff Volksraträsident wurde, Scheiner und die anderen Gauleiter erst in Berlin durch die Zeitung, wobei ihnen auffällt, daß Fabritius dazu keine Stellung nimmt. Auch sonst haben sie das Gefühl, als ob Fabritius zu ihnen nicht volles Vertrauen hätte, da er verschiedene Dinge ohne ihr Wissen unternimmt.

Gust und Bonfert warten inzwischen auf die Ankunft des Landesführers, um vor der Tagung des Verbandes der Deutschen in Rumänien alle inzwischen entstandenen Unklarheiten aus der Welt zu schaffen, damit eine vertrauensvolle Weiterarbeit möglich sei. Trotzdem Fabritius schon am 22.6. hätte ankommen sollen, erschien er erst am Vortage der Verbandstagung (28.6.1935) in Bukarest. Für diesen Abend war die übliche Gauleiterbesprechung angesetzt, die damit begann, daß Bonfert einen Bericht über Königsberg gab. Bei dieser Gelegenheit entstand ein Wortgefecht zwischen Fabritius und Bonfert auf der einen und Minnich auf der anderen Seite, doch gelangte man in dieser Frage bald zu einer Einigung. Damit war man aber auch schon bei der Frage des Verbandes angelangt. Bevor man diese besprechen konnte, mussten die Unklarheiten in Siebenbürgen geklärt werden. Als diese Fragen jedoch angeschnitten wurden, erhob sich Fabritius und verließ den Raum, trotzdem ihn Scheiner nochmals dringend bat dazubleiben, da er ihm gewisse Vorwürfe nicht ersparen könne und auf bestimmte Fragen Antwort bekommen müsse, wenn eine weitere Zusammenarbeit möglich sein sollte. Es half jedoch alles nichts, Fabritius ging der Aussprache aus dem Wege.

Nach dem Abgang von Fabritius herrschte im Kreise der Gauleiter allgemeine Ratlosigkeit. War es noch möglich, die Unstimmigkeiten zu überbrücken? Welches war der Weg dazu?

Nach etwa dreistündiger Beratung kam man einstimmig zu dem Beschluß, unter allen Umständen die Einheit der Bewegung zu wahren, wobei es für alle klar war, daß die DVR, die Bewegung darstellt. Nach den bisherigen Erfahrungen konnte keiner der Anwesenden mehr Fabritius als den absoluten Führer anerkennen. Man war bereit, ihm alle Ehren als Repräsentant des Deutschtums in Rumänien zu gewähren und ihn als solchen auch zum Präsidenten des Verbandes zu wählen, es mussten aber, so schmerzlich das auch war, Sicherungen geschaffen

werden, daß er wichtige Entscheidungen nicht mehr unter dem Einfluß unverantwortlicher Elemente und hinter dem Rücken seiner verantwortlichen Unterführer treffen sollte, weil der ständige Widerspruch in den Anordnungen der Führung die Bewegung über kurz oder lang zerschlagen mußte. Daher sollte im Verband ein leitender Dreierausschuß, bestehend aus den Kameraden Gust. Minnich und Bonfert vorgeschlagen werden. Um dieses mit dem Landesführer zu besprechen, sollte am nächsten Morgen zu einer neuen Aussprache gebeten werden. Es muß hier ausdrücklich festgestellt werden, daß der bessarabische Volksratpräsident Broneske nicht nur all diesen Vorschlägen beistimmte, sondern sogar einer der schärfsten Redner war, die eine rasche und radikale Lösung forderten.

Bonfert holte Fabritius am Morgen des 29.6. ab, er kam auch und ergriff gleich das Wort, indem er etwa sagte: "Ich habe gestern Abend feststellen müßen, daß zwischen uns nicht mehr volles Vertrauen herrscht. Ich kann daher Euer Führer nicht mehr sein. Ich will aber der Bewegung nicht im Wege stehen, sondern nur solange noch mittun, bis der starke Mann sich entwickelt hät, den die Bewegung braucht. Deshalb will ich auch im Verband den Vorsitz nur vorbeigehend übernehmen und zwar solange, bis überall Neuwahlen stattgefunden haben. Ich will aber nur meinen Namen hergeben, ohne jedoch die Verantwortung dafür zu übernehmen. Die soll ein Füherausschuß aus den Volksratpräsidenten, Muth, Broneske. Millanich, Klukas und Wolff übernehmen."

Dagegen wandten nun die Gauleiter ein, daß er den Vorsitz im Verbande als Exponent der Bewegung übernehme und ein etwaiges Versagen unter seiner Leitung die Bewegung treffen könne. Daher müsse man einen solchen Fünferausschuß ablehnen, zumal Muth und Wolff darin seien. Man schlug nun den bekannten Dreierauschuß vor, welcher aus den drei Kameraden bestand die das vollste Vertrauen der Bewegung besassen. Fabritius sagte, er wolle nicht selbst entscheiden. die Franktion sollte dies tun. Die Gauleiter lehnten zunächst die Abstimmung in der Fraktion als unnationalisozialistisch ab, als aber Fabritius darauf bestand, fügten sie sich. Est wurden nun die in der Fraktion zu beschließenden Punkte formuliert, wobei *Fabritius sich aktiv beteiligte* (Anlage 16).

· In der Fraktionssitzung wurden nun unter seinem Vorsitz die Punkte zur Abstimmung gebracht. Alle wurden einstimmig angenommen, mit Ausnahme der Fassung des Punktes 14 b der Verbandssatzung (Anlage 16, Punkt 4), welche mit 37 gegen 7 Stimmen bei 2 Stimmenthaltungen beschlossen wurde. Zu Vizepräsidenten wurden die Kameraden Gust (mit 39:7 Stimmen) und Minnich (mit 43 bei 3 Stimmenhaltungen) bestimmt. Es war kennzeichnend, daß am Schluß dieser Abstimmung Dr. H. Wolff aufsprang und erklärte, daß er diese Abstimmung nicht anerkenne. Trotzdem stimmte er nachher doch in der Verbandsitzung nach den Beschlüssen der Fraktion. Die Verbandsitzung verlief ganz programmäßig. Gleich nach der Verbandsitzung verschwand Fabritius, ohne sich von jemand zu verabschieden.

Alle führenden Kameraden waren nach Ablauf dieser Ereignisse der Ueberzeugung, daß es nun wieder einmal gelungen sei, sine Katastrophe zu verhindern. Trotz allen Quertreibereien der Gruppe Wolff, Pomarius, Prall, denen der Landesführer in der Frage des Voksratpräsidenten zum Opfer gefallen war, war die Einheit der Bewegung wieder hergestellt. Fabritius hatte zu der Lösung seine Einwilligung gegeben, so daß wir annahmen, daß alles in Ordnung sei.

Tatsächlich aber wurde er noch am selben Nachmittag von Dr. Wolff wieder umgestimmt und erliess mit ihm zusammen noch am selben Tag von Bukarest aus an die siebenbürger Anhänger von Dr. Wolff, zu der Besprechung am 4. Juli bei Pomarius zu erscheinen (Anlange 17).

Als Gust und Bonfert am Montag darauf (1.7.1935) in der Frühe bei Fabritius erschienen, um mit ihm Lage und Maßnahmen zu besprechen, erfuhren sie zuerst in der Kanzlei und dann von ihm selbst den Ausschluß von Gust, Minnich und Scheiner „aus der von mir (Fabritius) geführten Bewegung". Sofort wies Bonfert darauf hin, daß dieses die Zerschlagung der DVR und damit der Bawegung bedeuten würde und erklärte, daß sowohl er als auch alle Gauleiter und Fachberater der Landesleitung mit Ausnahme von Prall sich mit den Kameraden solidarisch erklären müssten, da nur auf diese Weise die Bewegung und zwar im Rahmen der DVR erhalten werden könne. Dreimal bat er ihn dringend, ja keine übereilten Beschlüsse zu fassen, da unabsehbarer Schaden angerichtet werden könnte.

Alle weiteren Versuche, auch von Seiten anderer Kameraden, eine Lösung herbeizuführen, mißlangen. Am 4. 7. fand in Schäßburg die Versammlung der Siebenbürger statt, die das bekannte Manifest herausgaben (Anlage 18), welches als Flugblatt verteilt wurde. Es ist kennzeichnend, daß unter den Unterzeichneten sich eine große Anzahl solcher Leute befinden die früher Fabritius nie voll als Führer gelten lassen wollten (Jikeli, Dr. Helmuth Wolff, Harald Krasser, Dr. Gottfried Kirtscher, Dr. Hans Hedrich, Alfred Pomarius, Dr. H. Bock usw.) und die auch heute sich nicht entblösen zu behaupten, daß Fabritius nur das Symbol sei, der eigentliche Führer aber Pomarius und Dr. H. Wolff (Harald Krasser in einer Besprechung zu Agnetheln).

In Schäßburg wurde such beschlossen, die Anhänger der DVR welche von dem siebenbürgischen Volksrat in den Verband der Deutschen delegiert worden waren, abzuberufen, was in der Volksratsitzung am 13.7. auch geschah.

Am 14. 7. sollte nun in Kronstadt die gründende Versammlung der DVR, Sektion Siebenbürgen, stattfinden, zu der der Innenminister schon vor dem 29. 6. die Bewilligung erteilt hatte. Bis dehin hatte die DVR weder öffentlich noch in der Presse gegen Fabritius und seine Anhänger Stellung genommen. Nun erliess aber dieser eine Erklärung, daß er die Gründung der DVR für Siebenbürgen für volksschädlich halte (Anlage 19). Nun mußte sich die DVR wehren und es entspann sich der offene Kampf.

Die Vorgänge in der Bewegung ergeben daher folgendes Bild:

Fabritius hielt schon während des Bestehens der festern Parteiorganisation (NSDR) unter dem Einfluß verschiedener Berater nicht immer die klare Linie. Nach der Auflösung des Parteigerüstes war der wilden Beeinflussung Tür und Tor geöffnet und es begann (siehe auch die Erledigung der Bischofsfrage) ein stetiger Zickzack-Kurs. Die Gegner schürten die ihnen bekannten inneren Gegensätze ständig, insbesondere indem sie die unentwegten Kämpfer, vor allem Gust, vor aller Welt schlecht machten. Die höchste Gefahr für die Gegner erwuchs durch die Gründung der DVR, deren Organisation Gust übertragen war. Auf die Abschießung dieses Mannes konzentrierte sich nun die ganze Tätigkeit sowohl der „milden Linie" in der Bewegung, als auch der Gegner (Einheitspartei), denn die einen hofften durch seine Entfernung Fabritius unter ihren Einfluß zu bekommen und unter siebenbürgischem Gesichtswinkel "Friede und Arbeit" zu betreiben

ohne Rücksicht auf die unmöglichen Verhältnisse in de anderen Siedlungen; die anderen aber hofften durch die Entfernung Gust's den ihnen gefährilichen Politiker und dann vor allem auch das politische Instrument, die DVR zu erledigen.

Leider müssen wir mit ziemlicher Sicherheit annehmen, daß auch Stellen des Mutterlandes – wir vermuten der VDA. – nicht unschuldig an diesem Plane des Abschießens von Gust sind. Es berechtigt uns dazu eine Anzahl von Vorkommnissen, wozu noch eine Aussage des Kameraden Rotter aus Radautz kommt, welchem Fabritius bei seinem Besuch im Buchenland gesagt hat, er habe schon vor einem halben Jahr im Reich die Weisung erhalten, Gust allmählich abzuschieben (Anlage 20). Fabritius selber hatte keine Linie und wurde gerade wegen seiner Gutmütigkeit hin und her gerissen und es gelang seinen treuesten Kämpfern, vor allem Bonfert hatte sich darum bemüht, nicht, ihn vor den gefährlichen Einflüssen zu behüten. Es kam im Gegenteil dazu, daß er die treuesten Kämpfer hinterging und den Weg einschlug, der ihn der Reaktion und den "Schlawienern" ausliefert und er damit die Schaffung einer wahren Volksgemeinschaft der Deutschen in Rumänien im nationalsozialistischen Sinne unmöglich macht.

Die Richtigkeit dieser Behauptung ist durch das vorliegende Material genügend belegt. Die Putschabsicht von Gust und Genossen kann niemand nachweisen. Auch Fabritius betont heute noch (im Gegensatz zu Wolff, Hockl und Konsorten), daß er Gust, Bonfert, usw, keine eigensüchtigen Pläne zutraue. Das eine steht aber fest, daß die anderen stets die Abschießung von Gust angestrebt haben, um eben den Führer, den sie schon lange nicht mehr als Führer anerkannten, unter ihren Einfluß zu bekommen. Bis zuletzt haben die Kämpfer der DVR versucht, der Bewegung den Führer und damit die Einheit zu erhalten, selbst als er durch eigene Schuld schon soviel Einbuße an Autorität erlitten hatte. Bis zuletzt haben sie alle seine Fehlgriffe und Unzulänglichkeiten nach außen hin vollkommen abgedeckt und auf sich genommen, so daß Außenstehende und die Bewegung nichts oder fast nichts davon erfuhren. Als jedoch der Führer die Bewegung verließ, mußten die Unterführer mit eiserner Konsequenz den Weg der Bewegung weitergehen, selbst unter der Gefahr, im ersten Augenblick der Untreue geziehen zu werden. Die Bewegung wird sich einen neuen Führer wählen und unberirrt ihren Weg gehen. Die Entwicklung aber wird zeigen, welcher Weg der richtige war, der Weg des Fabritius oder der der Bewegung.

Hermannstadt, den 7. August 1935

gez. Dr. Alfred Bonfert

Anlage 2

Kamerad Waldemar Gust hat als mein Stellvertreter die Betrauung den Neuaufbau der Bewegung in der im Rahmen der staatlichen Gesetze möglichen Form durchuzuführen. Es haben alle Kameraden, welche sich heute noch zu mir und der von mir vertretenen Idee bekennen, seinen Weisungen unbedingt Folge zu leisten.

Er ist weiterhin insbesondere damit betraut, die Presse der Bewegung zu leiten, für die er mir verantwortlich ist. Er hat daher nicht nur als leitender Direktor der Deutschen Tageszeitung die Richtung dieses Blattes zu bestimmen, sondern auch die Richtung aller in den einzelnen Gauen erscheinenden

Wochenblätter zu überprüfen und den mit der Leitung dieser Wochenblätter betrauten Kameraden Anweisungen zu geben.

Hermannstadt, am 12. Februar 1935
gez: Fabritius

Anlage 3

Nur für unsere Gesinnungsgenossen.
Nicht für die Öffentlichkeit bestimmt.

Im Auftrag von Fritz Fabritius teile ich allen Kameraden mit, daß er Dr. Otto Fritz Jikeli sein Vertrauen in politischen Dingen entzogen hat. Dr. O.F. Jikeli leitet daher die Volkspolitik auf eigene Verantwortung weiter. In allen Fragen von Siebenbürgen ist als Vertrauensmann von Fritz Fabritius Herwart Scheiner, Kronstadt, zuständig.

Hermannstadt, 3. April 1935
gez. Fred Bonfert

Dies Schreiben erging in Siebenbürgen an die Kreisausschuß-Obermänner (Pomarius, Römer, Hedrich, Dr. Wolff, Benesch, Bonfert, Pitz, Foreck, Hager). Schick es auch an alle Deine Vertrauensleute, in den 14 Kreisausschuß-Vororten. Außerdem erhalten es alle Frauen-, Jugend-Bauernführer, von den zuständigen Gauführern Siebenbürgens.

Anlage 4

Hermannstadt, 30 April 1935

Mit heutigem Tage übernehme ich die Gauleitung von Siebenbürgen selbst. Die Geschäfte führt unter meiner Leitung Kamerad Dr. Wolfram Bruckner. Gleichzeitig sind alle Kameraden darauf aufmerksam zu machen, daß es in der Bewegung keine andere politische Führung gibt, sondern daß unsere innere und äussere Politik ausschließlich von mir bestimmt wird.

Diese Maßnahmen mussten durchgeführt werden, um die innere Einheit der Bewegung zu erhalten.

gez. Fabritius

Anlage 5

Hermannstadt, 30. April 1935

Fritz Fabritius, Rittmeister
Herrn Herwart Scheiner,
Kronstadt
Lieber Kamerad!

Wichtigste innen-und außenpolitische Dinge haben mich veranlaßt, die Gauführung von Siebenbürgen selbst zu übernehmen. Ich stelle ausdrücklich fest, daß ich dieses nicht getan habe, weil ich mit Deiner Haltung unzufrieden war, sondern ich will Dir auch gleichzeitig für Dein bisheriges Verhalten meinen herzlichsten Dank ausprechen. Ich muß mir aber den unerquicklichen Verhältnissen die letzte Entscheidung vorbehalten. Ich hoffe, daß die nächste Zukunft auch Dir und den Kameraden Deiner Richtung zeigen wird, daß ich richtig gehandelt habe.

Mit herzlichem Gruß an alle Kameraden
Dein Fabritius

Anlage 6

Hermannstadt, 13. Mai 1935

Nach der Übergangslösung, die ich in meiner Zuschrift vom 30.4.35 getroffen habe, ordne ich für Siebenbürgen folgende endgültige Regelung an:

1. Die Volksratspolitik in Siebenbürgen steht unter meiner unmittelbaren Führung. Daher bekommen die Mitglieder betreffs der im Siebenbürgischen Volksrate einzunehmenden Haltung die Weisungen von mir in der vor jeder Sitzung zusemmentretenden Fraktionşbesprechung.

2. Ebenso behalte ich die Entscheidung in wirtschaftlichen Fragen für Siebenbürgen mir vor.

3. Die Leitung der Sektion Siebenbürgen der Deutschen Volkspartei, die unsere Bewegung darstellt, hat unter den obigen Einschränkungen wie bisher Kamerad Scheiner.

gez. Fabritius

Anlage 7

Abgrenzung des Arbeitsgebietes

Der Präsident hat die letzten Entscheidungen in allen Fragen. Er gibt die Linie der Bewegung an. Er hat für alle Gebiete Fachberater die ihm alle zur Beurteilung der Sachlage notwendigen Unterlagen zu liefern haben und ihn in allen Fragen beraten. Sie sinf für die Richtigkeit ihrer Beratung dem Präsidenten verantwortlich. In der Regel wird der Präsident nicht entscheiden, ohne seine Fachberater zu befragen

Der Vizepräsident vertritt den Präsidenten in allen Fragen bei Abwesenheit und in besonderen Fragen auf einen direkten Auftrag des Präsidenten hin. Er ist in unserem Falle zugleich Referent für alle *politischen Fragen* und für die *Volksaufklärung*.

Der Generalsekretär faßt die Arbeit der Fachberater zusammen und richtet sie einheitlich aus. Zugleich sorgt er dafür, daß die von der Führung ausgehenden Gedanken in zweckmäsiger Weise allen unteren Stellen bekannt gemacht werden. In unserem Falle untersteht ihm auch die *Gesamte Schulung und Erziehung*, sowie die *Organisation* (mit Ausnahme der Verwaltung, welche sich am Orte des Parteivorsitzes befindet). Endlich hat er noch den *Arbeitsdienst* als besonderes Arbeitsgebiet.

Präsident, Vizepräsident und Generalsekretär stellen die Spitze der Bewegung dar. Besonders wichtige Fragen von allgemeiner Bedeutung werden noch mit den Gauleitern besprochen.

Das Bauernamt bearbeitet folgende Gebiete: die weltanschauliche und Bauernerziehung, die landwirtschaftliche Schulung, Fortbildung und Ausrichtung der Bauern, die Schaffung und Verbesserung von Bauernstellen. Ihm unterstehen auch das Raiffeisenhaus und die Landwirtschaftlichen Vereine.

Die Frauenführung: Weltanschauliche Schulung der Frauen, mütterliche und Hauswirtschaftliche Erziehung (Frauenschulen, soziale Fürsorge).

Die Jugendführung: Die Erziehung der männlichen unde weiblichen Jugend.

Der Arbeitsdienst: Volkspolitische Schulung und Einsatz der jungen Mannschaft (Jünglinge und Mädchen).

Politik: Innervölkische Politik, Innenpolitik, Außenpolitik, Kirchenpolitik.

Volksaufklärung: Propaganda, Presse.

Arbeitsfront: Deutscher Handlungsgehilfenverband, ein ähnlicher Verband der Gewerbetreibenden, der Arbeiter und der geistigen Berufe (Akademiker).

Wirtschaft: Allgemeine Wirtschaftsberatung, Handel, Insudtrie, Geldindustrie, Genossenschaften.

Kultur: Kulturdienst - Kulturvereine, Gesangs–, Musik – usw. – Vereine, Büchereiwesen, Turn – und Sportvereine, Schulwesen, Wissenschaft.

Kassenamt: Geldberatung, Finanzkontrolle.

Organisation: Amtswalterernennung, Verwaltung und Karteiwesen.

Den hier skizzierten Aufbau müssen auch die Gaue allmählich haben. Wo im Gau der Exponent eines Amtes fehlt (z. B. Bauernamt oder Arbeitsdienst usw.) erhält der Gauleiter, bezw. der dortige Vertrauensmann die Nachrichten des betreffenden Fachberaters, damit keine Lücken in der Arbeit entstehen.

Anlage 8

Kameraden!

Wir erhielten kürzlich die von Kamerad Scheiner unterfertigte Verständigung, daß die Sektion Siebenbürgen der deutschen Volkspartei Rumäniens am 12. Mai in Hermannstadt gegründet werden solle. Inzwischen ist die Führung des Gaues Siebenbürgen von Fritz Fabritius in eingene Hand genommen worden und die Weisung erfolgt, daß er allein für die politischen Handlungen der Bewegung in Siebenbürgen zuständig sei. Wir wissen nun nicht, ob wir nun eine neuerliche Einladung zu dieser Gründung bekommen oder nicht. Jedenfalls ist der Augenblick gekommen unter uns die Frge der Gründung der DVR in Siebenbürgen zu erörtern. Wir haben dazu mündlich leider keine Gelegenheit gehabt und dies ist der Grund für mich, mich schriftlich an Euch und den Führer zu wenden. Aus der Fühlungnahme mit vielen führenden Kameraden der Bewegung in Siebenbürgen heraus gelange ich zu folgender Stellungnahme.

Der VDR ist für das Banat gegründet worden, um den dortigen Kameraden durch Vereinigung mit der Bellergruppe neue Kräfte zuzuführen. Dies war polititsch ein sehr guter Schachzug, aber wir können uns nicht verhehlen, daß damit Elemente in die Bewegung hereingekommen sind, die auch im Banat vielfach selbst von alten Kameraden abgelehnt werden. Die Bewegung wurde politisch vorwärtsgetrieben, moralisch belastet. Belastet besonders durch die Person H. Brandsch, den die Bewegung niemals wird verdauen können. Schon hier muß festgestellt werden: Volkspartei mit Beller und Genossen für die Bewegung vielleicht nach längerer Probezeit annehmbar, mit Brandsch nicht.

Die Volkspartei wurde dann für das Buchenland benützt, weil man einen Namen für die Wahlen brauchte.

Sie ist also ausgesprochen für die regionalen Sonderzwecke der Bewegung im Banat und Buchendland geschaffen worden. weshalb auch der Führer sie ausdrücklich nicht mit der Bewegung identifiziert. Sie sollte dort als Hilfsinstrument im Kampf um die Körperschaften dienen und hat diesen Dienst im Buchenland tadellos erfüllt.

Die Voraussetzungen und Notwendigkeiten einer organisatorischen Zusammenfassung der Kräfte der Bewegung in Siebenbürgen und Bessarabien sind andere als im Banat und vor kurzem noch im Buchenland. Auch bei uns ist der Wunsch nach einer Organisation vorhanden.

Aber hier, wo die völkischen Körperschaften in überwiegenden Maße in der Hand der Bewegung sind, hat grundsätzlich eine Organisation der Bewegung nur in letzter Linie dem politischen Parteikampf zu dienen, in erster Linie aber das Ziel, die Kräfte der Bewegung zum erhöhten Dienst am Volksganzen zusammenzufassen und zu schulen.

Eine Elitegruppe derjenigen zu schaffen, die sich den völkischen Köperschaften und allen Volkseinrichtungen, die den Geist unserer Bewegung in sich tragen, über das normale Maß hinaus zur Verfügung stellen, das müssen wir grundsätzlich für Bessarabien und Siebenbürgen anstreben.Um damit der Organisation eine Eziehungs und Dienstaufgabe zuzuweisen, wie sie im Reich der NSDAP heute zugewiesen ist. Das erfordert eine andere Methodik im Aufbau und im äußeren Auftreten der Organisation, als im Banat.

Der Unterschied ist kurz folgender: Im Aufbau müsste die Qualität der Leute der Quantität gegenüber mehr in den Vordergrund treten.

Die Zielsetzung und öffentliche Werbung würde sich im Rahmen der Volksprogramme und der Zielsetzung der völkischen Körperschaften bewegen müssen.

Gerade über dies letztere sind aber bekanntlich die Meinungen der Kameraden in Siebenbürgen geteilt unde eine Ablehnung der völkischen Köperschaften besonders unter den Kameraden fühlbar, die nach einer möglichst schnellen Gründung der Volkspartei in Siebenbürgen streben. Nun ist es aus Gründen der Einheitlichkeit der Bewegung ganz undenkabr, daß gelegentlich der Gründung oder später von dieser Einstellung auch nur ein Jota mehr bekannt wird als bisher, Daher meine Meinung, daß eine Gründung der Volkspartei in Siebenbürgen unmöglich ist, bevor die Frage unter uns nicht völlig klar ist: "Was machen wir mit unseren völkischen Körperschaften, vor allem mit dem Volksrat?"

Ich möchte meine Ansicht hieüber folgendermaßen zusammenfassen: Der Volksrat ist einer Kraftprobe zu unterwerfen daraufhin, ob sich mit ihm arbeiten läßt oder nicht. Es ist nicht ausgeschlossen, daß diese Kraftprobe schon in der Sitzung vom 13. Mai efolgt. Ein sicheres Kriterium ist wohl dies, ob im Burzenland durch Neuwahlen Ordnung gemacht werden kann. Dies soll als Beweis gelten. Gelingt es nicht, so wird wohl der Volksrat nicht als arbeitsfähig angesehen werden können und wir müssen den Gedanken der Neuwahlen nähertreten. Gelingt es, so arbeiten wir aufbauend weiter. Im ersteren Falle brauchen wir eine Organisation, die Instrument im Wahlkampf ist, im letzteren Falle eine von dem obenangedeuteten erzieherischen Charakter.

Weder in einem noch im anderen Falle ist es aus unter noch zu umschreibenden Gründen von vornherein gesagt, daß die Volkspartei diese Organisation sein müsse, die heute noch ausdrücklich nicht eins und dasselbe ist mit der Bewegung. Aber es ist wünschenswert nur eine Organisation zu haben, die allerdings die Elastizität haben muß gegebenenfalls nach innen und außen klar die Verschiedenheit der regionalen Aufgaben und des regionalen Charakters zum Ausdruck zu bringen.

Aus den oben gesagten ergeben sich, wie ich glaube, folgende Richtpunkte für die eventuelle Gründung der Volkspartei in Siebenbürgen:

1. Est ist vor der Gründung zu erklären, ob die DVR tatsächlich, nicht nach außen – mit der Bewegung identifiziert werden soll – wie dies doch wohl zweifellos heute schon die Kameraden der übrigen Siedlungsgebiete tun.

2. Die Gründung ist jedenfalls bis nach der Kraftprobe für den Volksrat zu verschieben.

3. Sie hat, um die Einheitlichkeit der Bewegung in Siebenbürgen zu wahren, in gemeinsamem Einverständnis mit dem alten Unterführerstab Siebenbürgens und den in unseren völkischen Körperschaften führend tätigen Kameraden zu erfolgen. Entweder gehen wir alle hinein oder wir bleiben alle draußen.

· Hiegegen kann eingewendet werden, daß dadurch die Sache der Bewegung bei uns verzögert werde. Obwohl wir auch bei uns eine Organisation wünschen, ist sie nicht so brennend, daß die Verzögerung ins Gewicht fällt. Ja, ich glaube, daß diese Verzögerung aus Verantwortungsgefühl für die Gesamtbewegung geradezu geboten ist. Denn außer den oben erwähnten drei taktischen Richtpunkten zwingt die allgemeine Lage und die besonderen Umstände der Gründung der DVR im Banat zu einer Reihe von weiteren Vorbehalten und Bedingungen grundsätzlicher Art, die ich hier folgen lasse und die untereinender gewissenhaft geklärt werden müssen.

1. Aus allgemein taktischen Gründen sind im Banat die Bellerleute an die Spitze der Partei gestellt worden. Dies ist vielleicht möglich, solange die Partei regional belibt. In dem Augenblick, wo sie Landespartei wird, erhebt sich das Problem unseres alten Führers. Zur Landespartei, die alle aktiven Kräfte der Bewegung sammeln will, kann sie nur unter einer Präsidentenschaft werden.

Ist letzteres nicht möglich, was sorgfältig in Bukarest zu klären ist, dann lehne ich die Ausdehnung der Volkspartei über das ganze Land ab. Dann sind, um ein mögliches Versteckspiel und ganz undurchsichtige disziplinäre Verhältnisse zu vermeiden, von vornherein mehrere losere Regionalorganisationen oder Verbände mit einer nach außen unsichtbaren Spitzenleitung vorzuziehen.

2. Solange die DVR ein örtlich begrenztes Hilfsgebilde der Bewegung bleibt, läßt sich R. Brandsch's Mitgliedschaft zur Not tragen, Anders, wenn sie die Bewegung in sich aufnehmen soll. Dann aber muß Brandsch auch aus seiner heutigen Rolle verschwinden. Denn welche ist seine heutige in der Bewegung? Wie mir angedeutet wurde, sollen die Dienste, die Brandsch der Volkspartei bisher geleistet hat, geradezu grundlegende sein, so daß sie eigentlich von seinen Verbindungen mit hohen und höchsten Stellen, vom Gedecktwerden durch ihn, von seiner persönlichen übernommenen Garantie lebt. Also von Brandsch's Gnaden! Es ist mir unbergreiflich, daß Brandsch so beschaffene Dienste als eine Entschuldigung für sein Vorhandensein in der Partei angeführt werden kann.

Der moralische Kompromiss, der hier eingegangen wird, ist derart, daß er mit dem Geist der Bewegung unvereinbar ist. Erinnern wir uns doch der Dinge, die sich vor nicht einmal zwei Jahren abgespielt haben. Wir kamen mit Brandsch in Gegensätze, hauptsächlich weil er Freimaurer war. Er richtet dann tödliche Angriffe gegen uns, wir erfuhren von Siguranttabeamten, daß er uns angeblich angezeigt habe, daß wir Geld aus Deutschland bekämen. Er schrieb dann eine Broschüre gegen uns mit ungeheuren Beschipfungen der NSDR und des Nationalsozialismus als solchen. Er zeigte die Kameraden Jickeli, Theil, Neugeboren und Sonntag vor den staatlichen Gerichten an und weigerte sich diese Klagen (die nur durch eine politische Amnestie hinfällig wurden) zurückzuziehen und gegen seine Angreifer vor den völkischen Gerichten zu klagen. Nach den völkischen Wahlen wiederholte er seine Beschimpfungen der NEDR, und des Nationalsozialismus in der ersten Kreisausschußitzung und veröffentlichte diese Beschimpfungen in der rumänischen Hetzpresse. Er gab daraufhin eine Erklärung ab, daß er die Volksorganisation

nicht mehr anerkenne, weil sie von der sich noch mißbräuchlich NSDR nennenden Volksverbrecherischen Bewegung geleitet würde und daß er eine neue Partei ausserhalb der Volksorganisation gründen werde. Er versuchte dann auf Grund dieser beiden Erklärungen – wie man ziemlich sicher orientiert ist – eine Auflösung der NEDR und der Volksorganisation durchzuführen. Als dies infolge des Wahlpaktes mit der Regierung mißlungen war, lenkte er nach Wochen plötzlich ein und erklärte, daß seine letzte Erklärung, die er wochenlang hatte stehen lassen, infolge von telefonischen Mißverständnissen falsch erschienen sei, freilich ohne zu sagen, wie der richtige Text gewesen sei.

Trotzdem muß man ihm wie jedem Volksgenossen verzeihen, wenn er erkennt, bekennt und bereut. Man soll ihn wie jeden Volksgenossen ohne Vorbehalte und ungekränkt in die Volksgemeinschaft aufnehmen. Unmöglich aber ist es mit ihm sich zu verbrüdern. Das sollte für die Leute der alten Garde niemals in Betracht kommen. Es ist doch die Frage zu stellen, ob Hitler einem Brüning, Thälmann oder Kutisker auch nur als „allereinfachsten" Soldaten in der NSDAP aufnehmen würde wenn er dadurch bei der Entente Vorteile hätte? Er wird ihnen als Volksgenossen verzeihen und sie mitarbeiten lassen, wenn sie wirklich bekennen, bereuen, aber er wird ihnen das braune Ehrenkleid nicht verleihen.

Von dieser Seite müssen wir die Frage Brandsch doch sehr eingehend einer Prüfung untereinander unterziehen.

Hat aber Brandsch wirklich erkannt, bekannt und bereut? Nein, er hat umgekehrt gesagt, daß die NEDR große Fehler begangen habe, daß sie sich gebessert, daß die Bewegung eine andere geworden wäre. Brandsch Reueerklärung in der „Extrapost" vom 25 April ist so 50 zu 50% abgefasst, daß sie genau auch umgekehrt gelesen werden kann als wir sie gerne möchten. Nämlich nicht so, daß Brandsch bereut, sondern daß die Kameraden der Bewegung, die sich mit ihm verbrüdern, erkannt, bekannt und bereut haben, daß die NEDR Brandsch unschuldig verfolgt hat und daß sie sich bei Brandsch rückwärts angestellt haben.

Denn wie steht es mit dem „einfachen Soldatentum" Brandsch's in der DVR? Damit ist es doch frommer Schwindel? Wer der Partei solche Dienste tut wie Brandsch, ist Säule, nicht Soldat. Wer solche Representationsaufgaben zugewiesen bekommt, daß er Audienzen zu vermitteln, zu Ministern zu führen, überall Fürsprache zu leisten hat, hat den Finger am leitenden Knopf!

Wir müssen einsehen, daß wir uns schon vielzuviel von Brandsch haben leisten lassen. Denn er wird den politischen und moralischen Wechsel, der er uns heute giriert, präsentieren, wenn nicht heute, so morgen. Und dann werden wir dastehen und ihn entweder abschütteln müssen oder honorieren. Beides ist unmöglich. Das erstere ist würdelos und unanständig, weil wir ihn dann zynisch als Werkzeug gebraucht hätten. Das zweite geht gegen den Geist der Bewegung.

Der reine Geist der Bewegung fordert: Brandsch ausschiffen und die Probe aufs Exempel machen, ob die Partei ohne ihn zu halten ist. Die so auf sich selbst gestellte Partei würdig anerkennen das Gefäß für die Bewegung werden.

Die obigen Ausführungen waren notwendig, weil es nicht angeht, daß so wichtige Probleme unter 4, 6, oder 8 Augen endgültig gelöst werden und verbindlich festgelegt werden. In gewissen Augenblicken muß der Kreis der Berater erweitert werden, damit die Grundlagen des Handelns verbreitert und der Wille der Gefolgschaft gefestigt werde. Besondere Zeitpunkte der Wende drängen danach.

Ich bitte die Kameraden diesen Brief als einen Beitrag zu diesen notwendigen Klärungen anzusehen, an denen persönlich teizunehmen meine Krandkheit mich hindert. Mein Brief ist vertraulich gemeint, d.h. so daß er nicht über den engsten Kreis nächster Freude hinausgetragen werden soll. Ich bitte die Kameraden um Rückäußerungen an den Führer und an mich.

Es erhalten dies Schreiben: Fabritius, Jikeli, Gust, Hager, G. Prall, Bruckner, Städel, Hermann, Scheiner, Benesch. P. Bonfert, Forrek, Hedrich, Römer, Wolf Holzträger.

Schäßburg, den 4. Mai 1935
Mit Sieg Heil
Alfred Pomarius

Anlage 9

Schäßburg, den 20. Mai 1935

Herrn
Fritz Fabritius, Rittmeister
Hermannstadt
Mein Führer!

Als ich heute die Kameraden Georg Lingner, Wilhelm Schuller auf der Straße traf, sagten sie zu mir, man dürfe sich mit der Lösung *Herwart Scheiner* nicht zufrieden geben. Es sind zwei Kameraden, die mir am nächsten gestanden sind.

Ich sagte hierauf: „Unser Führer hat gestern doch entschieden und hier gibt es nichts mehr zu ändern – im übrigen läßt der Führer Euch Kameraden grüßen und nochmals ausdrücklich sagen:

1. Die politik in Siebenbürgen bleibt in den Händen des Führers,
2. Ebenso die wirtschaftlichen Fragen in Siebenbürgen. Der
3. Punkt jedoch, die straffe Organisation der DVR bleibt in Händen Herwart Scheiners."

Als die Kameraden dies nicht gelten lassen wollten, und sie sagten, Herwart Scheiner habe gestern einen sehr schlechten Eindruck gemacht, erklärte ich: „Jetzt nehmt zur Kenntnis, solange ihr Euer Verhältnis mit unserem Führer nicht restlos geklärt habt, könnt Ihr mit mir in Eurer Mitte nicht mehr rechnen! Revolution mache ich nicht mehr mit!!" Hierauf verließ ich die Kameraden mit dem Eindruck, dass sie gestern abend bei Kainzel sich gegenseitig heiß verredet haben.

Im Laufe des heutigen Vormittags sind mein Bruder Helmut und seine Bistritzer Kameraden lange Zeit bei Pomarius gesessen, so daß ich in meiner geschäftlichen Angelegenheit nicht zu ihm hineinkommen konnte. Erst diesen Nachmittag kam Pomarius in meine Wohnung und sagte auf die Besprechung mit den Bistritzern das Folgende:

„Es geht nicht mehr weiter, ich sehe, daß weite Kreise in Siebenbürgen mit der Lösung Herwart Scheiner usw. nicht zufrieden sind, wir müssen uns zusammentun und auch hier in Schäßburg kann ich es nicht dulden, daß die Kameraden zerrissen sind!"

„Hierauf erklärte ich ganz kurz: Der Führer hat gestern das letzte Wort gesprochen, für mich gibt es nicht anderes, als mich zu fügen!" – Nachdem wieder

etwas in Gange gesetzt werden soll, erkläre ich Dir, Pomarius hiermit: ich fühle mich nicht mehr dir untergeordnet, sondern ich habe das Vertrauen des Führers und bringe ihm restlos 100%-iges Vertrauen entgegen. Im übrigen habe ich den Auftrag vom Führer heute früh erhalten, Euch noch einmal zu sagen:

1. Die Politik in Siebenbürgen bleibt in Händen des Führers
2. Ebenso die wirtschaftlichen Fragen in Siebenbürgen. Der
3. Punkt jedoch, die straffe Organisation der DVR bleibt in Händen Herwart Scheiner."

Ich sagte weiter zu Pomarius:

„Nachdem ich aber sehe, daß Ihr trotz alledem Euch nicht zufrieden gebt, so fühle ich mich verpflichtet, noch heute dies unserem Führer mitzuteilen und ihn um Isolierung von Schäßburg und Bistritz zu bitten!" Hierauf stand Pomarius entschlossen auf und sagte: Ich nehme zur Kenntnis, wir haben uns nichts mehr zu sagen!"

Hiermit ist zischen mir und meinem Schwager ein offener Bruch entstanden, mit meinem Bruder Helmut habe ich gestern gebrochen, weil er so unüberlegte Worte zum Führer gesprochen hat. Wenn ich nicht wüßte, daß hinter meinem Bruder Helmut Prof. Holzträger und Dr. Michael Prall mit größter Zähigkeit stehen, so würde ich ihm sein gestriges taktloses Benehmen unserem Füherer gegenüber noch viel viel übler nehmen. Denn mein Bruder war bis vor kurzem so ziemlich einer Meinung auch bezüglich der Person unseres Kreisleiters Alfred Pomarius, aber auch bezüglich einer straffen entschlossenen Richtung und er dürfte nur durch andere in allerletzter Zeit ausgeübte Einflüsse anderer Meinung geworden sein. Zu seiner Entschuldigung muß ich sagen, daß ihm seine wirklich grossen Erfolge in Nösen zu Kopf gestiegen sind und ich halte es von Prof. Holzträger und Dr. Misch Prall für unverantwortlich, daß sie meinen Bruder nicht ein wenig zurückhalten.

Was ergibt sich nun aus dieser schwer verfahrenen Lage? Schäßburg und Umgebung ist infolge der hervorragenden Persönlichkeit Alfred Pomarius restlos in seinen Händen. Ebenso ist auch Nösen ebenso in Händen meines Bruders Helmut. Aus Bemerkungen von Kameraden, die sie heute früh gemacht haben, entnehme ich, daß wenn Herwart Scheiner in den genannten Kreisen erscheint, geschlossenen Türen vorfinden wird. Aus meinen Erfahrungen und Erlebnissen weiß ich ganz genau, daß dasselbe sich nun auch im Unterwald, in Agnetheln, Sächsisch-Reen und vielleicht auch anderswo in Siebenbürgen ereignen wird. So daß Herwart Scheiner als Beauftragter für die Organisation der DVR in Siebenbürgen höchstwahrscheinlich ein schweres Fiasko erleiden wird. *Ich sehe, dass diese Front heute früh stark versteift hat und noch viel mehr versteifen wird, gegen die Person Herwart Scheiner.* Ich denke, es muß bezüglich der Beauftragung Herwart Scheiner schnellstens eine Lösung getroffen werden. Ich hatte gestern das Gefühl, *daß zuguterletzt Karl Römer, Mediasch bedingungslos hinter unserem Führer ist, wenn* dies so sein sollte, so könnte Kamerad Römer vielleicht eine Vermittlung durchführen. Ich denke aber auch an *Dr. Gustav Prall*, mit dem ja unser Führer in nächster Zeit so vieles vor hat, daß dieser sich vielleicht in Nösen verwenden kann, um zu verhindern, daß das Ansehen des Führers geschädigt wird.

Mein F\hrer, ich bitte Sie im Interesse des Ansehens unserer Bewegung raschestens einzugreifen, bevor das Unheil noch weiter um sich greift, in Schäßburg stehe ich jetzt wahrscheinlich allein bedingungslos hinter unserem Führer!

Mit deutschen Gruß
Dr. Albert Wolff

Anlage 10

Hermannstadt, 24. Mai 1935

Herrn Dr. Albert Wolff – Schäßburg

Werter Kamerad!

Herzlichen Dank für Dein Schreiben. Das Ansuchen von Julius Schwarz habe ich erhalten.

Teile allen mit, daß, wer sich gegen Scheiner stellt, sich auch gegen mich stellt. Die letzten zwei Tage, die ich in Burzenland verbrachte, haben mir gezeigt, daß gerade im Kreis Scheiners die straffste Organisation sit, und die meiste aufbauende Arbeit geleistet wird. Alle die Leute, die gegen Scheiner sind, können auf keinem Gebiete etwas ähnliches aufweisen. Wer sich gegen Scheiner stellt, ist auch gegen mich, und wird die Folgen dafür tragen. Das möge sich klar jeder überlegen. Die Leute sollen Scheiner zuerst den Beweis erbringen lassen, daß er seiner Aufgabe nicht gewachsen ist und dann urteilen. vorläufig bin ich der Meinung, daß sich die Bewegung trotz der Sabotage durchsetzen wird. Ich ändere an dieser Sache nichts und habe nicht die Absicht, weitere Meutereien gegen mich zu dulden. Die Arbeiten im Verband der Deutschen wird auch ohne Siebenbürgen gehen.

Für die Grundangelegenheit besten, Dank.
Mit bestem Gruß
Fabritius

Anlage 11

Schäßburg, 27. Mai 1935

Lieber Fritz!

Die von Dir mir gegebenen Weisungen den Volksrat betr. lauteten dahin, daß er möglich bald zusammenzutreten habe, um vor allem die Kronstädter Frage und die Universitätsfragen zu beraten. Daneben sollten auch die übrigen Punkte der alten Tagesordnung, also Schiedsgerichtsordnung und Nachbarschaften bleiben. Mit Karres hattest Du gesprochen und warst mit seinem Vorsitz einverstanden. Ich erfuhr am nächsten Tage von den Bistritzer Kameraden, daß Ihr eine Kandidation Wolff für den Präsidentenposten ernstlich ins Auge gefaßt habt, ich würde diesen Gedanken sehr unterstützen, da W. energisch, arbeitssam und organisatorisch tüchtig ist. Ich wollte von Dir Klarheit, deshalb ließ ich Dich bitten, mich bei der Nachhausefahrt von Zeiden noch einmal aufzusuchen. Denn das muß auf die Tagesordnung. Ich habe von Dir keine weitere Nachricht erhalten und so haben wir mit Karres vorgestern die Tagesordnung der Volksratsitzung, die für den 6. 7. in Aussicht genommen ist, festgesetzt. Punkt 1. ist die Mitteilung der Adbankung des Vorsitzenden. Die Universitätsfrage kommt zunächst in den Vollzugsausschuß, der den Plenum das mitteilt, was er für notwendig hält. Sollte eine Neuwahl des Vorsitzenden erfolgen sollen, so muß dies von ich glaube 6 Volksratsmitgliedern 24

Stunden vorher, auf die Tagesordnung verlangt werden. Ich bin nicht auf dem Standpunkt, daß man überhaupt grundsätzlich einen Einheitler im Vorsitz belassen sollte, *aber Ihr könnt jetzt die Entwicklung dort besser beurteilen.*

Da wir erfahren, haben, daß gegen uns eine Art Verpetzung bei Dir erfolgt ist, baten mich die Kameraden Dir mitzuteilen, daß wir jetzt, wo die Bewegung im letzten Stadium ihres politischen Kampfes steht, selbstverständlich mehr als bischer zu Dir stehen.

Herzlichen Gruß dein
Fred Pomarius

Anlage 12

Hermannstadt. 3. 6 1935

Ich betraue während meiner Abwesenheit Kameraden Waldemar Gust in allen Angelegenheiten unserer Bewegung mit meiner Stellvertretung.

Fritz Fabritius

Anlage 13

Hermannstadt, 3. 6. 1935

An: Gust, Pomarius, Wolff – Bistritz
Lieber Römer!

Wenn wir nicht gewungen werden durch unserse *Gegner*, so wählt Volksratpräsidenten erst im Juli, weil ich dann hier bin; nicht daß wieder unnötige Scheiben zerschlagen werden. Wenn Wahl erfolgen *muß*, so ist Wolff-Bistritz unser Kandidat.

Treugruß
Fabritius

Anlage 14

Hermannstadt, 3. 6. 1935

An: Gust, Römer, Wolff – Bistritz
Lieber Pomarius!

Wenn wir nicht gezwungen werden, verschiebt Wahl des Volksratpräsidenten bis in den Juli. Ich möchte für „alle Fälle" hier sein. Wenn von *gegnerischer* Seite Wahl forciert wird, so nehmt Wolff Bistritz. Mit Gust und Wolff besprechen.

Treugruß
Fabritius

Anlage 15

Hermannstadt. 3. 6. 1935

An: Gust, Pomarius, Römer.
Lieber Kamerad!

Zwingende Umstände zwingen mich, die Wahl des Volksratpräsidenten zu *verschieben*, bis ich aus dem Reiche zurück bin. Ich habe aber auch Gust verständigt, wenn unsere *Gegner* eine Wahl fordern, dass Du unser Kandidat bist. Alles Nähere mündlich.

Treugruß
Fabritius

Anlage 16

1. Die Fraktion beschließt durch Mehrheit und jedes ihrer Mitglieder ist dadurch gebunden.

2. Die Fraktion beschließt, daß die Vertreter des Altreichs als nichtgewählt nicht anerkannt werden.

3. Fabritius erklärt, seine Wahl zum Vorsitzenden nur dann anzunehmen – und zwar provisorisch, bis in allen Siedlungsgebieten Volksräte gewählt werden – wlnn als stellvertretende Vorsitzende zwei von der Fraktionsmehrheit vorgeschlagene Kameraden gewählt werden. Diese beiden stellvertretenden Vorsitzenden bilden mit dem Hauptanwalt die geschäftsführende Leitung, die die ausschlißliche Verantwortung trägt.

4. Aenderung der Satzungen in einer sofort nach erfolgter Wahl des Präsidenten neu einberufenen zweiten Hauptversammlung im Sinne von Punkt 3 und über Anregung der beiden Volksräte Buchenland und Bessarabien. Punkt 11 Abs. 4 gestrichen; Punkt 13 „Zwei stellvertretende Vorsitze"; Punkt 14b wird lauten: die geschäftsführende Leitung des Verbandes, die die volle Verantwortung trägt, setzt sich zusammen aus den beiden stellvertretenden Vorsitzenden und dem Hauptanwalt (Leiter der Arbeitsstelle).

5. Den Vorsitz bei der Wahl führt nicht Dr. Muth, sondern ein zu wählender Altersvorsitzender (Landwehr).

6. Alle Abstimmungen erfolgen offen und namentlich.

Für die Richtigkeit
Dr. Alfred Bonfert

Anlage 17

Bukarest, 29. 6. 1935

Bei Pomarius, 4. Juli 10 Uhr vormittags.

Zur endgültigen Klärung der Lage innerhalb unserer Bewegung ersuche ich die Kameraden Donnerstag, den 4. Juli 1935 zu einer dringenden Besprechung in Schäßburg bei Kameraden Pomarius zu erscheinen. Beginn der Besprechung 10 Uhr vormittags.

Wem unsere Bewegung heilig ist, der stellt sich ihren Führer und erscheint bei der Besprechung.

Fabritius

Ich bitte die Einladung auch an andere Kameraden zu geben und möglichst viele nach Schäßburg mitzubringen.

Dr. Wolff

Anlage 18

Volksgenossen!

Die unterfertigten Mitglieder völkischer Körperschaften Siebenbürgens haben mit Genugtuung die Wahlen von

Fritz Fabritius

zum Vorsitzenden des Verbandes des Deutschen in Rumänien zur Kenntnis genommen und erklären im Namen ihrer Kameraden, daß sie in unwandelbarer Treue zu ihrem gewählten Vorsitzenden und Führer stehen und ihm bei seiner Aufgaben, die Gemeinschaft der Deutschen Rumäniens zu aufbauender Arbeit im Dienste unseres Volkes und des rumänischen Vaterlandes zusammenfassen, bedingungslos Gefolgschaft zu leisten.

Sie verurteilen und lehnen den Versuch von Dr. Waldemar Gust, Magister Herwart Scheiner und Franz Minnich, die Leitung des Verbandes an sich zu reißen und dadurch den Vorsitzenden von der Führung des Verbandes tatsächlich auszuschalten, auf das schärfste ab.

Sie danken ihrem Vorsitzenden für die Tatkraft, mit der er diese Anmassung zurückgewiesen und jede Verbindung mit den Genannten endgiltig abgebrochen hat.

Sie bitten ihn, den von ihm eingeschlagenen Weg zur Schaffung der Deutschen Volksgemeinschaft Rumäniens unter rücksichtsloser Brechung jeden Widerstandes irregeführter Volksgenossen zu Ende zu gehen.

Schäßburg, den 4. Juli 1935

Dr. Helmuth Wolff
Hans Barthmes, Mediasch
Dr. Eckardt, Medisch
Herald Krasser, Mühlbach
Dr. Erhard Markus, Hermannstadt
Dr. Walther Scheiner, Heltau
Wilhelm Simonis, Mediasch
Alfred v. Hannenheim, Herm.
Peter Bonfert, Agnetheln
Fritz Rheindt, Hermannstadt
Sam. Karres. jun., Mediasch
Ing. G. Roth, Mediasch
Karl Roth, Mediasch
Dr. Fr. Schuller, Mediasch
Fritz Hammrich, Mediasch
Dr. Erwin Klein, Bistritz
Alvyl Capesius, Schäßburg
Martin Bruckner, Rode
Martin Hallesch, Rode
Albert Klein, d.J. Hermannstadt
M. Hartmann, Schäßburg
Georg Lingner, Schäßburg
Dr. Gottfr. Kirtscher, Agnetheln
Karl Ludwig, Bistritz
Dr. Mich. Prall, Bistritz
Emil Neugeboren, Hermannstadt

Fritz Holzträger, Bistritz
Dr. Albert Wolff, Schäßburg
Dr. Hans Derich, Mediasch
Michael Ehrlich, Schaas
Wilhelm Schuller, Schäßburg
Michael Fredel, Schäßburg
Dr. Jul. Waedt, Schäßburg
Gustav Prall, Hermannstadt
M. Rottmann, Meschen
Möller, Hermannstadt
Walter Albert, Bistritz
Dr. G. Göckler, Birthälm
A. Eisenburger, Scharosch
Dr. A. Albert, Mettersdorf
A. Csallner, Klein-Scheuern
Valentin Andree, Hermannstadt
Sepp Lederer, Hermannstadt
Viktor Gerzabeck, Elisabethstadt
Dr. W. Bruckner, Hermannstadt
Dr. O.F. Jikeli, Hermannstadt
Dr. Wilhelm Hager, Hermannstadt
Alfred Pomarius, Schäßburg
Dr. H. Bock, Elisabethstadt
Viktor Loydl, Elisabethstadt
Martin Renges, Hermannstadt
Dr. Misch Bonfert, Mediasch
Dr. Gustaf Forek, Mühlbach

Anlage 19

Erklärung

Ich habe erfahren, daß die Absicht besteht, in Kronstadt am 14. d.M. für das siebenbürgische Siedlungsgebiet die Deutsche Volkspartei aufzustellen. Ich halte es für meine Pflicht, auszusprechen, daß ich diesen Versuch unter den gegenwärtigen Verhältnissen als die völkische Lage in Siebenbürgen gefährdend ansehe, und deshalb für volksschädlich halte.

Fabritius

Anlage 20

30. 7. 1935

Auf meine Frage, was der Führer Fabritius mit Dr. Gust vorhat und warum er ihn plötzlich als schlechtes Element erklärt, erklärte der Führer unter anderem, in Gegenwart des Kameraden Zierhofer Franz Advokat in Radautz, daß er Weisungen aus dem Reiche erhalten habe, Dr. Gust langsam abzustoßen und mit größter Vorsicht mit demselben vorzugehen. Die Weisung soll er vor einem 1/2 Jahr erhalten haben.

Rotter

Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond Comunitatea Germanilor din România, (fond în lucru).

Traducere

Memoriu
cu privire la evenimentele petrecute în cadrul Mişcării
de Reînnoire a Germanilor din România

Un cerc de bărbați din Transilvania care împărtăşesc aceleaşi opinii politice au luat poziție în repetate rânduri împotriva unor măsuri dispuse de conducerea centrală în perioada de activitate a Mişcării Național Socialiste de Ajutor Reciproc a Germanilor din România. Printre aceştia s-au numărat cei ce s-au pronunțat până în final (1932) împotriva creării unui partid politic (Jikeli, Pomarius etc.) sau cei care au intrat foarte târziu în Mişcarea de Reînnoire (dr. Hedrich, dr. Forek etc.).

Prin hotărârile cuprinse în Program s-a creat apoi o structură solidă pentru partid care, a supraviețuit intrigilor şi puciurilor țesute în jurul său, manevre recunoscute ca atare până şi de Fabritius. Acest lucru a fost recunoscut şi de adversari (dr. H.O. Roth și adepții săi), care și-au orientat activitatea politică în mod sistematic în direcția creării și adâncirii unei prăpăstii între cele două tabere, prin susținerea așa numitei „orientări moderate" și prin atacurile îndreptate împotriva „orientării răzvrătiților", care vizau cu precădere persoana dr. W. Gust.

După desființarea partidului, pericolul a devenit uriaş. Căci, în timp ce foştii susținători au păstrat şi recunoscut legătura lor cu Mişcarea, adepții „orientării moderate" susțineau că, pentru ei nu există conducere unică şi că, eventual pot recunoaște existența unui cerc de prieteni care împărtăşesc ideile politice propagate de

Fritz Fabritius, care însă, nu sunt obligaţi să respecte dispoziţiile acestuia (a se vedea raportul dr. O.F. Jikeli din anexe, datat 23 decembrie 1934 întocmit pentru Germania dar neexpediat şi care relevă punctul său de vedere exprimat şi cu ocazia diverselor discuţii. Anexa 1)*.

În acelaşi timp aceştia au renunţat să-i conteste lui Fabritius calitatea de conducător, după cum reiese din anexa 1. Apoi au declanşat atacurile împotriva camaradului Gust folosindu-se de toate mijloacele.

Conducerea şi-a îndreptat atenţia imediat după desfiinţarea partidului, în iulie 1934, asupra modalităţilor de continuare a activităţii în cadrul Mişcării de Reînnoire.

Căile posibile erau doar două:

1. în secret
2. camuflat, adică într-o formă ce ţine de obiceiul ţării.

Prima variantă a fost respinsă fiind considerată ilegală şi imposibil de menţinut pe o perioadă lungă de timp. Astfel a fost luată în calcul cea de-a doua. Până la clarificarea tuturor aspectelor s-a decis efectuarea unor lucrări preliminare care au fost încredinţate unei reţele de oameni fideli mişcării. Aşa a luat fiinţă „Partidul secret", pe care Jikeli nu l-a recunoscut deoarece era condus de oameni care-l incomodau (vezi punctul 3 din anexa 1). Cu ocazia tratativelor de la Zürich s-a luat legătura cu Rudolf Brandsch, intermediată de Jikeli, iar mai târziu prin Brandsch cu Beller. În timpul acestor contacte s-a căzut de acord cu înfiinţarea unui partid camuflat sub denumirea de „Partidul Naţional German din România" (Deutsche Volkspartei Rumäniens – DVR). Kreiling, inspector poştal a fost numit în funcţia de preşedinte şi Beller vicepreşedinte, care urmau să reprezinte Mişcarea de Reînnoire după dizolvarea Partidului tinerilor şvabi din Banat. Cu ocazia balului organizat de şvabii bănăţeni la Timişoara, în ziua de 26 ianuarie 1935, a fost încheiată o înţelegere în prezenţa lui Fabritius, Gust a fost însărcinat cu reorganizarea mişcării prin documentul emis la 12 februarie 1935 (Anexa 2).

Strategia de extindere a partidului cuprindea următoarea ordine: Banatul, Bucovina, Vechiul Regat (în ultimele două procesul trebuia grăbit datorită alegerilor apropiate). Transilvania, apoi Basarabia şi, mai târziu, Dobrogea şi Satu Mare.

S-a optat pentru această cale fiind considerată singura posibilă de a strânge sub acelaşi numitori locuitorii din diferitele zone ale ţării, care se deosebeau prin obârşie, sub aspect social, confesional, al dreptului public sau din punct de vedere geopolitic. Consucerera avea nevoie de un instrument în care să-şi investească încrederea pentru educarea şi direcţionarea poporului. Pornind de la motivaţia intereselor comune, pentru toţi germanii din România, partidul trebuia înfiinţat în mod uniform în toate ţinuturile. De îndată ce planul de acţiune a fost adus la cunoştinţa cercului de camarazi, Jikeli, Pomarius şi adepţii acestora s-au opus constituirii Partidului Naţional German în Transilvania sub pretextul, că puterea şi conducerea se aflau aici în mâini sigure şi nu se resimte nevoia înfiinţării unui partid. Dar cei ce împărtăşeau acest punct de vedere nu constituiau majoritatea în numeroase comitete cercuale din Transilvania, după cum nu se putea conta pe o majoritate sigură nici în Consiliul Naţional ci numai pe un sprijin labil al păturii de

* Anexa 1 lipseşte.

mijloc, care la rândul ei și-a dovedit în diferite circumstanțe lipsa de încredere. Apoi a fost neglijată necesitatea unui instrument educațional și faptul că din pricina celorlalte zone geografice nu exista altă cale pentru unificarea germanilor decât prin înființarea unui partid.

Refuzul acestui cerc cu privire la constituirea partidului nu se baza numai pe motive obiective, determinantă a fost în primul rând perspectiva subordonării față de Gust în calitate de locțiitor al președintelui pe țară. Jikeli a refuzat intrarea în partid, în ciuda ordinului primit din partea președintelui pe țară.

În urma discuțiilor desfășurate între Fabritius, Jikeli și Bonfert, la sfârșitul lunii februarie la Berlin, Jikeli a consimțit să intre în partid și implicit să-l „tolereze pe Scheiner în calitate de Gauleiter". Numai că, Jikeli și-a schimbat curând atitudinea iar Fabritius și-a retras încrederea investită în el (anexa 3). Scheiner a fost confirmat în funcția de conducător al ținutului.

„Aripa moderată" a sabotat înființarea Secțiunii Transilvania a Partidului Național German fixată pentru data de 12 mai. Astfel, Gustav Prall, care susținea că interesul său este direcționat numai către problemele economice fără implicații în viața polititcă, în secret depunea de fapt eforturi pentru a-l convinge pe președintele pe țară să împiedice înființarea Partidului Național German în Transilvania. Argumentele sale erau de natură economică. După cum am aflat mai târziu Prall a reușit cu sprijinul lui Wilhelm Schick, fost membru în conducerea Partidului Național Socialist German al Muncitorilor din Austria actualmente colaborator al Uniunii Germanilor din străinătate, să-l determine pe Fabritius ca să-l destituie pe Scheiner înlesnindu-i acestuia preluarea conducerii politice asupra Consiliului Național din Transilvania (anexa 4). Dispoziția lui Fabritius – prin care se autoinvestește cu preluarea conducerii – contravine tuturor instrucțiunilor emise până în prezent de conducerea politică și încalcă planul de acțiune al Mișcării de Reînnoire. Ordinul a fost dat fără o consultare prealabilă cu consilierii săi apropiați (Gust, Bonfert) sau cu Scheiner în calitate de conducător al ținutului. Ba mai mult, documentul nu a fost adus la cunoștință primilor doi, iar ultimul a luat act de existența acestuia abia la 7 mai 1935 când a primit o scrisoare (anexa 5), în care i se fac asigurări că „rațiuni majore de politică internă și externă" au stat la baza acestei schimbări și nicidecum o eventuală nemulțumire față de poziția sa politică.

Gust și Bonfert au aflat din întâmplare de această decizie și s-au deplasat de îndată la Sibiu pentru a preveni nenorocirea. La întrevederea lor cu Fabritius, acesta a refuzat la început să justifice decizia luată. Apoi a declarat că următoarele considerente au stat la baza hotătărârii sale (aceleași motivații le-a prezentat mai târziu în prezența conducătorilor de ținuturi): Casa de economii pentru construcții din Sibiu (Selbsthilfe) nu are nici o șansă de prosperare dacă își păstrează actuala formă juridică (societate de comandită) – pe de altă parte nu poate fi transformată într-o asociație datorită legislației în vigoare. Singura posibilitate este transformarea instituției în bancă. Legislația bancară prevede însă un capital de pornire de 40.000.000 lei (aproximativ 1 milion de mărci).

Pentru a dispune de capitalul necesar s-a hotărât fuziunea dintre „Casa de economii" (Selbsthilfe), „Banca de Industrie și Comerț" (președinte dr. O.F. Jikeli) și „Institutul de credit – Bodenkredit" unde, după decesul dr. Friedrich Schullerus, Gustav Prall urma să fie numit director. Prin această mișcare de șah, constând din determinarea lui Jikeli ca să consimtă la fuzionare și convingerea comitetului de

cenzori de la „Bodenkredit“ asupra necesităţii alegerii lui G. Prall în funcţia de director, s-a urmărit de fapt, eliminarea „grupării răzvrătiţilor“.

Bonfert şi Gust l-au atenţionat pe Fabritius că este intolerabil ca din pricina unor motive economice, de importanţă locală, să se renunţe la planul Mişcării de Reînnoire, avertizându-l totodată asupra situaţiei periculoase în care se aventurează dacă dă curs deciziei sale de a conduce politica confuză a Consiliului Naţional. De asemenea, i-au atras atenţia asupra faptului, că preluarea conducerii politice de către el în ţinutul Transilvania ar însemna o grea lovitură pentru celelate ţinuturi, ţinându-se cont de reproşurile adresate conducerii centrale, că acordă prioritate problemelor din Transilvania.

Fabritius nu a acceptat nici una dintre obiecţiile aduse, motiv pentru care şi-a prezentat mai întâi Bonfert demisia urmat de Gust pe motivul că nu-şi puteau asuma responsabilitatea pentru cursul pe care-l va lua Mişcarea. Cu ocazia convocării conducătorilor de ţinuturi, ce a avut loc pe data de 10 mai 1935, aceştia şi-au exprimat adeziunea faţă de poziţia camarazilor demisionaţi, solicitând preşedintelui pe ţară revocarea dispoziţiei sale şi reinvestirea celor doi în funcţiile deţinute, recunoscând public că aceştia se bucură de încredere deplină (anexa 6). Pentru a evita asemenea situaţii în viitor s-a adoptat o reglementare ce poartă titlul „Limitarea domeniului de activitate“ (anexa 7) conform căreia, preşedintele pe ţară putea lua decizii numai după consultarea celor aflaţi în funcţii de răspundere şi consultanţilor de specialitate. Pentru a nu ştirbi autoritatea preşedintelui pe ţară în exterior, hotărârea a rămas consemnată în formula menţionată aici.

Demiterea lui Scheiner din funcţia de conducător al ţinutului Transilvania i-a înaripat cu speranţe pe Pomarius şi cercul său, încât acesta a redactat un document la 4 mai 1935 (anexa 8) în cuprinsul căruia se pronunţă împotriva constituirii unei secţiuni a Partidului Naţional German în Transilvania (înfiinţarea acestuia nu s-a putut realiza la data stabilită, 12 mai 1935, deoarece ministrul de interne a interzis organizarea întrunirilor şi adunărilor din cauza conferinţelor internaţionale ce-şi desfăşurau lucrările în ţară în luna mai). Legat de intervenţia lui Pomarius trebuie spus că preşedintele pe ţară a precizat clar că Partidul Naţional German constituie o mişcare (anexa 6, punctul 3) şi faptul că Brandsch a fost acceptat ca membru al partidului în calitate de „simplu soldat“ la recomandarea expresă al preşedintelui pe ţară cu ocazia Congresului partidului ce s-a desfăşurat la Biled.

Cam în aceeaşi perioadă a luat fiinţă „Partidul Unităţii“ (dr. H. O. Roth şi adepţii săi) cu scopul de a crea un argument în plus împotriva constituirii în Transilvania a unei secţiuni pentru Partidul Naţional German, căci membri acestuia nu au fost străini de cele întâmplate în sânul mişcării noastre.

În fine, presa din tabăra adversă şi-a reluat atacurile împotriva lui Gust. Aceste acţiuni au demonstrat că adversarul plănuieşte un atac împotriva propriilor camarazi. Între timp ni s-a comunicat la 14 mai, din partea camaradului bănăţean Minnich că dr. Muth, conducătorul clericilor din Banat, s-ar fi exprimat într-o discuţie avută cu directorul Faber: că lupta de partid este un nonsens, că doresc reînnoirea etc. că Fabritius ar face bine să se impună cu autoritate şi că îl vor urma pe Fabritius dacă va prelua conducerea. În schimb, nu vor fi nicicând de partea lui Gust sau Minnch. Apoi, respectivul a mai subliniat, că prin înfiinţarea Partidului Unităţii în Transilvania se exclude posibilitatea creării oricărui alt partid. Prin acest

pas a fost creată o comunitate fără (de) partid. Dar trecând peste aceste considerente, Partidul Național German nu poate fi constituit în Transilvania deoarece însiși foștii adepți ai Mișcării de Reînnoire au învățat între timp „să vadă“ și se împotrivesc înființării unui partid de acest gen. Cu alte cuvinte, Muth – care până nu demult dorea să i se alăture lui Jikeli sub deviza „Pace și muncă“ – își declară acum disponibilitatea recunoașterii lui Fabritius dacă se reușește înlăturarea lui Gust și Minnich. Minnich transmite în același timp știrea că la Serviciul de Externe din Germania se vehiculează ideea că Partidul Unității se pregătește să-și ridice mâna pentru a lovi, situație care îi va reașeza în șa și în ochii Reichului.

Gust și Bonfert au dezbătut cu prima ocazie situația creată împreună cu președintele pe țară, avertizându-l asupra posibilității de a fi luat prin surprindere.

La 19 mai, Pomarius și adepții săi transilvăneni s-au întrunit la Sighișoara – ca urmare a comunicatului din 13 mai privind reinvestirea în funcție a lui Scheiner – pentru a pune la cale un puci împotriva deciziei Landesführerului.

Fabritius a fost convocat telefonic. În loc să-i cheme pe răzvrătiți cu asprime la ordine, cum singur i-a denumit mai târziu (anexa 10), Fabritius s-a deplasat la Sighișoara unde a negociat cu ei. Pe parcursul derulării negocierilor dr. Helmuth Wolff s-a evidențiat printr-un comportament intolerabil, dezaprobat până și de fratele său, dr. Albert Wolff (anexa 9). Fabritius nu a renunțat la deciziile sale, astfel, cei prezenți s-au supus voinței sale. Scheiner a plecat la Brașov iar Fabritius și-a petrecut noaptea la Sighișoara. Până în acest moment, Fabritius a refuzat propunerea sighișorenilor de a-l alege pe dr. Helmuth Wolff în funcția de președinte al Consiliului Național, acum a cedat, însă fără promisiuni care să-l angajeze într-un fel sau altul, după cum rezultă din scrisoarea lui Pomarius către Fabritius din 27 mai (anexa 11). Fabritius a plecat de la Sighișoara la Scheiner în Țara Bârsei iar impresiile sale par să fi fost pozitive, căci la scrisoarea dr. Albert Wolff (anexa 9), în care expeditorul își expune opinia asupra unor posibile urmări provocate de răzvrătiții sighișoreni, acesta îi răspunde, la 24 mai, în termeni categorici și pledează în favoarea lui Scheiner (anexa 10).

Fabritius a discutat în timpul șederii sale la Brașov cu Bonfert și Scheiner (20 mai 1935) problema președintelui Consiliului Național ajungându-se la concluzia, că există trei posibilități:

1. Amânarea alegerii sale până după alegerea lui Fabritius în funcția de președinte al Uniunii (considerată de toți soluția cea mai favorabilă).

2. Dacă vom fi majoritari în Consiliul Național din Transilvania, se va depune candidatura lui Scheiner.

3. În cazul în care nu vom deține majoritatea, se va recurge la o soluție provizorie prin candidarea unui neutru.

Opțiunea unanimă s-a îndreptat către prima dintre soluții, căzându-se de acord, ca numai în cazul în care adversarul ne va sili să recurgem la alegeri, vom opta pentru una din ultimele două posibilități, în funcție de conjunctură. Numele dr. Helmuth Wolff nu a fost rostit. Gauleiterul și-a organizat activitatea în sensul celor arătate.

Apoi a urmat scrisoarea lui Pomarius, 27 mai, către Fabritius în care-l roagă să-i încredințeze lui Wolff funcția de președinte al Consiliului Național, asigurându-l de sprijinul său (anexa 11). Dr. Helmuth Wolff vine la Sibiu la 29 mai, unde îl vizitează în mare taină pe Fabritius la domiciliul acestuia, asigurându-și din

partea acestuia mandatul pentru a conduce politica Consiliului Național și dreptul de a candida la funcția de președinte al numitului for. Cuprinsul acestui document nu ne este cunoscut în întregime.

Fabritius urma să plece la Königsberg pe data de 4 iunie 1935 .Gust l-a vizitat la domiciliu pe 3 iunie pentru a primi ultimele instrucțiuni în calitatea sa de locțiitor pe durata absenței sale. Astfel se cade de acord asupra amânării alegerii președintelui pentru Consiliul Național, iar Gust primește o împuternicire scrisă privind calitatea sa de locțiitor (anexa 12). Fabritius adresează concomitent câte o scrisoare lui Römer, lui Pomarius și H. Wolff și trimite copii după acestea lui Gust. În cuprinsul acestora el decide ca, alegerea președintelui pentru Consiliul Național să fie amânată până la revenirea sa, iar dr. Wolff să-și depună candidatura numai dacă adversarii ne vor obliga să recurgem la alegeri (anexele 13, 14, 15).

Faptul că dr. H. Wolff era deja în posesia unei împuterniciri emisă de președintele pe țară care să-i asigure funcția de președinte al Consiliului Național, nu era cunoscut nici de Gust nici de altcineva.

Dr. O. F. Jikeli (care după excluderea sa din Mișcarea de Reînnoire reapare în mod surprinzător tocmai acuma), dr. Hans Hedrich, Wilhelm Simonis, Karl Römer, Gustav Prall și dr. H. Wolff au solicitat printr-o scrisoare adresată Consiliului Național ca alegerea președintelui pentru acest for să aibă loc cu ocazia adunării generale a Consiliului stabilită pe ziua de 7 iunie 1935, acționând astfel împotriva ordinului existent.

În același timp H. Wolff convoacă, în baza împuternicirii obținute din partea lui Fabritius, ședința fracțiunii – înaintea adunării generale a Consiliului Național – unde declară că deține împuternicirea pentru a fi ales în funcția de președinte iar dacă cineva se împotrivește, va supune la vot alegerea sau nealegerea sa. Gust îi răspunde surprins că el este locțiitorul de drept al Führerului dispunând de o împuternicire scrisă în acest sens, în timp ce Wolff nu a fost și nu este membru în Consiliul Național și ca atare nu are dreptul să convoace fracțiunea. Wolff, în replică, scoate documentul de împuternicire și supune la vot alegerea sa. Fracțiunea hotărește cu 4 : 9 voturi candidatura dr. H. Wolff pentru funcția de președinte al Consiliului Național. Intervențiile lui Gust în care invocă ordinul lui Fabritius eșuează. Gust încearcă să împiedice desfășurarea alegerii în cadrul adunării comitetului de conducere rugându-l pe Samuel Karres să-și exercite prerogativele de președinte până la data de 15 iulie. Karres consimte. Dar în același timp i se adresează propunerea din partea dr. Hedrich – un adept fidel al lui H. Wolff – „ca alegerea președintelui pentru Consiliul Național" să figureze ca punct distinct pe ordinea de zi a adunării generale. Wolff devine astfel, cu sprijinul adepților săi președinte al Consiliului Național, contrar dispozițiilor date de președintele pe țară.

În timpul derulării acestor evenimente Fabritius, Bonfert, Scheiner, Minnich și Bronske se aflau la Königsberg, cu ultimii trei acesta a plecat apoi la Berlin. Bonfert află abia la București, pe data de 16 iunie, despre faptul că dr. H. Wolff este noul președinte al Consiliului Național. Scheiner și ceilalți conducători de ținuturi află știrea din presă la Berlin și în mod surprinzător Fabritius nu intervine cu o explicație asupra poziției sale față de cele întâmplate. Cei nominalizați trăiesc cu sentimentul că Fabritius nu le acordă încredere luând decizii fără a-i consulta.

Gust și Bonfert așteaptă între timp întoarcerea lui Fabritius pentru a clarifica toate confuziile care să permită o colaborare bazată pe încredere reciprocă, înaintea

convocării adunării generale a Uniunii Germanilor din România. Deși Fabritius trebuie să sosească pe data de 22 iunie, acesta și-a făcut apariția la București abia în preziua adunării generale (28 iunie 1935). Pentru seara acelei zile se fixase – conform obiceiului – o întrunire cu toți Gualeiterii, care a debutat cu raportul lui Bonfert despre călătoria efectuată la Königsberg. Cu această ocazie s-a iscat o polemică între Fabritius și Bonfert, pe de o parte, și cu Minnich, pe de altă parte, care a fost aplanată în final, cei implicați ajungând la un consens. Apoi s-a dezbătut problema Uniunii Germanilor. Înainte ca aceasta să poată constitui subiect de discuție, se impunea clarificarea tuturor aspectelor confuze ivite în Transilvania. La această solicitare Fabritius a părăsit încăperea, deși Scheiner a insistat asupra necesității prezenței sale, deoarece nu-l putea scuti de anumite reproșuri și de aflarea răspunsurilor la întrebările pe care dorește să le pună, aspecte ce trebuiesc lămurite dacă Fabritius dorește o colaborare în viitor. Insistențele acestuia au fost zadarnice, Fabritius a evitat discuția.

Fabritius a părăsit sala lăsându-i pe conducătorii ținuturilor într-o stare confuză. Exista oare posibilitatea unei concilieri? Și pe ce cale?

După o dezbatere de trei ore s-a tras concluzia unanimă că unitatea Mișcării de Reînnoire trebuie menținută cu orice preț iar unica soluție o reprezintă Partidul Național German din România. Conform experiențelor acumulate, nici unul dintre membri prezenți nu-l mai recunoșteau pe Fabritius ca Führer „absolut". Aceștia și-au exprimat disponibilitatea ca să-i acorde onoarea în calitate de reprezentant al germanilor din România și să-l aleagă în funcția de președinte al Uniunii, dar, indiferent cât de dureros ar fi, trebuiesc create garanții, ca Fabritius să nu se lase influențat de elemente iresponsabile în luarea unor decizii majore în spatele subșefilor săi, deoarece contradicțiile permanente în actul de decizie vor duce, mai devreme sau mai târziu, la distrugerea mișcării lor. Astfel, urma să se aleagă un comitet compus din trei persoane care să conducă Uniunea. Au fost propuși camarazii. Gust, Minnich și Bonfert. Decizia urma să fie discutată cu Fabritius în dimineața zilei următoare când se intenționa provocarea acestuia la discuția eșuată cu o zi. Subliniem în mod explicit faptul, că Broneske, președintele Consiliului Național din Basarabia, a aprobat toate propunerile făcute de noi, ba mai mult, s-a dovedit cel mai vehement vorbitor, solicitând o rezolvare grabnică și radicală.

În dimineața zilei de 20 iunie Bonfert l-a însoțit pe Fabritius la locul adunării. Acesta a luat de îndată cuvântul subliniind că, citez din memorie: „Ieri seară am constat că între noi nu mai există o încredere deplină. Ca atare nu mai pot să fiu Führerul vostru. Nu vreau să stau în calea mișcării, ci să fiu de folos până se va găsi acel bărbat puternic și hotărât de care are nevoie Mișcarea de Reînnoire. Din aceleași considerente voi prelua temporar conducerea Uniunii Germanilor din România până la încheiera noilor alegeri. Voi îndeplini această sarcină doar cu numele, fără a-mi asuma nici un fel de răspunderi. Responsabilitatea cade în sarcina unui comitet de conducere format din președinții Consiliilor Naționale, anume: Muth, Broneske, Millanich, Klukas și Wolff".

Gauleiterii au intervenit, arătând că Fabritius trebuie să preia conducerea Uniunii Germanilor ca exponent al mișcării și că o eventuală disfuncționalitate sub conducerea sa ar aduce prejudicii mișcării. Ca atare, trebuie respins comitetul format din cinci membri deoarece printre aceștia se află Muth și Wolff. S-a propus apoi constituirea unui comitet format din trei membri care să se bucure de încrederea

deplină a Uniunii. Fabritius a ripostat că nu dorește să decidă singur, solicitând ca fracțiunea să hotărască. Conducătorii ținuturilor au refuzat supunerea propunerii la vot în cadrul fracțiunii, considerându-l un procedeu ce se abate de la ideile național-socialiste, în final și-au dat consimțământul la insistențele lui Fabritius. S-a trecut apoi la discutarea punctelor ce urmau să fie decise în cadrul fracțiunii, la care Fabritius a colaborat foarte activ (anexa 16).

În ședința fracțiunii, condusă de Fabritius punctele stabilite au fost supuse la vot. Toate au fost votate cu excepția punctului 14 b din Statutul Uniunii (anexa 16, punctul 4), unde rezultatul a fost de 37 : 7 și 2 abțineri. În funcțiile de vicepreședinți au fost aleși camarazii Gust (39 : 7 voturi) și Minnich (43 voturi pentru și 3 abțineri). Semnificativ a fost faptul că după numărarea voturilor, dr. H. Wolff a declarat că nu le recunoaște ca fiind valabile. Ulterior și-a dat votul în cadrul adunării generale a Uniunii. Lucrările adunării s-au desfășurat conform programului. Fabritius a dispărut odată cu încheierea lucrărilor, fără să-și fi luat rămas bun de la cineva.

Camarazii aflați în funcții de conducere erau convinși că încercarea lor de a preveni o catastrofă a reușit. Unitatea mișcării a fost reconstituită în pofida intrigilor grupului Wolff, Pomarius și Prall cărora Landesführerul i-a căzut victimă în problema președenției Consiliului Național. Fabritius a aprobat soluțiile propuse, încât totul părea a fi în ordine.

În realitate, Fabritius s-a lăsat convins în după amiaza zilei să-și schimbe părerea la insistențele lui Wolff, ambii semnând (o telegramă) pe care au expediat-o în aceeași zi din București, convocând adepții lui Wolff la o consfătuire în casa lui Pomarius pe data de 4 iulie (anexa 17).

Astfel, când Gust și Bonfert au apărut în ziua de 1 iulie 1935 la Sibiu pentru a discuta cu Fabritius situația și măsurile ce trebuiesc luate, au aflat mai întâi în cancelaria acestuia și apoi chiar de la el că Gust, Minnich și Scheiner au fost excluși „din Mișcarea condusă de mine (Fabritius)". Bonfert a arătat că această măsură înseamnă destrămarea Partidului Național German din România fiind dăunătoare mișcării în sine și a declarat că atât el cât și Gauleiterii și consultanții pe domenii de activitate din conducerea centrală, cu excepția lui Prall, se declară solidari cu camarazii destituiți căci numai în acest mod și numai în cadrul Partidului Național German din România mișcarea poate fi salvată. În repetate rânduri l-a rugat pe Fabritius cu instență, să nu ia decizii precipitate, care ar putea avea consecințe nebănuite.

Și încercările venite din partea altor camarazi pentru găsirea unei soluții viabile, au eșuat. Pe data de 4 iulie a avut loc la Sighișoara întrunirea transilvănenilor, unde s-a redactat manifestul cunoscut (anexa 18), care a fost distribuit ca foaie volantă. Semnificativ este faptul că printre semnatari se află un număr considerabil dintre cei ce nu doreau ca Fabritius să dețină singur conducerea (Jikeli, Dr. Helmut Wolff, Harald Krasser, dr. Gottfried Kirtscher, dr. Hans Hedrich, Alfred Pomarius, dr. Bock ș.a.) și care nu șovăie nici astăzi să afirme, că Fabritius este doar simbolul pe când adevărații conducători sunt Pomarius și Dr. H. Wolff (Harald Krasser într-o discuție la Angnita).

Tot la Sighișoara s-a hotărât ca adepții Partidului Național German din România care au fost delegați în Uniunea Germanilor din partea Consiliului Național din Transilvania să fie rechemați, ceea ce s-a și întâmplat în cadrul ședinței Consiliului Național din 13 iulie.

Adunarea generală de constituire a Secţiunii Transilvania pentru Partidul Naţional German din România urma să-şi desfăşoare lucrările pe data de 14 iulie la Braşov, aprobarea ministrului de interne a fost emisă la 29 iunie 1935. Partidul Naţional German din România nu a luat poziţie împotriva lui Fabritius şi a adepţilor săi în public sau prin intermediul presei până la acea dată. Fabritius a dat o declaraţie în cuprinsul căreia consideră înfiinţarea Secţiunii Transilvania pentru Partidul Naţional German din România, dăunătoare poporului (anexa 19). Ca urmare, Partidul Naţional German a replicat pentru a se apăra ceea ce a dus la declanşarea unei lupte publice.

Cele întâmplate în sânul mişcării oferă următoarea imagine:

Aflat sub influenţa diferiţilor sfătuitori, Fabritius nu a reuşit să păstreze o linie clară încă de pe timpul Mişcării Naţional Socialiste de Ajutor Reciproc a Germanilor din România care constituia o formaţiune politică solidă. După demolarea structurii organizatorice a partidului s-au deschis porţile influenţărilor turbulente (vezi modul de rezolvare a problemei episcopului) şi unei curse în zig-zag. Adversarii au aţâţat permanent contradicţiile interne, creând o imagine falsă asupra luptătorilor neclintiţi, vizându-l în primul rând pe Gust. Primejdia cea mai mare pentru adversari a apărut odată cu înfiinţarea Partidul Naţional German din România, cu organizarea căruia a fost însărcinat Gust. Înfiinţarea lui a concentrat întreaga activitate politică atât a „grupării moderate" din sânul mişcării cât şi cea a adversarilor (Partidul Unităţii), căci unii sperau să-l câştige pe Fabritius de partea lor prin îndepărtarea lui Gust şi să promoveze o politică transilvăneană sub deviza „Pace şi muncă" fără a ţine cont de situaţia existentă în acele ţinuturi; ceilalţi nădăjduiau ca prin eliminarea lui Gust să anihileze un politician temut şi instrumentul politic, adică Partidul Naţional German din România.

Din păcate trebuie să apreciem – cu destulă certitudine – că anumite oficii din ţara mamă – presupunem Serviciul de Externe – nu au fost străine de planul privind înlăturarea lui Gust. În sprijinul acestei presupuneri stau un şir de întâmplări, la care se adaugă afirmaţiile camaradului Rotter din Rădăuţi căruia Fabritius i-a spus cu ocazia unei vizite în Bucovina, că a primit în urmă cu o jumătate de an indicaţia din Reich să-l îndepărteze treptat pe Gust (anexa 20). Fabritius nu a avut o linie politică proprie, fiind hărţuit încoace şi încolo din pricina firii sale şovăielnice, încât nici tovarăşii săi cei mai fideli, cu precădere Bonfert, nu au reuşit să-l ferească de influenţe primejdioase. Acesta şi-a înşelat luptătorii credincioşi, a apucat pe un drum care l-a expus discreţiei unor „pierdevară" şi a făcut imposibilă crearea unei adevărate Comunităţi a Germanilor din România în sensul ideilor naţional-socialiste.

Veridicitatea acestor informaţii este suficient probată în materialul de faţă. Intenţiile de provocare a unui puci de către Gust şi camarazii săi nu pot fi dovedite. Până şi Fabritius îşi menţine afirmaţia (spre deosebire de Wolff, Hockl şi complicii lor) că Gust, Bonfert ş.a. nu au urmărit planuri egoiste.

Un lucru este cert, ceilalţi au avut permanent în vedere înlăturarea lui Gust, pentru a-l atrage în sfera lor de influenţă pe acel Führer, căruia de mult nu-i mai recunoşteau acest statut. Adepţii Partidului Naţional German din România au încercat până în ultima clipă să-şi menţină Führerul de dragul Mişcării şi al unităţii, chiar şi atunci, când din propria-i vină i-a scăzut autoritatea. Au încercat de asemenea să mascheze toate greşelile şi slăbiciunile sale de caracter luând asupra lor această

povară, astfel încât, cei din afara organizației n-au aflat nimic sau aproape nimic despre cele întâmplate. Când Fabritius a părăsit însă formațiunea, subșefii au trebuit să continuie drumul cu o voință de fier, asumându-și riscul ca să fie învinuiți de infidelitate. Mișcarea își va alege un nou conducător și va urma o cale sigură. Evenimentele vor demonstra care direcție a fost justă, cea urmată de Fabritius sau cea urmată de noi.

Sibiu, la 7 august 1935 Dr. Alfred Bonfert

Anexa 2

Copie

Camaradul Waldemar Gust este însărcinat în calitate de locțiitor cu reorganizarea mișcării prin respectarea legilor statului. Camarazii care cred în mine și îmi împărtășesc ideile, trebuie să dea curs solicitărilor sale.

I-am încredințat de asemenea, conducerea organului de presă ce reprezintă organizația noastră, pentru care va da socoteală numai persoanei mele. Ca urmare va coordona în calitate de director al „Ziarului cotidian german" (Deutsche Tageszeitung) nu numai activitatea și orientarea acestuia, ci și cea a ziarelor săptămânale ce apar în ținuturi.

Sibiu, 12 februarie 1935 Fabritius

Anexa 3

Numai pentru tovarășii cu aceleași vederi politice,
nu este destinată publicității

Din însărcinarea lui Fritz Fabritius aduc la cunoștința tuturor camarazilor că dr. Otto Fritz Jikeli nu se mai bucură de încrederea sa politică. Dr. O. F. Jikeli conduce destinele politice ale poporului nostru pe răspundere proprie. Pentru rezolvarea chestiunilor privindu-i pe sași, Fritz Fabritius, l-a investit pe Herwart Scheiner din Brașov cu puteri depline

Sibiu, 3 aprilie 1935 Fred Bonfert

Această înștiințare a fost trimisă către toți conducătorii comitetelor cercuale din Transilvania (Pomarius, Römer, Hedrich, dr. Wolff, Benesch, Bonfert, Pitz, Foreck, Hager).

Trimite-o oamenilor tăi de încredere, conducătorilor organizațiilor de femei, tineret și agricultori.

Anexa 4 Sibiu, 30 aprilie 1935

Începând cu ziua de astăzi preiau conducerea în Transilvania. Camaradul dr. Wolfram Bruckner răspunde de problemele administrativ-organizatorice sub directa mea îndrumare. Totodată îi atenționez pe toți camarazii că nu există o altă conducere politică în cadrul mișcării noastre și că atât politica internă cât și cea externă va fi stabilită în exclusivitate de către mine.

Aceste măsuri au fost necesare pentru a menține unitatea mișcării

Fabritius

Anexa 5 Sibiu, 30 aprilie 1935

Fritz Fabritius, căpitan în rezervă

Domnului Herwart Scheiner,
Braşov
Dragă camarad!

Probleme importante de politică internă şi externă m-au determinat să preiau conducerea ţinutului Transilvania. Doresc să precizez faptul, că decizia mea nu are la bază o eventuală nemulţumire faţă de poziţia ta politică, motiv pentru care te rog să primeşti calde mulţumiri pentru comportamentul tău. În conjunctura actuală trebuie să-mi rezerv dreptul de a dispune de ultimul cuvânt.

Sper ca viitorul apropiat să te convingă atât pe tine, cât şi pe ceilalţi camarazi care-ţi împărtăşesc convingerile politice, că decizia mea a fost corectă.

Cu salutări cordiale către toţi camarazii
al tău Fabritius

Anexa 6 Sibiu, 13 mai 1935

După soluţia tranzitorie pe care am dispus-o prin scrisoarea din 30 aprilie 1935, ordon prin prezenta următoarea dispoziţie definitivă valabilă pentru Transilvania.

1. Politica Consiliului Naţional din Transilvania se află sub conducerea mea nemijlocită. Ca urmare, toţi membrii vor primi din partea mea instrucţiuni cu privire la adoptarea poziţiei în cadrul Consiliului Naţional din Transilvania. Acestea se vor aduce la cunoştinţă membrilor în şedinţa fracţiunii care o precede pe cea a Consiliului.

2. De asemena, îmi arog dreptul de decizie în problemele economice din Transilvania.

3. Conducerea Secţiunii Transilvania a Partidului Naţional German, care reprezintă mişcarea noastră, se află în continuare în responsabilitatea camaradului Scheiner, cu excepţia restricţiilor menţionate mai sus.

Fabritius

Anexa 7

Delimitarea sferei de activitate

Preşedintele deţine puterea decizională în toate problemele. El stabileşte linia (politică) a mişcării. Acesta dispune de consultanţi de specialitate pentru toate domeniile, care sunt obligaţi să-i pună la dispoziţie documentaţia necesară pentru evaluarea unei situaţii şi să-l consulte în toate problemele. Consultanţii de specialitate răspund înaintea preşedintelui pentru oportunitatea îndrumărilor date. De regulă, preşedintele nu va lua decizii fără consultarea prealabilă a consultanţilor de specialitate.

Vicepreşedintele este locţiitorul preşedintelui pe durata absenţei sale şi îl reprezintă pentru rezolvarea tuturor problemelor; la solicitarea directă a preşedintelui acesta va rezolva şi probleme speciale. Vicepreşedintele este în cazul nostru şi responsabil cu probleme politice şi ideologice.

Secretarul general strânge lucrările consultanţilor de specialitate şi le execută în mod unitar. În acelaşi timp va avea de grijă ca propunerile conducerii să fie aduse

la cunoştinţa eşaloanelor inferioare. În cazul nostru, acesta răspunde de compartimentul şcolarizare şi educaţie, pe când Oficiul de muncă constituie o activitate distinctă în programul său.

Preşedintele, vicepreşedintele şi secretarul general formează conducerea mişcării noastre. Problemele de importanţă deosebită, care ating un spectru general, vor fi dezbătute şi în prezenţa Gauleiterilor.

Oficiul agrar se ocupă cu educaţia ideologică, generală şi de specialitate a agricultorilor, cu îmbunătăţirea situaţiei lor materiale şi crearea de noi locuri de muncă. Asociaţia „Raiffeisen“ şi cele agricole se află în subordinea acestuia.

Conducerea organizaţiilor de femei: educarea ideologică, maternă şi gospodărească a femeilor (şcoli pentru femei, asistenţă socială).

Conducerea organizaţiilor de tineret: educarea tineretului.

Oficiul de muncă: educarea în spiritul politicii naţionale şi de angajare la luptă a recruţilor (băieţi şi fete).

Politică: politica internă a poporului nostru, politica internă a ţării, politica externă, politica ecleziastică.

Ideologie: propagandă, presă.

Frontul muncii: Uniunea germană a funcţionarilor comerciali, uniunea similară a meseriaşilor, a muncitorilor şi a intelectualilor.

Economice: Consfătuiri generale pe teme economice, industrie, instituţii bancare, cooperative.

Cultură: Asociaţii culturale, corale, muzicale etc. biblioteci, asociaţii de gimnastică şi sport, şcoala, ştiinţa.

Oficiul casieriei: consult şi control financiar.

Organizatorice: numirea şefilor de oficii, administrarea şi evidenţa cartotecilor.

Structura schiţată aici se va introduce treptat şi în cadrul ţinuturilor. În ţinutul unde lipseşte reprezentantul unuia dintre oficii (ex. oficiul agrar sau oficiul de muncă). Gauleiterul sau persoana de încredere a acestuia va obţine instrucţiunile de la consultantul domeniului respectiv de activitate pentru a se evita goluri în activitate.

Anexa 8 **Sibiu, 30 aprilie 1935**

Camarazi!

Camaradul Scheiner ne-a transmis recent informaţia că la data de 12 mai se preconizează înfiinţarea la Sibiu a Secţiunii Transilvania pentru Partidul Naţional German din România. Fritz Fabritius a preluat între timp conducerea pentru ţinutul Transilvania, act urmat de ordinul, conform căruia acesta este singura persoană competentă în luarea deciziilor ce privesc Mişcarea [de Reînnoire] în Transilvania. Ca atare, nu ştim dacă vom primi o nouă invitaţie la preconizata şedinţă de constituire. Oricum a sosit momentul ca să clarificăm între noi oportunitatea înfiinţării Partidului Naţional German în Transilvania. Dat fiind faptul că nu am avut ocazia să dezbatem această problemă, mă adresez în scris atât vouă cât şi Führerului.

După ce m-am consultat cu mai mulţi camarazi din interiorul mişcării noastre din Transilvania am ajuns la următoarea concluzie: Partidul Naţional German a fost creat în Banat cu scopul de a uni camarazii de acolo cu gruparea Beller. Aceasta a fost din punct de vedere politic o mişcare de şah chibzuită, dar trebuie să recunoaştem faptul, că au pătruns o serie de elemente în mişcare care sunt dezavuate până şi de

camarazii bănățeni. Mișcarea a fost impulsionată politic dar împovărată moral. Mai cu seamă datorită prezenței lui R. Brandsch, pe care mișcarea nu-l va tolera în mijlocul ei. Precizăm că nu este exclus ca Beller și adepții săi să fie primiți în mișcarea noastră după un timp de încercare, dar nu și Brandsch.

În Bucovina, Partidul Național German a fost folosit fiind necesar un nume în alegeri.

Acesta a servit, prin urmare, în Banat și Bucovina pentru realizarea unor scopuri bine determinate cu caracter regional, motiv pentru care Führerul nu-l identifică cu mișcarea în sine. El avea de îndeplinit rolul unui instrument ajutător în lupta pentru corpurile constituite și le-a îndeplinit ireproșabil în Bucovina.

Premizele și necesitatea concentrării organizatorice a forțelor din Transilvania și Basarabia au fost de altă natură decât cele din Banat sau Bucovina. Și în rândul nostru există dorința creării unei organizații. Numai că aici, unde, corporațiile naționale se află în marea lor majoritate în mâna Mișcării <de Reînnoire>„ constituirea unei organizații afiliate acesteia are doar în ultimul rând scopul de a sluji luptei politice de partid. Scopul primordial este acela de unificare a tuturor forțelor în slujba poporului și de factor educator. Anume, să creeze un corp de elită format din cei pătrunși de idealul mișcării noastre, care să se pună la dispoziția corporațiilor și organismelor naționale prin depășirea unor limite obișnuite. Spre acest țel trebuie să tindem mai cu seamă în Basarabia și Transilvania. Numai astfel putem atribui organizației sarcini educative și de serviciu după modelul rolului pe care-l îndeplinește astăzi în Reich Partidul Național Socialist German al Muncitorilor. Aceasta solicită adoptarea unei metode noi în structura ei și în modul de prezentare în exterior, care diferă de cea din Banat. Deosebirea se rezumă pe scurt la următoarele: Calitatea oamenilor trebuie să primeze cantității. Scopul și publicitatea trebuie să se facă în spiritul programelor și a țelului propus de organismele naționale.

Legat de ultimul aspect părerile camarazilor din Trasnilvania sunt intolerabile și se resimte o respingere a corporațiilor naționale din partea celor ce tind spre grabnica constituire a Partidului Național German în Transilvania. Este de neconceput – pornind de la criteriul unității în mișcarea noastră – ca odată cu înființarea partidului sau ulterior să transpire până și o iotă relativ la acest punct de vedere. Așa se explică opinia mea, că înființarea unei secțiuni în Transilvania a numitului partid este imposibilă atâta timp cât nu am lămurit între noi: „Ce se întâmplă cu organismele noastre naționale și înainte de toate cu Consiliul Național?“ Aș dori să-mi rezum punctul de vedere: Consiliul Național trebuie supus unei încercări de confruntare a puterii sale după care se va constata dacă se poate sau nu colabora cu acesta. Nu este exclus ca această confruntare să aibă loc în cadrul ședinței din 13 mai. Un criteriu de evaluare îl constituie noile alegeri din Țara Bârsei și restabilirea ordinii ca o consecință a acestora. Aceasta va fi dovada. Dacă încercarea va eșua, Consiliul Național nu mai poate fi considerat capabil pentru continuarea activității și va trebui să ne obișnuim cu ideea organizării de noi alegeri. Dacă, în schimb, rezultatul va fi pozitiv, ne vom continua activitatea în sens constructiv. În primul caz avem nevoie de o organizație care să formeze mobilul în lupta electorală, iar pentru ultima variantă de un instrument educativ despre care am vorbit mai sus.

Atât într-un caz cât și în celălalt este premeditată supoziția, că Partidul Național German trebuie să îndeplinească rolul acestei organizații, care astăzi nu se identifică cu Mișcarea de Reînnoire. Dar existența unei singure organizații este de dorit, care

ce-i drept, ar trebui să dispună de elasticitatea necesară pentru a prezenta corect, atât pe plan intern cât şi extern, diferenţele existente în planul de sarcini de la o regiune la alta şi caracterul specific regional.

După opinia mea, rezultă din cele prezentate următoarele linii directoare pentru o eventuală constituire a partidului în Transilvania:

1. Înainte de înfiinţarea partidului trebuie clarificat dacă Partidul Naţional German din România n-ar trebui să se identifice cu mişcarea noastră, deoarece este de presupus că ceilalţi camarazi din restul ţinuturilor au şi făcut-o.

2. Constituirea partidului trebuie amânată până la confruntarea puterii politice a Consiliului Naţional.

3. Acesta trebuie să dispună – pentru a păstra unitatea mişcării în Transilvania – de consimţământul ştaffului subşefilor din Transilvania şi de asentimentul camarazilor ce deţin funcţii de conducere în organismele noastre naţionale. Ori aderăm cu toţii la acesta, ori rămânem cu toţii în afara lui.

Faţă de consideraţiile înfăţişate s-ar putea obiecta faptul că tărăgănăm soarta mişcării. Chiar dacă nu dorim o organizaţie, chestiunea nu este aşa de arzătoare, încât ezitarea să atârne greu în balanţă. Personal consider, că această reţinere este impusă de simţul răspunderii faţă de soarta întregii mişcări. Căci în afara celor trei puncte orientative amintite anterior, situaţia generală şi circumstanţele deosebite care au dus la constituirea Partidului Naţional German în Banat ne obligă la o serie de şovăiri şi la respectarea unor condiţii de principiu, pe care le voi expune în continuare. Acestea trebuiesc lămurite între noi cu toată conştiinciozitatea.

1. Gruparea aflată în jurul lui Beller a fost aşezată din motive tactice la conducerea partidului din Banat. Acest procedeu îşi poate păstra valabilitatea, atâta timp cât partidul are un caracter regional. Din clipa în care acesta va deveni un partid extins care să-i cuprindă pe germanii din toată ţara, se ridică problema vechiului nostru Führer. El nu poate deveni un partid naţional, care să cuprindă toate forţele active din mişcare, decât sub conducerea unei preşedinţii. Dacă ultimul aspect este nerealizabil, fapt ce trebuie lămurit cu toată responsabilitatea la Bucureşti, atunci mă opun extinderii acestui partid pe întinderea întregii ţări. În acest caz sunt de preferat mai multe organizaţii sau uniuni regionale cu o conducere unică – invizibilă în exterior – pentru a evita un posibil joc ascuns şi relaţii disciplinare netransparente.

2. Atâta timp cât Partidul Naţional German din România îşi păstrează caracterul unui produs auxiliar al mişcării, lui Brandsch i se poate tolera calitatea de membru. Situaţia se schimbă dacă partidul va include în componenţa sa mişcarea. În acest caz, Brandsch trebuie să dispară din rolul pe care-l deţine astăzi. De fapt care este rolul acestuia în cadrul mişcării la ora actuală? Din cele cunoscute mie, serviciile făcute de către Brandsch partidului sunt fundamentale, astfel partidul este rezultatul relaţiilor sale cu oficialităţi ce deţin funcţii înalte, a garanţiilor oferite prin persoana sa. Prin urmare un rezultat al bunăvoinţei sale! Pentru mine este de neconceput ca prezenţa lui Brandsch în partid să-şi găsească motivaţia în serviciile făcute.

Compromisul moral este de aşa natură încât devine incompatibil cu spiritul mişcării noastre. Să ne reamintim faptele petrecute în urmă cu aproape doi ani. Dezacordul dintre Brandsch şi noi se datora faptului că aparţinea lojei masonice. Ca urmare şi-a îndreptat atacurile împotriva noastră şi după cum am aflat de la funcţionarii Siguranţei ne-a reclamat învinuindu-ne că suntem subvenţionaţi de

Germania. Apoi a publicat o broşură împotriva noastră care cuprinde insulte grave la adresa Mişcării Naţional-Socialiste de Ajutor Reciproc al Germanilor din România şi a naţional-socialismului în sine. Brandsch i-a denunţat pe camarazii Jikeli, Theil, Neugeboren şi Sonntag la instanţele judecătoreşti şi a refuzat să-şi retragă plîngerile (pe care numai o amnistie politică le putea anula) sau să depună plângere împotriva agresorilor săi la instanţele poporului nostru. După încheierea alegerilor noastre acesta şi-a reluat insultele la adresa Mişcării de Reînnoire a Germanilor din România şi a naţional-socialismului în cadrul primei şedinţe a comitetului cercual şi a publicat aceste jigniri, în presa românească de instigare. Apoi a dat o declaraţie, precizând că nu recunoaşte organizaţia noastră, pe motivul că aceasta se lasă condusă de o mişcare cu atitudine criminală faţă de popor, adică de Mişcarea Naţional Socialistă de Ajutor Reciproc a Germanilor din România. În baza celor două declaraţii a încercat – avem aproape certitudinea în acest sens – desfiinţarea Mişcării de Reînnoire a Germanilor din România şi a organizaţiei naţionale. După eşuarea acestei tentative, ca urmare a convenţiei electorale încheiate cu guvernul, a luat o altă direcţie încercând să explice, că ultima declaraţie a fost publicată cu un text eronat datorită unor neînţelegeri în timpul convorbirii telefonice, fără să facă referiri la cuprinsul real al textului.

În ciuda celor întâmplate trebuie să i se ierte greşeala, ca de altfel oricărui alt conaţional, dacă îşi recunoaşte, mărturiseşte şi regretă vina. Astfel poate fi primit, ca oricare altul dintre conaţionali, în comunitatea noastră fără rezervă şi reproşuri. În schimb se exclude o înfrăţire. Acest aspect nu poate fi luat în consideraţie de oamenii din vechea gardă. Rămâne deschisă întrebarea, dacă Hitler ar accepta intrarea lui Brüning, Thälmann sau Kutisker în Partidul Naţional Socialist al Muncitorilor Germani ca „simpli" soldaţi dacă ar obţine prin aceasta avantaje la Antantă? Îi va ierta fiindu-i conaţionali şi le va accepta colaborarea, în schimb, dacă vor recunoaşte, mărturisi şi regreta cu adevărat faptele lor, le va îngădui să poarte uniforma brună de gală.

Problema Brandsch trebuie văzută şi analizată din această perspectivă. Oare Brandsch a recunoscut, mărturisit şi regretat cu adevărat? Nu, dimpotrivă, el s-a exprimat tocmai în sens invers, adică Mişcarea de Reînnoire a Germanilor din România ar fi comis o gravă eroare şi că aceasta şi-ar fi schimbat orientarea. Declaraţia de părere de rău a lui Brandsch, publicată în „Extrapost" din 25 aprilie, este în aşa fel redactată, încât sensul ei poate fi interpretat în egală măsură şi invers faţă de cum ne-am fi aşteptat s-o citim. Din cuprinsul acesteia nu rezultă regretul lui Brandsch, ci faptul că, camarazii din Mişcarea de Reînnoire care au fraternizat cu el, au recunoscut, mărturisit şi regretat că Mişcarea de Reînnoire l-a persecutat pe Brandsch în mod nejustificat şi că aceştia s-au aşezat la rând în spatele lui.

Şi atunci, cum rămâne cu „simpla militărie" a lui Brandsch în Partidul Naţional German din România? Cel ce face partidului asemenea servicii precum Brandsch, este coloana de susţinere şi nu un simplu soldat. Persoana căreia i se încredinţează asemenea sarcini de reprezentare, încât mijloceşte audienţe ce conduc spre uşile miniştrilor, care intervine peste tot, acea persoană ţine degetul aşezat pe butonul de comandă!

Trebuie să recunoaştem că i-am îngăduit prea multe lui Brandsch. Căci, transformarea politică şi morală pe care astăzi o gireează în numele nostru, va fi reprezentată, dacă nu astăzi, atunci, mâine de către acesta. În acest caz nu ne rămâne

altă alternativă, decât, să ne debarasăm de el, sau să-i aducem onoruri. Ambele variante sunt de neconceput. Prima este lipsită de onoare şi indecentă, şi ar însemna că ne-am folosit de el într-un mod cinic. Cea de a doua variantă contravine concepţiei mişcării noastre.

Spiritul curat al mişcării noastre reclamă: să-l debarcăm pe Brandsch şi să facem încercarea, dacă partidul va rezista fără el. În această situaţie partidul va trebui să se bizuie pe sine însuşi, iar noi îl vom recunoaşte cu demnitate – dacă va reuşi – ca „mâner" al mişcării noastre.

Expunerile de mai sus au fost necesare, căci este inadmisibil ca probleme de asemenea importanţă să fie rezolvate şi definitiv stabilite de către un cerc foarte restrâns. Cercul consultanţilor trebuie lărgit în anumite circumstanţe pentru ca principiile ce stau la baza unei acţiuni să fie cunoscute şi voinţa unanimă să se consolideze. Conjunctura deosebită ne impune o schimbare.

Îi rog pe toţi camarazii să considere această scrisoare ca o contribuţie personală pentru discuţiile de clarificare ce se impun, la care boala mă împiedică să iau parte. Scrisoarea are un caracter confidenţial, adică este destinată cercului apropiat de prieteni. Adresez camarazilor rugămintea, ca răspunsul să fie trimis Führerului şi mie.

Scrisoarea este destinată următorilor: Fabritius, Jikeli, Gust, Hager, G. Prall, Bruckner, Städel, Hermann, Scheiner, Benesch, F. Bonfert, Forrek, Hedrich, Römer, Wolf Holztröger.

Sighişoara, 4 mai 1935

Sieg Heil
Alfred Pomarius

Domnului
Fritz Fabritius, căpitan în retragere
Sibiu

Führerul meu!

Întâlnindu-i astăzi pe camarazii Georg Linger şi Wilhelm Schuller aceştia mi-au spus că n-ar trebui să ne declarăm satisfăcuţi cu soluţia Herwart Scheiner, deoarece am fost susţinuţi numai de doi camarazi. Le-am răspuns: „Führerul nostru a luat ieri o hotărâre definitivă aşa că nu se mai pot efectua nici un fel de modificări – în altă ordine de idei, Führerul va transmite salutul său alături de precizările, că:

1. destinele politice din Transilvania rămân în mâinile Führerului;
2. deţine prerogative exclusive şi în chestiunile economiei transilvănene;
3. Herwart Scheiner răspunde de organizarea Partidului Naţional German din România.

Camarazii nu au împărtăşit această opinie, argumentând prin faptul că Scheiner a făcut ieri o impresie proastă; în replică le-am spus: „Vă aduc la cunoştinţă, că atâta timp cât nu aţi clarificat relaţia voastră cu Führerul să nu mai contaţi pe mine! Nu mai vreau să fiu părtaş la revoluţii!!" După aceste precizări i-am părăsit cu sentimentul că ieri seară aceştia trebuie să fi avut o discuţie aprinsă la Kainzel.

În cursul dimineţii de astăzi fratele meu Helmut a fost împreună cu camarazii din Bistriţa la Pomarius, personal nu am avut răgazul să trec pe acolo din cauza proble-

melor pe care le-am avut de rezolvat. Pomarius m-a vizitat abia în după-amiaza zilei de astăzi şia spus următoarele, legat de discuţiile purtate cu cei din Bistriţa:

„Aşa nu se mai poate continua, mi-am dat seama că soluţia Herwart Scheiner nu este agreată în cercuri largi din Transilvania, trebuie să ne unim şi personal nu mai tolerez dezbinarea camarazilor aici la Sighişoara!"

Răspunsul meu a fost următorul: „Führerul a luat ieri hotărârea definitivă; în ce mă priveşte nu există altă alternativă decât să mă supun! Deoarece se preconizează o schimbare, îţi declar ţie, Pomarius: că nu mă mai consider subordonat ţie, mă bucur de încrederea Füherului şi la rândul meu îi încredinţez fără rezerve încrederea mea deplină. De altfel am primit din partea Führerului mandatul ca să vă repet:

1. destinele politicii din Transilvania rămân în mâinile sale;
2. de asemenea cele economice, iar
3. Herwart Scheiner răspunde de organizarea Partidului Naţional din România".

În continuare i-am spus interlocutorului meu:

„Trebuie să constat că în pofida celor decise nu vă astâmpăraţi, aşa că mă simt obligat să-i aduc de îndată la cunoştinţă Führerului atitudinea voastră şi să-i cer izolarea celor din Sighişoara şi Bistriţa! Pomarius s-a ridicat şi mi-a adresat cuvintele: Am luat la cunoştinţă, nu mai avem ce ne spune!" Astfel am rupt relaţiile cu cumnatul meu după ce ieri am procedat la fel cu fratele meu Helmut, datorită cuvintelor nechibzuite rostite de el la adresa Führerului. Dacă n-aş avea certitudinea că în spatele fratelui meu, Helmut, se află prof. Holzträger şi dr. Michael Prall, nu i-aş ierta comportamentul lipsit de tact manifestat ieri faţă de Führerul nostru. Căci, fratele meu a împărtăşit până nu demult aproape aceeaşi părere cu mine atât legat de persoana lui Alfred Pomarius cât şi asupra necesităţii unei organizaţii severe şi hotărâte, de aceea reorientarea sa de ultimă oră trebuie pusă pe seama influenţelor pe care le-a resimţit. Pentru a-i scuza comportamentul subliniez că ultimele succese politice pe care le-a înregistrat în cercul Bistriţa i s-au urcat la cap şi consider atitudinea prof. Holztäger şi a dr. Michael Prall ca iresponsabile, deoarece nu încearcă să-l tempereze pe fratele meu.

Ca rezultă din această situaţie critică?

Sighişoara şi împrejurimile se află în mâinile lui Alfred Pomarius care este o personalitate puternică. Cercul Bistriţa este dominat de fratele meu Helmut. Din remarcile camarazilor am reţinut faptul că, dacă Herward Scheiner îşi va face apariţia în cercurile amintite va găsi numai uşi închise. Din experienţele şi trăirile mele ştiu prea bine, că acest lucru este valabil şi pentru cercurile Mediaş, Agnita, Reghin şi cine ştie poate şi în alte zone din Transilvania. Aşa că Herwart Scheiner va suporta o înfrângere în calitate de organizator al Partidului Naţional din România pe teritoriul Transilvaniei. Acest eşalon este împotriva persoanei lui Herwart Scheiner şi nu va ceda nici în viitor. De aceea consider că trebuie găsită urgent o soluţie legată de Herwart Scheiner. Am avut ieri impresia că medieşanul Karl Römer se află necondiţionat de partea Führerului nostru, dacă s-ar adeveri această presupunere, l-am putea folosi ca mijlocitor. Gândurile mele se îndreaptă şi spre dr. Gustav Prall, pe care Führerul nostru îl va întâlni curând, poate ne putem folosi de el în cercul Bistriţa pentru a împiedica orice încercare care ar putea dăuna presti-

giului Führerului nostru. Führerul meu, vă adresez rugămintea ca să interveniţi urgent în interesul prestigiului mişcării noastre, înainte ca să se producă un dezastru; la Sighişoara sunt probabil unica persoană care s-a alăturat necondiţionat Führerului nostru!

Cu salut german
dr. Albert Wolff

Anexa 10 24 mai 1935

Domnule dr. Albert Wolft
Sighişoara

Stimate camarad!

Îţi mulţumesc pentru scrisoarea ta. Cererea lui Julius Schwartz este în mâinile mele.

Te rog să le comunici tuturor că cine se împotriveşte lui Scheiner este şi împotriva mea.

Ultimele două zile petrecute în Ţara Bârsei m-au convins că tocmai cercul condus de Scheiner este organizaţia cea mai disciplinată care realizează în adevăratul sens o muncă constructivă. Cei ce se împotrivesc lui Scheiner nu pot dovedi ceva similar în activitatea proprie indiferent de domeniu. Cine este împotriva lui Scheiner este şi împotriva mea şi va trebui să suporte consecinţele. Asupra acestui aspect trebuie să mediteze fiecare. Mai întâi să i se dea lui Scheiner posibilitatea să ofere dovada că nu este capabil să-şi îndeplinească sarcina şi apoi să fie judecat. Deocamdată îmi menţin punctul de vedere că mişcarea se va impune în pofida actelor de sabotaj. Hotărârea mea rămâne definitivă şi nu mai tolerez aţâţări împotriva persoanei mele. Partidul Naţional German din România îşi poate desfăşura activitatea şi fără Transilvania. Pentru informaţiile date îţi mulţumesc.

Cu salutări cordiale
Fabritius

Anexa 11 Sighişoara, 27 mai 1935

Dragă Fritz!

Instrucţiunile pe care mi le-ai dat referitoare la Consiliul Naţional vizau grabnica să convocare pentru a lua în dezbatere problema Braşovului şi a Universităţii Săseşti. Alături de acestea, urmau să se menţină pe ordinea de zi celelalte chestiuni, adică, statutul Instanţei de arbitraj şi vecinătăţile. Cu Karres ai vorbit personal şi ai fost de acord ca să conducă lucrările şedinţei. Ziua următoare am aflat de la camarazii bistriţeni că intenţionaţi susţinerea lui Wolff pentru funcţia de preşedinte. Personal sprijin această propunere deoarece Wolff a dat dovadă de energie, hărnicie şi spirit organizatoric. Aş fi vrut unele precizări din partea ta, motiv pentru care te-am rugat să mă cauţi la întorcerea ta de la Codlea. Problema trebuie inclusă pe ordinea de zi. Neprimind nici o ştire de la tine am stabilit împreună cu Karres ordinea de zi pentru şedinţa Consiliului Naţional fixată pentru ziua de 7 iunie. La punctul 1 se va comunica demisia preşedintelui. Problema Universităţii Săseşti va fi dezbătută mai întâi în cadrul comitetului de conducere, care va comunica în plen informaţiile pe care le consideră importante. Dacă se intenţionează alegerea noului preşedinte,

atunci, acest lucru trebuie solicitat de 6 membri ai Consiliului Național cu 24 de ore înaintea ședinței pentru a fi cuprinsă pe ordinea de zi. Personal nu împărtășesc ideea că președinția trebuie încredințată unui reprezentant al partidului, dar mă încred în voi căci puteți aprecia mai bine evoluția actuală a lucrurilor.

Deoarece am aflat, că ți s-a trimis o plângere împotriva noastră, am fost rugat de camarazi să-ți aduc la cunoștință, că în conjunctura actuală când mișcarea a ajuns în ultimul stadiu al luptei politice, suntem alături de tine mai mult ca înainte, chiar dacă nu din convingere, ci din imperativul de a păstra mișcarea prin disciplina noastră. Acest lucru ne-a fost clar încă de duminica trecută. Herwart Scheiner a fost ieri la noi, astfel am avut posibilitatea discutării anumitor lucruri.

Salutări cordiale,
Fred Pomarius

Anexa 12 Sibiu, 3 iunie 1935

Fritz Fabritius, căpitan în retragere

Pe durata absenței mele îl numesc pe camaradul Waldemer Gust locțiitor și va răspunde pentru toate chestiunile privind mișcarea.

Fritz Fabritius

Anexa 13 Sibiu, 3 iunie 1935

Către: Gust, Pomarius, Wolff-Bistrița

Dragă Römer!

Dacă adversarii noștri nu ne forțează mâna, amânați alegerea președintelui Consiliului Național până în iulie, când voi fi din nou acasă; pentru a evita spargerea gratuită a geamurilor. Dacă alegerea este inevitabilă, candidatul nostru este Wolff din Bistrița.

Salut de credință
Fabritius

Anexa 14 Sibiu, 3 iunie 1935

Către: Gust, Römer, Wolff-Bistrița

Dragă Pomarius!

Dacă nu vom fi constrânși, amânați alegerea președintelui pentru Consiliul Național până în luna iulie. Doresc să fiu prezent „pentru orice eventualitate". Dacă adversarul forțează alegerile, susțineți-l pe Wolff. Consultă-te cu Gust și Wolff.

Salut de credință
Fabritius

Anexa 15 Sibiu, 3 iunie 1935

Către: Gust, Pomarius, Römer

Dragă camarad!

Circumstanțele urgente mă obligă să amân alegerea președintelui pentru Consiliul Național, până revin din Reich. L-am înștiințat și pe Gust că ești candidatul nostru dacă adversarii solicită alegeri. Amănunte verbal.

Salut de credință
Fabritius

Anexa 16

1. Fracţiunea hotărăşte prin majoritatea ei iar fiecare membru se consideră ca atare angajat.

2. Fracţiunea decide că reprezentanţii din Vechiul Regat nu sunt recunoscuţi, nefiind aleşi.

3. Fabritius declară că va accepta alegerea sa provizorie în funcţia de preşedinte, până la încheierea alegerilor Consiliului Naţional în toate ţinuturile – dacă se vor alege doi camarazi în funcţiile de locţiitor. Aceştia să fie propuşi de majoritatea fracţiunii. Cei doi locţiitori formează împreună cu juristul conducerea care poartă răspunderea exclusivă.

4. Modificarea statutelor se va face în cadrul unei adunări generale convocate după alegerea preşedintelui în sensul celor prevăzute la punctul 3 şi la iniţiativa Consiliului Naţional din Bucovina şi Basarabia. Punctul 11, aliniat 4 anulat; punctul 13 „Doi locţiitori ai preşedintelui"; textul final din punctul 14 b: Conducerea Uniunii Germanilor din România este formată din doi locţiitori ai preşedintelui şi juristul (conducătorul Oficiului de muncă), acestora le revine întreaga responsabilitate.

5. Conducerea alegerilor nu va fi încredinţată dr. Muth ci unuia dintre seniori ales în acest scop.

6. Voturile sunt deschise şi nominale.

Pentru autenticitate
Dr. Alfred Bonfert

Anexa 17 București, 29 iunie 1935

Ne întâlnim la Pomarius în ziua de 4 iulie orele 10.

Pentru clarificarea definitivă a situaţiei din interiorul mişcării noastre îi rog pe camarazi să vină joi, 4 iulie 1935 la Pomarius/Sighişoara pentru o discuţie urgentă. Aceasta va începe la ora 10. Cel căruia îi este sfântă cauza mişcării noastre este alături de Führer şi participă la această întâlnire

Fabritius

Rog să transmiteţi această invitaţie şi altor cmarazi şi să veniţi în număr cât mai mare la Sighişoara.

Dr. Wolff

Anexa 18

Conaţionali!

Subsemnaţii membri ai diferitelor organisme naţionale din Transilvania am luat la cunoştinţă alegerea lui Fritz Fabritius în funcţia de preşedinte al Uniunii Germanilor din România şi declarăm în numele camarazilor, că suntem alături de preşedintele şi Führerul nostru cu credinţă nestrămutată şi îl vom urma necondiţionat în realizarea scopului său de a-i cuprinde pe toţi germanii din patria noastră România în Comunitatea Germanilor din România.

Condamnăm şi respingem încercarea lui Waldemar Gust, Herwart Scheiner şi Franz Minnich de a smulge conducerea Uniunii în mâinile lor prin îndepărtarea actualului preşedinte.

Ne exprimăm recunoştinţa preşedintelui pentru hotărârea cu care a respins această tentativă de uzurpare şi pentru ruperea definitivă a relaţiilor cu numiţii.

Îl rugăm pe Führer să-şi ducă la bun sfârşit cele propuse pentru crearea Comunităţii Germanilor din România prin frângerea brutală a oricărei rezistenţe opusă de acei conaţionali care s-au lăsat păcăliţi.

Sighişoara, 4 iulie 1935.

Dr. Helmut Wolff
Hans Barthmes, Mediaş
Dr. Eckhardt, Mediaş
Harald Krasser, Sebeş-Alba
Dr. Erhard Markus, Sibiu
Dr. Walter Scheiner, Cisnădie
Wilhelm Simonis, Mediaş
Alfred von Hannenheim, Sibiu
Peter Bonfert, Aghita
Fritz Rheindt, Sibiu
Sam. Karres, jun. Mediaş
Ing. G. Roth, Mediaş
Karl Roth, Mediaş
Dr. Fr. Schuller, Mediaş
Fritz Hammrich, Mediaş
Dr. Erwin Klein, Bistriţa
Alvyl Capedius, Sighişoara
Martin Bruckner, Zagăr
Mart. Hallesch, Zagăr
Albert Klein, jun., Sibiu
M. Hartmann, Sighişoara
Georg Lingner, Sighişoara
Dr. Gottfr. Kirtscher, Aghita
Karl Ludwig, Bistriţa
Dr. Michael Prall, Bistriţa
Emil Neugeboren, Sibiu
Fritz Holzträger, Bistriţa
Dr. Albert Wolff, Sighişoara
Dr. Hans Hedrich, Mediaş
Michael Ehrlich, Şaeş
Wilhelm Schuller, Sighişoara
Michael Fredel, Sighişoara
Dr. Jul. Waed, Sighişoara
Gustav Prall, Sibiu
M. Rottmann, Moşna
Möller, Sibiu
Walter Albert, Bistriţa
Dr. G. Göckler, Biertan
A. Eisenburger, Şoarş
Dr. A. Albert, Metiş
A. Csallner, Şura-Mică
Valentin Andree, Sibiu
Sepp Lederer, Sibiu
Viktor Gerzabeck, Dumbrăveni
Dr. W. Bruckner, Sibiu
Dr. Otto Fritz Jikeli, Sibiu
Dr. Wilh. Hager, Sibiu
Alfred Pomarius, Sighişoara
Dr. H. Bock, Dumbrăveni
Viktor Loydl, Dumbrăveni
Martin Renges, Sibiu
Dr. Gustay Forek, Sebeş-Alba

Anexa 19

Declaraţie

Am aflat că există intenţia de a constitui la Braşov pe data de 14 ale lunii Secţiunea Transilvania pentru Partidul Naţional German. Consider că este de datoria mea să declar, că această încercare este dăunătoare în circumstanţele actuale şi socotesc că primejduieşte situaţia noastră în Transilvania, motiv pentru care o consider potrivnică poporului nostru.

Fabritius

Anexa 20

La întrebarea mea, ce are de gând Führerul Fabritius cu dr. Gust şi dacă îl declară dintr-o dată un element negativ, Führerul mi-a mărturisit în prezenţa camaradului Zierhofer Franz, advocat la Rădăuţi, printre altele, că a primit instrucţiuni din Reich, să-l îndepărteze pe dr. Gust şi să manifeste prudenţă faţă de acesta. Instrucţiunea a primit-o în urmă cu o jumătate de an.

30 iulie 1935 Rotter

53

1935 septembrie 10, Sibiu

Sehr geehrter Herr Vorsitzer!

Ich teile Ihnen mit, daß ich, nachdem der Rittmeister Fabritius von seiner Fahrt durch Bessarabien zurück gekehrt ist ihn sofort von seiner Wahl in die Leitung der deutschen Volksgruppen in Europa verständigt habe.

Herr Rittmeister Fabritius hat mich beauftragt, Ihnen mitzuteilen, daß er die Wahl mit Dank annimmt und bereit ist, entweder selbst oder durch einen Vertreter an den Sitzungen der Leitung des Verbandes teilzunehmen.

Sollte es aber zu der in Gablons besporchenen Deputation kommen, so bittet er Sie, ihn in die Deputation nicht hineinzuwählen.

Mit deutschem Gruß Ihr ergebener

Dr, Hellmut Wolff

Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond Comunitatea Germanilor din România, A1. nr. 16, f. 15.

Traducere

Mult simate Domnule Președinte![1]

Prin prezenta vă înștiințez că i-am comunicat căpitanului de cavalerie Fabritius – după ce a revenit din Basarabia – că a fost ales în consiliul de conducere al < Uniunii > grupurilor etnice germane din Europa.[2]

Domnul căpitan de cavalerie Fabritius m-a însărcinat să vă transmit că acceptă cu mulțumiri alegerea sa și va participa, personal, sau printr-un repreznțant la ședințele consiliului de conducere al Uniunii.

Dacă se intenționează alegerea unei delegații în sensul celor discutate la Gablons, vă adresez rugămintea să nu fie ales membru al acesteia.

Cu salut german al dumneavoastră devotat, dr. Helmut Wolff

54

1935 octombrie 22, Sibiu

AUSZÜGE

Das Volksprogramm der Deutschen in Rumänien

Die am 22. Oktober 1935 in Hermannstadt tagende Hauptversammlung des Verbandes der Deutschen im Könireich Rumänien spricht beschlußmäßig aus, daß für die Arbeit innerhalb unserer Volksgemeinschaft und unserer Stellung nach außen folgende Bestimmungen zu gelten haben.

---

[1] Max Richter.

[2] Verband deutscher Volksgruppen in Europa" cuprinde 10 țări. La 23 noiembrie 1936 (Karloyy Vary) a fost ales în funcția de președinte sudetul, dr. h. c. Konrad Henlein, iar Fritz Fabritius reales ca membru în consiliul de conducere.

I. Die Grundlagen

1. Die Deutschen der ganzen Welt bilden ein einziges Volk, dessen Teil wir sind.

In Verbandenheit mit dem Boden der Heimat bekennen wir uns zur Schicksalsgemeinschaft mit dem rumänischen Volk und stellen dem Staate unsere Kraft und unsere Treue zur Verfügung.

3. Wir sprechen aus, daß der Staat seine Bestimmung nur dann ehrlich erfüllen kann, wenn er die in ihm zusammengefaßten bodenständigen und Volksgruppen mit der gleichen Liebe schützt und fördert.

4. Die Gesamtheit aller Deutschen in Rumänien bildet eine politische Einheit mit natürlichen und vertragsmäßigen Rechten und Pflichten.

5. Unser Ziel und unser Maß ist die Erneuerung unseres Volkes.

6. Es hat jeder mit Einsatz der Person und des Vermögens sich der Gemeinschaft unterzuordnen, der er alles verdankt, was sein Dasein als Deutscher lebenswert macht.

7. Für die Volksführung ist das Ziel nach innen die Schaffung einer alle Deutschen des Landes umfassenden wahren Volksgemeinschaft, die keine Siedlungsgrenzen kennt, die in jedem Volksgenossen den Bruder gleichen Blutes sieht und auf Kameradschaftlichkeit, gegenseitiger Hilfe und Reinerhaltung deutscher Wesensart aufgebaut ist.

8. Nach außen hat die Volksführung den Lebensraum zu sichern und vertrauensvolle Beziehungen von Volk zu Volk zu schaffen.

II. Die Sicherstellung der Arbeitsfähigkeit

9. Für jeden Volksgenossen besteht die Pflicht zur Betragsleistung und zu unentgeltlicher Arbeit für die Gemeinschaft. Wer einen ihm gemäßen Arbeitsauftrag ohne zureichenden Grund ablehnt oder verfälscht durchführt, verliert seine völkischen Ehrenstellen und die Wählbarkeit bis zu 5 Jahren, worüber der Gau=oder der Landesobmann entscheidet. Es besteht das Recht der Berufung (Punkt 47). Wer die Beitragsleistung verweigert, verliert das Recht, im bürgerlichen Leben als Deutscher gewertet zu werden.

10. Wie jeder Einzelne unterstehen auch alle Einrichtungen, Vereine und Unternehmungen, mit Ausnahme der Kirchen, der Volksführung. Es können ihnen Aufträge, die ihnen gemäß sind, erteilt werden. Hiezu ist eine einzige Stelle berechtigt (Punkt 39 und 40). Es kann an den Landesobmann berufen werden. Die Pflicht der Beitragsleistung erstreckt sich auch auf die Unternehmungen. Wird ein Auftrag nicht durchgeführt, so wendet sich die Volksführung an die Mitglieder der Gemeinschaft selber oder führt entsprechende Maßnahmen durch.

11. Jeder Einzelne und jede Gruppe hat die Pflicht, die rechtmäßig beschlossene Aufbauarbeit der Volksorganisation zu fördern, auch wenn sie die Beschlußfassung selber bekämpft hat. Sie haben die völkische Pflicht, die Grenzen des innenvölkischen Kampfes so zu ziehen, daß daraus niemals eine Schwächung des Gefolgschaftwillens oder der Außenfront, oder eine Abnahme der Freude an unseren Einrichtungen erwachsen kann.

Nach rechtskräftig zustandegekommenen Beschlüssen, neuen Satzungen oder Anordnungen hat jede Kritik oder abträgliche Haltung innerhalb der für die

Durchführung oder Auswirkung vorgesehenen Zeit aufzuhören. Eine Kritik während dieser Zeit gilt als beabsichtigte Untergrabung des Durchführungswillens der Volksgenossen und als feindlicher Angriff auf die Lebenskraft der Gemeinschaft. Wärend dieser Zeit ist bloß die Erhebung von Einwänden durch Einzelpersonen von den höheren Stellen der Volksorganisation statthaft.

Ebenso ist es untersagt, von der Volksorganisation eingeleitete Aktionen durch gleichgerichtete oder entgegengesetzt gerichtete Aktionen zu beeinträchtigen.

12. Die deutschen Zeitungen sind in ihrer gesamten Haltung der Volksdisziplin unterworfen und haben die völkischen Belange in jeder hinsicht zu wahren. Sie haben amtliche Ausführungen, Nachrichten oder Berichtigungen an der ihnen von der Volksführung aufgetragenen Stelle zu bringen. Es ist ihnen untersagt, Einzelordnungen im Abwehrkampf der deutschen Volksguppe und Angelegenheiten des Nachbarschaftswesens und des berufsständischen Aufbaues, die Gegenstand immer wiederkehrenden Tagesstreites nicht bilden dürfen, ohne amtlichen Auftrag zu behandeln. Sie haben unsittliche oder die Belange unseres Volkes schädigende Geschäftsanpreisungen abzulehnen.

Die Presse ist durch die Volksführung anzuleiten, nötigenfalls zu verwaren oder von Amts wegen vor das Schiedsgericht zu stellen. Wo eine unfügsame Presse besteht, hat die Volksorganisation eine einfügsame ins Leben zu rufen und für ihre Verbreitung und ihren Bestand zu sorgen.

III. **Aufträge für die Arbeit nach innen**

13. Wie Familiensinn nützlich, dagegen Familienselbstsucht schädlich ist, so hat die Volksführung eingensüchtige Bestrebungen der einzelnen Siedlungsgebiete rücksichtslos zu brechen, dagegen die Verwurzelung mit dem Boden durch Pflege der geschichtlichen Überlieferung überall zu fördern. Überlieferung aber soll nicht gepflegt werden wie Schaustücke eines Museums, sondern als wertvollstes Rüstzeug zum Einsatz für die Zukunft. Die Beeinflussung und dauernde Erziehung aller Volksgenossen zu wahrer Volksgemeinschaft und Bodenverbundenheit ist eine Hauptaufgabe der Volksführung.

14. Die Berufsstände aller Siedlungen sind zu gemeinsamer Arbeit zusammenzufassen. In einzelnen Siedlungen zu gering vertretene Berufsstände sind durch Austausch und Heranbildung von Nachwuchs zu ergänzen.

15. In allen Siedlungen ist das deutsche Schulwesen auszubauen. Wo dies derzeit unmöglich ist, hat für Unterbringung von Schülern in anderen Siedlungen gesorgt zu werden.

16. Das unpolitische Nachbarschaftswesen ist mit allen seinen Gemütswerten in sämtlichen Siedlungen einzubürgen.

17. Durch entsprechende Aufträge an die örtliche Volksführung soll stellenweise eine Ergänzung des Vereinswesens und überall eine Belebung seines kulturellen Aufgabenkreises vorgenommen werden.

18. Die Familie hat geehrt und gefördert zu werden. Gesunden und völkisch wie sittlich einwandfreien Eltern zahlreicher Kinder sollen im Gemeindeleben Ehrungen zuteil werden. In wirtschaftlicher Hinsicht hat die Förderung der Familie durch Ehrengaben bei hoher Geburtszahl und durch Bevorzugung und Besserstellung jeglicher

Art soweit zu gehen, als die Grenzen der Durchführbarkeit und die Vermeidung anderer Schäden es erlauben. Das Eingehen von Mischehen wird abgelehnt.

19. Das Bauerntum ist mit dem Bewußtsein seines besonderen Wertes für deutsches Volkstum und seiner besonderen Aufgaben zu erfüllen. Alle anderen Stände sind davon zu überzeugen, daß unser Schicksal vor allem von dem Bestande eines hochwertigen und bodenverwurzelten Bauerntums abhängt. Die gegenseitige Hilfe, die überall zu organisieren ist, hat besonders auf die Bedürfnisse des Bauerntums Rücksicht zu nehmen. Die berufliche Ausbildung der Bauern ist von der seelischen Formung untrennbar und hat in allen Siedlungsgebieten gesteigert zu werden.

20. Der Arbeiterstand ist uns zum Sinnbild des Leistungswillens und der seelichen Haltung des ganzen deutschen Volkes geworden. Wir haben heute die letzte Schranke fallen zu lassen und bewußt und stolz nichts als Arbeiter der verschiedenen Schaffensgebiete zu sein, Arbeiter der Faust und des Kopfes. Die Unternehmer haben sich als Gefolgschaftsführer der ihnen anvertrauten und zur Gefolgschaftstreue verpflichteten Arbeiter zu fühlen und zu verhalten. Führer und Gefolgschaft sollen zusammengefaßt und Einrichtungen geschaffen werden, die den Arbeitern jeder Art Selbstbewußtsein und Rücksicht in Not und Alter verleihen.

21. Der Handwerkerstand ist zu deutscher Handwerksüberlieferung zurückzuführen, die nach Anpassung an die Aufgaben der Gegenwart eine Gewähr für inneren Zusammenhalt, gegenseitige Hilfe, Berufsehre, Berufstüchtigkeit und Landesgeltung ist.

22. In Zusammenarbeit mit dem Kaufmannsstand soll der Weg vom heimischen Erzeuger zum heimischen Verbraucher geebnet werden. Das Genossenschaftswesen ist dabei mit in Anspruch zu nehmen und weitgehend auszubauen.

23. Dem Stande der Akademiker kommt neben der Aufgabe, nützliche und unentbehrliche Facharbeit zu leisten, die bedeutungsvolle Aufgabe zu, durch sein Verhalten Entscheidendes zur Überwindung der sozialen Vorurteile beizutragen. Es wird von den Akademikern verlangt, daß sie sich Schulter an Schulter mit Volksgenossen aller Schichten mitten hineinstellen in die völkische Kleinarbeit, die durch die Selbstlosigkeit, die in ihr zu Tage tritt, am besten geeignet ist, gegenseitiges Vertrauen und gegensetige Wertschätzung zu schaffen und die Brücke zwischen den Ständen zu bilden.

24. Die Volksführung hat planmäßig durchzusetzen, daß für unsere Geldanstalten zum Ausgangspunkt alles wirtschaftlichen Denkens wieder der Nutzen und der Bedarf der Volksgemeinschaft werde. Sie ist mit verantwortlich, wenn Mißtrauen ehrlichen Volksdienst der Geldanstalten hemmt oder vorhandenes Vertrauen ausgebeutet wird.

25. Die Erziehung der Jugend hat zum Ziele, einsatzbereite, idealgesinnte und völkisch bewußte deutsche Menschen heranzubilden. Der Arbeitsdienst als ein Kernstück der Jugenderziehung und als glänzendes und aufrüttelndes Beispiel für die gesamte Volksgemeinschaft ist verpflichtend für alle der Schule entwachsenen Jugendlichen. Die Erfüllung der Arbeitsdienstpflicht ist für die im Jahre 1920 und später Geborenen Voraussetzung der Wählbarkeit in völkische Körperschaften. Die Jugend ist von Parteieinflüssen freizuhalten.

26. Die Kirchen, die sich restlos für unser Volk einsetzen und den völkischen Aufgabenkreis fördern, sind bei der Erfüllung ihrer Aufgaben zu unterstützen und zu schützen. Bestrebungen der Kirchen, die sich gegen die Lebensnotwendigkeiten unseres Volkes auswirken, und die Vernachlässigung völkischer Pflichten sind auf das schärfste zu bekämpfen. Die gegenseitige konfessionelle Verhetzung der Volksgenossen ist als Verbrechen zu brandmarken. Politische Parteigruppierungen mit konfessionellen Hintergrund sind unstatthaft. Ihre Bekämpfung mit Mitteln der Volksorganisation gilt nicht als Verletzung der Überparteilichkeit.

27. Körperliche Leistungen und Erziehung hiezu sind der geistigen Erziehung an Bedeutung gleichzusetzen und sind daher für jeden Volksgenossen eine sittliche Pflicht. Die körperliche Gemeinschaftsleistung und die Freude am gesunden Leib hat durch die Volksführung weitgehend gefördert und gesteigert zu werden. Ebenso ist die Vorsorge für die Gesundheit des Einzelnen und den rassischen Wert der Gesamtheit zu organisieren.

28. Für wehrlose Volksgenossen sowie für volkswichtige Fälle ist ein Rechtsschutz einzurichten. Für Streitigkeiten und Vergehen gegen die Bestimmungen des Volksprogrammes sind innerhalb der durch die staatlichen Gesetze gezogenen Grenzen Schiedsgerichte und Disziplinagerichte aufzustellen.

29. Die Volksorganisation hat schließlich überall nach dem Rechten zu sehen. Sie kann sich auf allen Lebensgebieten Aufgaben zu eigen machen und sie dadurch zu einer allgemeinen un unantastbaren Volkssache erheben.

IV. **Aufträge für die Arbeit nach außen**

30. Zu den wichtigsten Aufgaben der Volksführung nach außen gehört die Schaffung eines vertrauensvollen Verhältnisses zwischen dem rumänischen Volk und uns. Das rumänische Volk soll in seiner Gesamtheit davon überzeugt werden, daß wir das gleiche Interesse an dem Schicksal unseres Vaterlandes haben, daß verschiedenes Volkstum nicht geschaffen wurde, um einander unabwendbar zu hassen und dadurch die Staatskraft notwendigerweise zu schwächen, sondern um die Gesamtleistung zu steigern. Aus dieser Erkenntnis muß dem rumänischen Volk die Bereitschaft erwachsen, aus eigenen Stücken uns als Volksguppe die gleichen Rechte auf Volksgut und Ehre zuzubilligen, die es für sich selbst als Volk in Anspruch nimmt und die es in Zeiten, als Teile von ihm das Los einer vereinzelten Volksguppe zu tragen hatten, für sich beansprucht hat.

31. Die uns in den Karlsburger Beschlüssen, feierlichen Regierungserklärungen und königlichen Dekreten, auf Grund deren unser freiwilliger Anschluß erfolgte, weiterhin in den Friedensverträgen und der Verfassung niedergelegten Rechte sehen wir für das rumänische Volk als bindend an; ihre Verteidigung ist für uns eine Angelegenheit der Pflicht und der Ehre.

32. Wir sehen es als unser natürliches und unveräußerliches Recht an, uns zur Erfüllung unserer besonderen kulturellen, völkischen und wirtschaftlichen Aufgaben frei zu organisieren und von unseren Volksgenossen Volksbeiträge einzuheben. Wir stehen zu unserem verbrieften Recht, Schulen jeder Art frei zu errichten. Zur Ehaltung unserer Schulen und Kirchen und unserer sozialen Einrichtungen erheben wir den ebenso verbrieften Anspruch auf den unserer

Steuerleistung entsprechenden Betrag aus den im öffentlichen Haushalt für gleichartige Zwecke verwendeten Ausgaben.

Wir erheben Anspruch auf freien Gebrauch unserer Muttersprache auf allen Stufen der Verwaltung und Rechtsprechung und pflichtgemäße Verwendung der deutschen Ortsnamen in deutschen amtlichen Schriftstücken, ebenso auf eigenen freien Gebrauch unserer Ortsnamen und Abzeichen und freie Bahn für die Söne unserer Volksgruppe in den Dienststellen des Staates.

Die Rechtlichkeit verlangt weiterhin, daß wirtschaftliche Schädigungen, die uns nach unserem freiwilligen Anschluß aus dem Grunde zugefügt wurden, weil wir Deutsche sind, wieder gut gemacht werden.

Wir verlangen schließlich in allen Pflichten des Wehrdienstes Gleichsetzung der deutschen Bevälkerung mit den Blutsrumänen.

33. Wir treten ein für die Schaffung eines gesunden Bauernstandes als der festesten Grundlage unseres Staates und für die Einführung des Freibauerntums; für den weitgehenden Schutz des ehrlichen und leistungswilligen Handels und Gewerbes gegen die heute üblichen umlauteren Methoden der Anpreisung, der Preisgestaltung und gesamten Geschäftsführung; für den Schutz des Arbeiters gegen Ausbeutung; für Förderung des Spartriebes, aber Verhinderung jeglicher kapitalistischen Ausnützung; für die Befreiung von Korruption und Mißachtung der Gesetze; für wirksamen Schutz vor gegenseitiger Verhetzung der Bevölkerung durch entstellende Berichterstattung in den Blättern; für eine weitgehende Verbesserung des Gerichtswesens sowie für jede Maßnahne, die zur Gesundung unseres Staates und seiner Völker beiträgt.

V. Die Volksorganisation

34. Zur Durchführung unserer völkischen Arbeitsziele ist das Deutschtum des Landes in der „Volksgemeinschaft der Deutschen in Rumänien“ (Partidul German) zusammengeschlossen.

Mitglied ist ohne Unterschied des Geschlechtes jeder Deutsche des Landes, der auf dem Boden des Volksprogrammes steht, sich durch sein Verhalten nicht selber ausschließt oder durch die Volksorganisation nicht ausdrücklich ausgeschlossen wird. Mit der Mitgliedschaft in der Volksgemeinschaft unvereinbar ist die Mitgliedschaft in einer nichtdeutschen politischen Partei. Die Eingehung volksschädlicher internationaler Bindungen (Freimaurerei, Marxismus usw.) oder die öffentliche Vertretung einer Weltanschauung, die den Grundlagen dieses Volksprogrammes widerspricht (z.B. Marxismus) zieht den Verlust aller völkischen Ehrenrechte nach sich.

Mit der Mitgliedschaft in der Volksgemeinschaft ist verpflichtend verbunden die Anerkennung und Befolgung des Volksprogrammes und der Weisungen der Volksorganisation; die Bereitschaft zur Mitarbeit und zur Entrichtung der vorgeschriebenen Beiträge für Volksorganisation, Schule und Kirche; die deutsche Erziehung der Nachkommen und ein Verhalten in allen Lebenslagen, das deutschem Geist entspricht. Eine gröbliche Verletzung dieser völkischen Pflichten führt zum Ausschluß aus der Volksgemeinschaft.

35. Die Volksgemeinschaft der Deutschen in Rumänien umfaßt die Gaugebiete: Altreich, Banat, Bessarabien, Buchenland, Dobrudscha, Sathmar und Siebenbürgen.

Die Gaue sind in Kreise eingeteilt, die die ihnen zugeteilten Orte umfassen (Punkt 44).

36. Der oberste Vertretungskörper der Volksgemeinschaft ist der „Volksrat der Deutschen in Rumänien". Er stellt die zentrale Autorität der Deutschen in Rumänien dar.

....

37. In den Wirkungskreis des Volksrates gehören:

a) die Festsetzung des Volksprogrammes der Deutschen in Rumänien, einschließlich der Satzungen über den Aufbau der Volksorganisation;

b) die Wahl des Landesobmannes der Deutschen in Rumänien;

c) Stellungnahme und Beschlußfassung in allen wichtigen Volksfragen;

d) Beschlußfassung über die Beschaffung und Verwendung der zur Geschäftsführung nötigen Geldmittel, unter Berücksichtigung der Volkszahl und der wirtschaflichen Kraft der Gaue;

e) die Ausschließung von Volksgenossen aus der Volksgemeinschaft nach erbrachter schiedsgerichtlicher Entscheidung.

38. Der Landesobmann hat einerseits die Aufgabe, das Schicksal des Deutschtums in Rumänien leitend zu beeinflussen, andererseits ist er das Durchführungsorgan des Volksrates. Er vertritt die Volksgemeinschaft nach außen. Er ist der Vorsitzende des Volksrates, seines Vollzugsausschusses (Punkt 41) und des „Volkstages der Deutschen in Rumänien" (Punkt 42). Er sorgt für die Durchführung des Volksprogrammes und der Beschlüsse des Volksrates und seines Vollzugsausschusses.

....

39. Der Landesobmann ernennt auf unbestimmte Zeit und ruft ab die folgenden Gehilfen:

a) fallweise aus den Mitgliedern des Volksrates seinen Stellvertreter;

b) den Leiter der Geschäftsstelle, der gleichzeitig der Schriftführer des Volksrates ist;

c) den Zahlmeister, der die Geldgebarung der ganzen Volksorganisation überprüft oder überprüfen läßt und die Art der Rechnungslegung vorschreibt;

d) den Fraktionsvorsitzenden der deutschen Parlamentarier, der den übrigen Parlamentariern seine Einzelweisungen erteilt und den ganzen politischen Abwehrkampf in der Heimat organisiert und leitet. Seine diesbezüglichen Anordnungen sind für alle dem Volksrat unterstellten Stellen der Volksorganisation und die Zeitungen verbindlich. Parlamentarier gelten als Entsendete der gesamten Volksgemeinschaft. Sie haben jederzeit für die Volksorganisation einzutreten und sich von innenvölkischen Parteigruppierungen und Gruppenstreitigkeiten fernzuhalten;

e) den Beauftragten für den volksorganisatorischen Aufbau. Er hat das gesamte nicht=berufsständische völkische Innenleben zu betreuen (das Nachbarschaftswesen und die damit in Verbindung zu bringenden Arbeitsgebiete, wie gegenseitige Hilfe, Frauenarbeit, Vereinswesen, Statistik, Bodenschutz und diesbezügliche Kreditbedürfnisse, Rechtsschutz und Schiedsgerichtswesen, Volksgesundheit, weltanschauliche Schulung, gesamte Kulturpflege, Presse, Zusammenarbeit mit den Kirchen, friedliche Beziehungen zum rumänischen Volk usw.);

f) den Beauftragten für Arbeitsdienst und alle Jugendfragen, der die gesamte Jugendarbeit des Verbandes leitet;

g) den Beauftragten für Wirtschaft und ständischen Aufbau der Deutschen in Rumänien.

Die Gehilfen sind nach Möglichkeit verschiedenen Siedlungsgebieten zu entnehmen. Sie arbeiten nach den grundsätzlichen Anweisungen des Landesobmannes selbständig. Für ihre Tätigkeit sind sie dem Landesobmann und dieser dem Volksrate verantwortlich.

Die Beauftragten leiten die Aufbauarbeit der Volksgemeinschaft und bestimmen den schrittweisen Gang der Arbeit in den einzelnen Siedlungsgebieten. Sie können im Rahmen ihrer Aufgaben von allen dem Volksrat unterstellten Stellen (Körperschaften, Vereinen, Aktiengesellschaften usw.) und Einzelpersonen Leistungen zu einer von ihnen angegebenen Zeit verlangen.

....

41. In den Vollzugsausschuß des Volksrates entsenden aus der Reihe ihrer Volksratsmitglieder; das Altreich 1 ordentliches Mitglied (und 1 Ersatzmitglied), das Banat 6 (2), Bessarabien 2 (1), das Buchenland 2 (1), die Dobrudscha 1(1), Sathmar 1 (1), Siebenbürgen 6 (2). Für die Herabsetzung dieser Anzahl gelten die Bestimmungen des Punktes 36.

Mitglieder von Amts wegen sind der Landesobmann, die in Punkt 39 aufgezählten drei Beauftragten und der Vorsitzende der Parlamentsfraktion.

....

43. Um den Arbeitserfolg und die weltanschauliche Durchdringung der Volksgemeinschaft zu sichern, wird die Nationale Arbeitsfront aufgestellt. Sie hat die Parteiungsgefahren zu überwinden und als soziale Gemeinschaft der Tat den Volkszusammenhalt zu festigen. In ihr werden Volksgenossen zusammengefaßt die freudig bereit sind, ein erhöhtes Maß von Pflichten im öffentlichen und persönlichen Leben auf sich zu nehmen und sich einer dauernden Schulung zu unterwerfen. Die Nationale Arbeitsfront steht zur Verfügung des jeweiligen Landesobmannes und betätigt sich nach seinen Weisungen.

44. Die Gaue werden durch Gauräte, die Kreise durch Kreisräte, die Orte durch Ortsräte vertreten. Diese Körpersschaften beschließen selber über die Anzahl ihrer Mitglieder und Ersatzmänner, wobei die Vertretung der einzelnen Gemeinden im Kreisrate und die Vertretung der Kreise im Gaurate der deutschen Bevölkerungszahl entsprechen muß. Den Vertretern dürfen keine bindenden Weisungen mitgegeben werden. Über die Einteilung in Kreise beschließt der Gaurat.

....

48. Die Vollzugsausschüsse der Gau=, Kreis= und Ortsräte bereiten die Vollversammlungen vor, fassen über laufende und über dringende Angelenheiten jeder Art Beschlüsse, überprüfen die Rechnungen und erteilen die Entlastung.

49. Für Orte, in denen der geringen deutschen Bevölkerung wegen oder vorübergehend aus anderen Gründen kein Ortsrat aufstellbar ist, wählt die Bevölkerung – wenn sie es nicht tut, so ernennt der Kreisobmann – einen Vertrauensmann, der die Fühlung mit den übergeordneten Stellen der Volksgemeinschaft aufrecht zu erhalten hat.

50. Jeder Ort wird in Nachbarschaften eingeteilt, für die Sondersatzungen gelten. Sie haben einen eigenen, völlig unpolitischen Arbeitskreis. Wer sich seiner Eingliederung in eine Nachbarschaft widersetzt, schließt sich selber aus der Volksgemeinschaft aus.

51. Zur Bewältigung besonderer Aufgaben werden neben die Körperschaften durch Sonderanordnungen Organisationen gestellt, die diesen Anordnungen entsprechend von den Körperschaften bestellt und überwacht werden (Rechtsschutz, Disziplinargerichte, Schiedsgerichte usw.).

52. Die Amtswalter aller Körperschaften, die Amtswalter der Nachbarschaften, der berufsständischen und aller übrigen Sonderorganisationen werden in eindringlicher Form verpflichtet, wobei sie folgende Erklärung schriftlich abzugeben haben:

„Ich verpflichte mich feierlich, das Volksprogramm vorbildlich zu erfüllen, die Weisungen der berufenen Stellen der Volksorganisation zu befolgen und nach Kräften mitzubauen an dem Ziel: der wahren, auf Kameradschaftlichkeit, Ehre, Treue, Verantwortlichkeit und gegenseitiger Hilfe aufgebauten Volksgemeinschaft aller Deutschen des Landes."

Eine Weigerung, diese Erklärung abzugeben, kommt einer Niederlegung des Amtes gleich.

VI. Schlußbestimmungen

53. Dieses Volksprogramm tritt sofort in Kraft. Alle Sonderprogramme der einzelnen Gaue sind damit aufgehoben und ungültig geworden. Keine dem Volksrat unterstellte Körperschaft kann durch eigene Beschlüsse hievon abweichende Bestimmungen treffen, sich für ihr Gebiet mehr Rechte zusprechen, als ihr hier verliehen sind, oder sich solcher Rechte begeben. Dadurch bleibt unberührt das Recht jeder Körperschaft, aus eigenem Antriebe und eigener Kraft Einrichtungen aufzustellen und Arbeiten zu leisten die dem Geiste dieses Programmes entsprechen. Desgleichen gelten für die Satzungen aller Sonderorganisationen (Jugendbund usw.) sofort die Abänderungen oder Hinzufügungen, die sich aus den Bestimmungen dieses Programmes ergeben.

Die Zeit, innerhalb deren nach Punkt 11 die Auswirkung der Einzelbestimmungen diese Programmes durch Kritik und abträgliche Haltung nicht gestört werden darf, wird mit sechs Monaten festgesetzt.

Broşură tipărită la tipografia Kraff-Drotleff, Sibiu, 1935

Traducere

Sibiu, 22 octombrie 1935

EXTRASE

din Programul Naţional al Germanilor din România

Adunarea generală a Uniunii Germanilor din România întrunită la Sibiu în ziua de 22 octombrie 1935 a decis în unanimitate valabilitatea următoarelor dispoziţii pentru desfăşurarea activităţii în interirorul comunităţii noastre şi în adoptarea poziţiei noastre în exterior.

I. Principii de bază

1. Germanii din întreaga lume formează un singur popor a cărui parte suntem.

2. Legaţi de pământul patriei ne recunoaştem comunitatea de soartă cu poporul român şi punem la dispoziţia statului capacitatea şi credinţa noastră.

3. Noi declarăm, că statul îşi poate îndeplini cu loialitate rolul numai prin apărarea şi promovarea populaţiei majoritare şi a minorităţii naţionale în egală măsură.

4. Totalitatea germanilor din România formează o unitate politică cu drepturi şi îndatoriri legitime stabilite pe bază de contract.

5. Scopul şi dimensiunea noastră este reînnoirea poporului nostru.

6. Fiecare dintre noi este obligat să se integreze prin propria-i persoană şi a averii sale comunităţii, căreia îi datorează totul şi pentru care merită să trăieşti ca german.

7. Scopul conducerii poporului nostru este crearea unei comunităţi care să-i cuprindă pe germanii din întreaga ţară, unde fiecare conaţional este frate de acelaşi sânge cu celălalt. Comunitatea se întemeiază pe camaraderie, ajutor reciproc şi menţinerea specificului german.

8. În exterior conducerea poporului trebuie să asigure spaţiul vital şi să întreţină relaţii de încredere de la popor la popor.

II. Asigurarea capacităţii de muncă

9. Fiecare conaţional are obligaţia să-şi achite cotizaţia şi să presteze muncă obştească obligatorie în folosul comunităţii. Cel ce refuză executarea unei sarcini fără un motiv temeinic sau o realizează într-un mod nesatisfăcător, îşi pierde onoarea de conaţional şi dreptul de a fi ales timp de 5 ani. Gau – sau landesobmanul (preşedintele ţării. Sic!) are dreptul de decizie în acest sens. Există dreptul de apel (punctul 47). Refuzul achitării cotizaţiei atrage după sine pierderea dreptului de a fi considerat german în viaţa civică.

10. Aşa după cum fiecare individ este subordonat conducerii poporului tot aşa îi sunt subordonate toate organizaţiile, uniunile şi întreprinderile cu excepţia bisericilor. Acestora se pot încredinţa sarcini potrivit capacităţii lor prin intermediul unui oficiu special (punctul 39 şi 40) sau al preşedintelui pe ţară. Obligativitatea achitării taxei este valabilă şi pentru întreprinderi. Conducerea poporului apelează la membrii comunităţii sau dispune singură măsurile corespunzătoare în cazul neexecutării unei sarcini.

11. Fiecare individ şi grup au obligaţia să promoveze munca de reconstrucţie care a fost legal hotărâtă, chiar dacă aceştia s-au împotrivit măsurii decise. Ei au îndatorirea civică să păstreze între limite rezonabile lupta naţională încât, să nu se ajungă la o slăbire a voinţei personale sau a frontului în afară, sau la scăderea entuziasmului faţă de organismele noastre.

După ce deciziile, statutele sau ordinele sunt legal hotărâte orice critică sau atitudine dăunătoare încetează pe durata executării şi îndeplinirii lor. Orice critică pe durata acestui interval este considerată o acţiune de subminare intenţionată împotriva voinţei de realizare şi un act duşmănos îndreptat împotriva forţei vitale a comunităţii noastre. În acest răstimp se permit doar obiecţii individuale care vor fi prezentate conducerii organizaţiei.

De asemenea se interzice prejudicierea acţiunilor iniţiate de organizaţia poporului nostru prin acţiuni similare sau potrivnice.

12. Ziarele germane sunt subordonate prin orientarea adoptată disciplinei naţionale având obligaţia să apere interesele naţionale în orice privinţă. Ele au sarcina să publice anunţuri oficiale, ştiri sau rectificări solicitate de conducerea poporului. Le este interzis să publice fără o solicitare oficială ordine individuale privind lupta de apărare a grupului etnic german, aspecte legate de acitivitatea vecinătăţilor sau cele privind reorganizarea categoriilor profesionale. Ziarele au obligaţia să respingă materiale ce ating probleme imorale sau care pot aduce prejudicii năzuinţelor poporului nostru. Presa se află sub îndrumarea conducerii poporului nostru şi poate fi deferită din oficiu Instanţei de arbitraj. Organizaţia noastră se va îngriji ca în cazul unui organ de presă recalcitrant să-l înlocuiască cu altul de a cărui difuzare şi subvenţionare se va îngriji.

III. Sarcini privind munca în interior

13. Aşa după cum simţul pentru familie este benefic <societăţii>, pe când egoismul familiei dăunător, tot aşa conducerea poporului va distruge fără reţinere tendinţele egoiste ale fiecărui ţinut şi va promova necesitatea legăturii strânse cu pământul natal prin cultivarea tradiţiilor istorice. Aceste tradiţii nu se vor menţine cu un regim la care sunt supuse piesele de muzeu ci ca pe un instrument valoros pentru angajarea noastră în viitor. Sarcina de bază a conducerii este influenţarea şi educarea permanentă a tuturor conaţionalilor în sensul unei adevărate comunităţi şi a ataşamentului faţă de pământul natal.

14. Categoriile profesionale din toate ţinuturile ţării trebuiesc angajate într-o activitate comună. În ţinuturile unde acestea se află în număr redus se va asigura un schimb de cadre şi formarea cadrelor tinere.

15. Învăţământul public german se va extinde în toate ţinuturile. În zonele unde acest lucru nu se poate realiza în momentul de faţă, se va asigura cazarea şi şcolarizarea elevilor în ţinuturi cu învăţământ german.

16. Sistemul vecinătăţilor, organism apolitic, se va introduce în toate ţinuturile.

17. Prin sarcini corespunzătoare către conducătorii locali se va trece pe alocuri la completarea asociaţiilor şi la stimularea domeniilor de activitate.

18. Familia <ca instituţie> trebuie respectată şi stimulată. Părinţii sănătoşi cu un comportament ireproşabil şi cu mulţi copii să fie respectaţi în viaţa comunitară. Încurajarea familiei se va face prin daruri de onoare la un număr ridicat de naşteri, prin acordarea unor avantaje materiale şi ajutoare de diferite feluri, în limitele în care permit evitarea unor daune în altă direcţie. Încheierea căsătoriilor mixte este interzisă.

19. Ţărănimea trebuie conştientizată de valoarea deosebită pe care o reprezintă pentru naţiune şi asupra sarcinilor ce-i revine. Toate categoriile profesionale trebuiesc convinse de faptul că soarta noastră depinde în primul rând de trăinicia unei ţărănimi de mare valoare şi legată de glie. Sistemul de ajutor reciproc necesită o organizare pe scară largă, mai cu seamă pentru satisfacerea nevoilor ţărănimii. Perfecţionarea profesională a ţăranilor nu poate fi despărţită de formarea lor psihologică, motiv pentru care se va acorda acestor aspecte o atenţie deosebită în toate ţinuturile.

20. Muncitorimea a devenit simbolul voinţei de realizare şi a condiţiei morale pentru întregul popor german. Trebuie să înlăturăm ultima barieră şi să devenim în mod conştient şi cu mândrie muncitori în diferite domenii de activitate, muncitori cu pumnul şi cu mintea.

Antreprenorii trebuie să se comporte ca nişte conducători responsabili cărora le-a fost încredinţată muncitorimea care, la rândul ei, este obligată să fie devotată colectivităţii. Conducătorul şi comunitatea urmează să se contituie într-un tot unitar şi să înfiinţeze organisme care să infiltreze muncitorilor de toate categoriile încrederea în conştiinţa de sine şi să manifeste înţelegere faţă de nevoile lor.

21. Meseriaşii trebuiesc readuşi la tradiţia meşteşugărească germană, care adoptată la cerinţele prezentului să constituie garantul pentru coeziunea internă, ajutorul reciproc, onoarea meseriei, capacitatea profesională şi identificarea lor <în societate>.

22. Colaborarea cu comercianţii să netezească drumul de la producătorul autohton la consumatorul autohton. Sistemul cooperatist să fie extins pe scară largă.

23. Intelectualilor le revine sarcina ca, pe lângă desfăşurarea unei activităţii de specialitate utilă şi indispensabilă, să contribuie prin comportamentul propriu la depăşirea prejudecătilor sociale. Se cere din partea intelectualilor ca umăr la umăr cu conaţionalii din toate păturile sociale să se implice direct în munca naţională deoarece prin abnegaţia ce o caracterizează se pretează cel mai bine la crearea unui climat de încredere trainică şi reciprocă şi să formeze o punte de legătură între categoriile sociale.

24. Conducerea poporului va supraveghea sistematic ca instituţiile bancare să aibă ca punct de plecare o gândire economică în folosul şi avantajul comunităţii. Aceasta va purta răspunderea dacă neîncrederea va frâna desfăşurarea unei activităţi cinstite din partea instituţiilor financiare în favoarea obştei sau dacă se face abuz de încredere.

25. Scopul educării tineretului constă în formarea unor germani cu convingeri ideale şi naţionale care să fie siguri de sine. Munca obştească formează nucleul de bază în educaţia tineretului, ea este obligatorie pentru toţi tinerii care au terminat şcoala şi este totodată un exemplu pozitiv şi încurajator pentru întreaga comunitate. Pentru contingentul din 1920 sau cei născuţi ulterior anului menţionat executarea muncii obşteşti constituie condiţia alegerii lor în diferite organisme ale poporului nostru. Tineretul trebuie ferit de influenţa partidelor politice.

26. Bisericile, care slujesc pe deplin poporul şi favorizează activităţile naţionale, trebuiesc sprijinite şi ocrotite în realizarea obiectivelor propuse. În schimb, se impune combaterea acelor tendinţe care se împotrivesc necesităţilor vitale ale poporului nostru sau neglijează obligaţiile ce le revin faţă de acesta. Hărţuiala confesională a conaţionalilor noştri se înfierează ca delict. Constituirea grupărilor politice după criterii confesionale nu se admit. Combaterea acestora prin mijloacele specifice organizaţiei naţionale nu trebuie catalogată ca o ofensă adusă suprapartenităţii.

27. Pregătirii fizice trebuie acordată aceeaşi atenţie ca celei intelectuale, devenind astfel obligatorie pentru fiecare conaţional. Performanţele fizice şi satisfacţia de a dispune de un corp sănătos trebuiesc promovate şi dezvoltate de conducătorii poporului. De asemenea se impune grija – în mod organizat – pentru sănătatea individului şi pentru valoarea totalităţii ca rasă.

28. Se va introduce o protecţie juridică pentru conaţionalii lipsiţi de apărare sau în probleme de importanţă majoră pentru noi. Pentru judecarea diferendelor şi a delictelor comise împotriva hotărârilor din Programul Naţional se vor înfiinţa instanţe de arbitraj şi tribunale disciplinare, prin respectarea legilor statului.

29. Organizaţia poporului nostru va supraveghea totul. Acesta poate să-şi asume sarcini în toate domeniile de viaţă şi să le ridice la rang de interes naţional devenind astfel inviolabile.

IV. Sarcini pentru desfăşurarea activităţii de exterior

30. Una dintre sarcinile de bază ale conducerii poporului nostru constă în crearea unei legături bazate pe încredere între poporul român şi noi. Poporul român trebuie convins că împărtăşim aceleaşi interese şi aceeaşi soartă cu cea a patriei noastre, că specificitatea etnică nu s-a dezvoltat pentru a stârni ură reciprocă sau să ducă la slăbirea puterii statului, ci pentru a ridica potenţialul global. Din această mărturisire trebuie să rezulte solicititudinea poporului român de a ne recunoaşte de la sine ca pe un grup etnic cu aceleaşi drepturi asupra valorilor sale naţionale şi demn de încredere, drepturi pe care le-a pretins şi acesta într-o perioadă când o parte din el avut soarta unei etnii naţionale separate <de restul conaţionalilor>.

31. Drepturile care ne-au fost acordate prin Hotărârile de la Alba Iulia, prin declaraţii guvernamentale şi decrete regale, în baza cărora ne-am declarat adeziunea solemnă <la România>, apoi prin convenţiile de pace şi prin Constituţia ţării le considerăm angajamente asumate de poporul român; apărarea acestora este pentru noi o datorie şi o chestiune de onoare.

32. Considerăm că este dreptul nostru natural şi inalienabil să dispunem de libertatea organizării vieţii culturale, naţionale şi economice şi de dreptul încasării de taxe de la conaţionalii noştri. Persistăm asupra dreptului de înfiinţare a şcolilor de orice fel. Pentru întreţinerea acestora, a bisericilor şi a organismelor sociale ce ne aparţin pretindem dreptul la subvenţionare din partea statului care este întărit prin documente. Cerem dreptul la libera folosire a limbii noastre în administraţie, justiţie, pentru utilizarea denumirii localităţilor în limba germană în documentele oficiale, la întrebuinţarea liberă a denumirii germane pentru localităţile noastre sau portul insignelor, de asemenea accesul liber, pentru fiii poporului nostru în serviciile statului. Legalitatea cere, de asemenea, ca să fim despăgubiţi pentru pierderile economice suferite pe considerentul de a fi germani după adeziunea consimţită în mod benevol.

În fine, solicităm obligaţii egale pentru populaţia germană şi română în privinţa satisfacerii serviciului militar.

33. Susţinem necesitatea creării unei ţărănimi sănătoase şi libere care să formeze suportul trainic al statului, apărăm meseriile şi comerţul care se dovedesc oneste şi productive şi suntem împotriva metodelor dubioase practicate astăzi la stabilirea preţurilor şi a modului de gestionare; vom lupta pentru apărarea muncitorului împotriva exploatării; pentru impulsionarea economisirii dar vom împiedica orice exploatare de gen capitalist; vom milita împotriva corupţiei şi încălcarea legilor; pentru o protecţie reală care să evite învrăjbirea populaţiei prin ştiri eronate publicate în presă; vom milita pentru o îmbunătăţire substanţială a justiţiei şi pentru impunerea măsurilor care să contribuie la însănătoşirea statului şi a popoarelor care trăiesc aici.

V. Organizarea poporului

34. Pentru realizarea proiectelor noastre naţionale germanii din întreaga ţară sunt uniţi în „Comunitatea Germanilor din România“ (Partidul German). Membru al comunităţii este fiecare german fără deosebire de sex care recunoaşte Programul Naţional, care nu se autoexclude prin atitudinea sa sau care nu este exclus de organizaţia poporului. Un membru al Comunităţii Germanilor nu poate fi membru al unui partid politic ne-german. Contractarea unor angajamente internaţionale care sunt dăunătoare poporului (francmasoneria, marxismul etc) sau propagarea unei ideologii care contrazice principiile cuprinse în Programul Naţional (ex. marxismul) atrag după sine pierderea tuturor drepturilor cetăţeneşti. Calitatea de membru al Comunităţii Germanilor presupune în mod obligatoriu recunoaşterea şi respectarea întocmai a prevederilor din Programul Naţional şi a dispoziţiilor emise de organizaţia poporului; presupune disponibilitatea la colaborarea şi achitarea taxelor în folosul organizaţiei, a şcolilor şi a bisericilor; pretinde educarea vlăstarilor în spirit german şi adoptarea unei conduite, în orice circumstanţă, ce corespunde spriţului german. Încălcarea grosolană a îndatoririlor amintite atrage după sine excluderea din Comunitatea Germanilor.

35. Comunitatea Germanilor din România cuprinde următoarele ţinuturi: Vechiul Regat, Banat, Basarabia, Bucovina, Dobrogea, Satu Mare şi Transilvania.

Ţinuturile sunt împărţite în cercuri iar acestea cuprind localităţile ce i-au fost repartizate (punctul 44).

36. Reprezentanţa supremă a Comunităţii Germanilor îl constituie „Consiliul Naţional al Germanilor din România“. Acesta formează autoritatea centrală a germanilor din România.

37. Sfera de activitate a Consiliului Naţional curpinde:

a) elaborarea Programului Naţional al germanilor din România, inclusiv al statutelor privitoare la modul de constituire al organizaţiei naţionale;

b) alegerea preşedintelui pe ţară al germanilor din România;

c) luarea de poziţie şi de decizii în toate chestiunile importante privind poporul nostru;

d) adoptarea hotărârilor referitoare la preocuparea şi modul de folosire al banilor, ţinând seama de numărul locuitorilor şi de puterea economică din ţinutul respectiv;

e) excluderea conaţionalilor din Comunitatea Germanilor după pronunţarea sentinţei de către Instanţa de arbitraj.

38. Preşedintele pe ţară are pe de-o parte obligaţia de a înrâuri destinul germanilor din România în calitate de conducător, iar pe de altă parte, este organul de execuţie al Consiliului Naţional. El reprezintă Comunitatea Germanilor în exterior. El este preşedintele Consiliului Naţional, al Comitetului de conducere (punctul 41) şi al „Zilei naţionale a Germanilor din Români“ (punctul 42). El răspunde de realizarea prevederilor din Programul Naţional, de deciziile luate de Consiliul Naţional şi cele dispuse de Comitetul de conducere.

39. Preşedintele pe ţară numeşte pe timp nelimitat şi retrage dreptul următorilor subordonaţi.

a) numeşte, după caz, pe locţiitorul său dintre membrii Consiliului Naţional;

b) numeşte pe conducătorul oficiului care îndeplineşte şi funcţia de secretar al Consiliului Naţional;

c) numeşte pe casierul, care verifică gestiunea întregii organizaţii sau solicită verificarea acesteia şi stabileşte darea socotelilor;

d) numeşte preşedintele fracţiunii parlamentarilor germani, care transmite parlamentarilor dispoziţiile sale şi care organizează şi conduce întreaga luptă politică de apărare. Aceste dispoziţii sunt obligatorii pentru toate oficiile subordonate Consiliului Naţional şi pentru presă. Parlamentarii sunt reprezentanţii întregii Comunităţi a Germanilor. Ei au îndatorirea să intervină oricând în favoarea organizaţiei naţionale şi să păstreze distanţă faţă de grupările politice din interiorul poporului şi faţă de disensiunile dintre grupări;

e) îl numeşte pe responsabilul cu organizarea naţională. El răspunde de viaţa internă a categoriilor neprofesionale (vecinătăţile şi domeniile lor de activitate, cum ar fi: ajutorul reciproc, activitatea femeilor, a asociaţilor, statistica, apărarea pământului şi procurarea creditelor necesare, protecţia juridică şi instanţa de arbitraj, sănătatea publică, educaţia ideologică, întreaga viaţă culturală, presa, colaborarea cu bisericile, întreţinerea relaţiilor paşnice cu poporul român etc.);

f) numeşte pe responsabilul cu munca obştească obligatorie şi probleme de tineret, care conduce întreaga activitate a tineretului din cadrul uniunii;

g) numeşte pe responsabilul cu probleme economice şi dezvoltare a categoriilor profesionale în rândul germanilor din România. Aceşti subordonaţi trebuie aleşi – dacă este posibil – din diferite ţinuturi. Ei îşi desfăşoară activitatea independent după instrucţiunile preşedintelui pe ţară. Pentru activitatea desfăşurată răspund în faţa landesobmannului şi acesta înaintea Consiliului Naţional. Aceşti responsabili conduc întreaga activitate de reconstrucţie în cadrul Comunităţii Germanilor şi decid pas cu pas desfăşurarea activităţii în fiecare ţinut. Ei pot solicita sprijinul tuturor oficiilor aflate în subordinea Consiliului Naţional (corporaţiuni, asociaţii, societăţi pe acţiune etc.) precum şi indivizilor pentru realizarea sarcinilor propuse.

....

41. Ţinuturile vor fi reprezentate în Comitetul de conducere al Consiliului Naţional prin următorul număr de persoane: Vechiul Regat 1 membru ordinar (şi 1 membru supleant), Banatul 6 (2), Basarabia 2 (1), Bucovina 2 (1), Dobrogea 1(1), Satu Mare 1 (1), Transilvania 6 (2). Pentru micşorarea acestui număr se vor lua în considerare precizările cuprinse la punctul 36.

Oficiul este format din preşedintele pe ţară, cei trei responsabili enunţaţi la punctul 39 şi preşedintele fracţiunii parlamentare.

....

43. Pentru garantarea succesului în activitatea propusă şi răspândirea ideologiei noastre în rândul membrilor Comunităţii germane se va crea Frontul Naţional al Muncii. Acesta trebuie să prevină orice divizare şi să consolideze omogenitatea poporului nostru. El va cuprinde pe aceia dintre conaţionalii noştri care se oferă să-şi asume de bună voie mai multe obligaţii în viaţa publică şi personală şi să se supună unei şcolarizări permanente. Frontul Naţional al Muncii este la dispoziţia landesobmannului şi îşi desfăşoară activitatea după îndrumările acestuia.

44. Ţinuturile sunt reprezentate prin consiliile de conducere ale ţinuturilor, cercurile prin consiliile de conducere ale cercurilor iar localităţile prin consiliile de conducere locale. Corporaţiunile decid singure numărul lor de membri şi de

supleanți, dar reprezentarea comunelor în consiliul cercului și a celor din cercuri în consiliul ținutului trebuie să respecte proporționalitatea cu numărul locuitorilor germani. Se interzice încredințarea unor sarcini care să-i oblige în vreun fel pe acești reprezentanți. Consiliul de conducere al ținutului decide criteriul de împărțire a cercurilor.

....

48. Consiliile de conducere din ținuturi, cercuri și localități au ca sarcină pregătire adunării generale, luarea deciziilor în probleme curente sau urgente, verifică situația financiară și dispun descărcarea.

49. În localitățile unde numărul populației germane este redus și nu se poate constitui consiliul local, locuitorii sau conducătorul cercului respectiv vor alege un om de încredere care va asigura legătura cu oficiile superioare din Comunitatea Germanilor.

50. Fiecare localitate se va împărți pe vecinătăți pentru care există statute speciale. Acestea au un domeniu de activitate propriu și apolitic. Cine se împotrivește includerii sale în vecinătate se autoexclude din Comunitatea Germanilor.

51. Pentru îndeplinirea unor sarcini speciale, organismele existente se vor alătura altora numite prin decizii care vor fi desemnate și supravegheate de organismele respective (protecția juridică, instanțele disciplinare și de arbitraj etc.)

52. Conducătorii tuturor organismelor, vecinătăților, categoriilor profesionale și ale celorlalte organizații speciale se angajează printr-o declarație scrisă față de Comunitatea Gemanilor: „Mă oblig în mod solemn să îndeplinesc exemplar prevederile cuprinse în Programul Național, să respect instrucțiunile primite din partea oficiilor desemnate ale organizației naționale și să contribui, după puterile mele, la realizarea unei Comunități reale a germanilor din România bazată pe camaraderie, onoare, fidelitate, responsabilitate și ajutor reciproc".

Refuzul declarației atrage după sine renunțarea la funcție.

VI. **Dispoziții finale**

53. Programul Național intră imediat în vigoare. Toate programele speciale ale fiecărui ținut se abrogă. Nici unul dintre oficii (corporații) nu are dreptul de a lua decizii care se abat de la precizările cuprinse în Program, sau să-și aroge drepturi suplimentare față de cele stabilite pentru domeniul propriu de activitate. În schimb, fiecare corporație are dreptul de a înființa din proprie inițiativă organizații care să desfășoare activități în spiritul Programului. Toate organizațiile (Uniunea tineretului etc.) își vor adapta statutele la hotărârile prezentului Program prin modificările și adăugirile ce se impun.

Perioada, conform prevederilor din punctul 11, în care aplicarea hotărârilor din Program nu poate fi stânjenită prin critică sau adoptarea unei poziții păgubitoare se stabilește la șase luni.

55

1935 octombrie 26, Iași

Urmare raportului nostru nr. 24885 din 25 octombrie 1935 avem onoare a raporta că sâmbătă, 26 octombrie a.c. a avut loc în sala Sfatului Negustoresc din Iași o întrunire a secției Partidului Evreiesc din localitate, la care au luat parte și delegații

de la centru, Prezidează Ilie Mendelsohn, preşedintele secţiunii locale a Partidului Evreiesc, care salută delegaţii centreni care onorează populaţiunea evreiească a Iaşului într-un moment când confraţii simt nevoia de îndrumare superioară şi orientare atât pe tărâmul politic cât şi pe cel economic care e ameninţat de duşmanii noştri.

Avocatul Mişu Weisman-Bucureşti, fost deputat, arată că în ultimul timp situaţia evreilor din România e foarte critică. Guvernul sprijină mişcările antisemite spre a crea o diversiune.

În România ţăranul trăieşte în cele mai proaste condiţiuni deşi România e una din cele mai bogate ţări din lume, şi guvernele spre a ascunde incapacitatea lor, arată că marele vinovat este evreul. Ni se spune că noi, evreii am acaparat comerţul şi industria. Dar noi am fi mai mulţumiţi dacă ni s-ar lăsa drumul liber spre agricultură, şi am cerut acest lucru cu ocazia exodului turcilor din Dobrogea, însă ni s-a refuzat această tendinţă a noastră de restractificare spre profesiuni productive. Măsuri restrictive reminiscente din deceniile trecute ce au masat pe evrei în anumite locuri şi anumite poziţii, deci este explicabil ca în anumite ramuri să ne găsim în proporţii mai mari, aşa cum e cert ca în unele să nu fim deloc reprezentaţi.

Noi nu vedem deloc noroiul ce stăpâneşte acele locuri unde nu ne găsim, în schimb constituie un argument convingător locurile unde străluceşte munca şi geniul nostru născocitor de pe urma căruia profită ţara întreagă. Să nu alunece guvernanţii pe pante greşite şi periculoase de a căror consecinţe astăzi nu ne dăm seama. Legi de excepţie au făcut ca să nu poţi apela la justiţie. Asistenţa avocatului e iluzorie. Nu se mai pot face tranzacţiuni comerciale căci s-a distrus iniţiativa de către acei care ar trebui s-o stimuleze şi care cred că lovesc în evrei.

Antisemiţii din România sunt pe cale de a părăsi Franţa care ne garantează graniţele şi existenţa naţională a Statului Român pentru a urma o politică externă alături de Germania, care niciodată n-a dat vreo asigurare de intangibilitate a graniţelor ţării.

Ei vor deci să se alăture de un stat revizinist care să ştie că nutreşte cea mai adâncă şi neuitată ură României şi care se uită lacom şi cu ochi mari la bogăţiile naturale ale acestei ţări dorind numai un moment prielnic de înghiţire şi expansiune; şi de ce fac toate acestea! de ce doresc antisemiţii din România o apropiere de Germania şi periclitarea Statului Român? spre a lovi în evrei.

Vorbind despre Numerus Clausus în barouri, oratorul spune că există un şomaj la instanţele noastre de judecată nu datorită surplusului de avocaţi, ci datorită lipsei de afaceri şi în această lipsă de afaceri evreii nu au nici o vină. Noi suntem aceia care printr-o fericită intuiţie şi hărnicie am ştiut să legăm apusul de răsărit, am valorificat păturile şi mijloacele de producţie, am desfundat solul acestei ţări creând industria.

Am dat capitalului structură modernă şi am fost pionierii dezvoltării industriale, bancare şi comerciale. Activitatea prodigioasă a populaţiunii noastre a avut ca efect că toate ramurile organizaţiei de stat a României au progresat şi iată răsplata colaborării noastre la ridicarea Statului Românesc; ni se cere să părăsim poziţiile noastre la care am muncit cu râvnă.

Vorbind despre înregimentarea evreilor în partidele politice româneşti, oratorul spune că e păcat să risipim forţele noastre pentru a le da duşmanilor. Evreii trebuie să ţină seamă de marile evenimente politice ce se ţes în umbră împotriva

noastră, să vie la Partidul Evreiesc să-i dea votul pentru a fi apăraţi împotriva tentativelor de răpire şi deposedare a drepturilor noastre economice şi politice.

Avocatul Moscovici-Bucureşti, spune că e o ruşine pentru colectivitatea evreiască din România ca să acorde încredere şi voturile unor elemente străine de nevoile şi interesele evreieşti. Astăzi mai mult ca oricând evreii trebuie să facă zid în jurul Partidului Evreiesc spre a putea fi bine reprezentaţi în faţa forurilor înalte, spre a li se apăra şi neştirbi drepturile consfinţite prin Constituţia ţării. Dacă populaţiunea evreiească nu va înţelege nici acum momentul politic de a se ataşa partidului său, care luptă pentru cele mai necesare interese profesionale şi egalitate de drepturi, toate acestea îi vor fi fatale şi va trage consecinţe funeste.

Avocatul Tuly Rosenthal, reprezentantul Tineretului Partidului Evreiesc din România, spune că populaţiunea evreiască din România a clădit cele mai multe oraşe şi orăşele ale ţării. Evreii din România trebuie să ştie că întrucât ei susţin greul acestei ţări şi atunci când unul din noi cade nimeni nu vine să-i ia locul, deci e o obrăznicie ca în urma acestor stări de fapt să ni se spună că putem pleca şi să se făurească legi de deposedare şi eliminare a elementelor noastre din agrenajul de stat economiceşte şi politic.

Avocatul M. Segal-Bucureşti, spune că mania colectivă ce a cuprins masele din Germania, şi-a găsit ecou şi exercită o influenţă nefastă în România. Politicienii fără scrupule în goana după popularitate răscolesc şi la noi în ţară cele mai josnice idei şi sentimente umane. Aceşti oameni cutreieră ţara de la un capăt la altul propagând doctrina urii şi a exclusivismului. Pentru aceştia nu există nimic sfânt, nu există respect pentru drepturile câştigate prin grele sacrificii. Nu există nici un fel de conştiinţă morală şi nici o graniţă sufletească atunci când este vorba de evrei, atunci când este vorba să se clădească pe temeliile de învrăjbire dogma urii împotriva celei mai utile colectivităţi sociale din Ţara Românească.

Populaţiunea evreiască este foarte turburată văzându-se lipsită de apărare. În aceste clipe hotărâtoare facem apel la populaţiunea evreiească cerându-i să se trezească din visul unde a fost dusă de partidele politice şi să vie alături de Partidul Evreiesc, care va trece peste orice şi va căuta prin toate mijloacele să facă ca respectul pentru drepturile câştigate cu sânge să nu ne fie luate pe calea de legi cu caracter antisemit; să se ştie că dl. Vaida nu va reuşi în acţiunea sa antisemită şi nici frontul Gogisto-Cuzist. România nu e Germania cu pregătirea ei războinică militară formidabilă, cu care vrea să ţină sub călcâi omenirea întreagă.

Simţul nostru de dreptate ni se revoltă când vedem această prăbuşire morală, că nişte oameni mari cu complete atribute sufleteşti şi care au studiat îndeajuns drepturile omului pe acest pământ să se adape de la o civilizaţie care aruncă omenirea cu mii de ani în urmă şi să se orienteze după curente duşmănoase ţării.

În continuare, duminică 27 octombrie a.c. orele 9 dimineaţa în sala organizaţiei sioniste din Iaşi, s-a deschis conferinţa regională a Partidului Evreiesc, la care au participat secţiunile din Vechiul Regat Bucovina şi Basarabia în număr de 27 reprezentanţi prin 62 delegaţi oficiali.

Prezidează Ilie Mendelsohn care salută delegaţii dorind o muncă rodnică şi cere ca fiecare orator să expuie clar doleanţele provinciei şi a localităţii ce reprezintă.

Dl. Maier Ebner, fost deputat şi senator, preşedintele Partidului Evreiesc din Bucovina, face o descriere a situaţiei generale tragice a evreilor din România. Spune

că față de evenimentele în curs de îngrădire a drepturilor cetățenești a evreimii, e o înaltă datorie să se organizeze pe țară spre a realiza o reprezentanță unită și puternică a evreimii române, spre a lupta cu autoritatea contra tuturor forțelor oculte sau oficiale ce vreau să ne distrugă din cauze care sunt absurde.

Dl Teodor Fischer, fost deputat, președintele Partidului Evreiesc din România, arată că aceste momente grave când evreii din țară se zbat pentru menținerea existenței lor, trebuie să luăm o atitudine și să ne unim pentru a ne împotrivi tentațiunii de anihilare a drepturilor cetățenești printr-o reprezentanță autoritară a populațiunii evreiești din România care să poată duce lupta pentru ridicarea situației evreilor din România. Colectivitatea evreiească să-și dea seama de marele patriotism de care suntem animați, alăturându-se mișcării noastre de unire a forțelor naționale pentru binele și interesul obștesc a fraților noștri.

Berliand, președintele Partidului Evreiesc din Basarabia, descrie în cuvinte mișcătoare situația economică a evreilor din Basarabia care literalmente mor de foame și nimeni nu înțelege a le veni în ajutor, luându-se măsuri. Spune că dacă Partidul Evreiesc nu va interveni la guvernanți solicitând ajutorarea evreimii basarabene, nu le va rămâne decât să piară sau să se revolte și ambele aceste soluțiuni nu vor întârzia să se producă. În concluzie dsa preconizează o intensă acțiune de ajutorare a evreimii de peste Prut cuprinsă de disperare.

Avocatul Rosenthal (directorul ziarului Unzer Zeit) Chișinău, face un expozeu al mișcării antisemite din Basarabia. Spune că de când e Țara Românească sub nici o guvernare nu s-a dezlănțuit o astfel de propagandă de ură și învrăjbire. Cuzismul care predică însușirea și distribuirea averilor evreiești, pescuiește în apă tulbure a situației economice și dezastruoase a Basarabiei, propagandă care prinde printre masele care inconștiente și fără raționament se alătureză acestor demagogii. Ce urmărește guvernul prin sprijinirea campaniei antisemite în țară, în general, și în Basarabia, în special, (se întreabă oratorul). Să știe guvernanții actuali a acestei țări că sabia ce o îndreaptă împotriva noastră se va întoarce cu tăișul spre ei. Să știe că ei denigrează țara și o aruncă în prăpastie . România, țara care e atât de dorită de dușmanii ei de ieri și de astăzi nu-și poate permite luxul unui naționalism excesiv și șovin. Să aleagă între statul unei Românii Mari, sau aruncarea țării într-un război civil care poate periclita așezământul național și social al acestei țări a cărei conducători o vor nenoroci și distruge.

Doctorul Marcus Cremer reprezentantul Partidului Evreiesc din Cernăuți, spune că Partidul Evreiesc pentru acțiunile sale oficiale și secrete are nevoie de fonduri și organizații financiare. Preconizează organizarea unei acțiuni financiare pentru campaniile ce are de întreprins Partidul Evreiesc.

În altă ordine de idei vorbind despre situația evreimii din țară, spune că Nahimo Goldman, președintele evreimii americane și a congresului mondial a delegațiunilor evreești a intervenit pe lângă dl N. Titulescu. ministrul de externe al României, cerând explicațiuni în chestiunea aplicării legii protecțiunei muncii naționale, care e greșit interpretată de organele executive a statului român, la care dl ministru Titulescu i-a răspuns că legea ar avea caracter pur statistic. De aceea, trebuie să pornim o mare acțiune a opiniei publice mondiale din străinătate pentru salvgardarea intereselor evreilor din România în modul care trebuie urmărită situația populațiunei evreiești care însemnează un milion de suflete.

Tumarchin-Bălţi cere ca mai presus de orice să se ia în consideraţie atât situaţia tragică din toate punctele de vedere a evreimei basarabene precum şi măsuri pentru stăvilirea acţiunii antisemite din Basarabia.

Au mai vorbit avocatul Mişu Benevenişti, avocat Tuly Rosenthal R. Sărat, dentist Grumberg–Moldova–Iaşi, inginer C. Haisanhendler–Iaşi, avocat Milu Alter-Bucureşti, avocat M. Moscovici Bucureşti, avocat Wexler Dorohoi, inginer B. Iakerconer preşedintele tineretului Partidului Evreiesc din Vechiul Regat, A. Enciu Coh şi alţii.

La orele 7 seara dezbaterile conferinţei regionale au fost închise după care s-a citit următoarea moţiune:

Conferinţa regională a Partidului Evreiesc întrunită la Iaşi în ziua de 27 octombrie a.c. cu participarea secţiunilor din Vechiul Regat, Basarabia şi Bucovina:

1. Cere crearea unei reprezentanţe a evreimii din România care să apere interesele populaţiunei evreieşti din ţară prin: manifestări publice, întruniri, intervenţiuni la guvern şi şeful statului.

2. Cere Guvernului român să intervină cu măsuri energice pentru încetarea propagandei antisemite din ţară, precum şi aplicarea legilor în spirit de echitate.

3. Ţinând seamă de situaţia critică a evreilor din România şi de gravele primejdii ce ameninţă populaţia evreiească, cere conducerii Partidului Evreiesc să ia iniţiativa pentru a face demersurile necesare la forurile superioare şi conducătorii ţării pentru ameliorarea şi îmbunătăţirea acestei situaţii.

4. Preconizează apariţia unui cotidian evreiesc de apărarea a intereselor noastre şi lămurirea opiniei publice despre realitatea lucrurilor.

5. Hotărăşte ţinerea viitoarei conferinţe regionale a Partidului Evreiesc, la Bălţi.

S-a expediat o telegramă de devotament şi încredere M.S. Regelui Carol la Sinaia.

S-a intonat imnul naţional evreiesc sionist „Hatieva“ (Speranţa).

La orele 8 seara conferinţa a fost închisă, asistenţa împrăştiindu-se în linişte.

Inspector regional, Şeful Poliţiei de Siguranţă

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul de Război, Corp 4 Armată, p. 651–655.

56

1935 decembrie 3, Bucureşti

Dl N. Titulescu, ministrul afacerilor străine: Noi preferăm să-şi păstreze numele, ca să-i cunoaştem de la distanţă! (Aplauze prelungite, strigăte de bravo).

Veniţi şi ne spuneţi aici, dl Bethlen, că nu cereţi privilegii! Totuşi, dacă cineva v-a urmărit de aproape, cum mi-a fost dat mie să vă urmăresc de 17 ani, de când s-a făcut unitatea naţională, ar fi văzut că nu aţi voit să fiţi decât nişte privilegiaţi internaţionali. (Aplauze prelungite, unanime).

Orice nedreptate făcută unui român, se aduce în faţa instanţelor româneşti, în faţa organelor administraţiei româneşti. Dv. care spuneţi acum să nu pretindeţi privilegii, vă duceţi, pentru cea mai mică nedreptate, la acea instituţie de rezonanţă, la acel extraordinar amplificator, care este Societatea Naţiunilor, şi faceţi dintr-un lucru de nimic, o acuzaţiune de ordin general, împotriva unui neam, care, nu are

decât un singur păcat: acela de a nu-şi fi câştigat unitatea naţională decât de 17 ani. (Aplauze prelungite, unamine, strigăte de bravo).

Atât de puţin vreţi dv. egalitatea şi atât de mult curge în sângele dv. privilegiul, încât atunci când a fost vorba de aplicarea sancţiunilor, v-aţi dat la o parte, crezând că Pactul Ligii Naţiunilor vă dă numai drepturi, iar îndatoririle trebuie să apese numai pe umerii noştri, ai celorlalţi. (Aplauze prelungite).

Aş dori să văd cum, Liga Naţiunilor, – după ce aţi dat bir cu fugiţii, atunci când a fost vorba de art. 16 – ar mai privi cu simpatie limbajul dv. , în viruttea art. 19! (Aplauze prelungite).

Sistemul dv. este simplu de ghicit!

De multe ori am căutat şi am găsit în stima mea pentru apărătorii tezei maghiare, un izvor suficient, care să alimenteze dorinţa mea de apropiere de acest popor vecin, cu calităţi, pe care sunt primul să le recunosc.

N-am reuşit să o realizeze. Pentru ce?

Pentru că dv. nu vreţi egalitatea cu noi, aveţi boala persistenţei imaginii pe retină şi credeţi că Ungaria milenară va reînvia. Ori, nu va reînvia niciodată. (Aplauze furtunoase. Adunarea ovaţionează în picioare.)

Ne trebuiesc generaţii tinere de unguri, generaţii de tineri, care să nu fi crescut în păcatul spiritului de dominaţiune al generaţiilor celor vechi, ca să ne putem întinde mâna frăţeşte, şi să putem, în fine, stabili armonia, în acest bazin al Dunării.

Dv. nu aduceţi nici limbajul violent, pe care vi l-aş ierta, căci violenţa este sinceritate, este deschiderea inimii, este darea dreptului ori şi cui să vadă ce simţi; dar veniţi cu limbajul meşteşugit al celor ce au ţinut în robie poporul român, cu limbajul măsurat, cu limbajul care nu păcătuieşte cu nimic în formă, pe care însă, dacă l-aş cerceta de aproape, aş găsi în el un venin şi o otravă care lipsesc din cuvintele pe care sufletul meu le rosteşte în acest moment, faţă de dv. (Aplauze prelungite şi îndelung repetate).

Conte Bethlen, spuneţi alor dv.: „Românii ştiu ce voieşte să facă clasa diriguitoare maghiară din tratatul minorităţilor! Voieşte să aibă cui străin pentru ziua cea mare a revizuirii". V-am priceput şi vom lupta, pas cu pas, ca o asemenea metodă să nu poată reuşi.

Suntem, – şi în numele Guvernului Regal al României, v-o declar în plină sinceritate – partizani ai egalităţii minorităţilor, cu noi; dar al unei egalităţi condiţionate de un „sine qua non", indispensabil vieţii de stat a României: conştiinţa dv. că sunteţi români şi uitarea că aţi fost cetăţeni unguri. (Aplauze furtunoase). Fiinţa dv. etnică e în afară de cauză!

Minorităţile nu au avut şi nu vor avea un apărător mai cald în drepturile lor de egalitate decât pe mine, cu condiţiunea ca inima mea să-mi spună: minoritarul care îţi vorbeşte, chiar dacă graiul lui nu este curat românesc, simte româneşte.

Dacă, însă, este vorba ca prin minorităţi să ajungem la revizuire, vă reprezentăm: Nu, niciodată, nici revizuire, nici exageraţii, în virtutea unui tratat, care nu a avut niciodată sensul pe care pretenţiunile dv. de naţiune dominatoare l-a dat în trecut şi îl dă şi astăzi.

(Aplauze prelungite şi îndelung repetate).

„Monitorul Oficial", nr. 7 din 11 decembrie 1935, p. 93.

57

1935 decembrie 6, Țebea

În fața situației actuale, caracterizată prin înmnulțirea măsurilor reacționare și tendința mereu crescândă a unui regim de dictatură fascistă, care poartă în ea germenul mizeriei și războiului, și în urma acordurilor încheiate între Frontul Plugarilor și Uniunea Plugarilor și Muncitorilor Maghiari din România, și dintre Partidul Socialist și Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice;

Organizațiile de mai jos semnate, prin delegații lor oficiali, în ședința de la 6 decembrie 1935, ținută la Țebea, în Munții Apuseni, am stabilit încheierea următorului acord de Front Popular Democratic, pe baza următorului program minimal de acțiune:

- împotriva dictaturii fasciste, indiferent de forma pe care o îmbracă;
- împotriva permanentizării cenzurei și stării de asediu;
- pentru libertatea presei și a întrunirilor;
- pentru dreptul de organizare politică, sindicală și culturală a mulțimilor muncitoare și intelectuale;
- împotriva scumpetei și fiscalității excesive,
- pentru rezolvarea datoriei agricole în folosul țărănimii și susținerea completă a programului agrar al „Frontului Plugarilor";
- pentru lichidarea datoriilor micilor negustori și meseriași;
- împotriva proiectului de lege al meseriilor;
- pentru egalitatea de tratament a tuturor naționalităților conlocuitoare, pentru libertatea națională a poporului român;
- împotriva zăgăzuirii libertății culturii față de studențime și fiii de cetățeni săraci;
- pentru o lege electorală pe baza proporționalității;
- pentru alegeri libere;
- pentru mărirea salariilor și condițiuni de muncă mai omenești pentru tineret și femeia muncitoare;
- pentru amnestierea tuturor celor căzuți în lupta lor pentru apărarea libertăților democratice;
- împotriva modificării constituției în sens reacționar;
- împotriva organizațiilor fasciste;
- împotriva militarizării și înarmării acestor organizații;
- împotriva războiului, pentru pace, pentru menținerea și întărirea pactelor de alianță și prietenie cu statele care luptă pentru pace.

Cele trei organizații cred, că prin acordul încheiat, exprimă năzuințele și luptele mulțimilor muncitoare, intelectuale, mici burgheze și tuturor categoriilor sociale producătoare din România.

Lărgind acordurile semnate la Deva și București, suntem convinși că pășim pe calea înfăptuirii unei mari meniri istorice: impunerea prin luptă a unui regim de libertate, de democrație reală.

Acordul încheiat între cele trei organizaţi îşi are originea în frământarea şi acţiunea mulţimilor muncitoreşti şi ţărăneşti, hotărâte să înfrunte prin toate mijloacele legale, orice fel de aventură dictatorială reacţionară.

De la Ţebea, din ţinuturile lui Horea şi a lui Avram Iancu, prin mii de luptători pentru libertatea şi dreptatea socială ne adresăm întregului popor din această ţară şi tuturor organizaţiilor democratice – Partidului Naţional-Ţărănesc, Partidului Radical-Ţărănesc, Partidului-Democarat, Partidului Socialist-Unitar , tuturor organizaţiilor de meseriaşi, comercianţi, funcţionari, pensionari şi intelectuali, cum şi organizaţiilor muncitoreşti, politice şi sindicale, să se alăture acţiunii noastre pentru a înfăptui, cu un ceas mai devreme, adevăratul Front Popular între toate forţele democartice, singura chezăşie a luptei pentru libertate şi pace.

Ţebea, 6 decembrie 1935

Partidul Frontul Plugarilor:
Partidul Socialist
Blocul Democratic

P. Constantinescu-Iaşi	Miron Belea
Athanase Joja	Ioan Moga
N. Darie	C. Popovici
M. Ciuhaev	N. Moşcăuţeanu
Scarlat Calimachi	Fl. Petrescu
M. Avramescu	
E. Popescu	
Dr. Petru Groza	
Petru Guia lui Moţu	

„Vremuri noi" (Braşov), anul I, nr. 3, din 1936, pg. 20–21.

58 **1935**

TABEL ALFABETIC CU PRESA DE LIMBĂ MAGHIARĂ CE APĂREA ÎN ROMÂNIA

1. A BEREAI BIBLIA TANULO, Cluj, 1933
2. APOSTOL, Satu Mare, 1926
3. APOSTOLI ISKOLA, Satu Mare, 1926
4. AGO, Braşov, 1935 (încetat 1935)
5. A HÁZTULAJDONOS, Proprietarul de casă. Der Hausbesitzer. Timişoara. 1933
6. A HÉT, Timişoara, 1934
7. A PÁSZTOR ÉS A NYÁJ, Gheorgheni 1935
8. A HÉT, Oradea, 1934
9. A MI LAPUNK, Tg. Mureş, 1935
10. ARADI KÖZLÖNY, Arad, 1885
11. ARADI UJSÁG, Arad, 1885
12. A HIRNOK, Cluj, 1904
13. A KAKAS, Arad, 1931

14. ALIMENTATIA, ELELMISZER UJSÁG. LEBENSMITTEL ZEITUNG, Cluj 1933
15. A MAGÁN ALKALMAZOTT, Cluj, 1927
16. A NAP, Cluj, 1922
17. A NÉP, Odorhei, 1925
18. ARANYOSSEZEK, Turda, 1932
19. ASTRA MEGYFON, Satu Mare, 1935 (încetat 1935)
20. A SZENT KERESZT, Cluj, 1926
21. A TOLL, Timişoara, 1918
22. A VILÁG, Cluj, 1933
23. AZ ELLENZÉEK, Tg. Mureş, 1913
24. AZ ÉN KICSNYEIM, Cluj, 1925
25. AZ IGAZSÁG TANUJA, Nuşfalău, 1925
26. AZ IPAROS, Meseriaşul, Gewerbetreibende, Arad, 1927
27. AZ UJSÁG, Salonta, 1929
28. AZ UT, Sighet, 1935
29. AZ UT, Cluj, 1920
30. AZ UTAZÓ, Voiajorul
31. AZ ÜDV, ÜZENETE, Timişoara 1919
32. A MAGÁNTISZTVISELŐ, Cluj, 1927
33. BÁNÁTI FRISS UJSÁG, Timişoara, 1929
34. BRASSÓI LAPOK, Braşov, 1895
35. BÁNYA MUNKÁS, Bucureşti, 1919
36. BÁNYAVIDÉK, Baia Mare, 1935
37. BÁNYA ÉS VIDÉRE, Baia Mare, 1935
38. BIZONYISEGTEVESI JELENTÓ, Cluj, 1935
39. BIBLIOGRAFIA, Timişoara, 1928
40. BNAI BRIT SZEMLE, Cluj, 1934
41. BOLOND ISTOK, Timişoara, 1932
42. BOMBA, Cluj, 1932
43. BÖR ÉS CIPŐ. Piele şi Ghete, Leder und Schuhe, Cluj, 1922
44. BRASSÓI FRISS UJSÁG, Braşov, 1930
45. BRASSÓI NAPLÓ, Braşov, 1932
46. BUKARESTI LAPOK, Bucureşti, 1932 (încetat 1935)
47. BULETINUL ASOCIAŢIEI FARMACIŞTILOR DIN ARDEAL ŞI BANAT, Cluj
48. BULETINUL BĂNĂŢEAN AL INVALIZILOR. AZ ERDÉLYI ES BÁNÁTI HADIROKKANTOK, ÁRVÁK, ÖZVEGYEK HIVATALOS KÖZLÖNYE, Timişoara, 1934
49. BULETINUL MAŞINILOR. GÉPVÁSÁR, Masinnemarkt. Timişoara, 1933
50. BULETINUL SINDICATELOR MUNCITOREŞTI. MUNKÁSOK SZINDIKATUSOK ÉRTESITÖJE, Arad, 1934.
51. BURSA HORTICOLA. KERTÉSZETI TÖZSDE. RUMANISCHE GARTENBORSE, Timişoara, 1924.
52. BULETIN JEHOVA TANUI RÉSZÉRE, Bucureşti, 1934
53. BUKARESTI KATOLIKUS TUDOSITÓ, Bucureşti, 1935
54. BÁNÁTI KURIR, Timişoara, 1935
55. CĂLĂUZA. ÚTMUTATÓ, Satu Mare, 1935
56. CANIS, Timişoara, 1933
57. CLINICA ET LABORATORIUM, Cluj
58. CONTRA, Timişoara
59. CARPATPRESS, Bucureşti, 1934
60. COAFOR-FODRÁSZ, Tg. Mureş, 1923
61. CONDUCĂTOR. VEZETŐ, FÜHRER, Timişoara, 1935

62. CONDUCĂOR TEHNIC, MÜVEZETŐ, Petroşani, 1929
63. CONFIDENCE, Cluj, 1928
64. CONSUM, Cluj, 1926
65. CSIKI LAPOK, Miercurea Ciuc, 1889
66. CSIKI NÉPLAP (azi Ciuc-i Néplap), Miercurea Ciuc, 1931
67. CURIER, Timişoara, 1933
68. DÉLI HIRLAP, Timişoara, 1926
69. DICSÓI LAPOK, DICIOSÂNMARTIN, 1935
70. DROGISTA ÉS ILLATSZER KÖZLÖNY, Rev. Drogheriei şi Parfumeriei, Cluj, 1933
71. DROGERIA, Bucureşti, 1933
72. ECONOMIST, Cluj (încetat 1936)
73. EGÉSZÉG, Cluj, 1935
74. EGYETÉRTÉS, Braşov, 1929
75. EGYHÁZ ÉS MISZIÓ, Aninoasa (jud. Hunedoara), 1932
76. EGYHÁZI HIRADÓ, Satu Mare, 1911
77. EGYHÁZI KÖZÉLET, Dej, 1924
78. EGYHÁZI UJSÁG, Cluj, 1929
79. EGY HÉT, Oradea, 1935
80. EGYLETI ÉRTESITŐ, Dej
81. ÉRDEKES UJSÁG, Aiud
82. ELLENÖR, Cluj, 1914
83. ELLENZÉK, Cluj, 1880
84. ÉLET, Sighet, 1928
85. ESTILAP, Cluj, 1933
86. ESTILAP, Oradea, 1919
87. ENCIAN, Braşov, 1935
88. ESTI UJSÁG, Arad, 1927
89. ERDÉLYI FRISS UJSÁG, Arad (azi Friss Ujság), 1919
90. ERDÉLYI LAPOK, Oradea, 1931 (azi Új Lapok)
91. ERDÉLYI HIRLAP, Arad, 1917
92. ERDÉLYI NÉPLAP, Oradea, 1934
93. ENYEDI HIRLAP, Aiud, 1931
94. ENYEDI UJSÁG, Aiud, 1926
95. EDDÉLY, Cluj, 1904
96. ERDÉLYI BOMBA, Cluj, 1933
97. ERDÉLYI FIATALOK, Cluj, 1930
98. ERDÉLKI GAZDA, Cluj, 1870
99. ERDÉLYI GONDÖZÓ, Braşov, 1934
100. ERDÉLYI HELIKON, Cluj, 1929
101. ERDÉLYI ISKOLA, Cluj, 1933
102. ERDÉLYI MAGYAR TANITÓ, Cluj, 1933
103. ERDÉLYI MUZEUM, Cluj, 1896
104. ERDÉLYI KÜLÖNVÉLEMÉNY, Cluj, 1932
105. ERDÉLYI MAGYARSÁG (azi Magyarsag), Oradea, 1933
106. ERDÉLYI NAPLÓ, Deva, 1931
107. ERDÉLYI SZEMLE, Cluj, 1916
108. ERDÉLYI IPAR, Arad, 1918
109. ERDÉLYI KURIR, Cluj, 1927
110. ERDÖVIDÉKI HILAP, Baraolt, 1925
111. ÉRMELÉKI KÖZLÖNY, Valea lui Mihai, 1925
112. ERDÉLYI TUDOSITÓ, Cluj, 1918
113. ERDÉLYI ZSIDÓ DIÁKSEGÉLYZŐ BULETINJE, Cluj, 1935
114. ÉRTESITŐ, Cluj, 1935
115. ÉSZAKI SPORT HIRADÓ, Satu-Mare, 1933

116. EVANGELIKUS HARANGSZÓ, Bucureşti, 1933
117. EVANGELIKUS HARANGSZÓ, Satu Lung (j. Braşov), 1934
118. EVANGELIKUS ÖRSZEM, Satu Lung (j. Braşov), 1934
119. EZ ARAD, Arad, 1934
120. EVANGELIKUS ÉLET, Baciu (j. Braşov), 1933
121. ERDÉLYI ÉLET, Timişoara, 1922
122. ÉRTESITŐ, AZ ERDÉLYI MUZEUM EGYESÜLET ORVOSI TUDOMÁNY SZAKOSZTALYBOL, Cluj, 1935
123. FRISS UJSÁG, Cluj, 1928
124. FRISS UJSÁG, Oradea, 1900
125. FÜGGETLEN UJSÁG, Cluj, 1935
126. FRISS UJSÁG, Satu-Mare, 1935
127. FLEKKEN, Târgu-Mureş, 1934
128. FÜLES BAGOLY, Arad, 1923
129. FÁKLYA, Oradea
130. FIATALOK, Cluj, 1930
131. FILM, Timişoara, 1933
132. FILMREVUE, Timişoara, 1932
133. FILMVARIETÉ, Timişoara, 1935
134. FIGARO, Arad, 1934
135. FAUNA, Timişoara
136. FAIPAR, HOLZINDUSTRIE, Arad, 1931
137. FIERUL, Cluj, 1923
138. GARDA VEZETŐ, Satu-Mare, 1928
139. GAZETA BRUTARILOR, SÜTÖIPAROSOK LAPJA, BACKER ZEITUNG, Timişoara, 1932
140. GAZETA COMERCIANŢILOR, KERESKEDÖK LAPJA, Oradea, 1929
141. GAZETA MICILOR COMERCIANŢI, KISKERESKEDÖK LAPJA, Oradea, 1930
142. GAZETA PROPRIETARILOR URBANI, HÁZTULAJDONOSOK, LAPJA, Cluj, 1933
143. GAZETA RESTAURATORILOR, VENDEGLÖSÖK LAPJA, RESTAURATEUR ZEITUNG, Timişoara, 1934
144. GAZETA RESTAURATORILOR ŞI HOTELIERILOR. VENDÉ GLÖSÖK ÉS SZÁLODÁSOK LAPJA. WIRTE UND HOTELIER ZEITUNG, Timişoara, 1934
145. GYERGYÓI LAPOK, Gheorgheni, 1934
146. GYERMEK VILÁG, Braşov
147. GYERMEK KÖNYVTAR, Oradea, 1935
148. GYERMEK SZIV, Satu-Mare, 1926
149. GAZDA, Cluj, 1881
150. GAZETA ORAŞULUI, Târgu-Mureş, 1923
151. HAZATÉRÉS, Dej
152. HARGITA, Odorhei, 1925
153. HAGSAMA, Haţeg, 1935
154. HARANGSZÓ, Cluj, 1922
155. HARANGSZÓ, Lutiţa (j. Odorhei)
156. HÉTFÖI ÚJSÁG, Cluj, 1932
157. HÉTI HIREK, Târgu-Mureş
158. HÉTI HIREK, Gherla, 1929
159. HÉTI MAGAZIN, Timişoara, 1933
160. HIRADÓ, Târgu-Mureş, 1916
161. HUNYADMEGYEI ÉLET, Deva, 1934
162. HARMONIA, Timişoara, 1935

163. HATSZÉG ÉS VIDÉKE, Haţeg (încetat 1935), 1910
164. HÉTFÖI FRISS UJSÁG, Satu-Mare, 1920
165. HÉTFÖI NAPLÓ, Târgu-Mureş, 1925
166. 6 ORAI UJSÁG, Timişoara
167. HELIOS, Satu-Mare, 1933
168. HÉTFÖI HIRLAP, Braşov, 1934
169. HILDEGARDA, Satu-Mare, 1929
170. HITEL, Cluj, 1935
171. HOEMES, Turda, 1933
172. HOLGY FUTAR, Cluj, 1934 (încetat 1935)
173. HUMANITAS, Cluj, 1930
174. HIVATALOS KÖZLÖNY, Timişoara, 1922
175. HÉTI UJSÁG, Şimleul Silvaniei, 1930
176. HÉTI UJSÁG, Târgu-Mureş, 1900
177. HASZNOS KÖNYVTÁR, Braşov, 1935
178. HUMOR, Deva, 1934
179. IFJÚ ERDÉLY, Cluj, 1923
180. JO ESTÉT, Cluj, 1932
181. IGAZSÁG TANÚJA, Nuşfalău
182. INFORMATORUL, Alba Iulia, 1932
183. IGAZSÁG, Zalău, 1935
184. IGAZSÁG, Sf. Gheorghe, 1935
185. IEHOVA NEVÉNEK HIRNÖKE, Bucureşti, 1931
186. IGAZSÁG ÉS SZERETET, Săcuieni, 1932
187. IDÖK JELEI, Bucureşti, 1935
188. JÓ BARÁT, Cluj, 1926
189. JÖVÖ, Cluj, 1935
190. INDICATORUL STRĂINILOR. IDEGENFORGALMI, FREMDEN-WERKEHR, Timişoara, 1933
191. ÎNCĂLŢĂMINTEA, A CIPŐ. DER SCHUH, Braşov, 1934
192. KELETI UJSÁG, Cluj, 1918
193. KELETI RIPORT, Satu-Mare
194. KIS KERESKEDÖK LAPJA, Braşov, 1933
195. KATOLIKUS MUNKÁSLAP, Timişoara, 1931
196. KATOLIKUS VILÁG, Cluj, 1935
197. KERESKEDÖK LAPJA, Oradea, 1929
198. KIS KERESZTESEK, Cluj, 1926
199. KÜKÜLÖ, Diciosânmartin, 1891
200. KÖZLÖNY, Careii Mari, 1875 (fost Szatmármegyei Közlöny)
201. KRASSÓ ZSÖRENYI LAPOK, Lugoj 1879 (azi Caraş és Severini Lapok)
202. KIS UJSÁG, Arad, 1931
203. KIS APOSTOL, Satu-Mare, 1935
204. KIMONDOM, Arad, 1933
205. KELETI LLOYD, Timişoara, 1922
206. KERESZTÉNY ÉLET, Zalău, 1907
207. KERESZTÉNY KÖZLÖNY, Cluj, 1934
208. KERTGAZDASÁG, Cluj, 1935
209. KEVEKÖTÉS, Turda, 1928
210. KÉZIRAT, Timişoara, 1934
211. KIÁLTÓ SZÓ, Cluj, 1934
212. KÓRUNK, Cluj, 1926
213. KURIR, Arad, 1935
214. KERESZTÉNY MAGVETŐ, Cluj, 1869
215. KAVIAR, Timişoara (Lugoj), 1926
216. KORBÁCS, Oradea, 1935

217. KÜLÖNVÉLEMÉNY, Cluj, 1933
218. LELKIPÁSZTOR, Zalău, 1921
219. LUTHER UJSÁG, LUTHER ZEITUNG, Timişoara, 1933
220. MAGAZIN, Cluj, 1930
221. MAGYAR HIRLAP, Oradea, 1933
222. MAGYARSÁG, Oradea (f. Erdelyi Magyarsag), 1932
223. MAGYAR UJSÁG, Cluj, 1933
224. MARMOROSI HIRLAP, Sighet, 1934
225. MAGYAR NÉPEGESZSÉGÜGYI SZEMLE, Cluj, 1933
226. MAGYAR TANITÓ, Oradea, 1933
227. MARIA KONGREGÁCIÓ, Cluj, 1922
228. MÉHÉSZETI KÖZLÖNY, Cluj, 1886
229. MEZÖGAZDASAGI SZEMLE, Cluj, 1930
230. M. D. D. Cluj
231. MAROSVIDÉK, Târgu-Mureş, 1935
232. MAGYAR DAL, Cluj, 1932
233. MAGYAR KISEBBSÉG, Lugoj, 1921
234. MOLNÁROK LAPJA, Cluj, 1920
235. MOZAIK, Lugoj, 1935 (Timişoara)
236. MAGYAR NÉP, Cluj, 1921
237. MAI NŐ, Cluj, 1935
238. MOZAIK, Târgu-Mureş, 1934 (f. Satu-Mare)
239. MAGYAR NÉP (ilustrat) Cluj, 1926
240. MARGHITA, Marghita, 1929
241. MARGHITAI UJSÁG, Marghita, 1932
242. MEDGESI LAPOK, Mediaş, 1934
243. MAROSMENTI ÉLET, Târgu-Mureş, 1925
244. MAGYAR MALI ARADI KÖZLÖNY, Arad, 1935
245. MUNKÁS KÖZLÖNY, Târgu-Mureş, 1935
146. NAGYBÁNYA ES VIDÉKE, Baia-Mare, 1875
247. NAGYBÁNYA, Baia Mare, 1903
248. NAGYKÁROLY ÉS VIDÉKE, Careü Mari, 1895
249. NAPLÓ, Oradea, 1928
250. NÉPLAP, Oradea, 1934
251. NEPUJSÁG, Braşov, 1932
252. NÉPSZAVA, Satu-Mare, 1935
253. NAPOCA, Cluj, 1934
254. NOAR, Cluj, 1924
255. NEPÜNK, Oradea, 1929
256. 4 ORAI UJSÁG, Timişoara, 1934
257. OROLOGIUL, Cluj, 1929
258. ORSOVAI NAPLÓ, Orşova, 1935
259. ORSZÁG VILÁG, Arad, 1912
260. ORVOSI SZEMLE, Revista Medicală, ARTZLICHE RUNDSCHAU, Cluj, 1929
261. ORGANUL OF. AL REUNIUNII DE INVADILITATE ŞI PENSIE. HIVATALOS KÖZLÖNYE A ROMÁNIEI MUNKÁSOK, ROKKANTSEGÉLYZŐ ÉS NYUGDIJEGYLETÉNEK, Timişoara, 1922
262. PADUAI SZENT ANTAL, Timişoara, 1929
263. PAPAGÁLY, Arad, 1935
264. PAPYROGRAPH, Cluj, 1935
265. PASZTORTÜZ, Cluj, 1915
266. PÉNTEKI UJSÁG, Zalău, 1909
267. PETROZSENYI UJSÁG, Petroşani, 1933
268. POLYSPORT, Timişoara, 1934

269. PHARMACIA, Cluj, 1923
270. PHILAMONDA, Diciosânmartin, 1933
271. PLEBÁNIAI ÉRTESITŐ, Arad, 1935
272. PRAXIS MEDICI, Timişoara, 1924
273. REFORMÁTUS, CSALÁD, Cluj, 1929
274. REFORMÁTUSOK LAPJA, Oradea, 1927
275. REFORMÁTUS EGYHÁZI ÉLET, Aiud, 1934
276. REFORMÁTUS HIRADÓ, Oradea, 1921
277. REFORMÁTUS IFJUSÁG, Târgu-Mureş, 1930
278. REFORMÁTUS JÖVŐ, Oradea, 1933
279. REFORMÁTUS LELKIPÁSZTOR, Baia-Mare, 1934
280. REFORMÁTUSOK LAPJA, Cluj, 1934
281. REFORMÁTUS SZEMLE, Cluj, 1908
282. REFORMÁTUS IFJUSÁG, Oradea, 1931
283. REFORMÁTUS ÉLET, Careii Mari, 1929
284. RENDKIVÜLI UJSÁG, Arad, 1930
285. ROZSAESŐ, IOSIA, Oradea, 1933
286. RENDKIVÜLI KÖZLÖNY, Arad, 1935
287. REGGEL, Arad, 1930
288. REGGELI UJSÁG, Târgu-Mureş, 1931
289. REVISTA AVICOLA, BARONFI ES KISALTATLENYESZTÖK LAPJA, Arad, 1931
290. REVISTA FORESTIERĂ, FAIPARI SZEMLE, Cluj, 1922
291. REVISTA VOIAJORILOR, UTAZÓK LAPJA, ZEITSCHRIFT DER REISENDE, Oradea, 1921
292. RUHÁZATI ES BÖRIPARI MUNKÁS, Cluj
293. REVUE, Timişoara, 1935
294. RIPORT, Cluj, 1932
295. SZALONTAI LAPOK, Salonta, 1889
296. SZABADSÁG, Oradea, 1871
297. SZILVESZTERI KRONIKA, Satu-Mare, 1929
298. SZARMÁRI UJSAG, Satu Mare, 1929
299. SICULIA-GAZDA LAP, Odorhei, 1934
300. SZAMOS, Satu-Mare, 1869 (azi Sabadsajto)
301. SPORT UJSÁG, Arad, 1933
302. SPORT HIRLAP, Cluj, 1934
303. SZABAD SZÓ, Cluj, 1933
304. SZABAD SZÓ, Careii Mari, 1884
305. SZAJKÓ, Arad, 1935
306. SZAKMÁK ÉLETE, Viaţa Breslelor, Timişoara, 1934
307. SPORT ES KRITIKA, Timişoara
308. SZAMOSVÖLGYI NAPLÓ, Dej, 1934
309. SZÉKELY KÖZÉLET, Odorhei, 1918
310. SZÉKELYFÖLD, Târgu-Mureş, 1899
311. SZÉKELYFÖLD, Târgu-Secuiesc, 1931
312. SZÉKELY NÉP, Sfântu-Gheorghe, 1883
313. SZÉKELY UJSÁG, Târgu-Secuiesc, 1904
314. SZILÁGYSÁG, Zalău, 1910
315. SZILÁGYSOMLYÓ, Şimleul Silvaniei, 1883
316. SZÉKELYSEG, Odorhei, 1931
317. SZILAGYMEGYEI UJSÁG, Careii Mari, 1931 (azi KISEBBSÉGI UJSÁG)
318. SZÉKELY ALKALMAZOTAK UJSÁGJA, Cluj, 1934
319. SZIVGÁRDISTA, Satu-Mare, 1926

320. SZÖVETKEZÉS, Aiud, 1925
321. SZINHÁZI UJSÁG, Târgu-Mureş, 1934 (încetat 1935)
322. SZINPAD ÉS MOZI, Cluj, 1932
323. SZIV, Satu-Mare, 1936
324. SZERETETT, Oradea, 1921
325. SZÖVETKEZETI ÉRTESITÓ, Cluj, 1933
326. SZELEKTOR, Timişoara, 1932
327. TEMESVÁRI HIRLAP, Timişoara, 1935
328. TEMESVÁRI KURIR, Timişoara, 1935
329. TEMESVÁRI HIRADÓ, Timişoara, 1934
330. TEMESVÁRI FUTÁR, Timişoara, 1934
331. TRANSILVANIA, Cluj, 1903
332. TERAPIA (Orvosok Lapja), Timişoara, 1920
333. TESTVÉRISÉG, Cluj, 1931
334. TUDOSITÓ, Cluj, 1918
335. TURISTA ÉLET, Oradea, 1930
336. TRIBUN, Cluj, 1935 (f. A Mai Nö)
337. TÜZ, Târgu Mureş, 1934
338. TYPOGRAPH, Cluj, 1919
339. TEXTILIA. A TEXTIL IPAROS ES TEXTIL KERESKEDELEM SZAKKÖNYVE, Cluj, 1933
340. UJSÁG, Satu-Mare, 1935
341. ÚJ KELET, Cluj, 1918
342. ÚJ KÖR, Timişoara, 1920
343. ÚJ MAGYAROK, Bucureşti, 1933
344. ÚJ HIRLAP, Timişoara, 1935
345. ÚJ SZÓ, Târgu-Mureş, 1935 (încetat 1935)
346. ÚJ CIMBORA, Cluj (Satu-Mare) 1933
347. ÚJ ERDÉLY, Cluj (f. Gyilkos), 1926
348. UNITÁRIUS EGYHÁZ, I.G. Duca (Cristur), 1908
349. UNITÁRIUS KÖZLÖNY, Cluj, 1892
350. UNITÁRIUS EVANGELIUM, CluJ, 1933
351. UNITÁRIUS HIRNOK, Odorhei, 1907
352. UNITÁRIUS SZÓSZÉK, Odorhei, 1907
353. ÚJ ÚT, Oradea, 1931
354. ÜZENET, Sf. Gheorghe, 1933
355. ÚJ SZÁZAD, Timişoara, 1934
356. UNIVERSAL COURIER, Arad, 1935
357. VAS ES FEMMUNKÁS, Bucureşti, 1920
358. VASÁRNAP, Arad, 1924
359. VASÁRNAPI HARANGSZÓ, Cluj, 1935
360. VASÁRNAPI LAPOK, Oradea, 1935 (încetat 1935)
361. VASÁRNAPI UJSÁC, Oradea, 1933 (încetat 1935)
362. VASPIAC. MONITORUL FIERULUI, Bucureşti, 1931
363. ZSIDÓ JÖVÖ, Satu-Mare, 1931
364. ZSIDÓ UJSÁG, Satu-Mare, 1935
365. ZSIUVÖLGYI NAPLÓ, Petroşani, 1924 (azi „A Mi Megyénk“ din Deva)
366. ZSIDÓ HIRLAP, Oradea, 1935:
367. ARANYOSVIDÉK, Turda, 1891
368. MAGYAR SZÓ, Târgul-Mureş, 1927

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 1662,f. 42–47

Repartizarea elevilor şcoalelor primare ale

Répartition des élèves des écoles primaires de l'Etat

Anii Provincia	Total	Inscrişi repartizaţi după neam							
		Cetăţeni români							
		Români *Roumains*	Unguri *Hongrois*	Germani (saşi, svabi) *Allemands*	Ruşi *Russes*	Ruteni ucrainieni *Ukrainiens*	Sârbi, croaţi, sloveni *Serbes*	Bulgari *Bulgares*	Cehi, slovaci *Techécoslovaques*
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
									Ţara întreagă
1934/35	**2 332 512**	**1 898 377**	**117 796**	**58 793**	**24 583**	**70 726**	**2 072**	**51 378**	**4 650**
Vechiul Regat ..	1 231 888	1 146 647	7 105	2 938	5 295	657	124	29 886	61
Basarabia	346 054	207 832	84	16 359	18 251	50 887	50	20 231	57
Bucovina	132 438	87 051	3 608	11 253	803	16 284	–	–	6
Transilvania	622 132	456 847	106 999	28 243	234	2 898	1 898	1 261	4 526
									Comune rurale
1934/35	**2 057 426**	**1 707 745**	**97 281**	**48 679**	**17 562**	**65 081**	**1 863**	**47 799**	**4 496**
Vechiul Regat ..	1 071 268	1 008 180	5 841	2 131	4 276	311	41	27 466	16
Basarabia	312 807	193 834	22	16 293	12 483	47 477	44	19 090	54
Bucovina	110 807	78 942	2 278	7 301	627	14 525	–	–	4
Transilvania	562 544	426 789	89 140	22 954	176	2 768	1 778	1 243	4 422
									Comune urbane
1934/35	**275 036**	**190 632**	**20 515**	**10 114**	**7 021**	**5 645**	**209**	**3 579**	**154**
Vechiul Regat ..	160 620	138 467	1 264	807	1 019	346	83	2 420	45
Basarabia	33 247	13 998	62	66	5 768	3 410	6	1 141	3
Bucovina	21 631	8 109	1 330	3 952	176	1 759	–	–	2
Transilvania	59 588	30 058	17 859	5 289	58	130	120	18	104

Anuarul Statistic al României, 1935/1936, p. 118–119

statului pe neamuri în anii1934/35

par origine ethnique pendant les années 1934/35

Inscrits suivant l'origine ethnique									
Citoyens roumains									
Poloni *Polonais*	Evrei *Juifs*	Greci *Grecs*	Armeni *Arméniens*	Francezi *Français*	Italieni *Italiens*	Tirci, tătari *Turcs, tartares*	Alţi *Autres*	Cetăţeni străini *Citoyens étrangers*	Année Province
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Pays entier									
5 384	**56 821**	**1 324**	**934**	**178**	**823**	**22 305**	**13 930**	**2 438**	**1934/35**
273	13 527	942	804	30	266	19 478	705	2 150	*Ancien Royaume*
629	19 142	379	61	93	186	2 728	9 012	73	*Basarabia*
3 285	8 162	–	21	–	1	10	1 896	58	*Bucovina*
197	15 990	3	48	55	370	89	2 317	157	*Transilvania*
Communes rurales									
3 933	**27 878**	**774**	**118**	**89**	**598**	**20 230**	**12 514**	**786**	**1934/35**
972	2 921	469	55	12	74	17 450	492	561	*Ancien Royaume*
502	11 712	304	15	24	182	2 722	8 000	49	*Basarabia*
2 307	2 890	–	15	–	1	1	1 882	34	*Bucovina*
152	10 355	1	33	53	341	57	2 140	142	*Transilvania*
Villes									
1 451	**28 943**	**550**	**816**	**89**	**225**	**2 075**	**1 416**	**1 652**	**1934/35**
301	10 606	473	749	18	192	2 028	213	1 589	*Ancien Royaume*
127	7 430	75	46	69	4	6	1 012	24	*Basarabia*
978	5 272	–	6	–	–	9	14	24	*Bucovina*
45	5 635	2	15	2	29	32	177	15	*Transilvania*

Studenţii înscrişi în facultăţi repartizaţi

Etudiants inscrits aux facultés et aux écoles spéciales répartis selon

Centrul Universitar	Total	Cetăţeni români – Citoyens roumains																Cetăţeni străini – *Citoyens étrangérs*
		Români – *Roumains*	Unguri – *Hongrois*	Germani – *Allemands*	Ruşi – *Russes*	Ucraineni – *Ukrainiens*	Sârbi – *Serbes*	Bulgari – *Bulgares*	Cehi, slovaci – *Tchécoslovaques*	Poloni – *Polonais*	Evrei – *Juifs*	Greci – *Grecs*	Armeni – *Arméniens*	Francezi – *Français*	Italieni – *Italiens*	Turci, tătari – *Turcs, tartares*	Alţi – *Autres*	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
																		Cifre absolute
1934/35	**30 424**	**24 269**	**1 177**	**514**	**167**	**142**	**16**	**196**	**13**	**54**	**3 571**	**85**	**41**	**19**	**26**	**15**	**35**	**84**
Bucureşti . . .	18 177	15 053	168	185	77	13	14	132	8	18	2 261	71	32	19	25	13	17	71
Iaşi	3 881	3 017	10	12	55	22	1	33	3	8	691	7	5	–	1	1	15	–
Cluj	4 694	3 185	953	190	11	–	–	9	–	–	338	1	4	–	–	1	–	2
Cernăuţi	2 310	1 816	2	104	1	102	–	–	–	27	255	–	–	–	–	–	1	2
Oradea	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Chişinău	796	746	–	3	13	1	–	9	–	–	22	–	–	–	–	–	–	2
Timişoara	566	452	44	20	10	4	1	13	2	1	4	6	–	–	–	–	2	7
																		Procente
1934/35	**100,0**	**79,8**	**3,9**	**1,7**	**0,5**	**0,5**	**0,1**	**0.6**	*****	**0,2**	**11,7**	**0,3**	**0,1**	**0,1**	**0.1**	*****	**0,1**	**0,3**
Bucureşti . . .	*100,0*	*82,8*	*	*1,0*	*0,4*	*0,1*	*0,1*	*0,7*	*0,1*	*0,1*	*12,4*	*0,4*	*0,2*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,4*
Iaşi	*100,0*	*77,7*	*0,3*	*0,3*	*1,4*	*0,6*	*	*0,9*	*0,1*	*0,2*	*17,8*	*0,2*	*0,1*	–	*	*	*0,4*	–
Cluj	*100,0*	*67,9*	*20,3*	*4,0*	*0,2*	–	–	*0,2*	–	–	*7,3*	*	*0,1*	–	–	*	–	*
Cernăuţi	*100,0*	*78,6*	*0,1*	*4,5*	*	*4,4*	–	–	–	*1,2*	*11,1*	–	–	–	–	–	*	*0,1*
Oradea	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Chişinău	*100,0*	*93,7*	–	*0,4*	*1,6*	*0,1*	–	*1,1*	–	–	*2,82*	–	–	–	–	–	–	*0,3*
Timişoara	*100,0*	*79,9*	*7,8*	*3,5*	*1,8*	*0,7*	*0,2*	*2,3*	*0,4*	*0,2*	*0,7*	*1,1*	–	–	–	–	*0,4*	*1,2*

Anuarul Statistic al României, 1935/1936, p. 148–149

pe neam şi centre universitare în anii 1934/35

l'origine ethnique et centre universitaires pendant les années 1934/35

Total	*Cetăţeni români – Citoyens roumains*																Cetăţeni străini – *Citoyens étrangers*	*Centre Universitaire*
	Români – *Roumains*	Unguri – *Hongrois*	Germani – *Allemands*	Ruşi – *Russes*	Ucraineni – *Ukrainiens*	Sârbi – *Serbes*	Bulgari – *Bulgares*	Cehi, slovaci – *Tchécoslovaques*	Poloni – *Polonais*	Evrei – *Juifs*	Greci – *Grecs*	Armeni – *Arméniens*	Francezi – *Français*	Italieni – *Italiens*	Turci, tătari – *Turcs, tartares*	Alţi – *Autres*		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Chiffres absolus																		
10 883	**8 504**	**255**	**166**	**134**	**42**	**2**	**49**	**4**	**24**	**1 594**	**51**	**16**	**14**	**15**	**2**	**3**	**8**	**1934/35**
7 081	5 931	37	56	43	1	1	41	2	1	881	48	10	10	12	2	3	2	*Bucureşti*
2 006	1 516	–	12	70	2	–	3	–	6	386	2	4	3	2	–	–	–	*Iaşi*
1 106	716	212	47	5	–	1	2	2	2	112	1	1	1	1	–	–	3	*Cluj*
583	268	–	46	10	38	–	–	–	15	204	–	–	–	–	–	–	2	*Cernăuţi*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Oradea*
76	55	–	–	6	1	–	3	–	–	10	–	1	–	–	–	–	–	*Chişinău*
31	18	6	5	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1	*Timişoara*
Pourcentages																		
100,0	*78,2*	*2,4*	*1,5*	*1,2*	*0,4*	*	*0,5*	*	*0,2*	*14,7*	*0,5*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*	*	*0,1*	*1934/35*
100,0	*83,8*	*0,5*	*0,8*	*0,6*	*	*	*0,6*	*	*	*12,4*	*0,7*	*0,2*	*0,2*	*0,2*	*	*	*	*Bucureşti*
100,0	*75,6*	–	*0,6*	*3,5*	*0,1*	–	*0,1*	–	*0,3*	*19,3*	*0,1*	*0,2*	*0,1*	*0,1*	–	–	–	*Iaşi*
100,0	*64,7*	*19,2*	*4,2*	*0,4*	–	*0,1*	*0,2*	*0,2*	*0,2*	*10,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	–	–	*0,3*	*Cluj*
100,0	*46,0*	–	*7,9*	*1,7*	*6,5*	·	–	–	*2,6*	*35,0*	–	–	–	–	–	–	*0,3*	*Cernăuţi*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Oradea*
100,0	*72,4*	–	–	*7,9*	*1,3*	–	*3,9*	–	–	*13,2*	–	*1,3*	–	–	–	–	–	*Chişinău*
100,0	*58,1*	*19,4*	*16,1*	–	–	–	–	–	–	*3,2*	–	–	–	–	–	–	*3,2*	*Timişoara*

Doctori licenţiaţi, şi diplomaţi universitari şi ai şcoalelor speciale repartizaţi pe neam

Docteurs, licenciés et diplomés universitaires et anciens éléves des écoles spéciales selon

Instituţiunea	Localitatea	Cetăţeni român													
		Total		Români *Roumains*		Unguri *Hongrois*		Germani *Allemands*		Ruşi *Russes*		Ruteni, ucra. *Ukrainiens*		Sârbi *Serbess*	
		M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1934/35		**2737**	**970**	**2133**	**715**	**126**	**29**	**67**	**20**	**13**	**10**	**22**	**2**	**–**	**–**
Facultatea de Medicină	Bucureşti	111	30	100	23	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Medicină	Iaşi	26	13	13	8	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Medicină	Cluj	83	7	54	5	13	–	3	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Medicină veterinară	Bucureşti	59	2	49	2	4	–	3	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Farmacie	Bucureşti	177	209	70	107	21	9	8	1	–	–	1	–	–	–
Facultatea de Ştiinţe	Bucureşti	93	45	85	41	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Ştiinţe	Iaşi	81	68	70	61	1	–	–	–	3	–	–	–	–	–
Facultatea de Ştiinţe	Cluj	42	57	21	49	16	4	4	2	1	–	–	–	–	–
Facultatea de Ştiinţe	Cernăuţi	37	27	19	20	–	–	7	3	–	1	5	1	–	–
Facultatea de Drept	Bucureşti	417	33	374	25	2	–	4	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Drept	Iaşi	185	34	133	15	–	–	–	–	3.	–	–	–	–	–
Facultatea de Drept	Cluj	217	15	122	11	41	–	6	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Drept	Cernăuţi	141	13	79	3	1	–	10	–	–	–	7	1	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie	Bucureşti	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie	Iaşi	22	52	21	45	–	–	–	–	–	5	–	–	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie	Cluj	41	62	19	41	14	10	7	7	–	–	–	–	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie	Cernăuţi	13	18	9	13	–	–	2	2	–	–	2	–	–	–
Facultatea de Teologie	Bucureşti	125	19	123	19	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Teologie	Cernăuţi	148	3	145	3	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–
Facultatea de Teologie	Chişinău	71	1	70	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Comerc. şi Ind	Bucureşti	277	109	245	92	1	1	3	–	2	2	1	–	–	–
Academia de Înalte Studii Comerc. şi Ind	Cluj	30	12	23	9	5	2	2	1	–	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Agronomice	Bucureşti	29	7	28	7	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Agronomice	Cluj	33	2	29	2	1	–	–	–	2	–	–	–	–	–
Facultatea de Ştiinţe Agricole	Chişinău	22	6	20	4	–	–	–	–	1	1	1	–	–	–
Academia de Arhitectură	Bucureşti	24	5	22	5	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Academia de Muzică şi Artă Dramatică	Bucureşti	22	39	20	37	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Academia de Muzică şi Artă Dramatică	Iaşi	26	18	23	12	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–
Academia de Muzică şi Artă Dramatică	Cluj	8	15	5	12	2	1	1	–	–	–	–	–	–	–
Academia de Arte Frumoase	Bucureşti	13	18	13	14	–	1	–	1	–	1	–	–	–	–
Academia de Arte Frumoase	Iaşi	3	5	3	5	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Şcoala de Arte Frumoase	Timişoara	6	1	5	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–
Şcoala Politehnică	Bucureşti	91	1	69	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–
Şcoala Politehnică	Timişoara	41	–	37	–	–	–	2	–	–	–	2	–	–	–
Şcoala de Conduc. Desenatori şi Arhitectură	Bucureşti	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Institutul Superior de Educaţie Fizică	Bucureşti	22	24	14	22	4	1	4	1	–	–	–	–	–	–

Anuarul Statistic al României 1935/1936 p. 142-145

şi facultăţi în anii 1934/35

l'origine ethnique et facultés pendant les années 1934–1935

Citoyens roumains: Bulgari *Bulgares*		Cehi, slovaci *Tchécoslovaques*		Poloni *Polonais*		Evrei *Juifs*		Greci *Grecs*		Armeni *Arméniens*		Italieni *Italiens*		Turci, tătari *Turcs, tartares*		Alţi *Autres*		Cetăţeni streini *Citoyens étrangers*		*Localité*	*Institution*
M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F		
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	
12	**3**	**2**	–	**7**	**1**	**338**	**177**	**7**	**2**	**2**	**4**	**3**	**3**	–	–	**1**	**1**	**4**	**3**	**31934/35**	
–	–	–	–	–	–	11	7	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*.Faculté de Médicine*
–	–	–	–	–	–	13	5	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté de Médecine*
–	–	–	–	–	–	13	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Faculté de Médecine*
1	–	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Médecine vétérinaire*
3	2	1	–	–	–	72	87	–	–	1	2	–	–	–	–	–	1	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Pharmacie*
–	–	–	–	–	–	8	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Sciences*
–	1	–	–	1	–	6	6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté des Sciences*
–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Faculte des Sciences*
–	–	–	–	2	–	4	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cernăuţi*	*Faculté des Sciences*
1	–	–	–	–	–	34	7	2	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Droit*
4	–	–	–	–	–	45	19	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté de Droit*
–	–	–	–	–	–	48	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Faculté de Droit*
–	–	–	–	3	–	41	9	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cernăuţi*	*Faculté de Droit*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Lettres et Philosophie*
–	–	–	–	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté des Lettres et Philosophie*
–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	*Cluj*	*Faculté des Lettres et Philosophie*
–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cernăuţi*	*Faculté des Lettres et Philosophie*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	*Bucureşti*	*Faculté de Théologie*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cernăuţi*	*Faculté de Théologie*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	*Chişinău*	*Faculté de Théologie*
2	–	–	–	1	–	16	10	3	2	–	–	2	2	–	–	1	–	–	–	*Bucureşti*	*Acad. des Hautes Etudes Com. et Ind.*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Acad. des Hautes Etudes Com. et Ind.*
1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Acad. des Hautes Etudes Agrono.*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Acad. des Hautes Etudes Agrono.*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	*Chişinău*	*Faculté de Sciences Agricoles*
–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Académie d'Architecture*
–	–	–	–	–	–	1	2	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Acad. de Musique et Art. Dramat.*
–	–	–	–	–	–	3	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Acad. de Musique et Art. Dramat.*
–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Acad. de Musique et Art. Dramat.*
–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Académie des Beaux Arts*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Académie des Beaux Arts*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Timişoara*	*Ecole des Beaux Arts*
–	–	–	–	–	–	18	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	*Bucureşti*	*Ecole Polytechique*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Timişoara*	*Ecole Polytechnique*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Ecole des Maîtres Dessin, d'Archi.*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Ins. Supérieur d'Edu. Physique*

Studenţii înscrişi în universităţi

Etudiants inscrits aux universités et aux

Instituţiunea	Localitatea	Cetăţeni român													
		Total		Români *Roumains*		Unguri *Hongrois*		Germani *Allemands*		Ruşi *Russes*		Ucraineni *Ukrainiens*		Sârbi, *Serbes*	
		M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1934/35		**30 424**	**10 883**	**24 269**	**8 504**	**1 177**	**255**	**514**	**166**	**167**	**134**	**142**	**42**	**–**	**–**
Facultate de Medicină	Bucureşti	721	310	453	233	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultate de Medicină	Iaşi	466	189	285	137	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultate de Medicină	Cluj	830	174	498	115	137	23	36	2	6	1	–	–	–	–
Facultate de Medicină veterinară	Bucureşti	364	38	316	37	5	–	10	–	2	1	5	–	–	–
Facultate de Farmacie	Bucureşti	498	707	194	448	63	21	36	12	–	1	1	–	–	–
Facultate de Farmacie	Iaşi	60	82	12	29	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultate de Ştiinţe	Bucureşti	1 739	1 015	1 324	887	14	1	23	5	19	6	3	1	7	1
Facultate de Ştiinţe	Iaşi	516	440	390	372	4	–	4	–	14	11	7	–	–	–
Facultate de Ştiinţe	Cluj	244	159	104	115	109	33	14	4	2	–	–	–	–	–
Facultate de Ştiinţe	Cernăuţi	231	163	105	91	2	–	33	14	1	2	24	13	–	–
Facultate de Drept	Bucureşti	7 305	1 102	6 205	929	28	–	49	3	15	1	–	–	7	–
Facultate de Drept	Iaşi	2 257	467	1 878	328	4	–	7	1	21	1	7	–	1	–
Facultate de Drept	Cluj	2 050	134	1 365	82	491	28	58	2	–	–	–	–	–	–
Facultate de Drept	Cernăuţi	546	66	294	31	–	–	59	5	–	–	55	3	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie *	Bucureşti	1 169	2 297	1 022	1 969	2	7	19	20	8	22	–	–	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie *	Iaşi	269	583	188	456	2	–	–	5	16	50	1	1	–	–
Facultate de Litere şi Filosofie *	Cluj	324	384	153	244	120	75	35	30	–	2	–	–	–	1
Facultate de Litere şi Filosofie *	Cernăuţi	208	348	120	140	–	–	12	27	–	8	13	22	–	–
Facultatea de Teologie	Bucureşti	796	27	788	27	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Facultatea de Teologie	Cernăuţi	1 307	6	1 297	6	–	–	–	–	–	–	10	–	–	–
Facultate de Teologie	Chişinău	412	10	410	10	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Comerc. şi Ind.	Bucureşti	2 851	913	2 608	839	3	–	5	1	1	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Comerc. şi Ind.	Cluj	793	138	691	85	53	33	23	1	–	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Agronomice	Bucureşti	327	46	296	43	2	–	–	–	4	–	–	–	–	–
Academia de Înalte Studii Agronomice	Cluj	310	25	272	18	18	1	12	1	3	2	–	–	–	–
Facultatea de Ştiinţe Agricole	Chişinău	384	66	336	45	–	–	3	–	13	6	1	1	–	–
Facultatea de Arhitectură	Bucureşti	246	46	185	32	3	–	4	2	–	–	–	–	–	–
Academia de Muzică şi Artă Dramatică	Bucureşti	332	277	298	233	1	1	1	3	–	–	–	–	–	–
Academia de Muzică şi Artă Dramatică	Iaşi	269	174	233	142	–	–	–	4	–	–	4	–	–	–
Academia de Muzică şi Artă Dramatică	Cluj	143	94	102	57	25	19	12	7	–	–	–	–	–	–
Academia de Arte Frumoase	Bucureşti	101	161	84	135	6	3	2	3	6	8	–	–	–	–
Academia de Arte Frumoase	Iaşi	44	71	31	52	–	–	1	2	4	8	3	1	–	–
Şcoala de Arte Frumoase	Timişoara	33	28	20	16	7	6	2	4	–	–	–	–	–	–
Şcoala Politehnică	Bucureşti	1 550	33	1 149	25	22	–	26	1	18	–	4	–	–	–
Şcoala Politehnică	Timişoara	533	3	432	2	37	–	18	1	10	–	4	–	1	–
Şcoala de Conduc. Desenatori şi Arhitectură	Bucureşti	79	6	60	6	4	–	2	–	–	–	–	–	–	–
Institutul Superior de Educaţie Fizică	Bucureşti	99	103	71	88	15	4	8	6	4	4	–	–	–	–

Anuarul Statistic al României 1935/1936 p. 140-141

şi facultăţii în anii 1934/35

l'origine ethnique et facultés pendant les années 1934/35

Citoyens roumains																							
Bulgari *Bulgares*		Cehi, slovaci *Tchécoslovaques*		Poloni *Polonais*		Evrei *Juifs*		Greci *Grecs*		Armeni *Arméniens*		Francezi *Français*		Italieni *Italiens*		Turci, tătari *Turcs, tartares*		Alţi *Autres*		Cetăţeni străini *Citoyens étrangers*		*Localité*	*Institution*
M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F		
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38		
196	**49**	**13**	**4**	**54**	**24**	**3 571**	**1 594**	**85**	**51**	**41**	**16**	**19**	**14**	**26**	**15**	**15**	**2**	**35**	**3**	**34**	**8**		**1934/35**
31	10	–	–	–	–	237	67	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Médicine*
–	–	–	–	–	–	179	52	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté de Médecine*
2	–	–	2	–	–	150	31	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Faculté de Médecine*
4	–	–	–	1	–	3	–	3	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	14	–	*Bucureşti*	*Faculté de Médecine vétérinaire*
6	6	–	–	–	–	189	209	2	8	7	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Pharmacie*
–	–	–	–	–	–	48	53	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté de Pharmacie*
19	4	6	1	4	1	280	100	10	3	5	2	5	1	4	–	2	1	5	–	9	1	*Bucureşti*	*Faculté de Sciences*
4	2	1	–	3	2	85	53	1	–	2	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté des Sciences*
–	1	–	–	–	–	15	6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Faculte des Sciences*
–	–	–	–	6	6	59	36	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	*Cernăuţi*	*Faculté des Sciences*
31	2	–	–	3	–	921	165	26	2	8	–	2	–	2	–	7	–	1	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Droit*
26	1	1	–	1	–	291	136	5	–	3	–	–	–	1	–	–	–	11	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté de Droit*
–	–	–	–	–	–	135	22	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Faculté de Droit*
–	–	–	–	16	1	140	26	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cernăuţi*	*Faculté de Droit*
9	16	–	–	–	–	85	220	7	27	1	–	9	6	7	10	–	–	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Faculté de Lettres et Philosophie*
3	–	–	–	1	1	57	67	–	2	–	1	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	*Iaşi*	*Faculté des Lettres et Philosophie*
1	1	–	–	–	–	13	27	–	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	2	2	*Cluj*	*Faculté des Lettres et Philosophie*
–	–	–	–	5	8	56	142	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	1	1	*Cernăuţi*	*Faculté des Lettres et Philosophie*
1	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6	–	*Bucureşti*	*Faculté de Théologie*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cernăuţi*	*Faculté de Théologie*
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	*Chişinău*	*Faculté de Théologie*
4	1	–	–	2	–	207	59	7	6	–	2	1	2	7	2	–	–	6	1	–	–	*Bucureşti*	*Acad. des Hautes Etudes Com. et Ind.*
2	–	–	–	–	1	20	18	1	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Acad. des Hautes Etudes Com. et Ind.*
12	2	–	–	2	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	11	–	*Bucureşti*	*Acad. des Hautes Etudes Agrono.*
4	–	–	–	–	–	1	–		–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	*Cluj*	*Acad. des Hautes Etudes Agrono.*
9	3	–	–	–	–	22	10	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*Chişinău*	*Faculté de Sciences Agricoles*
–	–	–	–	–	–	43	12	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	9	–	*Bucureşti*	*Académie d'Architecture*
5	–	–	–	1	–	23	35	–	–	3	3	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	*Bucureşti*	*Acad. de Musique et Art. Dramat.*
–	–	–	–	2	1	30	23	–	–	–	3	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Acad. de Musique et Art. Dramat.*
–	–	–	–	–	1	4	8	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	*Cluj*	*Acad. de Musique et Art. Dramat.*
1	–	–	1	–	–	1	7	–	2	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	1	–	*Bucureşti*	*Académie des Beaux Arts*
–	–	1	–	1	2	1	2	1	–	–	–	–	3	–	1	1	–	–	–	–	–	*Iaşi*	*Académie des Beaux Arts*
–	–	1	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	1	*Timişoara*	*Ecole des Beaux Arts*
8	–	2	–	5	–	262	6	15	–	8	–	1	–	5	–	3	–	2	–	20	1	*Bucureşti*	*Ecole Polytechique*
13	–	1	–	1	–	3	–	6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	5	–	*Timişoara*	*Ecole Polytechnique*
–	–	–	–	–	–	10	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	1	–	1	–	*Bucureşti*	*Ecole des Maitres Dessin. d'Archi.*
1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	*Bucureşti*	*Ins. Supérieur d'Edu. Physique*

63

Partidul Național Ucrainean

Din punct de vedere politic, cel mai important dintre curentele minoritare din Bucovina este cel ucrainean sau rutean.

Alcătuind aproape 1/3 din întreaga populațiune a acestei provincii, ucrainenii sunt dens grupați spre fruntaria de nord a țării, în imediata vecinătate a Cehoslovaciei, Poloniei și Ucrainei Sovietice. Înrudirea, prin origine și naționalitate, a ucrainenilor de la noi cu populațiunea ucraineană din cuprinsul acestor țări mărginașe, precum și apropierea geografică, stabilește în mod fatal o legătură strânsă între toate aceste populațiuni, deși politicește aparțin la state diferite.

Viața politică ucarainană din Bucovina este astăzi centralizată și condusă oficial de Partidul Național Ucrainan (U.N.P.), cu sediul la Cernăuți.

Constituirea acestui partid, în 1926, a fost determinat de afilierea mișcării ucrainene din Bucovina la acea similară din Galiția, condusă de Partidul Național Ucrainean din Polonia (U.N.D.O.).

Dat fiind că, înainte de 1926, ucrainenii din Bucovina, cu totul dezorganizați, duceau o politică nelămurită, de cele mai multe ori oportunistă și lipsită de directive temeinice fie dinăuntru, fie din afară, comandamentul nешovăielnic al redeșteptării naționale în masele largi ale populațiunei a impus necesitatea unei acțiuni bine chibzuite: ordonată și hotărâtă.

Partidul Național Ucrainean a înțeles, dintr-un început, și în numele „intereselor superioare ale poporului ucrainean și al ucrainismului" să activeze în toate direcțiile, organizând, în acest scop, în fiecare comună, o secțiune a sa.

Organele componente ale U.N.P.-ului sunt:

Executiva (Comitetul) centrală și executivele (Comitetele) locale, acestea ca organe politice. Pe lângă Comitetul Central funcționează următoarele secțiuni. secțiunea economică (conducerea vieții financiare), secțiunea de propagandă, secțiunea juridică și secțiunea cooperatistă, cea din urmă cu scopul primordial de a centraliza întreaga viață economică ucraineană din Bucovina, prin înființarea de cooperative sătești, bănci populare și ferme. Fiecare din aceste secțiuni este condusă de membrii ai Executivei centrale.

Înalta instanța a Partidului Național Ucrainean este Marele Congres, compus din delegați din întreaga țară;Marele Congres se întrunește în fiecare an.

Pentru a introduce o severă disciplină națională printre ucraineni, a luat ființă, la Cernăuți, în anul 1929, un „Înalt Tribunal Național" care judecă toate neînțelegerile ivite între persoane sau societății ucrainene și condamnă pe trădătorii naționali; aceștia urmează a fi boicotați de toată suflarea ucraineană. Paralel cu acestea, Tribunalul a înființat un registru în care se ținea socoteală, la zi, de activitatea fiecărui ucrainean.

Partidul Național Ucrainean este condus de președintele său, senatorul dr. Vladimir Zalozietzky precum și de următorii fruntași: dr. Maier Mihalski, Jurie Serbeniuc, dr. Kohut Leon, dr. Duceak Basil. (care este și sufletul mișcării ucrainene), dr. Kirilov, dr. Kupceanko, dr. Huzar.

Oficiosul Partidului Național Urcainean este „Ceas", apărând la Cernăuți sub privigherea permanentă a lui Jurie Serbeniuc.

Următoarele puncte de activitate alcătuiesc programul oficial al mişcărei preconizate de suszisul partid:

1) Paralizarea pericolului de deznaţionalizare şi asimilarea populaţiunei ucrainene la viaţa românească.

2) Reprezentarea poporului ucrainean în ţară şi străinătate.

3) Lupta pentru introducerea limbei ucrainene în şcolale primare, normale, licee, cu limba de predare ucraineană, apoi în justiţie şi administraţie. Acestea pe baza memoriului înaintat Societăţii Naţiunilor de dr. Basil Duceak care arăta că ucrainienii au avut în Bucovina 190 şcoli primare, 3 licee, o şcoală normală, o catedră specială la Universitatea din Cernăuţi.

4) Înfiinţarea cooperativelor şi a băncilor populare ucrainene, tinzând la înjghebarea unei economii naţionale proprii; în acelaşi timp, boicotarea produselor noastre naţionale.

Din citirea programului de mai sus, cu revendicările destul de temerare, dar mai ales, din modul în cari conducătorii ucraineni înţeleg, în realitate, să aplice acest program, nu se poate – cred – desprinde, cu uşurinţă, bazele unei politici de apropiere şi înţelegere.

Asimilarea populaţiunei ucrainene la viaţa românească, deşi înscrisă în fruntea programului Partidului Naţional Ucrainean rămâne iluzorie atâta vreme cât duce cum vom vedea mai jos, iredentismul infiltrat cu tenacitate, mai ales, tineretului ucrainean va continua să fie sămânţă de învrăjbire cu ţara ospitalieră.

*

* *

Dar, dacă Partidul Naţional Ucrainean, ca organ de sine stătător, îşi exercită rolul stabilit de litera şi, mai ales, de spiritul programului său, drapelul iredentei ucrainene – susţinut de acest partid – este purtător pe toate drumurile şi în toate unghiurile de tineret, mai ales studenţimea.

Constituiţi, până în 1929, în 4 societăţi separate, studenţii ucraineni au fuzionat într-o singură asociaţie denumită „Susor“ afiliată asociaţiei studenţeşti ucrainieni „Tesus“ din Praga.

Studenţii sunt propagandişti individuali, continuu obligaţi fiind să cutreiere satele, în timpul vacanţelor, propovăduind lupta pentru revendicările naţionale. Această propagandă este dusă de studenţi, nu numai ca elemente executive ale organelor legale, ci şi ale celor ilegale; astfel este cazul organizaţiei clandestine a cercetaşilor ucraineni „Plast“, înfiinţată ân 1930.

În legătură cu mişcarea tineretului ucrainean, este locul a menţiona aci schimbarea intervenită în viaţa politică ucraineană din Bucovina, schimbare – pare-se – provocată în mare parte de declaraţiunea d-lui Hitler de a crea un stat independent ucrainean.

Asistăm astăzi la coexistenţa a două fracţiuni politice: cadrele mai vechi ale Partidului Naţional Ucrainean formate din oameni mai bătrâni pe de o parte, pe de alta tineretul (studenţimea). Ambele grupări urmăresc însă acelaş scop: „Ucraina independentă“.

Dezbinarea în sânul U.N.P.-ului este datorită, întâi, nereuşitei parlamentarilor ucraineni în ultimele alegeri, apoi acţiunile întreprinse de organizaţia naţional ucraineană din Berlin de sub conducerea colonelului Konovaletz; acesta, sub imboldul

practicelor naziste, intenţionează să subordoneze, cu concursul tineretului, Partidul Naţional Ucrainean din Bucovina, organizaţiei pe care o prezidează.

Până în prezent, însă, noua grupare ucraineană nu s-a proclamat ca organizaţie oficială, ci activează, conform directivelor primite din Berlin, sub egida „Comitetului tinerimii".

Mişcarea tinerimii are caracter pronunţat iredentist de extremă dreaptă, determinând un curent ce tinde a lua forme concrete. Tinerii adepţi ai colonelului Konovaletz critică structura aparatului politic al U.N.P.-ului, căutând, în activitatea ce îşi propun, să desfăşoare promovarea, în mase, a catechismului unei bune părţi din tineretul de azi, după care el este acela sortit să traseze definitiv, printr-o ideologie exaltată, linia de conduită a poporului din sânul cărora face parte.

În cadrele care activează intens pentru revendicările ucrainene sunt şi funcţionarii ucraineni. Ei sunt foarte ostili statului nostru, având în permanenţă o atitudine dubioasă. Cu mult mai numeroşi decât funcţionarii români, proporţia ucrainenilor devine îngrijorătoare atunci când îi aflăm în funcţiunile cari interesează siguranţa statului şi cultura poporului. Pe când la poştă, căi ferate şi în şcoli procentul de funcţionari şi învăţători *români* nu întrece 30%, procentul ucrainenilor atinge 70%.

Prezenţa, la graniţe, a acestor elemente trebuie să dea serios de gândit: pericolul pentru siguranţa ţării, în eventualitatea unei mişcări revoluţionare, sau, a unui conflict armat, este evident.

Directivele imprimate de Partidul Naţional Ucrainean în domeniul economic şi cultural (activitatea secţiunilor respective de pe lângă executiva centrală) li se alătură activitatea multiplelor asociaţiuni culturale, economice, sportive etc. închinată ţelului urmărit de minoritatea ucraineană.

La eforturile pornite dinăuntru se adaugă legăturile trainice şi continue pe cari Partidul Naţional Ucrainean le are cu organizaţiile politice şi diferite alte asociaţiuni ucrainene din străinătate, îndeosebi Praga, Berlin şi Lwow; Partidul Ucrainean din Polonia, U.N.D.O. veghează permanent ca fruntaşii U.N.P.-ului din Bucovina să lucreze în vederea organizării şi desăvârşirei acţiunei începute.

*

* *

Actualmente, suntem informaţi că Partidul Naţional Ucrainean desfăşoară o activitate mai intensă în legătură cu mişcarea pe care o susţine. Conducătorii ucrainieni de la noi, în strâns contact cu centrele ucrainene din străinătate se simt încurajaţi de anumite informaţiuni primite de la conducătorii acelor centre, cu privire la o conjunctură politică mai favorabilă, pe urma situaţiunei internaţionale ale momentului de faţă. Căpeteniile ucrainene sconteazā evenimentele ce stau să survie şi din al căror neprevăzut cauza ucraineană ar putea trage foloase.

Până atunci, totuşi, tendinţele şi năzuinţele de fiecare ceas ale populaţiunei ucrainene de la noi trebuie să formeze din punct de vedere al intereselor noastre superioare de stat şi ca naţiune dominantă, o preocupare faţă de un pericol ce pândeşte neîncetat hotarul dinspre miazănoapte al ţării.

8 Ianuarie 1936

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944, România, vol 389, p. 57–64.

64

1936 ianuarie 22, București.

Adunarea societății „Bratstvo"

Duminică 19 ianuarie, a.c., la orele 16 a avut loc în casele lui Gheorghe Paunceff, din str. Horațiu No. 10 adunarea comitetului și membrilor societăței iredentiste bulgare „Bratstvo" în vederea soluționării diferitelor chestiuni și spre a se decide asupra dimisiei din calitatea de președinte a lui Stefan Pencoff.

Au participat: Nicoloff Petar, comerciant, vicepreședinte al societății, Ivan Angheloff, deputat guvernamental de Durostor, Stoian Petroff, fost președinte al societății Bratstvo, preotul Alexandroff, parohul bisericei bulgare din capitală, Doiciu P.Taceff, profesor, corespondent al diferitor ziare din Bulgaria și al ziarului Dobrodjansky Glas / Glasul Dobrogei / care apare la Bazargic, Remenkoff, directorul școalei bulgare din capitală, Blagoi Uzunoff, președintele studenților bulgari din România, și grup de studenți bulgari originari din Silistra, Dimitrie Atanasoff, directorul gimnaziului din orașul Balcic, etc.

Ședința este prezidată de Petar Nicoloff, vicepreședinte al societății, care își exprimă mulțumirea că membrii au răspuns în număr așa de mare și că au contribuit moralicește și materialicește pentru ajutorarea elevilor săraci și sârguitori ai școlii bulgare, cu ocazia sărbătorilor de Crăciun. Citește apoi dimisia ce i-a fost înaintată de fostul președinte, Ștefan Pencoff, care se datorește faptului că, fiind membru marcant al organizații național țărăniste, a fost parlamentar de Durostor, i s-a atras atențiunea de forurile conducătoare ale partidului că în calitate de vicepreședinte al acestei organizații din jud. Durostor, nu cadrează să activeze ca președinte al unei societăți iredentiste care luptă fățiș în contra țării din al cărei parlament a făcut și va mai face parte.

Membrii prezenți sunt de părere că este un gest făcut la timp și în interesul societății Bratstvo, mai ales că o parte din presa românească a dus o campanie foarte violentă contra sa pe acest considerent.

Citește apoi încheierea cererii de dimisie, prin care Ștefan Penkoff roagă comitetul să-i primească dimisia și să-l considere vecinic cu sufletul pentru cauza cetățenilor bulgari, deși nu mai este în fruntea societății.

Gheorghe Pauceff propune și comitetul aprobă și dispune, să comunice lui Ștefan Penkoff toate mulțumirile membrilor pentru activitatea ce a desfășurat timp de 3 ani ca președinte al societății Bratstvo și că se intenționează sărbătorirea sa.

Dimitrie Athanasoff, Balcic, venit în mod special pentru a asista la această adunare declară că din informațiunile ce deținem cu privire la schimbările ce se vor produce în curând la Legația Bulgară din capitală, sufletul mișcării bulgare din România <Societatea Bratstvo> trebuie să-și spuie cuvântul și pune să se intervină pe lângă ministrul Bulgariei, Koesivanoff, care este și ministru de externe, ca acesta să facă toate intervențiunile pe lângă guvern, pentru menținerea actualului ministru plenipotențiar Ivan Popoff, care este un om energic și complect identificat cu problemele minnoritarilor bulgari din România. Critică felul cum s-a purtat fostul ministru Vladimir Robeff, sub care mișcarea minoritarilor bulgari a dat îndărăt. Arată situația precară a locuitorilor de origină bulgară din Dobrogea și, în special,

a celor din oraşul Balcic, relevând sacrificiile supraomeneşti ce fac aceştia pentru menţinerea gimnaziului din acel oraş, care era propus pentru desfiinţare, nefiind subvenţionat de Guvernul bulgar.

Această comunicare este frenetic şi îndelung aplaudată de asistenţi.

Boris Marcoff, casier delegat al societăţii, dă citire listelor de subscripţie lansate pentru strângerea fondurilor necesare ajutorării elevilor săraci şi aduce mulţumiri persoanelor care au înţeles scopul acesta frumos. Aduce la cunoştinţă asistenţei că până în prezent s-au strâns 21.000 lei şi 45 perechi bocanci, donate de industriaşii Nicola şi Vasile Prodanoff.

Blagoi Uzunoff arată că nici în prezent nu se activează destul de intens pentru ajungerea scopului urmărit. Spune: regret că foarte mulţi membri, când se găsesc prezenţi la adunări promit multe iar pe teren nu activează şi se eschivează, pretextând diferite motive. Întreabă pe deputatul Ivan Angheloff, de ce n-a interpelat, până azi, guvernul asupra nedreptăţilor ce se fac elementul bulgar din România.

Ivan Angheloff răspunde că din timp a insistat pe lângă cei în drept în acest scop, însă din cauza programului prea încărcat de rezolvat în Cameră, nu s-a putut dezbate până în prezent această chestiune. Promite că, în actuala sesiune de lucru a Parlamentului, se va pune în ordinea de zi şi se va rezolva şi această chestiune.

S-a constituit o comisiune de verificare a gestiunii şi activităţii fostului preşedinte, compusă din Gheorghe Paunceff, Ilie Petroff şi preotul Alexandroff, care vor fixa şi data alegerii unui nou comitet.

Şedinţa s-a terminat la orele 20,30.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 131/1936, f. 16–29.

65

1936 februarie 1, Bucureşti

DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI
Nr. 251

NOTĂ

Situaţia în Partidul Maghiar din România

În ultimele două luni, frământările din sânul Partidului Maghiar din România au ajuns într-o fază acută.

Conducerea actuală este divizată în patru grupe.

Primul grup este al preşedintelui Gheorghe Bethlen, din care fac parte următorii: dr. Odön Incedy Joksman, primul vicepreşedinte al partidului, contele Ladislau Bethlen, directorul „Alianţelor cooperativelor de credit din Ardeal", cumnatul preşedintelui partidului şi deputat de Sălaj, baronul Ioan Jozsika, baronul Banfy Francisc, fiul fostului prim-ministru al Ungariei, avocatul dr. Hugo Roth şi dr. Elemér Gabanyi, cu toţii din Cluj.

Tot de acest grup mai ţin: dr. Gavrilă Iodall, avocat şi preşedintele organizaţiei Partidului Maghiar din Odorhei, baronul Albert Szentkereszthy, deputat şi preşedintele organizaţiei din Bihor, Elemer Jakabfi, preşedintele organizaţiilor

bănățene, dr. Iuliu Deak secretarul general al partidului, dr. Ștefan Zagoni, redactor la ziarul „Keleti Ujsag", dr. Nicolae Gal, deputat de Turda, Francisc Laar, deputat de Mureș și alte personalități mai puțin importante.

Grupul al doilea stă sub conducerea senatorului dr. Elemer Gyarfas, președintele statusului romano-catolic.

Din acest grup țin domnii: dr. Sulyok Ștefan, fost deputat, Gavrilă Pal, deputat de Ciuc, dr. Paul Sas, președintele organizației din județul Alba, Ieronim Urmanczy, mare proprietar, conții Teleky din Ardeal și aproape întreg clerul romano-catolic de la noi.

Grupul al treilea este condus de contele Nicolae Banffy, fost ministru de externe al Ungariei, având ca aderenți pe dr. Gheorghe Bernad, fost primar și deputat de Mureș, dr. Elemer Ovary, fost prim procuror la Cluj, baronul Ioan Kemeny din Brâncovenești, jud. Mureș, familia baronilor Vesselenyi, scriitorul Carol Kos, Vasile Kovacs, dr. Nicolae Krenner, prim-redactorul ziarului „Ellenzek" ce apare la Cluj, Eugen Dsida, redactor la ziarul „Keleti Ujsag" și alții.

Acest grup are de formă drept conducător pe Bernady, în realitate este însă condus de contele Nicolae Banffy, aceștia având dese întrevederi la locuința lui Ovary din Cluj, calea Moților, unde se discută chestiuni politice și se iau directive în ce privește acțiunea culturală a maghiarimei din Ardeal.

În afară de aceste grupări, mai există și un al patrulea al francmasonilor, de sub conducerea lui Ioan Vasarhelyi, președintele organizației din Cluj, care în acțiunea sa este secundat de dr. Eugen Ianovics, fost director al Teatrului Maghiar din Cluj, senatorul Sandor Iosif, scriitorul Eugen Szentimrei, ziaristul Alexandru Kacso de la „Brassoi Lápok", inginerul Adalbert Hexner și un număr destul de apreciabil dintre tineretul titrat maghiar din Ardeal.

Linia politică a grupului de sub conducerea contelui Gheorghe Bethlen este să asculte întru totul directivele ce se primesc de la Budapesta, atât pe teren politic cât și economic și cultural, deoarece soluția nu poate veni din alt loc decât de la Budapesta. Situația maghiarimei din Ardeal – spune Bethlen, depinde de situația atât în ce privește politica externă cât și în cea internă a Ungariei.

Revizuirea va veni și ea, iar dacă va întârzia, ungurimea din Ardeal va ști să aștepte, făcând chiar și sacrificii, deoarece nici o schimbare istorică nu s-a îndeplinit fără sacrificii. Deci cu cât oprimarea din partea autorităților românești va fi mai mare, cu atât mai repede va veni și ziua dreptății.

Contele Bethlen a mai declarat partizanilor săi că Partidul Maghiar nu are nici un interes să rezolve problema minorităților, deoarece această problemă este cel mai bun mijloc pentru alimentarea propagandei dezvoltate de către iridenta maghiară. În momentul când nu vor mai avea plângeri contra tratamentului minorităților din România, nu vor mai putea cere nici rectificarea frontierelor. Trebuie deci să se aștepte în liniște, spre a ne vedea ce va aduce cu sine timpul.

Acestea sunt părerile contelui Gh. Bethlen, după care grupul său se orientează în politica și activitatea ce o dezvoltă în sânul Partidului Maghiar.

Grupul senatorului Gyarfas să conducă după următoarele principii politice:

Incontestabil că maghiarimea din România trebuie să asculte până la o anumită limită, de sfaturile ce vin dela Budapesta, deoarece fără sprijinul material al Ungariei nu s-ar putea susține nici o școală maghiară din Ardeal.

Această formă de a se conduce după directivele Budapestei trebuie să aibă o limită şi în primul rând se cere ca şi în Ungaria să se facă anumite reforme care să aibă efect şi asupra maghiarimei din Ardeal. Trebuiesc democratizate cadrele pentru ca poporul maghiar să fie unitar ca germanii şi fără a mai colabora cu evreii deoarece interesele acestora sunt complect opuse cu cele ale maghiarimei.

Evreii au o singură ţintă, de a putea face afaceri chiar negându-şi caracterul lor naţional şi asimilându-se cu poporul majoritar.

În sânul Partidului Maghiar, trebuie introdusă o disciplină de fier, ca prin mişcări de mase să se poată ajunge la rezultat şi fără sprijinul Societăţii Naţiunilor. Să se proclame principiul „Hitlerist", ca maghiarii să cumpere numai de la maghiari.

Tineretul să se organizeze pe baze sportive, având însă un caracter militar.

În ce priveşte atitudinea faţă de partidele politice româneşti să arate conciliaţiune şi să fie oportunişti ca saşii, deoarece exemplul acestora a dat rezultate pozitive.

Directivele politice ale grupului contelui Banffy nu se deosebeşte întru nimic de cele ale contelui Bethlen, preşedintele partidului şi acesta fiind de părere a se asculta întru totul directivele Budapestei, este însă convins că maghiarimea, atât în trecut cât şi în viitor trebuie să colaboreze cu Partidul Naţional Liberal, ca astfel să nu poată ajunge la maximul de avantaje, pe cari le poate aştepta Partidul Maghiar.

În actuala situaţie, dacă maghiarimea nu se poate întări să-şi păstreze cel puţin ceea ce dispune.

În al doilea rând, după părerea contelui Banffy numai Partidul Naţional Liberal, poate face ceva în interesul maghiarimei, deoarece Partidul Naţional Ţărănesc, deşi în mai multe rânduri le-au arătat bunăvoinţă, pe teren nu au realizat nimic, afară de legea pensiilor a d-lui Romulus Boilă.

Grupul francmasonilor cer ruperea relaţiilor cu Budapesta, deoarece generalul Gömbös este unul dintre cei mai mari adversari ai francmasonilor.

Partidul Maghiar să facă o politică cu totul independentă şi să colaboreze cu persoane şi nu cu partide, deoarece atât revizuirea frontierelor, pentru cari francmasonii unguri luptă pe toate căile, cât şi îmbunătăţirea situaţiei culturale şi economice se pot ajunge numai prin legături cu anumite persoane, puse în fruntea conducerii ţării.

Senatorul Iosif Sandor, în luna iunie anul trecut, cu ocazia congresului legilor ioanite, ce a avut loc la Cluj, a fost somat să nu mai sprijinească Partidul Maghiar, atât timp cât directivele politice actuale nu se vor schimba. Asupra acestei hotărâri, mai târziu s-a revenit, lăsând şi mai departe libertate deplină, în ce priveşte conduita politică a lui Sandor.

Acesta ar vrea ca să pună în fruntea Partidului Maghiar pe Vasarhelyi, care este locţiitorul episcopului reformat din Cluj şi care îi va urma acestuia în scaunul episcopal.

Lupta între aceste grupări se duce în Comitetul executiv al Partidului Maghiar, fiecare atacând politica actuală a partidului, însă, când s-a pus chestiunea de încredere faţă de conducere, nici unul dintre aceste grupări nu a votat contra.

Motivele pentru cari aceste grupări nu votează contra actualei conduceri, sunt afară de francmasoni, că fiecare vânează câştigarea graţiilor Budapestei şi până când văd că contele Gheorghe Bethlen are încă legături solide cu Budapesta nu fac nici un pas decisiv.

Contele Banffy nu scapă niciodată ocazia ca, mergând la Budapesta, să nu aducă diferite învinuiri conducerii actuale a partidului, însă, până în prezent cercurile conducătoare din Budapesta nu au luat nici o măsură de reorganizare pe noi baze a Partidului Maghiar.

Budapesta se mărgineşte a da sfaturi, să se ducă lupte cât mai intensive, însă până în prezent nu a luat nici o măsură pentru a se trage la răspundere conducerea partidului.

Senatorul Gyarfas, prin intermediul episcopului Mailath făcea pe timpuri intevrenţii la Budapesta, pentru înlăturarea actualei conduceri, fără însă să fi ajuns la vreun rezultat.

Tineretul maghiar, care şi-a terminat studiile în ţară începând de la anul 1918 afară de câteva excepţii, nu activează pe teren politic, în cadrele Partidului Maghiar.

Aceştia sunt grupaţi în jurul revistei „Erdelyi Fiatalok <Tineretul Ardelean> şi în repetate rânduri au refuzat invitaţia ce li s-a făcut de a colabora cu Partidul Maghiar.

Tineretul grupat în jurul suszisei reviste, al căror conducător este dr. Elemer Jancso, profesor la Liceul reformat din Cluj, este de părere că popoarele din bazinul dunărean trebuie să se împace spre a se realiza confederaţia dunăreană.

Legăturile politice cu Budapesta trebuiesc rupte, urmând a se ţine numai legături culturale.

Ei sunt de părere că trebuie să se colaboreze cu generaţia nouă română, care este bine pregătită, spre a se putea produce o destindere între românii şi ungurii din Ardeal.

Afară de aceasta, trebuiesc înlăturaţi toţi magnaţii din fruntea Partidului Maghiar şi a instituţiunilor maghiare din Ardeal, democratizându-se cadrele, deoarece partidul numai la alegeri ia contactul cu ţăranii de la sate. În urma acestei lipse de legături continue cu satele, ţăranii maghiari trec la comunişti, devenind periculoşi atât maghiarimei, cât şi statului.

În viitor, să fie aleşi deputaţi numai acei maghiari, care cunosc perfect limba română, deoarece majoritatea parlamentarilor actuali, în lipsa cunoaşterii limbei statului nu iau niciodată cuvântul în Parlament.

Tineretul maghiar din jurul sus zisei reviste nu are nici o legătură cu Partidul Maghiar, ci se ocupă numai cu probleme sociale, editând broşuri şi cutreierând satele, unde ţin conferinţe, dau ajutoare medicale şi sfaturi juridice ţărănimei maghiare.

*

Partidul Maghiar din România în păturile minoritare, nu este considerat ca un organism propriu-zis, ci ca un fel de organism defensiv, care are rolul de a uni pe toţi cei ce se consideră maghiari, de a apăra instituţiile culturale, bisericeşti şi economice.

În urma acestui fapt, bisericile au o influenţă covârşitoare asupra partidului.

Atât biserica romano-catolică, reformată cât şi unitară sprijinesc Partidul Maghiar numai cu condiţiunea, ca un reprezentant al lor să fie ales mereu în parlament. Astfel biserica unitariană are ales ca deputat pe dr. Abrudbanyai cea romano-catolică pe senatorul Gyarfas, iar cea reformată pe deputatul Francisc Laar, paroh în comuna Praid, judeţul Odorhoi.

Afară de aceştia, fiecare biserică îşi are reprezentanţii săi în conducerea partidului anume. dr. Incedy Joksman Odon, vicepreşedintele partidului din partea

statusului romano-catolic, Ioan Vasarhelyi, preşedintele organizaţiei Cluj din partea reformaţilor, iar Dominic, din partea unitarienilor. De altfel episcopul, unitarian dr. Boros, are dese consfătuiri cu fruntaşii partidului.

*

În ce priveşte atitudinea politică a episcopului Carol Gustav Majlath, din Alba Iulia, comunicăm următoarele:

Acesta nu face politică militantă, nu ia parte la nici o şedinţă sau consfătuire a partidului, în schimb are cele mai întinse legături şi o mare autoritate în Ungaria.

Tatăl lui Majlath a fost pe vremuri magistratul statului <Orszagbiro> în Ungaria şi lui i se poate mulţumi că bisericile din Ardeal sunt ajutate de către Budapesta.

Toată averea particulară a episcopului Majlath a fost sacrificată pentru şcolile confesionale maghiare romano-catolice, astfel că astăzi este considerat ca cel mai sărac dintre capii bisericilor minoritare.

Majlath spune că maghiarimea trebuie să aibă o atitudine temperată şi să aştepte în linişte, deoarece timpul va aduce cu sine soluţionarea diferitelor probleme ale ungurilor din Ardeal.

Părerile episcopului Majlath sunt comunicate senatorului Gyarfas, cu care este în relaţiuni foarte strânse de prietenie, care apoi, la rândul său le comunică contelui Gh. Bethlen, preşedintele partidului.

Înainte de Crăciun, pe când se afla grav bolnav într-un sanatoriu din Budapesta, a declarat că nu doreşte decât să aibă un succesor în scaunul episcopal, care să fie tot atât de credincios şi bun maghiar cum a fost şi el.

Foarte mulţi dintre preoţii romano-catolici au o atitutdine pasivă faţă de politica Partidului Maghiar şi acesta din cauză că în sânul partidului sunt şi numeroşi membri evrei.

Episcopul reformat Makkai nu face nici un fel de politică de partid declarând că el nu cunoaşte decât o politică bisericească şi culturală.

Dsa nu se interesează de mersul politicii minoritare, deci că la doi ani odată se prezintă la o şedinţă a Senatului, când cere ajutoare pentru biserica reformată. Din această cauză, în cercurile Partidului Maghiar nu este văzut cu ochii buni şi se aşteaptă ca nu peste mult acesta să plece definitiv în Ungaria, după cum în ultimul timp se vorbeşte cu multa insistenţa.

În locul episcopului Makkai, Partidul Maghiar ar vrea să înscăuneze pe profesorul de teologie dr. Alexandru Iavaszy din Cluj, sau pe protopopul Kadar din Zalău, ambii fiind cunoscuţi ca unguri înfocaţi. În acest scop a şi început sondarea terenului, spre a se împiedica alegerea lui Ion Vasarhelyi, care deşi este un bun orator, din cauza atitudinii sale politice de a rupe orice legături cu Budapesta, nu este simpatizat de actuala conducere a partidului.

Se ştie că Vasarhelyi a făcut, cu ocazia unei şedinţe a conducerii partidului, propunerea constituirii unui consiliu naţional maghiar din care să facă parte toţi foştii demnitari maghiari şi capii bisericilor, propunere care a fost însă respinsă de partid, considerând că această organizare ar avea un caracter dictatorial, partidul rămânând numai un simplu organ executiv al hotărârilor acestui consiliu.

Maghiarimea din Ardeal, până la interzicerea funcționării societății culturale E.M.K.E. (Uniunea maghiarilor ardeleni) nu dispunea de un organism care să fie propagatorul culturii maghiare în Ardeal. Deci a căutat o altă posibilitate, prin intermediul bisericilor maghiare și anume:

Fiecare biserică a înființat așa numitele societăți religioase ale femeilor și bărbaților. Astfel a luat ființă:

1. Reformatus Nöszövetseg (Asociația Femeilor Reformate).
2. Katolikus Nöszvetseg (Asociația Femeilor Catolice).
3. Unitarius Nöszvetseg (Asociația Femeilor Unitariene).
4. Reformatus Férfiszovetseg (Asociația Bărbaților Reformați).
5. Katolikus Férfiszövetseg (Asociația Bărbaților Catolici)
6. Unitarius Férfiszövetseg (Asociația Bărbaților Unitarieni)

Aceste asociații, sub ascutul propagandei religioase, au făcut și fac propagandă culturală.

Metodele de propagandă folosite de către aceste asociații sunt următoarele:

Distribuirea de cărți printre maghiari și înființarea de biblioteci la sate.

Cărțile și bibliotecile au un rol covârșitor în popularizarea istoriei și geografiei maghiare, deoarece în ele se vorbește de timpurile când, sub fostul rege Ludovic cel Mare, hotarele Ungariei erau spălate în trei părți de mare. Scopul este de a evoca acele timpuri când Ungaria a avut un rol dominant în politica Europei și era stăpână pe întreg bazinul dunărean. Deci, prin aceste cărți, se preconizează menirea pe care trebuie s-o aibă poporul maghiar în această parte a Europei, în ce privește răspândirea culturii și civilizației.

Afară de aceasta, se mai propagă ideea că maghiarimea nu trebuie să fie deprimată, deoarece istoria învață că fiecare națiune trece prin perioade de scăderi și înălțări.

După ce societatea E.M.K.E. și-a reluat activitatea, aceste organizații își vor continua activitatea și pe mai departe, dar sub controlul și supravegherea directă a societății E.M.K.E.

Din comitetul de conducere al E.M.K.E. -ului fac parte toți reprezentanții bisericii minoritare, precum și contele Gh. Bethlen, președintele Partidului Maghiar și contele Nicolae Banffy.

Programul acestei uniuni nu este încă alcătuit, în care scop a fost formată o comisiune însărcinată cu întocmirea acestui program. Această comisiune trebuie să termine lucrările până la 3 martie 1936, deoarece se speră că până la această dată vor putea dispune de fonduri în sumă de un milion lei, spre a putea începe activitatea. Din donațiile de până acum, s-a putut strânge suma de cinci sute mii lei.

*

Bisericile maghiare din Ardeal, înainte de război, se susțineau din veniturile moșiilor întinse de care dispuneau și din subvențiile acordate de stat.

După reforma agrară, moșiile fiind împărțite țăranilor, au recurs la ajutorul Budapestei și la cel al coreligionarilor lor din străinătate. Astfel, biserica reformată a primit din Elveția de la biserica anglicană și scoțiană, în anul 1926, suma de 23 milioane lei, iar în anul 1934, 17 milioane lei.

Biserica romano-catolică a primit în anul 1925 dela centrul de propagandă catolică din Köln 30 milioane lei, iar în anul 1929, 10 milioane lei. În anul 1931, a mai primit 5 milioane lei, pentru înfiinţarea unui cotidian catolic în Ardeal, în limba maghiară, punându-se bazele ziarului „Erdelyi Lapok", ce apare la Oradea.

Unitarienii au primit, în anul 1985, 6 milioane lei de la coreligionarii lor din America.

Budapesta contribuie actualmente la susţinerea bisericilor şi şcolilor confesionale maghiare din Ardeal, anual, cu suma de 70 milioane lei. Suma aceasta este pusă la dispoziţie prin Banca de Credit şi economii din Cluj, Piaţa Unirei, al cărei director este supusul ungur Bodor, trimis aci de Budapesta.

Suma de 50 milioane lei se distribuie proporţional de către o comisiune compusă din: contele Gheorghe Bethlen, preşedintele Partidului Maghiar, senatorul Gyarfas, preşedintele statusului romano catolic, dr. Albert Varga, secretarul general al Episcopiei de unitariene din Cluj, dr. Illyes Iuliu, referent al episcopiei reformate din Cluj, dr. Illyes Iuliu, referent al episcopiei reformate din Cluj şi contele Nicolae Banffy.

În urma situaţiei speciale create prin legea devizelor, această sumă nu a mai putut fi transmisă pe cale legală, iar sus-numita bancă nedispunând de sumele necesare, s-au contractat diferite împrumuturi pe piaţa din Ardeal pentru acoperirea ei, iar azi Banca de credit şi economii a primit dispozitivul din Budapesta să vândă fabricele de care dispune iar din sumele rezultate, să acopere împrumuturile contractate, cari au ajuns la scadenţe.

În baza acestor dispoziţiuni s-a şi vândut fabrica „Bagnar şi Szanto" din Cluj, Calea Regele Ferdinand, care era proprietea băncii.

*

În cursul zilei de 23 ianuarie a.c. preşedinţia Partidului Maghiar a dat o circulară tuturor organizaţiilor din provincie prin care le anunţă că congresul general al partidului care a fost convocat pe ziua de 23 şi 28 februarie la Tg. Săcuiesc, a fost amânat pentru o dată nefixată din motive tehnice.

Motivul amânării este că în actuala situaţie internaţională, opinia publică mondială fiind preocupată de alte evenimente mai importante, nu va da nici o atenţie hotărârilor ce se vor aduce cu această ocazie şi deci congresul nu va avea nici un răsunet în străinătate. Atunci când momentul va fi mai prielnic, congresul va fi convocat din nou.

Ziaristul A. Demeter, directorul buletinului de presă „Mişcarea Minoritară", a scris un studiu istoric asupra Legii naţionalităţilor din anul 1868, comparând-o cu legile minoritare din România.

Cartea va apare în limba română şi va ieşi de sub tipar la 10 sau 15 februarie a.c.

*

Cu ocazia trecerii M.S. Regelui Carol II prin Ungaria, Guvernul maghiar a luat întinse măsuri de pază şi siguranţă încredinţând cu aducerea lor la îndeplinire pe inspectorul general de poliţie Petre Haim, care în timpul şederii Prinţului Walles, actualul Rege al Angliei la Budapesta, a fost ataşat pe lângă persoana sa.

Pe întreg parcursul trenului regal, s-au făcut razii, arestându-se persoanele suspecte, iar pe întreaga linie au fost postaţi în mod discret jandarmi, armată şi poliţia.

Înaintea trenului regal a trecut un tren special.

Regentul Nicolae Horthy intenţiona să salute pe M. S. Regele în gara Budapesta, a fost însă sfătuit de către primul ministru Gömbös şi de către legaţiunea română să renunţe la acest fapt, deoarece M.S. Regele nu doreşte să i se facă nici un fel de primire oficială, M.S. mergând ca particular la înmormântarea Regelui Angliei.

*

În cursul lunii februarie a.c. va avea loc în Cluj o adunare a tineretului universitar maghiar din Ardeal, cu care ocazie se va hotărî necesitatea orientării politice a minorităţii maghiare în cadrele frontierelor ţării şi nu spre Budapesta.

Această schimbare a politicei ungurilor de la noi, tineretul universitar o consideră ca o necesitate imperioasă cerută de interesele vitale ale minorităţii maghiare.

În cadrele acestei adunări, se va sărbători şi împlinirea a 50 de ani a monseniorului dr. Zombori, promotorul acestei acţiuni de apropiere, iniţiată de un comitet în frunte cu dr. Nistor Virgil şi Carol Mozes, directorul Sindicatului Farmaciştilor din Ardeal şi Banat.

Data acestei adunări încă nu a fost fixată.

*

Ziarele minoritare maghiare, ce apar în Cluj şi anume. „Keleti Ujság", Elenczeg", Magyarujsag", „Estilap" şi „Joestet" de câteva zile sunt în tratative cu comitetul de conducere al Partidului Maghiar din România, în scopul încheierii unui acord, pe baza căruia suszisele ziare să primească o subvenţie corespunzătoare în schimbul căreia să sprijinească politica acestui partid.

În cazul cînd aceste tratative vor ajunge la rezultat, ziarele „Magyar Ujság" şi „Estilap" îşi vor înceta apariţia, rămânând să mai apară numai „Keleti Ujság", „Elenzek" şi „Joestet".

Dealtfel, ziarul „Joestet" a solicitat de la Ministerul de Interne autorizaţia pentru scoaterea unei ediţii de dimineaţă, rămânând ca aceasta să apară numai în cazul când tratativele s-ar încheia fără rezultatul dorit.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 131/1936, f. 1–10.

66

1936 februarie 5, Cluj

Domnule Prefect!

Cu onoare vă aducem la cunoştinţă că „Uniunea Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România", partid recunoscut de către lege, s-a constituit în comitete provizorii şi în teritoriul judeţului Cluj. Depunem copia certificatului eliberat de către Ministerul Justiţiei (Comisia Centrală Electorală) şi statutele organizaţiei noastre.

Cu deosebită stimă:

Cluj, 5 februarie, 1936

Péter Sándor
secretar

Szepesi Sándor
preşedinte

Statutele
Uniunii Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România

I. *Numele organizaţiei*

1. Numele organizaţiei este: Uniunea Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România. (În limba maghiară: Romániai Magyar Dolgozók Szövetsége). Sediul centralei este în Cluj.

II. *Scopul organizaţiei*

2. Scopul Uniunii este organizarea şi conducerea politică, economică şi culturală a muncitorilor manuali şi intelectuali maghiari din România şi cultivarea bunei înţelegeri între poporul român şi poporul maghiar din România. Uniunea Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România ia parte la alegerile parlamentare şi comunale sub semnul dat de către Comitetul suprem de alegeri şi cu listă proprie ca partid independent al maselor muncitoare maghiare.

III. *Membrii organizaţiei, drepturile şi obligaţiunile lor*

3. Membrul Uniunii Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari din România poate să fie orice cetăţean român care şi-a împlinit etatea de 21 de ani dacă îşi însuşeşte scopurile şi programul Uniunii, ajutând în mod activ Uniunea conform directivelor date de organele ei. Fiecare membru are drept alegător activ şi pasiv la alegerea organelor Uniunii.

4. Membrul Uniunii se poate exclude din organizaţie prin simpla hotărâre a unui comitet judeţean, dacă membrul prin fapte sau atitudine s-a opus scopurilor organizaţiei.

VI. *Organele Uniunii Muncitorilor şi Ţăranilor Maghiari*

5. Organele Uniunii sunt: comitetele judeţene, comitetul central, secretariatul central, adunările judeţene, adunarea generală a Uniunii.

6. Comitetele judeţene au 10–25 membri, aleşi de adunarea generală. Secretariatul central are 4–6 membri, aleşi de adunarea generală a Uniunii din membrii clujeni ai Comitetului Central.

7. Adunarea judeţeană este convocată cel puţin o dată anual. Scopurile adunării sunt: primirea raportului comitetului judeţean, luarea hotărârilor în chestiunile judeţene pe linia instrucţiunilor comitetului central, alegerea noului comitet judeţean.

8. Adunarea generală este convocată cel puţin o dată la doi ani, având scopul de a primi raportul comitetului şi al secretariatului central, luarea hotărârilor în chestiunile generale ale Uniunii, alegerea comitetului central şi a secretariatului central. Adunarea generală se compune din delegaţii trimişi de comitetele judeţene, conform paragrafului 12 din statute.

9. Comitetul judeţean conduce şi reprezintă Uniunea în general, execută instrucţiunile comitetului şi ale secretariatului central, convoacă adunarea generală.

10. Comitetul Central conduce şi reprezintă Uniunea în general, execută hotărârile adunării generale, convoacă adunarea generală.

11. Secretariatul conduce biroul central şi administraţia centrală a Uniunii, execută în mod direct hotărârile adunării generale.

12. În adunarea județeană fiecare membru al Uniunii are drept de vot, care se exercită în mod secret.

Numărul delegaților județelor la adunările generale se fixează în baza numărului membrilor, socotind după fiecare 50 de membri câte un delegat și fiecare județ având dreptul de a trimite de la minimum 10 la maximum 50 de delegați.

13. Pentru înlesnirea administrației atât a Comitetului Central cât și a comitetelor județene, se pot crea subcomitete și resorturi și anume: de organizare, culturale, financiare, de presă, de sport, de tineret, de femei și alte subcomitete și resorturi.

V. *Desființarea Uniunii*

14. Uniunea Muncitorilor și Țăranilor Maghiari din România se poate desființa prin hotărârea adunării generale, cu cel puțin 2/3 parte a voturilor.

Cluj, la 4 februarie 1936
Pentru conformitate:

Szepesi Sándor, președinte	Péter Sándor, secretar general

Direcția județeană Cluj a Arhivelor Naționale, fond Prefectura județului Cluj, dosar 72/1936, f. 22–24

67

1936 februarie 11, București

Din informațiunile Legațiunei noastre din Ankara rezultă că odată realizată emigrarea populațiunei turcești din Dobrogea, Guvernul turc ar urmări aducerea în Turcia și a „găgăuților" din sudul Basarabiei.

Această populațiune evaluată după ultimul recensământ la 165.268 de suflete, este de religiune creștină ortodoxă, vorbind o limbă asemănătoare cu cea turcă dar necunoscând vechiul alfabet turcesc.

Originea „găgăuților" este controversată. După unii ei ar fi urmași ai cumanilor, popor nomad, vorbind o limbă înrudită cu limba turcă. Cumanii s-au așezat prin secolul al XII-lea în Bulgaria unde au fost convertiți la creștinism și de unde au trecut în Dobrogea și Basarabia.

După alții, „găgăuții" ar fi un neam de origine pecenego-cumano-turcă, care a îmbrățișat religiunea creștină.

În fine, unii îi consideră bulgari turciți, iar alții urmași ai oguzilor sau uzilor, popor de origină turcă.

De câtăva vreme presa turcă se ocupă destul de des de „găgăuții" din România care sunt înfățișați ca o populațiune de origine turcă, creștinată sub influența popoarelor în mijlocul cărora a trăit, dar care și-a păstrat limba, obiceiurile strămoșești și dragostea de patria mamă în care ar dori să se reîntoarcă.

În studiul pe care, la cererea noastră, Direcțiunea Presei îl întocmește în această chestiune, se va arăta desigur întrucât aceste afirmațiuni corespund realității.

Mă mărginesc numai să arăt că după cum ne comunica d-nul ministru Filotti în raportul No. 137/1936, studenții pe care Legațiunea Turciei îi recrutează dintre

„găgăuţi“ trimiţându-i la şcoalele din Turcia cu scopul de a-i câştiga la ideia emigrării, nu ştiu decât româneşte. Ei se duc în Turcia nu împinşi de dragostea de ţară a cărei limbă nici nu o cunosc ci atraşi de avantajele materiale ce li se oferă.

Ceea ce pare însă şi mai curios este că nu numai turcii dar chiar noi înşine urmărim turcizarea „găgăuţilor“.

Astfel, în ziarul „Universul“ din 11 ianuarie a.c. a apărut un articol în care se arată, între altele, că la gimnaziile din Comrat şi Ceadârlungă (Basarabia) s-a aprobat înfiinţarea a câte unei catedre de limba şi de literatura turcă.

Prin adresa No. 1946/936, am cerut Ministerului Instrucţiunii Publice să ne comunice dacă această informaţiune corespunde realităţii şi care sunt motivele acestei măsuri, fără ca până acum să fi primit vreun răspuns.

În orice caz este de neînţeles ca tocmai acum când Guvernul turc depune toate silinţele pentru aducerea în ţară a „găgăuţilor“, noi să uşurăm turcizarea lor în loc de a urmări românizarea şi rămânerea în ţară a unei populaţiuni paşnice, devotate şi muncitoare.

Ministerul Armatei, împărţăşindu-ne, prin adresa No. 20043 din 16 august 1935, punctul său de vedere în chestiunea emigrării turcilor, ne comunică următoarele cu privire la „găgăuţi“:

„Întrucât se pare că Guvernul turc urmăreşte a obţine în viitor şi emigrarea turcilor de rit creştin („găgăuţii“) din sudul Basarabiei, pentru a împiedica realizarea acestei tendinţe este necesar a se lua din timp măsuri pentru asimilarea acestei populaţiuni muncitoare şi leale care dă armatei în fiecare an un efectiv destul de important. Asimilarea credem că s-ar putea realiza prin şcoală şi biserică, pe baza identităţii de religie“.

În afară de pierderea pe care am suferi-o prin plecarea acestui element folositor, stabilirea „găgăuţilor“ în Turcia ar însemna şi o nouă lovitură adusă Patriarhiei ecumenice din Constantinopol.

Într-adevăr, după cum observă d-nul ministru Filotti prin raportul No. 137/936, Guvernul turc nu va lăsa, desigur, ca aceşti creştini să treacă sub autoritatea spirituală a Patriarhiei din Constantinopol şi va căuta ca ei să depindă de o biserică ortodoxă naţională care există deja sub forma „comunităţii turcilor laici-creştini“. Această comunitate condusă de preotul ortodox renegat Papa Eftimie, este actualmente lipsită de orice importanţă, singurii ei aderenţi fiind doar câţiva greci renegaţi. În ziua însă când cei 300.000 de „găgăuţi“ aduşi din România (evaluarea este a ministrului turc la Bucureşti) vor trece sub autoritatea bisericei ortodoxe turceşti, Patriarhia din Constantinopol cu cei 70.000 de credincioşi pe care îi are se va vedea redusă la un rol cu totul secundar. Ea s-ar vedea ameninţată cu exproprierea bisericilor iar prestigiul şi autoritatea i-ar fi anihilate.

Împiedicând emigraţiunea „găgăuţilor“ din România nu numai că am servi interesul ţării, păstrând o minoritate uşor asimilabilă, dar am face, după cum am văzut mai sus, şi un serviciu Patriarhiei din Constantinopol.

11 februarie 1936.

Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944 România, vol. 376, p. 221–222.

Titlul II
Alegerile administrative

Capitolul I
Alegători

Art. 5. – Sunt alegători membrii comunei care îndeplinesc următoarele condițiuni:

a) să fie cetățeni români;

b) să fie majori;

c) să nu intre în unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea electorală.

Pentru alegerile administrative sunt de asemenea alegători și femeile care, pe lângă condițiunile arătate la alineatul precedent, vor îndeplini și una din următoarele condițiuni:

a) să aibă cel puțin certificatul de absolvire al ciclului inferior secundar, normal sau profesional;

b) să fie funcționare sau pensionare la stat, județ sau comună;

c) văduvele de război;

d) să fie decorate pentru activitate în timp de război;

e) să facă sau să fi făcut parte din conducerea societăților române cu personalitate juridică, având ca scop propaganda culturală sau asistența socială.

....

Capitolul III
Eligibili

Art. 11. – Alegătorii înscriși în listele electorale pentru alegerile administrative, ale județului sau comunei respective, sunt eligibili la aceste colegii dacă au împlinit vârsta de 25 ani și dacă știu a scrie și a citi.

Alegătorii înscriși în listele electorale ale municipiilor și comunelor lor suburbane, precum și a orașelor de reședință sunt eligibili în consiliile județene respective.

....

Capitolul V
Operațiunile electorale

Art. 14. – Alegerile administrative se fac prin sufragiu universal, egal, direct, secret, obligatoriu, cu scrutin de listă și prin reprezentarea minorităților, după prescripțiile prevăzute în prezenta lege.

Alegătorii înscriși în listele electorale pentru alegerile administrative votează atât la alegerile comunale cât și județene.

....

Titlul III

Capitolul I

Organe

Art. 34. – La oraşele nereşedinţă membrii de drept sunt:

a) câte un membru al clerului celor două biserici naţionale, precum şi un membru al clerului bisericii minoritare cu cel mai mare număr de credincioşi din comună;

Art. 35. – La oraşele reşedinţă membrii de drept sunt:

a) câte un membru al clerului celor două biserici naţionale şi un membru al clerului bisericii minoritare cu cel mai mare număr de credincioşi din comună;

....

Titlul VI

Dispoziţiuni comune consiliilor judeţene şi comunale

Art. 136. – Dezbaterile în consiliile judeţene, municipale şi ale oraşelor se fac în limba română. În comunele rurale, consilierii care nu cunosc limba statului, vor folosi în discuţiuni limba lor; în acest caz însă primarul, care este obligat a cunoaşte limba română, va traduce sau pune să se traducă aceste cuvântări, ca astfel să fie înţelese de întreg consiliul şi inserate în procesul-verbal al şedinţei.

Secretarul consiliului va redacta procesele-verbale de şedinţă în care va trece toate hotărârile luate şi menţiona la cererea membrilor consiliului orice părere contrarie exprimată de ei.

Procesele verbale vor fi redactate în limba română, semnate de preşedintele şedinţei şi contrasemnate de secretar, aceste procese-verbale se vor colecţiona în ordinea lor cronologică într-o broşură, care va fi numerotată, închisă şi parafată la finele anului.

....

„Monitorul Oficial", nr. 73 din 27 martie 1936, p. 2613–2631

69

1936 martie, Cluj

Klausenburg, März 1936.

Was geschah auf dem Studententag in Bukarest / 1. März/?

Wo steht die deutsche Studentenschaft Rumäniens?

Die Ereignisse in der politischen Auseinandersetzung aus den Sommermonaten 1935 mußten notgedrungen die schwersten Folgen für eine große Anzahl von Verbänden und Vereinigungen innerhalb der deutschen Volksgruppe Rumäniens nach sich ziehen. Durch das Auseinanderfallen der Erneuerungsbewegung in zwei Lager, hervorgerufen durch die Lossage der Gruppe Gust von dem Führer der Erneuerungsbewegung Fritz Fabritius, wurden zwangsläufig alle, von den Leuten der Erneuerungsbewegung getragenen, Verbände und Arbeitsvereinigungen bis

ins Letzte gefärdet. Die Gruppe Gust säumte zwar nicht mit dem Versuch sich vor der deutschen Öffentlichkeit rein zu waschen und den an Fabritius verübten Treuebruch als berechtigt hin zu stellen. Die, der Öffentlichkeit in diesem Zusammenhange verkündeten Gründe für diesen Schritt, waren für die Gruppe Gust heilig und unantastbar. Die Gegnergruppe aber, die Fabritius-Treuen, konnten in diesen „Gründen" nichts anderes sehen als einen Deckmantel für etwas ganz anderes, als an den Haaren herbeigezogene „Gründe" dazu bestimmt, einige ganz unschöne Schrammen am Parteigebäude Gust zu verkleistern. Das Kind durfte eben nicht mit dem richtigen Namen genannt werden.

Die wüste Hetzpropaganda, die einsetzte nach der Lossage der Gustgruppe, die keinen Halt machte vor der Person Fritz Fabritius, dem man jahrelang gefolgt war, rückte den Treuebruch in den Augen vieler in ein annehmbares Licht, änderte aber nichts an der Tatsache, daβ nun die ganze Erneuerungsbewegung auf Jahre zurückgeworfen wurde. Und dies durch den Spalt, der, vollzogen im Politischen, ganz notgedrungen einen Riβ nach sich ziehen wird bis in die kleinste Organisation der Erneuerungsbewegung hinein. Nachdem nun Alfred Bonfert, das Vertrauen des Führeres der Erneuerungsbewegung Fritz Fabritius nicht mehr besaβ, muβte es auch in der Jugenarbeit zu einer Änderung kommen. – Die Jugend stand mit wenigen unbedeutenden Ausnahmen geeint im Lager der Erneuerungsbewegung. Nun aber sah sich diese Jugend plötzlich von ganz schwere Entscheidungen gestellt. Begeistert leistete sie Gefolgschaft und schreckte vor keiner Mühe und Arbeit zurück. Nach dem politischen Riβ, trugen nun einige Unterführer die Verwirrung auch in die Reihen der Jugend. Der Führer der Erneuengsrungsbewegung wurde verunglimpft, nach allen Regeln der Kunst spuckte man in der Presse auf alles, was eben noch vor einigen Tagen von denselben Unterführern als heilig und unantastbar hingestellt wurde. Das nötigte nun auch die Jugend zu einer eindeutigen und klaren Stellungnahme, nötigte sie zur letzten Kraftanspannung um aus dieser Verwirrung, in die sie hineingezerrt wurde wieder heraus zu finden.

Die Auseinandersetzungen darüber setzten zuerst ein in den Reihen der akademischen Jugend. Schon in den Schulungslagern der Sommerferien 1935 drängte man zu eindeutiger Stellungnahme. Einige geplanten Schulungslager flogen darüber in die Luft, andere konnte man durchführen, indem man die Fragen der Politik von ihnen fernhielt ... Zugleich bei Semesterbeginn in Herbst, sah man bereits deutlich genug, daβ eine Stellungnahme der gesammten Studentenschaft wie sie damals in dem Bund Deutscher Akademiker <BDAR> zusammengefaβt war, zu diesen Fragen der politischen Auseinandersetzung, nicht auf sie Dauer umgangen werden kann. Man war sich darüber klar, daβ die politische Hetze auch auf Studentenkreise übergreifen werde und stellte sich vorläufig zur Abwehr. Daβ die von der Studenschaft bisher geleistete Arbeit zerschlagen wird, sobald man diese Auseinandersetzungen auch in ihre Reihen dringen läβt, darüber war man sich im Klaren. Als darum die ersten Anzeichen für einen derartigen Entscheidungskampf auftauchten, bezog die Bundesleitung des damaligen BDAR den Standpunkt der Neutralität. Die Arbeit und Einheit der deutschen Sudentenschaft war gefährdet, sollte aber auf alle Fälle gerettet werden. Es wurde darum strengstens untersagt, diese Fragen der politischen Entscheidung im Bunde aufzuwerfen; es wurde untersagt in Gruppen für die eine oder andere Richtung Stellung zu nehmen.

und die Bundesführung gab die Versicherung, den Bund als Ganzes nicht in diese Auseinandersetzung hineingeraten zu lassen. Im Rundschreiben vom 16. November 1935 standen etwa folgende Sätze: Die Arbeit und Einheit des Bundes steht höler als diese Auseinandersetzungen; das Volksprogramm ist eine umstrittene Sache darum keine Stellungnahme. Damit schien nun die Arbeit des Akademikerverbandes gesichert bis zur endgültigen Lösung der politischen Fragen, die ja von anderer Stelle zu erfolgen hatte.

Trotz dieser Neutralitätsversicherungen und trotz des Verbotes der Bundesleitung, in Gruppen für eine dieser politischen Richtungen öffentlisch Stellung zu nehmen, ging man aber doch auf Propagandareisen und ließ sogar Stellungnahmen einer größeren Gruppe im Reiche studierender Hochschüler veröffentlichen.

Als der Kampf um den Volksentscheid entbrannt, zogen einige Mitglieder des damaligen BDAR in der Wahlkampf. Einige gegen den Volksentscheid, also auf Seiten der DVR, andere für denselben, auf Seiten der augenblicklichen Volksorganisation. Der Bundesführer selbst zog in den Wahlkampf und vertrat in Wahlversammlungen den Standpunkt der DVR.

In der DVR – Presse wurde mit Vorliebe darauf hingewiesen daß die gesammte akademische Jugend Fabritius ablehne. Schon am 9. November 1935, unterzeichnete der Stellvertretende Bundesführer Oswald Teutsch die Entschließung des Führerringes des Siebenbürgisch-Deutschen Jugendbundes, – wodurch sich dieser hinter Fred Bonfert stellte, den Präsidenten der Volkspartei, – als Vertreter des Bundes Deutscher Akademiker in Rumänien / BDAR/. Im Februar 1936 erschien in der Tageszeitung dem Organ der DVR eine Erklärung gegen den Volksentscheid, unterzeichnet von einer Anzahl /123/ im Reiche sturierender Hochschüler aus Rumänien. Diese Erklärung veranlaßte nun einen Teil der Mitglieder des damaligen BDAR von der Bundesleitung zu verlangen, sie solle auf Grund der Verfügungen des bereits genannten Rundschreibens vom 16. November 1935, durch eine Erklärung in der Presse, den Schritt dieser Gruppe verurteilen und feststellen, daß ein derartiges Vorgehen...[1]

Trotz langen Verhandlungen konnte dies nicht erreicht werden. Darauf schritt ein Teil der Studenten Ortsgruppe Klausenburg zu einer Unterschriftensammlung und veröffentlichte eine Gegenerklärung mit über hundert Unterschriften. Auf dies hin wurde der Studententag für den 1. März nach Bukarest zusammengerufen. Des Studentag sollte eine entsprechende Lösung dieser Fragen herbeiführen.

Auf dem Studententag standen sich von vornherein zwei geschlossene Gruppen gegenüber. Die eine Gruppe hatte sich den Standpunkt der Volkspartei zueigen gemacht, man wollte das Kind nur noch nicht mit dem richtigen Namen nennen, die andere Gruppe stellte sich auf den Boden des Volksprogrammes. Der erste Teil des Studententages war ausgefüllt durch die Berichte der einzelnen Ortsgruppenleiter, Amtsleiter und der Bundesführung. In der anschließend erfolgten Aussprache versuchte man die Fabritius-Gruppe als die Friedensstörer hinzustellen, indem man ihr Disziplinbruch vorwarf, begannen auch die Unterschriftensammlung. Diesen Anschuldigungen gegenüber wurde festgestellt,

---

[1] Endedes Satzes fehlt.

daß derartige „Disziplinbrüche“ schon lange vorher begangen wurden von Seiten der DVR – Gruppe, /siehe oben/ und daß dieser Schritt der Fabritius-Gruppe die einzig gebliebene Abwehrmöglichkeit dieser Gruppe war, nachdem die Bundesleitung nichts tat gegen den Einsatz einiger Gruppen des BDAR für die politischen Ziele der DVR

Die Satzungen des BDAR <verfasst von Alfred Bonfert> wurden im Laufe dieser Auseinandersetzungen, bald mit Füßen getreten, bald wieder hervorgeholt wenn man sie gegn die feindliche Gruppe ins Treffen führen konnte.

Der Bericht des Bundesführers wurde mit 18 gegen 7 Stimmen zur Kenntnis genommen. – Wenn nun die DVR – Presse dieses Stimmenverhältnis verkündet mit der Behauptung, die Deutsche Studentenschaft Rumäniens habe gegen die augenblickliche Volksorganisation, also gegen Landesobman Fabritius Stellung bezogen, so muß hier folgendes gesagt werden: Das Stimmverhältnis 18:7 entspricht nicht der tatsächlichen politischen Willensrichtung der deutschen Studentenschaft Rumäniens. Denn die freie Willensbildung war ja bewußt hintertrieben worden. Eine entspannende Willensbildung wäre nur dann möglich gewesen wenn die Amtsleiter und die Vertreterinnen der Mädchen nicht mitgestimmt...[1] für die DVR abgegebenen 18 Stimmen befinden sich zunächst 6 Stimmen der Hauptämter hinter denen keine Gefolgschaft stand, und dann 4 Stimmen der Mädchenvertreterinnen, die wegfallen müßten, weil die Stimmabgabe der tatsächlichen Willenrichtung der Studentinnen nicht entsprach und die Auseinandersetzung dieser Fragen bei den Mädchen überhaupt noch nicht soweit gediehen war, daß eine Stellungnahme möglich gewesen wäre. Die nicht Mädchenstimmen wurden von der DVR – Gruppe aus erklärlichen aber weniger rühmlichen Gründen gegen die Fabritius-Gruppe eingesetzt. Will man somit von einer Stellungnahme der deutschen Studentenschaft auf dem Studententage sprechen, so hat man diese 10 Stimmen zu streichen. Es bleibt dann ein Stimmverhältnis von 8:7, das die Willensrichtung der deutschen Studentenschaft annähernd ausdrückt. Durch diese 15 Stimmen waren die deutschen Studenten auf dem Studentag vertreten, hinter jeder Stimme 20 Mann.

Bei der am Nachmittage erfolgten Aussprache über die politische Stellungnahme des Bundes, eignete sich die Bundesleitung den Standpunkt der DVR an, wodurch der Boden der Bundessatzungen verlassen wurde. Diese einseitige Festnagelung auf den politischen Standpunkt der DVR der einzigen politischen Partei, die sich es heute noch leisten kann über Gesetzmäßikeit des Volksprogrammes zu streiten, bedeutete die Zerschlagung der bisher durch die deutsche Studentenschaft Rumäniens geleisteten Arbeit. Alle Vermittlungsversuche um die Einheit und damit die Arbeit zu retten fanden kein Gehör. Es blieb nichts anderes übrig als die Auflösung des BDAR nachdem durch das Verlassen der früheren Wege die Arbeit und die Einheit zerschlagen war. Durch ein Schreiben des Landesobmannes Fritz Fabritius wurde auf Grund des neuen Volksprogrammes der BDAR aufgelöst. An seine Stelle traten die DHR, Deutsche Hochschülerschaft Rumäniens, die sich auf den Boden des Volksprogrammes stellt, und die DVR – Gruppe des früheren BDAR die sich auch weiterhin BDAR nennt.

---

[1] unleserlich

Die DHR, unter Leitung von Walter Loew führt die Arbeit auf Grund der, in einigen Punkten ergänzten Satzungen des früheren BDAR fort und steht geschlossen auf dem Boden Volksprogrammes, in getreuer Gefolgschaft hinter dem Führer der Erneuerungsbewegung Fritz Fabritius.

Peter Tasch

Direcţia judeţeană Sibiu a Arhivelor Naţionale, fond Uniunea Academică a Germanilor din România, nr. 77, f. 175–179.

Traducere

Ce s-a întâmplat la adunarea generală a studenţilor la Bucureşti (1 martie)?

Care este poziţia studenţilor germani din România?

Evenimentele rezultate din controversele politice ce au avut loc în cadrul etnicilor germani din România în vara anului 1935 trebuiau să atragă după sine, prin situaţia creată, urmări serioase pentru numeroase asociaţii şi uniuni. Dezmembrarea Mişcării de Reînnoire în două tabere, cauzată prin desolidarizarea grupării Gust de Führerul Mişcării de Reînnoire Fritz Fabritius, a periclitat în mod inevitabil activitatea tuturor asociaţiilor şi uniunilor. Gruparea Gust nu a ezitat să se disculpe în faţa opiniei publice germane prezentând trădarea loialităţii lor faţă de Fabritius ca pe o decizie îndreptăţită. Motivele care au determinat luarea acestei hotărâri au fost considerate de gruparea Gust drept sfinte şi inatacabile. Gruparea adversă, deci cei devotaţi lui Fabritius, au apreciat aceste „motive“ ca un pretext pentru muşamalizarea breşelor făcute în edificiul partidului condus de Gust. Numai că, copilului nu i se putea spune pe nume.

Propaganda provocatoare şi imorală declanşată de gruparea Gust nu a ocolit nici persoana lui Fritz Fabritius, iar sperjurul comis şi acceptat de mulţi nu a putut denatura realitatea care arăta că activitatea Mişcării de Reînnoire a fost aruncată în urmă cu câţiva ani. Această ruptură provocată în viaţa politică avea să se resimtă până la nivelul celei mai mărunte organizaţii a Mişcării de Reînnoire. După ce Alfred Bonfert a pierdut încrederea lui Fritz Fabritius, conducătorul Mişcării de Reînnoire, urma să se producă modificări şi în activitatea tineretului. Tineretul se afla unit, poate cu puţine excepţii, în tabăra Mişcării de Reînnoire. Dintr-o dată a fost pus în faţa unor decizii deosebit de dificile, cărora era gata să facă faţă fără a şovăi în faţa efortului şi a muncii. După producerea rupturii politice câţiva dintre subşefi au introdus dezordinea şi în rândul tineretului. Conducătorul Mişcării de Reînnoire a devenit ţinta insultelor iar în presă s-a făcut multă gălăgie după toate regulile artei în jurul a ceea ce cu puţine zile în urmă era considerat de aceeaşi subşefi drept sfânt şi inatacabil. Această situaţie a obligat tineretul să adopte o poziţie clară şi fără echivoc, angajându-se la un ultim efort pentru a ieşi din această buimăceală în care a fost târât.

Situaţia a fost analizată mai întâi în rândul studenţilor. Prilejul urma să-l constituie taberele educative din vara anului 1935. Numai că, pe de o parte nu s-au putut organiza toate taberele planificate iniţial iar pe de alta s-a interzis abordarea problemelor politice în taberele care au primit dreptul de a funcţiona... La începutul semestrului s-a văzut limpede că adoptarea unei poziţii faţă de disensiunile apărute în

viaţa politică nu mai putea fi ocolită de studenţimea germană organizată în Uniunea Academică a Germanilor din România. Eram convinşi de faptul că hărţuiala politică va pătrunde şi în cercurile studenţeşti, motiv pentru care s-a hotărât adoptarea unei poziţii de apărare. Era evident că munca studenţilor va fi distrusă dacă se permite răzbaterea disensiunilor politice în rândul lor. Conducerea fostei Uniunii Academice a Germanilor din România a hotărât adoptarea unei poziţii neutre în momentul în care primele semne pentru o luptă decisivă au devenit evidente. Activitatea şi unitatea studenţilor germani au fost ameninţate, însă trebuiau salvate cu orice chip. Astfel s-a interzis cu toată severitatea abordarea problemelor de decizie politică în cadrul Uniunii, s-a interzis luarea de poziţie în grup faţă de una dintre grupările politice iar conducerea Uniunii a asigurat că nu va îngădui implicarea studenţilor în controversa politică. Circulara emisă la 16 noiembrie 1935 cuprinde cu aproximaţie următoarele idei: Activitatea şi unitatea Uniunii se află deasupra controverselor politice; Programul Naţional este deocamdată contestat, motiv pentru care nu se va adopta nici o poziţie faţă de acest document. Activitatea Uniunii Academice părea astfel pusă la adăpost până la soluţionarea definitivă a chestiunilor politice, sarcină ce revenea altor factori.

În ciuda asigurărilor făcute pentru adoptarea unei poziţii neutre şi în pofida interdicţiei conducerii Uniunii de a se lua în grup o atitudine politică faţă de una dintre cele două orientări politice, au avut loc deplasări în scopuri propagandistice şi a fost publicată poziţia adoptată de un grup de studenţi care studiază în Reich.

Unii membri din fosta Uniune Academică a Germanilor din România s-au avântat în lupta electorală la declanşarea disputei în jurul plebiscitului. O parte a fost împotriva plebiscitului, prin urmare susţinători ai Partidului Naţional German din România iar altă parte pentru, sprijinind astfel actuala organizaţie naţională. Preşedintele Uniunii Academice a intrat în lupta electorală reprezentând punctul de vedere al Partidului Naţional German din România în cadrul adunărilor electorale.

Presa Partidului Naţional German din România a publicat o seamă de materiale în cuprinsul cărora se afirmă că întreaga studenţime îl respinge pe Fabritius. Locţiitorul preşedintelui Uniunii Academice a Germanilor din România, Oswald Teutsch, a semnat la 9 noiembrie hotărârea Uniunii tineretului german-săsesc, prin care se declară de partea lui Fred Bonfert, preşedintele Partidului Naţional German. Ziarul „Tages-Zeitung", organul partidului menţionat, a publicat în februarie 1936 o declaraţie împotriva plebiscitului semnată de 123 de studenţi germani din România care studiază în Reich. Această declaraţie a determinat o parte dintre membrii fostei Uniunii Academice a Germanilor din România să solicite conducerii condamnarea acestui act, în baza circularei din 16 noiembrie 1935, printr-o declaraţie în presă .... [1] Scopul nu a fost atins în ciuda tratativelor îndelungate. Drept urmare, o parte dintre studenţii cuprinşi în organizaţia locală Cluj au întreprins o acţiune de strângere de semnături şi au publicat o dezminţire semnată de peste o sută de persoane. Demersul a avut drept urmare convocarea adunării generale a studenţilor la Bucureşti pe data de 1 martie. În cadrul dezbaterilor trebuia să se găsească o soluţie adecvată pentru rezolvarea problemelor.

De la deschiderea adunării se aflau două grupări faţă în faţă. Membrii uneia adoptaseră punctul de vedere al Partidului Naţional German, fără a recunoaşte public acest lucru, iar cealaltă grupare şi-a însuşit Programul Naţional. În prima parte a adunării

---

[1] sfârşitul propoziţiei lipseşte

generale responsabilii organizaţiilor locale, responsabilul resortului şi preşedintele au prezentat rapoartele de activitate. În timpul discuţiilor ce au urmat s-a încercat blamarea grupării Fabritius învinuind-o de dezechilibrul produs şi acuzând-o de încălcarea disciplinei. Concomitent s-a început cu strângerea semnăturilor. Faţă de aceste învinuiri s-a constatat că de fapt gruparea Partidului Naţional German din România este în culpă prin „încălcarea disciplinei", care nu este de dată recentă (vezi mai sus), şi că decizia grupării Fabritius a fost singura modalitate de autoapărare, în situaţia în care conducerea Uniunii nu a luat nici o măsură pentru a opri pe acei membri din Uniunea Academică a Germanilor din România care s-au pus în slujba scopurilor politice urmărite de Partidul Naţional German din România.

Statutele Uniunii Academice a Germanilor din România (întocmite de Alfred Bonfert) au fost când călcate în picioare în timpul discuţiilor când folosite pentru combaterea grupării adverse.

Raportul prezentat de preşedintele Uniunii a fost adoptat cu 18 voturi pentru şi 7 împotrivă. Faţă de raportul de voturi publicat de Partidul Naţional German din România şi faţă de afirmaţia că studenţimea germană din România a luat poziţie împotriva organizaţiei naţionale, deci contra lui Fabritius, trebuie spus următoarele: raportul de 18:7 nu reflectă opţiunea politică a studenţilor germani din România, Opţiunea liberă a fost dejucată în mod deliberat. Ea ar fi fost posibilă dacă responsabilii de resort şi reprezentantele fetelor nu ar fi participat la vot ..... [1] dintre cele 18 voturi acordate Partidului Naţional German din România 6 sunt ale oficiilor principale care nu au avut alţi susţinători iar cele 4 voturi date de reprezentanţii fetelor ar trebui anulate deoarece nu reflectă poziţia reală a studentelor fiindcă dezbaterea între studenţi nu a dus la nici o concluzie concludentă, care să le permită o opţiune clară. Numai că gruparea care susţine Partidul Naţional German din România se foloseşte de votul fetelor împotriva lui Fabritius din motive explicabile chiar dacă sunt mai puţin ortodoxe. Prin urmare, dacă se vrea luarea în considerare a voturilor date de studenţi la întrunirea menţionată, atunci este necesară anularea celor 10 voturi. Rezultă relaţia de 8:7, care reflectă cu aproximaţie opţiunea studenţimii germane. Totalitatea studenţilor germani a fost reprezentată la adunarea generală prin cele 15 voturi, adică 20 de persoane reflectând un vot.

În după-amiaza zilei a avut loc o dezbatere cu privire la poziţia politică a Uniunii, unde conducerea acesteia şi-a însuşit punctul de vedere al Partidului Naţional German din România, încălcând prevederile statutare ale organizaţiei. Această fixare unilaterală asupra politicii Partidului Naţional German din România, singurul partid politic, care îşi permite astăzi să pună sub semnul întrebării legalitatea Programului nostru naţional, a dus la distrugerea activităţii desfăşurată până în prezent de studenţimea germană din România. Toate încercările de intermediere pentru păstrarea unităţii şi salvarea activităţii au fost zadarnice. Nu a rămas altă soluţie decât dizolvarea Uniunii Academice a Germanilor din România. Printr-un ordin emis de Fritz Fabritius Uniunea Academică a Germanilor din România a fost desfiinţată în baza prevederilor din Programul Naţional. Acesteia i-au luat locul Studenţimea Germană din România care recunoaşte Programul Naţional şi gruparea Partidului Naţional German din România care se numeşte în continuare Uniunea Academică a Germanilor din România.

---

[1] indescifrabil

Studenţimea Germană din România îşi desfăşoară activitatea sub conducerea lui Walter Loew, în baza statutelor Uniunii Academice a Germanilor din România cu amendamentele aduse şi în baza prevederilor din Programul Naţional, aflându-se ca un tot unitar de partea lui Fritz Fabritius, Führerul Mişcării de Reînnoire.

PETER TASCH

70

1936 aprilie 5, Târgu Mureş

MOŢIUNE

Studenţimea română creştină, adunată în al X-lea Congres general la Târgu Mureş, în zilele de 3–5 aprilie 1936, a votat în unanimitate următoarea moţiune:

După 14 ani de suferinţe şi jertfe, studenţimea română creştină se regăseşte pe aceeaşi linie de credinţă şi luptă naţionalistă şi creştină, începută la 1922 şi reafirmă cu hotărâre aceleaşi crezuri.

Studenţimea română, ca corp constituit, îşi afirmă completa independenţă spirituală de acţiune şi disciplină, încuviinţând ca individual studenţii să poată da curs activ mişcărilor naţionaliste: „Totul pentru ţară“, Partidul Naţional Creştin etc.

În consecinţă, hotărârile ei de corp, în congresele generale, nu vor putea să angajeze în nici un chip răspunderea mişcărilor naţionaliste.

Studenţimea declară însă unanim şi solidar că realitatea integrală şi definitivă a idealurilor naţionale şi dezideratele profesionale nu se va putea face decât prin instaurarea la conducerea statului român a organismului politic naţionalist, expresie a credinţelor şi luptelor ei „Totul pentru ţară“, < Garda de Fier>.

În consecinţă, studenţimea română cere anularea deciziilor de dizolvare a Gărzii de Fier, încetarea prigoanei şi a ofensivei mişeliilor dezlănţuite împotriva acestor mişcări naţionaliste. Punerea ei în legalitate.

Studenţimea română constatând pericolul care pândeşte fiinţa fizică şi spirituală a mişcării naţionale, prin ofensiva mişelească a trădătorilor, calomniilor, corupţiei şi tentativelor de asasinat, declară că *a ajuns la capătul răbdării şi al îngăduinţei.*

Până la rezolvarea integrală însă a dezideratelor postulate la 1922 şi reafirmate an de an, de studenţime în congrese, prin înstăpânirea la cârma destinelor naţiunii române a mişcării integral naţionaliste, studenţimea reafirmă încă odată progresivul şi marele pericol spiritual etnic, cultural, economic şi politic al elementului minoritar, jidanii şi înţelege să lupte prin orice mijloace pentru a definitiva restaurare a românilor în drepturile lor fireşti.

În consecinţă, cere:

1. Măsuri neîntârziate pentru proteguirea şi redresarea morală, fizică şi materială a elementului românesc, grav periclitat în Bucovina, Maramureş, Banat şi Ţara Moţilor şi îmbunătăţirea situaţiei elementului românesc din Macedonia, Valea Timocului, Banatul Iugoslav, Ucraina şi din părţile transnistrene, a căror etnitate începe să se destrame.

Să se aplice principiul reciprocităţii de tratament în ce priveşte biserica şi şcoala.

2. Să se aplice un tratament mai bun mutilaților, orfanilor și văduvelor de război, iar studenții orfani să se bucure de drepturi excepționale în școlile de toate gradele și categoriile.

3. Măsuri de higienă socială pentru vitalizarea constituției fizice a neamului nostru.

4. Ridicarea regimului excepțional, starea de asediu și cenzura, instaurate nu din rațiuni superioare de stat și care prin modul de aplicare înăbușesc orice pulsație de gând și simțământ românesc, favorizând atacurile lașe și calomnia, adică asasinatul moral.

5. Măsuri restrictive și legale împotriva curentelor sociale și spirituale distructive care sapă la temelia existenței statului și culturii românești: liberalismul, comunismul, francmasoneria și sectele religioase.

Să înceteze protejarea hrubelor masonice prin paza armatei române.

6. Luând act de ofensiva mișeilor, dusă prin presă, parlament, consilii de partide etc., împotriva mișcării naționale și a corpului studențesc, se deschide pentru susținători, pe lângă cartea neagră a trădătorilor și cartea canaliilor.

7. Constatăm că legile nu mai garantează onoarea individuală și de corp a studențimii și luptătorilor pe tărâm cultural și național. Se hotărăște formarea de echipe pentru apărarea onoarei celor ultragiați.

8. Studențimea română, an de an cere necontenit revizuirea procesului lui Ciumetiu, ucis mișelește în împrejurările cunoscute și sancționarea vinovaților cunoscuți de toată lumea.

9. Profesorii și studenții dovediți a face parte din francmasonerie, să fie eliminați din universitate și afișați pe la sediile societăților. Studenții dovediți a avea legături cu Partidul Liberal să fie eliminați din toate societățile studențești și afișați la sediile societăților respective.

10. Studențimea română va afișa pe la sediile tuturor societăților studențești următorul testament:

Partidul Liberal a schingiuit și omorât tineretul naționalist al acestei țări.

Partidul Liberal merită ura și disprețul și blestemul întregii studențimi române.

11. Studențimea protestează împotriva arbitrariului de la Academia Comercială din București, unde deși în două rânduri consecutive consiliul profesoral al acestei instituții primare s-a pronunțat, alegând rector pe domnul profesor Arhirescu, guvernele și-au permis insolența de a numi în locul acestuia pe omul ocultei francmasonice și al finanței jidovești – Răducanu.

Cerem respectarea votului consiliului profesoral, adică alegerea de rector a domnului Arghirescu și îndepărtarea domnului Răducanu.

12. Se hotărăște pentru totdeauna independența materială a studențimii, interzicându-se orice apel pentru ajutorarea materială, către guvern sau autorități.

Congresul studențesc se declară solitar cu dezideratele materiale și profesionale ale neamului și studențimii române și în consecință cere:

1. Romanizarea industriei și comerțului.
2. Desființarea legii care hotărăște limitarea numărului studenților în universități.
3. Autonomia organizațiilor studențești, studențimea singură fiind indicată a se conduce conform spiritului și nevoilor ei.
4. Reducerea taxelor universitare și abolirea celor de examen.
5. Ameliorarea stării materiale prin acordarea de burse și subvenții, iar căminelor și cantinelor să li se aplice principiul conducerii studenților autonomi cu controlul forurilor care le subvenționează.

Să se interzică patronajul politic al căminelor şi cantinelor.

6. Călătoria studenţilor pe C.F.R. şi S.M.R. să se facă cu reducere de 50% în tot timpul anului.

7. Casa Studenţilor din cadrele cetăţii universitare să fie administrată după principiile autonomiei studenţeşti.

8. Sancţionarea cu pierderea oricărui drept a studenţilor de peste hotare, care se dedau la manifeataţii ce ating reputaţia şi interesele românismului.

9. Înfiinţarea unei politehnice agricole, adaptată la structura agrară a ţării noastre, din averea lăsată statului de către I.C. Mihail.

Congresul împuterniceşte Comitetul executiv al U.N.S.C.R. să activeze pe toate căile şi cu nestrămutată hotărâre pentru a duce la îndeplinirea imediată a tuturor doleanţelor exprimate de congresul general studenţesc din acest an.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Justiţiei, Direcţia Judiciară, dosar 18/1936, vol. I, p. 62–66.

71

1936 mai 4. Bucureşti

Direcţia Generală a Poliţiei
Nr. 1129

Notă

Soborul preoţilor lipoveni din ţară

Inspectoratul Regional de Poliţie Cernăuţi comunică:

Azi, luni 4 mai are loc în comuna Fântâna Albă, judeţul Rădăuţi, un sobor convocat de preoţii lipoveni din ţară, cu scopul de a aplana unele neînţelegeri ce există între lipovenii din Basarabia, Dobrogea şi Bucovina, pe tema religioasă.

Neînţelegerile lipovenilor se datoresc în mare parte episcopului Inochentie, din Chişinău, care intenţionează să alipească lipovenii din Basarabia, Mitropoliei din Moscova, iar cel din Bucovina şi Dobrogea, să ţină de Mitropolia Fântâna Albă.

S-a sesizat consiliul eparhial ortodox român din Cernăuţi.

Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fond „D", dosar 7351, f. 2.

72

1936 mai 5, Bucureşti

Direcţia Generală a Poliţiei
Nr. 1140
1936 mai 5. Bucureşti

NOTĂ

Congresul religios lipovenesc ţinut în comuna
Fântâna-Albă, judeţul Rădăuţi

Inspectoratul Regional de Poliţie Cernăuţi comunică:

Ieri, 4 mai, orele 8 dimineaţa a avut loc în comuna Fântâna-Albă, judeţul Rădăuţi, congresul lipovenesc, care a început printr-un serviciu divin.

De la orele 9–12 a fost şedinţa soborului, care a ales, ca mitropolit pentru toţi lipovenii din ţară, pe Pafnuti, actualmente mitropolit din Fântâna-Albă.

La congres au participat aproximativ 160 lipoveni, delegaţi de la toate eparhiile din ţară. La orele 19, congresul a luat sfârşit în linişte.

Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fond. „D", dosar 7351, f. 3

73 **1936 iunie 24, Bucureşti**

Aide – Mémoire

Lors de la visite de Son Excellence Monsieur Titulescu à Ankara en Octobre 1934, le Gouvernement de la République Turque avait prié Son Excellence de faire accorder aux turcs chrétiens le privilège, dont jouissent les autres minorités, de pouvoir consacrer quelques heures par semaine à l'étude de leur langue maternelle dans les écoles des régions qu'ils habitent. Monsieur le Ministre des Affaires Etrangères de Roumanie qui avait accueilli favorablement cete requête et y avait répondu affirmativement, me chargea, à notre retour à Bucarest, de voir directement Monsieur le Ministre de l'Instruction Publique et de lui exposer en détail notre demande. Son Excellence Monsieur Titulescu m'informa en même temps que Son Excellence le Ministre de l'Instruction Publique lui avait déjà exprimé une opinion favorable à ce sujet.

A la suite de mon entrevue avec Monsieur le Ministre de l'Instruction Publique six instituteurs diplomés du seminaire de Medjidié ont été envoyés par le Ministère de l'Instruction Publique dans les régions habitées par les Turcs Chrétiens avec autorisation d'y commencer leurs cours de turc. En conséquence les dits cours commencèrent à Comrat, Tchadir-lunga, Koubey et Kongaz en Bessarabie, et à Cavarna et Ghiaour-Seüdjük en Dobroudja et les Turcs Chrétiens de ces localités manifestèrent à cette occasion leur reconnaissance au Gouvernement Roumàin.

Quatre mois et demie après la nomination des instituteurs, quelques articles parurent dans la presse prétendant que des enfants roumains, bulgares, russes et juifs suivaient les cours de turc. En conséquence le Ministre de l'Instruction Publique chargea un des ses inspecteurs à faire une enquête sur place. L'inspecteur a exige que toute famille qui désirait faire suivre les cours de turc à ses enfants lui sommette une requête dûment signée et timbrée à cet effet. Ce qui fut fait, confirmant le désir général des turcs chrétiens de faire apprendre leur langue maternelle à leurs enfants. Ils ne manquèrent pas du reste de faire des déclarations dans le même sens durant l'enquête verbale de l'inspecteur et envoyèrent même une délégation jusqu'à Kichinau pour manifester une fois de plus leur désir à ce sujet.

Malgré toute ces preuves données par la population turque chrétienne, les cours turcs ont été suprimés, par l'inspecteur chargé de l'enquête, dans les écoles primaires de Comrade, à Tchadir-lunga, à Koubey et à Büyük-Kongaz. Cette situation dure depuis près de trois mois. Entre temps, j'ai eu sur l'approbation de Son Excellence Monsieur le Président du Conseil, plusieurs entrevues avec le

Ministre de l'Instruction Publique, Le Ministre déclara que la difficulté provenait du fait que des élèves n'appartenant à la communauté turque chrétienne participaient aux cours turcs et qu'une enquête speciale déterminerait définitivement les familles turques crétiennes, permettant ainsi à celles-ci de faire suivre à leurs enfants les cours turcs. A l'appui de ceci, Le Ministre souligna qu'en Dobroudja où pareille difficulté n'avait existée, la bonne volonté du Gouvernement Roumain était pleinement prouvée, par la continuation de cours turcs.

Je suis le représentant d'un pays qui pendant des siècles a montré à un degrès exceptionnel son affection et sa protection aux Coutzo-valaques de l'Empire et de Macédonie. Ces peuples ont pu résider dans les dites régions seulement aussi longtemps que les Turcs y étaient. Leurs journaux ainsi que toutes leurs organisations et leurs écoles y jouissaient de la plus grande liberté.

D'autre part, la fidélité de la population turque musulmane et chrétienne qui n'a jamais poursuivi et ne poursuivera jamais aucun but politique en Roumanie – fidélité qui peut être donné en exemple à n'importe quelle autre minorité – est bien connue du Gouvernement Royal.

La bienveillence et la protéction que le Gouvernement Royal témoigne en conséquence envers la population turque musulmane et chrétienne m'induisent donc à esperer que le Gouvernement Royal donnera fin à la difficulté présente. Cet espoir puise aussi sa force dans les diverses promesses qui m'ont été données à ce sujet par Son Excellence Monsieur le Président du Conseil et par Monsieur le Ministre de l'Instruction Publique. Il y a de cela six jours le Ministre de l'Instruction Publique me reçut et, après m'avoir parlé à nouveau du respect de la population turque envers toutes les institutions roumaines et fait un parallèle entres les Turcs et les Bulgares et certains autres peuples alliés me réitéra qu'il n'y avait absolument aucune objection à ce que les turcs de Bessarabie apprennent le turc dans leurs écoles et qu'en conséquence les mesures prises jusqu'à présent à l'encontre de ce principe étaient exclusivement dûes à la crainte que des élèves non turcs ne continuent a suivre les cours de turc. Son Excellence appela un dès ses employés et donna des ordres devant moi pour les cours de turc soient de nouveau ouverts dans les écoles de Comrat, Tchadir-lunga, Koubey et Kongaz aux enfants des familles Gagavouz qui désiraient leur faire enseigner leur langue maternelle. Le Ministre me promit en même temps de me faire parvenir, par lettre privée, copie des ordres verbaux qu'il venait de donner.

Bien que le Directeur Général de l'Enseignement Primaire assura le Maire de Comrat, venu exprèssément pour poursuivre cette affaire, que les ordres du Ministre avaient été écrits et l'assura qu'ils seraient communiqués dès le lendemain, ces ordres n'ont pas été communiqués et la lettre que m'avait promis Son Excellence le Ministre ne m'est pas encore parvenue.

Il ressort de ceci que malgré toutes ses promesses, le Ministre n'a pas le désir d'autoriser la reprise des cours en langue turque en Bessarabie. Il serait donc util de notifier aux trois instituteurs de Koubey, Kongaz et Tchadir-lunga de rejoindre leurs foyers.

Le présent Aide-Mémoire est soumis conformément au désir exprimé par Son Excellence Monsieur le Premier Ministre.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944, România, vol. 376, p. 230–233.

Traducere

Aide Memoire

24 iunie 1936

Încă de la vizita Excelenței sale, domnul Titulescu la Ankara, în octombrie 1934, guvernul Republicii Turce a rugat pe Excelența sa să acorde turcilor creștini privilegiul de care se bucură celelalte minorități de a putea consacra câteva ore pe săptămână studiului limbii lor materne în școlile din regiunile în care locuiesc. Domnul ministru al afacerilor externe al României care a primit favorabil această cerere, răspunzându-i afirmativ, m-a însărcinat la întoarcerea noastră la București să-l văd imediat pe domnul ministru al instrucțiunii publice și să-i expun în detaliu cererea noastră. Excelența sa, domnul Titulescu m-a informat în același timp că Excelența sa, ministrul instrucțiunii publice îi exprimase deja o opinie favorabilă despre acest subiect.

În urma întrevederii mele cu domnul ministru al instrucțiunii publice, 6 învățători cu diplomă, absolvenți ai seminarului din Medgidia au fost trimiși de Ministerul Instrucțiunii Publice în regiunile locuite de turcii creștini, cu aprobarea de a începe acolo cursurile de limbă turcă. În consecință, aceste cursuri au început la Komrat, Tchadir-Lunga, Conbei și Kongaz în Basarabia și la Cavarna și Ghiaour-Seüdjük în Dobrogea iar turcii creștini din aceste localități și-au manifestat cu această ocazie recunoștința față de Guvernul român.

După patru luni și jumătate de la numirea învățătorilor, au apărut câteva articole în presă care susțineau că copii români, bulgari, ruși și evrei urmau cursurile de limbă turcă. În consecință, Ministerul Instrucțiuni Publice a împuternicit pe unul din inspectorii săi să ancheteze la fața locului. Inspectorul a cerut ca toate familiile care doreau să-și dea copiii la cursurile de limbă turcă, să-i înmâneze o cerere cu forme în regulă și timbrată în acest scop. Ceea ce s-a și făcut, confirmând dorința generală a turcilor creștini de a-i învăța pe copii limba maternă. Dealtminteri, nu au pregetat să dea declarații în acest sens în timpul anchetei verbale a inspectorului și să trimită chiar o delegație la Chișinău pentru a-și manifesta odată în plus dorința lor în acest sens.

În ciuda tuturor acestor dovezi date de populația turcă creștină, cursurile în limba turcă au fost suprimate de inspectorul împuternicit cu ancheta, în școlile primare din Komrat, Tchadir-Lunga, Kousey și Büyük-Kongat. Această situație durează de 3 luni. Între timp, am avut numeroase întrevederi cu ministrul instrucțiunii publice, având aprobarea Excelenței sale, domnul președinte al Consiliului. Ministrul a declarat că dificultatea provenea din faptul că elevi ce nu aparțineau comunității turce creștine, luau parte la cursurile de limba turcă și că o anchetă finală va stabili definitiv familiile turce creștine, permițând astfel copiilor lor să urmeze cursurile în limba turcă. În sprijinul celor spuse, ministrul a subliniat că în Dobrogea unde nu a existat nici o dificultate, buna voință a Guvernului român a fost pe deplin dovedită prin continuarea cursurilor în limba turcă.

Sunt reprezentantul unei țări care de-a lungul secolelor a arătat într-un mod excepțional afecțiunea și protecția sa cutzo-vlahilor din Epir și Macedonia. Acești oameni au putut rezista în regiunile amintite, atât de mult timp numai datorită faptului că turcii erau acolo. Ziarele ca și toate organizațiile și școlile lor, acolo, se bucurau de cea mai mare llibertate.

Pe de altă parte, fidelitatea populației turce musulmane și creștine, care n-a urmărit și nu va urmări niciodată nici un scop politic în România – fidelitate care poate fi dată drept exemplu oricărei alte minorități – este bine cunoscută de guvernul regal.

Bunăvoința și protecția pe care guvernul regal le-a manifestat în consecință, față de populația turcă musulmană și creștină, mă îndreptățesc, deci, a spera că guvernul regal va pune capăt dificultății prezente. Această speranță își bazează forța pe diversele promisiuni care mi-au fost date în această problemă de Excelența sa, președintele Consiliului și de dl. ministru al instrucțiunii publice. Sunt 6 zile de când ministrul instrucțiunii publice m-a primit și după ce mi-a vorbit din nou de respectul populației turce față de toate instituțiile românești și după ce a făcut o comparație între turci și bulgari și câteva alte popoare aliate, mi-a reconfirmat că nu vede nici o obiecție asupra faptului că turcii din Basarabia învață limba turcă în școlile lor și, în consecință măsurile luate până acum împotriva acestui principiu au fost exclusiv datorate convingerii că elevii neturci nu vor continua cursurile de turcă. Excelența sa a chemat pe unul dintre angajații săi și în fața mea i-a dat ordin să fie deschise din nou cursurile de turcă în școlile din Komrat, Tchadir-Lunga, Konbey și Kongaz pentru copiii din familiile de găgăuzi, care doresc a se instrui în limba maternă. Ministrul mi-a promis în același timp că îmi va trimite printr-o scrisoare personală copia ordinului verbal pe care tocmai îl dăduse.

Deși directorul general al învățământului primar l-a asigurat primarul din Komrat, venit special pentru a urmări această problemă, că ordinul ministrului fuseseră scris și că îl asigurase că îi va fi comunicat a doua zi, acest ordin n-a fost comunicat și scrisoarea pe care Excelența sa mi-a promis-o nu mi-a parvenit încă.

Rezultă că, în ciuda tuturor promisiunilor, ministrul nu a avut dorința de a autoriza reluarea cursurilor în limba turcă în Basarabia, va fi deci util a notifica celor 3 învățători din Konbey, Kongaz și Tchadir-Lunga de a se reîntoarce la căminele lor.

Acest Aide-Memoire este prezentat conform dorinței exprimate de Excelența sa, domnul prim-ministru.

74

1936 decembrie 4

Uniunea Muncitorilor și Țăranilor Maghiari din România a lansat astăzi următorul apel:

„Frați maghiari, Mussolini în discursul său de la Milano a vorbit despre Ungaria ca de „marea mutilată“, care vrea să i se facă dreptate, dând un exemplu de prietenie italo-maghiară. prietenia aceasta, anunțată cu atâta vâlvă, are scopul să infiltreze în masele maghiare și pe mai departe nădejdea deșartă, ca aceste mase să vadă în Mussolini și Hitler mult așteptații lor Messia, ca în momentul oportun când Roma și Berlin va suna alarma să sară și să-și verse sângele, ca figuri inconștiente în jocul intereselor imperialiste germane și italiene. În fața poporului maghiar, care a sângerat în marele măcel trecut pentru o cauză care nu a fost a lui, să stea în permanență trează conștiința acelor timpuri și să aibă credința hotărâtă, ca într-o nouă aventură războinică poporul maghiar poate pierde însăși ființa sa.

Dar pe Duce aceasta nu-l interesează precum nu l-a interesat nici pe kaiserul Wilhelm, în beția tendințelor imperialiste germane.

Împotriva schimbării unilaterale a tratatelor

Trebuie să protestăm ca situația actuală a poporului maghiar să nu fie folosită în interesul scopurilor imperialiste străine contra fraților noștri conlocuitori. Stăpânitorii de azi ai Ungariei hoinăresc pe malurile Padovei și ale Rinului.

Atunci când popoarele vecine din bazinul Dunării trăiesc alături cu noi și fără a căror voință și știință nu ne putem crea un viitor mai bun, schimbarea forțată unilaterală a tratatelor internaționale nu rezolvă nimic, însă reînnoiește lupta între popoarele mici din Europa orientală, periclitând pacea universală. Izbucnirea războiului n-ar folosi cauzei libertății, ci intereselor imperialismului german și italian, care prin foc și sabie încearcă să ducă în jugul lor, atât popoarele străine cât și masele proprii.

Discursul dlui Mussolini nu poate fi primit de noi cu ovații. E un joc periculos ce se face cu sentimentul cel mai nobil al sutelor de mii de maghiari, și nu este altceva decât repetarea acelor trădări de care s-au servit în decursul veacurilor conducătorii feudali ai maghiarimii în serviciul Habsburgilor asupritori, anunțând ca o glorie vărsarea sângelui maghiar în interese străine.

Tendința spre cuceriri

Popor maghiar din România, evenimentele grave privește-le cu chibzuință, cu rațiunea limpede. Mussolini și Hitler vor dreptate. Dar ce fel de dreptate? Cum putem numi invazia în Abisinia a lui Mussolini? Această dreptate vrea să fie întronată acum în bazinul Dunării. Dreptate pentru Ungaria mutilată. Dar pentru care Ungarie? Pentru poporul care a mărturisit de atâtea ori în istorie dragostea sa de libertate? Pentru milioanele de țărani fără pământ, de muncitori și intelectuali flămânzi? Această dreptate nu este pentru ei, ci pentru Ungaria magnaților. Vor să introducă imperialismul german și italian în bazinul Dunării. Pentru plata cuvenită le trebuie pradă pădurea, petrolul, grâul. Le trebuie poporul care trăiește aici, pentru a-l exploata și le trebuie în fine drumul liber spre Orient, pentru cuceriri noi.

Frați maghiari, este vorba de soarta noastră și noi maghiarii ardeleni cei mai competenți declarăm înaintea lumii întregi: Vrem pace înainte de toate.

Împotriva fascismului

Dacă reacțiunea fascistă, pentru planurile sale războinice, vrea distrugerea frontierelor actuale, nimicirea stărilor de pace, degeaba încearcă cu noi. Suntem ferm convinși că poporul din Ungaria, masele țărănești, muncitorești și intelectuale, nu vor lua arma din ordinul lui Mussolini sau Hitler, pentru că nici ele nu vot război. În ceea ce privește revendicările maghiarilor din România, acestea nu se rezolvă cu războiul revizionist, ci numai cu recunoașterea de către poporul român a drepturilor noastre. Astfel vrem să păstrăm pacea noastră comună, să lărgim drepturile noastre, vrem să luptăm alături de frații noștri români, ca politica externă a României să se îndrepte spre statele mari democratice care respectă independența națiunilor mici.

Noi maghiarii din România, din pricina cărora dușmanii păcii vor să înceapă un nou război, știm să apreciem cel mai bine instituțiile care tind spre susținerea păcii mondiale. De aceea suntem adepții întăririi Societății Națiunilor, suntem adepții inviolabilității angajamentelor luate prin contractele internaționale, suntem adepții securității colective, ai ajutorului mutual, ai păcii indivizibile și ai ordinii pactelor

regionale, pe care le sprijină, în cadrul Societății Națiunilor, partidele democratice în frunte cu Partidul Național Țărănesc. Ne revine datoria ca să unim toate forțele populare din Ardeal pentru salvarea păcii și drepturilor care sunt amenințate.

Frați maghiari, dușmanii păcii și ai democrației nu dorm nici o clipă. Nu este permis să ne pierdem. Organizați-vă. Întăriți în sate cât și în orașe organizațiile locale ale Madosului și acolo unde nu există să le formați pentru pace și democrație.

„Dimineața" din 5 decembrie 1936, p. 15

75 **1936**

Legebericht

Bericht über die im Buchenland

Ursprünglich gab es, vor der Gründung der Erneuerungsbewegung, im Buchenland zwei politische Richtungen: Die Klerikale und die Völkische.

Letztere war im „deutschen Volksbund" organisiert und war bürgerlicher Prägung, konnte sich also nicht durchsetzen. Als die Erneuerungsbewegung kam, mobilisierte sie eine Menge neuer Leute und gewann zum Teil auch einstige Glieder der völkisch-bürgerlichen Richtung. Die Erneuerungsbewegung hatte naturgemäβ scharfe Front gegen den Klerikalismus machen müssen. Aber durch das Hinzutreten der maβlosen Extremisten Millanich, Gregor usw. richtete sich diese Front nicht nur gegen den politischen Klerikalismus sondern auch gegen die katholische Kirche. Die Folge war, daβ diese Frontstellung zu einer Verkrampfung der Fronten geführt hätte und niemals imstande gewesen wäre, den politischen Katholizismus auszuschalten.

Da kam der Putsch in der Erneuerungsbewegung. Mit dem Abfall der Extremisten waren für die Durchdringung des gesamten Volkes mit nationalsozialistischen Gedanken neue Möglichkeiten gegeben. Die Lage ist heute so, daβ folgende Gruppen bestehen, d.h. vor kurzem bestanden:

Die Nationalsozialistichen (Anhänger Fritz Fabritius)
die bürgerlich-völkischen Konservativen
die Kath. – Deutschen,
die Nationalbolscheviken (DVR)

Die Beiden ersteren trennt nichts von einander als vielleicht die Art, wie vorzugehen sei. Der „Volksbund" als Organisation der Konservativen hat sich vor einigen Tagen aufgelöst und steht restlos auf dem Boden des Volksprogrammes, wirs also für national-sozialistische Aufbauarbeit wertvolle Hilfe leisten. Die Unterschiede zwischen beiden Gruppen schwinden von Tag zu Tag und je mehr wir an ihre Aufrichtigkeit glauben, umso rascher werden sie mithelfen.

Auch die Katholiken werden durch unsere Art Politik zu machen, immer mehr hereingezogen. Wir wissen, daβ es noch sehr viel schwarze Reaktion gibt. Aber wir gewinnen sie nur, wenn wir sie zu uns hereinziehen. Ein schwieriges Kapitel ist Pater Göbbel.

Er hat sich auf den Boden des Volksprogrammes gestellt, zu gleicher Zeit veröffentlicht er in der „Katholischen Volkswacht" vom 24. Mai einen österreichisch-klerikalen Artikel „Oesterreich und das Auslandsdeutschtum" gegen die auslandsdeutsche Politik des Reiches. Auch andere Dinge sprechen gegen ihn. Trotzdem wollen wir noch einen letzten Versuch machen, seine Jugend für die Arbeit zu gewinnen, bei restloser Anerkennung der besonderen kirchlichen und religiösen Aufgaben. Die Zeit arbeitet auch in der Richtung für uns, daβ die Leute, die einstmals restlos hinter ihm standen, sich schon direkt nach Fabritius ausrichten und mit Auβerachtlassung von anderer Seite direkt mit uns zusammenarbeiten. Die Macht Göbbels soll nicht überschätzt werden. Wir konnten das allerorts im Buchenland feststellen. Wenn sich etwa doch einige klerikale Reaktion der praktischen n.-s. -Aufbauarbeit in den Weg stellen sollte, werden wir schon sehr bald gerüstet sein. Alles aber hängt heute davon ab, die bolschewistische Richtung zu schlagen. Denn ein Sieg dieser Richtung würde jede völkische Zusammenfassung auf lange Jahre hin unmöglich machen.

Die DVR geht heute überall zurück; sogar in ihren einstigen Hauptnestern Kimpolung und Rădăuţi und Ilischeşti sind sie schon weit in der Minderheit. In Kimpolung nahm z.B. Millanich an unserer Volksversammlung teil, und ergriff das Wort in der Debatte, wurde aber restlos abgelehnt. Es verschlug ihm so die Rede, daβ er zur nach-folgenden Versammlung in Gura-Humora sich nicht zu kommen getraute. In Radauţi konnte er trotz einer einstündigen Rede keinen Beifall wecken, worauf er uniformierte und mit Dolchen versehene Eisengardisten hereinrief und durch diese die Versammlung störte. Es ist bisher noch nicht dagewesen, daβ die DVR trotz aller ihrer bisherigen Verfehlungen, – fremde Parteien heranzog. Die Einschaltung von uniformierten und bewaffneten Terrorgruppen fremder Parteien durch die DVR ist der Gripfel ihrer Verirrung und muß durch unsere Propaganda auf das schärfste herausgestrichen und gewürdigt werden.

Direcţia judeţeană Sibiu Arhivelor Naţionale, fond Asociaţia Academică a Germanilor din România, nr. 36/1936

Traducere **1936**

Referat asupra situaţiei din Bucovina

În Bucovina au existat două curente politice înainte de a se înfiinţa Mişcarea de Reînnoire, anume: unul clerical şi unul popular.

Ultimul era reprezentat prin „Uniunea Populară Germană" şi de facură burgheză, motiv pentru care nu s-a putut impune. Când Mişcarea de Reînnoire a început să prindă rădăcini a mobilizat o serie de oameni noi reuşind să atragă şi o parte din foştii membri ai Uniunii Populare Germane. Mişcarea de Reînnoire a trebuit să ridice un front bine delimitat împotriva clericalismului. Dar prin asocierea lui Millanich, Gregor ş.a. extremişti lipsiţi de măsură, frontul nu s-a îndreptat numai împotriva clericalismului politic ci şi împotriva bisericii catolice. Urmarea a

fost, că această atitudine ar fi dus la o ştrangulare a fronturilor nefiind astfel în stare să excludă catolicismul politic.

Apoi a intervenit puciul în cadrul Mişcării de Reînnoire. Odată cu părăsirea arenei politice de către extremişti s-a creat posibilitatea pătrunderii ideilor naţional-socialiste pe scară largă în rândul populaţiei. Astăzi, cel puţin aceasta a fost situaţia până nu demult, există următoarele grupări:

- cea naţional-socialistă (adepţii lui Fritz Fabritius)
- gruparea conservativă burghezo-populară
- cea a germanilor catolici şi
- bolşevivii naţionalişti (Partidul Naţional German).

Între primele două nu sunt deosebiri esenţiale, eventual în modul de procedură. „Uniunea Populară", organizaţia conservatorilor, a fost desfiinţată zilele acestea iar foştii membri recunosc în unanimitate Programul Naţional, prin urmare, aceştia vor acorda un ajutor preţios în munca de edificare a naţional-socialismului. Deosebirile dintre ambele grupări dispar de la o zi la alta şi cu cât ne vom grăbi să credem în sinceritatea lor, cu atât mai repede ne vor fi de folos. Catolicii sunt şi ei atraşi de modul în care ştim să ne propagăm ideile politice. Ne este cunoscut faptul că numărul celor cu neutralitate retrogradă este relativ ridicat.. Îi vom câştiga dacă vom şti să-i atragem de partea noastră. Preotul Göbbel constituie însă marea problemă. Acesta a recunoscut Programul Naţional dar în acelaşi timp publică în ziarul „Katholische Volkswacht" din 24 mai un articol de factură austro-clericală intitulat „Austria şi germanii din străinătate" în care atacă politica Reichului faţă de germanii din străinătate. Şi alte fapte vorbesc împotriva lui. În pofida acestor realităţi, vom face o ultimă încercare pentru a atrage tineretul, care este alături de el, de partea noastră făcându-l să înţeleagă care este misiunea bisericii şi a religiei.

Timpul lucrează în favoarea noastră, căci, o serie de indivizi care până nu demult se aflau fără rezerve de partea acestuia, sunt acuma alături de Fabritius colaborând direct cu noi. Puterea de influenţare a lui Göbbel nu trebuie supra-apreciată. Am constatat acest lucru peste tot în Bucovina. Dacă se vor găsi, totuşi, clerici care se vor pune de-a curmezişul muncii noastre de reconstrucţie naţional-socialiste, vom fi curând suficient de înarmaţi pentru a-i înfrunta. Astăzi trebuie să facem totul pentru a distruge gruparea bolşevică. Căci învingerea acestora ar face imposibilă unificarea naţională pe o durată lungă de timp. Partidul Naţional German bate în retragere, membrii acestuia sunt în minoritate până şi în fostele cuiburi Câmpulung, Rădăuţi şi Ilişeşti. Millanich, de pildă, a participat la adunarea noastră populară de la Câmpulung, unde s-a înscris la cuvânt fiind respins în unanimitate. În aşa fel i s-a luat graiul încât nu s-a încumetat să-şi facă apariţia la adunarea de la Gura-Humorului. Discursul său de o oră rostit la Rădăuţi nu s-a încheiat cu aplauze, motiv pentru care a introdus în sală oameni din Garda de Fier în uniforme şi cu pumnale tulburând lucrările adunării. Până la adunarea amintită nu au avut loc asemenea incidente, în sensul că Partidul Naţional German în pofida greşelilor comise, să apeleze la ajutorul unor partide străine. Imixtiunea unor grupări teroriste în uniforme şi înarmaţi ce aparţin unui partid străin la solicitarea partidului menţionat este dovada apogeului erorii comise de acesta; trebuie subliniat faptul în propaganda noastră.

Als am 29. Juni vorigen Jahres der Abfall Dr. Gusts und Genossen in Bukarest zur Tatsache wurde, war es für mich eine Selbstverständlichkeit die maßgebenden Stellen des Reiches sofort von dem Vorgekallenen in Kenntnis zu setzen und ihre Stellungnahme zu den Vorkommnissen zu erbitten. Darum beauftragte ich Dr. Wolff, den Volksratspräsidenten von Siebenbürgen, sich noch an demselben Tage sich bei Herrn von Pochhammer einzufinden, ihn über das Vorgefallene zu unterrichten und um seine Stellungnahme dazu zu bitten.

Dr. Wolff wurde auch von Herrn von Pochhammer auch sofort empfangen. Nachdem Dr. Wolff – nach Schilderung der Ereignisse – Herrn Pochhammer gefragt hatte, ob die maßgebenden Stellen mich oder Dr. Gust, Bonfert,und Genossen unterstützen würden, antwortete Herr von Pochhammer: „So wie bisher die Unterstützung nur über Fabritius geflossen ist, wird sich das Reich auch in Hinkunft hinter ihn stellen." Dr. Wolff fragte noch, an wen er sich im Reich wenden solle, damit eine einheitliche Stellungnahme aller Reichsstellen erwirkt werde,. worauf ihm Herr von Pochhammer den Stellvertreter des Führeres nannte und ihm versprach, bei ihm eine Audienz für Dr. Wolff zu erwirken.

Folgende Überlegung war für mich, als ich Dr. Wolff zu Herrn von Pochhammer schickte, maßgebend: Die schwere Lage unserer Volksgruppe ließ es nicht zu, daß zwei Erneuerungsbewegungen einen Kampf auf Leben und Tod innerhalb unserer Volksgruppe führten. Auch wußte ich, daß nur ein verschwindend kleiner Teil der früheren Erneuerungsbewegung den Meuterern folgen werde, daß das ganze Volk aber in seinem gesunden Empfinden Verrat und Treuebruch auf das Schärfste ablehnen werde. Maßgebend war nun die Stellungnahme des Reiches. Stellte sich das Reich eindeutig hinter mich, würde vom Reich konsequent jede Verbindung zu den Meuterern abgeschnitten, so mußte der Putsch in kürzester Zeit zusammenbrechen. So allein konnte auch unsere Volksgruppe diese Kriste überwinden, ohne einen Schaden, der nie wieder gutzumachen war, davon zu tragen. Die Erklärung, die Herr von Pochhammer Dr. Wolff gab, gab mir nun die Gewißheit, daß bei entsprechend scharfem Zugreifen der Spuck bald ein Ende haben werde. Diese Gewißheit wurde noch verstärkt durch ein Telegramm daß ich im Juli, gerade zu Beginn der Sitzung der Hauptversammlung des Verbandes der Deutschen in Rumänien von Herrn General Haushofer aus München erhielt. Der Wortlaut des Telegrammes, das mir für den weiteren Verlauf des Kampfes viel Glück wünschte und Unterstützung zusicherte, liegt bei.

Der volle Wert dieses Telegrammes wurde mir aber erst bekannt, als Dr. Wolff anfangs August Herrn General Haushofer in München aufsuchte, bei welcher Gelegenheit Herr General Haushofer sagte, daß dieses Telegramm nicht nur seine Privatmeinung zum Ausdruck bringe, sondern die Meinungsäusserung des Volksdeutschen Rates sei, dessen Bedeutung für uns Auslanddeutsche mir bekannt war. General Haushofer riet Dr. Wolff auch, sofort nach Berlin zu fahren, um dort vom Stabe Ribbentrop aus, zu dem er ihm den Weg ebene, mit den andern Reichs – und Parteistellen in Verbindung zu treten, diese, soweit es noch nötig sei,

aufzuklären und sich zu überzeugen, ob der Stellungnahme des Volksdeutschen Rates auch überall Rechnung getragen werde.

In Berlin nahm Dr. Wolff sofort die Fühlung mit dem Stabe Ribbentrop auf, wo sich ihm besonders Herr Falke und nach seiner Rückkunft vom Urlaub Herr Dr. Kügler zu Verfügung stellte. Während die Stellen des VDA, des AA und des APA sich die Stellungnahme des Volksdeutschen Rates zu eigen machten, lehnte Herr Dr. Krieg es überhaupt ab, Dr. Wolff als meinen Vertreter zu empfangen, trotzdem sowohl Falke als auch Herr Dr. Kügler sich für ihn verwendeten. Das war um so merkwürdiger, als Herr Bürgermeister Winkler von der Vereinigten Finanzkontrolle Dr. Wolff erklärte, Herr Staatssekretär Funk habe ihm, bevor er auf Urlaub gegangen sei, daß als Vertrauensmann Rumäniens nur Fabritius in Betracht kommen könne.

Während also die vorgesezte Stelle die Stellungnahme des Volksdeutschen Rates sich in selbstverständlicher Weise zu eigen machte, bezog der Referent dieser Stelle nicht nur eine andere Stellungnahme, sondern lehnte es überhaupt ab, meinen Vertreter auch nur zu emfangen. Den Schlüssel zu dieser, schen aus disziplinären Gründen unhaltbaren Situation, gab Dr. Wolff Herr Rudolf Heiss, der Herausgeber der Zeitschrift „Volk und Reich" bei dem Dr. Wolff ebenfalls vorsprach. Er erklärte Dr. Wolff, als der auf den Gegensatz zwischen VDA. und Dr. Krieg zu sprechen kam,: „Es handelt sich gar nicht um die Frage: Fabritius oder Dr. Gust, sondern, wenn Herr Steinacher für Fabritius ist, dann ist Herr Krieg für Dr. Gust und umgekehrt. Herr Steinacher tritt heute für Fabritius ein, also ist Dr. Krieg selbstverständlich für Dr. Gust."

Eine merkwürdige Einstellung, anfangs unglaublich, da es für mich unfaßbar, war, daß Gegensätze im Reich auf dem Rücken der Auslanddeutschen ausgetragen würden. An Gewicht gewann diese Erklärung dadurch, daß Rudolf Heiss dem Freundeskreise Dr. Kriegs angehört. Die Folge hat bewiesen, daß sie leider richtig war. Im Reichsnährstand wurde Dr. Wolff von Herrn Stabschef Kausche empfangen, die Verhandlungen führte aber Herr Fick. Daß Herr Fick mir absolut feindlich gesinnt war, war Dr. Wolff schon nach den ersten Worten klar. Und so verschanzten sich auch die Herren, als Dr. Wolff von der Stellungnahme des Volksdeutschen Rates, hinter die Erklärung, daß sie sich um politische Fragen nicht kümmerten, sondern sich von fachlichen Gesichtspunkten leiten ließen. Wir haben in der Folge feststellen können, daß sich der Reichsnährstand doch auch von politischen Gesichtspunkten leiten läßt, bekommt doch die DVR gerade von hier einen wesentlichen Teil ihrer moralischen und geldlichen Unterstützung. Obergebietsführer Schulze von der Reichsjugendführung sagte Herrn Falke zu, daß sich die Reichsjudengführung selbstverständlich den Standpunkt des Volksdeutschen Rates zu eigen machen werde. Trotzdem erschien zur selben: Zeit im „Ostraum" einer Zeitschrift der Hitlerjugend, ein Aufsatz, der für die DVR. Stellung bezog. Herr Dr. Kügler aber sagte Dr. Wolff beim Abschied: Fahren Sie beruhigt nach Hause, in spätestens vier Wochen wird auch die letzte Stelle im Reich eindeutig sich die Stellungnahme des Volksdeutschen Rates zu eigen machen. Dr. Bonfert, sowie die andern Herrn der DVR. werden nirgendsmehr empfangen werden, ebenso wird jede Verbindung zur DVR restlos unterbunden.

Drei Wochen später war Dr. Bonfert als Gast der Hitlerjugend am Parteitag in Nürnberg.

Dr. Schmidt, den Hauptschriftleiter des „Völkischen Beobachters“ suchte Dr. Wolff ebenfalls auf. In einem längeren Gespräche wurde die Lage in Rumänien durchgesprochen, wobei Dr. Schmidt sagte, daß er sich auf den Standpunkt Fabritius stelle, umso eher, da er mit Fabritius befreundet sei, bei dem er in Hermannstadt auch zu Gast gewesen sei. Dr. Wolff wollte Dr. Schmidt bewegen in einem Artikel zu den Ereignissen innerhalb der Deutschen Rumäniens Stellung zu nehmen. Dr. Schmidt aber erklärte kategorisch, daß er prinzipiell zu Ereignissen innerhalb der deutschen Volksgruppen in seiner Zeitung nicht Stellung nehme. Zwei Wochen später erschien von Dr. Schmidt im „Völkische Beobachter“ ein Aufsatz, in dem er sich dagegen verwahrte, daß man den Verrat Dr. Gusts und Genossen mit dem Röhmputsch vergleiche. Also doch eine Stellungnahme, die sich aber bei uns unbedingt zu unsern Ungunsten auswirken mußte. Das hat übrigens auch Schmidt ganz genau gewußt, als er den Artikel schrieb.

Ich habe oben darauf hingewiesen, daß trotz der Zusage Dr. Küglers drei Wochen nach der Heimkehr Dr. Wolffs Dr. Bonfert als Gast der Hitlerjugend am Reichsparteitag in Nürnberg teilnahm. Auch sonstwie konnte ich bald feststellen, daß man im Reich entweder gar nicht wollte, oder nicht die Kraft dazu hatte, die Zusage Dr. Küglers nun in Wirklichkeit umzusetzen. So habe ich in der nachfolgenden Zeit zweimal feststellen können, daß die DVR für die Tages-Zeitung aus dem Reich geldliche Unterstützung erhielt.

Durch diese unklare zweideutige Stellung, die das Reich bezogen hat, ist die Voraussetzung dafür hinfällig, daß der Putsch rasch unterdrückt werden konnte. Hätte das Reich sich konsequent an das Versprechen Dr. Küglers gehalten, wäre jede Unterstützung für die DVR wirklich unterbunden worden, hätte die DVR als ein in Betracht kommender Faktor in unserer innenvölkischen Politik zu bestehen längst aufgehört. So haben sich die maßgebenden Stellen im Reich eine ausgesprochene Verantwortung für die heutige Lage in unserer Volksgruppe aufgeladen. Sie sind dadurch dafür mitverantwortlich geworden, wenn durch diese Lage unserm Volke ein Schaden erwächst, der nicht mehr gutzumachen ist. Es ist infolgedessen um so mehr ihre Pflicht, nun ihrerseits mitzuhelfen, daß diese Lage endlich geklärt werde.

Direcția județeană Sibiu a Arhivelor Naționale, fond Comunitatea Germanilor din România, E a (fond în lucru).

Traducere

După ce înfrângerea dr. Gust și a adepților săi devenise o realitate la 29 iunie a anului trecut cu ocazia întrunirii de la București am considerat firesc să informez imediat autoritățile de decizie din Reich și să le solicit punctul de vedere față de cele întâmplate. Astfel l-am însărcinat pe dr. Wolff, președintele Consiliului Național pentru Transilvania, să se prezinte în cursul aceleiași zile la domnul von Pochhammer, pentru a-i relata despre cele petrecute și a-i cere opinia. Domnul von Pochhammer l-a primit imediat pe dr. Wolff. După ce dr. Wolff i-a prezentat evenimentele petrecute, l-a întrebat pe domnul Pochhammer dacă oficiile decisive din Reich mă vor susține pe mine sau pe dr. Gust, Bonfert și pe adepții acestora. Răspunsul domnului von Pochhammer a fost următorul: „După cum sprijinul Reichului s-a acordat numai

prin Fabritius, tot aşa se va proceda şi în viitor." Dr. Wolff l-a mai întrebat, căror persoane să se adreseze în Reich pentru a determina adoptarea unei poziţii identice de către autorităţile Reichului. Domnul von Pochhammer l-a numit pe locţiitorul Führerului angajându-se să-i intermedieze o audienţă.

Pentru mine când l-am trimis pe dr. Wolff la domnul von Pochhammer, determinant a fost următorul raţionament: Situaţia dificilă în care se afla poporul nostru nu permite ca două mişcări de reînnoire să ducă o luptă pe viaţă şi pe moarte în interiorul grupului nostru etnic. Ştiam, de asemenea, că numai o mică parte – şi asta pe cale de dispariţie – din fosta Mişcare de Reînnoire îi va urma pe răzvrătiţi şi că întregul popor, prin judecata sa sănătoasă va respinge cu tărie trădarea şi sperjurul. Acum decisivă era poziţia Reichului. Dacă Reichul mă va susţine fără echivoc şi dacă va întrerupe orice legătură cu răzvrătiţii, atunci puciul va eşua în timpul cel mai scurt.

Poporul nostru nu putea să facă faţă singur acestei crize, fără a suferi prejudicii irecuperabile. Declaraţia făcută de domnul von Pochhammer dr. Wolff mi-a dat certitudinea că, dacă acţionăm repede, vom pune capăt acestei fantome. Această convingere mi-a fost întărită şi prin telegrama primită din partea domnului general Haushofer din München la începerea lucrărilor adunării generale a Uniunii Germanilor din România. Textul telegramei, prin care mi se ura succes în susţinerea luptei asigurându-mă de sprijinul necesar, este anexat. De adevărata importanţă a textului din documentul amintit mi-am dat seama când dr. Wolff a avut o întrevedere cu domnul general Haushofer la începutul lunii august, când generalul i-a spus interlocutorului său că textul nu reprezintă numai punctul său de vedere ci şi pe cel al Consiliului de conducere al germanilor din străinătate, a cărui importanţă pentru noi germanii din străinătate îmi era cunoscută. Generalul Haushofer l-a sfătuit pe dr. Wolff să plece de îndată la Berlin unde îi va înlesni contactul cu stafful Ribbentrop ca să intre în legătură cu alte autorităţi şi partide din Reich în vederea clarificării situaţiei – dacă va mai fi necesar – şi să se convingă, dacă decizia Consiliului de conducere al germanilor din străinătate este respectată.

Dr. Wolff a luat legătura cu stafful Ribbentrop la Berlin, unde la dispoziţie i-au stat domnul Falke şi dr. Kügler după revenirea sa din concediu. În timp ce oficiile de la Uniunea Germanilor din Străinătate, Ministerul de Externe şi Oficiul pentru politică externă şi-au însuşit decizia Consiliului de conducere a germanilor din străinătate, domnul dr. Krieg a refuzat să-l primească pe dr. Wolff în calitate de reprezentant al persoanei mele, în ciuda intervenţiilor intreprinse de domnii Falke şi Kügler. Faptul a fost cu atât mai ciudat, cu cât domnul primar Winkler de la controlul financiar i-a mărturisit dr. Wolff că secretarul de stat Funk i-a spus, înainte de a pleca în concediu, că omul de încredere pentru România este numai Fabritius.

În timp ce autorităţile superioare şi-au însuşit decizia Consiliului de conducere al germanilor din străinătate referentul acestui oficiu nu numai că a adoptat un alt punct de vedere, ci a refuzat categoric să-l primească pe împuternicitul meu. Explicaţia acestei atitudini, care este de neconceput din punct de vedere disciplinar, i-a fost oferită lui Wolff de către domnul Rudolf Heiss, redactorul revistei „Volk und Reich". Vorbind despre contradicţia existentă între Uniunea Germanilor din Străinătate şi dr. Krieg acesta i-a spus: „Nu este vorba de întrebarea: Fabritius sau dr. Gust, ci de faptul că dacă domnul Steinacher îl susţine pe Fabritius, atunci Krieg este de partea dr. Gust şi invers. În momentul de faţă Steinacher este pentru Fabritius, prin urmare, se înţelege de la sine că dr. Krieg îl sprijină pe dr. Gust."

Este o atitudine bizară, pe care am refuzat s-o accept la început, fiindu-mi de neconceput faptul ca şi contradicţiile din Reich să se răzbune asupra germanilor din străinătate. Declaraţiile lui Rudolf Heiss câştigă în importanţă întrucât el aparţine cercului de prieteni a dr. Krieg. Timpul a demonstrat că acestea erau din păcate reale. Dr. Wolff a fost primit la Oficiul pentru aprovizionare de domnul Kausche (şeful statului major), discuţiile fiind însă purtate de domnul Fick. Dr. Wolff şi-a dat seama de la debutul dialogului că domnul Fick îmi este duşman. Astfel când dr. Wolff le-a solicitat punctul de vedere faţă de decizia Consiliului de conducere al germanilor din străinătate domnii au invocat că problemele politice nu-i interesează şi că se ghidează numai după criterii profesionale. În perioada care a urmat am putut constat, că Oficiul pentru aprovizionare se conduce totuşi după principii politice, deoarece Partidul Naţional German din România obţine tocmai de aici un substanţial sprijin moral şi financiar. Obergebietsführer Schulze de la conducerea tineretului din Reich a făgăduit domnului Falke că îşi va însuşi hotătârea Consiliului de conducere al germanilor din străinătate. În ciuda acestor asigurări a apărut un articol în revista tineretului nazist „Ostraum" în care se ia poziţie în favoarea Partidului Naţional German din România. Domnul dr. Kügler i-a spus dr. Wolff la despărţire: „Plecaţi liniştit acasă, cel târziu într-o lună până şi cea mai măruntă autoritate din Reich îşi va însuşi decizia Consiliului de conducere a germanilor din străinătate. Dr. Bonfert, precum şi ceilalţi domni din Partidul Naţional German din România nu vor mai avea nicăieri acces şi orice legătură cu ei va fi întreruptă."

Peste trei săptămâni dr. Bonfert a participat ca invitat al tineretului nazist la Conresul partidului de la Nürnberg.

Dr. Wolff l-a vizitat şi pe dr. Schmidt, redactor şef la „Völkischer Beobachter". Într-o discuţie amplă despre situaţia din România, dr. Schmidt a afirmat că împărtăşeşte punctul de vedere al lui Fabritius, fiind prieten cu acesta şi bucurându-se de ospitalitatea casei sale pe durata şederii la Sibiu. Dr. Wolff a încercat să-l determine pe dr. Schmidt să ia poziţie într-un articol de ziar faţă de evenimentele petrecute în sânul germanilor din România. Schmidt a explicat categoric că din principiu nu ia poziţie în ziarul pe care-l conduce faţă de evenimentele politice din sânul germanilor din străinătate. Peste două săptămâni acelaşi, dr. Schmidt a publicat un articol în „Völkischer Beobachter" în care combate posibilitatea unei legături între trădarea dr. Gust şi a adepţilor săi şi puciul-Röhm. Deci, totuşi o luare de poziţie, care va avea urmări negative pentru noi. Schmidt a ştiut foarte bine acest lucru când a scris articolul. Am amintit anterior că în ciuda promisiunilor făcute de dr. Kügler la trei săptămâni după întoarcerea lui Wolff, dr. Bonfert a participat la Congresul partidului din Nürnberg ca invitat al tineretului nazist. Şi în perioada următoare am putut constata faptul că în Reich nu se voia sau nu exista forţa necesară pentru a transpune în viaţă promisiunea dr. Kügler. În două rânduri am sesizat că ziarul „Tages-Zeitung", organul Partidului Naţional German din România era subvenţionat din Reich.

Prin poziţia neclară şi ambiguă adoptată de Reich a fost eliminată premisa unei reprimări urgente a puciului. Dacă Reichul ar fi respectat cu consecvenţă promisiunea dr. Kügler, s-ar fi sistat orice sprijin către Partidul Naţional German din România iar acesta ar fi încetat să joace rolul unui factor demn de luat în seamă în politica noastră internă. Ca atare, autorităţile decizionale din Reich şi-au asumat

o răspundere clară față de situația actuală a grupului nostru etnic. Dacă situația creată va provoca pagube greu de recuperat poporului nostru, vor fi și ele răspunzătoare. Prin urmare, este cu atât mai mult de datoria lor de a interveni și contribui la clarificarea acestei stări.

77

1936, București

În organizarea ei, populațiunea ucraineană din Bucovina este înregistrată în asociațiuni cu caracter cultural, economic, sportiv, etc., precum și în Partidul Național-Ucrainean cu acțiunea îndreptată direct împotriva intereselor noastre, fie ca națiune dominantă, fie a integrității noastre naționale și teritoriale, stipulată prin tratate ce nu pot fi discutate.

Prin iredentă, ucrainenii de la noi nu urmăresc numai dezlipirea teritoriilor locuite de populație ucraineană, dar caută cu o perseverență criminală să dea Bucovinei de Nord carcaterul unui teritoriu autohton, aparținând numai lor.

Întreaga mișcare iredentistă ucraineană din țară este dirijată de Partidul Național-Urcainian de sub președinția drumului Vladimir Zalozetzcki, care sub firma de partid politic al ucrainenilor din țară, nu caută să servească numai interesele culturale și economice ale ucrainenilor, ci urmărește realizarea Urcainei Mari, formată din Galiția, Rusia Subcarpatică, Bucovina și Ucraina.

În ziarele lor, în manifestațiunile lor culturale ca: reprezentațiuni teatrale, conferințe, șezători, excursiuni și cărți, afirmă totdeauna drepturile ucrainenilor asupra Bucovinei.

Sub auspiciile societăților culturale și sportive, a caselor de citire, etc., ajutați de preoți, învățători, profesori și studenți, se lucrează la educarea generației tinere în spiritul național-ucrainean, iar celorlalți li se trezește și întărește sentimentul național-ucrainean.

Partidul Național-Ucrainean deși declară totdeauna loialitate și supunere statului român, totuși în toate ocaziunile atacă statul român pe chestia școlară, bisericească, culturală și economică, afirmând că nu li s-a făcut dreptate, nu li s-au dat fondurile necesare pentru aceste instituții și nu sunt încurajați în acțiunile lor economice.

*

Activitatea mișcării iredentiste ucrainene a fost desfășurată într-același ritm intens în cursul anului 1936 ca și în anii precedenți, ceea ce înseamnă că această mișcare cu întinse ramificațiuni în străinătate, lucrează neîntrerupt în contra intereselor țării noastre.

Astfel, societatea „Zaporoje“ (organizația cazacilor ucraineni) a activat necontenit în scopul dezvoltării fizice, organizând numeroase centre sportive la sate și orașe.

Uniunea Studenților Ucraineni „Susor“ în adunările ei a formulat repetatele lor revendicări cu caracter cultural, economic și sportiv, toate acestea cerându-se pe un ton de reproș la adresa statului român.

S-a observat în Bucovina o puternică mișcare în legătura cu politica dusă de Germania, pregătindu-se tabere de propagandiști ucraineni, care vor face propagandă separatistă ucraineană și filo-germană.

Conducătorul acestui curent în Bucovina este un fost ofițer din armata austro-ungară, anume I. Cirsky din Cernăuți. Acesta lucrează sub directivele reprezentantului hitlerist pentru Bucovina, un anume Rumtz, ofițer de rezervă al armatei germane.

Deosebit, învățătorii ucraineni au întețit în cursul anului propaganda subversivă, cutreierând satele cu scopul de a atrage pe huțani de partea rutenilor și formând nuclee de propagandă ucraineană.

Nu mai vorbim de activitatea intensă ce o desfășoară „Casele de citire" răspândite în toată Bucovina, care au împărțit cărți și broșuri în care se laudă bravura poporului ucrainean și se îndeamnă populațiunea să doneze bani pentru biblioteci și propagandă.

Ca un corolar al acestei propagande se adaugă numărul mare de întruniri ținute de Partidul Național Ucrainean în orașele Bucovinei, cu care ocaziuni fruntașii partidului protestează contra modului în care guvernele române tratează minoritatea ucraineană și fac apeluri insistente la populațiune să fie strâns unită în jurul partidului.

Acest partid a organizat întreaga viață politică a ucrainenilor, în care scop a înființat în orașe și comune câte o secțiune a partidului.

Partidul ucrainean este alcătuit din executiva centrală și executivele locale.

Pe lângă Comitetul central mai funcționează următoarele secțiuni:

a) Secțiunea economică are ca scop conducerea vieței financiare;

b) Secțiunea de propagandă;

c) Secțiunea juridică;

d) Secțiunea cooperatistă, înglobată în centrul economic Bucovina și are ca scop primordial de a centraliza întreaga viață economică ucraineană prin înființarea de cooperative sătești, bănci populare, ferme, etc.

Ținta ce urmărește Partidul Ucrainean este evidentă:

1. Paralizarea pericolului de deznaționalizare, românizare și asimilațiune a poporului ucrainean.

2. Lupta pentru înființarea de școli ucrainene cu limba de predare ucraineană, având ca bază de luptă memoriul înaintat Ligii Națiunilor de Dr.-ul Basil Dutczeak, prin care arăta că ucrainenii au avut în Bucovina 190 școli primare, 3 licee, o școală normală și o catedră ucraineană la Universitatea din Cernăuți.

3. Introducerea limbii ucrainene în instituțiunile publice din Bucovina, Basarabia și Maramureș.

În prezent, Partidul Ucrainean duce o luptă acerbă pentru înființarea de școli ucrainene și introducerea limbii ucrainene, pentru a dovedi că în Bucovina trăiesc ucraineni în mase compacte.

Pentru o cât mai bună realizare a doleanțelor lor, a luat ființă „Fondul Național", care obligă pe fiecare ucrainean să plătească un impozit național de 10% din veniturile lui.

Întreaga mișcare ucraineană este sprijinită de banca de credit fostă „Ruska Kassa" și Banca de Nord fostă „Silianska Kassa", ambele din Cernăuți. Aceste bănci administrează și ziarul „Ceas", organul partidului, care apare la Cernăuți.

Pe lângă Partidul Ucrainean, mai sunt patru societăți studențești: două la Cernăuți; „Ceornomore" și „Zaporoje"; una în București „Bucovina" și una la Iași „Hromadia".

Aceste societăți sunt unite într-un singur centru denumit „Susor" cu sediul la Cernăuți.

Studenţii sunt cei mai aprigi propagandişti, fiecare individual este obligat a face propagandă prin înfiinţarea de cursuri de geografie şi istoria ucraineană, în timpul vacanţelor. Toţi studenţii sunt elemente executive ale diferitelor organizaţiuni legale şi ilegale, majoritatea din ei făcându-şi în acest sens educaţia în străinătate, în centrele cunoscute ucrainene, cei săraci fiind subvenţionaţi de elementele bogate ucrainene locale sau din străinătate.

În sprijinul Partidului Ucrainean vine şi marele număr de organizaţiuni răspândite pe întreg teritoriul Bucovinei şi din care vom enumera numai câteva:

1. „Zinocea Hromada", pregăteşte viitorii conducători ai cooperativelor săteşti. Cursurile se fac sub deviza: „Prin puterea economică ajungem la puterea politică".

2. „Plast" organizaţie clandestină, i se mai zice şi „Kis Plastunov" (Batalion Bucovinean). Activează clandestin în scopul de a dezvolta conştiinţa naţională în masele populaţiunii ucrainene.

3. Societatea „Luchi" pregăteşte tinerii pentru propaganda iridentistă.

Nu mai înşirăm alte organizaţiuni, căci ar însemna să umplem mai multe coloane.

Ne vom opri acum la o altă latură extrem de importantă a acestei mişcări, care pune într-o lumină elocventă scopul bine determinat pe care-l urmăreşte.

Este legătura strânsă ce o are cu regimul hitlerist din Germania.

La Berlin se găseşte sediul principal al organizaţiei de sub conducerea hatmanului Skoropatzki şi a colonelului Konovaletz, care se bucură de o mare atenţiune din partea Guvernului german.

Trebuie ştiut că Guvernul german dă o mare atenţiune activităţii organizaţiilor ucrainene emigrante aflate pe teritoriul german şi în alte state, dând ordine reprezentanţilor săi din diverse ţări să caute a îndruma organizaţiile ucrainene în direcţie prielnică planului lui Hitler, pentru înfiinţarea unui stat ucrainean.

De altfel, s-a putut observa cum tineretul german hitlerist din Bucovina caută să intre în legătură cu studenţii ucraineni, pentru a-i apropia mişcării hitleriste.

Încă din anul 1928, ucrainenii îşi îndreptară privirile spre hitlerişti, în urma apariţiei lucrării „Ucraina ca nod al politicii mondiale", scrisă de Alfred Rosenberg, cel mai autorizat exponent al politicii externe hitleriste.

În această lucrare, Rosenberg susţine înfăptuirea „Ucrainei Mari" prin dezmembrarea Rusiei şi unirea tuturor provinciilor ucrainene ocupate de Polonia, România şi Cehoslovacia.

Astăzi, cancelarul Hitler este considerat de ucraineni ca singurul sprijinitor al ideii naţionale ucrainene şi toate nădejdiile lor sunt puse într-un viitor şi inevitabil conflict armat în Europa Răsăriteană, care le-ar aduce realizarea integrală a idealului lor.

Ucrainenii au pus mari speranţe în Hitler, asaltându-l cu diferite proiecte şi propuneri, trimiţând la dânsul pseudo-delegaţiuni, cerându-i eliberarea Ucrainei de sub jugul bolşevic, unirea tuturor provinciilor ucrainene şi formare unui stat independent sub protectorul Germaniei.

Toate acestea au făcut ca Germania să vadă în ucraineni un material prielnic, fie în contra Sovietelor, fie în contra altora, după împrejurări.

Înfiinţarea unei Ucraine Independente cu hatmanul Skoropatzki în frunte, surâde mult Germaniei.

Germania, prin sprijinul ce-l acordă lui Skoropatzki, urmăreşte două scopuri:

1. În cazul unui conflict germano-polon, această grupare ar trebui să provoace o revoluţie în Galiţia Orientală în spatele armatei polone.

2. În cazul slăbirii sau căderii Guvernului sovietic ar trebui să provoace o mişcare în Ucraină Sovietică.

La aceste două probabilităţi ar trebui să joace un rol mare şi colonelul Konovaletz, al doilea şef al ucrainenilor.

Lui Konovaletz i s-a încredinţat organizarea unui serviciu politic secret în ţările Micii Înţelegeri, în Balcani şi Ţările Balcanice.

Konovaletz a acceptat şi astfel de la 1 ianuarie 1934 a devenit organ al poliţiei secrete germane, iar organizaţia sa un organ dependent de guvernul lui Hitler.

După cum se vede, mişcarea iredentistă ucraineană îşi are remificaţii destul de puternice în ţara noastră, ceea ce face să ţină în permanenţă încordată atenţiunea organelor poliţiei de siguranţă.

A paraliza această mişcare extrem de periculoasă statului român, prin măsuri represive poliţieneşti este aproape o utopie, datorită faptului că exponenţii mişcărei ucrainiene din România, bazaţi pe principiul lor de tactică şi politică oportunistă, caută să inducă în eroare guvernele noastre.

Toate aceste organizaţiuni pot reacţiona la un moment dat, iar faptul puţin probabil de a-i putea dezbina prin intrigi sau alte mijloace este exclus, căci orice ucrainean, indiferent de forma politică pe care o îmbracă, este animat de ideea înfiinţării Ucrainei Mari, care să curpindă pe toţi locuitorii ucrainieni, fie că acest deziderat s-ar înfăptui treptat – după cum spune Andrei Levitzki – fie că s-ar înfăptui deodată, după cum preconizează Uniunea Naţional Ucraineană din Belgia.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 206/1936, f. 1–7.

78

1936, Bucureşti

Referat asupra activităţii diverselor societăţi evreieşti din România de colectare a fondurilor, pentru reclădirea statului naţional în Palestina

În legătură cu activitatea desfăşurată de organizaţiile evreieşti sioniste din România, pentru colectarea fondurilor, în vederea reclădirii statului naţional evreiesc palestinian, se constată următoarele:

Încă din 1918, a luat naştere în România, la Chişinău, prima organizaţie sionistă legală, recunoscută persoană juridică de Tribunalul Lăpuşna, sub nr. 391/918 şi 3250/924, ca o filială a Centralei Mondiale Sioniste din Londra.

Organizaţia sionistă urmăreşte, ca scop principal, refacerea statului naţional evreiesc în Palestina.

Pentru înfăptuirea acestui deziderat, în statutele organizaţiilor sioniste se stipulează, ca punct programatic, în vederea realizării scopului propus, şi strângerea fondurilor necesare răscumpărării terenurilor palestiniene din stăpânirea latifundiarilor arabi.

Organizaţiile sioniste, preconizând lozinca constituirii unui stat naţional evreu şi socotind că astăzi iudaismul nu s-ar mai putea concepe fără existenţa acestui stat, nu văd modalitatea atingerii scopului urmărit, fără un capital naţional.

De aceea, încă de la înfiinţarea primelor formaţiuni sioniste şi potrivit dispoziţiilor statutare pentru colectarea fondurilor de reclădirea Palestinei, concomitent s-a născut ideea creării a două fonduri principale, cu destinaţii distincte, şi anume: *Keren Hayesod* şi *Keren Kayemei L'Israel*.

Primul, adică Keren Hayesod este fondul numit de reclădire a Palestinei, cu destinaţia de a servi la ridicarea oraşelor şi tuturor aşezămintelor necesare în noul stat populaţiei evreieşti coloniste, precum şi construirii arterelor de comunicaţie, feroviare, şosele etc., cât şi oricărei alte lucrări edilitare şi de salubritate, necesare într-un stat.

Pentru strângerea acestui fond, în fiecare an şi în special toamna, se trimit de la Centrala Sionistă din Bucureşti delegaţi în toate regiunile ţării, selecţionaţi îndeosebi dintre oratorii cu talent, cu misiunea de a zugrăvi, în culori foarte triste situaţia populaţiei evreieşti din diferite state care duc o sistematică politică antisemită şi, tot pe această cale, caută să trezească în conştiinţa elementului evreiesc, dorinţa nestrămutată a înfiinţării statului naţional palestinian.

Această campanie este pornită în special toamna, când situaţia economică în general este mai înfloritoare şi când se speră, cu mai multă siguranţă, în obţinerea unui rezultat favorabil acţiunii de colectare a acestui fond.

E de remarcat faptul că, pentru realizarea unei sume cât mai importante în această acţiune, este fixată ca cifră limită de contribuţie la fondul de reclădire a Palestinei, denumit „Keren Hayesod“, suma de 500 lei, după cum rezultă din apelurile lansate şi corespondenţa întreţinută de organizaţii, pe de o parte, şi din rapoartele oficiale ale organelor poliţieneşti din ţară, pe de o altă parte, care cuprind în rezumat discursurile propagandiştilor acestui fond de reclădire, cu care ocazie se menţionează aceeaşi cifră ca sumă limită, iar maximum de contribuţie este nelimitat, el putând atinge chiar sute şi milioane de lei.

Fondul „Keren Hayesod“ se mai alimentează şi prin donaţii şi testamente, lăsate de populaţia evreiască simpatizantă a acestei acţiuni, şi acesta constituie unul din mijloacele foarte însemnate pentru argumentarea fondului.

Pentru a se asigura o contribuţie anuală mai mult sau mai puţin fixă şi pe cât posibil mai importantă, încă de la începutul creării acestui fond s-a emis ideea ca lupta să fie canalizată de propagandişti, în sensul de a se determina întreaga suflare evreiască să consimtă la fixarea unei cote contributive anuale obligatorii cât mai superioară sumei de 500 lei, luată ca sumă limită.

Tot în legătură cu strângerea fondului „Keren Hayesod“, se lansează, în rândurile populaţiei evreieşti din întreaga ţară, manifeste în scop de propagandă, şi pentru ca punctul de vedere urmărit de organizaţie să fie acceptat, se uzează prin aceste manifeste chiar de formule de blestem, care să lege mai mult elementul evreiesc de această operă, spre exemplu: *„De te vom uita, Ierusalim să ni se usuce dreapta“*, expresie reprodusă textual din manifestul intitulat *„Evrei“*, şi semnat de organizaţiile evreieşti sioniste din Tulcea, aflat la dosar.

Prin aceste manifeste se mai folosesc, ca mijloace de convingere elementul evreiesc şi popularizarea lozincilor marelui precursor al ideii de înfiinţare a statului

național evreu în Palestina, evreul Teodor Hertzl, care în propaganda sa pentru redeșteptarea spiritului național la evrei, crease lozinca: „*De vom voi, nu va fi poveste*“, lozincă pe care căuta s-o înrădăcineze în conștiințele evreilor.

Acțiunea pentru strângerea fondurilor de reclădirea Palestinei, „Karen Hayesod“, a realizat, în perioada de timp 1922–1932, suma de 4.500.000 lire sterline, adică a noua parte din suma stabilită de organizația Centrală Sionistă mondială, pentru a fi strânsă în această perioadă de timp, după cum rezultă din manifestele lansate în campania de propagandă.

În ceea ce privește gradul de consistență a acestei acțiuni, în țara noastră, se constată din declarația dr. Mibashan, făcută cu ocazia conferinței fondului „Keren Hayesod“ din Vechiul Regat și reprodusă în Buletinul nr. 2 din 1 ianuarie 1934, foaia oficială a organizației fondului, că România este clasificată, în cadrul internațional, a treia țară din lume și că, în ultimul timp, tendința este în creștere, putând chiar să dețină, într-un viitor cât mai apropiat locul de frunte în clasament.

Supravegherea și controlul fondului de reclădire a Palestinei, în România, este încredințată unui delegat al Centralei fondului din Ierusalim, prin care se face legătura cu organizațiile respective de la noi, se transmit instrucțiunile și se ține la curent Centrala Mondială cu situația fondului.

*

Al doilea fond, care se strânge sub auspiciile acelorași organizații sioniste, poartă denumirea „Keren Kayement l'Israel“ și are destinația unică și primordială să servească la răscumpărarea terenurilor palestiniene din stăpânirea latifundiarilor arabi, spre a fi oferit în mod gratuit populației evreiești coloniste sărace.

Pretinșii exponenți propagandiști ai reînvierii idealului naționalist evreu, dau o excepțională importanță acestui fond, pe care-l denumesc chiar Fondul Național Evreiesc“ și, de aceea, mijloacele folosite pentru strângerea lui sunt mult mai numeroase și mai variate ca ale precedentului.

Nu scapă nici cel mai neînsemnat prilej din manifestările vieții publice și private, ale acestei nații, care să nu fie folosit și pentru acțiunea de colectare a Fondului Național Evreiesc.

Potrivit instrucțiunilor date de către Comisariatul general al administrației fondului din Palestina, la toate sărbătorile religioase din calendarul evreiesc, se organizează serbări școlare ale organizațiilor sioniste, ale tineretului sportiv „Macaby“, ofrande pentru toate sinagogile, iar duminica o colectă generală din casă în casă, pentru strângerea acestui fond.

Fondul Național Evreiesc se colectează la toate sărbătorile religioase, ca, de exemplu: Purimul, Chanuca, Pessach etc., când se organizează câte un comitet compus din reprezentanții tuturor funcțiunilor sioniste din fiecare localitate, care circulă din casă în casă, vizând în special pe cele mai înstărite familii, și colectează, prin danii benevole, sume pentru acest fond.

În magazine și sinagogi se află instalate niște casete denumite cutii albastre, în care enoriașii depun, cu orice prilej, bani pentru Fondul Național Evreiesc.

Acțiunea este dusă cu atâta persistență încât, la orice manifestare comună din lumea evreiască, ca: nunți, serbări etc., nu se pierde ocazia de a se colecta prin chete orice sumă pentru „Keren Kayemet L'Israel“.

O propagandă sistematică se duce în favoarea acestui fond printre tineret şi vârstnici, în şcoală sau în familie, prin răspândirea a tot felul de publicaţii şi ţinerea de conferinţe, pentru ca nimic din ce este evreu, dacă e posibil şi alţi străini de neam, să nu scape acestui bir camuflat.

Astfel, consiliul pedagogic al fondului „Keren Kayemet L'Israel", din Basarabia, a lansat un apel către toţi institutorii evrei, prin care îi roagă să distribuie copiilor în şcoli, albume de ofrande şi caiete cu mărci colorate reprezentând produsul fructelor din Palestina, în valori variabile.

Sumele rezultate din vânzarea acestor albume etc., precum şi donaţiile pe care fiecare elev este obligat să le depună la şcoală, într-o casetă special amenajată, sunt colectate pentru mărirea Fondului Naţional Evreiesc, iar pentru ca acţiunea aceasta să fie încoronată de un cât mai sigur succes al sistemului, se recomandă institutorilor ca distribuirea albumelor de ofrande, colecţiilor de mărci şi golirea casetelor instalate în şcoli, să se facă cu o deosebită solemnitate şi în mod regulat, în prima zi a fiecărei luni, denumită pentru acest motiv „Roş Hodoş".

În acelaşi scop, se primesc şi din străinătate, în special din Polonia şi Ungaria, carnete-acţiuni de câte 20 file, fiecare filă fiind taxată la valori variabile, între 25–100 lei, spre a fi vândute în folosul fondului naţional, prin intermediul tuturor organizaţiilor sioniste.

Tot din străinătate, se mai trimit organizaţiilor sioniste imprimate şi calendare, scrise în limba ebraică şi maghiară, diverse broşuri şi apeluri, prin care se trage, atenţia comitetelor de conducere, în sensul de a vizita întreaga populaţie evreiască, pe care să caute s-o facă a înţelege primejdia mare care apasă asupra întreprinderii şi fondului colonizării, şi să o determine asfel să dea tot sprijinul acestei opere menite să ajute la refacerea noului stat, spre fericire naţiei evreieşti.

Adunarea fondurilor se mai face şi pe calea ţinerii conferinţelor, delegându-se, în acest scop, de către Centrală, în fiecare regiune din ţară, membrii cu o pregătire şi putere de convingere recunoscute, care tratează subiecte alese din marile probleme ce frământă sufletul poporului evreu de pretutindeni, cu care ocazie, prin mijlocul chetelor, se colectează orice sume de bani.

Un alt mijloc de colectare a fondurilor îl oferă organizarea de serbări în numele marilor evrei, care au luptat sau luptă pentru idealul naţional, al rasei iudaice, care, uneori, sunt transformate în adevărate acţiuni de colectare mondială, purtând chiar denumirea sărbătoritului şi când se fixează, chiar, în prealabil, sumele ce urmează a fi realizate în fiecare ţară, cum spre exemplu, în România, în acţiunea începută cu sărbătorirea lui Ussischklin, preşedintele Comisariatului Central al Fondului Naţional Evreu din Ierusalim, cota stabilită a fost de 5 000 lire sterline.

Din cele de mai sus se constată că populaţia evreiască, încorporată în organizaţii, duce, cu abnegaţie, prin orice mijloc şi cu multă perseverenţă, lupta pentru realizarea acestui fond, în cea mai largă măsură posibilă şi, spre a se putea aprecia rezultatul acestei intense activităţi, în direcţia strângerii fondului naţional evreiesc, denumit „Keren Kayemet L'Israel", redăm mai jos, un tablou comparativ, conţinând datele numerice de sumele realizate pe ultimii doi ani, care evidenţiază cu prisosinţă rezultatele activităţii desfăşurate în acest sens, precum şi îngrijorarea ce inspiră, dacă socotim mai ales, că aceste sume reprezintă numai aportul organizaţiilor evreieşti din ţinutul Iaşi, şi, în situaţia similară se află toate localităţile din ţară, unde există asemenea organizaţii sioniste.

	Anul 1932	Anul 1933
Din cutii de colecte	580 632	615 255
Colecte generale	233 027	378 271
Cartea de aur	233 362	106 063
Chete	31 171	62 382
Expoziţie	94 238	129 315
Materiale	31 683	22 674
Tişri	239 673	218 181
Hamuca	20 797	63 998
Hamişa Hasar/sărbători	140 148	122 749
Purim	114 330	74 262
Pesach şi Mazzot	59 024	83 553
Dag B'omer	3 002	–
20 tamuz	16 110	9 759
Poni	117 122	67 219
Acţiune divani	43 715	99 533
Sinagogi	12 165	11 950
2% Keren Hayesod	26 165	51 633
Acţiune germană	–	769 832
Tefer Haieled	–	37 785
Kafor Macaby	–	15 627
Socolov	885	–
Phoenix-Asigurări	461 400	684 000
Dobânzi	1 936	10 440
TOTAL:	**2 460 585**	**3 634 481**

Din privirea tabloului de faţă reiese constatarea că, în ultimul timp, acţiunea de colectare a Fondului Naţional Evreiesc a înregistrat un salt remarcabil, deşi situaţia economico-financiară, în general, a fost agravată de criza mondială, fapt resimţit de toate categoriile de întreprinderi capitaliste de stat sau particulare şi acest mister se explică numai prin solidaritatea de care e cuprins poporul evreu.

Într-adevăr, se evidenţiază faptul că, în urma instaurării regimului hitlerist la putere, în Germania, exodul populaţiei evreieşti a provocat acţiunea de ajutorare a întregii rase, prin crearea unui fond ce poartă chiar denumirea „Acţiunea germană“, adică pentru ajutorarea şi colonizarea presupuselor victime ale regimului hitlerist, fond care, în România, numai pentru localitatea Iaşi se cifrează la suma de 769 832 lei, după cum se menţionează în tabloul de mai sus, şi care reprezintă rezultatul acţiunii de strângere a banilor la acest fond, în timp mai puţin de un an.

Legalizarea acţiunii de colectare a fondurilor

Din punctul de vedere al cadrului legal, în care se desfăşoară întreaga activitate de strângere a fondurilor de către organizaţiile evreieşti, se constată că, în urma cererii Consiliului Superior al organizaţiei sioniste din România. Ministerul de Interne a aprobat, prin Ordinul nr. 4401 din 5 mai 1929, menţinut până în prezent, sus-zisul[ui] Consiliu, de a proceda, prin mijloacele sale obişnuite, la strângerea fondului pentru reclădirea Palestinei, de la populaţia evreiască din întreg cuprinsul ţării, precum şi ţinerea de şedinţe, întruniri şi conferinţe, pentru răspândirea ideilor şi scopului ce urmăresc.

Față de această libertate de acțiune, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, prin adresa nr. 128.911 din 12 martie 1934, a intervenit la Ministerului de Interne, cerând interzicerea oricărei activități de colectare a fondurilor prin procedeele întrebuințate de organizațiile evreiești, ca fiind neconforme cu prevederile art. 482 și 483 din legea sanitară și de ocrotire socială.

În același sens, Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, prin adresa nr. 52 198 din 30 martie 1934, a intervenit pentru a se opri colectarea lansată de mișcarea sionistă, precum și pentru prohibirea răspândirii publicațiilor de propagandă a fondurilor primite din străinătate, iar Ministerul Finanțelor, Direcția Vămilor, fiind sesizat de fabuloasele sume strânse în scopurile arătate și care părăsesc țara pentru totdeauna, de asemenea se opune la ieșirea din țară a acestor fonduri, cerând obligarea lor la obținerea autorizării Băncii Naționale Române.

Concluzii

Privită în ansamblu, activitatea mișcării sioniste, pe tărâmul ideii de reclădire a statului național evreu în Palestina, se constată că această acțiune este desfășurată în jurul strângerii fondurilor „Keren Kayemet L'Israel" (Fondul Național Evreiesc) și „Keren Hayesod" (Fondul de reclădire a Palestinei), prin tot felul de mijloace: cotizațiile membrilor, donații benevole, testamente, chete, serate, expoziții, conferințe, spectacole, loterii, nunți, serbări, aniversări, publicații etc.

Sumele realizate până în prezent, ridicându-se la cifre imense, constituie un serios pericol pentru economia națională, deoarece destinația acestor fonduri este în afară de granițele și interesele țării românești.

Libertatea largă de care se bucură organizația sionistă în România, de multe ori s-a dovedit a fi pusă contra intereselor superioare ale siguranței statului, deoarece numeroși membri, delegați cu organizarea diferitelor formațiuni sioniste, precum și cu ținerea de conferințe, s-a constatat a fi puși chiar în slujba organizațiilor comuniste, egida sionistă fiind folosită de ei numai ca un mijloc legal, pentru a putea activa și răspândi ideologia comunistă în rândurile maselor evreiești, nestingheriți de autorități.

La cele de mai sus, adăugându-se și repetatele intervenții ale Ministerelor Muncii, Instrucțiunii și Finanțelor, care, în mod unanim, au cerut interzicerea colectării de fonduri de către mișcarea sionistă, prin sistemele utilizate, vă rugăm a aprecia și dispune dacă nu este cazul de a se face aplicarea fără întârziere a măsurii de prohibire sau, cel puțin, de îngrădire și de către Ministerul de Interne.

Arhiva Serviciului Român de Informații, fond „D", dosar 2749, f. 223–233.

79

1936

Domnule Ministru,

Cu mai multe rapoarte ale mele, dar, în special, cu raportul meu No. 344 din 26 ianuarie 1935, am avut onoare a atrage atențiunea Excelenței voastre asupra faptului că școlile bulgare – primare și secundare – ale așa-ziselor „comunități bulgare" din Dobrogea în realitate sunt întreținute în întregime din fondurile Guvernului bulgar, care numește profesorii și le achită salariile, acordă bursele elevilor și sumele pentru construirea și îngrijirea edificiilor și, direct sau prin Legațiunea bulgară din Sofia dirijează mersul acestor instituțiuni în sensul politicei bulgare iredentiste.

Îmi permit de data aceasta a repeta, complectându-le cu documente autentice, informaţiunile ce am trimis Excelenţei voastre până acum şi a insistat să se ia măsuri cu o oră mai curând, pentru stârpirea acţiunii antiromâneşti ce se face în Silistra, Bazargic, Balcic şi Cavarna.

Şcolile bulgare aci amintite – primare şi secundare – sunt şcoli particulare şi trebuie să se conformeze întru toate legile învăţământului particular. Legea acestui învăţământ nu numai că pretinde ca educaţiunea tineretului în instituţiunile particulare să se facă în spirit de lealitate faţă de stat, ci totodată interzice în mod categoric ca instituţiunile particulare să primească subsidii din străinătate fără aprobarea Guvernului român şi să stea în contact cu alte autorităţi decât ale ţării.

Şcolile bulgăreşti din oraşele mai sus arătate şi comunităţile cari pretind că le întreţin, n-au respectat şi nu respectă aceste dispoziţiuni ale legii:

1. Direcţiunile acestor şcoli întreţin legături de subordonare cu Legaţiunea bulgară din Bucureşti şi cu Guvernul Bulgar din Sofia, căruia îi fac rapoarte şi de la care primesc instrucţiuni.
2. Fondurile pentru funcţionarea acestor şcoli sunt puse la dispoziţiune de către Guvernul bulgar, fie direct, fie prin Legaţiunea bulgară din Bucureşti.
3. Construcţiunile şcolilor sunt ridicate, iar unde şcolile n-au suficiente edificii proprii, chiriile sunt achitate cu fonduri de-ale Guvernului bulgar.
4. Profesorii şi învăţătorii sunt numiţi şi plătiţi de către Guvernul bulgar.
5. Educaţiunea se face în spirit iredentist bulgar.

Am onoarea a pune la dispoziţiunea Excelenţei voastre – în copii fotografice sau în traduceri şi extrase – un număr de acte autentice, cari arată în modul cel mai clar cu putinţă lipsa completă de loialitate a acestor instituţiuni faţă de Statul Român şi lipsa de corectitudine a Legaţiunei bulgare din Bucureşti.

Actele le împart în două serii:

1. Acte din dosarul deţinut de mine, şi

II. Acte din dosarul prefecturei judeţului Durostor (în prezent la mine).

SERIA I.

1. Raport confidenţial al directorului liceului din Bazargic Tvetco Jelezaroff, înaintat la finea anului şcolar 1929/30 Legaţiunei bulgare din Bucureşti.

Raportul face o dare de seamă asupra situaţiunii şcolilor.

La pagina 4 spune: „În România până la 1925 legea specială din 1896 nu recunoaşte comitetele şcolare ca organe de conducere şi îngrijire a şcolilor particulare; comitetele şcolilor noastre însă au reuşit indirect, să obţină a fi consultate în chestiunile şcolare. Până la acea dată şcolile noastre nu aveau o situaţiune legală determinată, s-a profitat însă de toleranţa diferitelor guverne române, ca ele să funcţioneze".

În paginile 5–7 face istoricul comunităţilor bulgare din Silistra şi Bazargic şi arată că şcolile acestora n-au nici o bază legală ci *funcţionează numai graţie lipsei de control din partea statului român.* La pagina 8 afirmă că personalul didactic nu corespunde cerinţelor legale, dar de asemenea este tolerat de organele şcolare române.

Tratând în paginile 9–10 chestiunea întreținerii școlilor, directorul Jelezaroff scrie: „Chestiunea care e în strânsă legătură cu școlile este aceea a întreținerii lor. Dezvoltarea actuală și cea viitoare a școlilor noastre, presupune mijloace materiale mari, ca ele să poată funcționa normal. *Este necesar să se dea nu mai puțin de 1/2 milion lei, care să servească pentru complectarea cabinetului de chimie și fizică* (în noul edificiu din Silistra. N.R.). *E necesară apoi o altă sumă de 7–800.00 lei pentru plata lectorilor români... de asemenea o sumă de 200.000 lei pentru spese neprevăzute...* În ceea ce privește suma pentru achitarea profesorilor, ea va depinde de salariile ce li se vor fixa (de către ministerul din Sofia, care-i numește N.R.) *Venituri particulare nu avem afară de 7–800.000 lei, proveniți din taxele școlare*".

Prin urmare ceea ce ne interesează este constatarea precisă că;

a) comunitățile bulgare din Silistra și Bazargic n-au pentru întreținerea școlilor lor alte venituri particulare decât suma de 7–800.000 lei provenită din taxele școlare ale elevilor;

b) că tot restul speselor necesare – pentru material, pentru profesorii români, pentru spese neprevăzute, pentru salariile profesorilor bulgari (cari salarii se fixează la Sofia) – o sumă de aproximativ 5 milioane lei anual, este cerută, prin Legațiunea bulgară din București, Guvernului bulgar din Sofia.

Raportul este fără adresă, fără dată și fără semnătură, deoarece directorul Jelezaroff, trimițându-l legațiunei prin curier, a crezut necesar să ia astfel de precauțiuni pentru cazul când raportul ar fi interceptat și ar cădea în mâna autorităților noastre; textul însă este scris în întregime de mâna lui Jelezaroff.

2. Manuscrisul raportului făcut de directorul Tvetco Jelezaroff în toamna anului 1929 în fața comitetului de conducere al școlilor din Silistra și Bazargic

Singurele instituțiuni culturale cari ne-au rămas, în urma ocupării țării noastre de către români, sunt școlile – zice acest raport. – În primii ani ai ocupațiunii românii și-au concentrat toată energia ca să românizeze tot ce-i bulgăresc, dar în calea realizării acestui plan au întâmpinat o mare piedică în școlile noastre; de aceea și-au îndreptat toată atențiunea asupra acestora ca să le distrugă. Ca o primă măsură contra școalei bulgare, românii au deschis școli primare românești, iar mai târziu au deschis un liceu de băeți și de fete. Se pun diferite piedici școlilor particulare pentru a le face imposibile. În ciuda tuturor acestor piedici, puse cu multă viclenie de autoritățile române, școala bulgară continuă să existe și să dezvolte o activitate prodigioasă, primind din an în an la sânul ei tot mai mulți elevi. Acest fapt trebuie să ne bucure, căci este o dovadă de importanță mare pe care o are școala bulgară în această regiune. „*Importanța și menirea școlilor bulgare din Dobrogea sunt apreciate atât de opiniunea publică cât și de bărbați de stat din Bulgaria, căci altfel nu s-ar explica acel zel cu care suntem sprijiniți precum nici sacrificiile materiale ce se fac în aceste timpuri – când statul bulgar trece prin mari greutăți financiare*".

În continuare directorul Jelezaaroff, arătând lipsurile de cari sufăr școlile, cere colaborarea tuturor.

Este de reținut deci declarațiunea precisă că școlile din Dobrogea sunt susținute cu mijloace materiale de către statul bulgar, cu toate că acesta are și el mari dificultăți financiare.

Dau în copie fotografică pagina 1 a acestui raport, care conține pasagiul de mai sus.

3. Un al doilea raport, marcat „confidențial", al directorului Jelezaroff prezentat Legațiunei bulgare din București la finea aceluiași an școlar.

Raportul conține aprecieri asupra profesorilor de la liceul din Bazargic și asupra activității lor.

Dau dintr-nsul, în copie fotografică numai, paginile 1 și 9, – aceasta din urmă purtând semnătura directorului – ca să se vadă identitatea scrisului cu scrisul celor două rapoarte precedente.

4. Statele de plată ale profesorilor bulgari și nebulgari de la liceul din Bazargic pe luna noiembrie 1931

Statul pentru profesorii bulgari și semnat de directorul Jelezaroff și întărit cu ștampila liceului, cel pentru profesorii români nu au în rubricele sale statul de plată pentru profesorii bulgari indică sumele primite *întâi în leve bulgare*, apoi în lei românești. Astfel d.e.directorul Tvetco Jelezaroff avea un salar lunar de *9501 leve*, echivalând cu 11.468 lei , i se făceau rețineri pentru fondul de pensiuni (din Sofia) în suma de 405 lei, și primea în mână suma de 11.063 lei. Nici nu este semnat.

Pentru profesorii nebulagri statul nu indică sumele decât în lei. Nici nu este semnat de director.

Întrebarea este: cum se face ca o școală în România să calculeze în leve bulgărești salariile profesorilor săi cari trăiesc în România și sunt cetățeni bulgari?

Răspunsul este foarte simplu: *școlile din Bazargic și tot așa cele din Silistra sunt întreținute de Guvernul bulgar, profesorii și învățătorii sunt numiți și plătiți de Guvernul bulgar, sumele pentru salariile lor sunt calculate în leve bulgare, iar statele de plată trebuie de asemenea să fie complectate în leve bulgare, ca să nu complice contabilitatea la ministerul din Sofia.*

Aceste state, semnate de profesori, se trimit legațiunii din București, iar legațiunea le trimite, prin curier, la Sofia.

5. Memoriul comisiunei compuse din directorul Tvetco Jelezaroff și a alți doi profesori, adresat în 16 august 1928 „domnului ministru al afacerilor străine și al cultelor" din Sofia cu privire la alegerea comitetului comunității bulgare din Silistra.

Importanța pe care o are acest memoriu pentru apărarea intereselor lor culturale, bulgarii – cetățenii din Silistra s-au organizat într-o comunitate care are ca scop să întrețină școlile de aici. Comunitatea este condusă de către un comitet compus din doisprezece membri, care e ales de adunarea generală și care se reînnoiește în fiecare an cu câte patru membri noi, ieșind din comitet prin tragere la sorți patru dintre cei vechi. În anul acesta, din cauză că unul din membri și-a dat demisiunea, a fost necesar să se aleagă cinci membri în loc de patru. Față de aceste alegeri până acum nu se manifesta nici un fel de interes; în anul acesta însă un grup de cetățeni, oraganizat la timp, a reușit să ocupe cele cinci locuri în comitet și să se impună la conducere. Succesul acesta ei l-au declarat mare victorie asupra „boierilor", declarând că în anii viitori aceștia vor fi măturat cu desăvârșire de la conducerea comunității. Această campanie au dus-o prin ziarul „*Novi Glas*", care e redactat de către unul din cei aleși și *care ziar este subvenționat de guvernul din Sofia*. „Boieri" au fost porecliți acei cetățeni pacinici cari suportă toate greutățile în îngirirea

școlilor bulgare. Acești cetățeni nepretențioși au fost puși în fața frontului deschis, și aceasta de către un ziar, care în loc de a servi ca o verigă de unire între cetățeni, i-a separat în două tabere, deschizând lupta între ele. Cei cinci membri nou aleși au găsit între cei vechi încă doi adepți și astfel, formând o majoritate s-au declarat contra celorlalți. Conflictul a devenit foarte acut, fapt ce se poate vedea dn procesul verbal al adunării de constituire. *Acest proces verbal a fost înapoiat în câteva rânduri de către legațiunea din București.*

„Încă de la început se vede că acest comitet va aranja chestiunile școlare după placul său, dar nu cum va trebui. Această tendință este bine arătată în scrisoarea de demisiune a fostului director, d. Jelezaroff. Acestea (adecă: școlile N.R.) au fost și vor rămâne fără o idee conducătoare în activitatea lor, fapt ce se vede din programul întocmit ulterior în care sunt multe cuvinte frumoase, dar nu se vede o concepțiune indicând drumul pe care dânșii vor conduce școala. *Aceasta* (adică: programul N.R.) *a fost trimis onoratului minister al Domniei-voastre.*

„*Chestiunea cea mai dureroasă pentru școlile noastre este întreținerea lor financiară fictivă.* Comitetele de până acum au putut aranja la dreapta, la stânga, această chestiune, actualul comitet însă a abandonat-o complet .... *Dacă autoritățile școlare române care au dreptul de a cerceta registrele de contabilitate, ar afla realitatea, ar fi posibil ca opera școlii noastre să fie dărâmată din temelie, cetățenii și profesorii să fie trimiși la pușcărie. Statul bulgar să fie pus în situațiunea ca pentru mult timp să nu mai poată vorbi de minoritățile din Dobrogea.* În această chestiune, aproape fatală pentru școlile bulgare din Dobrogea, comitetul actual nu numai nu face nimic dar nici nu intenționează măcar a întreprinde ceva. Despre aceasta a vorbit într-o adunare intimă a profesorilor profesorul St. Anastasoff arătând *o nouă cale pentru realizarea veniturilor fictive. Cu ocaziunea dezbaterilor cu toții au fost de acord că trebuie adoptată calea indicată de dânsul*, rămânând ca ea să fie aplicată numai după adunarea generală anuală. Pentru această cale s-au declarat și membrii actualului comitet, însă după ce s-au instalat la conducere au crezut că această chestiune nu-i mai privește.

„În loc să se ocupe de chestiunile vitale, ei au văzut în persoana d-lui Jelezaroff un adversar și l-au făcut să demisioneze...

„Au declarat apoi că vor obține recunoașterea liceului. Au format o comisiune care s-a dus la București și care întorcându-se a declarat că Guvernul român pune ca o condițiune sine-qua-non pentru a acorda această recunoaștere, concedierea câtorva profesori deoarece aceștia nu corespund condițiunilor cerute de lege. Acesta era numai un pretext, deoarece tot ce pretinde legea, este acum îndeplinit. Li s-a explicat să nu mai ceară recunoașterea liceului, deoarece în afară de faptul că acest lucru nu li se va acorda niciodată, că, dacă li se acordă, însemnează sfârșitul școalei bulgărești: însemnează să adoptăm programul român și să introducem spiritul românesc în școală; înseamnează să întrerupem contactul cu cultura națională, ca *școala să înceteze a mai constitui legătura între partea robită și cea liberă a națiunii bulgare, iar menirea ei istorică este tocmai de a constitui această legături*".....

Memoriul arată apoi că noul comitet s-a pus în conflict cu toți profesorii, și că, sub pretextul că reface personalul didactic, numește profesori persoane fără calificațiune și fără actele necesare, totodată atrage atențiunea ministerului din Sofia, că dacă nu va pune capăt conflictului, acesta va avea grave repercursiuni asupra învățământului bulgar din Dobrogea.

La sfârşitul memoriul zice: „Dacă este necesar, *să vie de la Bucureşti reprezentantul onoratului minister şi să arate calea pentru aplanarea conflictului.*

Memoriul este redactat în 16 august 1928, este semnat de o comisiune, compusă din directorul Tvetco Jelezaroff şi alţi doi profesori şi a fost prezentat legaţiunii din Bucureşti.

Din textul memoriului se constată deci în mod clar că:

a) şcolile minoritare bulgare din Bazargic şi Silistra sunt întreţinute, controlate şi dirijate de Guvernul bulgar prin legaţiunea sa din Bucureşti: întreţinerea lor de către comunităţi este fictivă, registrele lor pe cari le arată la eventual control şi în cari trec venituri fictive, sunt ticluite numai spre a introduce în eroare autorităţile româneşti.

b) directorii şcolilor – deşi acestea se găsesc în România şi pretind a fi întreţinute de cetăţeni români – adresează rapoarte Legaţiunei bulgare din Bucureşti şi Ministerului de Instrucţiune din Sofia;

c) procesele verbale despre alegerea comitetelor de conducere ale comunităţilor bulgare din România, deşi aceste comunităţi sunt compuse din cetăţeni români – se înaintează, spre aprobare, Legaţiunei bulgare din Bucureşti;

d) programul de acţiune al acestor comunităţi, de asemenea, se înaintează, spre aprobare, legaţiunei şi, prin aceasta, Ministerului de Externe din Sofia;

e) Ministerul de Externe din Sofia are în cadrul legaţiunii din Bucureşti un reprezentant special pentru dirijarea şcolilor şi comunităţilor cetăţenilor români de origine bulgară în România;

f) ziarul „Novi Glas" din Silistra este întreţinut de Guvernul bulgar.

Copia fotografică aci anexată conţine textul integral al memoriilor lui.

6. Raportul d-lui M. Gioga, membru în delegaţiunea permanentă a judeţului Durostor, adresat mie în 3 ianuarie 1935.

D. Gioga aflându-se la data de 3 ianuarie 1935 în Sofia mi-a adus la cunoştinţă:

„În ziua de 29 Decembrie 1934, pe când mă aflam în restaurantul „Elite", din localitate, împreună cu D. Chirciu Manoloff, suprefect de la masa noastră s-a aşezat un domn funcţionar din Ministerul de Externe al Bulgariei, anume Teodor Dimitroff. La recomandarea făcută de d. Chirciu Manoloff cum că eu sunt din Silistra, funcţionarul bulgar a crezut că sunt bulgar, mai ales că eu vorbesc bine limba bulgară. Pentru aceasta mi s-a adresat cu următoarele cuvinte: „bine domnule după ce v-am dat două milioane şi jumătate pentru construcţia şcoalei primare de la voi mai veniţi acum să mai cereţi bani şi pentru calorifer? S-a mai făcut o prostie când s-a dat lui Pencoff cinci milioane pentru cumpărare de pământuri de la turcii din Dobrogea. Nu e vorba că pentru această sumă este tras la răspundere fostul ministru de externe Buroff".

În tot timpul celor spuse mai sus de d. Dimitroff, Chirciu Manoloff era într-o vădită stare de enervare şi nu ştiu cum să facă ca Dimitroff să înţeleagă că eu sunt român. La un moment dat Chirciu Manoloff a început să-mi vorbească româneşte, spunându-i lui Dimitroff că eu sunt român. La această ştire d. Dimitroff a rămas perplex şi mi-a spus cu sinceritate următoarele: „Te rog domnule, să nu faci uz de aceste declaraţii ale mele căci mă nenoroceşti".

Pentru lămurirea d-voastră vă aduc la cunoştinţă cele de mai sus şi vă rog, domnule ministru, să utilizaţi aceste informaţiuni cum credeţi de cuviinţă."

Dl. Teodor Dimitroff este funcţionar în secţiunea „Cultelor" din „Ministerul Afacerilor Străine şi al Cultelor" din Sofia, secţiune de care ţin toate chestiunile şcolare şi bisericeşti bulgare din străinătate şi prin care se trimit acestora dispoziţiunile şi subvenţiunile Guvernului bulgar.

Mărturisirea lui arată în modul cel mai precis cu putinţă că edificiile şcolilor bulgare din Dobrogea de sud sunt ridicate nu de comunităţile cari îşi revendică acest titlu, ci de însuşi Guvernul bulgar, care dirijează astfel conform scopurilor sale pe concetăţenii noştri de origine bulgară.

Dau acest raport în copie, după originalul ce se găseşte la mine.

7. O scrisoare din 23 august 1932, a d-lui Pomenoff, ministru al Bulgariei la Bucureşti, către directorul Tvetco Jelezaroff.

Scrisoarea are următorul text:

Dragă Tvetco,

Ce faci omul lui Dumnezeu, ce taci?

Răspunde-mi imediat cu privire la:

1. O. Ivanova,
2. Iv. Cuzmanoff,
3. L.N. Atanasoff.

Ai predat lui D. Ivanoff scrisoarea?

Predă – contra semnăturei pe plic – şi aci-alăturată.

Cu urări de sănătate,

ss. Pomenoff

P.S. – Mai bine, dă-i să cetească scrisoarea şi să semneze pe ea, apoi trimite-mi-o îndărăt.

ss. Pomenoff.

Persoanele aci-amintite făceau parte din corpul didactic de sub ordinele lui Tvetco Jelezaroff.

Concluziunea este clară. d. Pomenoff, ministrul Bulgariei la Bucureşti, cerea raport despre profesorii şi institutorii şcoalelor „particulare" bulgare din Dobrogea.

8. O scrisoare (din acelaşi timp ca şi cea precedentă) a d-lui Pomenoff către directorul Tvetco Jelezaroff.

Textul acestei scrisori este următorul:

Dragă Tvetco,

Aştept p. (parale. N.R.). Sunt pentru VI. Deasemenea pentru I trimestru. Însă este necesară repartizarea:

1. Statele pentru profesorii străini,
2. Acte pentru cei nou numiţi.

„Doamnei G. Popova repetă-i, *din ordinul meu, cele spuse în ultima mea notă relativ la personalul liceului de fete şi repetă* acelaşi lucru doamnelor B. Pateva, N. Beravova şi D. Atanasova.

Să trăiţi şi la revedere!

ss. Pomenoff

Concluziunea este: d. Pomenoff, ministrul Bulgariei în Bucureşti, nu numai primea rapoarte de la şcolile bulgare aci menţionate, ci dădea ordine directorilor şi personalului lor didactic.

În martie 1931 autoritățile noastre au confiscat de la numitul B. Cogeabașeff din Silistra, care însoțit de profesorul Penciu Peieff, pleca în calitate de curier al comunităților bulgare din Dobrogea, ducând un pachet întreg de corespondență adresată directorului liceului bulgar din Silistra T. Bahneff, Legațiunei bulgare din București.

Unele din scrisoarile cuprinse în această corespondență sunt adresate nu legațiunei ci d-lui *Ivan Crâsteff, secretar al acestei legațiuni, însărcinat în mod special cu conducerea afacerilor bisericilor și școlilor bulgare din România.*

Din dosarul dresat cu această ocaziune comunic câteva documente instructive:

1. Decalarațiunea lui B. Cogeabașeff cu privire la rolul său în această afacere.

D-sa declară textual. „Corespondența găsită asupra mea și cuprinzând declarațiuni și adrese mi-a fost încredințată de domnul *Teodor Bahneff, directorul liceului particular bulgar din Silistra pentru a o preda în București d-lui Ivan Crâsteff, pe care îl cunosc"...*

De reținut din această declarațiune este faptul că directorul liceului bulgar din Silistra, Teodor Bahneff trimitea rapoarte și corespondență, prin curieri secreți, Legațiunii bulgare din București.

2. Delcarațiunea d-lui Teodor Bahneff, director al liceului bulgar de băieți din Silistra.

D-sa spune că d. V. Calceff din Silistra acordându-i un împrumut pentru plata profesorilor și cerându-i restituirea acestuia d-sa s-a adresat în această chestiune d-lui Crâsteff: „M-am adresat d-lui Ivan Crâsteff, al doilea secretar la Legația bulgară din București, cerând ca din procentul ce se reține din pensiile supușilor bulgari din Silistra și județul Durostor să-mi trimită suma pentru achitarea salariilor...

Pe luna iulie 1930 – zice mai departe d. Bahneff – d. Ivan Crâsteff *a achitat d-lui Ivan Boiagieff, fără a reține impozitul pe salar.*

La 14 septembrie 1930, în Silistra, a venit d- Ivan Crâsteff și mi-a predat suma de 60.000 lei – procent din pensii (?) *cu care am achitat profesorii străini...*

Am făcut un raport la comunitate, iar o *copie am înaintat d-lui Ivan Crâsteff, Legația bulgară, pentru a vedea nevoile școlii*; am înaintat în același mod și câte o declarație de situația familiară a profesorilor în același sccop.

Proiectul de buget pe 1931 al nevoilor școlii se întocmește în prezent de comunitate, *iar o copie voi înainta d-lui Ivan Crâsteff.*

Chiria pentru imobilele ocupate de liceul particular bulgar din Silistra urma a se achita la 1 martie 1931 și *m-am adresat d-lui Ivan Crâsteff cu o scrisoare particulară cerând achitarea chiriei pe semestrul II din anul 1930.*

Din aceste mărturisiri – presărate ici-colo cu șiretenii de primitv balcanic – reiese clar:

a) întreținerea școlilor este asigurată de statul bulgar;

b) reprezentantul Guvernului bulgar – în cazul actual, secretarul delegației Ivan Crâsteff – chiar se deplasează la nevoie de la București la Silistra și Bazargic spre a inspecta școlile și a duce fondurile necesare.

c) toate hotărârile importante ale școlilor și ale comunităților bulgare de la noi sunt reprezentate, spre aprobare, Legațiunei bulgare din București;

d) directorul liceului din Silistra nu șovăiește a arăta că, precum a făcut în trecut, așa și în viitor – în speță anul 1931 – va înainta legațiunei din București proiectul de buget al școalei ce conduce.

3. **Declaraţiunea d-lui Iordan Lefteroff, preşedinte al comunităţii bulgare din Silistra.**

D-sa spune: „La 20 februarie 1931 mi s-a adus la cunoştinţă că *Legaţia bulgară din Bucureşti a înţeles a da, nu ca salar fiecărui profesor ci numai ca adaus la salar (?), în proporţie cu greutăţile familiare ale fiecăruia.* Am întocmit atunci câte o declaraţie a fiecărui profesor şi învăţător de greutăţile familiare şi le-am predat d-lui Teodor Bhneff, directorul liceului particular bulgar din Silistra, *pentru a fi înaintate Legaţiei bulgare din Bucureşti*; adaug, că *mi s-a spus de către d. Teodor Bahneff, că în luna septembrie 1930 a primit de la Legaţia bulgară din Bucureşti suma de 60.000 lei pentru salariile profesorilor*".

Reiese din această declaraţiune – ticluită cu aceeaşi şiretenie naivă ca şi cea precedentă – că fondurile de întreţinere ale şcolilor vin de la Sofia.

4. **Raportul No. 19 din 20 februarie 1931 al d-lui T. Bahneff, directorul liceului bulgar de băieţi şi al d-nei T. Hârbova, directoarea liceului bulgar de fete din Sofia, către ministrul Bulgariei la Bucureşti.**

Cei doi directori, plângându-se de măsurile Guvernului român, cari pun liceele bulgare „în imposibilitate de a-şi ajunge scopul propus de a continua să susţie şi să cultive limba maternă şi cultura naţională se adresează ministrului, adică Guvernului bulgar: „*apelăm pentru satisfacerea schimbărilor* cerute pentru anul viitor şi anume să se separe complet cele două cursuri liceale în două edificii deosebite, cu mobilier şi cele necesare, şi *să se numească 7 profesori* specialişti pentru a obţine dreptul de publicitate".

Raportul deci confirmă încă o dată afirmaţiunea că şcolile sunt susţinute şi dirijate, iar profesorii sunt numiţi de Guvernul bulgar.

5. **Cererea învăţătorului D. Ivanoff de la şcoala primară bulgară din Silistra, către „domnul ministru al afacerilor străine şi al cultelor în Sofia, trimisă acestuia" prin d. director al liceului particular bulgar de băieţi din Silistra.**

Textul acesteia este următorul.

Domnule Ministru,

Cu No. 112 din 29 februarie 1928 sunt înaintat începând cu 1 aprilie 1928 în cl. VI categoria IV.

La 1 aprilie 1931 închei trei ani în cl. VI, după care dată urmează să fiu înaintat în cl. V, categoria IV.

Vă rog respectuos, domnule ministru, să fiu înaintat într-o clasă superioară (cl. V categoria IV) *începând cu 1 aprilie 1931.*

„D. Ivanoff"

Pe această petiţiune directorul Bahneff a scris, în 20 februarie, recomandaţiunea următoare:

„Această petiţiune a învăţătorului D. Ivanoff *am onoare a o supune atenţiunei domnului ministru de externe* şi îl rog să satisfacă rugămintea.

„Director: T. Bahneff"

Concluziunile sunt aceleaşi ca şi cele precedente.

6. Petiţiunea din 14 februarie 1931 a d-lui Dr. D. Jeceff, medic al şcolii bulgare din Silistra către comitetul comunităţi bulgare.

Dl. Dr. D. Jeceff se adresează comitetului în următorii termeni:

„Domnule Preşedinte,

„Având nevoie de bani pentru căutarea sănătăţii, Vă rog, faceţi tot posibilul pentru a mi se achita suma de lei 23.689 ce am de primit pentru timpul servit.

„Cu stimă,
Dr. D. Jeceff"

Comitetul comunităţii bulgare din oraşul Silistra nu achită el suma reclamată de d. Dr. Jeceff, ci *transmite petiţiunea, spre achitare, Legaţiunei bulgare din Bucureşti*, scriind pe ea următoarea rezoluţiune:

„Comitetul administrativ al comunităţii bulgare din Silistra roagă să achite profesorul Dr. D. Jeceff suma de mai sus la care are dreptul."

Preşedinte. Lefteroff
Secretar. D. Ivanoff

Concluziunea este evidentă. solicitatorul este achitat de statul bulgar, iar comitetul comunităţii nu face decât funcţiune de paravan ca guvernul din Sofia să poată înşela mai uşor Guvernul român.

7. Scrisoarea din 21 feberuarie 1931 a directorului T. Bahneff către, Legaţiunea bulgară din Bucureşti

Scrisoarea are următorul text:

Domnule Crâsteff,

Te rog expediază cu orice preţ chiria pentru imobilul şcolii pe primul semestru al acestui an. Încă ieri am primit, prin scrisoare recomandată, somaţiunea d-lui Caragheorghieff de a ne conforma condiţiunilor contractului spre a nu fi nevoit să procedeze conform acelor condiţiuni.

„Cu stimă: T. Bahneff"

La această primă rugăminte, directorul Bahneff adaugă sub forma unor „Post-scripte".

„P.S. *Te rog, trimite în cel mai scurt timp 47.600 lei pentru a plăti profesorilor străini salariile pe luna august 1930.*

Proiectul de buget mâne va fi din nou examinat şi ţi-l vom trimite apoi imediat."

Faptele sunt arătate în mod precis: atât chiria cât şi salariile profesorilor – precum şi celelate spese – ale şcolilor naţionale sunt achitate de Guvernul bulgar.

Cercetând documentele de mai sus oricine va constata:

a) completa lipsă de lealitate atât a conducătorilor minorităţii noastre bulgare cât şi a guvernelor bulgare, faţă de Statul Român;

b) toleranţa de-a dreptul vinovată a guvernelor şi a autorităţilor noastre faţă de acţiunea instituţiunilor bulgare de la noi şi faţă de propaganda iredentistă întreţinută de Guvernul bulgar, prin aceste instituţiuni, pe pământul nostru.

În orice caz şcolile bulgare din România, întreţinute şi dirijate de către guvernul din Sofia, nu sunt instituţiuni de educaţiune a unor cetăţeni romani, ci sunt centre de formare a unor trădători şi criminali contra statului nostru. Spiritul lor este spiritul înveninat al iredentismului şi al acţiunii subversive.

De aceea îmi permit a repeta, ca un „ceterum censeo“: şcolile bulgare de la noi în special cele din Dobrogea de sud trebuie suprimate fără întârziere, iar comunităţile bulgare, conducătorii şi profesorii lor trebuie daţi pe mâna justiţiei şi pedepsiţi cu toată asprimea pentru legăturile lor nepermise şi pentru acţiunea lor echivalentă cu trădarea şi spionajul.

Amintesc în legătură cu aceasta şi dispoziţiunea categorică a articolului 31 din Legea învăţământului particular:

„Nici o şcoală particulară nu va putea primi fonduri, subvenţii şi donaţiuni de orice natură din străinătate decât cu ştirea şi prealabila aprobare a Ministerului Instrucţiunii. Transmiterea acestor fonduri se va face întotdeauna prin intermediul ministerului.

„Nerespectarea acestei dispoziţiuni atrage după sine închiderea şcoalei.“

Primiţi, vă rog, domnule ministru, expresiunea prea înaltei mele consideraţiuni.

ss. Vasile Stoica
Ministru al României în Bulgaria

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Instrucţiunii Publice, dosar 818/1936, f. 302–310.

80

PILOŢII ORBI

Mircea Eliade

Imoralitatea clasei conducătoare româneşti care deţin „putere“ politică de la 1918 încoace, nu este cea mai gravă crimă a ei. Că s-a furat ca în codru, că s-a distrus burghezia naţională în folosul elementelor alogene, că s-a năpustit ţărănimea, că s-a introdus politicianismul în administraţie şi învăţământ, că s-au deznaţionalizat profesiunile libere – toate aceste crime împotriva siguranţei statului şi toate aceste atentate contra fiinţei neamului nostru, ar putea după marea victorie finală – să fie iertate. Memoria generaţiilor viitoare va păstra, cum se cuvine, eforturile şi eroismul anilor cumpliţi 1916–1918, lăsând să se aştearnă uitarea asupra întunecoasei epoci care a urmat unirii tuturor românilor.

Dar cred că este o crimă care nu va putea fi niciodată uitată: aceşti aproape 20 de ani care s-au scurs de la unire. Ani pe care nu numai că i-am pierdut (şi când vom mai avea înaintea noastră o epocă sigură de pace, atât de îndelungată?!), dar i-am folosit cu satanică voluptate la surparea lentă a statului românesc modern. Clasa noastră conducătoare care a avut frâiele destinului românesc de la întregire încoace, s-a făcut vinovată de cea mai gravă trădare care poate înfiera o elită politică în faţa contemporanilor şi în faţa istoriei: pierderea instinctului statal, totala incapacitate politică. Nu e vorba de o simplă găinărie politicianistă, de un milion sau de o sută de milioane furate, de corupţie, bacşişuri, demagogie şi şantaje. Este ceva infinit mai grav, care poate primejdui însăşi existenţa istorică a neamului românesc; oamenii care ne-au condus şi ne conduc încă, nu mai văd.

Într-una din cele mai tragice, mai furtunoase şi mai primejdioase epoci pe care le-a cunoscut mult încercata Europă, luntrea statului nostru e condusă de nişte

piloţi orbi. Acum când se pregăteşte marea luptă, după care se va şti cine merită să supravieţuiască şi cine îşi merită soarta de rob – elita noastră conducătoare îşi continuă micile sau marile afaceri, micile sau marile bătălii electorale, micile sau marile reforme moarte. Nici nu mai găseşti cuvinte de revoltă. Critica, insulta, ameninţarea – toate acestea sunt zadarnice. Oamenii aceştia sunt invalizi: nu mai văd nu mai aud, nu mai simt. Instinctul de căpetenie al elitelor politice – s-a stins.

Istoria cunoaşte exemple tragice de state înfloritoare şi puternice, care au pierit în mai puţin de o sută de ani, fără ca nimeni să înţeleagă de ce. Oamenii erau tot atât de cumsecade, soldaţii tot atât de viteji, femeile tot atât de roditoare, holdele tot atât de bogate. Nu s-a întâmplat nici un cataclism între timp. Şi deodată statele acestea pier, dispar din istorie. În câteva sute de ani după aceea, cetăţenii fostelor state glorioase îşi pierd limba, credinţele, obiceiurile – şi sunt înghiţiţi de popoare vecine. Luntrea condusă de piloţii orbi se lovise de stânca finală. Nimeni n-a înţeles ce se întâmplă. Dregătorii făceau politică, negustorii îşi vedeau de afaceri, tinerii de dragoste şi ţăranii de ogorul lor. Timpul părea că se scurge cu aceeaşi monotonie. După primăvară urma vara, şi aşa mai departe. Numai istoria ştia că nu va mai duce multă vreme povara acestui stârv în descompunere, neamul acesta care are toate însuşirile afară de cea capitală: instinctul statal.

Crima elitelor conducătoare româneşti constă în pierderea acestui instinct şi în înfiorătoarea lor inconştienţă, în încăpăţânarea cu care îşi apără „puterea". Au fost elite româneşti care s-au sacrificat de bunăvoie, şi-au semnat cu mâna lor actul de deces – numai pentru a nu se împotrivi istoriei, numai pentru a nu se pune în calea destinului acestui neam. Vă amintiţi cum clasa latifundiarilor români – care nu erau toţi nişte asupritori – a acceptat fără să crâcnească reforma agrară, care îi scotea pur şi simplu din istorie. Clasa conducătorilor noştri politici, departe de a dovedi această resemnare într-un ceas atât de tragic pentru istoria lumii – face tot ce îi stă în putinţă ca să-şi prelungească „puterea". Ei nu se gândesc la altceva decât la milioanele pe care le mai pot agonisi, la ambiţiile pe care şi le mai pot satisface, la orgiile pe care le mai pot repeta. Şi nu în aceste câteva milioane risipite şi câteva mii de conştiinţe ucise, stă marea lor crimă, ci în faptul că măcar acum, când mai este timp, nu înţeleg să se resemneze...

Să amintim numai câteva fapte şi vom înţelege lesne de când ne conduc piloţii orbi. Cel dintâi lucru pe care l-au făcut iugoslavii după război a fost să colonizeze Banatul românesc, aducând în masă de-a lungul frontierei, cele mai pure elemente sârbeşti. Iugoslavii, atunci ca şi acum, erau departe de a avea liniştea şi coeziunea politică pe care am fi putut-o avea noi; problema croată izbucnise cu violenţă. Cu toate acestea, ştiind că adevărata graniţă nu e cea însemnată pe hartă, ci limita unde se poate întinde un neam (Nae Ionescu) – au făcut tot ce le-a stat cu putinţă ca să deznaţionalizeze judeţele româneşti. Şi se pare că au reuşit.

În orice caz, acum la graniţa Banatului stau masive colonizări sârbeşti, sate care nu existau la conferinţa Păcii...

La „plebiscitul" din 1918–1919, toate satele şvăbeşti au votat alipirea la România Mare. S-a obţinut astfel o impresionantă majoritate. Nici un guvern român n-a făcut nimic pentru aceste elemente germanice, singurii aliaţi sinceri pe care i-am fi putut avea ca să contrabalansăm elementele maghiare. Dimpotrivă, de la unire încoace, saşii şi şvabii au fost necontenit umiliţi, iar ungurii favorizaţi (ce imbecil complex de inferioritate am dovedit, fiindu-ne teamă de unguri!). În 1918

sașii nu se înțelegeau cu șvabii. Am fi putut profita de aceste neînțelegeri. N-am profitat. Dimpotrivă, am făcut tot ce ne-a stat în putință ca să accelerăm unirea tuturor elementelor germanice. Și astăzi, sașii și șvabii sunt uniți – și sunt împotriva noastră.

Ungurii au colonizat granița încă din 1920, deși și astăzi se găsesc înapoia acestei centuri de fier nu știu câte sute de mii de români. Noi n-avem nevoie de colonizări, pentru că toate satele de pe frontieră sunt românești. În schimb, am stat cu mâinile în sân și am privit cum se întărește elementul evreiesc în orașele din Transilvania, cum s-au făcut colonizări de plugari evrei în Maramureș, cum au trecut pădurile din Maramureș și Bucovina în mâna evreilor și maghiarilor etc. etc. Cei 10.000 de țărani români veniți din Ungaria continuă să moară de foame. Am luat sate de români din Banat și am colonizat Cadrilaterul, în loc să păstrăm pe bănățeni acolo unde sunt și să aducem la frontiera bulgară numai macedoneni, singurii care răspund la cuțit cu toporul și la o insultă cu carabina. Astăzi, româncele bănățene cerșesc în Balcic...

Dintre toate minoritățile noastre, în afară de armeni, numai turcii erau cei mai inofensivi. I-am lăsat să plece. Pământurile lor, în bună parte, au intrat în stăpânirea bulgarilor. Bazargicul este complet bulgarizat. Ceva mai mult. Am lăsat pe bulgari să-și cumpere și să cultive pământul până la Gurile Dunării. Piloții orbi s-au făcut unealta celei mai înspăimântătoare crime împotriva ființei statului românesc: înaintarea elementului slav din josul Dunării spre deltă și Basarabia. N-a fost un singur om politic român care să înțeleagă că ultima noastră nădejde, așa cum suntem înconjurați de oceanul slav, este să ne împotrivim cu toate puterile unirii slavilor dunăreni cu slavii din Basarabia. În loc să stârpim, cu cruzime, elementul bulgăresc din întreaga Dobrogea – noi am colonizat, pur și simplu, gurile Dunării cu grădinarii bulgari.

În același timp, piloții orbi au deschis larg porțile Bucovinei și Basarabiei. De la război încoace, evreii au cotropit satele Maramureșului și ale Bucovinei și au obținut majoritatea absolută în toate orașele Basarabiei. Ceva mai grav, rutenii s-au coborât de-a lungul Basarabiei și astăzi mai au foarte puțin ca să-și dea mâna cu bulgarii care au suit pe Dunăre. Reni este punctul de unire al celor două popoare slave – pe pământ românesc. Imediat după război, în Basarabia, românii reprezentau 68% din populație. Astăzi, după statisticile oficiale sunt numai 51%...

Elitele politice românești, în loc să se intereseze îndeaproape de problema Ucrainei, prin încurajarea agitațiilor separatiste – așa cum au făcut guvernele austriace până la război, încurajând sistematic pe ruteni ca să lovească în români și poloni – s-au mulțumit să tolereze întinderea ucrainenilor nu numai în Bucovina dar și în Basarabia.

În anul 1848, rutenii din Galiția revendicau o parte din Bucovina pentru provincia lor (Galiția), care ar fi trebuit să devină semi-autonomă în reorganizarea Austriei pe baze federale (planul Palacki). Românii bucovineni de atunci au știut să se apere (în Constituanta austriacă de la Kremsir). Dar rutenii, după războiul cel mare au găsit un neașteptat aliat în piloții orbi ai României, care, în loc să lupte pentru revendicările ucrainene dincolo de Nistru (crearea statului-tampon Ucraina) și-au arătat prietenia față de acești slavi lăsându-i să se înmulțească peste măsură în Bucovina și să coboare cât mai jos în Basarabia. Astăzi, un savant ucrainean de la Universitatea din Varșovia, refugiat politic, expune la seminarul de geografie din Berlin hărți ale viitorului stat ucrainean, în care se găsesc înglobate Bucovina și

Basarabia. Nădăjduiesc că la ceasul când scriu lucrurile acestea, prietenul care mi-a atras atenţia asupra hărţilor profesorul ucrainean (profesor la Univeristatea din Varşovia), a izbutit să le fotografieze pe toate, pentru ca să facem amândoi dovada, dacă va fi nevoie...

*
* *

Inutil să mai continui. Şi am fost stăpânit de acest înspăimântător sentiment al inutilităţii în tot timpul cât am scris paginile de faţă. Ştiu foarte bine că ele nu vor avea nici o urmare.

Ştiu foarte bine că evreii vor ţipa că sunt antisemit, iar democraţii că sunt huligan sau fascist. Ştiu foarte bine că unii îmi vor spune că „administraţia" e proastă, iar alţii îmi vor aminti tratatele de pace, clauzele minorităţilor (Ca şi când aceleaşi tratate au putut împiedica pe Kemal Paşa să rezolve problema minorităţilor, măcelărind 100.000 de greci în Anatolia. Ca şi când iugoslavii şi bulgarii s-au gândit la tratate când au închis şcolile şi bisericile româneşti, deznaţionalizând câte zece sate pe an. Ca şi când ungurii nu şi-au permis să persecute făţiş, cu închisoarea, chiar satele germane, ca să nu mai vorbim de celelalte. Ca şi când cehii au şovăit să paralizeze, până la sugrumare, minoritatea germană !). Cred că suntem singura ţară din lume care respectă tratatele minorităţilor, încurajând orice cucerire de-a lor, promovându-le cultura şi ajutându-i să-şi creeze un stat în stat. Şi asta, nu numai din bunătate sau prostie. Ci pur şi simplu / pentru / că pătura conducătoare nu mai ştie ce înseamnă stat, nu mai vede.

Pe mine nu mă supără când aud evreii ţipând: „antisemitism", „fascism", „hitlerism"! Oamenii aceştia, care sunt oameni vii şi clarvăzători, îşi apără primatul economic şi politic, pe care l-au dobândit cu atâta trudă, risipind atâta inteligenţă şi atâtea miliarde. Ar fi absurd să te aştepţi ca evreii să se resemneze de a fi o minoritate, cu anumite drepturi şi cu foarte multe obligaţii, după ce au gustat din mierea puterii şi au cucerit atâtea posturi de comandă.

Evreii luptă din răsputeri să-şi menţină deocamdată poziţiile în aşteptarea unor viitoare ofensive şi, în ceea ce mă priveşte, eu le înţeleg lupta şi le admir vitalitatea, tenacitatea, geniul.

Tristeţea şi spaima mea îşi au însă izvorul într-altă parte. Piloţii orbi! Clasa aceasta conducătoare mai mult sau mai puţin românească, politicianizată până în măduva oaselor, care aşteaptă pur şi simplu să treacă ziua, să înceapă noaptea, să audă un cântec nou, să joace un joc nou, să rezolve alte hârtii, să facă alte legi... Acelaşi şi acelaşi lucru, ca şi când am trăi într-o societate pe acţiuni, ca şi când am avea înaintea noastră o sută de ani de pace, ca şi când vecinii noştri ne-ar fi fraţi, iar restul Europei unchi şi naşi, iar dacă le spui că pe Bucegi nu mai auzi româneşte, că în Maramureş, Bucovina şi Basarabia se vorbeşte idiş, că pier satele româneşti, că se schimbă faţa oraşelor – ei te socotesc în slujba nemţilor, sau te asigură că au făcut legii de protecţia muncii naţionale.

Sunt unii „patrioţi", care se bat cu pumnul în piept şi-ţi amintesc că românul în veci nu piere, că au trecut pe aici neamuri barbare etc. etc. Uitând, sărmanii, că în evul mediu românii se hrăneau cu grâu şi peşte şi nu cunoşteau nici pelagra , nici sifilisul, nici alcoolismul. Uitând că blestemul a început să apese neamul nostru dată cu introducerea secarei (la sfârşitul evului mediu), care a luat pretutindeni locul

grâului. Au venit apoi fanarioții, care au introdus porumbul, slăbind considerabil rezistența țăranilor. Blestemele s-au ținut lanț. Mălaiul a adus pelagra; evreii au adus alcoolismul (în Moldova se bea până în secolul al XVI-lea, bere); austriecii în Ardeal și „cultura" în Principate au adus sifilisul. Piloții orbi au intervenit și aici, cu imensa lor putere politică și administrativă.

Toată Muntenia și Moldova de jos se hrăneau iarna cu pește sărat; căruțele începeau să colinde Bărăganul îndată ce se culegea porumbul. Și peștele acela, sărat, uscat, cum era, alcătuia totuși o hrană substanțială. Piloții orbi au creat însă trustul peștelui. Nu e atât de grav faptul că la Brăila costă 60–100 de lei kilogramul de pește (în loc să coste 5 lei), că putrezesc vagoane întregi de pește ca să nu scadă prețul, în loc să se recolteze 80 de vagoane pe zi din lacurile din jurul Brăilei, se recoltează numai cinci vagoane și se vinde numai unul (restul putrezește). Grav este că țăranul nu mai mănâncă de vreo zece ani pește sărat. Și acum, când populația de pe malul Dunării e secerată de malarie, guvernul cheltuiește (vorba vine) zeci de milioane cu medicamente, uitând că un neam nu se regenerează cu chinină și aspirină, ci printr-o hrană substanțială.

Nu mai vorbiți, deci, de cele șapte inimi în pieptul de aramă al românului. Sărmanul român luptă ca să-și păstreze măcar o inimă obosită, care bate tot mai rar și tot mai stins. Adevărul e acesta: neamul românesc nu mai are rezistența sa legendară de acum câteva veacuri. În Moldova și Basarabia, cade chiar de la cele dintâi lupte cu un element etnic bine hrănit, care mănâncă grâu, pește, fructe și care bea vin în loc de țuică. Noi n-am înțeles nici astăzi că românul nu rezistă băuturilor alcoolice ca francezul sau rusul, bunăoară.

Ne lăudăm că „ținem la băutură", iar gloria aceasta nu numai că e ridicolă, dar e în același timp falsă. Alcoolismul sterilizează regiuni întregi și ne imbecilizează cu o rapiditate care ar trebui să dea de gândit.

.... Dar piloții orbi stau surâzători la cârmă, ca și când nimic nu s-ar întâmpla. Și acești oameni, conducători ai unui popor glorios, sunt uneori cumsecade, sunt uneori oameni de bunăcredință și cu bunăvoință; numai că, așa orbi cum sunt, lipsiți de singurul instinct care contează în ceasul de față – instinctul statal – nu văd șuvoaiele slave scurgându-se din sat în sat, cucerind pas cu pas tot mai mult pământ românesc; nu aud vaietele claselor care se sting, burghezia și meseriile care dispar, lăsând locul altor neamuri; nu simt că s-au schimbat unele lucruri în această țară, care pe alocuri nici nu mai pare românească.

Uneori, când sunt bine dispuși, își spun că n-are importanță numărul evreilor, averile lor rămân tot în țară. Dacă așa stau lucrurile, nu văd de ce n-am coloniza țara cu englezi, căci și ei sunt muncitori și inteligenți. Dar un neam în care o clasă conducătoare gândește astfel și-ți vorbește despre calitățile unor români străini – nu mai are mult de trăit. S-ar putea schimba într-o federație bine gospodărită. El, ca neam, nu mai are însă dreptul să se măsoare cu istoria...

Dacă o idee bună a avut cândva un rezultat ucigător pentru o națiune – apoi, în cazul României, această idee bună a fost democrația. Prin democrație a început statul românesc modern: printr-o democrație care era atunci violent naționalistă.

„Dreapta" din 1848–1880 reprezenta ultima rezistență a străinilor (fanarioți): „stânga" era în primul rând naționalistă, chiar șovină. Să ne amintim că pe la 1870 reprezentantul extremei stângi era Hașdeu și că atunci a scris el cele mai violente articole antisemite și șovine.

Democraţia de la război încoace, a izbutit să zădărnicească orice încercare de redeşteptare naţională. Prin piloţii orbi de la cârma ţării, democraţia ne-a adus astăzi acolo unde suntem. Democraţia a zdrobit definitiv instinctul statal al cârmuitorilor noştri. Că s-au făcut sau nu unelte în mâna străinilor, puţin interesează, deocamdată. Singurul lucru care interesează este faptul că nici un om politic de la 1918 încoace, n-a ştiut şi nu ştie ce înseamnă un stat.

Şi asta e destul ca să începi să plângi...

„Vremea", anul X, nr. 505 din 19 septembrie 1937.

81 **1937, septembrie**

MOŢIUNE

Adunarea generală a Partidului Maghiar constată cu durere, că faţă de maghiarii din România se duce o asemenea campanie de ură prin presă şi întruniri, cum nici o ţară din lume n-ar tolera. Aceste agitaţii contra naţionalităţilor, care ţin de ani de zile şi sunt în contrazicere cu codul penal, faţă de care autorităţile competente ale statului n-au pornit nici într-un caz procedura penală, au avut o influenţă adâncă asupra opiniei publice româneşti, care se manifestă într-un tratament insuportabil în toate ramurile administraţiei statului. Faptul că cenzura a admis agitaţia care a otrăvit sufletul poporului român explică, că introducerea cenzurii şi susţinerea ei nu este în sprijinul ordinii de stat, şi pentru ca să facă imposibile plângerile noastre publice, care servesc apărarea chestiunilor noastre vitale, atacate de toate părţile, prin măsurile luate după un plan bine chibzuit.

Declaraţia primul ministru făcută în anul 1934 la Cluj, conform căreia „sub titlul asupririi din trecut, trebuie să se aducă la îndeplinire cu toată autoritatea repararea nedreptăţilor istorice, atât pe terenul cultural cât şi pe cel economic", a agravat mult atacul contra condiţiunilor de existenţă pe tărâm economic, făcând imposibilă validarea tineretului maghiar în carierele publice.

Sub pretextul examenelor de limbă, concedierea în masă a funcţionarilor publici de naţionalitate maghiară, a aruncat în mizerie mii de familii. Echitatea bazată pe umanitarism obligă statul, ca să acorde pensia cuvenită celor concediaţi, a cărei reţinere este justă numai în caz de delict, constatat pe calea judecătorească.

Legea apărării muncii naţionale limitează dreptul muncii şi libertatea numai faţă de supuşii străini, dar machinaţiunile aplicate la îndeplinirea legii vor să-i oblige pe patroni la alungarea muncitorilor maghiari şi a funcţionarilor particulari. Adunarea Generală a Partidului Maghiar, protestează în mod solemn faţă de orice năzuinţă, care se sileşte cu mijloacele puterii, să excludă maghiarimea din întreprinderile de comerţ şi industrie.

Dispoziţiunile legilor cu caracter economic şi ordinele care sunt potrivite pentru distrugerea minorităţilor, extinderea crescândă a autorităţilor asupra vieţii economice şi impunerea inegală sunt dovezi eclatante ale tratamentului, pe care primul ministru sub pretextul „reapărării istorice", l-a stabilit ca program de guvernare.

În administraţie sistemul comisiunilor interimare, îşi continuă activitatea şi în multe locuri pun indivizi capabili de orice în consilii administrative.

Din bugetul administrației primesc sprijin exclusiv bisericile, asociațiile și instituțiile românești. Bisericile s-au ridicat în toate timpurile din contribuția credincioșilor, care aparțin aceleiași religii. Trebuie să condamnăm influențele nedrepte, care pentru aceste scopuri obligă pe credincioșii altor religii la contribuții și lucru. Lipsa de claritate a legii face posibile nedreptățile cu prestațiile publice și taxe, care duc la disperarea poporului nostru.

Dispozițiunile Ministerului de Interne sub pretextul menținerii ordinii publice și instrucțiunile sale secrete date totodată, au pus la dispoziția puterii jandarmului dreptul de adunare-garantat prin constituție. Împiedică în nenumărate cazuri activitatea instituțiilor înființate în baza legii, a persoanelor juridice recunoscute de lege și organelor asociațiilor cu caracter bisericesc. Activitatea culturală a ungurilor întâlnește piedici infinite.

Plângerile înaintate din cauza maltratărilor jandarmilor n-au găsit ascultare. Disperarea poporului crește mereu. În special, pentru tratamentul aplicat în secuime, pe care puterea de stat nu o împiedică. Suspendările ziarelor efectuate contrar constituției și procesele de presă intentate în masă contra ziariștilor maghiari, care au publicat plângeri drepte și care de obicei se sfârșesc cu achitare, dau un real tablou despre libertatea presei.

Adunarea generală constată, că politica școlară a lui Anghelescu înseamnă împreună cu șicanările continue și cu dispozițiile nedrepte atacarea condițiunilor conviețuirii pașnice, care se succed și care îndrumă atitudinea organelor subalterne față de școala minoritară.

Abuzurile săvârșite cu analiza numelor, nu sunt demne de stat. Declararea liberă a naționalității este un drept uman universal a cărui zădărnicire prin amenzi înseamnă abuz neadmisibil. Ajutorul de stat prevăzut pentru școlile minoritare în tratate internaționale și refuzul consecvent al ajutorului școlar prevăzut în bugetul comunei și orașului de 14% ridică sacrificiul material al minorității maghiare, pe lângă care edificarea și susținerea școlilor primare de stat aruncate în spinarea comunelor, mărește sărăcia poporului.

Învățătorii de stat din regiunile maghiare care nu cunosc limba maternă a elevilor măresc analfabetismul, întrucât nu pot arăta nici un rezultat. „Zona culturală", servește incontestabil scopul romanizării. Statul în Legea învățământului de stat din 1924, s-a obligat ca în comunele locuite, în special, de minoritari, va construi școli cu limba de instrucție potrivit limbii materne a locuitorilor și această obligație a rămas neîndeplinită, ba în județele cu majoritatea populației maghiare, se predă lecțiile exclusiv în limba română.

Adunarea generală pretinde în mod solemn, ca guvernul să realizeze autonomia școlară pe care tratatul minoritar din Paris, din 19 decembrie 1919 articolul 11 a promis și să ia măsuri urgente și până atunci să se introducă instrucția în limba maternă. Adunarea generală îndrumă președinția partidului ca să se adreseze primului ministru și ministrului de externe, pentru îndeplinirea obligațiilor luate în convențiunea internațională.

Impunerile neegale și modul de încasare, care prin transportarea obiectelor sechestrate deposedează poporul nostru de întrebuințarea bunurilor de primă necesitate, este o veche nedreptate a poporului nostru.

Composesoratele secuiești și comunitățile cu avere particulară pe care îi deposedează de dreptul lor firesc, ca să dispună liber asupra venitului propriu și acest drept numai atunci nu este împiedicat, când servește de ajutorul statului și instituțiunilor românești.

Organele alese ale acestor comuniuni de avere sunt înlocuite cu comisiuni interimare, care apoi dispun de averea altora.

În urma omiterii unor formalităţi legea pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii – contrar convenţiunilor internaţionale – a făcut ca mii de unguri să-şi piardă cetăţenia ajungând în situaţie critică.

În registrele stării civile se repetă mereu în mod arbitrar schimbări de nume şi religie, care au de scop romanizarea. Faţă de această arbitrară familiile maghiare sunt obligate a se apăra pe calea legală. Pentru forţarea convertirilor sunt întrebuinţate mijloace înspăimântătoare, faţă de care ridicăm cuvântul nostru de protest în faţa lumii.

Adunarea generală protestează faţă de acele dispoziţii consecutive, care se îndreaptă contra limitării limbii maghiare în comerţ şi viaţa particulară, a îndepărtării statutelor şi monumentelor maghiare şi care provoacă ura în contra ungurilor prin atitudinea jignitoare din oficiile publice care ating demnitatea noastră. Faptele arbitrare şi nedreptăţile înşirate stau faţă în faţă cu declaraţia primului ministru făcută în şedinţa festivă din parlament la 1 decembrie 1935, că „dorim să menţinem minorităţile, împărtăşindu-le nu în asuprire ci în aplicarea egalităţii, împăciuirii şi dreptăţii". Cu durere constatăm că faptele nu dovedesc această declaraţie, ci declaraţia d-lui prim-ministru, făcută în Cluj, menţionată mai sus.

Acea guvernare, care şi sub regimul cenzurii lasă teren urii contra minorităţilor şi care şi-a fixat ca program, restrângerea minorităţilor pe târâm economic şi cultural, ţine veşnic îndârjită minoritatea de cinci milioane din ţara limitrofă bolşevismului, ceea ce nu poate sta în interesul statutului.

Adunarea generală arată că guvernarea bazată pe exagerarea naţională, care pe cele mai mici instituţiuni doreşte să le utilizeze în favorul majorităţii naţionale, încurajează organele puterii de stat la perfectarea abuzurilor, asupririlor şi nedreptăţilor.

Ungurii sunt dispuşi să contribuie la progresul ţării, împreună cu majoritatea, la restabilirea păcii frăţeşti, care este un interes comun al popoarelor conlocuitoare, care colaborare se va putea realiza dacă atacurile de agitaţie care ameninţă naţionalismul nostru şi interesele noastre vitale vor înceta şi puterea de stat va face posibilă menţinerea caracterului nostru naţional şi va lua în apărare condiţiunile noastre de viaţă culturală şi economică.

Adunarea generală roagă preşedinţia ca plângerile ungurilor să le prezinte majorităţii sale, cerând cu supunere apărare intereselor vitale ale poporului nostru.

Adunarea generală a hotărât ca în cazul dacă cenzura ar opri publicarea moţiunii să o aducă la cunoştinţă ţării şi străinătăţii prin forul internaţional.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 113/1937, f. 6–10.

82

1937 septembrie, Bucureşti

Partidul Maghiar din România şi-a ţinut congresul său general în zilele de 3 şi 4 septembrie a.c., în oraşul Sf. Gheorghe.

În ziua de 2 septembrie, au sosit un număr de 200 delegaţi, care au pornit din gara Sf. Gheorghe, spre comuna Arcuş (7 km. de oraş), unde urmau să fie găzduiţi

la castelul baronului Szentkereszty. – Când aceştia au intrat în comună, la bisericile maghiare s-au tras clopotele, iar muzica pompierilor unguri a intonat diferite marşuri şi cântece ungureşti.

Dezbaterile congresului propriu-zis au fost precedate de o consfătuire intimă ce a avut loc la castelui Szentkereszty, cum şi de şedinţele secţiilor culturală, minoritară şi economică, unde s-au discutat următoarele:

Consfătuirea intimă

Chestiunea autonomiei culturale a secuilor, emiţând-se părerea de a fi scoasă de pe ordine de zi.

Chestiunea memoriului către M.S. Regele, cerându-se abandonarea întrucât Legaţiunea maghiară din Bucureşti făcuse cunoscut că în actualele împrejurări memoriul acesta va produce o impresie neplăcută şi defavorabilă, faţă de tratativele Ungariei, pentru egalitatea de înarmare.

Şedinţa Secţiei Culturale

Ţinută în ziua de 3 septembrie în grădina Kolcza, în faţa a circa 150 persoane.

S-a făcut un expozeu asupra politicii şcolare şi autonomiei şcolare secuieşti, arătându-se că şcoalele ungureşti au funcţionat de la anul 1880, chiar şi în vechiul regat, dar la 1897 au fost desfiinţate de Spiru Haret.

Dl ministru Angelescu a răpit drepturile culturale ale poporului maghiar, desfiinţând şcolile confesionale. Legea din 1931 care prevede subvenţionarea de către stat a şcolilor minoritare nu este respectată.

Se cere autonomia generală a şcolilor maghiare, statul având numai dreptul de control, cum şi subvenţionarea de către stat a acestor şcoli.

S-a propus înfiinţarea unei secţii speciale care să se ocupe cu strângerea doleanţelor din domeniul cultural.

S-a hotătârt să se înfiinţeze noi societăţi culturale maghiare, iar cele în fiinţă să intensifice activitatea.

Chestiunea trupelor de teatru maghiare a făcut de asemeni obiectul discuţiilor acestei secţiuni, cerându-se să nu se mai pună piedici acestor trupe.

S-a cerut ca statul să dea pensie învăţătorilor confesionali.

Asupra chestiunii sanitare s-a hotărât să se formeze comisiuni de propagandă sanitară în regiunile locuite de unguri, pentru a ţine conferinţe medicale şi a da instrucţiuni populaţiei maghiare.

Căsătoriile mixte şi trecerea la religia statului român, fac ca numărul maghiarilor să scadă.

Şedinţa Secţiei Minoritare

A avut loc în sala festivă a casei de păstrare Trei Scaune, participând circa 80 de persoane.

Problema minorităţii maghiare în statul nostru a devenit o problemă internaţională, întrucât s-a ocupat de ea şi Camera engleză.

Liga Naţiunilor nu mai poate fi privită cu încredere întrucât din 852 de reclamaţiuni, numai 7 au fost puse pe ordinea de zi, astfel că s-a cerut reformarea acestei instituţii internaţionale. Se critică procesul de lege pentru primatul elementului românesc în industrie, care loveşte în existenţa populaţiei maghiare.

Se critică de asemenea acţiunea d-lui Vaida Voevod, pe care o consideră contrarie intereselor minoritare.

Acţiunea Barourilor de avocaţi din ţară, de a introduce în barouri „numerus proportionalis" pentru trecut şi „numerus nullus" pentru viitor, este declarată anticonstituţională şi contrară tratatelor de pace.

În chestiunea concedierei funcţionarilor publici maghiari, care nu cunosc limba română, se arată că deşi în 1935 s-a făcut o plângere la Liga Naţiunilor, aceasta a fost clasată.

Se hotărăşte a se interveni la prefectul judeţului Trei Scaune, pentru a se pedepsi funcţionarii care din exces de patriotism au respins o scrisoare ce era adresată liceului Mico şi pe care localitatea era scrisă în limba maghiară.

Şedinţa Secţiei Economice

S-a ţinut în ziua de 3 septembrie în sala orăşenească, participând circa 60 persoane.

S-a propus unirea tuturor băncilor maghiare care să fie sub conducerea Sindicatului Băncilor Ardelene maghiare.

S-a propus înfiinţarea în cadrul Partidului Maghiar a unui Sindicat Economic al tuturor meseriaşilor unguri din România, întrucât Camerile de muncă nu corespund intereselor meseriaşilor maghiari, fiind conduse numai de funcţionari de stat români, iar unguri fiind foarte puţini.

Se critică legea agrară care nu corespunde intereselor maghiare şi se propune înfiinţarea unei societăţi economice maghiare, în care trebuie să fie înglobat orice agricultor ungur.

Se critică de asemeni Institutul Zootehnic, care nu tratează la fel pe toţi agricultorii.

Se cere parlamentarilor maghiari să intervină spre a se modifica legea din 1928, privitor la folosirea păşunilor comunale, întrucât această lege nu corespunde timpului actual.

Impunerile fiscale nu sunt făcute egal, întrucât agricultorii unguri sunt grevaţi mai mult decât românii.

Şedinţa Comitetului Executiv al partidului

A avut loc după-amiază, în sala festivă a Casei de păstrare Trei-Scaune, participând 84 persoane.

S-a discutat chestiunea memoriului care urma să fie înaintat M.S. Regelui, hotărându-se ca faţă de împrejurările politice internaţionale să nu mai fie înaintat.

De asemenea s-a discutat şi autonomia culturală a secuilor.

Punându-se la vot ambele chestiuni, Comitetul Executiv a hotărât să fie menţinute pe ordinea de zi

Congresul General – 4 septembrie 1937

S-a ţinut în sala Kolcza sub preşedinţia contelui Bethlen, participând circa 1500 persoane, dintre care 400 ţărani.

S-au discutat următoarele chestiuni.

Chestiunea limbii maghiare, care este interzisă la autorităţi, şcoli, presă, etc., protestându-se în contra acestei dispoziţiuni a guvernului.

S-a arătat că presa maghiară este cenzurată cu părtinire.

Monumentele maghiare sunt distruse.

Prin analiza sângelui, a numelui şi pe căi forţate se arată că Guvernul român caută să demonstreze că secuii ar fi de origine română, când ei sunt unguri.

Se arată că ordinul guvernului este de a scoate pe funcţionarii maghiari din funcţiunile publice.

Actualul sistem şcolar propagă în mijlocul lor incultura şi neştiinţa.

Se cere o egalitate de drepturi reale cu românii întrucât ei sunt băştinaşi.

Enumerându-se înfăptuirile parlamentarilor maghiari se citează şi următoarele. Modificarea proiectului de lege administrativă care dă drept membrilor din consiliile comunale să vorbească şi în limba lor maternă; ordinul cenzurii de a se scrie numele localităţilor numai în româneşte, a fost revocat; intervenţiile făcute la guvern pentru reprimirea funcţionarilor unguri respinşi la examenul de limba română; acordarea de pensii funcţionarilor căzuţi la examenul de limba română şi concediaţi; expulzările s-au înpuţinat la intervenţia lor; confiscările cotizaţiilor membrilor partidului au fost restituite şi în sfârşit se arată activitatea parlamentară pentru apropierea de guvernele române.

De asemenea se arată şi care a fost activitatea conducătorilor Partidului Maghiar.

Preşedintele comisiei pentru adunarea reclamaţiunilor şi datelor asupra vexaţiunilor din partea autorităţilor, spune că nu are voie să dea publicităţii datele adunate.

Se examinează apoi viaţa publică românească de la unire, până acuma şi se arată soarta tragică a ungurilor.

Apoi se citeşte alăturata moţiune-memoriu, pe care adunarea o aprobă cu aplauze şi cere să fie înaintată M.S. Regelui.

La sfârşit, se alege noul comitet de conducere, contele Bethlen fiind reales preşedinte.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 113/1937, f. 1–5.

83

1937 noiembrie 22, Bucureşti

Această acţiune lasă neatinse toate posibilităţile de dezvoltare minorităţilor etnice băştinaşe integrate azi în viaţa statului naţional întregit şi împărtăşindu-i toate aspiraţiile şi toate interesele.

Respectarea, în cadrul legilor, a libertăţilor, a limbii şi a credinţei lor le rămâne pe deplin asigurată.

Chemăm, şi cu acest prilej, minorităţile noastre conlocuitoare la o colaborare solidară desfăşurată pentru consolidarea şi propăşirea statului român.

....

„Dimineaţa", anul 33, nr. 11110 din 24 noiembrie 1937, pg. 15.

84

1937 noiembrie 22, Sibiu

Gedächtnisprotokoll über die am 21. November 1937 stattgehabte Besprechung mit dem deutschen Gesandten in Bukarest Minister Wilhelm Fabricius.

Die Unterredung begann 10 Uhr 5 Minuten und dauerte bis 10 Uhr 55 Minuten.

Nach der Begrüßung entwickelte ich dem Gesandten, entsprechend der Eingabe die ich ihm dann schriftlich überreichte, warum heute die deutsche Liste so populär sei und warum die Volksfährung dieser Strömung Rechnung tragen müsse. Trotzdem sie sich dessen bewußt sei, daß in der Frage des Vorgehen bei den Parlamentswahlen allein der Gesichtspunkt ausschlaggebend sein dürfte, wie erreicht man das den Parlamentswahlen gesteckte Ziel am leichtesten, das heißt: eine entsprechend starke Vertretung im Parlament.

Fabritius unterbrach: das sei es ja eben weshalb im Reich die Entscheidung so eindeutig für Landesobmann Fabricius gefallen sei, weil er eben in seinen Entscheidungen sich nicht von der Frage beeinflussen lasse, wie nütz oder schade ich meiner Partei, sondern daß er als echter Volksführer nur das Gesamtinteresse in jeder Frage vor Augen halte, auch wenn es ihm persönlich und seiner Guppe im Volke schade.

Ich: Selbstverständlich muß eine Volksführung auch unpopuläre Wege gehen, wenn es das Volksinteresse verlangt. Voraussetzung ist aber, daß die Volksdisziplin lebendig ist, da sonst das Volk auseinanderläuft und die Volksgemeinschaft zerfällt.

Fabritus. Für Sie darf nur ein Zusammengehen mit der Regierung in Frage kommen. Seit 1 1/2 Jahren bemühe ich mich in Bukarest im Interesse Ihrer Volksgruppe. Ich kann Politik nur mit der Regierung nicht mit Einzelpersonen machen. Wenn Sie zu der Regierung in Opposition gehen, zerstören Sie meine ganze Arbeit und ich kann dann für Sie keinen Finger mehr rühren. Übrigens hat meine Stellungnahme in dieser Frage die vollste Zustimmung aller maßgebenden Stellen im Reich, vor allem auch des Obergruppenführers Lorenz. Wenn Sie mit deutscher Liste gehen töten Sie meine gesamte Arbeit auf das empfindlichste.

Ich: Wünscht das das Interesse des Reiches, daß wir durch ein Wahlabkommen die jetzige Regierung unterstützen?

Fabritius: So überspitzt dürfen Sie die Frage nicht stellen. Ich erfreue mich des größten Vertrauens von Seiten des Königs und der Regierung. Ich habe auch für Sie diese guten Beziehungen schon eingesetzt.Tătărescu ist bereit, zwei Stellen von Amtswegen im Kronstädter Stadtrat den Deutschen zu geben. Natürlich leidet dieses Verhältnis, wenn Sie der Regierung unnötig Schwierigkeiten machen. Es wäre etwas anders wenn es sich um eine Regierung handelte, die das deutsche Volk brutal verfolgt. Das ist aber nicht der Fall.

Ich: Wie ist (das Verhältnis zwischen dem Reich und Rumänien heute?

Fabritius: Wir können mit der Entwicklung sehr zufrieden sein Früher betrug die Summe für die in Deutschland gekauften Waren 40.000.000 bei meinem Dienstantritt 100.000.000 heute 200.000.000. In Braila wird eine Fabrik für Kriegsmaterial mit deutschem Geld gebaut, ein Flugzeug-Mutterschiff (?) ist jetzt aus Deutschland geliefert worden. Große Rüstungsaufträge gehen von hier nach

Deutschland. Wir stehen vor dem Abschluß eines Handelsvertrages, der denkbar günstig ist, usw. Eine Entwicklung geht absolut im positiven Sinne. Rumänien muß an Deutschland Annäherung suchen, da die Deutsche Maginotlinie Frankreich als Bundesgenossen abschnürt und Russland in keiner Weise in Frage kommen kann. Rumänien muß sich an Deutschland anlehnen, diese Erkenntnis habe ich auch in einer Unterredung mit Mihalache festgestellt den ich vor einigen Tagen aufsuche. Wie gesagt der König hat großes Vertrauen zu mir und ebenso die Regierung. Zuerst mußte ich, als ich her kam, um das Vertrauen ringen. Jetzt aber geht die Arbeit sehr zufriedenstellend vorwärts.

Ich: Glauben Sie, daß diese Ihre Arbeit durch unsere Haltung beeinflußt wird, d.h., daß die Wahl der Deutschen Liste unsererseits diese Ihre Arbeit hemmt.

Fabritius: Selbstverständlich.

Ich: Der Landesobmann Fabricius muß damit rechnen, daß so, wie in der Vergangenheit auch jetzt die Regierung die Zusage für einen Wahlpakt nicht einhält; beziehungsweise Vorleistungen wieder rückgängig macht. Er muß doch dem Fall, um vor seinem Gewissen rein dazustehen, sich sagen können, daß seine Haltung bei den Wahlen d.h. das Wahlabkommen mit der Regierung, im Interesse des Gesamtdeutschtums war.

Fabritius: Gewiß beeinflußt Ihre Haltung bei den Wahlen meine Arbeit sehr wesentlich, und ich kann Ihnen nochmals sagen, daß wenn Sie durch eine Deutsche Liste meine Kreise stören – ich nicht einen Finger mehr für Sie rühren kann. Bei der Übernahme meines Amtes habe ich ausdrücklich erklärt, daß ich mich um die Fragen der Volksdeutschen in diesem Lande kümmern werde, daß eine Verständigung mit dem Reich auch von dieser Frage abhängig ist.

Mănulescu Strunga ist vor einigen Tagen an mich herangetreten und sagte mir, daß wie er erfahren habe, – ein Abkommen zwischen der Regierung und den Deutschen diesmal wohl nicht in Frage komme. Ich habe ihm darauf erwidert, daß es nach der Behandlung, die die Regierung der Volksgruppe hat angedeihen lassen, anderes gar nicht zu erwarten sei. Eine tiefe Erbitterung habe die deutsche Volksgruppe ergriffen.

Auf die Anfrage Mănulescu, was da zu machen sei, habe ich ihm geantwortet daß eine Änderung der deutschen Haltung nur eine sehr rasche und grundlegende Kursschwenkung der Regierung der Volksgruppe gegenüber herbeiführen könne d.h. sofortige große Vorleistungen. Mănulescu fragte, ob er das Tătărescu mitteilen könne, ich bat ihn darum. Am nächsten Tag kam dann Mănulescu und sagte mir, Tătărescu sei zu diesen Vorleistungen entschlossen und habe sich mit Dr. Roth schon ins Einvernehmen gesetzt.

Ich: Selbstverständlich wird der Gesichtspunkt, daß Ihre Arbeit durch unsere Haltung bei den Wahlen stets beeinflßt wird bei Fabricius ganz schwer ins Gewicht faklen.

Fabritius: Ich wiederhole nochmals, daß Obergruppenführer Lorenz meinen Standpunkt wohlauf teilt. Übrigens habe ich jetzt nochmals hinauf geschrieben und erwarte die Antwort Donnerstag oder Freitag. Natürlich müssen Sie aber auf der Bewilligung der Vorleistungen mit allem Nachdruck bestehen.

Ich übergab ihm darauf die Denkschrift und bat eine Abschrift an die Mittelstelle weiterleiten zu wollen. Ebenso übergab ich ihm unser Gesuch, die

Wahlebeihilfe betreffend. Fabricius versprach es am Mittwoch mit Kurier nach Berlin zu schicken. Beim Abschied bat er mich den Landesobmann zu grüßen und ihm zu sagen er solle den Nacken steif halten, sich nicht durch Volkstimmung beeinlfussen lassen, sondern den Weg gehen, den er als Volksführer allein gehen könne.
Hermannstadt, den 22. November 1937

<H. Hedrich>

Direcţia judeţeană Sibiu a Arhivelor Naţionale, fond Comunitatea Germanilor din România, DII nr. 29.

Traducere

Protocol scris din memorie privind întrevederea avută cu ambasadorul Germaniei la Bucureşti; ministrul Wilhelm Fabricius, la 21 noiembrie 1937.

Întrevederea a început la ora 10 şi 5 minute şi a durat până la ora 10 şi 55 de minute.

După cuvintele de salut i-am explicat ambasadorului, în consens cu documentul pe care i l-am predat, cauza popularităţii listei germane şi de ce conducerea poporului nostru trebuie să ţină seama de acest lucru. Conducerea este conştientă de faptul că în problemea modului de procedură la alegerile parlamentare singurul aspect determinat este: cum se pot atinge anumite scopuri pe calea cea mai uşoară, cu alte cuvinte: o reprezentare numeroasă în parlament.

Fabritius: m-a întrerupt: tocmai aceasta este cauza pentru care Reichul şi-a dat definitiv girul preşedintelui Fabritius, deoarece, acesta nu se lasă influenţat în luarea deciziilor de întrebare, în ce măsură sunt de folos sau dăunez partidului meu, ci, ca un autentic Führer are în vedere numai interesul general, chiar dacă prejudiciază propria persoană şi grupul pe care îl conduce.

Eu: Se înţelege de la sine că, conducerea naţională trebuie să ia şi măsuri nepopulare dacă cauza este în interesul poporului. Condiţia de bază o constituie însă, existenţa unei discipline, astfel oamenii se dispersează şi comunitatea etnică se destramă.

Fabritius: Pentru dumneavoastră nu există altă alternativă decât colaborarea cu guvernul. De un an şi jumătate mă străduiesc să susţin la Bucureşti interesele grupului dumneavoastră etnic. Fac politică numai cu guvernul şi nu cu persoane individuale. Dacă faceţi opoziţie guvernului distrugeţi munca depusă de mine până acuma şi nu voi clinti un deget pentru voi în viitor. De altfel, punctul meu de vedere are asentimentul tuturor autorităţilor din Reich şi înainte de toate a Obergruppenfrührerului Lorenz. Dacă veţi participa la alegeri cu o listă proprie, distrugeţi munca depusă de mine până în prezent.

Eu: Trebuie să înţeleg că interesele Reichului doresc ca să sprijinim actualul guvern prin încheierea unui pact electoral?

Fabritius: Nu trebuie să formulaţi întrebarea într-un mod atât de exagerat. Personal mă bucur de cea mai mare încredere din partea regelui şi a guvernului. Aceste relaţii sunt şi în folosul vostru. Tătărescu este dispus să acorde din oficiu germanilor două locuri în consiliul de conducere al oraşului Braşov. Această relaţie va avea de

suferit dacă veți pricinui greutăți inutile guvernului. Probleme s-ar pune altfel dacă guvernul ar intreprinde acțiuni brutale de urmărire a germanilor. Dar nu este cazul.

Eu: Care este relația actuală dintre Reich și România.

Fabritius: Suntem deosebit de satisfăcuți de modul în care se dezvoltă această relație. Înainte, valoarea mărfurilor cumpărate din Germania se ridică la 40.000.000, la începutul misiunii mele aici aceasta era de 100.00.000 iar astăzi de 200.000.000. Germania investește la Brăila pentru construirea unei fabrici pentru material de război, iar, de curând a livrat un vas port-avion (?). S-au făcut comenzi mari pentru armament în Germania. În scurt timp se va semna o convenție comercială deosebit de favoarabilă, etc. Evoluția este pozitivă. România trebuie să se apropie de Germania, deoarece linia germană Maginot elimină Franța ca aliat iar Rusia nu poate intra în discuție sub nici un chip. România trebuie să se apropie de Germania, această constatare am făcut-o și în urmă cu câteva zile, în timpul întrevederii avute cu Mihalache. Așa cum am subliniat, regele și guvernul îmi acordă mare încredere. La începutul misiunii mele am fost nevoit să lupt pentru a câștiga această încredere. Activitatea mea se desfășoară în momentul de față foarte mulțumitor.

Eu: Considerați că această activitate va fi influențată de poziția noastră, cu alte cuvinte, participarea noastră la alegeri cu o listă germană ar frâna activitatea dumneavoastră.

Fabritius: Bineînțeles.

Eu: Fabricius în calitate de președinte pe țară va trebui să ia în calcul posibilitatea ca guvernul să procedeze ca în trecut, nerespectând promisiunile pactului electoral, respectiv, că va revoca înțelegerile anticipate. Ipoteza se impune, pentru ca să aibă conștiința curată și să poată motiva, că poziția adoptată în timpul alegerilor, adică pactul electoral încheiat cu guvernul, s-a făcut în interesul germanilor.

Fabritius: Poziția dumneavoastră față de alegeri influențează evident și fundamental activitatea mea, și subliniez încă odată, dacă veți incomoda cercurile mele prezentându-vă cu o listă germană, nu voi putea clinti un deget în favoarea voastră. La preluarea misiunii mele am declarat în mod explicit că voi sprijini germanii din această țară și că o înțelegere cu Reichul va depinde de acest lucru.

Mănolescu-Strunga mi-a spus în urmă cu câteva zile că a aflat că nu se va ajunge la încheierea unui pact între guvern și germani. I-am răspuns, că era de așteptat avându-se în vedere modul în care guvernul s-a comportat față de etnicii germani. Aceștia sunt cuprinși de o profundă indignare. La întrebarea lui Mănolescu, ce este de făcut, i-am răspuns că germanii își vor schimba poziția numai dacă guvernul va adopta rapid o nouă orientare față de etnicii germani, adică dacă va asigura prestații imediate și majore. Mănolescu m-a întrebat, dacă-i poate transmite mesajul lui Tătărescu. L-am rugat să o facă. Mănolescu a revenit ziua următoare spunându-mi că Tătărescu este hotărât să inițieze demersuri în acest sens și că l-a contactat în acest scop pe dr. Roth.

Eu: Fabricius va lua în considerare opinia dumneavoastră în sensul că activitatea dumneavoastră depinde de atitutdinea noastră în alegeri.

Fabritius: Repet. Obergruppenführer Lorenz îmi împărtășește punctul de vedere. De altfel, tocmai am trimis o scrisoare în Reich și aștept răspunsul de joi sau vineri. Trebuie să insistați într-un mod energic pentru asigurarea promisiunilor făcute de Tătărescu.

I-am predat memoriul cu rugămintea să-l transmită către Mittelstelle. De asemenea i-am înmânat cererea noastră pentru obţinerea sprijinului electoral. Fabricius mi-a promis că le va transmite miercuri printr-un curier la Berlin. La despărţire m-a rugat să-i transmit salutări preşedintelui pe ţară şi să-i spun să-şi ţină capul sus, să nu se lase influenţat de atmosfera existentă în rândul semenilor săi, ci să continue calea pe care trebuie să meargă în calitate de conducător.

85

1937 noiembrie 29

Declaraţiile d-lui Corneliu Z. Codreanu

Domnilor ziarişti,

Ştiţi că am încheiat un acord cu dl Iuliu Maniu şi Gh. Brătianu.

Acest acord are ca scop: apărarea libertăţii şi ducerea unei lupte electorale civilizate din care să lipsească denigrarea, neloialitatea şi reaua credinţă. Acordul prevede că fiecare din părţile contractante îşi vor afirma ideologia sa proprie în faţa ţării.într-o formă de bunăvoinţă şi eleganţă.

Deci acordul voieşte să realizeze două lucruri: libertatea de exprimare a judecăţii ţării şi în al doilea rând înlăturarea a tot ce ar putea împiedica o cât mai bună judecată a ţării. Adică ducerea bătăliei în câmpul ideilor cu înlăturarea desfăşurării de patimi personale, cu înlăturarea relei credinţe, cu înlăturarea violenţelor care toate împiedică totdeauna o bună judecată.

M-a mirat profund scrisoarea unui preşedinte de partid, în care spune că partidul său nu poate încheia un Pact de neagresiune, care i se pare straniu şi imoral cu un alt partid de idei opuse.

„Pact de neagresiune" nu în privinţa „ideilor" care, tocmai de aceea dorim să se lupte libere, domnule preşedinte, ci pact de neagresiune în privinţa ghioagelor, în privinţa relei credinţe, a atacului nesincer sau plătit.

Cum adică, este imoral ca cineva să invite chiar pe cel mai mare adversar al său la o luptă dreaptă, corectă, civilizată, şi este moral ca să-l ponegrească pe nedrept, să-l insulte, să-l calomnieze?

Este mai moral să-l aşteptaţi de după gard şi să-l izbeşti cu ghioaga în ceafă?

Domnilor ziarişti,

Deci, în cadrul acestui pact de neagresiune, care are ca scop nu părăsirea ideilor şi credinţelor noastre, ci tocmai afirmarea lor cât mai libere în faţa ţării. Dl. Iuliu Maniu a invitat pe ziarişti şi le-a făcut declaraţii în sensul ideilor sau credinţelor sale. Mi-am permis în cadrul aceluiaşi pact, ca să vă invit şi eu pentru a-mi spune în faţa ţării ideile şi credinţele mele.

Politica externă

Dl Maniu, afirmând punctul de vedere al partidului său în politica externă, a spus în esenţă: „suntem alături de marile democraţii ale Occidentului; suntem

alături de Mica Înțelegere și de Înțelegera balcanică și-și arată marele său atașament față de Societatea Națiunilor. Cu profund respect pentru dl Maniu, îmi permit să afirm că părerile mele sunt exact contrarii.

Eu sunt contra marilor democrații ale Occidentului, eu sunt contra Micii Înțelegeri, eu sunt contra Înțelegerii Balcanice și n-am nici un atașament pentru Societatea Națiunilor în care nu cred. Eu sunt pentru o politică externă a României alături de Roma și Berlin. Alături de statele revoluțiilor naționale, în contra bolșevismului.

O spune un om care n-a călătorit și n-a cerșit nimic, nici de la Roma, nici de la Berlin.

În 48 de ore după biruința Mișcării Legionare, România va avea o alianță cu Roma și Berlinul, intrând astfel în linia misiunii sale istorice în lume: apărătoarea Crucii, a culturii și a civilizației creștine. Aceasta nu înseamnă să urâm Franța și poporul francez, căci el va face tot ca noi, reintrând și el în aceeași mișcare istorică în lume. Ceea ce este astăzi, este o simplă drogare iudeo-masonică, de care poporul francez, în ceasul învierii lui, se va scutura cu o energie hotărâtoare.

În privința revizionismului afișat și speculat de dl. Titulescu, Mișcarea Legionară afirmă că nici o reviziuire de frontieră nu se va face în defavoarea României.

Politica internă

Dl Maniu este pentru democrație. Eu sunt de părere exact contrară. Sunt contra democrației. După cum sunt și contra dictaturii. Sub aurora dimineții se naște un alt sistem, neîntâlnit până acum. Pentru acela sunt eu.

Dl Maniu spune că partidul său va aduce justiție și toleranță pentru minorități. Eu sunt pentru justiție, fără toleranță. Pentru că am tolerat așa de mult încât suntem pe patul de moarte.

Mișcarea Legionară ne aduce justiție pentru români. Vorbesc de acea justiție de secole înfrântă în defavoarea Neamului Românesc, vorbesc de acele drepturi milenare ale românilor pe care ei trebuie să și le recunoască și pe care după cea mai severă aplicare a justiției, nu are a le împărți cu nimeni. Și mai cu seamă nu există nici o justiție, care să ne oblige a împărți drepturile noastre de stăpânire și de conducere a țării cu jidanii. Dl Maniu în partea finală susține după toate manifestările de până acum că țara este cu partidul său. Părerea mea este alta: eu cred că țara este cu viitorul, e, adică, cu Mișcarea Legionară.

Cu toate aceste diferențe mari de idei și de păreri, nu înseamnă că nu voim împreună alegeri libere, tocmai pentru a putea vedea care este părerea țării, și în orice caz nu înseamnă că dacă suntem de păreri diferite să nu vie un al treilea să ne fure voturile și mie și lui, și țării.

Termin cu o declarație. Vorbesc despre dl Titulescu.

Tinerimea română legionară, căreia i s-a răpit libertatea, care a fost schingiuită la 1933–1934 prin cea mai numeroasă violență, pe orice listă ar fi să apară dl. Titulescu, peste orice pact, îl va combate cu violența cea mai mare.

Întreaga tinerime se va prezenta în județele în care va candida și se va opune din toate puterile la reintrarea acestui om în politica internă a țării. Cu dl Titulescu nu putem încheia decât un pact de agresiune.

Peste două zile voi da o circulară prin care voi lămuri mai amplu asupra problemei jidovești și totodată voi testa chestiunea. Mișcarea Legionară și mornarhia. Iar peste o săptămână voi da o altă circulară despre: Partidul Liberal și Cuziști.

București, 29 noiembrie 1937, ora 6!

„Buna Vestire", ediție specială, 30 noiembrie 1937

86 **1937 decembrie 1**

PROTECTION DES MINORITÉS EN ROUMANIE.

Questions au sujet desquelles une communication est attendue de la part du Gouvernement roumain.

1. Pétitions de M. Sarozy Lajos et Consorts concernant la confiscation de l'immeuble du casino hongrois et du cercle hongrois de Brassov par l'État roumain.

Une lettre au nom du Comité a été adressée à M. Crutzesco le 18 septembre 1937 dans laquelle il était souligné qu'un long laps de temps s'était écoulé depuis que cette question avait été portée devant la Société des Nations. Le Comité a insisté pour qu'une solution équitable intervienne et que les résultats lui soient communiqués.

2. Pétition du Parti hongrois de Roumanie concernant l'occupation de certains bien-fonds appartenant aux cultivateurs hongrois de Deva.

Une lettre a été adressée au nom du Comité le 14 septembre 1937 à M. Crutzesco. Le Comité attend d'être renseigné au sujet du règlement définitif que le Gouvernement désirait apporter à cette affaire.

3. Pétitions du Parti hongrois concernant l'admission dans les écoles minoritaires (analyse du nom).

a) Le Comité avait chargé le Directeur, lors de sa réunion du 30 septembre, d'informer le Représentant de la Roumanie que ses membres seraient heureux de recevoir les compléments d'information dont il était question dans la communication que M. Crutzesco lui avait transmise le 20 septembre dernier. Le désir du Comité a été porté à la connaissance de la Delégation roumaine le 8 octobre.

b) Une pétition supplémentaire relative à la même question et émanant de la même source a été transmise le 13 novembre 1937. Le Secrétariat *n'a pas encore reçu d'accusé de réception* (le délai de 3 semaines expire le 4 décembre).

4. Pétitions du Parti hongrois de Roumanie concernant certaines restrictions apportées par les autorités roumaines au libre usage de *la langue hongroise dans la presse.*

Le Comité a fait adressér une lettre en date du 2 octobre 1937 à M. Crutzesco pour demander des renseignements au sujet des allégations du pétitionnaire en ce qui concerne l'usage de la langue dans les relations privées et de commerce.

5. Pétitions du Parti hongrois relatives *aux bâtiments scolaires* de la minorité hongroise.

1 ère pétition communiquée le 5 avril 1937.

Pétition supplémentaire communiquée le 8 juin 1937.

Echéance des différents délais prolongés pour présenter des observations: *8 décembre 1937.*

6. Pétition du Lieutenant-Colonel L'Estrange Malone, etc. au sujet de la situation de la minorité ukrainienne.

Communiquée à nouveau le 6 octobre 1937.

Echéance du délai pour présenter des observations: le 6 décembre 1937.

7. Pétition du Parti hongrois concernant *les subsides aux écoles minoritaires* dans le budget de l'Etat et des communes, etc.

Communiquée le 9 novembre acussé reception reçu le 3 Décembre.

8. Pétition signée par M. Inczedy Jocksmann relative au Conservatoire de musique de Cluj.

Communiquée le 1er décembre 1937.

Nota

Réponses attendues à la question de publication de lettres de clôture.

1" Pétition du Parti hongrois relative au licenciement de fonctionnaires. (Lettre transmise le 23 août 1937).

2" Pétition de Mme. Doubina.

(Lettre du 2 octobre 1937)

Anexa 1

Tabloul petiţiunilor minoritare

	1929 /30	1930 /31	1931 /32	1932 /33	1933 /34	1934 /35	1935 /36
Numărul petiţiunilor primite la Secretariat	57	204	101	57	68	46	19
Numărul Petiţiunilor declarate inadmisibile	26	131	21	20	18	9	6
Petiţiuni declarate irecevabile în urma contestaţiunii Guvernului interesat	2	2	–	–	1	1	1
Petiţiuni declarate admisibile . .	31	73	80	37	50	35	13

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Geneva, vol. 97, doc. 40.

Traducere

Protecţia minorităţilor în România:

1 decembrie 1937

Probleme pentru care se aşteaptă un răspuns din partea Guvernului român

1. Petiţiile domnului Sarozy Janos şi Consorts, privind confiscarea de către statul român a imobilului unui cazinou maghiar şi a cercului unguresc din Braşov.

O scrisoare în numele Comitetului a fost adresată domnului Cruţescu, la 18 septembrie 1937, în care s-a subliniat că a trecut un mare interval de timp, de când această problemă a fost adusă în faţa Societăţii Naţiunilor. Comitetul a insistat pentru adoptarea unei soluţii echitabile şi ca rezultatele să-i fie comunicate.

2. Petiţia Partidului maghiar din România privind ocuparea unor bunuri imobile aparţinând cultivatorilor unguri din Deva.

O scrisoare a fost adresată domnului Cruţescu în numele Comitetului pe data de 14 septembrie 1937. Comitetul aşteaptă să fie informat în legătură cu reglementarea definitivă, pe care guvernul român ar dori să o aducă acestei probleme.

3. Petiţiile Partidului Maghiar privind admiterea în şcolile minoritare (analiza numelui).

a) De la şedinţa sa din 30 septembrie, Comitetul l-a împuternicit pe Director să-l informeze pe reprezentantul României că membrii săi ai [Comitetului] ar fi mulţumiţi să primească noi informaţii, menţionate în comunicarea pe care domnul Cruţescu i-a transmis-o la 20 septembrie. Dorinţa Comitetului a fost adusă la cunoştinţa delegaţiei române, la 8 octombrie.

b) O petiţie suplimentară privind aceeaşi problemă şi provenind de la aceeaşi sursă a fost transmisă la 13 noiembrie 1937. Secretariatul nu a primit încă confirmarea de primire (răgazul de 3 săptămâni expiră la 4 decembrie).

4. Petiţiile Partidului Maghiar din România privind unele restricţii impuse de autorităţile române liberei folosiri a limbii maghiare în presă. Comitetul a adresat domnului Cruţescu o scrisoare pe data de 2 octombrie 1937 pentru a cere lămuriri în legătură cu afirmaţiile petiţionarilor în ceea ce priveşte folosirea limbii maghiare în relaţiile particulare şi de comerţ.

5. Petiţiile Partidului Maghiar privind edificiile şcolare ale minorităţilor maghiare.

- prima petiţie a fost comunicată la 5 aprilie 1937;
- petiţia suplimentară a fost comunicată la 8 iunie 1937.

Termenul limită a fost prelungit pentru a prezenta observaţiile: 8 decembrie 1937.

6. Petiţia locotenent-colonelului Estrange Malone privind situaţia minorităţii ucrainiene.

- comunicată din nou la 6 octombrie 1937;
- termenul limită pentru a prezenta observaţii: 6 decembrie 1937.

7. Petiţia Partidului Maghiar privind subsidula pentru şcolile minoritare din bugetul statului şi a comunelor etc.

Comunicată la 9 noiembrie. Primită la 3 decembrie.

8. Petiţia semnată de domnul Inczedy Jooksmann privind Conservatorul din Cluj.

Comunicată la 1 decembrie 1937.

Notă.

Răspunsuri aşteptate în problema publicării scrisorilor de încheiere.

1. Petiţia Partidului Maghiar privind concedierea funcţionarilor. (scrisoare transmisă la 23 august 1937).

2. Petiţia doamnei Doubina (Scrisoare din 20 octombrie 1937).

87

1937 decembrie 9

„Drumul drept" nu este numai semnul de alegeri al Partidului Naţional-Creştin. El a fost anume ales ca simbol al gândului său drept, fără cotituri, al luptei lui drepte, fără abateri – aşa precum am dus-o noi, dl Octavian Goga şi eu, în curs de ani de zile pentru apărarea naţiei româneşti.

Da! spun, ca un adevăr, supus judecăţii oricărui „bun român", care este chemat să ne judece, să hotărască astăzi asupra candidaturilor Partidului Naţional-Creştin, pe care îl conducem cu toată răspunderea:

„Drumul drept" a fost direcţia politică neşovăită, drumul neabătut pe căi lăturalnice, al aceleiaşi doctrine, al aceluiaşi program, al aceleiaşi acţiuni hotărâte: pe care eu o urmez încă de acum cincizeci de ani.

Pe atunci – prin anii 1887, aşadar – mi-am dat seama de direcţia greşită a politicii partidelor, care guvernau ţara cu puteri absolute.

Primejdia jidănească – la care nu se mai gândea nici unul din guvernanţii noştri, după votarea art. 7 din Constituţie, la 1879 – mi-am dat seama că punea în pericol însăşi fiinţa naţiei româneşti.

Aşadar am crezut că trebuia să luăm grabnice măsuri, de apărare, prin eliminarea jidanilor lăsaţi liberi să ne înlocuiască în ţară la noi, ocupând România.

Acestei probleme i-am închinat de atunci, neîntrerupt întreaga mea activitate, începând prin a mă opune cu hotărâre „ideilor de umanitate şi de liberalism", susţinute de iscusitul cărturar şi om politic – unul din şefii Partidului Conservator – Titu Maiorescu.

Ridicându-mă dar împotriva „criticismului" său, cu ideile de umanitate şi de liberalism – cărora numai, în ultimă analiză, naţia românească îşi datoreşte starea sa primejduită de azi – eu îi opuneam ideile de „naţionalitate şi protectorism" – cerute de situaţia noastră. Şi iată ce ziceam, în această privinţă, în studiul meu politic „Generaţia de la 48 şi Era nouă" (Iaşi 1889):

„Trebuie să căutăm astăzi, de a combate exagerările în rău ale criticismului, întorcându-ne către o mai puternică şi mai fierbinte afirmare a naţionalităţii noastre, mai ales faţă cu străinii, pe care nu-i putem asimila, şi care, prin urmare, ca un corp străin în lăuntrul unui organism, pot să-i periclitează existenţa".

Iar în anul următor, într-un alt studiu al meu, economic-politic, „Meseriaşul român", din 1890, ziceam: „Ca pătură conducătoare a poporului acestuia românesc, e de datoria noastră de a apăra interesele sale...

Astăzi dar, în marginile acestei ţări, nu pot să existe interese, altele, decât interese curat româneşti, adică ale rasei noastre proprii. A vorbi de „umanitate", pentru a ne face să jertfim aceste interese, singurele reale, este a trăda cauza acestui popor... Căci omenirea nu există astăzi ci numai popoare care se îngrădesc şi se luptă unele contra celorlalte".

În sfârşit, la 1893 – pentru a nu aminti decât aceste date – în prefaţa acestei scrieri, asupra problemei jidăneşti, în legătură cu clasa de mijloc românească, eu atrăgeam atenţia tuturor asupra acestei probleme, zicând:

„Aceea ce ne-a preocupat însă, în primul rând, a fost de a atrage încă o dată privirile asupra primejdiei ce ne ameninţă din cauza năvălirii evreilor în ţările române.

Şi aceasta este, fără îndoială, faptul cel mai însemnat în viaţa statornic existenţa sa materială şi morală prin înlocuirea elementelor istorice din care se compune, cu elemente străine, de altă rasă, care acaparând toate mijloacele de vieţuire mai îndemânatice ale pământenilor, formează clasa de mijloc şi tind a deveni clasa stăpânitoare în pământurile ocupate de dânşii. Şi este sigur, că din toate năvălirile de neamuri, nici una nu a fost mai primejdioasă decât poporul noastru..."

Evreul ne distruge ca element etnic deosebit

Străin ca rasă – adică fiind înzestrat cu anumite însuşiri fizice şi morale, şi astfel zidit încât el nu se asimilează cu nici un popor – jidanii tind să ne înlocuiască în ţările române.

Aici dar nu mai este vorba de o invazie trecătoare, ci de o adevărată cucerire, de o luptă pe viaţă şi pe moarte între două neamuri deosebite, dintre care unul, evreul, înlocuieşte pe celălalt, pe român.

Misiunea poporului nostru, în faza sa actuală de cultură este de a elimina din sânul său pe evrei, care ameninţă să devie clasă stăpânitoare şi de a înlocui treptat, prin munca sa neobosită, şi la adăpostul unor legi de excepţiune, aceste elemente nu se pot asimila...

Căci oricât s-ar trudi unii oameni pretinşi politici de a încorjura această chestiune a antagonismului dintre români şi evrei, ea există, şi duşmănia aceasta se va înăspri pe fiecare zi, sfârşindu-se printr-o grozavă reacţiune în contra cotropirii jidoveşti.

Aşa fiind, e vorba numai de a înlocui reacţiunea sângeroasă şi eliminarea violentă a evreilor din sânul nostru, ce se va produce cu fatalitate mai târziu, printr-o reacţiune paşnică şi prin eliminarea treptată a elementelor străine care ne înăbuşă.

Aceste erau scrise, clar şi precis – formulând problema jidănească şi soluţia ei, singura posibilă, cu eliminarea jidanilor – la 1887, la 1890, 1893. Iar de atunci am dus aceeaşi luptă, necontenit până astăzi. Dar de ce le amintesc şi în ceasul de acum? Poate ca să mă laud? Nu! Ci două motive – de lămurire, necesare pentru alegătorii noştri, care poartă astăzi toată răspunderea – ne îndeamnă să le amintim.

Primul motiv este acesta:

Prezentul adevereşte trecutul.

Mişcarea naţională de astăzi, vine să adeverească deplin cele spuse de mine, încă de acum cincizeci de ani. Cum s-a văzut. Vrea să zică: nu ne-am înşelat. Alegătorii noştri au datoria să prevină acea, cu adevărat, „grozavă reacţiune în contra cotropirei jidăneşti", de care vorbeam la 1893: Dând voturile lor Partidului Naţional-Creştin, care singur o va putea înlătura, pe cale legală, dând deplină satisfacţie elementului românesc, copleşit de jidani.

Ceea ce nu promite să realizeze nici unul din celelalte partide.

Al doilea motiv, vine să întărească această concluzie de îndrumare electorală necesară.

Aşadar, bazaţi pe aceste adeveriri: Apelăm la cunoştinţa alegătorilor români de la 20 şi 22 decembrie 1937, cerându-le să voteze, cu toată încrederea, listele candidaţilor Partidului Naţional-Creştin, care intrând în adunările legiuitoare vor

lupta hotărât, fără abatere, fără şovăire şi fără nici un compromis, pentru înfăptuirea deplină şi grabnică a doctrinei şi programului nostru, a „drumului drept".

HRISTOS, REGELE, NAŢIUNEA, ROMÂNIA A ROMÂNILOR.

A.C. Cuza

„Porunca Vremii", anul V, nr. 954 din 9 decembrie 1937, col. 1–3

88

1937 decembrie 18

....

Vorbind de politica minoritară, dl Maniu a spus: Mă miră când văd că în aceste ceasuri poporul german şi săsesc din Ardeal şi Banat se pune alături de acei care vor să întroneze dictatura. Saşii nu trebuie să se facă coadă de topor la liberalii care vor să introducă dictatura. E mai demn pentru ei să voteze independent căci e periculos ceea ce fac saşii care trăiesc aci cu noi şi care sprijinesc în aceste alegeri pe dl Tătărescu. Dacă saşii ajută lista guvernului, fac un atentat la drepturile democraţiei şi ale poporului românesc.

....

„Dimineaţa", nr. 11134 din 18 decembrie 1937, pg. 16

89

1937 decembrie 30, Bucureşti

1. Partidul Naţional-Liberal, a obţinut	1.103.353 sau 35,92%
2. Partidul Naţional-Ţărănesc, a obţinut	626.612 sau 20,40%
3. Partidul Totul pentru Ţară, a obţinut	478.378 sau 15,58%
4. Partidul Naţional-Creştin, a obţinut	281.167 sau 9,15%
5. Partidul Maghiar, a obţinut	136.139 sau 4,43%
6. Partidul Naţional-Liberal (Gh. Brătianu),a obţinut	119.361 sau 3,89%
7. Partidul Ţărănist-Radical, a obţinut	69.198 sau 2,25%
8. Partidul Agrar, a obţinut	52.101 sau 1,70%
9. Partidul Evreiesc, a obţinut	43.681 sau 1,42%
10. Partidul Poporului German, a obţinut	43.612 sau 1,42%
11. Partidul Social-Democrat, a obţinut	28.840 sau 0,94%
12. Partidul Poporului, a obţinut	25.567 sau o,83%
13. Partidul Frontul Muncii, a obţinut	6.986 sau 0,23%
14. 53 alte grupări şi liste independente, au obţinut	11.145 sau 0,36%
Total	**3.026.140 sau 98,52%**
Buletine anulate la despuierea scrutinului	45.555 sau 1,48%
Totalul votanţilor	**3.071.695 sau 100%**

„Monitorul Oficial" nr. 301 din 30 decembrie 1937, p. 9747

90

1937 decembrie 31, București

La început de muncă nouă pentru ridicarea țării în starea de mare răspundere în care mă găsesc și pe care o simt întreagă în adâncul conștiinței mele, mă cred din cele dintâi zile dator să fac spovedanie publică asupra intențiilor care mă călăuzesc pentru a se vedea cu ce gânduri și cu ce îndrumări de acțiune se înfățișează primul sfetnic al Tronului înaintea poporului românesc.

Această mărturisire este cu atât mai legitimă în pragul Anului Nou, când fiecare judecată chibzuită își face bilanțul ei rezumativ, înseilând în același timp un mănunchi de planuri constructive pentru ziua de mâine.

Cuvintele ce voi rosti vor fi simple și limpezi, purtând pecetea sincerității desăvârșite, ca în fața altarului.

Guvernul nou înfăptuit este el însuși un act de înaltă sinceritate politică determinat de înțelepciunea Suveranului, care a ținut să pună în valoare cel mai puternic și mai hotărâtor simțământ de conștiință populară la noi. De aceea, geneza actualei conduceri de stat e lămurită pentru obștea românească. În adevăr, ideea națională cu renașterea vremii din urmă, după o perioadă de slăbiciune aparentă a organismului nostru de stat, a pus stăpânire pe toate sufletele. Din suferințele, din durerile și din exploatarea ei s-a renăscut țara conștientă, mândră și poruncitoare. Pornind de jos în sus, – din adâncimile rezervorului nostru de energie etnică, – un val de protestare împotriva străinismului cotropitor, un impuls organic de sănătate a strigat de la un capăt al țării la altul: VREM ROMÂNIA A ROMÂNILOR.

Acest strigăt e certificatul de naștere al guvernului național-creștin în colaborare cu fruntașii național-țărăniști dinastici și constructivi, – ce am onoarea să prezidez din încredințarea MAJESTĂȚII SALE REGELUI, Augustul nostru Suveran. Capul statului a pecetluit astfel cu emblema regală năzuințele de salvare preconizate de instinctul de conservare, care, la marile răspântii ale istoriei noastre, a determinat totdeauna acțiunile de stat, fără să dea greș niciodată.

Temeiul, deci, pe care stăm din primul moment e bine definit și nimeni nu are dreptul să-l conteste, – nici aici, nici peste hotare, – dacă vrea să ne judece cu bună credință. Reprezentăm ideea unei reparații naționale cerută de toată lumea românească, alături de nevoia unei grabnice îmbunătățiri a condițiilor de viață pe seama țărănimii noastre.

Ce credem noi?

Dogmele fundamentale ale crezului care ne îndrumă fiecare pas sunt simple și înțelese de toți, ca toate lozincile salvatoare ale mișcărilor de reformă. Ele se pot comprima în trei categorii ideologice, cu toate atributele lor firești.

Credem mai întâi în renașterea spirituală a românismului prin tainele și luminile Bisericii Creștine. Ca și în trecut, în vremi de grea obidă, tot astfel și astăzi în pustiirea cutremurului moral de după război, – legea lui Hristos e suprema noastră ancoră de salvare a corabiei noastre sbuciumate. Altarul a fost și va fi aici un îndreptar sufletesc, un prilej de resurecțiune a unei porniri spre ideal, – o temelie sigură a unei acțiuni de stat.

Credem în regalitate care, după străvechi datini de domnie simbolizând formula de esență divină a destinelor românești, e în același timp punctul arhimedic al așezării noastre de stat. Cine nu înțelege acest adevăr, este în afară de istoria

ţării, – dincolo de raza de comprehensiune a celor mai elementare axiome politice la noi. Luptăm deci pentru a păstra intactă strălucirea Coroanei, duşmanii ei fiind duşmanii noştri cu toate consecinţele logice dinăuntru şi peste graniţele ţării.

Credem în prerogativele naţiunii alcătuitoare de stat din care derivă izvorul de forţe al vieţii colective în acest colţ al continentului. E o datorie sfântă să impregnăm pecetea dominaţiunii noastre etnice în vasta ramificare a vieţii publice, de sus până jos. Îndeplinind această operă reparatoare pe seama poporului nostru însetoşat de dreptate, – prin pacea internă ne creem un echilibru cu tendinţele pacificatoare ale unei dorinţi de echilibru general, iar creînd o civilizaţie proprie înlesnim drumurile progresului uman, socotind exteriorizarea specificului naţional nu ca o interpretare de strâmt egoism local, ci ca o completare a universalităţii.

. Iată concepţia ideologică din care vor decurge faptele noastre privind din imediata apropiere jocul realităţilor, trăgând concluzii de fiecare clipă. În cadrul acestei orientări spirituale vom fixa programul de guvernare privind toate ramurile aparatului de stat pentru o treptată înfăptuire metodică a tuturor revendicărilor legitime. Nu suntem nici improvizatori, nici clamanţi de retorică deşartă, un robust realism va călăuzi paşii noştri în contact intim cu trebuinţele mulţimii.

Satisfacerea necesităţilor de stat în mod normal o vedem desfăşurându-se pe două căi:

1. Prin legiferare, la adăpostul îndeplinirii tuturor formelor constituţionale.
2. Prin dispoziţii directe luate de către guvern în cadrul drepturilor şi răspunderilor care îl privesc.

În legătură cu opera de legiuire, guvernul îşi va rosti cuvântul de program odată cu dizolvarea Corpurilor Legiuitoare actuale, care prin compoziţia lor nu pot da nici o platformă de înţelegere sau pacificare politică, nici o soluţie de muncă rodnică pentru ţară.

Nu poate fi vorba astăzi decât de o comunicare a primelor măsuri ce am luat sau vom lua în scurt timp, ca un preambul de guvernare, pentru a face să se întrevadă de o parte spiritul care animă intenţiile noastre, de altă parte a satisface nevoi strigătoare, unanim recunoscute.

Înainte însă de a aduce la cunoştinţa publică aceste măsuri imediate, ţin să fac două declaraţii de caracter liniştitor:

Mai întâi să nu se vadă în acţiunea noastră de guvern, menită să întroneze la cârma statului reparaţia românească, un prilej de impilare a drepturilor fireşti, de care trebuie să se bucure minorităţile din ţară. Dreptate: da, prigonire: nu! Cel care rosteşte cu sufletul frământat aceste cuvinte a luptat prea mult pentru libertate, ca să se poată transforma în opresor! De aceea, vorbă limpede de la început: toţi minoritarii care se vor încadra prin gândul şi faptele lor în ideea de stat, vor putea să-şi exercite atât drepturile lor cetăţeneşti, cât şi notele distincte ale originii lor etnice. În această privinţă guvernul va veni cu precizări, după ce va lua contact cu fiecare categorie în parte prin reprezentanţii ei cunoscuţi.

În al doilea rând, glasul meu se îndreaptă peste graniţă, sincer, conştient, liniştitor! Străinătatea să nu vadă în noi decât ceea ce suntem: o frământare de interior care, învestită cu toate formele legale în mijlocul unei linişti desăvârşite, obţinând consfinţirea maselor poporului, îşi stabileşte normele vieţii de stat. Un popor laborios şi iubitor de pace îşi caută, după cea mai bună chibzuinţă, formele lui de salvare naţională. În raport cu lumea de peste frontieră, o tendinţă normală de

echilibru va călăuzi străduințele unui guvern, care vrea să pună de acord interesele noastre superioare cu politica externă, fără perturbații și fără zguduiri, respectând alianțele existente și argumentând prieteniile statului român dincolo de hotare.

După aceste lămuriri preliminare, iată măsurile grabnice pe care guvernul le-a avut în vedere:

REPARAȚII IMEDIATE DE ORDIN NAȚIONAL:

1. Am suprimat ziarele Adevărul, Dimineața și Lupta, sprijinit pe credința ce am că spiritul public al țării mele cere modelarea unor autohtoni cu întreită garanție: națională, morală și intelectuală. Pomenitele gazete erau injoncțiuni străine în patrimoniul de gândire al unui neam care nu trebuie tulburat în zbuciumul lui creator, de amestecuri subversive sau incerte. Conștiința mea m-a îndrumat să iau această măsură, convins fiind că țara îmi dă dreptate. Voi purcede la fel și cu alte publicații similare socotite primejdioase, ca și cu produsele tiparului, angajate obscenității pe care sprijinul tradițional românesc o refuză.

2. Am retras biletele de liberă circulație pe C.F.R. a peste 120 gazetari evrei, care luminau România de ieri, realizând astfel un beneficiu material și dând țării un sentiment de siguranță morală.

3. Am pus în lucrare retragerea imediată a tuturor licențelor de băuturi spirtoase acordate evreilor din comunele rurale, pentru a fi înlocuiți cu invalizi de război.

4. Am luat în studiu pentru o rezolvare cât mai promptă reexaminarea cetățeniilor postbelice ale elementului semit, care cu sutele de mii a invadat România de după război, – rămânând aici din poftă de câștig prin corupție și fraudă. Îndepărtarea acestor intruși reclamă o largă instrumentare, ale cărei dispoziții în curând vor fi date publicității.

5. S-a luat în cercetare pentru grabnică rezolvare problema numirii de comisari ai guvernului la întreprinderile străine, pentru supravegherea acordului cu legea de protecție a muncii românești.

6. S-a luat în studiu românizarea întreprinderilor și societăților care, lucrând cu capital intern și realizând beneficii de la stat se feresc totuși de personalul românesc, – aplicând în funcțiuni numai străini.

La aceste dispoziții de primele zile, care au luat ființă din hotărârea noastră nestrămutată de a da țării chezășia că înțelegem din primul moment să venim cu rectificările demnității noastre ultragiate ca un preludiu al operei de legiferare, – se adaugă ușurările de viață pe seama țărănimii noastre. Din toate verificările făcute în cursul anilor în mijlocul populației de la țară, s-a desprins adevărul că soarta ei oropsită se datorește dezechilibrului catastrofal de prețuri între rodul muncii țărănești și a articolelor industriale de primă necesitate produse de străini, susținute de carteluri sau trusturi și proteguite de stat.

Pentru a inaugura o atmosferă de echitate, am hotărât ieftinirea lor și sunt convins că autoritatea guvernului, sprijinită pe sentimentul unanim al bunilor români, va aduce în apropiată vreme o simțitoare îmbunătățire.

Se vor ieftini astfel: sarea, petrolul lampant și motorina, zahărul, bumbacul, tutunul, sticla, pielea, fierul, tabla, gazul metan, uleiurile vegetale, – ușurând astfel viața celor mici, care în primul rând au dreptul să facă apel la generoasa oblăduire a statului. În același timp, guvernul studiază pentru imediata rezolvare: ieftinirea transporturilor pe calea ferată cl. III, repararea și pietruirea șoselelor, anularea

delictelor silvice, înlesniri la fabricarea ţuicii, ca şi reducerea simţitoare a impozitelor la ţăranii muncitori de pământ de la un minim de suprafaţă în jos.

Iată dispoziţiile ce am luat pentru a fi înfăptuite prin decizii ale Consiliului de Miniştri într-un timp scurt, punând în cumpănă şi hotărârea şi autoritatea noastră.

În curând vom face cunoscute alte hotărâri, rămânând ca apoi să dăm ţării programul nostru de legiferare.

Fac o mărturisire de atelier, vom fi prompţi în soluţiile examinate cu prudenţă, dar fără tergiversări şi fără amânări, făcând dreptatea să iasă la iveală pentru a contribui astfel la o limpezire de atmosferă şi la o înlesnire a raporturilor de viaţă.

Guvernul condus de mine nu e lipsit de o platformă de seriozitate şi competenţă, e un mănunchi de intelectuali, în care se găsesc şase membri ai Academiei Române.

Cârmuirea noastră o vreau cu uşile deschise pentru toate bunele poveţe care pot servi organele de stat cu indicaţii de ameliorare, tot astfel cu controlul trebuincios al unei munci oneste în toate detaliile ei. De aceea: români, descoperiţi pe hoţi, oriunde îi veţi găsi, în politică sau administraţie şi denunţaţi-i guvernului, care se angajează în faţa ţării cu stârpirea lor.

Ar trebui, poate, în acest succint examen de ansamblu, să atrag şi geometria politică a ţării, că cântăresc diversităţi de program, să justific sau să condamn atitudini pentru a-mi preciza mai bine locul pe arena luptei de mâine. Nu fac acest lucru! Nu-l fac din două motive: mai întâi mi s-ar părea politiceşte greşit să duc mai departe dezbinarea şi pulverizarea de energii într-o vreme când strângerea laolaltă pe mari principii constructive mi se impune ca o datorie patriotică şi al doilea, nu sunt sufleteşte pregătit pentru a afişa un triumf personal cu bucurii şi vindicte ieftine de suprafaţă.

În aceste zile de mare încordare a unei munci de ansamblu am două dorinţi de adresat: una prietenilor, alta adversarilor. Prietenilor le zic: ascultaţi în ordine desăvârşită şi executaţi cuvântul de comandă, nu primejduiţi prin manifestări de bucurie prematură o acţiune care se cere urmărită cu un plan chibzuit de fiecare ceas. Pe adversari îi rog să aibă loialitatea de a lăsa un răgaz în faţa unei încercări de consolidare a statului român.

Când voi greşi, să mă critice, – când voi fi vinovat să mă lovească, să fim însă pe baricade opuse la acelaşi nivel al dragostei de ţară.

Clipa e solemnă pentru mine. Nu mă socotesc un biruitor, sunt cel mai hărţuit om din România, dar voi rămâne în picioare neclintit şi ferm, drept fără şovăire, susţinut de o mare elevaţie morală la postul meu, – fiindcă Dumnezeu prin rostul Regelui Carol al II-lea a vrut să pun mâna pe inima acestui popor, să-i ridic greutăţile de pe piept şi să-i uşurez respiraţia.

Mă uit în conştiinţa mea: am privirea slobodă, întreg patrimoniul neamului îl văd înainte: Ardealul, Vechiul Regat, Bucovina, Basarabia, întreaga clădire măreaţă a unităţii noastre naţionale, sub temeliile ei sunt zidite şi visurile mele de demult.

De aceea, – cu fruntea ridicată, – privind în noaptea de Anul Nou, încrezători în soarta României, – pe deasupra clipei trecătoare desluşesc cum bate aici în ritm tineresc şi sănătos pulsul eternităţii.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Propagandei Naţionale, dosar 27/1937, f. 40–47.

91

1937, Bucureşti

Tablou cu presa minoritară slavă, germană şi maghiară pe anul 1937

1.	Naşa Reci	zilnic	Bucureşti
2.	Bessarabscaia Pocita	„	Chişinău
3.	Vremea	„	„
4.	Svetilnic	lunar	„
5.	Hristianskaia Pobeda	săptămânal	„
6.	Sveat Kristov	lunar	„
7.	Molva	săpt.	„
8.	Noutăţi	zilnic	Cetatea Albă
9.	Dragotennyja Preduprejdenia	lunar	„
10.	Bibleiskia Ctenia	„	Chişinău
11.	Furnica	„	„
12.	Golos Hotina	săpt.	Hotin
13.	Bessarabscoe Slovo	zilnic	Chişinău
14.	Nedelea	săpt.	Bucureşti
	(ucrainiene)		
15.	Ceas	zilnic	Cernăuţi
16.	Hliborovska Pravda	săpt	„
17.	Pravda	„	„
18.	Rada	„	„
	(bulgare)		
19.	Banatski Balgarski Glasnik	lunar	Timişoara
20.	Dobrujanski Glas	zilnic	Bazargic
	(polone)		
21.	Kurjer Polski W Rumunji	săpt.	Cernăuţi
22.	Gazeta Suczawska	lunar	Suceava
	(cehe)		
23.	Nase Snalny	săpt.	Bucureşti
	(sârbeşti)		
24.	Temişvarschi Veşnic	„	Timişoara

Tabloul Statistic al presei minoritare germane din România
– 1937 –

Localitatea	zilnice	săpt.	nereg.	reviste	Total
Timişoara	6	9	3	16	34
Sibiu	2	2	2	20	28
Bucureşti	3	4	6	12	24
Cernăuţi	8	3	5	6	22
Braşov	2	–	5	9	15
Cluj	–	2	1	4	7
Tarutino	–	2	2	3	7
Arad	–	3	–	2	5
Lugoj	–	3	–	1	4
Mediaş	–	1	–	3	4
Reghinul Săsesc	–	1	–	2	3
Lovrin	–	1	1	1	3
Bistriţa	–	1	–	1	2
Reşita	–	2	–	–	2
Periam	–	1	–	1	2
Chişinău	1	–	–	1	2
Codlea	–	2	–	–	2
Cisnădia	–	1	–	–	1
Sighişoara	–	1	–	–	1
Agnita	–	1	–	–	1
Deta	–	1	–	–	1
Jimboli	–	1	–		1
Hălchiu	–	1	1	–	2
Oraviţa	–	1	–	–	1
Râşnov	–	1	–	–	1
Careii Mari	–	1	–	–	1
Somcuţa Mare	–	1	–	–	1
Sebeş Alba	–	1	–	–	1
Sărata	–	–	1	–	1
Biled	–	–	–	1	1
Caransebeş	–	–	–	1	1
Vulcan	–	1	–	–	1
Sânicolaul Mare	–	1	–	–	1
Diciosânmartin	–	–	1	–	1
Hermann	–	1	–	–	1
Oradea Mare	–	–	–	1	1
Total	**21**	**52**	**28**	**85**	**186**

Tabloul Statistic al presei minoritare maghiare din România
– 1937 –

Localitatea	zilnice	săpt.	nereg.	săpt.	lunare	nereg.	Total
Aiud	–	1	–	–	2	–	3
Alba Iulia	–	1	–	–	–	–	1
Aninoasa	–	–	–	–	1	–	1
Arad	7	4	8	1	7	3	30
Bara Olt	–	1	–	–	–	–	1
Braşov	3	–	3	–	3	2	11
Bucureşti	–	3	3	1	9	1	17
Baia Mare	–	2	1	–	1	1	5
Baciu	–	1	–	–	–	–	1
Cociani	–	–	–	–	–	1	1
Careii Mari	–	3	–	–	–	1	4
Cluj	6	7	7	6	53	6	85
Dej	–	1	1	–	2	–	4
Deva	–	2	–	–	–	–	2
Diciosânmartin	–	5	–	–	–	1	6
Făgăraş	–	–	–	–	1	–	1
I.G. Duca	–	–	–	–	1	–	1
Gherla	–	1	–	–	–	–	1
Gheorgheni	–	1	–	–	–	1	2
Lugoj	–	1	–	–	4	–	5
Marghita	–	2	–	–	–	–	3
Mediaş	–	1	–	–	–	–	1
Miercurea Ciucului	–	2	–	–	–	–	2
Nuşfalău	–	–	–	–	1	–	1
Odorhei	–	5	–	–	2	1	8
Oradea Mare	7	6	5	2	7	–	27
Orşova	–	1	–	–	–	–	1
Petroşani	–	2	–	–	–	–	2
Săcuieni	–	–	–	–	1	–	1
Salonta	2	–	–	–	–	–	2
Sibiu	–	–	1	–	–	–	1
Sighişoara	–	1	–	–	–	–	1
Sighet	2	2	–	1	–	–	5
Satu Mare	5	4	5	2	1	2	19
Sf. Gheorghe	–	2	1	–	–	–	3
Şimleul Silvaniei	–	1	–	–	–	–	1
Satu Lung	–	–	–	–	2	–	2
Tg. Săcuiesc	–	2	–	–	–	–	2
Tg. Mureş	4	6	1	1	2	1	15
Timişoara	3	8	5	1	14	1	32
Turda	–	2	–	1	–	–	3
Zalău	–	2	–	–	2	–	4
Total	**39**	**83**	**41**	**16**	**116**	**22**	**317**

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/1920–1944, România, vol. 373, p. 402-410

1938 ianuarie 13, Paris

2. PÉTITION DE L'ALLIANCE ISRAÉLITE UNIVERSELLE & DES SOCIÉTÉS JUIVES DE FRANCE

Monsieur le Secrétaire général,

Au nom de l'Alliance Israélite Universelle et des Sociétés juives de France, nous avons le devoir de vous faire connaître notre profonde émotion à la nouvelle des mesures de discrimination qui menacent la population juive de Roumanie.

A l'occasion du nouvel An, le Président du Conseil roumain, M. Goga, a fait une série de déclaration radiodiffusées et répandues par la presse de tous les pays.

Aux termes de ces déclarations, le Président annonçait des dispositions devant faire l'object de lois et de décrets.

Et il indiquait comme premières mesures déjà prises ou qui seraient prises sous peu:

1) Suppression des journaux Adevărul, Dimineața, Lupta.

2) Retrait des permis de circulation en chemin de fer accordés aux journalistes juifs.

3) Étude en vue d'établir les moyens de retirer immédiatement toutes les licences de vente d'alcool, accordées aux Juifs dans les campagnes.

4) Étude de la révision des droits de citoyens obtenus après la guerre par les Juifs qui ont inondé le pays par centaines de mille et qui y sont restés par appétit de gain, par corruption et par fraude.

5) Étude pour la nomination de commissaires auprès les entreprises étrangères afin d'y surveiller l'application de la loi sur le travail national.

6) Étude de la roumanisation des entreprises et sociétés qui, travaillant avec des capitaux indigènes et réalisant des bénéfices d'Etat, préfèrent un personnel étranger au personnel roumain.

En ce qui concerne notamment les paragraphes 5 et 6, l'histoire des juifs roumains donnee à craindre que, sous le vocable d'étrangers, ce soit en réalité la population juive roumaine qui soit tout entière visée.

Ce qui serait encore plus grave, c'est que, sous prétexte de la révision de naturalisations obtenues dans des conditions abusives, se trouvent mis en question les droits civils et politiques définitivement acquis par les juifs roumains en vertu des traités et de la Constitution.

Nous estimons que ces déclarations constituent, à l'égard des populations juives de Roumanie, la menace d'infraction au traité entre les principales Puissances Alliées et Associées et la Roumanie en date du 9 décembre 1919, qui est prévue dans l'article 12 dudît traité et qui peut donner lieu à l'action du Conseil de la Société des Nations sur l'initiative d'un de ses membres. Si les mesures qu'elles envisagent étaient mises à exécution, elles seraient, en effet, contraires aux articles 7, 8, et 9 du traité, ainsi conçus:

Art. 7. – La Roumanie s'engage à reconnaître comme ressortissants roumanins, de plein droit et sans aucune formalité, les juifs habitant tous les territoires de la Roumanie et ne pouvant se prévaloir d'aucune autre nationalité.

Art. 8. – Tous les ressortissants roumains seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques, sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant roumain en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonction et honneurs ou l'exercice des différentes profesions et industries.

Art. 9. – Les ressortissants roumains appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants roumains. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler, à leur frais, des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

L'Alliance Israélite, fidèle aux sentiments et aux principes qui ont toujours inspiré son action depuis l'origine et encouragée par les démarches amicales déjà faites auprès du Gouvernement roumain par les Gouvernements des Etats-Unis, de la Grande-Bretagne et de la France, a l'honneur de vous prier de vouloir bien communiquer la présente pétition, dans les formes habituelles de la procédure d'urgence, aux membres du Conseil de la Sociéte des Nations.

Veuillez agréer, Monsieur le Secrétaire général, l'assurance de notre haute considération.

Le Vice-Président,
(signé) Leven

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 29/1936–1938, f. 212–213.

Petiție a Alianței Israelite Universale și a Societăților Evreiești din Franța

Paris, 13 ianuarie 1938

Domnule Secretar general

În numele Alianței Israelite Universale și a Societăților Evreiești din Franța, avem datoria să vă facem cunoscută emoția noastră profundă la aflarea știrii privind măsurile de discriminare care amenință populația evreiască din România.

Cu ocazia Noului An, președintele Consiliului român, dl. Goga, a făcut o serie de declarații radiodifuzate, răspândite de presă în toate țările.

Conform acestor declarații, președintele anunța dispozițiile care trebuiau să facă obiectul legilor și decretelor.

Și indică ca prime măsuri care au fost luate sau care vor fi luate în scurt timp:

1) Interzicerea ziarelor Adevărul, Dimineața, Lupta.
2) Retragerea permiselor de circulație pe calea ferată, acordate ziariștilor evrei.

3) Analizarea, în vederea stabilirii mijloacelor de a se retrage imediat toate licenţele pentru vânzarea alcoolului, acordate evreilor de la ţară.

4) Analizarea în vederea revizuirii drepturilor de cetăţeni, obţinute după război de către evreii care au inundat ţara cu sutele de mii şi care au rămas aici datorită poftei de câştig, prin corupţie şi fraudă.

5) Analizarea în vederea nominalizării de comisari pe lângă intreprinderile străine în scopul de a supraveghea aplicarea legii privind munca naţională.

6) Analizarea în vederea românizării întreprinderilor şi societăţilor care, lucrând cu capitaluri indigene şi realizând beneficii de stat, preferă personalului român un personal străin.

În ceea ce priveşte în special paragrafele 5 şi 6, istoria evreilor români ne îndreptăţeşte să ne temem că, sub numele de străini este în realitate vizată toată populaţia evreiască română.

Ceea ce ar fi încă mai grav este faptul că, sub pretextul revizuirii naturalizărilor obţinute în condiţii abuzive, se pun la îndoială drepturile civile şi politice dobândite definitiv de evreii români în virtutea tratatelor şi a Constituţiei.

Apreciem că aceste declaraţii constituie, faţă de populaţia evreiască din România, o ameninţare de nerespectare a tratatului între principalele Puteri Aliate şi Asociate şi România din data de 9 decembrie 1919, care este prevăzută în articolul 12 al numitului tratat şi care poate da naştere unei acţiuni a Consiliului Societăţii Naţiunilor, la iniţiativa unuia dintre membrii săi. Dacă măsurile pe care le au în vedere ar fi puse în aplicare, acestea ar fi, într-adevăr, contrare articolelor 7,8 şi 9 din tratat, concepute astfel:

Art. 7. – România se angajează să recunoască ca cetăţeni români, cu drepturi depline şi fără nici o altă formalitate, pe evreii locuind în toate teritoriile României şi neputând să se prevaleze de nici o altă naţionalitate.

Art. 8. – Toţi cetăţenii români vor fi egali în faţa legii şi se vor bucura de aceleaşi drepturi civile şi politice, fără deosebire de rasă, de limbă sau de religie.

Diferenţa de religie, de credinţă sau de confesiune nu va trebui să dăuneze nici unui cetăţean român în ceea ce priveşte posibilitatea de a se bucura de drepturi civile şi politice, în special în privinţa admiterii în servicii publice, funcţii sau onoruri sau exercitarea diferitelor profesiuni şi îndeletniciri.

Art. 9. – Cetăţenii români aparţinând minorităţilor etnice, de religie sau de limbă se vor bucura de acelaşi tratament şi de aceleaşi garanţii în drept şi în fapt ca ceilalţi cetăţeni români. Ei vor avea, în special, un drept egal să creeze, să dirijeze şi să controleze, pe cheltuiala lor, instiruţii caritabile, religioase sau sociale, şcoli şi alte aşezăminte educative cu dreptul de a folosi propria lor limbă şi de a-şi exercita acolo în mod liber religia lor.

Alianţa israelită, fidelă sentimentelor şi principiilor care i-au inspirat acţiunile încă de la început şi încurajată de demersurile amicale făcute deja pe lângă Guvernul român de către guvernele Statelor Unite, Marii Britanii şi Franţei, are onoarea să vă roage să binevoiţi să comunicaţi prezenţa petiţiei în formele obişnuite ale procedurii de urgenţă, membrilor Consiliului Societăţii Naţiunilor.

Binevoiţi să primiţi, domnule secretar general, asigurarea înaltei noastre consideraţiuni.

Vicepreşedinte
(semnat) Leven

1938 ianuarie 19, Bucureşti

Referatul şi jurnalul Consiliului de Miniştri pe baza cărora s-a emis decretul de revizuirea cetăţeniei cu nr. 169 din 1938, publicat în „Monitorul Oficial", partea I-a, nr. 18 din 22 ianuarie 1938:

Consiliul de Miniştri, în şedinţa sa de la 20 ianuarie 1938.

Luând în deliberare referatul d-lor preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru al justiţiei sub nr. 4.295 din 19 ianuarie 1938.

Decide:

Autoriză pe d-nii: preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru al justiţiei să supună Înaltei semnături a Maiestăţii sale, regelui proiectul de decret-lege privitor la revizuirea cetăţeniei.

Octavian Goga, V. Rădulescu-Mehedinţi, Gh. A. Cuza, D.R. Ioaniţescu, St. Ghiţescu, V. Potârcă, general de divizie I. Antonescu, Ion Gigurtu, Eugen Savu, Armand Călinescu, I. Petrovici.

Nr. 88

Referatul d-lui ministru al justiţiei către Consiliul de Miniştri

Domnilor miniştri,

Naţionalitatea română a fost acordată evreilor pe trei căi:

1. Prin naturalizare individuală.
2. Prin naturalizare în bloc.
3. De plin drept prin unire (înscriere în listele de naţionalitate în teritoriile unite).

Naturalizarea individuală s-a acordat până la 1923 pe cale de lege.

De la noua Constituţie ea s-a acordat prin jurnal al Consiliului de Miniştri în urma avizului dat de comisia compusă din prim-preşedintele şi preşedinţii Curţii de Apel din Bucureşti, comisie care are menirea să cerceteze dacă condiţiile cerute de lege pentru ca cetăţenia română să poată fi acordată, sunt îndeplinite de petiţionar.

De la intrarea în vigoare a noii Constituţii şi până la sfârşitul anului 1937, s-a acordat naturalizarea la un număr de 3.772 străini, dintre care evrei 628, deci în proporţie de 18%.

Naturalizarea în bloc s-a acordat numai evreilor din Vechiul Regat.

Prin decretul-lege nr. 3.902 din 29 decembrie 1918, cetăţenia română s-a acordat celor ce sunt născuţi în ţară şi nu au fost supuşi nici unui stat străin. Chiar fără îndeplinirea acestor condiţii s-a acordat cetăţenia română celor ce au fost mobilizaţi în vreuna din campaniile de la 1913 încoace.

Pentru recunoaşterea cetăţeniei cei interesaţi trebuiau a face în un anumit termen cereri judecătoriilor sau tribunalelor şi să depună acte din care să reiasă că întrunesc condiţiile cerute de lege pentru acordarea cetăţeniei. Instanţa se pronunţă asupra cererii, admiţând-o numai dacă dovada întrunirii condiţiilor era făcută.

Legea stabilea mijloace de atac a hotărârilor.

A intervenit însă decretul-lege nr. 2.085 din 22 mai 1919, care a înlocuit cererea de recunoaştere a drepturilor cetăţeneşti prin o declaraţie de opţiune,ce cel îndrituit trebuia să facă tribunalului domiciliului în oraşele reşedinţă de judeţ sau judecătoriei domiciliului în celelalte, declaraţie ce nu trebuia sprijinită pe nici un act doveditor. Prin facerea declaraţiei declarantul dobândea calitatea de cetăţean român.

Este drept că art. IV din ultimul decret-lege dădea parchetului posibilitatea verificării afirmaţiilor din declaraţie şi prevedea sancţiunea pierderii calităţii de cetăţean a celui ce a făcut declaraţii false, dar în fapt controlul nu a putut fi exercitat.

Înscrierea în listele de naţionalitate s-a făcut în temeiul legii din 1924. Ea priveşte pe toţi cei care prin faptul unirii au dobândit deplin drept naţionalitatea română.

Autorităţile comunale erau îndrituite să întocmească – din oficiu – tabloul de locuitorii comunei care deplin drept au dobândit naţionalitatea română.

Potrivit legii din 1924 au dobândit deplin drept naţionalitatea română:

1. Toţi locuitorii din Bucovina, Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş, care aveau indifentul (apartenenţa) la 18 noiembrie / 1 decembrie 1918.

2. Locuitorii din Basarabia, supuşi ruşi, care la data de 27 martie / 9 aprilie 1918, aveau domiciliul administrativ după legile în vigoare, în Basarabia.

3. Persoanele originare din Bucovina, Transilvania, Banat, Sătmar, Crişana şi Maramureş, domiciliate la data unirii în Vechiul Regat, întrucât posedau indigenatul (aparţinerea, apartenenţa sau competenţa) într-una din comunele din teritoriile menţionate.

4. Persoanele care la data unirii, deşi nedomiciliate în vreuna din comunele din Bucovina, Basarabia, Transilvania, Crişana şi Maramureş, erau însă născute în acele comune din părinţi domiciliaţi acolo.

Domiciliul părinţilor se constată, pentru Bucovina, Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş, prin indigenatul comunal, iar pentru Basarabia prin domiciliul administrativ.

Tratatele de pace şi după ele, legea din 1924 nu a recunoscut dobândită deplin drept naţionalitatea română, tuturor locuitorilor şi chiar pentru foştii supuşi ai monarhiei austro-ungare ori ruse, numai acelora care aveau dobândită la data unirii apartenenţa (indigenatul) în Transilvania ori Bucovina, domiciliul administrativ în Basarabia.

Înscrierea în registrele de naţionalitate ordonată de legea din 1924, urmărea recensământul celor ce deplin drept, prin faptul unirii, au devenit cetăţeni români. Înscrierea în registrele de naţionalitate nu crea un drept nou, ci consfinţea un drept preexistent, drept pe care cei înscrişi trebuiau să-l fi avut dobândit la data unirii.

La intervalul ce s-a scurs de la data unirii (1918) şi până la întocmirea registrelor de naţionalitate (1924–1925), în populaţia ţării s-a întâmplat schimbări. Din ţări vecine şi chiar mai de departe s-au stabilit în ţară supuşi ai fostului Imperiu Austro-Ungar sau ai fostului Imperiu rus. A fost un adevărat exod.

Când în 1924 s-a întocmit din oficiu listele celor ce deplin drept au dobândit naţionalitatea română, primăriile, fie în neştiinţă, fie cu rea credinţă au trecut în listele ce întocmeau nu numai pe cei ce aveau dobândită pe deplin drept naţionalitatea, dar şi pe cei care nu aveau vreo legătură cu pământul ţării româneşti, nici chiar acea legătură rezultând din indigenat sau domiciliul administrativ.

Vigilenţa pusă de organele administrative care au verificat trecerile făcute în liste, nu a fost îndestulătoare pentru a împiedica înscrierea în registrele de naţionalitate a celor care nu aveau dobândită pe deplin naţionalitatea română, iar astăzi întemeiaţi pe registrele de naţionalitate, aceşti nechemaţi se prevalează de naţionalitatea română.

Cum mai sus am arătat, înscrierea în registrele de naţionalitate nu este constitutivă de drepturi; registrele sunt presupuse a constata o situaţie preexistentă.

A controla dacă cei înscrişi în liste nu au ajuns la înscriere decât tăcând intenţionat asupra situaţiei ce potrivit tratatelor sau legii aveau, ori inducând în eroare prin fraudă, pe cei chemaţi a întocmi listele de naţionalitate, nu înseamnă a ridica drepturi dobândite şi nici nu atinge autoritatea lucrului judecat, întrucât nimic nu poate fi dobândit, când se întemeiază pe fraudă.

Proiectul ce supun deliberaţiei dv. pune principiul revizuirii înscrierilor în registrul de naţionalitate, stabileşte procedura de urmat şi distinge de o parte înscrierile ce s-au făcut din oficiu de către autorităţile administrative, iar de alta cele făcute prin hotărârile comisiilor de apel ce au funcţionat pe lângă fiecare Curte de Apel, sau prin hotătâri judecătoreşti. Dacă în ce priveşte înscrierile făcute din oficiu, care nu se întemeiau pe nici o dovadă, sarcina dovezii îndeplinirii condiţiilor legii este pusă în sarcina celui ce a fost înscris, pentru cel înscris în temeiul unei hotărâri judecătoreşti, proiectul respectuos de o atare hotătâre, lasă în sarcina Ministerului Public dovada fraudei, dovada neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de lege.

Suportul legal al cetăţeniei române – înscrierea în registru – dispărând, cel care se află în această situaţie nu se mai poate prevala cu o cetăţenie pe care nu a putut-o dobândi.

Am arătat, că drepturi cetăţeneşti evreilor pământeni au început prin a fi acordate celor ce dovedesc că sunt născuţi în ţară şi că nu au fost supuşi unui stat străin, pentru a sfârşi prin a fi crezuţi pe cuvânt adică prin acordarea drepturilor cetăţeneşti pe bază de simple declaraţii.

Însuşi decretul lege din 1919 dădea posibilitatea revenirii asupra unei cetăţenii recunoscute, dar care se întemeia pe o falsă declaraţie. Procedura ce decretul lege din 1919 pune la îndemâna pentru ajungerea acestui scop era însă astfel concepută încât nu putea duce la rezultatul pentru care dispoziţia fusese introdusă; din moment ce declarantul nu era ţinut să aducă nici un act în sprijinul declaraţiei făcute, nici chiar actul care ar fi stabilit identitatea, cercetările parchetului ar fi fost dintru început sortite să nu izbutească. Proiectul nu ridica cetăţenia recunoascută celor trecuţi în registrele de a aduce acte din care să se constate că se găsesc în condiţiile în care legea le acordă deplinătatea drepturilor cetăţeneşti.

Este de la sine înţeles că ceea ce prin chiar decretul-lege s-a recunoscut Ministerului Public, adică dreptul de a întreprinde cercetări pentru stabilirea adevărului sau neadevărului declaraţiilor făcute, rămâne dobândit, iar dacă se constată că declaraţiile ce au făcut sunt inexacte, ca unele ce nu au putut fi dovedite nici chiar de autorul lor, dreptul cetăţenesc recunoscut dispare.

Legea din 1924 dădea posibilitatea unei înscrieri ulterioare în registrele de naţionalitate, dacă în timpul alcătuirii listelor cel îndrituit a lipsit de la domiciliu. Cererea urma a se adresa primăriei, împotriva încheierii dată, petiţionarul putând face apel la tribunal şi eventual recurs la Curtea de Casaţie.

Cererile de înscriere nu erau mărginite de nici un termen, însă legea modificatoare din 1928 şi legi posterioare au fixat un termen în care aceste cereri urmau a fi introduse, termen ce a expirat la 1 septembrie 1933. Pe de altă parte, legea din 1928 a prevăzut că primăriile cărora cererile de înscriere ce adresau trebuiau să ia în prim rând avizul Ministerului Justiţiei, aviz căruia primăria urma a se conforma. Datorită acestei proceduri, ministerul a fost sesizat din 1928 şi până în 1937 să-şi dea avizul asupra 53.716 cereri. Din acestea aşteaptă încă soluţionarea, cu toate măsurile de grăbire a lucrărilor ce s-au luat, 20.883 cereri.

Față de această situație și pentru a lămuri cât mai în grabă starea de incertitudine în care se găsesc cei ce au făcut cereri de înscriere, proiectul trece în competența judecătoriilor dreptul de a-și da avizul asupra cererilor de înscriere, menținând toate celelalte dispoziții ale legii din 1924, cu modificarea din 1928.

Legea pentru dobândirea și pierderea naționalității române a instituit pentru cercetarea apelurilor făcute împotriva înscrierii sau neînscrierii în listele de naționalitate a celor care pe deplin drept au devenit, prin faptul unirii, cetățeni români, comisii pe lângă fiecare Curte de Apel din ținuturile unite, comisii compuse din: un consilier al Curții de Apel respective și doi delegați ai Ministerului de Interne.

Comisiile au funcționat de la 1924 și cum reiese din însăși atribuțiile ce s-au dat lor, aveau caracter vremelnic.

Cu excepția comisiilor ce au funcționat pe lângă două Curți de Apel, care și-au depășit chiar competența, toate celelalte comisii și-au terminat misiunea.

Pentru a pune capăt acestei stări de lucruri, proiectul prevede încetarea funcționării comisiilor de apel, apelurile ce se vor găsi pendinte la data intrării în vigoare a legii urmând a fi judecate de Curțile de Apel pe lângă care comisia a funcționat.

Competența Curții este mărginită la judecarea apelurilor introduse de comisiile de apel; ea nu poate fi sesizată cu noi apeluri.

Regulamentul privitor la constatarea naționalității române prevede, în art. 45, că în regulă generală părțile nu se vor cita înaintea comisiei de apel, instanța putând însă a le chema atunci când socotește necesar. Urmând regula generală admisă pentru instanțele judecătorești, proiectul interverteşte sistemul, prevăzând că înaintea Curții de Apel părțile vor fi citate.

Dacă sunteți de acord cu principiile ce stau la baza proiectului ce am supus deliberării dv., vă rog a mă autoriza să-l supun Maiestății sale regelui, sub forma unui decret-lege.

Ministru justiției
V. Rădulescu-Mehedinți

Nr. 4.295 — 1938, ianuarie 19

„Monitorul Oficial", partea I-a, nr. 21, 27 ianuarie 1938, p. 612–614.

94

1938 ianuarie 20, Geneva

„Neue Freie Presse", din 20 ianuarie, publică următoarea convorbire a dlui ministru Micescu, cu corespondentul ziarului la Geneva:

„– Există actualmente pentru România probleme care se referă la raporturile ei internaționale și pentru a căror soluționare a întocmit noul guvern un program special?

– România n-are intenția să complice prin cine știe ce măsuri problemele referitoare la cooperarea internațională în cadrul Societății Națiunilor. N-am venit la Geneva spre a ridica vreo cerere din partea României. Ceea ce ne pare actualmente important este faptul că vrem să evidențiem străinătății separarea necesară între politica internă care face parte din suveranitatea noastră națională și politica externă.

– Vorbit la figurat, aș putea spune că de pildă, cadrul internațional poate prescrie un regulament de navigație, dar construirea vaporului se face pe cheltuielile și răspunderile statelor interesate.

– Credeţi în necesitatea sau posibilitatea unei cooperări proprie, intimă, a statelor dunărene?

– Formulele bune sau rele ale cooperării depind de intenţia care se urmăreşte. Atâta timp cât va curge Dunărea, vom fi optimişti în ce priveşte cooperarea internaţională în aceste regiuni.

– Ce ţinte urmăreşte noul guvern pe tărâm economic?

– Fără a putea intra deocamdată în amănunte, aş vrea să accentuez, că ne gândim să luăm în curând măsurile necesare pentru intensificarea schimbului de mărfuri cu străinătatea.

– Ce opinie aveţi despre problema raporturilor româno-maghiare?

– Totodeauna este posibil un aranjament între vecini şi soţi, cu condiţia, ca soacrele să se retragă discret la momentul oportun.

– Ce punct de vedere aveţi faţă de tratatul minorităţilor din 9 decembrie 1919, cu care România a preluat angajamentul pentru apărarea acelora din cetăţenii săi, care după rasă, religie sau limbă, aparţin unei minorităţi?

– Ne vom ţine cu totul de litera şi spiritul acestei convenţii. O interpretare abuzivă însă ne va găsi gata de apărare. Vom ţine seama de litera şi spiritul tratatului, ţinând bineînţeles seama de clauza: Rebus sic stantibus, care se întrebuinţează totodeauna în împrejurări asemănătoare.

– Veţi înainta Consiliului Societăţii Naţiunilor un memoriu despre problema evreiască a României?

– Aceasta depinde cu totul de petiţiile care se vor face eventual, respectiv de atitutdinea acelor membri ai Consiliului care au dreptul să susţină aceste petiţii şi care ar considera oportun să le apere.

– Câţi evrei există în România cărora noul guvern nu vrea să le acorde cetăţenia?

– Acestea sunt chestiuni de politică internă.

– Se plănuiesc luări de măsuri speciale, ca de pildă restricţii în exercitarea profesiunii, pentru acei evrei care sunt născuţi în România sau în provinciile alipite?

– Depinde de atitutdinea lor faţă de prescripţiile legale formale cu privire la condiţiile sub care se dobândeşte sau se pierde cetăţenia română. Nu ţin secretă opinia mea că minorităţile nu pot avea drepturi mai multe decât românii şi că românii şi-ar pierde drepturile lor politice dacă ar apela la apărare străină."

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Propagandei Naţionale, Presă externă, dosar 845/1937–1938, f. 237–238.

95

1938 ianuarie 21, Bucureşti

Carol al II-lea,

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, rege al României:

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Asupra raportului preşedintelui Consiliului nostru de Ministri şi ministrului nostru secretar de stat la Departamentul Justiţiei, nr. 4.500 din 1938;

Văzând jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 88 din 20 ianuarie 1938;

În baza dispozițiunilor art. 14 din Legea nr. 137 din 1937, și sub rezerva ratificării ulterioare a Corpurilor Legiuitoare.

Am decretat și decretăm:

Revizuirea cetățeniei

Principiul revizuirii

Ar. 1 – Se vor revizui înscrierile în registrele de naționalitate, cum și înscrierile în registrele privitoare la acordarea drepturilor cetățenești.

Revizuirea se va face după procedura prevăzută de această lege.

Art. 2. – Instanțele competente să facă revizuirea sunt:

1. Judecătoriile, pentru înscrierile făcute în registrul de naționalitate, înscrieri asupra cărora nu a intervenit o hotărâre a Comisiei de apel, pentru constatarea naționalității sau a unei instanțe judecătorești.

2. Aceleași instanțe pentru înscrierile făcute în registrele privitoare la acordarea drepturilor cetățenești.

3. Tribunalele, pentru înscrierile ce au fost ordonate de comisiile de apel pentru constarea naționalității române, sau de instanță judecătorească.

Competența instanței este determinată de locul unde cel supus revizuirii este înscris în registre. În orașele reședințe de tribunal, președintele tribunalului va împărți între judecătorii pe cei înscriși și registre, urmându-se ordinea alfabetică a înscrierii.

Art. 3. – Judecata va urma în camera de consiliu, în orele de după amiază la judecătorii și în afară de orele fixate pentru judecata celorlalte cauze, la tribunale și Curți.

Tribunalul, în primă instanță, se va constitui cu judecător unic.

În recurs, instanța de judecată se va constitui în complet de 3 judecători, hotărârile fiind luate cu majoritate.

Ministerul Public, atât la tribunal, cât și la Curtea de Apel, va pune concluzii.

Art. 4. – Revizuire acelor prevăzute de art. 2, punctele 1 și 2, se va face din oficiu iar revizuirea celor prevăzute de punctul 3, numai la cererea Ministerului Public.

Revizuire înscrierilor în registrele de naționalitate

Art. 5. – În termen de 30 zile de la publicarea acestei legi în Monitorul Oficial primarii comunelor vor întocmi un tablou al evreilor înscriși în registrele de naționalitate ale comunei. Înscrierea făcută în temeiul unei hotărâri a comisiei de apel sau a unei hotărâri judecătorești, va fi menționată în tablou.

O copie a tabloului va fi afișată pe tabla de afișaj a primăriei, iar alta va fi trimisă judecătoriei.

Afișarea va fi adusă la cunoștința publică prin bătaie de tobă și alte mijloace de încunoștiințare publică.

Art. 6. – În termen de 20 zile de la afișare, toți cei trecuți în tablou sau moștenitorii lor, care prin faptul înscrierii autorului beneficiază de cetățenia română, vor depune judecătoriei actele doveditoare a întrunirii condițiilor prevăzute de art. 56, punctele 1, 2, 5 și 6 și art. 60 din Legea nr. 28/1924 (legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române).

Domiciliul părinților, pentru persoanele prevăzute de art 56 nr. 6 din Legea nr. 28/1924, se constată pentru: Bucovina, Transilvania, Banat,. Crișana, Satmar și Maramureș, prin indigentul (apartenența) comunal, iar pentru Basarabia, prin domiciliul administrativ.

Apartenența (indigentul) se va socoti dobândită potrivit regulilor în vigoare la 18 noiembrie (1 decembrie) 1918, iar domiciliul administrativ va fi dovedit potrivit regulilor în vigoare la 27 martie (9 aprilie) 1918.

În cererea de depunere se va arăta domiciliul petiționarului; dacă acesta domiciliază în afară de circumscripția judecătoriei se va face alegere de domiciliu în acea circumscripție.

Art. 7 – La cererea celui supus revizuirii sau a moștenitorului său dacă cel înscris este mort, judecătoria îi poate acorda o singură prelungire de 20 zile pentru depunerea actelor.

Nedepunerea actelor în termenul fixat de articolul precedent sau în termenul acordat de instanță, este socotită ca o recunoaștere a neîndeplinirii condițiilor legale pentru dobândirea deplin drept a naționalității române.

Art. 8 – Judecătorul examinând actele depuse, va putea ordona cercetări pentru stabilirea temeiniciei arătărilor din actele depuse.

Cercetarea se va face prin organele administrative și cele ale poliției judiciare.

Autoritățile sunt îndatorate să dea cât mai neîntârziat lămuririle ce li se vor cere.

Art. 9 – După expirarea termenelor pentru depunerea actelor, eventual după ce s-au făcut cercetările prevăzute de art. 8, judecătoria va cerceta fără citarea părților, dacă cel înscris întrunește condițiile pentru dobândirea deplin drept a naționalității române.

Art. 10 – Dacă din actele aflate la dosar, se constată că sunt întrunite condițiile cerute de art. 6, judecătoria va ordona închiderea procedurii.

Încheierea se va comunica în copie primăriei, parchetului, tribunalului și persoanei interesate, la domiciliul arătat la art. 6.

Art. 11 – Împotriva încheierii, ordonând închiderea procedurii, Ministerul Public, poate face recurs, în termen de 15 zile de la comunicare.

Recursul se judecă cu citarea celui înscris.

Dispozițiile art. 15, alin. 2; art. 16, alin. 1 și 2 și art. 19, alin. 3, 4 și 5, sunt aplicabile și recursului făcut de Ministerul Public.

Art. 12 – Dacă în sprijinul înscrierii făcute nu s-a depus nici un act, sau dacă, din actele aflate la dosar, se constată că cel înscris nu întrunea condițiile cerute de lege, pentru dobândirea deplin drept a naționalității române, judecătoria va ordona ștergerea din registre, înscrierea socotindu-se a fi fost făcută prin fraudă.

Încheierea judecătoriei este executorie. Ea se va comunica celui interesat la domiciliul arătat la art. 6, Ministerului de Interne și primăriei comunei unde înscrierea a fost făcută, Primăria va opera ștergerea din registru, făcând mențiune de numărul și data hotărârii care a ordonat-o.

Art. 13 – Dacă cel interesat nu a arătat prin cerere domiciliul său, ori dacă domiciliind în acea circumscripție, comunicarea încheierilor se socotește efectuată prin afișarea copiei încheierii la primăria unde înscrierea a fost făcută.

Art. 14 – Împotriva hotărârii ordonând ștergerea din registru, cel interesat va putea face contestație, în termen de 5 zile de la comunicare.

Prin petiția de contestație, contestatorul va face alegere de domiciliu în circumscripția instanței, dacă o atare alegere nu a făcut prin petiția de depunere a actelor.

Art. 15 – Judecătoria fixând termen de judecare a contestației va cita pe contestatar la domiciliul stabilit de articolul precedent.

Citația va trebui să fie comunicată contestatarului cu cel puțin 8 zile libere înainte de termen.

Schimbarea de domiciliu în cuprinsul circumscripției judecătoriei nu va fi ținută în seamă, dacă nu a fost adusă la cunoștința instanței.

În lipsă de domiciliul ales, procedura de citare se va îndeplini potrivit art. 13.

Art. 16 – La termenul fixat, contestatarul se va prezenta în persoană și poate fi asistat de avocat.

Prezența părții în instanță acoperă orice viciu al procedurii de citare.

Dacă actele în sprijinul înscrierii făcute nu au fost depuse deodată cu contestația, contestatarul va putea obține un singur termen pentru aducerea de noi dovezi. Termenul nu poate fi mai lung de 20 zile. Contestatarul este socotit a cunoaște termenul fixat.

Art. 17 – Dacă judecătoria va constata că contestatarul întrunește condițiile cerute de lege pentru dobândirea deplin drept a naționalității române, va anula încheierea care a ordonat ștergerea și va dispune reînscrierea în registru.

Dacă contestatarul nu se prezintă, judecătoria va anula contestația.

Hotărârea judecătoriei ordonând reînscrierea, se va comunica parchetului tribunalului cum și primăriei comunei, unde contestatul a fost trecut în registru, care va proceda la reînscrierea în registru, făcându-se mențiune de numărul și data hotățrârii care a ordonat-o .

Art. 18 – Instanțele judecătorești, nu vor putea suspenda executarea încheierii care a ordonat ștergerea din registrul de naționalitate.

Art. 19 – Împotriva hotărârii date asupra contestației, contestatarul și Ministerul Public pot face recurs.

Termenul de recurs este de 5 zile pentru contestatar și de 15 zile pentru Ministerul Public. El curge de la pronunțare pentru contestatar și de la comunicare pentru Ministerul Public.

Recursul se declară la instanța care a dat hotărârea.

În termen de 5 zile de la depunerea recursului, judecătoria îl va trimite tribunalului, împreună cu dosarul.

Dacă tribunalul, găsește întemeiate motivele de recurs, va evoca fondul.

Dispozițiile art. 15, 16 alin. 1 și 2, sunt aplicabile și procedurii înaintate tribunalului.

Art. 20 – Chiar dacă condițiile cerute pentru dobândirea deplin drept a naționalității române, sunt întrunite, judecătoria, va putea ordona ștergerea din registre dacă se constată că cel înscris a pierdut naționalitatea română, pentru una din cauzele prevăzute de art. 36, 37 și 38 din Legea nr. 28 din 1924.

Art. 21 – Se vor putea revizui înscrierile în registrele de naționalitate ale persoanelor, intrând în prevederile art. 2, punctul 1, chiar înainte de expirarea termenului prevăzut de art. 5.

Revizuirea se va ordona în urma unui denunț sau a cererii unei autorități administrative. Instanța va invita pe cel supus revizuirii ca în termen de 20 zile, socotit de la comunicare să depună actele cerute de art. 6. Cercetările prevăzute de art. 8 vor putea fi întreprinse chiar înainte de depunerea actelor.

Dispozițiile art. 6, alin. ultim, art. 7–20, inclusiv, se vor aplica și în acest caz.

Revizuirea înscrierilor în registrele
privitoare la acordarea drepturilor cetățenești

Art. 22 – Persoanele înscrise în registrele privitoare la evreii cărora li s-au acordat drepturi cetățenești sunt obligate ca în termen de 20 zile de la publicarea în „Monitorul Oficial“ a acestei legi, să depună instanței judecătorești, în registrele căreia declarația de cetățenie este înscrisă, următoarele acte:

1. Actul de naştere.

2. Actul doveditor că părinţii celui ce a făcut declaraţie au locuit în ţară, în cazul când naşterea acestuia a avut loc în străinătate.

3. Actul doveditor că nu a fost supus al unui stat străin.

4. Actul doveditor al satisfacerii legii recrutării sau cel doveditor al mobilizării în una din campaniile după 1913.

5. Alte acte doveditoare a uneia din situaţiile care, potrivit art. 1 din decretul-lege nr. 2.085 din 1919 au îndrituit acordarea drepturilor cetăţeneşti.

Dacă cel înscris în registre este mort, obligaţia depunerii o are moştenitorul său, căruia înscrierea în registre îi foloseşte.

Dispoziţiile art. 6, alin. ultim, sunt aplicabile şi celor înscrişi în registrele privitoare la acordarea drepturilor cetăţeneşti.

Art. 23 – În termen de 10 zile de la publicarea acestei legi, preşedinţii tribunalelor vor face repartiţia prevăzută de art. 2, alin. ultim, partea finală şi vor întocmi tablouri de cei înscrişi în registrele alfabetice, trimiţându-le judecătoriilor.

Modul repartiţiei va fi adus la cunoştinţă publică, prin afişare pe tabela de afişaj a instanţei.

Tribunalul va trimite fără întârziere judecătoriilor competente actele ce vor fi depuse potrivit art. 22.

Dispoziţiile art. 7–20 inclusiv, sunt aplicabile şir revizuirilor înscrierilor în registrele privitoare la acordarea drepturilor cetăţeneşti.

Revizuirea înscrierilor făcute în temeiul unei hotărâri a comisiilor de apel sau a unei hotărâri judecătoreşti

Art. 24 – Parchetul tribunalului, informat fiind că o înscriere în registrul de naţionalitate a fost făcută prin fraudă, va cere dosarul înscrierii de la instanţa unde se găseşte şi va întreprinde cercetări pentru stabilirea temeiniciei ei.

Art. 25 – Dacă în urma cercetării întreprinse, se stabileşte că cel înscris nu era în situaţia de a dobândi deplin drept naţionalitatea română şi dacă obţinerea înscrierii este rezultatul unei fraude sau erori, parchetul va cere tribunalului să ordone ştergerea din registru.

Tribunalul va fixa termen de cercetare, citând pe cel înscris în liste.

Dispoziţiile art. 15, alin. 2 şi art. 16, se vor aplica şi în acest caz. Dacă domiciliul celui înscris este necunoscut, procedura de citare se va îndeplini, potrivit art. 13.

Art. 26 – Tribunalul, constatând că înscrierea în registru este întemeiată pe fraudă, ori eroare, sau că cel înscris a pierdut naţionalitatea română, pentru una din cauzele arătate de art. 20, va ordona ştergerea din registre, iar în caz contrar, va respinge cererea de revizuire.

Dispoziţiile art. 12, alin.2, art. 10, alin. ult. şi art. 18 sunt aplicabile şi hotărârilor de revizuirea înscrierilor în temeiul unei hotărâri a comisiilor de apel sau a unei hotărâri judecătoreşti.

Art. 27 – În termen de 5 zile de la pronunţare cel interesat şi Ministerul Public vor putea face recurs.

Recursul se declară la tribunal; tribunalul, după aducerea la îndeplinire a prevederilor art. 12, alin. 2, va trimite recursul împreună cu dosarul Curţii de Apel în maximum 5 zile de la declararea lui.

Prin petiţia de recurs, recurentul este obligat să facă alegere de domiciliu în circumscripţia tribunalului. Dispoziţiile art. 19, alin. ult. şi penultim, sunt aplicabile şi recursului înaintea Curţii de Apel.

Inscrieri ulterioare în registrele de naţionalitate

Art. 28 – Avizul prevăzut de art. 67 al legii pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii române se va da de judecătoria locului unde înscrierea în registre ar urma să fie făcută.

Judecătoria înainte de a da avizul poate cere informaţii organelor administrative care sunt obligate să răspundă neîntârziat.

Art. 29 – Încheierea primăriei dată asupra cererii de înscriere se va comunica petiţionarului, Parchetului Tribunalului şi Ministerului de Interne.

Termenul de apel curge de la comunicare.

Art. 30 –Apelul se va judeca în Camera de consiliu cu citarea petiţionarului şi a Ministerului de Interne.

Ministerul Public va pune concluzii.

Art. 31 – Termenul de recurs curge de la pronunţare.

Art. 32 –Ministerul Justiţiei va trimite judecătoriilor dosarele cererilor de înscriere ulterioară în registrele de naţionalitate ce se găsesc la minister.

Dispoziţii finale

Art. 33 – Comisiile de apel pentru constatarea naţionalităţii române se desfiinţează.

Apelurile pendinte înaintea acestor comisii vor fi judecate de Curtea de Apel pe lângă care a funcţionat comisia. Curtea se va constitui cu reprezentantul Ministerului Public.

Art. 34 – Părţile vor fi citate înaintea Curţii de Apel.

Art. 35 – Recursul împotriva hotărârii Curţii de Apel se va declara la grefa Curţii în termen de 20 zile libere de la pronunţare.

Art. 36 – Arhiva desfiinţatelor comisii va fi predată Curţilor de Apel pe lângă care comisia a funcţionat.

Prim-preşedintele Curţii va repartiza apelurile pendinte între secţiunile Curţii.

Art. 37 - Întreaga procedură în materie de revizuirea înscrierilor şi de înscrieri în listele de naţionalitate se va urma din oficiu.

Citaţiile şi orice acte ce urmează a fi comunicate se vor emite de grefa instanţie. Înmânarea actelor de procedură se va face prin agenţii administrativi.

Cererile şi actele procedurale sunt scutite de timbru, impozit, timbrul de aviaţie şi timbrul judiciar.

Art. 38 – Toate termenele prevăzute de această lege se vor socoti pe zile libere.

Art. 39 – Persoanele intrând în prevederile acestei legi vor fi şterse din listele elctorale.

Art. 40 – Un regulament va dezvolta principiile acestei legi.

Dat în Bucureşti, la 21 ianuarie 1938

CAROL

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
Octavian Goga
Ministrul justiţiei,
V. Rădulescu-Mehedinţi

Nr. 169

„Minitorul Oficial", partea I-a, nr. 18, 22 ianuarie 1918, p. 314–316.

96

1938 ianuarie, Bucureşti

„The Daily News Bulletin" (Buletinul ştirilor zilnice) publicat de agenţia telegrafică evreiască din Londra (Jewish Telegraphic Agency Ltd.)

1 ianuarie 1938, – este informat din Paris că Guvernul francez a notificat Guvernului român că va sprijini orice acţiune pe care o va lua Liga Naţiunilor contra legilor anunţate antievreieşti.

Ziarul mai este informat din Geneva că reprezentanţii Congresului mondial evreiesc au atras atenţia guvernelor francez, englez şi american – semnatare a Tratatului minorităţilor din 1919 – asupra faptului că guvernul dlui Octavian Goga a anunţat luarea unei serii de măsuri care ar călca făţiş dispoziţiile tratatului din 1919. Adaugă că la Consiliul Ligii, la 17 ianuarie, se va ridica şi această chestiune.

Din Viena i se telegrafiază că în vederea „Legii străinilor" pe care o prepară Guvernul austriac – străinii nu vor mai putea sta în Austria mai mult ca şase luni, fără autorizaţie specială.

Această lege este în vederea emigrărilor evreilor din România din cauza politicii antievreieşti a guvernului dlui Goga. Ziarul mai află că şi guvernul de la Sofia a şi luat măsuri pentru închiderea frontierei în scopul de a împiedica trecerea evreilor şi a altor refugiaţi din România.

Din Cairo se telegrafiază că acordul polono-francez cu privire la emigrarea evreilor în Madagascar, e „lipsită de orice fundament".

3 ianuarie 1938. Din Bucureşti o telegramă reproduce pasajul din discursul de la 1 ianuarie al dlui prim ministru, în care se anunţă că noul guvern îşi propune să facă dreptate, nu să persecute, şi să procedeze cu prudenţă dar şi cu promptitudine.

Se mai anunţă că situaţia e liniştită, că ziarele evreieşti suspendate vor reapare, că Garda de Fier renunţă să ia parte la viitoarele alegeri, că dl Titulescu s-a înscris la naţional-ţărănişti şi că dl T. Fischer, preşedintele Partidului Evreiesc, va fi primit într-o audienţă specială de către dl Octavian Goga.

Din Londra se reproduce fragmente din articolul publicat în „Manchester Guardian" din 1 ianuarie în sprijinul cauzei evreieşti.

Din New York se anunţă că dl Samuel Untermeyer, preşedintele Ligii Mondiale anti-naziste a prevenit telegrafic pe dl O. Goga că dacă se vor aplica măsurile antisemite anunţate Liga anti-nazistă din America va proceda la boicotarea României.

4 ianuarie 1938. Din Bucureşti se anunţă intenţia guvernului de a controla teatrele şi cinematografele care sunt proprietate evreiască şi de a crea două subsecretariate de stat ale minorităţilor, unul pentru germani, celălalt pentru ungurii din Transilvania. Se comunică numele noilor ziare evreieşti din provincie care urmează a fi suprimate. Se anunţă că Garda de Fier va lua parte la alegerile viitoare deşi O. Goga a anunţat că o va dizolva şi că guvernul va proceda în mod strict constituţional.

Din Roma, menţionează atenţia şi comentariile favorabile pe care presa italiană le adresează noului guvern şi programului antisemit anunţat: „Il Tevere", „Regime Fascista", „La Tribuna" şi „Popolo d'Italia".

5 ianuarie 1938. Din Praga se neagă în mod oficial emigrarea evreilor români în Cehoslovacia.

Din București se telegrafiază că guvernul n-a hotărât organizarea unui control a serviciilor de stat de către trupele de asalt național-creștine și că cercurile oficiale neagă luarea dreptului evreilor de a avea servitori români.

Se anunță hotărârea ministrului sănătății, dl dr. Banu, de a exclude din Departamentul său pe toți medicii evrei.

Se comunică, după „Porunca Vremii" că 14 jurnale evreiești bucovinene au fost suspendate.

Se telegrafiază din București textul declarației dlui Robu, prefectul Bucovinei cu privire la oportunitatea eliminării evreilor.

Se comunică, după „Porunca Vremii" declarația dlui prof. Alexandru Cuza, cu privire la hotărârea luată împreună cu dl prim-ministru de a nu părăsi nici un punct din programul partidului în scop de a face ca România să fie în sfârșit a românilor.

6 ianuarie. Din București se relatează asigurările date de dl prim-ministru reprezentanților evreimii din România cu privire la menținerea ordinii și la interzicerea oricăror excese antisemite.

„Delegația a fost primită în mod cordial de către dl Goga, care a strâns mâna membrilor ei și a condus conversația în mod amical și afabil".

Din Londra se reproduce știrea despre demersul ministrului englez și francez pe lângă Guvernul român, în chestia minorităților.

Din Belgrad se telegrafiază că ministrul de interne a luat măsuri să interzică intrarea evreilor din România și Jugoslavia.

7 ianuarie. Din București se telegrafiază că dl Octavian Goga a primit pe ministrul Statelor Unite care a comunicat primului ministru că guvernul său se interesează de soarta evreilor. Dl Goga a răspuns ministrului american că dsa va face o distincție între evreii care au obținut cetățenia română în mod legal și aceia care au obținut-o prin fraudă și că măsurile privitoare la aceasta a doua categorie nu ating Tratatul minorităților, fapt pe care dl Mircescu, ministrul de externe îl va lămuri la vreme.

Se afirmă că guvernul nu-i solidar în ceea ce privește măsurile antisemite anunțate și că evreii, în special acei din provincie sunt cuprinși de panică, deci au fost asigurați că măsurile care-i privesc vor fi aplicate fără violență.

Tot din București se anunță alcătuirea unei comisiuni a guvernului care va studia aplicarea măsurilor antisemite.

Din Londra se reproduce interviul acordat de dl Goga, lui „Daily Herald", în care dl prim ministru a declarat că România nu poate privi ca cetățeni români sutele de mii de evrei veniți după război în România, din Rusia, Ungaria sau alte țări.

Din Paris se semnalează articolul apărut în „Le Temps" cu privire la măsurile antisemite ale noului guvern.

Din Varșovia se anunță că presa antisemită poloneză se pregătește „Să ia lecții de la România despre felul cum se poate rezolva problema evreiască" și se reproduce o parte din editorialul ziarului „Warszawski Dziennik Narodowy" în care se exprimă speranța că măsurile inițiate de Guvernul român nu vor fi zădărnicite de francmasoneria europeană care se află în plin declin sau de finanța internațională a cărei influență este, de asemenea, în scădere.

Din Paris se telegrafiază hotărârea federației societăților evreiești de a organiza o manifestație de protest împotriva măsurilor noului guvern român.

Din Washington se comunică că deputatul W. I. Sirovich a cerut Camerei să voteze o rezoluţie prin care Statele Unite să intervie în favoarea evreilor din România şi să rupă relaţiile cu România în cazul în care negocierile nu ajung la vreun rezultat.

Din New York se anunţă că evreii veniţi din România au telegrafiat M.S., Regelui Carol cerându-i să protejeze poziţia evreilor din România.

Din Washington se anunţă că dl Corcodell Hull, ministrul de externe a declarat că Statele Unite se interesează de situaţia minorităţilor din lume, dar că guvernul nu poate călca doctrina Monroe a neintervenţiei, atâta timp cât nu se află în primejdie interesele cetăţenilor americani. Situaţia din România nu impune deocamdată luarea vreunei acţiuni.

Din Paris se comunică articolul publicat de d. Kerillis, în „Epoque", asupra curentului antisemit care s-a întins asupra Europei întregi. Autorul crede că în Franţa antisemitismului nu ar putea fi adoptat în mod oficial de vreun partid republican.

Din New York se anunţă că Consulatul român a fost pus sub pază la 6 ianuarie.

8 ianuarie 1938. O corespondenţă specială din Bucureşti anunţă că politica antisemită a guvernului, deşi neaplicată încă, începe să-şi arate efectele asupra situaţiei economice şi financiare a ţării, manifestându-se prin retragerea de sume foarte importante din bănci şi prin cereri de paşapoarte adresate prefecturii poliţiei de numeroşi evrei.

Se pare că în afară de suprimarea presei evreieşti în limba română în capitală şi provincie şi afară de suspendarea licenţelor de distribuirea alcoolului ce fuseseră acordate evreilor, guvernul nu va aplica noi măsuri din programul său antisemit până la constituirea noului parlament.

Corespondentul raportează că dl Goga a calificat de „obrăznicii" telegramele trimise guvernului de asociaţiile evreilor din America într-o nouă întrevedere avută cu ministrul Statelor Unite la Bucureşti.

Din Londra se reproduce telegrama trimisă M.S. Regelui Carol de către dl Oliver Locker-Lampson, comandor şi deputat englez.

Se reproduce după ziarul „Times" efectul favorabil produs în Germania de măsurile luate de guvernul dlui Goga, conform unei corespondenţe din Berlin. Din Geneva se anunţă că dl Istrate Micescu se va opune presiunilor exercitate de Consiliul Societăţii Naţiunilor împotriva legislaţiei antisemite pe care Guvernul român şi-a propus s-o aplice.

În cercurile bine informate ale Ligii se exprimă credinţa că România va încerca chiar să se folosească de poziţia ei de membră a Consiliului şi de rapoarte a Comisiei Mandatelor, deci şi a chestiei Palestinei, pentru a sili pe şefii sionişti să-şi modereze criticile adresate măsurilor antisemite ale României.

Există îndoieli cu privire la succesul acestor demersuri.

Din Ierusalim se anunţă că nota de protest a Guvernului britanic către Guvernul român se datoreşte presiunii exercitate de evreii sionişti asupra guvernului de la Londra.

„The Jewish Chronicle" din 7 ianuarie 1938 publică un articol de alarmă intitulat „Pericolul Românesc" în care reproduce rezumate şi se comentează telegramele de mai sus, cu privire la acţiunea şi la programul antisemit al guvernului cu referinţe la articolele din presa engleză şi românească asupra aceleiaşi chestiuni.

Se citează din nou violentul articol publicat la adresa României de „Manchester Guardian" care termină cu cuvintele: „D. Goga a socotit nimerit să roage publicul

englezesc să privească cu sentimente prieteneşti asupra acestui colţ de lume". Prietenia acestei ţări nu se dă cu uşurinţă unui guvern care ofensează umanitatea prin persecuţia neîntemeiată a celor mai slabi supuşi ai ei.

Ziarul scrie între altele:

„Rolul pe care-l joacă Regele Carol în această revoltă e încă nelămurit, dar evreii din România speră că el va exercita o influenţă moderatoare. Răspunzând felicitărilor de Anul Nou, săptămâna trecută, regele a declarat că Guvernul român trebuie să respecte drepturile celorlalţi în timp ce sprijină pe acelea ale românilor. „Totdeauna am fost un popor tolerant" a spus M.S. Regele.

Ziarul publică sub titlul „Paradoxuri politice în România" o corespondenţă diplomatică în care observă că, spre deosebire de Guvernul francez, Guvernul britanic pare satisfăcut de asigurările date de dl Goga şi de ministrul său de externe cu privire la faptul că politica externă fiind independentă de cea internă, România va păstra vechile sale legături de prietenie cu marile puteri apusene, în timp ce va încerca să obţină bunăvoinţa Italiei şi a Germaniei. După ce a aprobat „politica de neutralitate" a colonelului Beck, Anglia nu putea să nu aprobe şi noua orientare a dlui Goga.

„Probabil că Guvernul britanic contează pe faptul că Regele Carol va controla personal manifestările diplomatice ale României. Aceasta va fi în măsură să o înfăptuiască câtă vreme va avea de-a face, ca în prezent, cu un neînsemnat guvern fascist. Dar cine poate prevedea cu siguranţă azi ce se va întâmpla la viitoarele alegeri generale, care s-a propus să aibă loc în aprilie?

Ziarul crede că neputând obţine 40%, guvernul Goga se va alia cu liberalii care, deşi discreditaţi, sunt un partid puternic. Pericolul cel mare stă în faptul că dl Goga ar putea fi tentat să se ralieze cu Garda de Fier, care, fără a participa la guvern, ar putea să sprijine Guvernul Goga în parlament. În acest caz ziarul crede că M.S. Rgele ar recurge la o dictatură militară.

Mai departe ziarul se ocupă de apropiata vizită a dlui Ribbentrop la Bucureşti anunţată de presa franceză de stânga şi de atitudinea favorabilă a presei germane şi italiene faţă de Guvernul român şi reproduce datele statistice publicate de ziarul „Lupta" după care minoritatea evreiască din România nu ar reprezenta decât 4% din totalul populaţiei, estimată a fi, în 1937, de 19.422.000. Alte cifre furnizate de acelaşi ziar tind a dovedi că de la instaurarea regimului hitlerist în Germania nu a existat o emigrare de evrei în masă în România.

În rubrica săptămânală ziarul se ocupă iarăşi pe larg de suprimarea ziarelor evreieşti, care ar însemna sfârşitul libertăţii presei, de măsurile de examinare a cetăţeniei supuşilor de origine etnică străină şi termină cu întrebarea dacă Societatea Naţiunilor va fi în măsură să găsească o soluţie problemei evreieşti.

Prigoniri împotriva evreilor din România

„Det Tog" (The Day) din New York, cu data de 5 ianuarie, comunică:

Prigonirile împotriva evreilor din România se ţin lanţ. Cu toate asigurările date de dl Goga se înmulţesc zilnic atacurile fizice în diferitele centre locuite de evrei. Panica din rândurile evreilor din provincie este atât de mare, încât nu se mai vorbeşte decât despre salvarea prin fugă.

Mai departe suspomenitul ziar, critică declaraţiile primul ministru, cu privire la evreii din România: „România a fost dintotdeauna renumită cu chestia ei

evreiască care seamănă cu aceea din Rusia şi de altădată. Astăzi antisemiţii din România urmează pilda lui Hitler şi scot în ediţia nouă tot ce s-a scris şi s-a înfăptuit în ţara lui Hitler.

Invocând vechimea evreilor din România, ziarul evreiesc arată că în ţările alipite de curând de România evreii locuiesc de veacuri. În Basarabia şi Bucovina, se află o populaţie evreiască însemnată între care se numără şi mulţi agricultori. În Transilvania, Banat şi Maramureş, evreii care s-au bucurat altădată de o situaţie înfloritoare, sunt astăzi expuşi prigonirilor, devastărilor şi văd cu ochii răpirea drepturilor lor de viaţă şi muncă.

„România n-ar fi îndrăznit să procedeze în mod atât de neruşinat faţă de evreii băştinaşi, dacă lumea civilizată s-ar fi ridicat din capul locului împotriva hitlerismului, dacă ar fi existat o putere organizată pentru apărarea minorităţilor.

România nu trăieşte decât prin harul Franţei. Franţa acordă împrumuturi, Franţa a contribuit şi la mărirea ei. De altă parte, regele Carol are legături cu curtea regală din Anglia şi dacă opinia publică ar reacţiona ca şi în Statele Unite din America atunci politica de ură n-ar putea să se întindă în mod atât de înspăimântător în România.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Propagandei Naţionale, Presă externă, dosar 845/1937–1938, f. 228–236.

97

1938 februarie 27, Bucureşti

CAROL AL II-LEA
Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională,
REGE AL ROMÂNIEI,
La toţi de faţă şi viitori, sănătate:
Poporul Român dându-şi învoirea, Noi decretăm următoarea
CONSTITUŢIUNE

TITLUL I

Despre teritoriul României

Art. 1. – Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil.

Art. 2. – Teritoriul României este inalienabil.

Art. 3. – Teritoriul României nu se poate coloniza cu populaţiuni de seminţie străină.

TITLUL II

Despre datoriile şi drepturile românilor

CAPITOLUL I

Despre datoriile românilor

Art. 4. – Toţi românii, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sunt datori: a socoti Patria drept cel mai de seamă temei al rostului lor în viaţă, a se jertfi pentru apărarea integrităţii, independenţei şi demnităţii ei; a contribui prin munca lor la înălţarea ei morală şi propăşirea ei economică; a îndeplini cu credinţă

sarcinile obştești ce li se impun prin legi și a contribui de bună voie la împlinirea sarcinilor publice, fără de care ființa statului nu poate viețui.

Art. 5. – Toți cetățenii români, fără deosebire de origine etnică și credință religioasă sunt egali înaintea legii, datorându-i respect și supunere.

Nimeni nu se poate socoti deslegat de îndatoririle sale civice ori militare, publice ori particulare, pe temeiul credinței sale religioase sau de orice alt fel.

Art. 6. – Nu se admite în statul român nici o deosebire de clasă socială. Privilegiile în aşezarea dărilor sunt oprite. Micșorările și măririle de impozite nu pot fi decât generale și statornicite prin legi.

Art. 7. – Nu este îngăduit nici unui român a propovădui prin viu grai sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului, împărțirea ori distribuirea averii altora, scutirea de impozite, ori lupta de clasă.

Art. 8. – Este oprit preoților, de orice rit și credință religioasă a pune autoritatea lor spirituală în slujba propagandei politice, atât în locaşurile destinate cultului și funcțiunilor oficiale, cât și în afară de ele.

Propaganda politică, în locaşurile destinate cultului, ori cu prilejul manifestațiunilor religioase, nu este îngăduită nimănui.

Orice asociațiune politică pe temeiuri ori pretexte religioase este oprită.

În afară de persoanele, de condițiunile și de formele prevăzute în legi, nimeni nu poate lua ori presta jurăminte de credință.

Art. 9. – Românul care, fără prealabilă autorizație a guvernului, va intra în orice serviciu al unui stat străin, sau se va alătura pe lângă o corporație militară străină, pierde deplin drept cetățenia română.

Supunerea, pentru oricât timp și din orice fapt ar rezulta ea, la vreo protecție străină, trage după sine pierderea de plin a cetățeniei române.

Naționalitatea română pierdută în condițiunile aici arătate nu se poate redobândi decât prin naturalizare.

CAPITOLUL II
Despre drepturile românilor

Art. 10. – Românii se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea muncii, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile din care decurg drepturi, în condițiunile statornicite prin legi.

Art. 11. – Naționalitatea română se dobândește prin căsătorie, prin filițiune, prin recunoaştere și prin naturalizare. Naturalizarea se acordă prin lege în mod individual; ea nu are efect retroactiv. Soția profită de naturalizarea soțului și copiii minori de aceea a părinților.

Art. 12. – Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit sau perchiziționat, decât în cazurile și după formele stabilite de lege.

Nimeni nu poate fi deținut sau arestat decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat și comunicat în momentul arestării, sau cel mai târziu în 24 ore după arestare.

În caz de vină vădită ori urgență, deținerea sau arestarea se poate face imediat, iar mandatul se va emite și comunica în 24 ore, conform alineatului precedent.

Art. 13. – Nimeni nu poate fi sustras, în contra voinței sale, de la judecătorii pe care îi dă legea.

Biserica ortodoxă creştină şi cea greco-catolică sunt biserici româneşti. Religia creştină ordotoxă fiind religia marii majorităţi a românilor, biserica ortodoxă este biserica dominantă în statul român, iar cea greco-catolică este întâietate faţă de celelalte culte.

Biserica ortodoxă română este şi rămâne neatârnată de orice chiriarhie străină, păstrându-se însă unitatea, în privinţa dogmelor, cu biserica ecumenică a răsăritului.

Chestiunile spirituale şi canonice ale bisericii ortodoxe române ţin de o autoritate sinodală centrală.

Raporturile dintre diferitele culte şi stat sunt de domeniul legilor speciale.

Art. 20. – Actele stării civile sunt de atribuţia legii civile.

Întocmirea acestor acte va trebui să preceadă totdeauna binecuvântarea religioasă, care este obligatorie pentru toţi membrii cultelor.

Art. 21. – Învăţământul este liber în condiţiunile stabilite prin legi speciale şi întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri, ordinii publice şi intereselor de stat.

Învăţământul primar este obligatoriu. În şcolile statului acest învăţământ va fi gratuit.

Art. 22. – Constituţia garantează fiecăruia, în limitele şi condiţiunile legii, libertatea de a comunica şi publica ideile şi opiniunile sale, prin grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin orice alte mijloace.

Art. 23. – Secretul scrisorilor, telegramelor şi convorbirilor telefonice este inviolabil. Se exceptează cazurile în care justiţia e datoare să se informeze conform legii.

Art. 24. – Cetăţenii români au dreptul de a se aduna paşnic şi fără arme pentru a trata tot felul de chestiuni, conformându-se legilor care reguleazä exerciţiul acestui drept.

Întrunirile, procesiunile şi manifestaţiile pe căile publice ori în aer liber, sunt supuse legilor şi orânduirilor poliţieneşti.

Art. 25. – Oricine are dreptul a se adresa prin petiţiuni, subscrise de una sau mai multe persoane, la autorităţile publice, însă numai în numele celor subscrişi.

Autorităţile constituite au singure dreptul să adreseze petiţiuni în nume colectiv.

Art. 26. – Cetăţenii români au dreptul a se asocia, conformându-se legilor.

Dreptul de liberă asociaţiune nu implică dreptul de a crea persoane juridice. Condiţiunile în care se acordă personalitatea juridică se stabilesc prin lege.

Art. 27. – Numai cetăţenii români sunt admisibili în funcţiunile şi demnităţile publice, civile şi militare, ţinându-se seama de caracterul majoritar şi creator de stat al Naţiunii Române.

Supuşii străini nu pot ocupa atari funcţiuni, decât în cazurile statornicite prin legi.

Străinii aflători pe pământul României se bucură de protecţiunea dată de legi persoanelor şi averilor în genere.

Numai românii şi cei naturalizaţi români pot dobândi cu orice titlu şi deţine imobile rurale în România. Străinii vor avea drept numai la valoarea acestor imobile.

Art. 28. – Decoraţiunile străine se vor purta de români numai cu autorizaţia Regelui.

Insignele, emblemele, medaliile, precum şi uniformele de orice fel, nu pot fi create, nici atribuite, nici purtate fără legiuită încuviinţare.

„Monitorul Oficial", nr. 48 din 27 februarie 1938, p. 1109–1114.

Domnule Prim-Ministru

Ca reprezentanţi ai populaţiei bulgare, am supus Înaltei Dvs. cunoştinţe în repetate rânduri doleanţele ei, dar neprimind nici o satisfacţie până în prezent, venim din nou prin prezentul memoriu a dezvolta şi completa aceste deziderate, devenite foarte acute, în timpul din urmă, cum se vede din cele ce urmează:

Prin Tratatul de Pace din 28 iulie 1913, Dobrogea Nouă a fost anexată la Regatul Român. Din momentul anexării şi până astăzi această provincie a fost şi este ţinută permanent în stare excepţională prin legea specială pentru organizarea Dobrogei Noi din 1914 modificată în anii: 1921, 1924, 1930, 1934 şi 1936.

Situaţia deosebită a populaţiei din această provincie (judeţul Durostor şi Caliacra) se manifestă în trei direcţiuni: economică, culturală şi politică.

ECONOMICA: Încă de la anexarea acestui teritoriu, guvernul de atunci s-a ocupat de proprietăţile imobiliare rurale şi le-a recunoscut fără nici o discuţie, ca plină proprietate a deţinătorilor. El a introdus dreptul la preemţiune pentru stat, la vânzarea imobilelor rurale şi a instituit o Comisie prezidată de un preşedinte de atunci al Senatului, Lupu Costache, însărcinată cu cumpărarea terenurilor oferite spre vânzare, exercitând astfel dreptul de preemţiune al statului. În intervalul de 3 luni, această Comisie a primit şi a aprobat oferta a circa 50,000 ha. terenuri arabile şi păduri, de la locuitorii băştinaşi bulgari şi turci care îşi vindeau avutul lor spre a emigra.

În decembrie 1913 vine la putere un nou guvern care anulează toate lucrările făcute de predecesorii lui, el introduce dispoziţiunile legii din 1880 pentru Dobrogea Veche, privitor la proprietatea imobiliară rurală şi noua lege pentru organizarea Dobrogei Noi, fără să ţie seama de faptul că aceasta din urmă a fost guvernată mult timp de legile Bulgariei, fapt ce a determinat schimbarea stării juridice a proprietarilor.

Dobrogea Veche în schimb a fost anexată direct de la Imperiul Otoman. În modul acesta s-a stabilit dela 1 aprilie 1914 un regim special, sub toate raporturile, în această provincie. Proprietăţile imobiliare rurale au fost declarate „POSESIE MIRIE“ nudă proprietate aparţinând statului, iar proprietarii de până atunci transformaţi în simpli posesori „embaticari“.

Prin legea din 26 Iulie 1921, a fost modificat în special capitolul VI privitor la proprietatea imobiliară rurală, recunoscându-se dreptul de plină şi absolută proprietate deţinătorilor băştinaşi.

Prin legile modificatoare din 1922 şi 1924 a fost abrogată cea din iulie cu toate efectele ei, şi s-a revenit la vechea lege din 1914 transformând din nou plina proprietate în „posesie mirie“ – embatic însă cu dispoziţiuni mai aspre, desfiinţându-se dreptul de răscumpărarea treimii cu bani.

Toate argumentele invocate de d-nii Petrescu Comnen,V. Covata, A. Pineta prof. N. Iorga şi alţii din Camera Deputaţilor, de d-nii Teodorescu, C. Anghelescu la Senat toate lucrările bine documentate ale autorilor romani: I. Cămărăşescu, Georgescu, Vălcea, E. Petrescu, E. Zamfiroglu, prof. Negulescu, Botez şi alţii, precum şi ale autorilor străini ca prof. Lapradelle, N. Calarof, P. Teodorof şi alţii nu au fost luate în consideraţiune şi principiul (posesie mirie)-embatic – a fost introdus în mod definitiv în legea din 1924. –

Nu insistăm asupra aplicării legii care a fost abuzivă. Multe din actele de proprietate, adunate de Comisiunile instituite, au fost de la Moscova odată cu arhiva statului, au rămas acolo, iar proprietarii lipsiţi de ele au pierdut în întregime proprietăţile lor ca nedovedite alţii au pierdut termenul de declarare fiindcă la scimbările de guverne se publicau declaraţii oficiale despre modificări ale legii care suspendau comisiunile respective de verificare, iar după alegeri reîncepeau. Comasarea făcută a avut ca rezultat terenurile bune să revie în lotul statului iar cele neproductive şi slab productive, populaţiilor băştinaşe. Verificarea a reclamat mari cheltuieli pentru plata avocaţilor cartelaţi şi mulţi şi-au pierdut proprietatea din lipsa de mijloace pentru apărare la verificare. Rezultatul final a fost, că din circa 500.000 ha proprietate particulară a băştinaşilor din cele două judeţe circa: 200.000 ha în valoare minimum 2. 000.000.000 lei, au trecut în proprietatea statului fără nici o plată. Ca să se ajungă la acest rezultat s-a violat Constituţia care garantează proprietatea particulară şi opreşte guvernarea prin legi excepţionale. S-a violat, de asemenea, şi art. 7 din legea pentru reforma agrară din 1921. După această lege, dacă pentru moment admitem că terenul este posesie embatic, în mod obligator se împroprietăresc posesorii lui cu preţul şi în condiţiunile stabilite prin reforma agrară. Acest articol 7 este încadrat în art. 131 din Constituţiune. Aşa că, dacă până la votarea modificării Constituţiei din 1923 şi reforma agrară din 1921 se puteau tolera chiar legi excepţionale ca aceea din 1914, pentru organizarea Dobrogei Noi, după votarea acestor două legi fundamentale, nu se mai puteau admite excepţii ca aceasta, în detrimentul populaţiei băştinaşe din Dobrogea Nouă. Ceva mai mult, recunoscându-se insuportabile nedreptăţi în aplicarea legii din 1924, prin legea modificatoare a legii Dobrogei Noi din 1930, prin art. 22 şi 23 s-au introdus 4 categorii de împroprietări ale populaţiei din acest ţinut din care două categorii cu prioritate. Până astăzi însă nici un băştinaş de origine bulgară n-a fost împroprietărit sub nici o formă, nici cu terenuri arabile nici măcar cu loturi de casă prevăzute de lege.

După ce a fost aplicată legea pentru organizarea Dobrogei Noi în mod foarte sever privitor la luarea treimii, restul proprietăţii s-a supus imediat la expropriere conform dispoziţiunilor legii agrare din Vechiul Regat. Peste puţinul ce a rămas, art. 18 din legea Dobrogei Noi din 1930 a stabilit preemtiune la toate înstrăinările de proprietăţi imobiliare rurale exercitată în termen de două luni de zile de la încunoştiinţare făcută de cei interesaţi. Aplicarea a rămas în totul, atât ca procedură cât şi ca modalitate de exercitare conform dispoziţiunilor legii agrare din Vechiul Regat.

Această dispoziţiune are ca scop de a garanta, la preţ egal, intrarea în patrimoniul statului, ca şi Vechiul Regat, a tuturor terenurilor imobiliare rurale destinate la împroprietărire plugarilor nesatisfăcuţi şi a evita acapararea pământurilor de către speculanţi.

Nimic de spus contra acestei juste dispoziţiuni cu caracter social. În ceea ce priveşte însă Dobrogea Nouă, lucrurile nu s-au oprit aci.

Prin legea modificatoare din decembrie 1934, publicată în M. Of. No. 7968/934 acest art. 18 se completează cu încă două aliniate, prin care se dispune prelungirea la un an a termenului de 2 luni, pentru exercitarea dreptului de preemţiune. Preţul convenit urmează să fie vărsat la Administraţia Financiară de către cumpărător, iar recipisa să fie pusă de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, vânzătorul să-şi primească valoarea atunci când ministerul îi va elibera acea recipisă.

După această nouă modificare, un proprietar care vrea să emigreze urmează să încunoştiinţeze statul prin Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, să aştepte un an pentru răspuns, să caute să menajeze cumpărătorul până atunci, după aceea să efectueze vânzarea, să depuie valoarea la Administraţia Financiară, să trimeată recipisa la minister care este obligat să o elibereze într-un termen oarecare şi care de obicei o reţine încă un an prin analogie. Atuncea abia încep cercetări ca să se constate dacă vânzarea este făcută legal şi abia pe urmă cel ce este cu bagajul în căruţă spre emigrare în Turcia sau Bulgaria, poate spera să-şi încaseze banii şi să ceară paşaport de emigrare.

Dar nici aceste măsuri n-au satisfăcut destul Onor. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, fiindcă prin legea pentru modificarea şi complectarea art. 18 din legea Dobrogei Noi, publicată în Monit. Oficial No. 6 din 1936, art. unic a doua oară se dispune că :„se prelungeşte cu încă un an de zile termenul pentru exercitarea dreptului de preemţiune la toate ofertele de vânzare etc... cu dreptul Consiliului de Miniştri de a autoriza Ministerul de Agricultură şi Domenii, să prelungească termenul pe încă 6 luni". În alineatul 3 din acest art. nou se prevede:„anularea tuturor actelor juridice ca arendări pe termen mai lung de cinci ani, procuri cu dreptul de administraţie sau dispoziţie, procurarea de fonduri şi darea în plata societăţii cu delegaţie de administraţie, constituirea de privilegii sau drepturi reale etc., iar nulitatea se declară într-o singură instanţă, Tribunalul respectiv unde este situat imobilul. Aceasta hotărăşte în prima şi ultima instanţă, fără drept de opoziţie". Ceva mai mult, această dispoziţie are caracter retroactiv. De fapt ministerul, la cererea părţilor interesate de a exercita sau renunţa la drepturile sale de preemţiune, se pronunţă imediat în favoarea solicitantului numai în cazul când acesta prezintă dovada oficială că cumpărătorul este de origină română sau turcă sau mai simplu dovadă că nu este de origină bulgară; bineînţeles este vorba de origină etnică şi nu de cetăţenie.

Şi acum o constatare: se aplică legile pentru reforma agrară din Vechiul Regat şi pentru organizarea Dobrogei Noi, numai în părţile negative pentru populaţia acestei regiuni, iar dispoziţiile ce creează drepturile şi beneficii nu se aplică. Ceva mai mult prin modificările ulterioare, art. 18 din legea D.N. se interzice cu desăvârşire populaţiei bulgare să-şi cumpăre măcar atâta întindere, cât a pierdut în urma luării treimii.

Toate aceste dispoziţiuni ale legii, pe lângă gravul prejudiciu economic ce aduce populaţiei locale, provoacă şi o jignire a demnităţii şi a amorului propriu.

La aplicarea L.D.N. organele Ministerului Agriculturii şi Domeniilor au impus populaţiei băştinaşe cu sume fantastice de amenzi nedrepte şi ilegale fiindcă nu ar fi predat treimea înainte de comasare.

După ce s-a luat treimea şi s-a făcut exproprierea, populaţia nu a fost scăzută de la impozitele agricole şi adiţionale precum şi de la cifra de afaceri pentru treimea predată gratuit statului.

În casele băştinaşilor, încă din 1925 locuiesc neîntrerupt şi astăzi colonişti în mod gratuit, iar locuitorii, proprietari în majoritate, stau în grajdurile lor fiindcă statul nu se interesează să ajute pe colonişti să-şi facă case proprii şi să-şi formeze gospodării. Aceasta înseamnă că statul a făcut colonizarea pe seama locuitorilor băştinaşi în loc să o facă pe cont propriu.

Privitor la impunerile cu impozite de către stat şi altele se constată, în fiecare an, că aceste două judeţe sunt impuse aproape de două ori mai mult decât cele din Vechiul Regat. Bineînţeles aceste impuneri privesc numai populaţia băştinaşă minoritară. –

În anul 1930 Consiliul de Miniştri a rezolvat chestiunea plăţii terenu rurale luate ca treime. S-a ajuns la soluţia ca suprafaţa luată drept treime să restituită în natură fără plată prin împroprietăriri, conform art. 22 şi 23 din le D.N. În caz că statul nu ar dispune de terenuri pentru efectuarea acestor împropi tăriri, să se plătească valoarea suprafeţei luate de stat.

În lipsă de mijloace pentru această plată, proprietăţile ce au rămas băştinaşilor urmau să fie scutite de impozite timp de mai mulţi ani, până la achitarea valorii.

Până astăzi însă, cu regret trebuie să constatăm, că nici această hotărâre nu s-a aplicat; nimeni n-a fost împroprietărit, nici cu terenuri arabile nici cu loturi de casă, cu toate că disponibile erau destule. Nu s-a făcut nici scutire de impozite, aşa cum hotărâse Consiliul de Miniştri, ca să se acorde o cât de mică compensare. Nu ne oprim asupra faptului că populaţia nu se foloseşte aproape de nici un credit ieftin la casa de gaj sau alte instituţiuni de stat.

E de observat, că în nici o parte a ţării populaţiunea nu este supusă la muncă forţată. Numai în această provincie de la anexarea ei, cu mici întreruperi, populaţia este supusă unui regim excepţional de angarale (corvezi gratuite). Fiecare autoritate îndată ce are nevoie de transporturi cu căruţe, dă ordin administraţiei care prin jandarmi scoate noaptea sau ziua, fără distincţie dacă e zi de sărbătoare, sau de lucru. Dacă este o pădure de tăiat, o clădire de făcut sau alte trebuinţe ale instituţiunilor publice şi deseori ale persoanelor particulare privilegiate, populaţia băştinaşă, în special, cea bulgară este forţată să lucreze fără nici o plată şi fără să ţie seamă de muncile sale agricole.

DOMNULE PRIM-MINISTRU,

Sub raportul cultural, populaţiunea acestei provincii a fost tratată vitreg. –

În anul 1913, epoca anexării Dobrogei Noi de către statul român, în ambele judeţe existau 61 de biserici bulgare cu 72 de preoţi. Astăzi în toate aceste biserici slujba divină se face numai în limba română, fără ca populaţia de origină bulgară să aibă posibilitatea a o auzi în limba sa maternă, iar preoţi n-au rămas decât 12.

În anul 1913, existau 230 şcoli primare şi licee bulgare în ambele judeţe, unele datau încă din timpul dominaţiei otomane, cu circa 17000 elevi şi peste 800 învăţători şi profesori. În conformitate cu legile bulgare, clădirile şcolilor au fost construite de către populaţia bulgară prin primării, comitete şcolare şi consilii judeţene, fără nici un amestec sau ajutor din partea statului bulgar. Toate aceste şcoli au fost transformate fără voia populaţiei în şcoli de stat, averea lor declarată în patrimoniul statului, iar elevii forţaţi să înveţe în aceste şcoli în limba română toate obiectele fără să li se predea măcar limba maternă, bulgară.

Astăzi avem numai două licee, 2 gimnazii şi 4 şcoli primare particulare cu circa 2.000 elevi şi 130 profesori şi învăţători şi aceştia deseori şicanaţi de autorităţi. În schimb, circa 21.000 de copii de origină bulgară frecventează şcolile de stat româneşti. Şcolile bulgare rămase sunt întreţinute cu greutăţi foarte mari de către populaţia locală băştinaşă care plăteşte de două ori impozit şcolar, o dată pentru şcolile de stat şi o dată pentru cele particulare. Toate celelalte minorităţi din ţară beneficiază de ajutoare destul de însemnate, iar unele sunt întreţinute în întregime de stat. Singura minoritate ale cărei şcoli sunt lipsite de orice sprijin din partea statului este cea bulgară. Ceva mai mult, refuzându-se dreptul de publicitate, fără

motive legale, elevii sunt supuşi la taxe grele pentru diferite examene obligatorii. Persecuţia îndreptată în contra acestei şcoli a avut ca rezultat că numai în anul 1935, sub diferite pretexte, principalul fiind lipsa de clădiri igienice, circa 800 elevi numai din Bazargic, au fost luaţi cu forţa de către şcolile de stat. Clădirea nouă din acest oraş, admirată personal de dl. ministru al instrucţiunii publice, dr. Angelescu la faţa locului, este închisă şi i se refuză de către ministerul d-sale autorizaţia de funcţionare fără motivare.

În 1923, şcolile minoritare bulgare din Basarabia rămase încă din timpul dominaţiei ruseşti, întreţinute de stat până atunci, au fost închise şi transformate în şcoli româneşti. În această provincie, vreo 19.000 elevi de origine bulgară, frecventează astăzi şcolile româneşti, fără să li se predea măcar limba maternă. De altfel, aci n-a rămas nici o şcoală bulgară. În condiţii similare este şi populaţia din Dobrogea veche unde circa 10.000 copii de origine bulgară frecventează şcolile româneşti, iar toate şcolile bulgare rămase din timpul dominaţiei otomane au fost luate şi transformate în şcoli de stat. În aceeaşi situaţie se găsesc şi bulgarii din Banat.

Declaraţiile d-lui ministru al instrucţiunii publice că măsurile luate împotriva şcolilor bulgăreşti sunt o consecinţă a tratamentului la care sunt supuşi românii din Bulgaria nu sunt întemeiate fiindcă:

1) Noi nu putem servi ca o monedă de schimb între statul bulgar şi Ţara Românească, ai cărei cetăţeni suntem şi nu găsim potrivit că prin însăşi declaraţia ministerială să fim trimişi la Sofia ca să cerem îmbunătăţirea tratamentului nostru.

2) În fond această declaraţiune nu corespunde cu totul realităţii. Informaţiunile noastre relevă că populaţia românească de pe malul drept al Dunării se bucură de drepturi egale cu restul cetăţenilor bulgari. Lucrul acesta îl deducem din faptul că teritoriul Bulgariei provenind din vechiul teritoriu al Imperiului otoman are aceeaşi bază juridică de proprietate rurală. Totuşi nici unui plugar român nu i s-a luat treimea pământului sub pretextul posesiei mirie, ci din contră, *plugarii de origine română sunt împroprietăriţi de curând, cu lotul tip fără nici o deosebire de plugarii bulgari.*

3) Preoţii fiind liber aleşi de către locuitorii satelor, confirmaţi sunt cei indicaţi de către populaţia română.

4) Chiar în cursul anului 1935 au fost numiţi un număr destul de însemnat, judecători şi agronomi dintre studenţii timoceni care şi-au făcut studiile la Bucureşti şi Iaşi, fără să li se pretindă măcar echivalarea diplomelor. În aceeaşi regiune, funcţionează de mult învăţători şi inspectori şcolari de origine română.

DOMNULE PRIM-MINISTRU.

Viaţa politică-socială a regresat în cei 23 ani de la anexare şi populaţia este aproape lipsită de drepturi cetăţeneşti şi politice.

Dovadă este faptul că în actualul Parlament, din ambele judeţe unde populaţia în majoritate este de origine bulgară, nu este decât un singur reprezentant. Cu ocazia oricăror alegeri, administraţia dezlănţuie în ambele judeţe o teroare de nedescris pentru a împiedica populaţia să-şi exprime dorinţa ei prin vot legal. Întotdeauna candidaţii noştri, independent de originea lor naţională, precum şi delegaţii şi asistenţii sunt arestaţi, iar alegătorii, crunt bătuţi dacă nu votează cu candidaţii guvernamentali,

care, în marea lor majoritate sunt oameni cu totul străini acestor judeţe. Aceştia, imediat după alegeri, nu se mai interesează deloc de soarta populaţiei locale.

În acelaşi mod se procedează şi cu instituţiunile judeţene şi comunale, unde consilierii, conform legilor, ar trebui să fie aleşi de către populaţie.

De la alipirea acestei provincii, populaţia trăieşte, cu mici excepţii, într-o permanentă teroare.

Această teroare este provocată deseori de administraţia locală prin tot felul de înscenări pe seama populaţiei. Ca urmare a acestor înscenări, s-au produs tot felul de asasinate individuale şi în masă. Cităm cazurile asasinatelor politice în comunele Bogdanova, Gheore, Salba etc. din judeţul Caliacra şi în comunele Asfatchioi, Satul Vechi, Caburga, Akbunar Mic, Cocina etc. din judeţul Durostor, a asasinării fostului senator de origine bulgară Hristu Ştefanov, din Bazargic, săvârşită de un agent al poliţiei locale, ziua în amiaza mare, în centrul oraşului, fără sancţiuni legale până în prezent; devastarea satelor Hogeachioi, Conak şi Sougia şi alte cazuri similare precum şi modul de cercetări acum în judeţul Durostor contra pretinşilor comunişti zugrăvesc situaţia reală a populaţiei bulgare. Pretextul acestei teorii este întotdeauna în legătură ipotetică a populaţiei cu bandele de comitagii sau acţiunea comuniştilor. Astfel de bande de comitagii care se ştie că urmăresc întotdeauna scopuri politice n-au existat şi nu există nici astăzi.

În schimb, existau, din când în când, bande de tâlhari pentru furturi cum se întâmplă şi în restul ţării, compuse din oameni de toate naţionalităţile. Ele n-au urmărit însă decât jaful. Ele au atacat în primul rând pe bulgari apoi pe turci şi pe români, jefuindu-le căruţele la drumul mare, când, urmăriţi de jandarmi, se apărau cu focuri de armă şi în cazuri regretabile făceau victime printre aceştia, pe nedrept şi în mod cu totul ciudat a fost ţinută responsabilă populaţia băştinaşă.

Cu alte cuvinte, populaţia este terorizată, bătută, jefuită, asasinată de către bandele de tâlhari şi în loc să fie apărute în contra lor, ea este învinuită întotdeauna de existenţa acestor bande şi terorizată de către administraţie. Ca urmare a acestui sistem de la război încoace, peste 5000 persoane, din ambele judeţe, au fost arestate, deferite justiţiei militare şi civile, judecate de instanţe judecătoreşti.

Pomenim numai întrucât ca presa minoritară bulgară este supusă permanent cenzurii, în mod atât de sever, încât e ca şi inexistentă.

Populaţia acestei provincii, în cei 23 de ani convieţuire a dovedit cu prisosinţă că este paşnică şi răbdătoare, cinstită şi muncitoare.

Am căutat să ne apărăm drepturile pe căile legale aderând şi politiceşte în cadrul partidelor româneşti.

De la 1913, cu mici întreruperi, această provincie a fost în permanenţă în stare de asediu, contrar dispoziţiunilor clare ale Constituţiei.

În general, populaţia din aceste două judeţe este pusă în afară de legile ţării, de aceea, cu profund respect, vă rugăm, domnule prim ministru, să binevoiţi a examina expunerea noastră de mai sus care este întemeiată, dreaptă şi legală şi să luaţi măsuri pentru a fi satisfăcute nevoile cele mai vitale ale populaţiei băştinaşe bulgare. Aceste nevoi în linii mari sunt următoarele:

1. Să se acorde populaţiei de origine bulgară dreptul de a cumpăra terenuri rurale, abrogând toate restricţiunile.

2. Să fie împroprietărită această populaţie de origină bulgară conf. art. 22 şi 23 din legea pentru organizarea Dobrogei Noi din 1930 reforma agrară pentru Vechiul Regat şi Dobrogea din 1921.

3. Să se compenseze terenurile luate ca treime de la băştinaşi în Dobrogea Nouă, fie în natură fie prin plată.

4. Să se numească preoţi de origine bulgară la locurile devenite vacante la toate bisericile care să servească în limba maternă a populaţiei noastre.

5. Să se introducă în şcolile de stat populate de elevi de origine bulgară predarea obligatorie a limbii bulgare, ca obiect, iar profesorii şi învăţătorii să fie numiţi de comunităţile bulgare respective şi plătiţi de către stat. Clădirile fostelor şcoli bulgare cu tot patrimoniul lor, luate în 1913 în Dobrogea şi 1923 în Basarabia, să fie restituite populaţiei acordându-i-se şi dreptul de a-şi deschide şcoli noi. Această măsură să fie întinsă şi în regiunea Banatului.

6. Să se acorde dreptul la publicitate la toate şcolile bulgare şi întreţinerea lor să fie preluată de stat ca şi a şcolilor celorlalte minorităţi.

7. Să se respecte populaţiei minoritare bulgare dreptul de a avea reprezentanţi în Parlamentul ţării. Asemenea şi în ceea ce priveşte consiliile judeţene şi comunale, acolo unde locuitori de origine bulgară sunt în majoritate sau în număr însemnat.

8. Să se desfiinţeze măsurile excepţionale la care este supusă Dobrogea Nouă prin legi speciale, aplicându-se în totul legile din restul ţării, garantând libertatea presei şi a adunărilor.

9. Să se ia măsuri serioase şi sincere pentru încetarea teroarei şi abuzurilor asupra populaţiei bulgare şi garantarea în mod efectiv a avutului, vieţii, muncii, cinstei şi drepturilor sale.

10. Rugăm cu toţi concetăţenii noştri să se bucure de drepturi egale la ocuparea serviciilor în administraţie, fiindcă toţi suntem fii ai acestei ţări şi suportăm în mod egal greutăţile faţă de stat.

Convinşi că doleanţele noastre sunt cu totul întemeiate, juste şi satisfacerea lor este necesară, cu respect vă rugăm, domnule prim ministru, să primiţi expresia distinsei noastre consideraţiuni şi stime.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Instrucţiunii Publice, dosar 818/1936, f. 296–301.

INDICE ONOMASTIC[1]

A

Abisinia, 74
Abramovici A., 25
Adorján Armin, 42
Agres Z., 25
Agnita, 52, 91
Aiud, 44, 58, 91
Aisenstein, dr., 25
Akbunar Mic., 98
Alba Iulia, 44, 54, 58
Albert A., dr., 52
Albert Walter, 52
Alexandroff, 64
Alexandrovschi L., 25
Alfatai, 3
Alois Friedel, 9
Aloisi, 37
Alter Milu, 55
America, 96
Anatolia, 80
Andor Emerich, 14
Andree Valentin, 52
Angelescu, 35
Angelescu, 82
Angelescu G., 98
Angheloff Ivan, 64
Ankara, 67, 73
Anglia, 96
Aninoasa, 91
Antonescu I., 93
Antonescu Victor, 35, 36
Antoniade M., 3, 37
Anwalt, 17
Apponnyi Albert, 5
Arad, 42, 58, 91
Arcuş, 82
Ardeal, 16, 42, 44, 46, 65, 80, 88, 90
Argetoianu C., 4
Aschmann, 17
Asfatchioi, 98
Atanasoff L.N., 79
Atanasova D., 79
Atena, 13
Athanasoff Dimitrie, 64
Athos, 31
Austria, 52, 80, 96
Averescu,Al. 17, 46
Avram Osias, 25
Avramescu M., 57
Axenfeld, G., 25

B

Babeş Titu, 17
Baciu, 58
Bahneff Teodor, 79
Baia, 12
Baia Mare, 58
Balázs Istvan, 44
Balcic, 79, 80
Balogh Arthur, 43
Banat, 4, 5, 26, 37, 42, 46, 52, 54, 80, 88, 95, 96, 98
Banatul iugoslav, 50
Banfy Francisc, 65
Barac, 25
Baraolt, 58, 91
Barbu Lăutaru, 23
Bardos Emeric, 25
Barthmes Hans, 52
Basarabia, 4, 12, 16, 25, 26, 30, 37, 40, 47, 50, 52, 54, 67, 71, 73, 80, 90, 93, 95, 96, 98
Basel, 11
Başno G.D., 23
Baubergher, 12
Bauman Emanoil, 47
Bazargic, 3, 79, 80, 91, 98
Bălţi, 12, 15, 55

[1] Indice realizat cu trimitere la numărul documentului.

Bărăgan, 80
Bârlad, 12
Bech Geza, 51
Beck, 96
Becsky István, 43
Beighelman I., 25
Bel,5
Belea Miron, 57
Belgia, 77
Belgrad 31, 96
Beneş, 37, 52
Benvenişti Mişu, 25, 55
Beravova N., 79
Bercovici, 25
Berger Martin, 47
Berhang Severin, 17
Berliand G., 25, 55
Berlin, 17, 24, 52, 63, 74, 76, 80, 84, 85
Bernady, 65
Bernády György, 43
Bethlen, 56, 82
Bethlen Gyorgy, 43, 44, 65
Bethlen Ladislau, 64
Bettay Arpard, 1
Beyazdjian Yervant, 6
Beyme, 17
Bezidul Nou, 5
Bideanu, 17
Biertan, 52
Bihor, 44, 65
Biled, 91
Bistriţa, 52, 91
Bitar Arpad, 5
Bleistein, 19
Bleyer, 37
Blücher, 17
Bock H. 52
Bod, 47
Bogdanova, 98
Bojin Iovan, 8
Bonfert Fred. 17, 69, 79
Bonfert Peter, 52
Borbely Ispas, 41
Borgida Iosif, 25
Boris al Bulgariei, 31
Boroga Ilie, 23
Borş Mih., 15
Botez, 98
Botoşani, 11
Bödecker, 17
Bölöni Zoltan, 43
Brandsch Rudolf, 1, 5, 17, 52
Braşov, 16, 17, 47, 52, 58, 86, 91
Braşoveanu Constantin, 40
Braun,17
Braunstein Gherş, 25
Brăila, 13, 47, 80, 84
Brăiloiu, St., 23
Brătianu Gh., 17, 85
Brâncoveneşti, 65
Breşlau, 17
Bronske, 52
Bruckner Wolfram, 52
Brüning, 52
Bruxelles, 24
Bucegi, 80
Bucovina, 4, 9, 12, 16, 24, 25, 52, 54, 71, 75, 77, 63, 80, 90, 93, 95, 96
Bucureşti, 1, 2, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 71, 72, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 96, 97
Budapesta, 16, 51, 65
Buding, 47
Buga Pricopie, 15
Buho, 17
Bulgaria, 4, 16, 30, 31, 48, 79, 98
Buroff, 79
Büyük-Kongat, 73

C

Caburgs, 98
Cadrilater, 16, 34, 80
Cahaclac, 3
Cahul, 30
Cairo, 96
Cale Maria, 17
Caliacra, 30, 98
Calimachi Scarlat, 57
Capesius Alvyl, 52
Caradja, 17
Caransebeş, 91
Caraş, 50
Caraş-Severin, 5
Caraşova, 50
Careii Mari, 58, 91
Carol II, 31, 36, 40, 55, 65, 90, 95, 96
Carpaţi, 16
Carstanjen, 17
Carţa, 37
Caucaz, 16
Cavarna, 73
Călinescu, Armand, 12, 93

Cămărăşescu I., 98
Câmpulung, 47, 75
Ceadârlunga, 67
Cehoslovacia, 37, 63, 77, 96
Cernăuţi, 9, 12, 16, 21, 47, 55, 61, 63, 71, 77, 91
Certkov M., 22
Cetatea Albă, 47, 91
Checea, 50
Chişinău, 22, 47, 55, 62, 71, 73, 78, 91
Ciocâlteu Mihail, 47
Ciortan Voicu, 23
Cirsky I., 77
Cisnădie, 52, 91
Ciuc, 33, 37, 44
Ciucea, 33, 46
Ciuciuman P., 23
Ciufut-Cuius, 3
Ciuhaev M., 57
Cleastiţa, 47
Clisura, 50
Clocotici, 50
Cluj, 5, 14, 42, 43, 44, 58, 61, 65, 66, 69, 81, 86, 91
Cocina, 98
Codlea, 52, 91
Codreanu Corneliu Z., 17, 85
Cogeabaşeff B., 79
Coifman Favel, 15
Colorof N., 98
Comrat, 67, 73
Conak, 98
Connert Emms, 17
Consorts, 86
Constantinescu Florica, 23
Constantinescu-Iaşi P., 57
Constantinopol, 67
Constanţa, 6, 13, 16, 30, 47
Corcodell Hull, 96
Coslina, 17
Covata V, 98
Craiova, 40
Crăciun E., 5
Crâsteff Ivan, 79
Cremer Marcuş, 55
Crihan, 12
Cristescu Ion, 23
Crişana, 93, 95
Cruţescu, 86
Csallner A., 52
Csiksoulyo, 5
Csongvay Lajca, 14
Cuci, 17
Cuza A. C., 12, 17, 24, 87
Cuza Gh.A., 15, 93
Cuzmanoff Iv., 79

D

Dabija, 17
Darie N., 57
Deák Gyula, 43
Deak Iuliu, 65
Debrecin, 17
Dej, 58, 91
Delateişani, 17
Demeter A., 65
Demeter Ianos, 44
Deppner, 17
Deta, 31
Deva, 58, 86
Deverlik George, 47
Diciosânmartin, 16, 40, 41, 91
Dieners Walter, 47
Dimitroff Teodor, 79
Dinu Iordan, 23
Dirs Janos, 44
Ditrău, 5
Dobre Gh., 23
Dobrogea, 3, 4, 16, 17, 26, 30, 31, 34, 38, 47, 48, 52, 54, 55, 67, 71, 73, 79, 80, 98
Dogrular, 3
Dollberg, M., 25
Doncev, 4
Doregger Solomon, 25
Dörnberg, 17
Dorohoi, 12, 55
Dörr, 17
Dron C., 23
Dsida Eugen, 65
Duca I.G., 91
Duca, 17
Duceak Basil, 63, 77
Dumbrăveni, 52
Dumitrescu D., 38
Dumitrescu I., 23
Dunăre, 31, 56, 74, 80
Durostor, 30, 64, 98

E

Ebner M., 12
Eckel Martin, 47
Eckhardt, 37, 52
Ehrlich Michael, 52
Eisenburger, A., 52
Eisler Matias, 42
Ekard Andro, 14

Elemer Gyarfas, 46
Eliade Mircea, 80
Elias, 12
Ellman M., 25
Elveţia, 65
Enciu Coh, A., 55
Epelboim Iosif, 25
Epir, 73
Erber, 17
Erhard Markus, 52
Erky Hugo, 47
Eta-Mare, 47
Etfalva, 5
Europa, 4, 23, 37, 46, 74, 77, 80

F

Fabricius Wilhelm, 84
Fabritius Fritz, 17, 24, 47, 52, 53, 69, 75
Falke, 76
Făgăraş, 5, 40, 91
Fântâna Albă, 71, 72
Feher Francisc, 25
Fejláth Sándor, 44
Feldman M., 25
Feller Herman, 25
Fenichel Iosif, 25
Fick, 76
Fieraru Constantin, 23
Fiker Iánoş, 14
Filderman, 7, 19
Filotti, 67
Fink, 17
Fischer Iosif, 12, 25, 42
Fischer M., 12
Fischer Samuel, 25
Fischer Theodor, 25, 55, 96
Fleva Nicolae, 23
Fode Reinchold, 47
Forek, 52
Fotitch, 37
Franasovici R., 35
Frangulis, 37
Frantz Ion, 47
Franţa, 23, 37, 84, 92, 96
Franyó Zoltan, 44
Frasch, 17
Fredel Michael, 52
Fredental, 47
Fricks, 17
Fried Abraham, 25
Friedman Francisc, 25
Funk Godfrid, 47
Fuss, 17
Fux, S., 25

G

Gabanyi Elemer, 65
Gablonz, 53
Gal Nicolae, 65
Galatan M., 22
Galaţi, 12, 13, 47
Galiţia, 63, 77, 80
Gange, 23
Geneva, 3, 16, 37, 46, 94, 96
Georgescu, 98
Georgescu G., 23
Germania, 1, 16, 17, 19, 24, 25, 42, 47, 55, 77, 84, 96
Gerö Gyuláné, 14
Gerzabeck Viktor, 52
Geza Rech, 51
Gheare, 98
Gheorgheni, 91
Gherla, 91
Ghiaur Seüdjük, 73
Ghimeş, 44
Ghiţescu St., 93
Gigurtu Ion, 93
Gioga M., 79
Glondys, 17
Glück Isidor, 25
Göbbel, 75
Göckler G., 52
Goga Octavian, 17, 87, 90, 92, 93, 95, 96
Gömbös, 16, 65
Gospodina, 3
Grabinschi, 9
Gramsch, 17
Grecia, 31
Gregor, 75
Grigoraş Dinicu, 23
Grigoreiev, 22
Grigorescu Leon, 45
Gritta Ovidiu, 51
Grosz Ernest, 42
Grosz Isac, 42
Groza Petru, 57
Grumberg, 55
Grun Petre, 47
Grünberg Moses, 25
Grünberger Iosif, 25
Guia Petru, 57

Guillaume, 24
Gura Humorului, 75
Gurfel L., 25
Gurile Dunării, 80
Gurvitz B., 25
Gust, 17, 47, 52, 69, 76
Gust Waldemar, 52
Gusti, 12, 17
Gyallay Domokos, 43
Gyárfás Elemer, 43, 46, 65
Gyergyobekas (Bicaz), 5
Gyergyocsomafalva (Ciumani), 5
Gyorgyotölgyes (Tulgheş), 5
Gyula de Pekar, 5

H

Hager Wilhelem, 52
Haim Petre, 65
Haisanhendler C., 55
Halberg Iuliu, 25
Haller Georg, 25
Hamburg, 17
Hammrich Fritz, 52
Hannenheim Alfred von, 52
Hanshofer, 76
Hantos Gyula, 14
Hartmann M., 52
Hartung Oscar, 17
Hălchiu, 47
Hălciu, 91
Hărman, 47
Hârlău, 11
Hedrich Hans, 17, 52, 84
Heise Rudolf, 76
Hermann, 91
Heves Vilhelm, 42
Hexner Adalbert, 65
Hinléder Fels Akos, 43
Hirsch Otto, 22
Hitler, 17, 19, 24, 63, 77
Hitron, I., 25
Hockel Nicolae, 47
Hofnungstal, 47
Hogeachioi, 98
Holzträger Foitz, 52
Homan, 37
Horthy Nicolae, 65
Hoser Carol, 47
Hotin, 12, 91
Hubert Sigfried, 47
Hubich Hans, 47
Hunedoara, 5, 44
Huss, 17
Hymans, 24

I

Iabalcea, localitate, 50
Iakerconer B., 55
Iamba Dimitrie, 47
Iancovici Isac, 25
Ianovics Eugen, 65
Iaşi, 5, 12, 55, 61, 62, 87, 98
Iavaszy Alexandru, 65
Ierusalim, 96
Ignatz Fruchter, 25
Ilişeşti, 75
Illyes Iuliu, 65
Iecia Mică, 47
Imperiu Otoman, 98
Inculeţ Ion, 35, 46
Ineu, 37
Ioachim Hans, 47
Ioaniţescu, 12
Ioaniţescu D.R., 93
Ioaniţescu I. Gh., 23
Iodall Gavrilă, 65
Ionescu Traian, 15
Iorga Nicolae, 4, 45, 97, 98
Isak Vasile, 15
Ismail, 16
Israel H., 25
Italia, 16, 17, 96
Iugoslavia, 13, 37, 46, 96
Iulian I., 25
Ivanoff D., 79
Ivanova O., 79
Iveşti, 12

J

Jakabfy Elemér, 43, 65
Jambor Francisc, 25
Jeceff D., 79
Jeger Pepi, 14
Jelezarov Tvetco, 79
Jenker, 17
Jibert, 47
Jikaki, 17
Jikeli Ludovic, 14
Jikeli Otto Fritz, 17, 52
Jimbolia, 91
Jivco Dobricy, 8
Jivco Pajtity, 8
Joja Athanase, 57

Jooksmann Luczedy, 86
Jozsika Ioan, 65
Julovschi, 9

K

Kabos Béla, dr., 42
Kacso Alexandru, 65
Kadar, 65
Karres, 52
Kaspar Muth, 17
Kassel. 17
Kaszner Rudolf, 25
Kathowitz, G., 17
Kausche, 76
Kecskeméti Lipót, 42
Kellner, 17
Kemal Paşa, 80
Kerilliš, 96
Kertesz Eugen, 25
Kirilov, 63
Kirtscher Gottfried, 52
Klein D., 25
Klein Max, 25
Klocke, 17
Kilicada, 16
Klein Albert, 52
Klein Erwin, 52
Klueger Karl, 25
Klukas, 17
Kofler M., 25
Kohn Ignatz, 14
Kohn Nicolae, 14
Kohnhert, 17
Kohut Leon, 63
Koller, 25
Köln, 65
Kongaz, 73
Konovaletz, 63, 77
Konrad Bela, 42
Konrade, 17
Konscy, 73
Körigsberg, 52
Kos Carol, 65
Koţovsky, 22
Kovács Arpád, 43
Kovacs Vasile, 65
Kräger, 17
Kramer Marcus, 25
Krasser Harold, 52
Kreiling, 52
Krenner Nicolae, 65
Krieg, 17, 96
Krüger, 17
Kubei, 73
Kügler, 17, 76
Kungel, 17
Kunt Carol, 47
Kupceanko, 63
Kursell, 17
Kutisker, 52
Kuty Iohanes, 47
Kviatkovsky, 22

L

Laar Francisc, 65
Lache Nicolae Gheorghe, 40, 41
Landau Michel, 12, 25
Lapedatu Al., 35, 46
Lapradelle, 98
Lautider Albert, 47
Lazăr Constantin, 23
Lăpuşna, 12
Lăzărescu, Gh. A., 38
Lăzărescu-Lăzăruică G.A., 23, 40, 41
Lecker Schaje, 25
Lederer Sepp, 52
Lefteroff Iordan, 79
Leib Petruşca, 25
Leibu Iancu, 25
Lembcovici S., 25
Lenghescu-Cley N., 39
Lengyel Albert, 14
Lenka Manó, 42
Lesnic Vasile, 15
Leven, 92
Levitzki Andrei, 77
Lingner Georg, 52
Lipson Ghedale, 25
Lisac Vasile, 15
Livşin A., 25
Locker-Lampson Oliver, 96
Loebel S., 25
Loew Walter, 69
Londra, 96
Lörincz Gergely, 14
Lövenstein Ludovic, 25
Lovrin, 91
Lövy Francisc, 42
Loydl Viktor, 17, 52
Ludwig Karl, 52
Lugoj, 58, 91
Lukasievici, 9
Lungu Dionisie, 23
Lupac, 50

Lupu Costache, 98
Lupu Nicolae, 12
Lwow, 63

M

Macedonia, 4, 31, 73
Madagascar, 96
Madariaga (Spania), 37
Maier Mihalski, 63
Mailath Carol Gustav, 65
Maiorescu Titu, 87
Malackov Borislav, 8
Malesko Dobrity, 8
Malone Estrange, 86
Malu-Mic, 47
Mandel M., 25
Maniu Adrian, 23
Maniu Iuliu, 12, 85, 88
Marioloff Chirciu, 79
Maramureş, 77, 80, 93, 95, 96
Marcoff Boris, 64
Marea Britanie, 37, 92
Marghita, 91
Marihwsky, 17
Marinescu P., 23
Marinescu T., 23
Markovics Mano, 65
Markus, dr., 17
Marton Ernest, 12, 25
Marsilia, 46
Massigli, 37
Massman, 17
Maşcăuţeanu N., 57
Mateiu Apostol, 23, 41
Matvievici V., 22
Mavrodin, 17
Mayer Artur, 47
Mayer Ebner, 25, 55
Mayer Emil, 47
Mayer Neiman, 47
Mănulescu Strunga, 84
Mărculeşti, 12
Medgidia, 30, 73
Mediaş, 40, 47, 52, 91
Mendelshon Ilie, 25, 55
Mentzer Erwin, 25
Meth Karl, 25
Metiş, 52
Metzger Martin, 51
Metzner, 17
Micescu Istrate, 94, 96
Miercurea Ciuc, 58, 91
Mihail I.C., 70
Mihalache, 12, 84
Mihuţa Gr., 15
Milano, 74
Millanich, 52, 75
Minich, 47
Minnich Franz, 52
Mircovity Liubomir, 8
Mircovity Stanimir, 8
Miron, 23
Mittelman Jacob, 25
Mittelstelle, 84
Mizrahi L., 25
Mocke, 47
Moga Ioan, 57
Moldova, 80
Möller, 52
Molnár Déneş, 43
Moscova, 4, 71
Moscovici, 25
Moscovici M., 25, 55
Moscu Chira, 15
Moşna, 52
Motneac, Iacob, 25
Motti Costea, 40
Mucianov, 31
Müller, 17
München, 76
Muntenia, 80
Mureş, 65
Mureşanu Vasile, 41
Mussolini, 74
Muth, 52

N

Naftanailă Lazăr, 40
Nagy Béla, 14
Nagy Domokos, 14
Negrescu Elena, 23
Negulescu, 98
Neguş, 17
Nehi Iosef, 47
Nermet, 50
Neugeboren Emil, 52
Neuman Max, 47
New York, 17, 96
Nicolau Margareta, 23
Nicoloff Petar, 64
Nicopole, 31
Niculescu Gheorghe, 38, 39
Niculescu-Cocoşilă Niculae, 40
Niculescu-Prăjitu Gheorghe, 40

Nistor I., 35
Nistör Virgil, 65
Nistru, 4
Nițescu Voicu, 12
Nobel Alexandru, 25
Novitzki Nicolae, 47
Novițchi V., 12, 15
Nürnberg, 17
Nușfalău, 58, 91
Nyarad-Szentbenedik, 5
Nyiri Eugen, 42

O

Oberlander Herman, 47
Obradov Czvetko, 8
Odör I. Joksman, 65
Odorhei, 16, 18, 33, 42, 44, 65, 91
Oláh Bel, 44
Onofraș Teoader, 15
Oppokov, 22
Oradea, 5, 37, 42, 58, 91
Oravița, 91
Orăștie, 17, 47
Orgel, 17
Orhei, 12
Orșova, 58, 91
Ostrovszki György, 44
Ottin, 12
Ovary Elemer, 65

P

Pacha Augustin, 51
Padova, 74
Pál Gábor, 43
Pal Gavrilă, 65
Palestina, 11, 19, 25, 42, 78
Panaitescu D., 43
Paretz György, 43
Paris, 92, 96
Parizianu, 38
Pateva B., 79
Paunceff Gheorghe, 48, 64
Pavlov Miloș, 8
Pătrașcu Teodor, 15
Pencoff Ștefan, 64, 79
Periaru, 91
Perin Jivco, 8
Petală, 17
Petö Istvan, 14
Petrescu E., 98
Petrescu Fl., 57
Petrescu Ketty, 23
Petrescu Comnen, 17, 98
Petroff Ilie, 64
Petroff Stoian, 64
Petroșani, 58
Petrov Eugen, 8
Petrovici I., 93
Petrowicz, 47
Picker Fritz, 25
Pillat Ion, 5
Pincevschi A., 25
Pitz, 52
Ploiești, 17
Pochammer, 17, 76
Poliakov, 22
Polonia, 9, 17, 63, 77
Pomarius Alfred, 47, 52
Pomenoff, 79
Pop Ghiță, 45
Pop Dimitrof, 47
Pop Octavian, 36
Popescu E., 57
Popescu Ioan, 15
Popescu N.C., 45
Popova G., 79
Popovici Albert, 15
Popovici C., 57
Popovici D., 17
Popp Șerboianu, Calinic I., 20, 23, 41
Posen, 17
Potapov Boris, 15
Potârcă V., 93
Praga, 63, 96
Prall Gustav, 17, 52
Prall Michael, 52
Princ Armin, 42
Prut, 85
Purcăreanu I., 36
Putna, 16

R

Rabinovici, 25
Raczynski, 37
Radivoi Raici, 8
Radmacher Iacob, 47
Rafnic, localitate, 50
Raica Iosef, 47
Raicici Petru, 8
Ramneanțu Marius, 51
Rantzau, 17
Rădăuți, 47, 72, 75
Rădoaia, 15
Rădulescu Ilie, 23

Rădulescu-Mehedinţi V., 5, 93, 95
Râmnicu-Sărat, 55
Râşnov, 28
Recaş, 50
Reghin, 16, 42, 47, 52
Reghinul Săsesc, 91
Reich Iosif, 25
Reich Samois, 14
Remenkoff, 64
Renges Martin, 52
Reni, 80
Republica Moldovenească, 4
Republica Turcă, 73
Reşiţa, 91
Revesz Ludovic, 25
Rezina, 12
Rheindt, Fritz, 52
Ribbentrop, 17, 76
Riga' 9, 17
Rin, 74
Robu, 12
Robu, 96
Rödiger, 17
Rohrlich B., 25
Roma, 16, 74, 85, 96
Roman, 12
Romano M.T., 23
România, 1, 2, 3, 4, 9, 11, 13, 16, 17, 21–26, 31, 32, 34, 37, 38, 40, 41, 45, 46, 48, 50, 52, 54, 64, 66, 69, 73, 74, 77, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 90, 94, 95, 96, 97
România Mare, 80
Römer Karl, 52
Rosenberg Alfred, 77
Rosenberg L., 25
Rosenstein Philipe, 25
Rosenthal, 19
Rosenthal Mór, 42
Rosenthal Tuly, 15, 55
Rossenhaupt S., 25
Rostas Déneş, 14
Roşia, 17
Rotenbacher Albert, 47
Roth Dezideriu, 25
Roth G., 52
Roth Hans Otto, 17, 24, 59
Roth Hugo, 65
Roth Karl, 52
Rottenburg, 17
Rottman M., 52
Rusia, 16, 37, 77, 84, 96

S

Sacher Carol, 47
Saeş, 52
Salba, 98
Salonic, 31
Salonta, 58, 91
Salvator Lax. A., 42
Samsonovici, 12
Samsovici David, 15
Sandor Iosif, 65
Sándor Peter, 66
Sándor Szepesi, 66
Sarozy Ianos, 86
Sarozy Lajos, 86
Sarru Nicolae I., 41
Sas Paul, 65
Sassu V.V., 35
Satu Lung, 58
Satu Mare, 5, 17, 26, 42, 44, 52, 54, 58, 91
Satul Vechi, 98
Savu Eugen, 93
Săcuieni, 58, 91
Sălaj, 5, 44, 64
Sărata, 91
Sătmar, 93, 95
Sânnicolaul Mare, 8
Schärf Herman, 25
Scheiner Herwart, 52
Scheiner Walter, 52
Schera Zoltán, 44
Scherer, 17
Schick Wilhelm, 17, 52
Schmelzer D., 25
Schmidt, 76
Schmidt Walter, 17
Schobel Ion, 47
Schönfeld Nicolae, 42
Schulenburg, 17, 24
Schuller Fr., 52
Schuller Wilhelm, 52
Schütz Henrik, 42
Schwabe, 17
Schwartz Julius, 52
Scritt Abraham, 25
Sebesszten Leopold, 25
Sebeş-Alba, 52, 91
Segal M., 19, 25, 55
Senensieb Bela, 25
Serafim, 22
Serbeniuc Iurie, 63
Serper, 25

Severin, 5
Sfântu Gheorghe, 42, 58, 82, 91
Sibiu, 5, 16, 17, 24, 40, 47, 52, 53, 54, 76, 84, 88, 90
Siebert, 17
Sieg Heil, 52
Sigal M., 25
Sighet, 58, 91
Sighişoara, 52, 91
Silistra, 30, 79
Simion Marin, 40
Simonis Wilhelm, 52
Sinaia, 55
Singer Carol, 25
Singer S., 25
Singhel, 19
Sirovich W.I., 96
Skoronatzki, 77
Slăvescu Victor, 35
Slovacia, 37
Sofia, 3, 31, 79, 96
Soós István, 43
Soroca, 12, 47
Spania, 37
Spiru Haret, 82
Sredoiev Ioan, 8
Sredoiev Todor, 8
Sredoiev Uros, 8
Städel, 52
Stamp, 17
Statele Unite ale Americii, 92, 96
Stănescu A., 23
Stănescu Iustin, 36
Stănescu Vasile, 25
Steinacher, 17
Steinke Carol, 47
Stern Anton, 42
Stern S.I., 12
Stiwe, 17
Stoianov, 3
Stoica Vasile, 79
Strasburg, 47
Stumo, 17
Stuttgart, 17
Suceava, 12, 17, 91
Sulina, 13
Sulyok Stefan, 65
Svarţian Idel, 15
Szabó Jenö, 44
Szegö Ernest, 25
Szele Béla, 16
Szenes Henrik, 25, 42
Szentimrei Eugen, 65
Szentkereszthy Albert, 65, 82
Szikazai Gyula, 44

Ş

Şerbescu S., 5
Şimleul Silvaniei, 58, 91
Şomcuţa Mare, 91
Ştefan Răzvan, 23
Ştefanov Hristu, 98
Ştefănescu Aurică, 23
Şura Mică, 52

T

Taceff Doiciul, 64
Tafland Victor, 14
Tarnowschi, 16
Tarutino, 26, 47, 91
Tasch Peter, 69
Tasci Ahmet, 30
Tătărescu Gh., 17, 35, 45, 84, 88
Tătărescu Ştefan, 17
Târgu Mureş, 42, 44, 58, 70, 91
Târgu Secuiesc, 91
Târnava-Mare, 47
Târnava-Mică, 40
Tchader-Lunga, 73
Teich Majer, 25
Teil Gyula, 44
Teleky, 65
Teodorescu N., 35, 36
Teodorof P., 98
Tereblecea, 47
Teszler Hermann, 42
Teutsch Friederich, 47
Teutsch Oswald, 69
Thälmann, 52
Tighina, 12, 30
Tighineanu Ştefan, 15
Timerman Israel, 25
Timiş, 8, 47
Timiş-Torontal, 5, 50
Timişoara, 5, 16, 26, 44, 47, 50, 51, 52, 58, 61, 62, 91
Titje, 17
Titulescu N., 31, 46, 55, 56, 73, 85, 96
Todorov Miloş, 8
Tökéş Ernö, 33
Tolmaşevsky Gafenco, 22
Torja, 5
Torontal, 8
Toutsch Gh., 47

Transilvania, 1, 4, 5, 12, 16, 24, 25, 26, 37, 42, 52, 54, 76, 80, 93, 95, 96
Trei Scaune, 5, 33, 44, 65
Trianon, 5, 33
Trubciular, 16
Tulcea, 30
Tumarchin, 55
Turcia, 4, 16, 30, 98
Turda, 65, 67, 58, 91, 98
Turianschi Z., 25
Turterebeş, 5
Turtucaia, 30

Ţ

Ţara Bârsei, 52
Ţara Oaşului, 80
Ţara Românească, 19, 38
Ţările Române, 23
Ţebea, 57

U

Ucraina, 4, 80
Ucraina Mare, 16
Ulmann, 17
Ungaria, 1, 5, 16, 17, 37, 46, 51, 56, 65, 74, 80, 82, 96
Urmanczy Ieronim, 65
Ürmösy Gyula, 14
U.R.S.S., 4
Uzunoff Blagoi, 64

V

Vágvölgyi Ludovic,42
Vaida-Voievod Al., 12, 17, 82
Vajda Stefan, 42
Varady Aurel, 14
Varşovia, 96
Vasarhelyi Ivan, 65
Vasity Dragoslav, 8
Vechiul Regat, 25, 90, 93, 98
Vehopsits, 17
Velciu Stefan, 3
Venczel David, 14
Venski, 47
Versailles, 4
Vértes Adolf, 42
Vesselenyi, 65
Vidin, 31
Viena, 22, 96
Vijniţer Iosif, 25
Vodnic, 50
Voicu D., 6
Voitis Burah, 15
Vondrea Iosif, 15
Vulcan, 47, 91

W

Wagner Iosif, 25
Wagner Walter, 47
Wald Jul, 52
Walz, 17
Washington, 1, 96
Wasserman Scarlat, 25
Weber, 17
Wechsler L.B., 25
Weinberg-Verea R., 25
Weinberger Emanuel, 25
Weinberger Mozes, 42
Weissman Mişa, 12, 25, 55
Weisz Arthur, 25
Weisz Eugen, 25
Wexler, 55
Whitley, F.L., 31
Wigdorovitz Iszo, 25
Willer Iosif, 45
Wilsley Iohan, 47
Wilson Charles S., 1
Wintorfen, 17
Witter, 17
Wolff Albert, 17, 52
Wolff Helmuth, 52, 53

X

Xeni C., 35

Z

Zagăr, 52
Zalău, 58, 65, 91
Zaloatzcki Vladimir, 63, 76
Zamfiroglu E., 98
Zamutali I., 22
Zarner Andrei, 47
Zăgănescu R., 36
Zelea Codreanu Corneliu, 23, 24, 85
Zerbes Mihail, 47
Zichy Ernest, 5
Zima Andrei, 40
Zirelsohn Rabin L., 25
Zographos, 31
Zombori, 65
Zosmer Jacques, 25
Zsigmond Iosif, 14
Zürich, 52
Zwilling M., 25

Culegere şi tehnoredactare computerizată
Editura SEMNE

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

ISBN 973-98271-5-2